Bătrânul Siluan al Athosului

Cartea este structural împărțită în două părți: prima parte a fost scrisă de autor, care în timpul petrecut ca locuitor al Mănăstirii Sfântul Pantelimon de la Muntele Athos a fost ucenic al bătrânului Siluan și se numește „Viața și învățăturile bătrânului”, a doua parte constă în notițele din jurnalul bătrânului și se numește „Scrierile bătrânului Siluan”.

Arhimandritul Sofronie și-a numit cu modestie opera de carte „hagiografie”, adică a încercat să redea imaginea învățătorului său doar pe cât a putut, rezumând calea spirituală pe care o parcursese, atât cât i-a fost dat să audă de la bătrân și să învețe din însemnările din jurnal găsite după moartea sa. În același timp, părintele Sofronie observă că nu a încercat să dea cărții un caracter științific și formal și, prin urmare, a evitat în mod conștient multe comparații și referințe din text la operele sfinților părinți ai bisericii.

Autorul subliniază în repetate rânduri că drumul monahal spiritual al Starețului Siluan se încadrează strict în curentul principal al vieții ascetice a monahismului ortodox în general și în acele idei și tradiții de muncă ascetică care există pe Muntele Athos în special. În acest sens, sfințenia Starețului Siluan este identică cu sfințenia multor călugări ortodocși, dar are și propriile caracteristici individuale sau, mai precis, unicitatea sa. Această unicitate a isprăvii monahale a starețului a dat dreptul multor creștini ortodocși din întreaga lume să-l numească pe venerabilul părinte Siluan „apostolul iubirii secolului al XX-lea”.

- Introducere
- Partea întâi
- Partea a doua
- Partea a treia

Introducere

REVELAȚIA despre Dumnezeu spune: „Dumnezeu este dragoste”, „Dumnezeu este lumină și în El nu este întuneric” (1 Ioan 4:8; 1:5).

Cât de greu este pentru noi, oamenii, să fim de acord cu asta. Este dificil pentru că atât viața noastră personală, cât și viața întregii lumi din jurul nostru mărturisesc, mai degrabă, contrariul.

De fapt, unde este această LUMINĂ A IUBIRII PĂTĂREȘTI, dacă noi toți, apropiindu-ne de sfârșitul vieții noastre, împreună cu Iov, în amărăciunea inimilor noastre, ne dăm seama: „Gândurile mele cele mai bune, bogăția inimii mele s-au zdrobit. Zilele mele au trecut; locuința iadului va fi... unde este atunci nădejdea mea?”, iar ceea ce inima mea a căutat în secret, dar cu ardoare, din tinerețe, „cine va vedea?” (Iov 17:11-15).

Hristos însuși mărturisește că Dumnezeu poartă grijă de toată creația Sa, că nicio pasăre mică nu este uitată de El, că El are grijă chiar și de înfățișarea ierbii și că grija Lui pentru oameni este și mai mare, că „chiar și perii capului nostru sunt toți numărați” (Matei 10:30).

Dar unde este această providență, atentă până la ultimul detaliu? Suntem cu toții copleșiți de spectacolul dezlănțuirii incontrolabile a răului în lume. Milioane de vieți, adesea abia începute, înainte de a fi atinsă însăși conștientizarea vieții, sunt smulse cu o cruzime incredibilă. Așadar, de ce a fost dată această viață absurdă? Și astfel, sufletul caută cu nesaț o întâlnire cu Dumnezeu, pentru a-i spune: De ce mi-ai dat viață?... Sunt sătul de suferință: întunericul mă înconjoară; de ce te ascunzi de mine?... Știu că ești bun, dar de ce ești atât de indiferent la suferința mea?

De ce ești atât de... crud și nemilos cu mine?

Nu te pot înțelege!

***

Trăia pe pământ un om cu o putere spirituală gigantică, pe nume Simeon. S-a rugat mult timp cu strigăte nestăpânite: „Ai milă de mine!”, dar Dumnezeu nu l-a ascultat.

Au trecut multe luni de astfel de rugăciuni, iar puterea sufletului său s-a epuizat; a ajuns la disperare și a strigat: „Ești implacabil!” Și când, odată cu aceste cuvinte, altceva a izbucnit în sufletul său, epuizat de disperare, l-a văzut deodată pentru o clipă pe Hristosul viu: focul i-a umplut inima și tot trupul cu atâta putere, încât dacă viziunea ar fi durat o clipă, ar fi murit. După aceea, nu a putut uita niciodată privirea inexprimabil de blândă, infinit de iubitoare, bucuroasă, neînțeleasă și plină de pace a lui Hristos, iar în lungii ani care au urmat a mărturisit neobosit că Dumnezeu este iubire, iubire nemăsurată, neînțeleasă.

Trebuie să vorbim despre el, acest martor al iubirii divine.

De pe vremea lui Ioan Teologul, în ultimele nouăsprezece secole, au trecut mulțimi întregi de astfel de martori, dar acesta din urmă ne este deosebit de drag pentru că a fost contemporanul nostru. Un fenomen frecvent printre creștini este dorința, o dorință complet naturală, de semne vizibile ale credinței noastre, altfel obosesc în speranța lor, iar poveștile despre minunile din zilele de demult trecute devin mituri în mintea lor. De aceea repetarea unor astfel de mărturii este atât de importantă, de aceea ne este atât de drag acest nou martor, în persoana căruia a fost posibil să vedem cele mai prețioase manifestări ale credinței noastre. Știm că doar puțini îl vor crede, așa cum puțini au crezut în mărturia foștilor Părinți: și aceasta nu pentru că mărturia este falsă, ci pentru că credința obligă la luptă.

Spunem că, în decursul celor nouăsprezece secole de istorie creștină, au trecut în neființă mulțimi întregi de martori ai iubirii lui Hristos și totuși, în vastul ocean al umanității, sunt atât de puțini, atât de rari.

Astfel de martori sunt rari, deoarece nu există ispravă mai dificilă, mai dureroasă decât isprava și lupta pentru iubire: pentru că nu există mărturie mai cumplită decât mărturia iubirii: și nu există predică mai înălțătoare decât predica iubirii.

Priviți viața lui Hristos. El a venit în lume pentru a le spune oamenilor vestea bună a vieții divine veșnice, pe care ne-a dat-o în cuvinte omenești simple, în cele două porunci ale Sale despre iubirea de Dumnezeu și de aproapele, iar din narațiunea Evangheliei vedem la ce ispite a fost supus de diavol, care a făcut tot posibilul pentru a-L forța pe Hristos să încalce aceste porunci cel puțin într-un fel și, astfel, să-I ia „dreptul” de a le da omului. Priviți ce s-a întâmplat în deșert (Matei 4; Luca 4). Din răspunsurile lui Hristos vedem că a existat o luptă pentru prima poruncă, adică despre iubirea de Dumnezeu. Învingătorul în această luptă, Hristos, care a ieșit să predice, este înconjurat de diavolul cu o atmosferă de ostilitate ucigașă ireconciliabilă, urmărindu-L în toate felurile, dar nici măcar aici nu-și atinge scopul. Ultimele lovituri date lui Hristos: trădarea ucenicului-apostol, retragerea generală și strigătele frenetice ale mulțimii binecuvântate: „Răstignește-L, răstignește-L!”; dar și aici triumfă dragostea lui Hristos, despre care El Însuși mărturisește categoric: „Îndrăzniți, Eu am biruit lumea” și iarăși: „Vine stăpânitorul acestei lumi și el nu are nimic în Mine”.

Deci, diavolul nu a putut să-I ia dreptul de a da lumii o poruncă nouă. Domnul a biruit, iar victoria Lui rămâne pentru totdeauna și niciodată, și nimeni și nimic nu va diminua această victorie.

***

Iisus Hristos a iubit lumea nemăsurat: și această iubire i-a fost dată Bătrânului Siluan pentru a o experimenta efectiv, care El însuși, ca răspuns, L-a iubit pe Hristos și a petrecut mulți ani într-o ispravă extraordinară, astfel încât nimeni și nimic să nu-i ia acest dar, iar la sfârșitul vieții sale a putut, asemenea marelui Pavel, să spună: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul sau strâmtorarea sau prigonirea sau foametea sau îmbrăcămintea sau primejdia sau sabia?... Sunt bine încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpânirile, nici puterile, nici lucrurile de acum, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncimea, nici o altă făptură nu vor fi în stare să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu, care este în Iisus Hristos, Domnul nostru” (Romani 8:35-39).

Oprindu-ne asupra cuvintelor Apostolului Pavel, vom înțelege că el a putut vorbi astfel doar după ce a trecut prin toate aceste încercări. Și oricine îl urmează pe Hristos, așa cum a arătat experiența secolelor, trece prin multe încercări. Și Bătrânul Siluan a trecut prin ele.

***

Fericitul bărbat schimonah Siluan a ostenit timp de patruzeci și șase de ani pe Muntele Athos, în Mănăstirea rusă a Sfântului Mare Mucenic Panteleimon. A trebuit să locuim în această mănăstire aproximativ paisprezece ani. În ultimii ani ai vieții Bătrânului, din 1931 până în ziua morții sale - 11/24 septembrie 1938, cererile ne-au obligat să-i scriem *viața.* Sarcina pentru o persoană care nu are nici darul, nici experiența „scrisului” nu este una ușoară: dar totuși ne hotărâm să o facem, pentru că suntem profund și sincer convinși că este datoria noastră să le povestim oamenilor despre acest om cu adevărat mare.

Prezenta carte, prin conținutul său, este destinată unui cerc restrâns de oameni ale căror interese sunt axate pe asceza creștină și, prin urmare, preocuparea noastră principală nu este arta literară, ci cel mai fidel „portret spiritual” posibil al Bătrânului.

Toată atenția noastră în timpul comunicării cu el a fost absorbită de aspectul său spiritual, cu unicul scop al „beneficiului” personal. Nu ne-a venit niciodată ideea de a-i scrie biografia și, prin urmare, multe dintre lucrurile care ar interesa în mod natural un biograf ne-au rămas necunoscute. Suntem obligați să păstrăm tăcerea despre multe lucruri, deoarece acestea sunt legate de oameni care sunt încă în viață. Prezentăm aici doar un număr mic de fapte din viața Starețului, povestite de el în diferite ocazii în timpul conversațiilor noastre frecvente sau auzite de noi de la alți asceți ai Sfântului Munte, prieteni ai Starețului. Credem că coerența informațiilor despre viața sa exterioară nu va constitui o lipsă semnificativă a

muncii noastre. Am fi pe deplin mulțumiți dacă am reușit să îndeplinim măcar parțial o sarcină mai importantă, și anume, să pictăm o imagine spirituală a Starețului pentru cei care nu au avut fericirea unei comunicări directe, vii, cu el. Din câte putem judeca și din moment ce a trebuit să intrăm în contact cu oameni, el a fost singura persoană detașată pe care ne-a fost dat să o întâlnim pe drumul nostru în viață. Acum, că nu mai este printre noi, ni se pare un fel de gigant spiritual excepțional.

Când Domnul trăia pe pământ, smerita Sa arătare în trup ascundea adevărata Sa măreție divină de ochii oamenilor și abia după Înălțarea Domnului și pogorârea Duhului Sfânt, Dumnezeirea lui Hristos s-a revelat privirii inteligente a ucenicilor și Apostolilor. Ceva similar ni s-a întâmplat și nouă în legătură cu Starețul Siluan. În timpul vieții sale, el a fost atât de simplu și accesibil încât, cu toată cinstirea noastră față de el, cu toată conștientizarea noastră a înaltei sfințenii a acestui om, încă nu am putut simți pe deplin măreția lui și abia acum, când de câțiva ani nu am întâlnit nimic egal pe calea noastră, începem cu întârziere să înțelegem adevărata măreție a celui pe care, prin Providența de neînțeles a lui Dumnezeu, am avut norocul să-l cunoaștem atât de îndeaproape.

Ieromonahul Sofronie

Partea întâi

VIAȚA ȘI ÎNVĂȚĂTURILE VÂRSTNICULUI SILUAN

„ *Cheamă-Mă în ziua necazului tău și te voi izbăvi, iar tu Mă vei proslăvi* .”

(Psalmul 49:15)

„ *Cheamă-Mă în ziua necazului tău și te voi izbăvi, iar tu Mă vei proslăvi* .”

Eu

COPILĂRIE ȘI TINEREȚE

Viața fericitului Stareț Siluan era în aparență neinteresantă. Înainte de epoca recrutării obligatorii, a fost viața unui țăran rus sărac, apoi serviciul militar obișnuit în gradele inferioare și apoi ani lungi, 46 de ani, de viață monahală monotonă a unui simplu călugăr.

Formularul Mănăstirii spune următoarele despre el: Părintele Schimonah Siluan, nume secular - Semion Ivanovici Antonov, țăran din provincia Tambov, districtul Lebedinsky, volostul și satul Șovsky. S-a născut în 1866, a venit la Athos în

1892, a luat mantia în 1896; în schimă - în 1911. A urmat ascultarea: la Moară, la metohionul Kalamarei (proprietatea Mănăstirii în afara Athosului), în Vechiul Munte Russik, în Ekonomia. A murit pe 11/24 septembrie 1938.

De la „s-a născut" la „a murit" – totul este sărac, nu este nimic de spus: a atinge viața interioară a unei persoane în fața lui Dumnezeu este o chestiune imodestă, îndrăzneață. În mijlocul pieței lumii, a dezvălui inima „adâncă" a unui creștin este aproape un sacrilegiu; dar încrezători că acum Starețul, care a părăsit lumea ca un cuceritor al lumii, nu se mai teme de nimic, nimic nu-i va tulbura pacea veșnică în Dumnezeu, să ne permitem să încercăm să spunem măcar ceva despre viața sa extrem de bogată, de înaltă regalitate, ținându-i minte pe acei puțini care sunt atrași și ei de aceeași viață divină.

Câmpul luptei spirituale pentru fiecare om este, în primul rând, propria sa inimă; iar cel care iubește să intre în inima sa va aprecia expresia profetului David: „Omul se va apropia și se va adânci în inimă" (Ps. 63:7). Adevărata viață creștină curge acolo, în adâncul inimii, ascunsă nu numai de privirea celorlalți, ci în întregime de chiar purtătorul acestei inimi. Oricine a intrat în această cameră misterioasă a experimentat, fără îndoială, o uimire nemanifestată în fața misterului ființei. Oricine, cu o minte curată, s-a cufundat în contemplarea intensă a omului său interior înțelege imposibilitatea de a-și urmări întregul curs al vieții chiar și într-o perioadă scurtă de timp, este conștient de imposibilitatea de a surprinde procesele vieții spirituale a inimii, care în profunzimea ei atinge acea ființă unde nu mai există procese. Și totuși, în fața noastră, în această viață, stă tocmai această sarcină: să înfățișăm procesul interior al creșterii marelui ascet.

Nu, nu ne vom propune o sarcină imposibilă. Vom atinge doar parțial acele etape ale vieții sale care ne sunt mai cunoscute. Mai mult, considerăm nepotrivită o încercare de psihanaliză științifică, căci acolo unde acționează Dumnezeu, știința nu este aplicabilă.

Din lunga viață a Bătrânului am reținut cel mai clar în memorie câteva fapte care sunt indicative pentru viața sa interioară și, în același timp, „istoria" sa. Primul dintre ele datează din frageda copilărie, când nu avea mai mult de 4 ani. Tatăl său, la fel ca mulți țărani ruși, iubea să fie ospitalier față de străini. Odată, într-o zi de sărbătoare, l-a invitat cu deosebită plăcere pe un anumit librar la el acasă, sperând să învețe ceva nou și interesant de la el, ca un om „cărturar", căci lâncezea în „întunericul" său și era atras cu nerăbdare de cunoaștere și iluminare. În casă, oaspetelui i se oferea ceai și mâncare. Micul Semion îl privea cu o curiozitate copilărească și asculta cu atenție conversația. Librarul i-a dovedit tatălui său că Hristos nu era Dumnezeu și că nu exista deloc Dumnezeu. Băiatul Semion a fost deosebit de impresionat de cuvintele: „Unde este El, Dumnezeule?" și s-a gândit: „Când voi fi mare, voi merge în toată lumea să-L

caut pe Dumnezeu”. Când oaspetele a plecat, micul Semion i-a spus tatălui său: „Mă înveți să mă rog, dar el spune că nu există Dumnezeu.” La aceasta, tatăl a răspuns: „Am crezut că este un om deștept, dar s-a dovedit a fi un prost. Nu-l asculta.” Dar răspunsul tatălui nu a șters îndoielile din sufletul băiatului.

Au trecut mulți ani de atunci. Semion a crescut, a devenit un tip mare și sănătos și a lucrat nu departe de satul lor, pe moșia prințului Trubețkoi, unde fratele său mai mare a acceptat un contract de construcții. Au lucrat în echipă; Semion era tâmplar. Echipa avea o bucătăreasă, o femeie din sat. Într-o zi, ea a mers în pelerinaj și a vizitat, printre altele, mormântul unui ascet remarcabil, pustnicul Ioan Sezenovski (1791-1839). La întoarcere, a povestit despre viața sfântă a pustnicului și că minunile se întâmplă la mormântul său. Unii dintre bătrânii prezenți au confirmat poveștile despre minuni și toată lumea a spus că Ioan era un om sfânt. Auzind această conversație, Semion s-a gândit: „Dacă este un sfânt, atunci Dumnezeu este cu noi și nu este nevoie să merg peste tot pământul să-L caut”, iar la acest gând, inima tânără a aprins de dragoste pentru Dumnezeu.

Un fenomen uimitor: de la patru până la doisprezece ani, a persistat un gând care se înfipsese în sufletul copilului când îl auzea pe vânzătorul de cărți; un gând care, se pare, îl apăsa, rămânând undeva în adâncuri nerezolvat și care se rezolva într-un mod atât de ciudat și, s-ar părea, naiv.

După ce Semion a simțit că a găsit credința, mintea lui s-a agățat de amintirea lui Dumnezeu și s-a rugat mult cu lacrimi. Apoi a simțit o schimbare interioară în sine și o atracție pentru monahism și, așa cum spunea însuși Starețul, a început să privească tinerele și frumoasele fiice ale prințului cu dragoste, dar fără dorință, ca pe surori, în timp ce înainte vederea lor îl tulburase. În acel moment, chiar i-a cerut tatălui său să-l lase să meargă la Lavra Kiev-Pecersk, dar tatăl său i-a răspuns categoric: „Mai întâi termină-ți serviciul militar și apoi vei fi liber să pleci”.

Semion a rămas în această stare neobișnuită timp de trei luni, apoi l-a părăsit și a început din nou să se împrietenească cu colegii săi, să iasă cu fete din afara satului, să bea vodcă, să cânte la acordeon și, în general, să trăiască ca ceilalți băieți din sat.

Tânăr, chipeș, puternic și deja înstărit, Semion se bucura de viață. În sat era iubit pentru caracterul său bun, pașnic și vesel, iar fetele îl priveau ca pe un mire de invidiat. El însuși s-a lăsat cuprins de una dintre ele și, înainte ca problema căsătoriei să fie pusă în discuție, târziu seara li s-a întâmplat „obișnuitul”.

Este remarcabil că a doua zi dimineață, când lucra cu tatăl său, i-a spus în șoaptă: „Fiule, unde ai fost ieri, mă durea inima.” Aceste cuvinte blânde ale

tatălui său s-au întipărit în sufletul lui Semion, iar mai târziu, amintindu-și de el, Bătrânul a spus:

„Nu am ajuns la măsura tatălui meu. Era complet analfabet și chiar a citit «Tatăl Nostru» cu o greșeală, spunând «dnes'» în loc de «dnes'», l-a învățat din biserică din ureche, dar era un om blând și înțelept."

Aveau o familie numeroasă: tată, mamă, cinci frați-fii și două fiice. Locuiau împreună și pe cale amiabilă. Frații adulți lucrau cu tatăl lor. Odată, în timpul recoltei, Semion a trebuit să gătească cina pe câmp; era vineri, uitând de ea, a gătit carne de porc și toată lumea a mâncat. A trecut jumătate de an din ziua aceea, deja iarna, într-o zi de sărbătoare, tatăl îi spune lui Semion cu un zâmbet blând:

- Fiule, îți amintești cum m-ai hrănit cu carne de porc pe câmp? Și era vineri; știi, am mâncat-o ca o nenorocită atunci. - De ce nu mi-ai spus atunci? - Nu voiam să te fac de rușine, fiule. Povestind întâmplări similare din viața lui în casa tatălui său, Bătrânul a adăugat:

„Acesta este genul de bătrân pe care mi-ar plăcea să-l am: nu se enerva niciodată, era mereu calm și blând. Gândește-te, a răbdat jumătate de an, așteptând momentul potrivit să mă corecteze și să nu mă facă de râs."

***

Bătrânul Siluan era foarte puternic fizic. Următoarele fapte din viața sa mărturisesc acest lucru, printre altele.

Era încă foarte tânăr, înainte de serviciul militar, într-un Paște, după o cină copioasă cu carne, când frații lui au plecat în vizită și el a rămas acasă, mama i-a oferit „ouă amestecate": nu a refuzat: mama i-a gătit o fontă întreagă, până la cincizeci de ouă, și le-a mâncat pe toate.

În acei ani a lucrat cu frații săi la moșia prințului Trubețkoi, iar în sărbători mergea uneori la tavernă; au existat cazuri când a băut un sfert (3 litri) de vodcă într-o seară, dar nu s-a îmbătat niciodată.

Într-o zi, în timpul unui ger puternic care a venit după dezgheț, stătea la un han. Unul dintre oaspeții care petrecuse noaptea acolo a vrut să se întoarcă acasă: s-a dus să-și înhame calul, dar s-a întors curând, spunând:

- Ce dezastru! Trebuie să plec, dar nu pot: gheața a acoperit copitele calului într-un strat gros, iar durerea nu o lasă să-l dea jos.

Semion spune:

- Haide, te voi ajuta.

La grajd, a apucat gâtul calului lângă cap, sub axilă, și i-a spus țăranului: „Dă-i drumul!” Calul a stat nemișcat tot timpul; țăranul a lovit gheața de pe copite, l-a înhamat și a plecat călare.

Cu mâinile goale, Semion putea ridica o oală de fontă încinsă cu supă de varză și o putea muta de pe aragaz la masa unde lua masa echipajul. Putea sparge o scândură destul de groasă cu un pumn. Ridica greutăți mari și avea o rezistență rară atât la căldură, cât și la frig: putea mânca mult și munci mult.

Însă această putere, care i-a servit mai târziu să îndeplinească multe isprăvi excepționale, a fost la acea vreme cauza celui mai mare păcat al său, pentru care a adus o pocăință extremă.

Într-o zi, de ziua patronală a satului, în timpul zilei în care aproape toți sătenii vorbeau veseli lângă colibele lor, Semion și prietenul său mergeau pe stradă, cântând la acordeon. Doi frați, cizmari ai satului, se îndreptau spre ei. Cel mai mare, un bărbat de o înălțime și o putere enormă, un mare scandalagiu, era „beat”. Când s-au apropiat, cizmarul a început batjocoritor să-i ia acordeonul lui Semion; dar a reușit să i-l dea prietenului său. Stând în fața cizmarului, Semion a încercat să-l convingă să „meargă pe drumul lui”, dar acesta din urmă, intenționând aparent să-și arate superioritatea față de toți băieții satului într-o zi în care toate fetele erau pe stradă și priveau scena râzând, s-a năpustit asupra lui Semion. Și iată cum a povestit însuși Bătrânul despre asta:

— La început m-am gândit să cedez, dar dintr-o dată mi-a fost rușine că fetele vor râde și l-am lovit puternic în piept: a zburat departe de mine și a căzut greu pe spate în mijlocul drumului; spumă și sânge îi curgeau din gură. Toată lumea s-a speriat; și eu m-am speriat; m-am gândit: l-am omorât. Și așa am rămas acolo. În acel moment, fratele mai mic al cizmarului a ridicat o piatră mare de piatră de jos și a aruncat-o spre mine; am reușit să mă întorc; piatra m-a lovit în spate, apoi i-am spus: „Ei bine, vrei să ți se întâmple și ție?” și m-am îndreptat spre el, dar a fugit. Cizmarul a rămas întins pe drum mult timp; oamenii au alergat și l-au ajutat, l-au spălat cu apă rece. A trecut cel puțin o jumătate de oră până a putut să se ridice și, cu greu, l-au dus acasă. A fost bolnav două luni, dar din fericire a rămas în viață, însă a trebuit să fiu atent mult timp după aceea: frații

cizmarului și camarazii lor mă așteptau seara pe străzile din spate cu bâte și cuțite, dar Dumnezeu m-a scăpat.

Astfel, în zgomotul vieții tinere, prima chemare a lui Dumnezeu către strădania monahală a început să se înece în sufletul lui Semion, dar Dumnezeul care l-a ales l-a chemat din nou printr-o anumită viziune.

Într-o zi, după o perioadă de lipsire de castitate, a ațipit și, într-un somn ușor, a văzut că un șarpe intrase în el prin gură. A simțit un dezgust puternic și s-a trezit. În acel moment a auzit cuvintele:

„Ai înghițit un șarpe în somn și te-a dezgustat: de aceea nu este bine pentru Mine să văd ce faci."

Semion nu a văzut pe nimeni; a auzit doar vocea care rostea aceste cuvinte, care în dulceața și frumusețea sa erau complet neobișnuite. Efectul pe care l-a produs, în ciuda întregii liniști și dulcețe, a fost uluitor. Conform convingerii profunde și neîndoielnice a Bătrânului, era vocea Maicii Domnului Însăși. Până la sfârșitul zilelor sale, i-a mulțumit Maicii Domnului că nu l-a disprețuit, ci Ea însăși a binevoit să-l viziteze și să-l ridice din cădere. El a spus:

„Acum văd cum Domnul și Maica Domnului au milă de oameni. Gândește-te, Maica Domnului a venit din ceruri să mă aducă în fire - un tânăr în păcate."

Faptul că nu a avut onoarea să o vadă pe Doamnă, l-a atribuit impurității în care se afla în acel moment.

Această chemare secundară, care a survenit cu puțin timp înainte de serviciul militar, a fost deja decisivă în alegerea drumului său viitor. Prima sa consecință a fost o schimbare radicală în viața sa, care luase o întorsătură nemiloasă. Semion a simțit o rușine profundă pentru trecutul său și a început să se pocăiască cu ardoare înaintea lui Dumnezeu. Decizia de a pleca la mănăstire după terminarea serviciului militar a revenit cu o forță sporită. Un sentiment acut de păcat s-a trezit în el și, ca urmare, atitudinea sa față de tot ceea ce vedea în viață s-a schimbat. Această schimbare s-a reflectat nu numai în acțiunile și comportamentul său personal, ci și în conversațiile sale extrem de interesante cu oamenii, dintre care, din păcate, putem povesti doar câteva, cele mai clar păstrate în memoria noastră.

Într-o zi de sărbătoare, în timp ce dansau în cerc prin sat, Semion a privit cum un bărbat de vârstă mijlocie, consacru al său, cânta la acordeon și dansa. Luându-l puțin deoparte, l-a întrebat:

- Cum poți să cânți și să dansezi, Stepan, când ai ucis un om?

L-a ucis într-o încăierare cu beții. Apoi îl duce pe Semion puțin mai departe și îi spune:

„Știi, când eram în închisoare, m-am rugat mult la Dumnezeu să mă ierte, iar Dumnezeu m-a iertat; de aceea joc calm acum."

Semion, care nu cu mult timp în urmă aproape că ucisese el însuși un om, a înțeles că cineva poate cere iertare de la Dumnezeu pentru păcate și a înțeles calmul consacrului său, criminalul iertat. Acest incident ilustrează viu atât conștientizarea clară a păcatului, cât și sentimentul puternic de pocăință, precum și profunda intuiție religioasă a țăranilor ruși.

Un alt consatan al lui Semion cunoștea o fată dintr-un sat vecin, iar fata a rămas însărcinată cu el. Semion, văzând că tipul era foarte neatent la această circumstanță, l-a convins să se căsătorească cu ea, spunând: - „altfel va fi un păcat". Tipul mult timp nu a fost de acord că este un păcat și nu a vrut să se căsătorească, dar Semion tot l-a convins, iar el s-a supus.

Auzind această poveste de la Bătrân, l-am întrebat de ce nu s-a căsătorit el însuși cu fata pe care o cunoștea. La aceasta, Bătrânul a spus:

— Când am vrut să mă fac călugăr, L-am rugat mult pe Dumnezeu să-mi aranjeze totul ca să pot face totul în pace, iar Dumnezeu a aranjat totul atât de bine. M-am dus la armată, iar în acea perioadă un negustor de cereale a venit în satul nostru să cumpere pâine; văzând-o pe fata aceea dansând în cerc, că era frumoasă, zveltă, cânta bine și era foarte veselă, s-a îndrăgostit de ea și a luat-o. Au fost fericiți și au avut mulți copii.

Bătrânul i-a mulțumit cu ardoare lui Dumnezeu că i-a ascultat rugăciunile, dar nu și-a uitat nelegiuirea.

Timpul serviciului militar

Semion și-a ispășit serviciul militar la Sankt Petersburg, în Garda de Salvat, în Batalionul de Geniști. Plecat în serviciu cu o credință vie și un profund sentiment de pocăință, nu a încetat niciodată să-și amintească de Dumnezeu.

Era foarte iubit în armată ca soldat mereu sârguincios, calm și cuminte, iar camarazii săi îl iubeau ca pe un prieten loial și plăcut: totuși, acesta nu era un eveniment neobișnuit în Rusia, unde soldații trăiau într-un mod foarte frățesc.

Într-o zi de sărbătoare, a mers în oraș cu trei gardieni din același batalion. Au intrat într-o tavernă mare din capitală, unde era multă muzică ușoară și tare: au comandat cina cu vodcă și au stat de vorbă veseli. Semion a rămas în mare parte tăcut. Unul dintre ei l-a întrebat:

- Semion, încă taci; la ce te gândești?

— Mă gândesc: acum stăm într-o cârciumă, mâncăm, bem vodcă, ascultăm muzică și ne distrăm, iar pe Muntele Athos țin acum priveghi și se vor ruga toată noaptea, așa că cine dintre noi va da cel mai bun răspuns la Judecata de Apoi, ei sau noi?

Apoi celălalt a spus:

- Ce om e Semion! Noi ascultăm muzică și ne distrăm, dar el e pe Athos și la Judecata de Apoi cu mintea lui.

Cuvintele gardianului despre Semion: „și gândul lui este la Athos și la Judecata de Apoi” - pot fi atribuite nu numai momentului în care stăteau în tavernă, ci și întregului său timp în serviciul militar. Gândurile sale despre Athos, apropo, s-au exprimat și prin faptul că a trimis bani acolo de mai multe ori. Odată a mers din tabăra Ustizhor, unde batalionul lor era staționat vara, la oficiul poștal din satul Kolpino pentru a transfera bani la Athos. La întoarcere, nu departe de Kolpino, de-a lungul drumului, un câine mare și turbat a alergat direct spre el; când s-a apropiat foarte mult și era gata să se năpustească asupra lui, a spus cu frică: „Doamne, ai milă!” De îndată ce a rostit această scurtă rugăciune, o forță l-a dat imediat pe câine la o parte, ca și cum s-ar fi lovit de ceva; După ce l-a ocolit pe Semion, a alergat în sat, unde a provocat mult rău atât oamenilor, cât și animalelor.

Acest incident l-a impresionat profund pe Semion. El a simțit viu apropierea Dumnezeului care ne ocrotește și s-a atașat și mai mult de amintirea lui Dumnezeu.

***

În timpul serviciului său militar, puterea sfaturilor și a influenței sale bune au fost din nou evidente. A văzut în camera companiei un soldat care își terminase mandatul, stând trist, cu capul plecat, pe patul său. Semion s-a apropiat de el și i-a spus:

- De ce stai acolo trist și nefericit ca alții, că ți-ai terminat slujba și acum te duci acasă?

„Am primit o scrisoare de la oamenii mei”, a spus soldatul, „au scris că soția mea a născut în această perioadă.”

După o scurtă tăcere, clătinând din cap, cu o voce liniștită în care se puteau auzi tristețe, resentimente și furie, spuse:

— Nu știu ce o să fac cu ea... O, mi-e teamă!... Așa că nu vreau să mă duc acasă.

Semion a întrebat calm:

— Și de câte ori ați mers la restaurante în această perioadă?

„Da, au fost cazuri”, a răspuns soldatul, ca și cum și-ar fi amintit ceva.

„Nu te-ai putut abține”, îi spune Semion, „și crezi că i-a fost ușor?... E bine pentru tine: ești bărbat și ea poate naște dintr-o dată... Gândește-te unde ai ajuns!... Ești mai vinovat în fața ei decât ea în fața ta... Iartă-o... Când te întorci acasă, acceptă copilul ca fiind al tău și vei vedea că totul va fi bine...”

Au trecut câteva luni. Semion a primit o scrisoare de recunoștință de la soldat, care a descris cum, atunci când a ajuns cu mașina la casă, tatăl și mama sa au ieșit să-l întâmpine „plictisiți”, iar soția sa, timidă și jenată, a stat lângă casă cu copilul în brațe. Dar sufletul lui, din momentul în care Semion i-a vorbit în cazarmă, a fost ușor; și-a salutat părinții vesel, s-a apropiat vesel de soția sa, a sărutat-o, a luat copilul în brațe și a sărutat-o și pe ea. Toată lumea s-a înveselit, a intrat în casă și apoi a mers prin sat să-și viziteze rude și prieteni; și peste tot unde era cu copilul în brațe; toată lumea se simțea bine în sufletele lor. Și după aceea au trăit în pace.

Soldatul i-a mulțumit prietenului său Semion într-o scrisoare pentru sfatul său bun. Și nu putem decât să fim de acord că sfatul a fost într-adevăr nu doar bun, ci și înțelept. Așadar, încă din tinerețea sa, Starețul Siluan a înțeles perfect că o condiție necesară pentru pacea între oameni este recunoașterea propriei vinovății a fiecăruia.

După ce și-a terminat serviciul în gardă, Semion, cu puțin timp înainte ca soldații de vârsta lui să plece acasă, s-a dus împreună cu funcționarul companiei la părintele Ioan de Kronstadt pentru a-i cere rugăciuni și binecuvântări. Nu l-au găsit pe părintele Ioan în Kronstadt și au decis să lase scrisori. Funcționarul a

început să scrie o scrisoare complicată, cu un scris frumos, iar Semion a scris doar câteva cuvinte:

„Părinte, vreau să devin călugăr; roagă-te ca lumea să nu mă întârzie."

S-au întors la cazarma din Sankt Petersburg și, potrivit spuselor Starețului, chiar a doua zi a simțit că „flacări infernale urlau" în jurul său.

După ce a părăsit Petersburgul, Semion s-a întors acasă și a rămas acolo doar o săptămână. Au adunat repede pânze și alte daruri pentru mănăstire. Și-a luat rămas bun de la toți și a plecat spre Athos. Dar din ziua în care părintele Ioan de Kronstadt s-a rugat pentru el, „flacările iadului au urlat" în jurul lui fără încetare, oriunde s-ar fi aflat: în tren, în Odessa, pe vapor și chiar pe Athos, în mănăstire, în biserică, peste tot.

Sosirea la Muntele Sfânt

Semion a ajuns la Sfântul Munte în toamna anului 1892 și a intrat în Mănăstirea rusă a Sfântului Mare Mucenic Pantelimon. A început o nouă viață ascetică.

Conform obiceiului athonit, novicele „Fratele Simeon" trebuia să petreacă câteva zile în deplină pace, pentru a-și putea aminti păcatele de-a lungul vieții și, după ce le-a scris, să le mărturisească părintelui său duhovnic. Chinul infernal pe care îl îndura năștea în el o pocăință nestăpânită, arzătoare. În sacramentul pocăinței, voia să-și elibereze sufletul de tot ce-l apăsa și, de aceea, cu promptitudine și mare frică, fără să se justifice în vreun fel, își mărturisea toate faptele vieții sale. Părintele duhovnic i-a spus fratelui Simeon:

„Ți-ai mărturisit păcatele înaintea lui Dumnezeu și știi că sunt toate iertate... De acum înainte, să începem o viață nouă... Mergi în pace și bucură-te că Domnul te-a adus în acest liman al mântuirii."

Sufletul simplu și credincios al fratelui Simeon, auzind de la bătrânul duhovnic că toate păcatele i-au fost iertate, la cuvântul său - „du-te în pace și bucură-te", s-a predat bucuriei. Neexperimentat și naiv - nu știa încă că un ascet are nevoie de abținere în bucurie și, prin urmare, a pierdut imediat tensiunea în care se afla sufletul său după ce a vizitat Kronstadt. În relaxarea care a urmat, a fost atacat de poftă și s-a oprit la imaginile ispititoare pe care i le-a pictat pasiunea. Gândul i-a spus: „Du-te în lume și însoară-te".

Ce a pătimit tânărul novice cât timp a fost singur, nu știm. Când s-a dus la spovedanie, duhovnicul i-a spus:

„Nu accepta niciodată gânduri, ci imediat ce vin, alungă-le.”

Prăbușirea neașteptată care l-a abătut pe fratele Simeon i-a făcut sufletul să tremure profund. Simțind puterea cumplită a păcatului, s-a simțit din nou în flăcările iadului și a decis să se roage cu stăruință până când Dumnezeu va avea milă de el.

După chinurile infernale pe care le îndurase, după bucuria pe care o simțise primind iertarea în sacramentul spovedaniei, poticnirea odată cu gândul, cu conștientizarea că o întristase din nou pe Maica Domnului, a fost un eveniment care i-a zguduit sufletul; s-a gândit că ajunsese la limanul mântuirii și, deodată, a văzut și aici posibilitatea distrugerii.

„Căderea” în gânduri l-a trezit pe fratele Simeon pentru tot restul vieții sale. Gradul acestei treziri poate fi apreciat prin faptul că, din ziua în care părintele său duhovnic i-a spus: „Să nu accepți niciodată gânduri”, nu a mai acceptat niciun gând pofticios în cei 46 de ani de monahism. Ceea ce mulți nu pot învăța ani de zile, el a învățat chiar după prima lecție, demonstrându-și astfel adevărata cultură și înțelepciune, conform cuvintelor grecilor antici: nu este tipic pentru un om înțelept să păcătuiască de două ori.

Amărăciunea puternică a pocăinței a servit drept motiv pentru o nouă luptă. Gândul l-a inspirat: „Du-te în pustiu, îmbracă-te cu sac și mântuiește-te acolo.” „Bine”, a răspuns Simeon, „mă voi duce la stareț să-i cer o binecuvântare pentru aceasta”.

„Nu te duce, starețul nu te va binecuvânta”, spune gândul.

„Tocmai m-ai alungat din mănăstire în lume”, a răspuns Simeon, „și acum mă alungi în pustiu... Dacă starețul nu mă binecuvântează, atunci mă împingi în ceva rău”, și cu hotărâre în adâncul sufletului său a spus: „Voi muri aici pentru păcatele mele”.

Fratele Simeon a fost introdus în împlinirea spirituală prin modul secular al vieții monahale athonite, plin de o pomenire constantă a lui Dumnezeu: rugăciunea în singurătate în chilie; slujbe lungi în biserică; posturi și privegheri; spovedanie și împărtășanie frecvente; lectură, muncă, ascultare. Simplu, neinițiat de multe întrebări, așa cum se observă la oamenii inteligenți moderni, el, asemenea altor călugări, a asimilat noua viață mai degrabă prin contopirea organică cu mediul înconjurător decât prin lecții orale. Instrucțiunile orale din partea starețului, duhovnicilor și bătrânilor sunt în majoritatea cazurilor scurte și iau de obicei forma unor instrucțiuni pozitive - ce și cum să faci.

Una dintre astfel de lecții pentru începător este instrucțiunea ca rugăciunea în chilie să se săvârșească în primul rând cu rozariul și rugăciunea „Iisus”. Invocarea repetată a Preasfântului Nume al lui Iisus a îndulcit sufletul fratelui Simeon. El s-a bucurat să afle că este convenabil să se roage această rugăciune întotdeauna și oriunde, la orice serviciu și în orice situație, că este bine să o „păstrezi” și în timpul slujbelor bisericești, iar când nu există ocazia să meargă la biserică, atunci aceasta înlocuiește slujbele divine. - Se ruga fierbinte și des, deoarece sufletul său era într-o grea langurositate și de aceea se străduia cu tărie pentru Cel ce poate mântui.

Așadar, a trecut puțin timp, doar vreo trei săptămâni, și într-o seară, în timp ce se ruga înaintea icoanei Maicii Domnului, rugăciunea i-a intrat în inimă și a început să se săvârșească acolo zi și noapte [1] , dar atunci încă nu înțelegea măreția și raritatea darului primit de la Maica Domnului.

***

Fratele Simeon era răbdător, bun, ascultător: în Mănăstire era iubit și lăudat pentru munca sa asiduă și bunul său caracter: și acest lucru îl bucura. Atunci au început să-i vină gânduri: „Trăiești o viață sfântă; te-ai pocăit; păcatele tale au fost iertate; te rogi neîncetat; împlinești bine ascultarea.” Din cauza rugăciunii multă și fierbinte, sufletul său simțea uneori o oarecare pace: atunci gândurile îi spuneau: „Te rogi și, poate, vei fi mântuit: dar dacă în Rai nu găsești nici tată, nici mamă, nici pe cei pe care îi iubești, atunci nici acolo nu va fi bucurie pentru tine.”

Mintea novicelui se clătina la aceste gânduri, iar anxietatea îi cuprindea inima, dar din cauza lipsei sale de experiență nu înțelegea ce i se întâmpla de fapt.

Într-o noapte, chilia lui s-a umplut de o lumină ciudată, care i-a pătruns chiar și trupul, încât și-a văzut interiorul. Gândul i-a spus: „Acceptă - acesta este harul”, însă sufletul novicelui a fost tulburat de aceasta și a rămas într-o mare nedumerire. Rugăciunea a continuat să lucreze în el și după aceasta, dar duhul căinței s-a retras atât de mult încât a râs în timpul rugăciunii; s-a lovit puternic în frunte cu pumnul: râsul a dispărut, dar duhul pocăinței nu s-a întors, iar rugăciunea a trecut fără căință. Atunci a înțeles că i s-a întâmplat ceva nepotrivit.

După ce a văzut o lumină ciudată, au început să i se arate demoni, iar el, naiv, le vorbea „ca unor oameni”. Treptat, atacurile lor s-au intensificat; uneori îi spuneau: „Acum ești sfânt”, iar alteori: „Nu vei fi mântuit”. Fratele Simeon l-a întrebat odată pe demon: „De ce îmi vorbești altfel: uneori spui că sunt sfânt,

alteori că nu voi fi mântuit?” Demonul a răspuns batjocoritor: „Noi nu spunem niciodată adevărul”.

Alternarea sugestiilor demonice, uneori ridicându-l în „cer” în mândrie, alteori aruncându-l în pierzarea veșnică, apăsa sufletul tânărului novice, aducându-l la disperare, iar acesta se ruga cu o intensitate extremă. Dormea puțin și cu tresărire. Puternic fizic, un adevărat erou, nu se ducea la culcare, ci petrecea toate nopțile în rugăciune fie în picioare, fie așezat pe un scăunel (fără spătar); epuizat, adormea stând așezat timp de 15-20 de minute, apoi se ridica din nou pentru a se ruga. Și așa de mai multe ori. În general, dormea de la o oră și jumătate la două ore pe zi.

Prima sa „ascultare” a fost să lucreze la moară. Aceasta a fost perioada înfloririi monahismului rusesc de pe Athos. Mănăstirea s-a extins și a devenit ca un oraș în deșert. Numărul fraților a ajuns la aproape două mii, iar vizitatori și admiratori veneau din Rusia cu sutele și adesea stăteau mult timp în marile hoteluri ale Mănăstirii. Așadar, munca la moară nu era mică. Și astfel, fratele Simeon, cu un somn atât de scurt, cu o abstinență extremă de la mâncare, cu o rugăciune fierbinte neîncetată, cu mult, adânc, uneori plâns disperat, și-a îndeplinit cu credință dificila ascultare de muncă, unde în timpul zilei trebuia să se întoarcă și să care mulți saci mari de făină.

***

Lună după lună trecea, iar chinul atacurilor demonice creștea tot mai mult. Puterea spirituală a tânărului novice începea să scadă, iar curajul său slăbea, frica de moarte și de disperare creștea: groaza deznădejdii îi punea tot mai des stăpânire pe întreaga ființă. Oricine a trăit ceva similar știe că niciun curaj omenesc, nicio putere umană nu poate rezista acestei lupte spirituale. Și fratele Simeon se suprasolicită; a ajuns la punctul disperării supreme și, stând în chilia sa, seara, s-a gândit: „Este imposibil să-L implori pe Dumnezeu.” Cu acest gând, a simțit o abandonare completă, iar sufletul său s-a cufundat în întunericul langurii și melancoliei infernale. A rămas în această stare aproximativ o oră.

În aceeași zi, în timpul vecerniei, în Biserica Sfântului Proroc Ilie, care se află pe moară, în dreapta porților împărătești, unde se află icoana locală a Mântuitorului, l-a văzut pe Hristos cel viu.

„Domnul i s-a arătat în mod neînțeles” tânărului novice, iar întreaga sa ființă și însuși trupul său s-au umplut de focul harului Duhului Sfânt, focul pe care Domnul l-a adus pe pământ odată cu venirea Sa (Luca 12:49).

Simeon a obosit din cauza viziunii, iar Domnul a dispărut.

***

Este imposibil să descriem starea în care se afla în acel ceas. Știm din gura și scrierile Fericitului Bătrân că a fost atunci luminat de o mare lumină dumnezeiască, că a fost luat din această lume și înălțat de duh la cer, unde a auzit cuvinte de negrăit; că în acel moment a primit, ca să zicem așa, o nouă naștere de sus (Ioan 1:13; 3:3). Privirea blândă a lui Hristos cel atot-iertător, nemăsurat de iubitor și bucuros l-a atras pe omul întreg la Sine și apoi, ascunzându-se, cu dulceața iubirii lui Dumnezeu i-a încântat duhul în contemplarea Dumnezeirii deja din afara imaginilor lumii.

În arătarea Domnului către novicele Simeon, un om simplu, profund spontan, este remarcabil și faptul că acesta „l-a recunoscut imediat” atât pe Hristosul care i s-a arătat, cât și pe Duhul Sfânt care a acționat în el. În scrierile sale, repetă la nesfârșit că L-a cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt, că L-a văzut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt. De asemenea, a afirmat că atunci când Domnul Însuși i se arată sufletului, acesta nu poate decât să-L recunoască în El pe Creatorul și Dumnezeul său.

Se poate spune cu certitudine că atât flăcările iadului, cât și chinurile iadului care au precedat apariția lui Hristos novicelui Simeon, precum și lumina divină care a strălucit asupra lui, sunt lucruri necunoscute și de neînțeles pentru majoritatea. Ceea ce vede o persoană spirituală, experiențele sale și toată experiența sa, poate părea adesea nebunie unei persoane nespirituale, rodul unei stări mentale patologice. Lipsită de experiența realităților lumii spirituale, ea neagă ceea ce nu a cunoscut. Potențial, fiecare persoană este chemată la plenitudinea vieții spirituale, dar îndreptarea constantă a voinței către lumea materială, către experiențe carnale și mentale duce la faptul că mulți se îngrașă, ajungând la o stare de incapacitate de a percepe spiritual. În viața noastră de zi cu zi, acest lucru poate fi comparat cu faptul că cineva care are un receptor radio captează undele care umplu atmosfera, în timp ce cineva care nu are unul nu simte prezența lor.

Viața spirituală a unui ascet creștin este stranie și de neînțeles; vedem în ea o împletire de contrarii izbitoare: atacuri demonice, abandonul față de Dumnezeu, întunericul morții și chinurile iadului, pe de o parte, și epifania și lumina existenței fără început, pe de altă parte . Și este imposibil să exprimăm acest lucru în cuvinte.

***

Fiecare persoană este un fenomen unic și distinctiv; calea fiecărui ascet este, de asemenea, unică și distinctivă, dar totuși oamenii, în dorința lor de a clasifica fenomenele după anumite caracteristici, efectuează clasificarea și în acest caz.

De-a lungul secolelor trecute ale creștinismului, experiența Părinților observă trei feluri sau tipuri în raport cu succesiunea vieții spirituale creștine.

Marea majoritate a oamenilor aparțin primului tip. Ei sunt atrași de credință printr-un har mic și își petrec viața într-o ispravă moderată de a ține poruncile, și abia la sfârșitul vieții lor, datorită suferinței pe care o îndură, ajung să cunoască harul într-o măsură ceva mai mare. Unii dintre ei, însă, se luptă mai intens, apoi, înainte de moarte, primesc un har mai mare. Acest lucru se întâmplă cu mulți călugări.

Al doilea fel este atunci când cineva, atras inițial de un har relativ mic, se străduiește totuși cu râvnă în rugăciune și în lupta cu patimile, iar în această ispravă dureroasă, la mijlocul drumului său, recunoaște un har mai mare: petrecându-și viața ulterioară într-o ispravă și mai mare, atinge o înaltă măsură a perfecțiunii.

Al treilea tip, cel mai rar, este atunci când o persoană aflată la începutul căii sale ascetice, pentru zelul său sau, mai exact, pentru ceea ce a fost precunoscut de Dumnezeu, primește un mare har, harul celor desăvârșiți.

Acest ultim fel nu este doar cel mai rar, ci și cel mai dificil, deoarece nimeni, pe cât se poate judeca din viețile și lucrările Sfinților Părinți, din tradiția orală a asceților din ultimele secole și pe baza experienței contemporanilor, nu poate păstra pe deplin darul iubirii divine primite și apoi, de-a lungul unei lungi perioade de timp, să experimenteze retragerea harului și părăsirea de către Dumnezeu. Obiectiv, aceasta nu este o retragere completă a harului, ci subiectiv sufletul experimentează chiar diminuarea acțiunii dătătoare de har ca părăsire de către Dumnezeu.

Acest ultim fel de asceți suferă mai mult decât toți, deoarece după cunoașterea harului, după contemplarea luminii divine, întunericul părăsirii de Dumnezeu și atașarea de patimi sunt experimentate, prin virtutea contrastului, incomparabil mai profund și mai acut: ei știu CE au pierdut. În plus, harul experimentat prin acțiunea sa schimbă întreaga persoană și o face incomparabil mai sensibilă la fiecare fenomen spiritual.

Acest ultim fel suferă mai mult decât toate, deoarece dragostea lui Hristos în această lume este supusă unor „încercări de foc” excepțional de severe (1 Petru 4:12), deoarece dragostea lui Hristos în această lume suferă inevitabil.

Fericitul Stareț Siluan aparținea acestei ultime categorii, iar aceasta explică cuvintele sale: „nu poți înțelege durerea mea” sau: „cine nu L-a cunoscut pe Domnul nu-L poate căuta cu lacrimi”.

Când descrie durerea și plânsul nepotolit ale lui Adam după alungarea sa din Paradis, el descrie, în esență, propriul său plâns și durere a sufletului său după pierderea harului.

***

Sentimentul excepțional de profund de pocăință al lui Simeon ridică întrebarea: *de ce* unii oameni se pocăiesc de păcatele lor atât de profund și puternic, alții mai puțin profund, iar alții foarte slab sau deloc? *Ce* explică diferența în intensitatea conștiinței păcatului în rândul oamenilor? [3]

Nu suntem în măsură să răspundem la această întrebare: ni se pare imposibil să pătrundem în misterul vieții spirituale a omului. Suntem capabili să observăm anumite fenomene în viața interioară a unei persoane care trăiește religios doar atunci când acestea iau forma experienței psihologice; suntem capabili să observăm anumite trăsături caracteristice ale acestor experiențe, dar fără posibilitatea, însă, de a determina ceva în esență, întrucât baza faptelor religioase-psihice creștine este acțiunea absolut liberă a Duhului lui Dumnezeu, care nu este supusă niciunei definiții [4] .

„Vântul suflă unde vrea și-i auzi vuietul, dar nu știi de unde vine, nici unde se duce. Tot așa este cu oricine este născut din Duh.” (Ioan 3:8)

Al doilea factor, de asemenea indefinibil, este libertatea umană. Viața spirituală creștină este alcătuită din acești doi factori: manifestarea libertății umane și acțiunea harului lui Dumnezeu.

Atât credința, cât și pocăința noastră depind într-o oarecare măsură indefinibilă de libertatea noastră și, în același timp, sunt daruri ale harului lui Dumnezeu. Dumnezeu, în dragostea Sa, îl caută pe om pentru a-i da nu numai viață, ci și mai mult, o supraabundență de viață, așa cum spune Hristos (Ioan 10:10), dar această viață este dată unui om liber nu fără consimțământul omului însuși. Ținând cont de această împrejurare, putem spune că măsura darului lui

Dumnezeu depinde și de libertatea omului [5]. Darurile lui Dumnezeu sunt asociate cu o anumită ispravă, iar atunci când Dumnezeu prevede că omul va răspunde la darul Său așa cum se cuvine, atunci acest dar se revarsă „fără invidie”. Se poate spune că motivul unui dar mai mare sau mai mic este răspunsul omului la acțiunea harului, prevăzută de Dumnezeu. Apostolul Pavel spune: „Pe aceia pe care Dumnezeu i-a cunoscut mai dinainte, i-a și hotărât mai dinainte să fie asemenea chipului Fiului Său” (Romani 8:29). Și iarăși: „Când Dumnezeu, care m-a pus deoparte din pântecele maicii mele și m-a chemat prin harul Său, a binevoit să-L descopere în mine pe Fiul Său... atunci nu m-am întâlnit cu trup și sânge” (Galateni 1:15-16).

Dumnezeu a prevăzut că Simeon, mai târziu Șemonahul Siluan, nu se va consulta cu carne și sânge, ci își va petrece viața într-o ispravă vrednică de un mare dar și de aceea l-a chemat la acea viață neobișnuită pe care o vedem la el.

Nu intenționăm deloc să exprimăm aici misterul îmbinării creativității absolut libere a Marelui Constructor al lumii - Dumnezeu - cu libertatea creată a omului; dar comunicarea noastră cu Bătrânul, a cărui viață a fost petrecută într-o faptă de iubire excepțional de intensă, în care libertatea se manifestă predominant, ne-a oprit gândul asupra prestiinței lui Dumnezeu despre răspunsul liber al omului la provocarea iubirii Sale.

Credem că alegerea de a mărturisi despre iubire este extrem de rară, deoarece această mărturie este însoțită de inevitabilul sacrificiu de sine.

Ne vine gândul că, în persoana Starețului Siluan, providența lui Dumnezeu dă lumii o nouă pildă și o nouă mărturie a imensității iubirii lui Dumnezeu, pentru ca prin el, Siluan, oamenii paralizați de disperare să se poată ridica, așa cum spune Apostolul Pavel: „Dar pentru aceasta mi s-a arătat mie milă, pentru ca în mine cel dintâi să arate Iisus Hristos toată îndelunga răbdare, ca o pildă celor ce vor crede în El pentru viața veșnică” (1 Timotei 1:16).

Pentru Starețul Siluan, porunca lui Hristos nu era o normă etică. El nu a redus creștinismul la nivelul unei învățături moraliste, așa cum fac reprezentanții culturii umaniste, lipsiți de o experiență religioasă autentică, care în cele din urmă ajung la conștientizarea inutilității „pentru ei” a religiei, în care văd doar un „principiu restrictiv” pentru cei ignoranți. Nu, el a perceput cuvântul lui Hristos, asemenea Apostolului Petru, ca „Cuvintele vieții veșnice” (Ioan 6:68), ca duh și viață, după cuvântul Domnului Însuși: „Cuvintele pe care vi le-am spus Eu sunt duh și viață” (Ioan 6:63).

Pentru Starețul Siluan, cuvântul lui Hristos era Duhul dătător de viață, însăși viața veșnică, Dumnezeu în acțiunea Sa.

Credința sa, după renașterea evenimentelor descrise mai sus, a căpătat imediat un caracter profund. El credea că Dumnezeu îi va judeca pe oameni, că cei care au păcătuit și nu s-au pocăit vor merge în chinurile veșnice; în timp ce cei care au făcut binele după porunca lui Hristos vor moșteni Împărăția veșnică a Cerurilor. În conformitate cu observația absolut corectă a Sfântului Maxim Mărturisitorul: „Credința naște frică” (și nu frica credință) — (Despre Iubire, Suta I, 2), credința arzătoare a lui Simeon a născut în sufletul său o mare frică de condamnare pentru acele păcate numeroase și considerabile pe care le recunoștea în sine.

Și totuși, nu putem să nu fim uimiți de profunzimea excepțională a simțului păcatului lui Simeon. A fost, fără îndoială, un dar al harului.

***

Ce este păcatul în înțelegerea unui creștin?

Păcatul este, în primul rând, un fenomen spiritual, metafizic. Rădăcinile păcatului se află în adâncurile mistice ale naturii spirituale a omului. Esența păcatului nu constă în încălcarea unei norme etice, ci în abaterea de la viața divină veșnică pentru care omul a fost creat și la care este chemat în mod natural, adică prin fire.

Păcatul se săvârșește, în primul rând, în adâncurile misterioase ale spiritului uman, dar consecințele sale afectează întreaga persoană. Un păcat săvârșit se va reflecta în starea spirituală și fizică a unei persoane; se va reflecta în înfățișarea sa: se va reflecta în soarta persoanei care săvârșește păcatul; va depăși inevitabil limitele vieții sale individuale și va împovăra viața întregii omeniri cu rău și, în consecință, se va reflecta în soarta întregii lumi.

Nu numai că păcatul strămoșului nostru Adam a avut consecințe de semnificație cosmică, dar fiecare păcat, fie el evident sau secret, al fiecăruia dintre noi se reflectă în soarta întregii lumi.

Un om trupesc, săvârșind un păcat, nu simte consecințele acestuia în sine, așa cum simte un om duhovnicesc. Un om trupesc nu observă o schimbare în starea sa după săvârșirea unui păcat, deoarece rămâne mereu în moarte spirituală, deoarece nu a ajuns să cunoască viața veșnică a duhului. Un om duhovnicesc, dimpotrivă, cu fiecare înclinare a voinței sale spre păcat, vede în sine o schimbare de stare datorită diminuării harului [6] .

***

Ceea ce ne uimește la Starețul Siluan este sensibilitatea sa excepțională și intuiția spirituală uimitoare. Atât înainte ca Domnul să i se arate, cât și cu atât mai mult după arătare, de-a lungul întregii sale vieți ulterioare, a experimentat păcatul extrem de profund și puternic: inima îl durea insuportabil din cauza păcatului și, prin urmare, pocăința era incontrolabilă de intensă, cu lacrimi, persistentă, până când sufletul simțea că Dumnezeu iertase. Acest lucru va părea ciudat pentru mulți și poate exagerat pentru unii, dar exemplul Starețului nu este pentru toată lumea.

Pocăindu-se de păcat, el nu căuta doar scuze, care sunt oferite cu ușurință de Dumnezeu, poate chiar pentru un singur suspin de regret, ci căuta iertare deplină, pentru ca sufletul să simtă în mod tangibil harul în sine. A căutat de la Dumnezeu puterea de a nu mai repeta păcatul, dacă este posibil, niciodată; s-a rugat lui Dumnezeu pentru eliberare de „legea păcatului" care lucrează în noi (Romani 7:23). Consecința păcatului - pierderea harului - a trăit-o atât de puternic și dureros, încât i-a fost teamă să repete ceva asemănător. Depărtarea sufletului de dragostea lui Dumnezeu și de pacea lui Hristos era cel mai teribil lucru pentru el. Conștiința că Îl jignește pe Dumnezeu, un Dumnezeu *atât de* blând și smerit, îi era insuportabilă. A trăit cele mai profunde suferințe ale conștiinței, păcătuind împotriva sfintei dragoste a lui Hristos. Oricine, pe plan uman, având dragoste el însuși, a comis un păcat împotriva dragostei, de exemplu, în relația cu părinții, știe ce chin insuportabil al conștiinței este acesta: dar tot ceea ce se întâmplă în lumea relațiilor spirituale este doar o umbră slabă a relațiilor spirituale cu Dumnezeu.

Așadar, Dumnezeu l-a cunoscut mai dinainte pe Semion-Siluan de la începutul timpurilor și, într-un mod necunoscut nouă, i-a dat să cunoască esența păcatului cu atâta profunzime și putere, încât a experimentat cu adevărat chinurile iadului și s-a rugat din acest „iadul lumii de dincolo", până când Domnul S-a închinat înaintea lui și i S-a descoperit, dându-i să cunoască învierea sufletului și să-L vadă pe Fiul Omului în Împărăția Sa, înainte de a cunoaște moartea în trup (Matei 16:28).

II.

EXPLOATE MONAȘTICE

Arătarea lui Hristos fratelui Simeon este, fără îndoială, cel mai important eveniment din viața sa. Nu putea să nu aibă un impact extrem de semnificativ asupra întregii sale dezvoltări ulterioare, nu putea să nu producă cele mai profunde schimbări în sufletul și conștiința sa. În exterior, însă, cursul vieții se schimbă puțin: el rămâne în aceeași „ascultare" - la moară, iar distribuirea timpului continuă să fie aceeași ca înainte - aceasta este rânduiala generală a Mănăstirii; regula chiliei, multe ore de închinare în biserică, o zi de lucru cu nevoi umane obișnuite - hrană, odihnă, somn. Rânduiala este comună tuturor, dar viața fiecărui om este diferită, „a lui". Și dacă fiecare are propria sa viață personală, atunci Simeon a avut-o cu atât mai mult.

În momentul arătării lui Dumnezeu, el a fost „informat" cu întreaga sa ființă că păcatele sale erau iertate. Flăcările infernale care vuiau în jurul lui au dispărut, chinul infernal pe care îl trăia de șase luni a încetat. Acum i s-a oferit ocazia să experimenteze o bucurie specială și marea pace a împăcării cu Dumnezeu; sufletul său s-a umplut de un nou sentiment dulce de iubire față de Dumnezeu și față de oameni, față de fiecare persoană. Rugăciunea de pocăință [7] a încetat , acea căutare arzătoare și irepresibilă a iertării care nu-i permitea să închidă ochii în somn a dispărut. Dar însemna asta că acum se putea preda calm somnului? Bineînțeles că nu.

Cunoscându-și învierea și văzând lumina existenței adevărate și veșnice, sufletul lui Simeon a trăit sărbătoarea Paștelui pentru prima dată după Arătare. Totul era bun: lumea era magnifică, oamenii erau plăcuți, natura era de nedescris de frumoasă, trupul devenea diferit, lumina și puterea păreau să fi crescut, iar cuvântul lui Dumnezeu înveselea sufletul, iar privegherile nocturne din biserică și mai ales rugăciunile din chilie deveneau dulci. Din abundența bucuriei, sufletul se înduioșa de oameni și se ruga pentru întreaga lume.

După un timp, într-o zi de sărbătoare, după priveghiul de toată noaptea din biserică, dimineața, când fratele Simeon slujea la masa comună, a fost vizitat a doua oară prin har, similar ca fel cu prima, dar cu ceva mai puțină forță, iar apoi, treptat, efectul său perceptibil a început să slăbească. Amintirea celor învățate s-a păstrat, dar pacea și bucuria din simțământ și inimă s-au diminuat, iar în locul lor a venit nedumerirea și teama de pierdere.

Ce se poate face pentru a preveni această pierdere?

Isprava privegherii, a postului și a rugăciunii rămâne invariabil intensă, și totuși lumina și iubirea se diminuează, iar sufletul tânjește și simte lipsa Domnului care pleacă.

A început o căutare atentă a unui răspuns la nedumerirea crescândă față de sfaturile duhovnicului și față de lucrările Sfinților Părinți asceți. Tânărul călugăr află despre sine că a fost onorat cu un dar rar, excepțional, dar nu înțelege de ce mintea sa, plină de lumina cunoașterii lui Dumnezeu, în ciuda întregii isprăvi de a ține poruncile, este din nou întunecată de viziunea demonilor, care au dispărut la început după Arătarea Domnului.

***

Simeon, plin de nedumerire, s-a dus la Bătrânul Rusik pentru sfaturi de la părintele bătrân Anatolie. Acesta din urmă, auzind despre tot ce se întâmpla cu tânărul călugăr, i-a spus:

- Probabil te rogi mult?

„Mă rog neîncetat", a răspuns Simeon.

„Cred că te rogi greșit și de aceea vezi demoni atât de des."

„Nu înțeleg ce înseamnă să te rogi bine sau rău, dar știu că trebuie să te rogi întotdeauna și de aceea mă rog neîncetat."

„În timpul rugăciunii, păstrează-ți mintea curată de orice închipuire și gând și închide-o în cuvintele rugăciunii", i-a spus Starețul Anatolie și i-a explicat ce înseamnă o minte „pură" și cum să o „închizi" în cuvintele rugăciunii.

Simeon a petrecut destul de mult timp cu Starețul Anatolie. Părintele Anatolie și-a încheiat conversația instructivă cu cuvinte de surpriză nedisimulată:

„Dacă ești așa acum, cum vei fi când vei îmbătrâni?"

Părintele Anatolie a fost un ascet răbdător și stăpân pe sine, iar lunga sa viață, așa cum spunea Starețul Siluan despre el, a petrecut-o în isprava postului și pocăinței, dar abia la bătrânețe, în al 45-lea an de monahism, a experimentat marea milă a lui Dumnezeu și a învățat cum lucrează harul. Firește, a fost surprins de viața tânărului călugăr, dar, desigur, nu ar fi trebuit să-și arate surpriza, iar aceasta a fost greșeala lui, deoarece i-a dat tânărului ascet un motiv puternic de vanitate, pe care încă nu știa cum să-l combată.

Greșeala bătrânului Anatolie nu a fost doar pedagogică, ci și împotriva harului. Harul lui Dumnezeu nu permite unui ascet adevărat să-și laude fratele, lucru pe care nici măcar cei desăvârșiți nu-l pot suporta adesea fără rău. Laudele se

rostesc doar în cazul în care cineva este epuizat de disperare, dar a deschide ochii „stâng” la ceea ce ne face dreapta lui Dumnezeu fie nu ar trebui deloc, fie ar trebui făcut cu cea mai mare pricepere și precauție.

Într-un fel sau altul, tânărul și încă lipsit de experiență călugăr Simeon a început cea mai grea, cea mai complexă, cea mai subtilă luptă cu vanitatea. Mândria și vanitatea aduc cu ele toate necazurile și căderile: harul pleacă, inima se răcește, rugăciunea slăbește, mintea este distrasă și încep atacurile gândurilor pătimașe. Sufletul, contemplând o altă viață, inima, experimentând dulceața Duhului Sfânt, mintea, cunoscând puritatea - nu vor să accepte să primească gândurile rele asedioase, dar cum să realizeze aceasta?

Înainte de Apariție, sufletul lui Simeon nu știa să lupte împotriva gândurilor și a ajuns la disperare, în ciuda rugăciunii sale neîncetate; după Apariție, sufletul său a ajuns să cunoască lumea harului Duhului Sfânt, iar viața sa a fost o rugăciune și o laudă continuă. Dar toate acestea au început să se retragă din nou și bătălia gândurilor a început din nou. Sufletul tânjește. Cere, se roagă, plânge și rămâne într-o luptă pentru a se ține de Cel Neoprit, dar lumina, dacă se întoarce, nu se întoarce mult timp și nu ca înainte, apoi pleacă din nou. Au început ani lungi de alternanță a harului și a abandonului.

***

Nici chinurile iadului pe care le trăise, nici darul rugăciunii interioare neîncetate, nici măcar Arătarea Domnului nu i-au dat tânărului călugăr eliberarea completă de atacurile demonice și de lupta gândurilor. În ciuda întregii intensități a rugăciunii, mintea lui era uneori întunecată de viziunea demonilor și de pierderea păcii. Toată experiența sa excepțională nu i-a dat cunoștințele despre cum să rămână în starea pe care sufletul o trăise în timpul viziunii și era deja imposibil să accepte cu calm retragerea luminii.

Sfatul bătrânului Anatolie, de a-și închide mintea în cuvintele rugăciunii, l-a ajutat pe Simeon să-și purifice oarecum mintea, dar nu suficient, și atunci sarcina ascetului „luptei cu gândurile” i-a stat în față cu toată puterea.

Pentru cel care a intrat pe calea vieții spirituale, lupta gândurilor nu este o simplă reflecție interioară asupra unei sau altei chestiuni. Forma exterioară în care este îmbrăcat un gând face adesea imposibilă înțelegerea DE UNDE provine. Adesea, un gând vine în liniște și cu precauție, iar prima sa formă verbală poate părea nu numai complet naturală, ci și înțeleaptă și chiar sfântă; și totuși, uneori, cea mai ușoară atingere a unui astfel de gând este suficientă pentru a produce

schimbări profunde în suflet. Judecata despre natura unui gând, s-ar putea spune, nu ar trebui niciodată să pornească de la forma sa exterioară și numai experiența duce la cunoașterea puterii și, în același timp, a subtilității pe care o pot atinge sugestiile demonice. Sunt posibile cele mai variate tipuri ale acestora din urmă. Chiar și atunci când un gând este bun prin natura sa, ceva străin poate fi introdus în el și, prin urmare, conținutul și efectul său spiritual pot fi schimbate semnificativ.

Un gând este stadiul primar al păcatului. Apariția sa în sfera conștiinței umane nu este considerată un păcat: este doar o sugestie a păcatului. Respingerea unui gând exclude dezvoltarea ulterioară a păcatului.

Un călugăr ortodox consideră principala sa lucrare ca fiind *atenția* mentală interioară cu rugăciune în inimă, care îi permite *să vadă un gând* înainte ca acesta să intre în inimă. Mintea, stând în atenție tăcută în inimă, vede cum un gând se apropie *din exterior* , încercând să pătrundă în inimă și îl alungă cu rugăciunea. Simeon a început să învețe această lucrare, numită „trezire mintală” sau „tăcere mintală”. Din ziua în care, prin darul Maicii Domnului, Rugăciunea lui Iisus a început să acționeze în inima sa, până la sfârșitul vieții sale, rugăciunea sa nu a încetat *niciodată* , dar cu toate acestea nu era încă desăvârșită și nu putea fi atunci, deoarece patimile erau încă necucerite. Darul primit de Simeon a fost mare și a devenit o temelie puternică pentru viața sa spirituală, dar nu a condus direct la perfecțiune. I s-a întâmplat ceva mai mult, dar totuși similar cu ceea ce se întâmplă multor altora: cu aspirația lor arzătoare ating rugăciunea constantă, dar nu sunt curățiți de patimi printr-o asceză îndelungată, în ciuda efectului rugăciunii, cad în păcate din cauza patimilor. Ascetul nu se poate mulțumi cu o astfel de stare [8] .

Fratele Simeon nu știa încă să „păzească mintea”: când se ruga, nu oprea imaginația, prin care acționează demonii. Imaginația, inevitabilă la oricine începe viața spirituală, aduce distorsiune în această viață. Întrucât este inevitabilă în perioada inițială, nu este considerată atunci „amăgire”, dar cu toate acestea, începătorul este treptat îndepărtat de această formă de rugăciune către o alta, care constă în „închiderea minții în cuvintele rugăciunii”. Aceasta este o formă de rugăciune mai dificilă și mai seacă, dar mai corectă și mai puțin periculoasă.

În cazul fratelui Simeon, care se străduia cu ardoare pentru Dumnezeu, dar era complet simplu și naiv, rugăciunea, însoțită de imaginație, a luat foarte curând o formă periculoasă și le-a oferit demonilor ocazia să-l ispitească pe tânărul ascet. Și acea lumină ciudată, care într-o noapte i-a umplut chilia și chiar i-a luminat interiorul, și acele figuri urâte care îi umpleau chilia noaptea și chiar i se apăreau ziua și vorbeau cu el - toate acestea erau pline de mari pericole.

Adevărat, aproape toți sfinții asceți au trecut printr-o luptă cu demonii [9] și, în acest sens, întâlnirea cu ei este un fenomen normal pe calea spre perfecțiunea spirituală, dar câți au suferit de pe urma lor: câți au rămas bolnavi mintal până la sfârșitul vieții, au înnebunit: câți oameni au ajuns la o disperare cumplită și la moarte; câte sinucideri și tot felul de crime se comit în lume ca urmare a spiritualității demonice [10] .

Oricine s-a luptat cu ei știe cât de inteligenți și adesea lingușitori sunt cu cei care îi acceptă și cât de furioși sunt când sunt respinși. De fiecare dată când ceea ce i s-a întâmplat fratelui Simeon i se întâmplă unui ascet, părintele duhovnic își intensifică atenția. Lupta cu demonii nu ar trebui să ducă la frică: frica este pe jumătate o înfrângere: apariția ei slăbește sufletul și îl face mai accesibil violenței demonice.

Fratele Simeon a fost naiv, dar curajos; totuși, este imposibil să rămâi calm în astfel de cazuri.

***

Din Viețile Sfinților, din lucrările Sfinților Părinți-asceți, din conversații cu părinți duhovnicești și alți asceți ai Sfântului Munte, tânărul monah Siluan învață treptat fapte ascetice tot mai desăvârșite, rămânând constant într-o ispravă care celor mai mulți li s-ar părea imposibilă. Somnul său este încă intermitent - de câteva ori pe zi, timp de 15-20 de minute, în total de la o oră și jumătate la două ore pe zi. Încă nu se culcă, ci doarme stând pe un scăunel; trudește ziua, ca un muncitor; poartă isprava ascultării interioare - tăindu-și propria voință; învață să se predea cât mai complet voinței lui Dumnezeu; se abține de la mâncare, de la conversații, de la mișcări; se roagă mult timp cu rugăciunea mentală a lui Iisus - cea mai grea muncă, care zdrobește absolut orice putere omenească și, în ciuda tuturor isprăvilor sale, lumina harului îl părăsește adesea, iar demonii îl înconjoară în multime noaptea.

Alternarea stărilor, uneori de un anumit har, alteori de abandon și atacuri demonice, nu trece în zadar. Datorită acestei alternanțe, sufletul călugărului Siluan rămâne într-o constantă grijă interioară, veghe și căutare asiduă a unei ieșiri. Rugăciunea neîncetată și sobrietatea mintală, pe care le-a învățat cu răbdarea și curajul său caracteristic, i-au deschis noi orizonturi de cunoaștere spirituală și l-au îmbogățit cu noi mijloace în lupta cu patimile. Mintea sa și-a găsit tot mai des acel loc de atenție în inimă, ceea ce i-a oferit ocazia să observe ce se întâmpla în lumea interioară a sufletului [12.] Compararea stărilor și experiențelor duce la o înțelegere mai clară a ceea ce i se întâmplă. Se nasc

cunoașterea și raționamentul spiritual autentic. Se dobândesc cunoștințe despre cum se strecoară gânduri despre diverse patimi, precum și despre cum funcționează harul. Siluan intră într-o viață de ascetism rațional, realizând că sensul principal al acestuia constă în dobândirea harului. Astfel, întrebarea cum se dobândește harul, cum se păstrează, de ce și pentru ce lasă el sufletul devine una dintre principalele și cele mai importante întrebări ale întregii sale vieți.

În isprava sa pentru păstrarea harului, călugărul Siluan a mers la măsuri care ar părea inacceptabil de crude pentru oameni de alt tip și ar putea chiar da naștere ideii că o astfel de cruzime față de sine este o perversiune a creștinismului. Dar, desigur, nu este așa. Sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu, a fost ridicat la contemplarea lumii luminii veșnice și apoi a pierdut acest har, se află într-o stare despre care nimeni care nu a ajuns să cunoască toate acestea în aceeași măsură nu are nicio idee. Suferința și tristețea acestui suflet sunt inexplicabile; el experimentează o durere metafizică specială. Pentru o persoană care a văzut lumina existenței fără început, care a experimentat plenitudinea, bucuria și dulceața inexprimabilă a iubirii lui Dumnezeu, nu a mai rămas nimic în această lume care să-l poată ispiti. Într-un fel, viața pământească devine o povară pentru el, lipsită de bucurie, și el caută din nou plângând acea viață pe care i-a fost dat să o atingă. Un soț care își pierde soția, o ființă dragă și profund iubită, sau o mamă care și-a pierdut singurul fiu iubit, nu poate înțelege decât parțial durerea celui care a pierdut harul, deoarece dragostea lui Dumnezeu, atât în puterea sa, cât și în demnitatea sa, și în dulceața sa, și în frumusețea și puterea sa neasemuitătoare, întrece nemăsurat orice altă dragoste omenească și de aceea Sfântul Ioan Scărmănelul spune despre cei care au pierdut harul că suferințele lor întrec suferințele celor condamnați la moarte sau suferințele celor care își plâng morții.

Natura excepțională a pierderii și suferința asociată cu ea împinge pe cineva la isprăvi excepționale; și imaginați-vă chinul sufletului, epuizat în isprava sa și care tot nu realizează ceea ce caută. Harul doar ocazional, pentru scurte clipe, mărturisește apropierea sa, apoi se ascunde din nou. Sufletul suferă mult din cauza întunericul uitării de Dumnezeu; mintea, în ciuda isprăvii dificile a rugăciunii interioare neîncetate, este întunecată și vede demoni; noaptea, aceștia vin adesea și îl tulbură pe călugăr, încercând să-l smulgă de la rugăciune sau, cel puțin, să nu-i permită să se roage curat. Multe lucruri sunt neclare pentru suflet în această luptă și este nedumerit de ce și de ce se întâmplă asta? Din cauza multor suferințe dureroase ale inimii, călugărul plânge, sufletul tânjește și Îl caută pe Dumnezeu, iar în jur sunt demoni sumbri, nerușinați, vulgari, răi, dezgustători. „Unde ești, Doamne... de ce m-ai părăsit?”

***

Marea și inegalabila experiență a Părinților noștri din generație în generație a arătat că, comparativ, mulți au fost onorați cu vizite ale harului la începutul convertirii lor la Dumnezeu, dar doar foarte puțini au îndurat acea luptă care este absolut necesară mai târziu pentru a dobândi cu înțelepciune harul cunoscut după abandonare. Printre acești puțini trebuie să-l includem și pe monahul Siluan. Acele cuvinte scurte pe care ne-am permis să le spunem mai sus despre suferințele unui suflet abandonat de Dumnezeu nu corespund în sensul lor nici măcar unei singure nopți de luptă în care a petrecut mulți ani. Ne amintim cum Bătrânul, căruia în general nu-i plăcea să vorbească mult despre acest lucru, spunea: „Dacă Domnul nu mi-ar fi dat să știu de la început cât de mult iubește El omul, atunci n-aș fi îndurat nici măcar o astfel de noapte și am avut multe dintre ele."

Au trecut cincisprezece ani de la ziua arătării Domnului față de el. Și apoi, într-o zi, în timpul uneia dintre acele lupte nocturne chinuitoare cu demonii, când, în ciuda tuturor eforturilor sale, nu se putea ruga cu adevărat, Siluan s-a ridicat de pe scaunul său pentru a face închinare, dar a văzut înaintea lui silueta enormă a unui demon stând în fața icoanelor și așteptând o închinare în fața lui: chilia era plină de demoni. Părintele Siluan s-a așezat din nou pe scaun și, plecându-și capul, cu inima frântă, a spus o rugăciune:

„Doamne, Tu vezi că vreau să mă rog Ție cu o minte curată, dar demonii nu mă lasă. Învață-mă ce să fac ca să nu mă împiedice?" Și a fost un răspuns în sufletul său:

„Cei mândri suferă întotdeauna atât de mult din cauza demonilor" [13] .

„Doamne", spune Siluan, „învață-mă ce trebuie să fac, ca să se smerească sufletul meu." Și iarăși în inimă este un răspuns de la Dumnezeu:

„Ține-ți mintea în iad și nu dispera." [13] .

***

Această scurtă conversație cu Dumnezeu în rugăciune este un eveniment nou și foarte important în viața Părintelui Silouan.

Mijloacele sunt neobișnuite, de neînțeles [13] ; mijloacele par crude, dar el le acceptă cu bucurie, cu recunoștință. Inima lui simțea că Domnul este milostiv cu

el și că El Însuși îl călăuzește. A se ține în iad nu era ceva nou pentru el. Înainte ca Domnul să i se arate, el fusese în el [14]. Lucrul nou era în îndrumarea lui Dumnezeu - „și nu deznădăjduiți” [15]. Înainte, ajunsese la disperare; acum din nou, după mulți ani de lupte grele, abandonuri frecvente în fața lui Dumnezeu, a experimentat ore întregi, dacă nu de disperare, atunci cel puțin de suferință apropiată de ea. Amintirea Domnului pe care îl văzuse nu-i permitea să ajungă la ultima disperare, dar suferința cauzată de pierderea harului nu era mai puțin severă. Sau mai degrabă, ceea ce a experimentat a fost tot o disperare, dar de un alt fel decât prima. Timp de atâția ani, în ciuda tuturor muncilor care i-au stat în putere, nu a realizat ceea ce și-a dorit și, prin urmare, și-a pierdut speranța de a realiza vreodată. Când, după o luptă grea pentru rugăciune, s-a ridicat de pe scaun ca să se închine lui Dumnezeu, dar a văzut înaintea lui un demon care aștepta să fie închinat, sufletul său s-a îmbolnăvit grav. Și astfel, Domnul Însuși i-a arătat calea către rugăciunea curată [16] .

***

Ne dăm seama că orice încercare de a exprima în cuvinte un act spiritual profund este o încercare cu mijloace insuficiente, dar neavând nimic mai bun, haideți să folosim ceea ce ne este la îndemână.

Care este esența instrucțiunilor lui Dumnezeu către Părintele Siluan?

Prin faptul că de acum înainte i s-a revelat sufletului său nu într-un mod intelectual abstract, ci într-un mod existențial, că rădăcina tuturor păcatelor, sămânța morții, este mândria, că Dumnezeu este Smerenia și, prin urmare, cel care dorește să-L dobândească pe Dumnezeu trebuie să dobândească smerenia. A ajuns să cunoască faptul că marea smerenie inexprimabil de dulce a lui Hristos, pe care i-a fost dat să o experimenteze în timpul Manifestării, este o proprietate inalienabilă a iubirii Divine, a ființei Divine. De acum înainte a ajuns cu adevărat să cunoască faptul că toate isprăvile trebuie să fie îndreptate spre dobândirea smereniei.

Acum sufletul călugărului Siluan triumfă, triumfă într-un mod special, necunoscut lumii. I-a fost dat să cunoască marea taină *a Ființei* , să o cunoască existențial. O, cât de milostiv este Domnul: El dezvăluie secretele Sale slujitorului smerit și îl învață căile vieții veșnice. De acum înainte, Siluan va ține cu toată puterea sufletului său calea unsă de Dumnezeu Însuși.

***

O nouă etapă a început în viața duhovnicească a Monahului Siluan. Prima arătare a Domnului față de el a fost plină de lumină inefabilă; i-a adus o bogăție de experiențe, o mulțime de iubire, bucuria învierii, un sentiment autentic și autentic de trecere de la moarte la viață, dar apare o nedumerire involuntară: de ce a plecat această lumină? De ce acest dar nu a avut caracterul inalienabilității conform cuvântului Domnului: „și bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi?” (Ioan 16:22). A fost darul nedesăvârșit sau sufletul care l-a primit a fost incapabil să-l poarte?

Acum motivul pierderii a fost dezvăluit și realizat: sufletul nu avea nici mintea, nici puterea să poarte darul. Acum lui Siluan i s-a dat „lumina rațiunii”; de acum înainte începe să „înțeleagă Scripturile”; calea spre mântuire i-a fost clar dezvăluită privirii sale intelectuale; multe secrete din Viețile Sfinților și din Scrierile Părinților i-au fost dezvăluite.

El a pătruns cu duhul în taina luptei Cuviosului Serafim de Sarov, care, după arătarea Domnului față de el în templu, în timpul Liturghiei, experimentând pierderea harului și uitarea de Dumnezeu, a stat în pustiu pe o piatră timp de o mie de zile și o mie de nopți, strigând: „Dumnezeule, ai milă de mine, păcătosul”.

Adevărata semnificație și putere a răspunsului Venerabilului Pimen cel Mare adresat ucenicilor săi i-a fost revelată: „Credeți-mă, copii! Unde este Satana, acolo voi fi și eu.”

El a înțeles că Sfântul Anton cel Mare a fost trimis de Dumnezeu la cizmarul din Alexandria ca să învețe același lucru: de la cizmar a învățat să gândească: „Toți se vor mântui, eu singur voi pieri”.

I-a devenit clar că Venerabilul Sisoes cel Mare avea în minte tocmai acest gând, adică „Toți se vor mântui, eu singur voi pieri”, când le-a spus ucenicilor săi: „Cine poate suporta gândul la Antonie? Cunosc însă un om care poate suporta acest gând” (acest om este însuși Sisoes).

El a văzut, acum știa ce gândea Sfântul Macarie Egiptul când a spus: „Coboară în inimă și acolo poartă război cu Satana”. El a înțeles ce sarcină le stătea înaintea nebunilor de dragul lui Hristos și, în general, calea pe care au urmat-o marii Părinți ascetici: Vissarion, Gherasim al Iordanului, Arsenie cel Mare și alții.

O, cât de milostiv este Domnul; El îi permite smeritului Său slujitor Siluan să-Și cunoască secretele, îi descoperă căile Vieții, i le descoperă nu într-un mod abstract, rațional, ci „prin lucrul în sine”, adică existențial.

Din experiența vieții sale, a învățat că câmpul luptei spirituale cu răul, răul cosmic, este însăși inima omului. A văzut în duh că cea mai adâncă rădăcină a păcatului este mândria - acest flagel al umanității, care i-a smuls pe oameni de Dumnezeu și a aruncat lumea în nenumărate necazuri și suferințe; aceasta este adevărata sămânță a morții, care a învăluit omenirea în întunericul disperării. De acum înainte, Siluan, un gigant remarcabil al spiritului, își va concentra toate puterile asupra isprăvii pentru smerenia lui Hristos, pe care i-a fost dat să o cunoască în prima Manifestare, dar pe care nu a păstrat-o. Transferat în duh în viața Părinților, a văzut că îndrumarea căii spre viața divină veșnică a fost întotdeauna în Biserică și că, prin acțiunea Duhului Sfânt, aceasta se transmite prin grosimea secolelor din generație în generație.

***

Mulți, atunci când intră în contact cu călugării în general și cu Starețul Siluan în special, nu văd nimic special în ei și, prin urmare, rămân nemulțumiți și chiar dezamăgiți. Acest lucru se întâmplă pentru că abordează călugărul cu standarde greșite, cu cerințe și căutări greșite.

Călugărul se află într-o luptă constantă, și adesea extrem de intensă, dar călugărul ortodox nu este un fakir. El nu este deloc interesat să obțină, prin exerciții speciale, o dezvoltare aparte a puterilor psihice, care îi atrage atât de mult pe mulți căutători ignoranți ai vieții mistice. Călugărul duce o luptă puternică, puternică, persistentă, unii dintre ei, precum Părintele Siluan, duc o luptă titanică, necunoscută lumii, pentru a ucide fiara mândră din ei înșiși, pentru a deveni om, un om adevărat, după chipul Omului perfect Hristos, adică blând și smerit.

Ciudă, de neînțeles pentru lume, viața creștină; totul în ea este paradoxal, totul este în ordine ca și cum ar fi opusul ordinii lumii și nu există nicio modalitate de a explica acest lucru în cuvinte. Singura cale spre înțelegere este să faci voia lui Dumnezeu, adică să păzești poruncile lui Hristos; calea indicată de El Însuși.

Călugărul Siluan, după revelația primită de la Domnul, a rămas ferm pe calea spirituală. Din acea zi, „cântecul său preferat”, așa cum spunea el însuși, a devenit:

„În curând voi muri, iar sufletul meu nenorocit se va coborî într-un iad negru și îngust, și acolo singur voi lâncezi în flăcările întunecate și voi striga după Domnul: Unde ești Tu, lumina sufletului meu? De ce m-ai părăsit? Nu pot trăi fără Tine.”

Această muncă a dus curând la pacea sufletului și la rugăciune pură. Dar nici această cale înflăcărată [17] s-a dovedit a nu fi scurtă.

Harul nu-l mai părăsește ca înainte; îl poartă tangibil în inimă; simte prezența vie a lui Dumnezeu; este umplut de uimire față de mila lui Dumnezeu; pacea profundă a lui Hristos îl vizitează; Duhul Sfânt îi dă din nou puterea iubirii. Și, deși nu mai este nebunul care era înainte; deși a ieșit înțelept dintr-o luptă lungă și dificilă; deși s-a dezvoltat din el un mare luptător spiritual, - totuși, chiar și acum suferă de fluctuațiile și schimbăciunea firii umane și continuă să plângă cu un plâns inexprimabil al inimii atunci când harul s-a diminuat în el. Și așa încă cincisprezece ani, până când a primit puterea, cu o singură mișcare a minții, în niciun fel exprimată în exterior, de a respinge ceea ce îl lovise grav anterior.

***

Pe măsură ce vizitele binecuvântate creșteau în putere și durată, recunoștința față de Dumnezeu creștea în sufletul lui Silouan:

„O, Doamne, cum pot să-Ți mulțumesc pentru această nouă, nepătrunsă milă: Tu dezvălui secretele Tale celor ignoranți și păcătoși. Lumea piere în lanțurile disperării, dar mie, ultimul și cel mai rău dintre toate, Tu îmi revelezi viața veșnică. Doamne, nu pot face asta singur, fă ca întreaga lume să Te cunoască."

Treptat, în rugăciunea sa începe să predomine tristețea pentru lumea care nu-L cunoaște pe Dumnezeu. „A te ruga pentru oameni este a vărsa sânge", spunea Bătrânul, învățat de Duhul Sfânt despre dragostea lui Hristos.

Iubirea lui Hristos este o fericire care nu se poate compara cu nimic din lumea aceasta și, în același timp, această iubire este suferință, mai mare decât orice suferință.

A iubi cu dragostea lui Hristos înseamnă a bea paharul Lui, paharul pe care Însuși Omul-Hristos l-a cerut Tatălui să „treacă de la voi".

Prin rugăciunea mentală pură, ascetul învață marile taine ale spiritului. Coborând cu mintea în inima sa, mai întâi în această inimă de carne, el începe să pătrundă în acele adâncimi ale ei care nu mai sunt de carne. Își găsește inima profundă, spirituală, metafizică, și în ea vede că existența întregii omeniri nu este ceva străin, străin lui, ci este legată în mod inseparabil de existența sa personală.

„Fratele nostru este viața noastră”, a spus Bătrânul. Prin dragostea lui Hristos, toți oamenii sunt percepuți ca parte integrantă a existenței noastre personale veșnice. El începe să înțeleagă porunca de a iubi aproapele ca pe sine, nu ca pe o normă etică; în cuvântul „ *ca”* vede o indicație nu a măsurii dragostei, ci a comunității ontologice a ființei.

„Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului... pentru că El este Fiul Omului” (Ioan 5:22-27). Acest Fiu al Omului, Marele Judecător al lumii, va spune la Judecata de Apoi că „unul dintre aceștia cei mai mici” este El Însuși; cu alte cuvinte, El generalizează existența fiecărei persoane cu a Lui, o include în existența Sa personală. Fiul Omului – întreaga omenire, „tot Adam” – a luat asupra Sa și a suferit pentru tot Adam. Apostolul Pavel spune că și noi trebuie să avem același mod de a gândi și de a simți, același mod de viață, ca în Hristos (Filipeni 2:5).

Duhul Sfânt, învățându-l pe Siluan dragostea lui Hristos, i-a permis să trăiască cu adevărat această dragoste, să perceapă viața întregii omeniri. Rugăciunea ultimei încordări, cu plâns adânc pentru întreaga lume, l-a legat și l-a conectat prin legături puternice cu „tot Adamul”. Pentru el, după ce a experimentat învierea sufletului său, a devenit natural să perceapă fiecare persoană ca fratele său veșnic. În viața pământească există o anumită ordine secvențială [18] , dar în veșnicie suntem cu toții una și, prin urmare, fiecare dintre noi trebuie să aibă grijă nu numai de sine însuși, ci și de această unitate totală.

După experiența suferinței infernale, după porunca lui Dumnezeu: „ține-ți mintea în iad”, era deosebit de caracteristic Starețului Siluan să se roage pentru morții, care lâncezesc în iad, dar se ruga și pentru cei vii și pentru cei care vor veni. În rugăciunea sa, care trecea dincolo de timp, dispărea gândul la fenomenele trecătoare ale vieții umane, la dușmani. În durerea sa pentru lume, i s-a dat puterea de a-i împărți pe oameni în cei care Îl cunoșteau pe Dumnezeu și cei care nu-L cunoșteau. Îi era insuportabil să realizeze că oamenii vor lâncezi în „întunericul de afară”.

Ne amintim de conversația sa cu un călugăr pustnic, care a spus:

Dumnezeu îi va pedepsi pe toți ateii. Vor arde în focul veșnic.

Se pare că era încântat că vor fi pedepsiți cu focul veșnic. La aceasta, Bătrânul Siluan a spus cu o emoție vizibilă:

- Ei bine, spune-mi, te rog, dacă te pun în rai și de acolo vezi pe cineva arzând în focul iadului, vei avea pace?

„Ce poți face? E vina ta”, spune el. Atunci Bătrânul a răspuns cu o față tristă:

- Dragostea nu poate suporta asta... Trebuie să ne rugăm pentru toți.

Și se ruga cu adevărat pentru toți; devenise necaracteristic pentru el să se roage doar pentru sine. Toți oamenii sunt supuși păcatului, toți sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu. (Romani 3:22) Pentru el, care văzuse deja slava lui Dumnezeu în măsura dată lui și experimentase lipsirea ei, chiar gândul unei astfel de lipsiri era greu. Sufletul îi era chinuit de conștientizarea faptului că oamenii trăiesc fără să-L cunoască pe Dumnezeu și dragostea Lui și se ruga cu mare rugăciune ca Domnul, în dragostea Lui nepătrunsă, să le îngăduie să-L cunoască pe Sine.

Până la sfârșitul vieții sale, în ciuda scăderii puterilor și a bolii, și-a păstrat obiceiul de a dormi din când în când. Îi rămânea mult timp pentru rugăciunea solitară; se ruga neîncetat, schimbând forma rugăciunii în funcție de situație, dar rugăciunea sa era intensificată mai ales noaptea, înainte de utrenie.

Apoi s-a rugat pentru vii și pentru morți, pentru prieteni și dușmani, pentru toți.

***

Ce gândea el, ce trăia el, ce îi spunea lui Dumnezeu în lungile nopți de rugăciune pentru lume?

Un exemplu de astfel de rugăciuni poate fi găsit în unele dintre însemnările Starețului; ele oferă oportunitatea de a ne apropia foarte mult de această taină a sufletului sfântului om care a plecat dintre noi.

Cuvintele acestor rugăciuni sunt rostite foarte încet, unul după altul. Fiecare cuvânt surprinde puternic și profund întreaga ființă a unei persoane. Întreaga persoană este adunată laolaltă; chiar și fizic adunată laolaltă. Respirația se schimbă, devine constrânsă sau, mai bine spus, ascunsă, pentru a nu tulbura aspirația și atenția spiritului cu „îndrăzneala” sa.

Întreaga minte, întreaga inimă, întregul corp până la oase - totul este adunat la un loc. Mintea nevăzută gândește lumea; inima nevăzută trăiește suferința lumii și, în ea însăși, suferința își atinge ultima limită. Inima, sau mai degrabă întreaga ființă, este îmbrățișată de plâns, cufundată adânc în plâns.

Rugăciunile Bătrânului nu erau lungi, dar durau foarte mult timp.

Adesea, rugăciunea are loc fără cuvinte. Mintea, într-un act special de sinteză, gândește totul deodată. Sufletul se află la acea limită atunci când în orice moment poate pierde orice simț al lumii și al corpului său, când mintea încetează să mai gândească în concepte separate; când duhul omului va vedea în mod invizibil doar pe Dumnezeu; atunci uită lumea, rugăciunea încetează și numai în tăcută uimire rămâne în Dumnezeu.

„Când mintea este în întregime în Dumnezeu, lumea este complet uitată", a spus Bătrânul.

Când această ședere în Dumnezeu se termină, dintr-un motiv necunoscut omului, atunci nu mai există rugăciune, ci în suflet este pace, iubire și o calm profund și, în același timp, o anumită tristețe subtilă că Domnul a plecat, pentru că sufletul ar dori să rămână cu El pentru totdeauna.

Sufletul trăiește apoi restul contemplării.

al III-lea

APARENȚA ȘI CONVERSAȚIILE BĂTRÂNULUI

ÎL CUNOȘTEAȚI PE Bătrânul Siluan în această perioadă a vieții sale. Trecuseră ani lungi de luptă titanică cu patimile . [19] În duhul acelei vremuri era cu adevărat măreț. Învățat tainele lui Dumnezeu, instruit de sus în războiul spiritual, se înălța deja cu piciorul hotărât spre detașare.

Înfățișarea exterioară a Bătrânului era foarte simplă. Avea o înălțime peste medie; mare, dar nu era un uriaș. Corpul său nu era slab, dar nici greu. Trunchi puternic, gât puternic, picioare puternice proporționate cu trunchiul, cu picioare mari. Mâini muncitoare, puternice, cu palme mari și degete mari. Fața și capul aveau proporții foarte armonioase. O frunte frumoasă, rotunjită și moderată, puțin mai lungă decât lungimea nasului. Maxilarul inferior era puternic, cu voință puternică, dar fără senzualitate și cruzime. Ochii erau întunecați, mici; privirea era calmă, blândă, uneori pătrunzător de atentă; adesea obosită de multă vigilență și lacrimi. Barba era mare, deasă, oarecum grizonată. Sprâncenele erau groase, nu creșteau împreună, joase, drepte, ca cele ale oamenilor gânditori. Părul de pe cap era închis la culoare, moderat de des până la bătrânețe. A fost fotografiat de mai multe ori, dar întotdeauna a ieșit fără succes. Trăsăturile puternice și bărbătești ale feței sale ieșeau uscate, dure, aspre, pe când în viață făcea o impresie destul de plăcută cu fața sa pașnică și binevoitoare, care, din

cauza puținului somn și a multului post și emoții, era adesea palidă, moale, deloc severă.

De obicei, așa se întâmpla, dar uneori se transforma de nerecunoscut. Fața lui palidă și limpede, cu o expresie specială, luminată, era atât de izbitoare încât nu puteai suporta să o privești; ochii ți se plecau când îi priveai fața. Nu puteai să nu-ți amintești de Sfintele Scripturi, care vorbesc despre slava feței lui Moise, la care oamenii nu puteau privi.

Viața lui a fost moderat severă, cu o desconsiderare totală a aspectului fizic și o mare neglijență a corpului. Ca majoritatea asceților athoniți, nu își spăla corpul. Se îmbrăca grosolan, precum călugării muncitori; purta multe haine, deoarece de-a lungul anilor de neglijență totală a corpului răcea adesea și suferea de reumatism. În timpul șederii sale la Stary Rusik, a răcit puternic capul, iar durerile de cap atroce l-au obligat să se culce. În acea perioadă, își petrecea nopțile în afara zidurilor Mănăstirii, într-un depozit mare de alimente, pe care îl administra; făcea acest lucru de dragul unei mai mari singurătăți.

Așa era înfățișarea simplă și modestă a acestui om. Dar dacă vrem să vorbim despre caracterul și aspectul său interior, ne vom confrunta cu o sarcină foarte dificilă.

În acei ani în care am avut ocazia să-l observăm, el a prezentat un spectacol de o armonie excepțională a forțelor spirituale și fizice.

Era analfabet, iar în copilărie a urmat o școală sătească doar „două ierni”, dar din citirea constantă și ascultarea în biserică **[** pe Athos în timpul slujbelor de noapte și mai ales în priveghiurile de noapte, care durează 8 și 9 ore sau mai mult, multe învățături ale Sfinților Părinți sunt citite cu voce tare **]** a Sfintelor Scripturi și a marilor opere ale Sfinților Părinți, s-a dezvoltat foarte mult și a dat impresia de a fi o persoană citită în sens monahal. Prin fire, avea o minte vioaie și ageră, iar o lungă experiență în lupta spirituală, rugăciunea mentală interioară, experiența suferințelor excepționale și a unor vizite divine excepționale l-au făcut neomenește de înțelept și perspicace.

Bătrânul Siluan a fost un om cu o inimă uimitor de blândă, cu o dragoste emoționantă, o sensibilitate și o receptivitate extraordinare la orice durere și suferință, cu o absență completă a sensibilității feminine dureroase. Plânsul spiritual constant și profund nu a căzut niciodată într-un sentimentalism lacrimogen. Tensiunea interioară neobosită nu avea nici cea mai mică urmă de nervozitate.

Marea castitate a acestui om, cu trupul său puternic și puternic, este demnă de uimire. Se abținea cu tărie chiar și de la orice gând care nu-I plăcea lui Dumnezeu și, în ciuda acestui fapt, comunica și trata toți oamenii cu deplină libertate, egalitate și naturalitate, cu dragoste și blândețe, indiferent de poziția și modul lor de viață. Nu exista nicio umbră de dezgust în el nici măcar pentru oamenii care trăiau în mod impur, ci în adâncul sufletului său se întrista pentru căderile lor, așa cum un tată sau o mamă iubitoare se întristează pentru poticnirea copiilor lor iubiți cu tandrețe.

El a întâmpinat și a îndurat ispitele cu mult curaj.

Era un om complet neînfricat și liber, dar în același timp nu exista nicio urmă de insolență în el. Neînfricat, trăia în frică înaintea lui Dumnezeu: să-L jignească chiar și cu un gând rău - îi era cu adevărat frică.

A fost un om de mare curaj, dar în același timp era excepțional de blând. Curaj și blândețe - ce combinație rară și neobișnuit de frumoasă.

Bătrânul era un om de o smerenie profundă și autentică, smerenie atât înaintea lui Dumnezeu, cât și a oamenilor. Îi plăcea să acorde prioritate altora, iubea să fie cel mai mic, să fie primul care salută, să primească binecuvântare de la cei aflați în hirotonii sfinte, în special de la episcopi și stareți, dar făcea aceasta fără nicio lingușire sau lingușire. Respecta cu sinceritate oamenii de rang înalt și poziție socială, sau oamenii educați, dar nu exista niciodată în el invidie sau umilință, poate pentru că recunoștea profund caracterul perisabil al oricărei poziții lumești, sau putere, sau bogăție, sau chiar cunoștințe științifice. Știa „cât de mult iubește Domnul poporul Său” și, din dragoste pentru Dumnezeu și oameni, prețuia și respecta cu adevărat fiecare persoană.

Comportamentul exterior al acestui om era foarte simplu și, în același timp, calitatea sa incontestabilă era noblețea sa interioară, dacă vreți, aristocrația în sensul cel mai înalt al cuvântului. Comunicând cu el în cele mai diverse circumstanțe, chiar și o persoană cu cea mai subtilă intuiție nu putea observa la el nicio mișcare grosolană a inimii; repulsie, lipsă de respect, neatenție, postură și altele asemenea. Era cu adevărat un om nobil, așa cum numai un creștin poate fi nobil.

Bătrânul nu râdea niciodată până nu auzea un sunet; nu vorbea niciodată ambiguu, nu batjocora niciodată și nici măcar nu râdea de oameni. Pe fața lui, de obicei serioasă și calmă, apărea uneori un zâmbet abia perceptibil, care nu-i deschidea buzele decât dacă scotea un cuvânt.

Nu exista în el mânie ca pasiune; dar cu o blândețe uimitoare, o supunere și o ascultare rare, avea o mare fermitate în rezistență la tot ce era fals, viclean, josnic, condamnare, vulgaritate, meschinărie și altele asemenea nu i se lipeau; aici se manifesta inflexibilitatea sa încăpățânată, dar în așa fel încât să nu jignească pe cel care aducea așa ceva, să nu jignească nu doar exterior, ci, ceea ce este cel mai important, și prin mișcarea inimii sale, pentru că și o persoană sensibilă se va prinde. A realizat aceasta prin faptul că, rugându-se în interior, a rămas calm, impermeabil la tot ce era rău.

O rară tărie de voință - fără încăpățânare; simplitate, libertate, neînfricare și curaj - cu blândețe și blândețe; smerenie și ascultare - fără umilință și făcând pe plac oamenilor - acesta a fost un om adevărat, chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

Lumea este frumoasă, creația marelui Dumnezeu, dar nu există nimic mai frumos decât omul, omul adevărat, fiul lui Dumnezeu.

***

Nu ne-au interesat niciodată evenimentele din viața exterioară a Preafericitului Stareț. Poate că este o greșeală din partea noastră, dar acum lucrurile nu pot fi corectate. La întâlnirea cu Starețul, toată atenția noastră a fost complet absorbită de dorința de a nu rata învățătura sa duhovnicească; de a înțelege cu mintea, de a cuprinde cu inima, de a reține cu sufletul și de a asimila cuvântul său, sau mai degrabă, firea sa, spiritul său.

Uneori ni se părea că Starețul avea puterea de a-i influența pe cei care conversau cu el prin rugăciune. Acest lucru era cu atât mai necesar cu cât cuvântul său, în forma sa exterioară, era foarte simplu, ca și cum nu ar conține nimic „special” în sine, în timp ce, în esență, era vorba despre o stare supranaturală și era necesar să se transmită interlocutorului prin rugăciune acea stare spirituală din care era rostită, altfel totul ar fi fost în zadar; cuvântul ar rămâne de neînțeles, neperceput, ascuns.

Comunicarea cu Starețul avea un caracter special, excepțional: simplitate și ușurință deplină, libertate deplină de orice fel de constrângere, teama de a greși în ceva; încredere profundă că nimic, nicio acțiune sau cuvânt stângaci sau chiar absurd de-al tău nu va provoca o prăbușire, nu va tulbura pacea, nu va fi întâmpinat nici cu reproșuri, nici cu un imbold aspru ca răspuns. În prezența lui, frica nu atingea inima și, în același timp, o coardă lăuntrică a sufletului era încordată cu ultima tensiune rugătoare pentru a fi vrednic să respire spiritul cu care era plin.

Când intri într-un loc plin de parfum, pieptul ți se deschide involuntar pentru a-l absorbi cu întreaga ta ființă, cu o respirație adâncă. Aceeași mișcare a sufletului a fost observată în timpul comunicării cu Starețul. O dorință calmă, pașnică, dar în același timp foarte puternică, profundă a pus stăpânire pe suflet - de a absorbi parfumul acelei sfere a spiritului lui Hristos în care Starețul a fost dat să trăiască.

Ce plăcere rară, excepțională și cu totul specială este să comunici cu o astfel de persoană.

***

Bătrânul putea vorbi simplu, fără cea mai mică vanitate, despre lucruri care depășeau normele umane. Dacă ascultătorul avea încredere în el, atunci prin această conversație aparent simplă percepea, în măsura în care îi era accesibilă, acea stare supranaturală în care se afla Bătrânul însuși.

Ne amintim povestea sa despre un ascet rus remarcabil, Părintele Stratonik, care a venit din Caucaz să viziteze Athosul. Părintele Stratonik avea un dar rar al vorbirii și al rugăciunii cu lacrimi; a ridicat mulți pustnici și călugări din Caucaz de la slăbiciune și deznădejde la o nouă ispravă, dezvăluindu-le căile luptei spirituale. Și pe Athos, Părintele Stratonik a fost primit în cercul asceților cu mare dragoste, iar cuvântul său inspirat a lăsat o impresie profundă asupra multora. Raționament bogat, o minte frumoasă și puternică, o vastă experiență, darul rugăciunii autentice - toate l-au făcut o figură centrală în cercul asceților. A petrecut aproximativ două luni pe Sfântul Munte și a început să se întristeze că în zadar a întreprins marea muncă a unei lungi călătorii de dragul „folosului”; el însuși nu a câștigat nimic nou din întâlnirile sale cu călugării athoniți. A venit la părintele duhovnic al Mănăstirii ruse Sfântul Pantelimon, Starețul Agatodor, și, după ce i-a povestit despre durerea sa, l-a rugat să-i arate unul dintre părinți cu care să poată vorbi despre ascultare și alte fapte ale unui călugăr. Părintele Agathodor l-a trimis să viziteze „Vechiul Rusik”, unde la acea vreme (înainte de războiul din 1914) se adunaseră mai mulți asceți remarcabili dintre frații Mănăstirii.

Vechiul Russik este situat în munți, la o altitudine de aproximativ 250 de metri deasupra nivelului mării, la est de Mănăstire, la o distanță de o oră și zece minute de mers pe jos. Acolo a fost stabilit un regim de post mai strict decât în Mănăstire. Acest loc este pustiu, tăcut, și de aceea călugării care doreau mai multă singurătate pentru a se ruga mental erau atrași acolo. Pe atunci, acolo locuia și părintele Siluan.

Părintele Stratonik a fost primit cu mare favoare în Russik-ul Vechi. A avut multe conversații cu părinții din Russik, atât singur, cât și în grupuri. Odată, într-o zi de sărbătoare, schimonahul Părinte Dositei l-a invitat în chilia sa, împreună cu alți câțiva călugări, printre care se numărau părinții: Veniamin din Kaliagra, Onisifor și Siluan. Conversația a fost foarte semnificativă. Toată lumea a fost captivată de ceea ce spunea Părintele Stratonik, care nu numai că avea avantajul ca oaspete, dar îi depășea și pe ceilalți prin darul său de a vorbi. Părintele Siluan era cel mai tânăr dintre cei prezenți și, prin urmare, firește, stătea într-un colț al chiliei și tăcea. Asculta cu atenție fiecare cuvânt al ascetului caucazian. După conversație, Părintele Stratonik, care nu-l vizitase încă separat pe Părintele Siluan, și-a exprimat dorința de a-l vizita în „kalibka", pe care și-o construise la 5-6 minute sud-est de clădirea monahală, de dragul singurătății. Au convenit să se întâlnească a doua zi la ora 3. În acea noapte, Părintele... Silouan s-a rugat mult ca Domnul să binecuvânteze întâlnirea și conversația lor.

Părintele Stratonik a sosit la ora stabilită. Conversația dintre cei doi asceți a început ușor și a căpătat imediat caracterul dorit. Amândoi se străduiau neîncetat în suflet spre un singur scop, iar mințile lor trăiau constant cu aceleași întrebări care erau singurele de importanță vitală pentru ei.

Silouan, care îl ascultase cu atenție pe părintele Stratonic cu o zi înainte, a remarcat că acesta din urmă a vorbit „din propria sa minte" și că cuvintele sale despre întâlnirea voinței umane cu voința lui Dumnezeu și despre ascultare erau „neclare".

A început conversația cu trei întrebări la care a cerut răspunsuri:

„Cum vorbesc cei perfecți?"

„Ce înseamnă să te predai voinței lui Dumnezeu?"

„Care este esența ascultării?"

Se pare că atmosfera uimitoare a spiritului în care se afla l-a influențat imediat pe părintele Stratonic; acesta a simțit importanța și profunzimea întrebărilor și s-a gândit la ele. După o scurtă tăcere, a spus:

„Nu știu asta… Spune-mi tu." a răspuns Silouan:

— Nu spun nimic de la sine… Spun doar ce le dă Duhul.

Părintele Stratonik, în acel moment, trăia aparent starea despre care vorbise Siluan. Un nou secret al vieții spirituale, necunoscut până atunci lui, i-a fost

dezvăluit. Și-a simțit neajunsurile din trecut, a înțeles cât de departe era de perfecțiune, gânduri la care i-au venit după atâtea întâlniri cu călugării, când superioritatea sa era evidentă; și totuși întâlnise mulți asceți remarcabili. L-a privit pe Părintele Siluan cu recunoștință.

După ce prima întrebare din adâncul sufletului său a fost rezolvată din însăși trăirea acestei stări, dăruită lui prin rugăciunea Părintelui Siluan, celelalte două i-au fost deja ușor de asimilat.

Conversația a atins apoi subiectul rugăciunii. Părintele Stratonik a spus că, dacă rugăciunea are loc fără lacrimi, înseamnă că nu și-a atins locul și, prin urmare, rămâne fără rod. La aceasta, Siluan a răspuns că lacrimile din timpul rugăciunii, ca orice altă putere din trup, pot fi epuizate, dar apoi mintea, purificată de plâns, trece la o anumită simțire subtilă a lui Dumnezeu și, pură de toate gândurile, Îl contemplă în tăcere pe Dumnezeu. Și acest lucru poate fi mai prețios decât chiar și plânsul.

Părintele Stratonik a plecat recunoscător. După aceea a mai venit la Silouan de mai multe ori, iar până la sfârșitul șederii sale pe Sfântul Munte, o mare dragoste a rămas între ei. În timpul uneia dintre vizitele sale ulterioare, el a confirmat cuvintele lui Silouan despre rugăciune. Se pare că Dumnezeu i-a permis să cunoască și el această stare.

***

La scurt timp după această conversație, O. Stratonik, părăsind Stary Russik, s-a dus să-l vadă pe pustnicul O. Veniamin. Era un om de o noblețe rară, inteligent, citit, cu o bogată înțelegere; în întreaga sa înfățișare, în chipul său și în silueta sa subțire, înaltă și uscată, se reflecta o tragedie interioară nerostită. Tăcuse decenii întregi despre „Kaliagra” și am dori să povestim multe despre acest ascet remarcabil, dar nu considerăm posibil să ne permitem astfel de divagații aici, pentru a nu prelungi narațiunea pe subiectul principal. O. Stratonik îl vizitase adesea pe O. Veniamin înainte și au vorbit mult, dar de data aceasta, în mod neobișnuit, a tăcut și a rămas gânditor. O. Veniamin îl întreba despre un lucru - tăcerea ca răspuns; el îl întreba despre altul - același lucru. În cele din urmă, deschizându-și brațele surprins, cu grația sa teatrală caracteristică, întreabă:

- Părinte Stratonik, ce ți se întâmplă? Nu te recunosc. Ai fost mereu atât de vesel, iar acum stai acolo trist, iar buzele tale inspirate sunt închise... Ce ți se întâmplă?

- Ce să vă spun ca răspuns la întrebările dumneavoastră? - răspunde părintele Stratonik. - Nu mi se cuvine mie să vorbesc despre asta; îl aveți pe părintele Siluan, întrebați-l.

O. Veniamin a fost surprins. Îl cunoștea pe Silouan de mult timp, îl iubea și îl respecta, dar nu-l considera suficient de mare pentru a apela la el pentru sfaturi.

Este posibil ca Părintele Stratonik să fi trecut printr-o experiență sufletească foarte dificilă în acea perioadă. Pe de o parte, venise la Athos căutând „folos" pentru sine, pe de altă parte, se obișnuise deja să aibă avantajul multor întâlniri anterioare. Răbdarea sa excepțională în ascetism și darul rar al plânsului rugător ar fi putut da naștere gândurilor despre perfecțiunea pe care o atinsese deja și, dintr-o dată, insuficiența sa a fost dezvăluită atât de clar și puternic atunci când a întâlnit un călugăr simplu căruia părea să-i lipsească acele daruri strălucite cu care el însuși era bogat. Este posibil să fi fost tăcut și trist pentru că nu-și putea menține starea pe care o experimentase în timpul conversației sale cu Părintele Siluan.

***

Odată, părintele Veniamin Kaliagrsky, în timp ce se plimba în vacanță prin pădurea mănăstirii cu părintele Siluan, i-a sugerat să meargă la remarcabilul și pe atunci foarte faimosul de pe Athos - Părintele Stareț Ambrozie, părintele duhovnicesc al Mănăstirii bulgare „Zograf". Siluan a fost imediat de acord... Au mers... Părintele Veniamin era curios ce-l va întreba Siluan pe Starețul Ambrozie.

„Nu mă gândesc să-l întreb pe Bătrân despre nimic", a răspuns Silouan. „Nu am nicio îndoială acum."

- Atunci de ce te duci?

- Mă duc pentru că vrei tu.

- Dar oamenii merg la bătrâni de dragul beneficiului.

„Mi-am tăiat voința în fața ta și în aceasta constă beneficiul meu, mai mare decât orice sfat al Bătrânului."

O. Veniamin a fost surprins de această conversație, dar de data aceasta nu l-a înțeles pe Silouan.

Cu puțin timp înainte de moartea sa, Părintele Veniamin a venit din deșert la Mănăstirea Sfântul Panteleimon. S-a îmbolnăvit de hidropizie și a fost dus la spitalul întreținut de Mănăstire pentru a-i ajuta pe pustnici și pe rătăcitorii fără adăpost în general. Acest spital se numește „Pace”. Este găzduit într-o clădire mare din piatră cu mai multe etaje, situată chiar pe malul mării, în afara porților Mănăstirii. Lângă această clădire există o alta, mai mică, unde există magazine alimentare, care la acea vreme erau administrate de Părintele Siluan. Apropierea magazinului de „Pace” i-a permis lui Siluan să-l viziteze des pe Părintele Veniamin și să-l ajute. Dar Părintele Veniamin însuși, deși cu greu, a reușit totuși să meargă la început și, de asemenea, își vizita adesea prietenul.

La scurt timp după sosirea sa, Părintele Veniamin l-a vizitat pe Părintele Silouan și au avut o conversație lungă și importantă. A doua zi a trebuit să-l vizităm pe Părintele Veniamin la spital. El a fost complet impresionat de această conversație cu Părintele Silouan și de multe ori, cu un sentiment nedisimulat de surpriză și recunoștință, a repetat:

— Ce prieten mi-a dat Domnul!… Știi cum mi-a descoperit totul… Apoi mi-a dat trei instrucțiuni, le-a repetat de mai multe ori ca să nu uit și, în încheiere, a adăugat sever, ca și cum ar fi bătut un cui mare: „Dacă nu faci ce spun, nu te vei mântui.”

Era evident că această întâlnire cu Silouan a fost o mare revelație pentru Părintele Veniamin. S-a întâmplat luni, în prima zi a Postului Apostolilor. În ciuda faptului că, conform statutului mănăstirii, nu se permite să mănânci nimic până seara acestei zile, Părintele Silouan „i-a dat ceai” și l-a băut și el. Și acest detaliu nesemnificativ a fost remarcat de Părintele Veniamin ca un indicator al libertății Părintelui Silouan față de forme, o libertate nu din dispreț, ci din superioritate, căci îi cunoștea marea abstinență.

Am petrecut aproximativ o oră cu părintele Veniamin, în tot acest timp a fost foarte concentrat și nu a putut nici să se gândească, nici să vorbească despre nimic altceva, și a repetat de multe ori:

„Ce prieten mi-a dat Domnul!”

Astfel, abia spre sfârșitul vieții sale a aflat cine era Siluan; înainte, îl tratase, deși foarte prietenos, totuși oarecum condescendent, ca pe un bun călugăr, dar totuși mai tânăr. Același lucru s-a întâmplat și cu alți câțiva părinți de pe Sfântul Munte, care abia după moartea Părintelui Siluan l-au apreciat.

***

Mănăstirea Sfântul Panteleimon este foarte mare, iar economia sa este complexă. Fiecare ramură a acestei economii are propriii manageri, numiți administratori. Administratorii, din cauza îndatoririlor lor, nu pot uneori să urmeze rânduiala generală a Mănăstirii și, prin urmare, în marea trapeză frățească există o masă specială - „masa administratorului", la care se ia masa, fiecare atunci când îi permite treaba. În ultimii ani, părintele Siluan a fost administratorul și a mâncat în zilele lucrătoare la această masă.

Printre administratori se afla și unul dintre călugări, părintele P., un om care se remarca printre frați prin abilitățile sale, dar cumva era în mod ciudat „ghinionist". Inițiativa bogată a părintelui P. nu se bucura în majoritatea cazurilor de simpatia părinților, iar acțiunile sale se încheiau adesea cu eșec. Odată, cu ocazia încă unui eșec al uneia dintre acțiunile sale, acțiunile sale au fost supuse unor critici dure la masa administratorului. Părintele Siluan era alături de ceilalți, dar nu a luat parte la „judecată". Atunci, unul dintre administratori, O. M., întorcându-se spre el, i-a spus:

- Taci, O. Silouan, ceea ce înseamnă că ești de partea lui O. P... Nu te interesează interesele Mănăstirii... Ce pagubă a cauzat Mănăstirii.

Părintele Silouan a rămas tăcut, și-a terminat repede cina, apoi, apropiindu-se de O. M., care se îndepărtase deja de masă, i-a spus:

- Părinte M..., de câți ani sunteți în Mănăstire?

- Treizeci și cinci.

— M-ai auzit vreodată judecând pe cineva?

- Nu, n-am auzit.

- Și ce dacă, vrei să încep să-l critic pe O.P. acum?

Părintele M. s-a simțit jenat și a răspuns cu rușine:

- Îmi pare rău.

- Dumnezeu va ierta.

***

Când Părintele Siluan a fost numit pentru prima dată administrator, a venit de la stareț la chilia sa și s-a rugat fierbinte ca Domnul să-l ajute să împlinească această ascultare responsabilă. După o lungă rugăciune, a primit un răspuns în sufletul său: „Păstrează harul care ți-a fost dat”. Atunci a înțeles că păstrarea harului este mai importantă și mai scumpă decât toate celelalte fapte și, de aceea, intrând în noua sa ascultare, a vegheat neobosit ca rugăciunea sa să nu fie întreruptă.

A avut sub comanda sa până la 200 de muncitori. Dimineața, mergând prin ateliere, dădea instrucțiuni generale maeștrilor superiori și apoi se ducea în chilia sa să plângă pentru „poporul lui Dumnezeu”. Inima îl durea de durere pentru muncitori; îi jelea pe fiecare în parte.

„Iată-l pe Mihail, și-a lăsat soția și copiii în sat și lucrează aici pentru niște bănuți. Ei bine, cum poate să se simtă atât de departe de casă, fără să-și vadă soția sau copiii dragi... Iată-l pe Nikita, tocmai s-a căsătorit și și-a părăsit tânăra soție însărcinată și bătrâna mamă... cât de greu le-a fost să-l lase pe acest bărbat încă tânăr, fiul și soțul lor iubit... Iată-l pe Grigori, și-a părăsit părinții în vârstă, tânăra soție și cei doi copii și a venit aici să muncească pentru o bucată de pâine... și ce va câștiga el aici... Ce sărăcie au, de s-au hotărât să-și părăsească întreaga familie... și ce durere trebuie să aibă cu toții... Și, în general, în ce sărăcie cumplită trăiesc toți acești oameni... Iată-l pe Nikolka, încă doar un băiat... cu ce boală l-au lăsat părinții lui să plece atât de departe, printre străini, de dragul unui salariu de nimic; cum trebuie să se întristeze inimile părinților... O, în ce sărăcie și suferință trăiesc oamenii... Și toți, ca niște oi părăsite, nimeni nu are grijă de ei, nici de creșterea și educația lor... învață tot felul de vicii, devin sălbatici, grosolani...”

Așa a vorbit fericitul Bătrân, iar sufletul său a suferit pentru toți săracii, a suferit, fără îndoială, mai mult decât toți ei înșiși, căci a văzut în viețile lor și ceea ce ei înșiși nu au observat la ei înșiși din cauza neștiinței lor.

„Inima dă vești inimii”, spune o proverbă populară. Starețul se ruga în taină pentru „poporul lui Dumnezeu”, dar lucrătorii simțeau acest lucru și îl iubeau. Nu le dădea niciodată târcoale sufletelor în timpul lucrului, nu-i grăbea, ci ei, mângâiați, lucrau mai vesel și cu mai multă energie decât alții. Alți administratori „vegheau interesele mănăstirii”, și cine nu știe că atunci când vine grija pentru „interese”, atunci omul nu se vede. Starețul vedea interesul, adevăratul interes al Mănăstirii, în respectarea poruncii lui Hristos.

„Domnul are milă de toți”, a spus el, și nu numai că a spus-o, dar El Însuși, plin de Duhul lui Hristos, a avut milă de toți. Din viziunea vieții înconjurătoare, din amintirile trecutului, din cea mai profundă experiență personală - a trăit alături de

suferința oamenilor, a întregii lumi, și rugăciunea Sa nu a avut sfârșit. S-a rugat o mare rugăciune pentru întreaga lume. S-a uitat de sine, a vrut să sufere pentru oameni din milă pentru ei; pentru pacea și mântuirea lor a fost atras să-și verse sângele și să-l verse în rugăciune.

„A te ruga pentru oameni înseamnă a vărsa sânge”, a spus Bătrânul.

Este necesar să vorbim despre ce fel de tensiune în rugăciune și plâns indică aceste cuvinte?

Odată l-am întrebat pe Stareț: „Oare ascultarea economică anevoioasă, împreună cu nevoia de a comunica cu mulți oameni, nu a afectat tăcerea monahală?” La aceasta, Starețul a răspuns:

— Ce este tăcerea? Tăcerea este rugăciune neîncetată și rămânerea minții în Dumnezeu. Părintele Ioan de Kronstadt era mereu alături de oameni, dar era mai mult în Dumnezeu decât mulți pustnici. Am devenit un îndemn la ascultare și, cu binecuvântarea starețului, mi-a fost mai bine să mă rog în această ascultare decât în Vechiul Rus, unde am cerut de bunăvoie să fiu trimis de dragul tăcerii… Dacă sufletul iubește oamenii și îi compătimește, atunci rugăciunea nu poate înceta.

***

Este imposibil să nu observăm o trăsătură remarcabilă în caracterul Starețului, și anume atitudinea sa față de oricine nu era de acord sau gândea diferit. Cea mai sinceră și profundă dorință a sa era să înțeleagă o astfel de persoană în cel mai bun sens posibil și să nu jignească în ea ceea ce era sacru pentru el. A rămas întotdeauna el însuși; era convins până la capăt că „mântuirea este în smerenia lui Hristos” și, în virtutea acestei smerenii, dorea din tot sufletul să înțeleagă pe toată lumea în cel mai bun mod; în fiecare persoană percepea cu sensibilitate inspirația sa, capacitatea sa de a-L iubi pe Hristos.

Cunoaștem o conversație între Stareț și un arhimandrit care era angajat în lucrare misionară printre heterodocși. Acest arhimandrit îl respecta foarte mult pe Stareț și venea adesea să vorbească cu el în timpul șederilor sale pe Sfântul Munte. Starețul l-a întrebat cum predică. Arhimandrit, încă tânăr și fără experiență, gesticulând cu mâinile și mișcându-și tot corpul, a răspuns entuziasmat:

„Le spun: credința voastră este desfrânare, totul este pervertit, totul este rău și nu există mântuire pentru voi decât dacă vă pocăiți.”

Bătrânul a ascultat acestea și a întrebat:

— Și spuneți-mi, Părinte Arhimandrit, cred ei în Domnul Iisus Hristos, că El este adevăratul Dumnezeu?

- Asta cred ei.

— O cinstesc ei pe Maica Domnului?

— O onorează, dar o învață greșit despre Ea.

— Și venerează sfinți?

- Da, au, dar din moment ce s-au îndepărtat de Biserică, ce fel de sfinți pot avea?

— Săvârșesc ei slujbe în biserici, citesc ei cuvântul lui Dumnezeu?

- Da, au biserici și slujbe, dar ar trebui să vezi ce fel de slujbe au după ale noastre, cât de reci și fără inimă.

— Așadar, Părinte Arhimandrit, sufletul lor știe că fac bine, că cred în Iisus Hristos, că o cinstesc pe Maica Domnului și pe Sfinți, că îi cheamă în rugăciune, așa că atunci când le spui că credința lor este desfrânare, nu te vor asculta... Dar dacă le spui oamenilor că fac bine, că cred în Dumnezeu; că fac bine, cinstind-o pe Maica Domnului și pe Sfinți; că fac bine, că merg la slujbe și se roagă acasă, că citesc Cuvântul lui Dumnezeu și așa mai departe, dar în aceasta au greșit și că trebuie îndreptată și atunci totul va fi bine; și Domnul se va bucura de ei; și astfel ne vom mântui cu toții prin mila lui Dumnezeu... Dumnezeu este iubire și, de aceea, propovăduirea trebuie să vină întotdeauna din iubire; atunci va fi folos atât celui ce predică, cât și celui ce ascultă, dar dacă mustri, atunci sufletul oamenilor nu te va asculta și nu va fi niciun folos.

***

Într-o zi, Starețul vorbea cu un student care vizitase Athosul și care vorbea mult despre libertate. Ca întotdeauna, Starețul a urmărit cu atenție și bunăvoință gândurile și experiențele interlocutorului său vioi, simpatic, dar naiv. Desigur, ideile sale despre libertate se reduceau, pe de o parte, la căutarea libertăților

politice, iar pe de altă parte, la posibilitatea de a acționa în general conform propriilor impulsuri și dorințe.

Ca răspuns, bătrânul și-a expus opiniile și cercetările; a spus:

„Cine nu vrea libertate? Toată lumea o vrea, dar trebuie să știi ce este libertatea și cum să o găsești… Ca să devii liber, trebuie mai întâi să te „legi" pe tine însuți. Cu cât te legi mai mult, cu atât mai multă libertate va avea spiritul tău… Trebuie să-ți legi pasiunile ca să nu te învingă; trebuie să te legi ca să nu-ți faci rău aproapelui… Oamenii caută de obicei libertatea de a face „ce vrei". - Dar aceasta nu este libertate, ci puterea păcatului asupra ta. Libertatea de a comite curvie, sau de a mânca și bea fără cumpătare, sau de a purta pică, de a viola și ucide, sau orice altceva de acest fel - nu este deloc libertate, ci, așa cum a spus Domnul: „Oricine păcătuiește este rob al păcatului." Trebuie să te rogi mult pentru a scăpa de această sclavie.

Credem că adevărata libertate înseamnă să nu păcătuiești, să-L iubești pe Dumnezeu și pe aproapele tău din toată inima și din toată puterea ta.

Adevărata libertate este o rămânere constantă în Dumnezeu."

În ciuda faptului că ceea ce spusese Bătrânul depășea cu mult înțelegerea tânărului student; în ciuda faptului că vorbele Bătrânului erau la prima vedere foarte simple, interlocutorul său a lăsat o impresie foarte puternică.

***

Am păstrat o notă scrisă despre o conversație dintre Stareț și un călugăr care l-a vizitat; această conversație a avut loc în prezența noastră pe 18/31 martie 1932.

Părintele a spus că în experiența Sfinților Părinți se pot observa mai multe moduri diferite de a combate un gând, dar cea mai bună dintre ele este să nu te implici deloc în conversație cu el (gândul).

Mintea, intrând într-o conversație cu un gând, va cunoaște o dezvoltare continuă și, dusă de această conversație, va fi smulsă din amintirea lui Dumnezeu, care este scopul demonilor, care vor încurca mintea smulsă de Dumnezeu într-un fel sau altul, iar mintea nu va ieși pură din conversația cu gândul...

Pustnicul Ștefan, care a hrănit un leopard din mâinile sale (Scara, Cuvântul 7, 50), înainte de moartea sa, din obiceiul de a „contrazice” gândurile, a intrat într-o ceartă cu ei și, prin urmare, s-a aflat într-o stare de luptă cu demonii.

Venerabilul Marcu al Traciei, pentru că înainte de plecare și-a mângâiat sufletul numărând ostenelile sale, a fost reținut în aer timp de o oră; iar acest „timp de o oră” înseamnă că exista pericolul de a rămâne acolo…

Alți Părinți aveau mai multă experiență în războiul spiritual.

Cuviosul Macarie cel Mare, trecând prin spațiile aeriene, nu înceta să se smerească, iar când demonii îi strigau deja de departe că a scăpat de ei, el a răspuns că încă nu a scăpat. A răspuns astfel pentru că era obișnuit să-și țină mintea în iad și astfel a scăpat cu adevărat de demoni.

Venerabilul Pimen cel Mare, învățat de o îndelungată experiență în lupta cu demonii, știind că cel mai periculos și mai puternic dușman este mândria, a lucrat toată viața pentru a dobândi smerenia și de aceea le-a spus ucenicilor săi: „Credeți-mă, copii, unde este Satana, acolo voi fi și eu”, dar în adâncul sufletului său, știind cât de bun și milostiv este Domnul, nădăjduia cu tărie că El îl va mântui.

A te smeri în acest fel este cea mai bună cale de a-ți păstra mintea curată de orice gând pătimaș. Totuși, mulți asceți nu înțeleg acest lucru și nu pot gândi astfel, ci disperă, neputând să-și țină mintea în iad și, în același timp, să se încreadă în mila lui Dumnezeu...

Fără a intra deloc într-o conversație cu gândul, cu toate gândurile și toată puterea ta, trebuie să te agăți de Dumnezeu și să spui:

„Doamne, sunt păcătos și nevrednic de mila Ta, dar Tu, numai prin mila Ta, mă mântuiește”…

Sufletul pierde adesea mult pentru un singur gând de îndoială în mila lui Dumnezeu: „ce-ar fi dacă Domnul nu ne iartă?”... Disperarea este cea mai rea dintre toate, este o blasfemie împotriva lui Dumnezeu, ca și cum El nu ar putea să ne mântuiască sau măsura păcatelor noastre ar putea întrece măsura milei lui Dumnezeu... El a luat asupra Sa păcatele întregii lumi... Dacă o mamă iartă totul copilului ei pentru că este nerezonabil, atunci Domnul iartă cu atât mai mult dacă ne smerim și ne pocăim...

Războiul spiritual este în multe privințe similar cu războiul obișnuit; și în acest război al nostru trebuie să fim și curajoși. Curajul spiritual constă într-o încredere

puternică în mila lui Dumnezeu. Un ascet curajos, chiar dacă cade în păcat, sau este ispitit și se abate de la calea cea bună, sau chiar se închină unui demon, nu-și pierde curajul, ci se întoarce imediat către Dumnezeu cu deplină încredere în pocăință și astfel îi învinge pe vrăjmași; dar un suflet necinstit este confuz, disperă și astfel piere...

Când cineva se abate de la calea cea bună și cade în amăgire, atunci, mai întâi de toate, este necesar să se pocăiască înaintea unui părinte duhovnic, spunându-i totul. După o astfel de mărturisire, efectul amăgirii va slăbi, iar apoi, deși nu imediat, va veni îndreptarea completă.

Mulți oameni se rătăcesc, dar din păcate, puțini se îndreaptă singuri.

Mulți primesc har la început, dar foarte puțini îl întorc după ce îl pierd.

Călugărul a întrebat:

— De ce a început Sfântul Ioan Kolov să se roage ca patimile să se întoarcă la el?

La aceasta, Bătrânul a răspuns:

— Cuviosul Ioan Kolov, prin pocăința sa arzătoare, a biruit curând patimile, dar nu a primit dragoste pentru lume și rugăciune pentru lume, iar când a simțit pace față de patimi, atunci rugăciunea a slăbit în el și de aceea a început să ceară ca patimile să se întoarcă la el, întrucât, luptându-se cu patimile, a rămas în rugăciune arzătoare neîncetată. Și dacă, după ce a biruit patimile, ar fi dobândit și rugăciunea pentru lume, atunci nu ar fi avut nevoie de întoarcerea ispitelor, căci atunci când omul se luptă cu patimile, atunci nu poate contempla pur pe Dumnezeu sau se poate ruga cu ardoare pentru lume... Cred că da.

Călugărul a întrebat:

— De ce i-a spus bătrânul care l-a rugat pe Venerabilul Pimen cel Mare să lase un gând să-i intre în inimă și abia apoi să se lupte cu el, dar i-a spus unui alt frate, mai puțin experimentat, opusul, să-i taie imediat gândul?

Bătrânul Siluan a răspuns:

— Din acest sfat este evident că unii Părinți au aderat la această metodă de luptă duhovnicească, adică, mai întâi au permis unui gând să intre în inimă și abia apoi s-au luptat cu el; dar aici sunt posibile două situații: una, când o persoană nu știe cum să-și păzească mintea, atunci gândurile pătrund în inimă și

abia după aceea începe lupta cu ele. Acesta este un joc în care se poate pierde. Cealaltă este atunci când un monah, nu din cauza slăbiciunii sale, ci permite în mod conștient unui gând să treacă în inimă pentru a-i examina toate acțiunile, dar această metodă tot nu va permite cuiva să rămână în contemplare și, prin urmare, este mai bine să nu permită deloc gândurile, ci să se roage cu o minte curată. Și acel frate neexperimentat, căruia părintele i-a dat sfat să taie imediat un gând și să nu intre în conversație cu el în niciun fel, a primit acest sfat pentru că era slab și nu putea rezista gândului patimii, dar în ciuda sfatului părintelui, tot nu a putut să le înfrâneze așa cum ar fi trebuit și, conform poruncii părintelui, abia începea să învețe dificila știință a luptei cu un gând. Așadar, Cuviosul Pimen era mai puternic și mai experimentat în lupta duhovnicească decât celălalt frate, dar este totuși mai bine să-ți păstrezi mereu mintea curată de orice gând și să te rogi cu toată puterea sufletului, căci mintea care se roagă curat este luminată de Domnul.

„Cum este posibil să-ți păstrezi mintea pură?”, a întrebat călugărul.

— Sfinții Părinți ne-au lăsat învățătura despre rugăciunea minții și a inimii; ea păstrează mintea și nu văd o altă cale care ar oferi o ocazie mai bună pentru a păzi în general poruncile lui Dumnezeu.

***

Întrebat de mai multe ori de tineri ce cale în viață ar trebui să aleagă, Starețul a răspuns în moduri diferite. Unora le-a sfătuit să studieze teologia în vederea unei slujiri pastorale ulterioare în Biserică, altora i-a „binecuvântat” să studieze, dar în așa fel încât învățătura să fie combinată cu rugăciunea și abstinența monahală, iar unora le-a sfătuit să nu tindă spre educație, ci să-și dedice toată puterea rugăciunii și isprăvii ascetice spirituale. Ultimul sfat a fost cel mai rar, deoarece Starețul Siluan credea că a sosit vremea, prezisă de Părintele Stratonik, când mulți oameni „învățați” vor fi călugări în lume; el a constatat că, în general, condițiile pentru monahism în forma în care exista în antichitate deveneau nefavorabile, dar că chemarea și dorința pentru monahism vor exista întotdeauna.

La Bătrân am observat o convingere foarte fermă că viața spirituală, adică cea rugătoare și ascetică cu credință profundă, este superioară oricărei alte vieți și, prin urmare, cel căruia i se dăruiește, de dragul ei, ca de dragul unei perle prețioase, trebuie să se distanțeze de orice altceva, chiar și de „învățătură”.

El credea că, dacă o persoană spirituală se îndreaptă spre știință, părăsind viața ascetică, atunci va demonstra abilități mai mari în știință decât cineva mai puțin înzestrat spiritual, adică, cu alte cuvinte, o persoană înzestrată mistic, trăind spiritual, trăiește pe un plan superior și cu o demnitate mai mare decât cel căruia îi aparține viața științifică, sfera gândirii logice și, având o formă de ființă superioară, ea, coborând pe un plan inferior, și în acest plan inferior va demonstra o înzestrare mai mare decât o persoană nespirituală, deși nu imediat. El spunea că „fiii acestui veac sunt mai înțelepți decât fiii luminii” (Luca 16:8), nu pentru că „ar fi cu adevărat” mai înțelepți, ci pentru că „o persoană spirituală este ocupată cu Dumnezeu și este puțin preocupată de treburile lumești”.

În conversațiile sale cu noi, Bătrânul trecea adesea la o formă abstractă, dar în conversațiile cu călugării își exprima opiniile în legătură cu cazuri specifice foarte simplu, pentru a fi înțeles.

„Ce este surprinzător în faptul că o persoană nespirituală își organizează treburile lumești mai bine decât una spirituală? Unul se gândește la aceste treburi, în timp ce celălalt încearcă să rămână în Dumnezeu cu mintea sa. Acest lucru se întâmplă adesea și printre laici; un negustor iscusit râde de un om învățat pentru că nu înțelege bunurile, dar asta nu înseamnă deloc că negustorul este mai deștept...” Să citâm aici o conversație caracteristică Starețului. La scurt timp după Primul Război Mondial din 14-18, au început să organizeze exploatarea pădurii mănăstirii din Mănăstire; apoi au cumpărat o mașină cu aburi pentru gater. Administratorul, părintele F., un rus capabil, înzestrat din fire, după ce a instalat mașina și a pornit-o, mulțumit de funcționarea ei, a început să laude geniul german (mașina era de fabricație germană); preamărindu-i pe germani, a hulit ignoranța și incompetența rusă. Părintele Siluan, care în timpul liber de la serviciul magazinului mergea la gater să „ajute”, îl asculta în tăcere pe O. F., abia seara, când călugării muncitori se așezau la masă să ia cina, îl întreba pe O. F.:

- Ce crezi, O. F., de ce germanii sunt mai buni decât rușii la construirea de mașini și alte lucruri?

Ca răspuns, O. F. a început din nou să-i laude pe germani ca fiind un popor mai capabil, mai inteligent, mai talentat, în timp ce „noi, rușii, nu suntem buni de nimic”.

Părintele Silouan a răspuns la aceasta:

— Dar cred că există un cu totul alt motiv pentru aceasta, și nu incapacitatea rușilor. Pentru că, cred, poporul rus își pune primul gând, prima putere lui Dumnezeu și se gândește puțin la lucrurile pământești; dar dacă poporul rus, ca

și alte popoare, și-ar întoarce toată fața spre pământ și ar începe să facă doar asta, atunci i-ar depăși în curând, pentru că este mai puțin dificil.

Unii dintre călugării prezenți, știind că nu există nimic mai greu în lume decât rugăciunea, au fost de acord cu părintele Siluan.

***

Mănăstirea Sfântul Pantelimon este una dintre cele mai mari și mai organizate de pe Sfântul Munte. Are o bibliotecă minunată, care numără până la 20.000 de volume, printre care se numără numeroase manuscrise antice, grecești și slave; multe cărți vechi foarte valoroase, care constituie o raritate bibliografică; departamente bogate - teologice, istorice și altele. În camerele mari și bine mobilate ale hotelului mănăstirii primesc adesea vizitatori, în principal străini, cu care călugărul O. V., un om cu educație teologică, vorbitor fluent de multe limbi străine, a fost însărcinat să comunice.

În 1932, un doctor catolic, părintele Hr. B., a vizitat mănăstirea. A discutat pe larg cu O. V. despre diverse probleme ale vieții de pe Sfântul Munte și, printre altele, l-a întrebat:

— Ce cărți citesc călugării tăi?

„Ioan Sclimac, Avva Dorotei, Teodor Studitul, Casian Romanul, Efrem Sirul, Varsanufie și Ioan, Macarie cel Mare, Isaac Sirul, Simeon Noul Teolog, Niceta Stethatos, Grigore Sinaitul, Grigore Palama, Maxim Mărturisitorul, Isihie, Diadoh, Nil și alți Părinți găsiți în Filocalie”, a răspuns O. V.

„Călugării dumneavoastră citesc aceste cărți!... Aici, doar profesorii le citesc”, spuse doctorul, fără să-și ascundă surpriza.

„Acestea sunt cărțile de referință ale fiecăruia dintre călugării noștri”, a răspuns O. V. „Ei citesc și alte lucrări ale Sfinților Părinți ai Bisericii și scrierile unor scriitori ascetici de mai târziu, precum Episcopul Ignatie Briancianinov, Episcopul Teofan Pușcatul, Cuviosul Nil Sorski, Paisie Velichkovsky, Ioan de Kronstadt și alții.”

O. V. i-a povestit despre această conversație prezbiterului Silouan, pe care îl venera profund. Prezbiterul a remarcat:

— Ai putea să-i spui doctorului că monahii noștri nu numai că citesc aceste cărți, dar ar putea și ei să scrie altele similare... Monahii nu scriu pentru că există deja multe cărți minunate și sunt mulțumiți cu ele, iar dacă aceste cărți ar dispărea dintr-un anumit motiv, monahii ar scrie altele noi.

În lunga sa viață pe Athos, Bătrânul a întâlnit mulți mari asceți; unii dintre ei au experimentat stările despre care au scris mari asceți precum Isaac Sirul, Macarie cel Mare și alții, și de aceea cuvântul Bătrânului ni se pare destul de natural.

Timp de mulți ani, marele atelier de cusut al Mănăstirii a fost condus de Părintele Diadokh, un călugăr exemplar în toate, meticulos de îngrijit; iubitor de slujbe divine, citit, liniștit în caracter și nobil în relațiile sale cu oamenii, se bucura de respectul general. Odată, în ziua Îngerului său, mergând să-l văd, l-am găsit în compania prietenilor săi duhovnicești: un bătrân duhovnic, Părintele Trofim și Starețul Siluan. Ce s-a întâmplat înaintea mea - nu știu, dar am auzit următoarele:

Părintele duhovnic a povestit ceva ce citise în ziar și, întorcându-se către Starețul Siluan, l-a întrebat:

— Și dumneavoastră, părinte Silouan, ce spuneți despre asta?

„Părinte, nu-mi plac ziarele și știrile din ziare”, a răspuns el.

- De ce este asta?

— Pentru că cititul ziarelor întunecă mintea și împiedică rugăciunea curată.

„E ciudat”, spune duhovnicul. „După părerea mea, dimpotrivă, ziarele ne ajută să ne rugăm. Trăim aici în deșert, nu vedem nimic și astfel sufletul uită treptat de lume, se închide în sine, iar rugăciunea slăbește din cauza asta... Când citesc ziare, văd cum trăiește lumea și cum suferă oamenii, iar asta îmi dă dorința de a mă ruga. Apoi, fie că slujesc Liturghia, fie că mă rog în chilie, Îl rog pe Dumnezeu din adâncul inimii mele pentru oameni și pentru lume.”

— Sufletul, când se roagă pentru pace, știe mai bine decât ziarele cum suferă întregul pământ, știe și ce nevoi au oamenii și îi compătimește.

„Cum poate sufletul să știe de la sine ce se întâmplă în lume?”, a întrebat duhovnicul.

— Ziarele nu scriu despre oameni, ci despre evenimente, iar acest lucru este greșit; ele încurcă mintea și tot nu poți afla adevărul din ele, dar rugăciunea curăță mintea și ea vede totul mai bine.

„Nu înțeleg ce vrei să spui?”, a întrebat din nou confesorul.

Toată lumea aștepta răspunsul Starețului Siluan, dar el stătea tăcut, cu capul plecat, și nu-și permitea să explice în prezența părintelui său duhovnic și a bătrânilor călugări cum sufletul, departe de toate, rugându-se pentru întreaga lume, poate cunoaște în duh viața lumii, nevoile și suferințele oamenilor.

Fiindu-i dăruite cunoștințe precum li se acordă doar câtorva din generație, părea rușinat să meargă mai departe decât o aluzie în conversații, din care cauză marea sa înțelepciune și experiența absolut excepțională rămâneau adesea ascunse interlocutorului său. De obicei, Starețul, văzând că primele sale cuvinte rămâneau neacceptate, nu mai spera să clarifice prin „explicații” ceea ce se știe mai întâi prin experiență și nu îndrăznea să o dezvăluie pe aceasta din urmă datorită castității sale spirituale. Astfel, în timpul vieții sale a rămas „nerevelat”. Fără îndoială, aceasta nu era doar voia lui Dumnezeu pentru el, ci și propria sa dorință, pe care Dumnezeu a acceptat-o și a împlinit-o, ascunzând-o chiar și de părinții Sfântului Munte. Cu toate acestea, el nu a rămas complet ascuns, nici până la punctul unei obscurități complete. Unii monahi și nemonahi, oameni care au vizitat Athosul sau au corespondat cu el, l-au apreciat și l-au iubit profund. Printre aceștia s-au numărat episcopi, preoți cu studii teologice superioare și laici pioși.

Ne amintim de un astfel de incident. Un străin ortodox a stat la mănăstire o perioadă destul de lungă, iar întâlnirea cu Starețul i-a lăsat o impresie profundă. S-a îndrăgostit de Stareț și l-a vizitat adesea; călugării au aflat despre acest lucru. Odată, unul dintre cei mai influenți bătrâni ai catedralei, ieromonahul N., un om citit cu o minte vioaie, l-a întâlnit pe coridoarele mănăstirii și i-a spus:

— Nu înțeleg de ce voi, academicieni învățați, mergeți la părintele Silouan, un țăran analfabet? Nu există oare cineva mai deștept decât el?

„Ca să-l înțelegi pe părintele Silouan, trebuie să fii «academician»”, a răspuns oaspetele, nu fără durere în suflet.

Același ieromonah N., continuând să nu înțeleagă de ce Starețul Siluan este venerat și vizitat de oameni „învățați”, în timp ce discuta cu Părintele Metodie, un călugăr care se ocupa de librăria Mănăstirii timp de mulți ani, a remarcat:

- Mă întreb de ce merg la el. Probabil că nu citește nimic.

„El nu citește nimic, dar face totul, în timp ce alții citesc mult, dar nu fac nimic”, a răspuns părintele Metodie.

IV.

ÎNVĂȚĂTURA BĂTRÂNILOR

PE LÂNGĂ cele de mai sus, cititorul poate citi relatări sincere despre unele incidente din viața Starețului din propriile sale scrieri, dar ne vom permite acum să trecem la o expunere a învățăturii Starețului. De fapt, el nu avea nicio învățătură în sensul obișnuit al cuvântului. Ceea ce oferim aici este o încercare de a rezuma ceea ce am auzit de-a lungul anilor de comunicare cu el. Considerăm că este imposibil să explicăm cum și de ce a ajuns la noi credința în Stareț, dar poate că nu va fi de prisos să spunem puțin despre abordarea noastră față de el.

Subiectele conversațiilor noastre cu Starețul erau adesea inspirate de nevoia noastră, de apelul nostru la el. Multe dintre cele abordate în aceste conversații nu erau incluse în Scrierile Starețului. Adresându-ne lui cu întrebări sau pur și simplu ascultându-l, ne-am dat seama că cuvintele sale proveneau din experiența care i-a fost dată de sus și le-am tratat într-o oarecare măsură în același mod în care întreaga lume creștină tratează Sfintele Scripturi, care ne informează despre adevăruri ca despre fapte cunoscute și indubitabile. Ceea ce spunea Starețul nu era rodul intelectualismului „său”. Nu, procesul său interior era complet diferit: experiența reală și cunoașterea reală preced cuvintele sale, datorită cărora acestea din urmă poartă caracterul unei mărturii pozitive despre faptele existenței spirituale. Căutarea justificărilor logice venite de jos îi era străină ca ceva superfluu, așa cum acestea sunt străine Sfintelor Scripturi. La fel ca Ioan Teologul, și el spune: „Știm” (1 Ioan 3:14 și altele). Să luăm acest exemplu din Scrierile Starețului:

„Știm că, cu cât este mai mare dragostea, cu atât este mai mare suferința sufletului; cu cât este mai deplină dragostea, cu atât este mai deplină cunoașterea; cu cât este mai arzătoare dragostea, cu atât este mai arzătoare rugăciunea; cu cât este mai desăvârșită dragostea, cu atât este mai sfântă viața” [20] .

Fiecare dintre aceste patru poziții ar putea fi o încoronare prețioasă a celei mai profunde și complexe cercetări filosofice, psihologice și teologice, dar Părintele însuși nu are nevoie de ele și nu se conformează lor.

Am spus deja că comunicarea cu Bătrânul era de o natură complet excepțională. Ni se pare că prin conversațiile sale simple, prin puterea rugăciunilor sale, el a reușit să-și transfere interlocutorul într-o lume specială. Cel mai important lucru aici a fost că interlocutorul a fost introdus în acea lume nu în mod abstract, ci prin experiența interioară transmisă. Este adevărat, aproape nimeni, din câte știm, nu a fost capabil să mențină starea pe care o primise, să pună în aplicare în viața sa ceea ce învățase în timpul comunicării cu el. Fără îndoială, aceasta a fost o sursă inepuizabilă de tristețe pentru ei mai târziu, pentru tot restul vieții lor, căci un suflet care a văzut lumina și apoi a pierdut-o nu poate decât să fie trist; dar totuși, pare și mai trist, și mai disperat, să nu cunoști deloc această lumină și chiar, așa cum se observă adesea, să nu bănuiești existența ei. Din tot ce am auzit despre Părintele Stratonic de la asceții Sfântului Munte care l-au cunoscut, avem motive să presupunem că era atât recunoscător Starețului pentru revelația pe care o primise, cât și trist pentru că recunoștea că nu era capabil să mențină starea pe care o trăise. Știm cu siguranță că mulți au alergat la Stareț cu dragoste pentru îndrumări, dar apoi au renunțat pentru că nu puteau trăi după cuvântul său . [21] Cuvântul său era simplu, calm, liniștit, bun, dar pentru a-l urma, trebuie să ai aceeași cruzime față de sine pe care o avea Starețul însuși; trebuie să ai hotărârea pe care Domnul o cere de la urmașii Săi, adică până la ura de sine (Luca 14:26).

Despre cunoașterea voinței lui Dumnezeu

BĂTRÂNUL a spus: „Este bine să ceri întotdeauna și în orice lucru de la Dumnezeu înțelegerea a ceea ce și cum să faci sau să spui.” Cu alte cuvinte, în fiecare caz în parte trebuie să cauți cunoașterea voinței lui Dumnezeu și a modalităților de a o pune în aplicare.

Căutarea voinței lui Dumnezeu este cea mai importantă lucrare a vieții noastre, deoarece, după ce și-a găsit calea, omul intră în viața divină veșnică.

Cunoașterea voinței lui Dumnezeu este posibilă în diverse moduri. Unul dintre ele este cuvântul lui Dumnezeu, poruncile lui Hristos. Dar în poruncile Evangheliei, cu toată perfecțiunea lor, sau mai degrabă, în virtutea perfecțiunii lor, voința lui Dumnezeu este exprimată în sensul ei general final, iar o persoană în viața sa, întâlnindu-se cu o varietate infinită de situații, de foarte multe ori nu înțelege cum să acționeze astfel încât acțiunile sale să fie în fluxul voinței lui Dumnezeu.

Pentru ca o acțiune sau faptă să aibă un scop bun, nu este suficient să cunoști doar expresia generală a voinței lui Dumnezeu din poruncă, și anume, să-L iubești pe Dumnezeu din toată inima ta, din tot cugetul tău, din toată puterea ta și pe aproapele tău ca pe tine însuți; este nevoie și de iluminare de la Dumnezeu

cu privire la modul de a pune în aplicare aceste porunci în viață; mai mult, avem nevoie de putere de sus pentru aceasta.

Cel care a dobândit dragostea lui Dumnezeu în inima sa, mișcat de această dragoste, acționează conform unor motive care se apropie de voința lui Dumnezeu; însă, doar apropiere, nu desăvârșire. Incomprehensibilitatea desăvârșirii complete face obligatorie pentru fiecare persoană să se îndrepte neîncetat către Dumnezeu cu rugăciune pentru înțelegere și ajutor.

Omului îi lipsește nu doar perfecțiunea iubirii, ci și perfecțiunea omniscienței. O acțiune care pare să izvorască din cele mai bune intenții are adesea consecințe nedorite și chiar nepoliticoase. Aceasta deoarece mijloacele sau modul de implementare au fost nepoliticoase sau pur și simplu greșite pentru cazul dat. Auzi adesea pe cineva justificându-se spunând că a avut o intenție bună, dar acest lucru nu este suficient. Și viața umană este plină de astfel de greșeli. De aceea, cel care Îl iubește pe Dumnezeu caută întotdeauna iluminarea de sus, ascultând constant în sinea sa vocea lui Dumnezeu.

În practică, acest lucru se face astfel: fiecare creștin, și în special un episcop sau preot, care se confruntă cu nevoia de a găsi o soluție în acest caz sau altul care să fie în conformitate cu voia lui Dumnezeu, renunță în interior la toate cunoștințele, gândurile preconcepute, dorințele, planurile sale și, liber de tot ce este „al său”, se roagă cu atenție lui Dumnezeu în inima sa, iar primul lucru care se naște în suflet după această rugăciune este acceptat ca o învățătură de sus.

O astfel de căutare a cunoașterii voinței lui Dumnezeu prin apel direct la Dumnezeu cu rugăciune, mai ales în vremuri de nevoie și întristare, duce la faptul că o persoană, așa cum spunea Starețul, „aude un răspuns de la Dumnezeu în sufletul său și învață să înțeleagă călăuzirea lui Dumnezeu... Așadar, cu toții trebuie să învățăm să cunoaștem voia lui Dumnezeu; și dacă nu învățăm, nu vom cunoaște niciodată această cale”.

Făcând aceasta într-o formă mai desăvârșită este precedată de priceperea de a te ruga neîncetat, păstrând atenția în inimă. Dar pentru a auzi mai sigur glasul lui Dumnezeu în sine, omul trebuie să se dezbrace de propria voință și să fie gata pentru orice jertfă, asemenea lui Avraam și chiar, după porunca Apostolului Pavel, asemenea lui Hristos Însuși, Care „a fost ascultător de Tatăl până la moarte” (Filipeni 2, 8).

Cel care a intrat pe această cale va reuși, dacă a învățat din experiență cum acționează harul Duhului Sfânt în om și dacă în inima sa s-a înrădăcinat o lepădare de sine plină de mânie, adică o renunțare hotărâtă la propria voință „individuală” mică, de dragul realizării și împlinirii voinței sfinte a lui Dumnezeu.

Un astfel de om va descoperi adevăratul sens al întrebării adresate de Starețul Siluan Părintelui Stratonic: „Cum vorbesc cei desăvârșiți?"; cuvintele celor [23] de Sfinți Părinți îi vor deveni naturale: „S-a părut bine Duhului Sfânt și nouă"; va înțelege mai clar acele locuri din Sfintele Scripturi ale Vechiului și Noului Testament unde se spune despre o astfel de conversație directă a sufletului cu Dumnezeu; se va apropia de o adevărată înțelegere a modului în care vorbeau Apostolii și Profeții.

Omul este creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și este chemat la deplinătatea comuniunii directe cu Dumnezeu și, de aceea, toți oamenii, fără excepție, ar trebui să urmeze această cale, dar în experiența vieții se dovedește a fi accesibilă departe de a fi „pentru toți". Aceasta deoarece majoritatea oamenilor nu aud glasul lui Dumnezeu în inimile lor, nu îl înțeleg și urmează glasul pasiunii care trăiește în suflet și înecă glasul blând al lui Dumnezeu cu zgomotul său.

În Biserică, ieșirea dintr-o astfel de situație deplorabilă este o altă cale, și anume, a-ți pune întrebări cu privire la părintele duhovnic și a-l asculta. Însuși Starețul iubea această cale, o parcurgea, a arătat-o și a scris despre ea. **[** Vezi minunatele sale capitole „Despre păstori și mărturisitori" și altele. **]** El considera calea smerită a ascultării cea mai sigură. Credea cu tărie că, de dragul credinței celui care întreabă, răspunsul duhovnicului va fi întotdeauna bun, util, plăcut lui Dumnezeu. Credința sa în eficacitatea sacramentului Bisericii și în harul preoției s-a întărit în mod special după ce l-a văzut pe duhovnic, pe bătrânul Avraam, transformat „după chipul lui Hristos", „strălucind inexprimabil" la Russik-ul Vechi în timpul Postului Mare.

Plin de credință plină de har, el a trăit în realitatea sacramentelor Bisericii, dar, să ne amintim, a constatat că chiar și „în mod omenesc", adică la nivel psihologic [24] , nu este greu să vedem avantajul ascultării de un părinte duhovnic; spunea că un părinte duhovnic, îndeplinindu-și slujba, dă un răspuns la o întrebare, fiind liber în acel moment de acțiunea patimii sub influența căreia se află cel care întreabă și, din această cauză, vede lucrurile mai clar și este mai ușor accesibil influenței harului lui Dumnezeu.

Răspunsul părintelui duhovnic va purta în majoritatea cazurilor pecetea imperfecțiunii; dar aceasta nu se datorează faptului că părintele duhovnic este lipsit de harul cunoașterii, ci pentru că acțiunea împlinită depășește puterile celui care întreabă și îi este inaccesibilă. În ciuda imperfecțiunii învățăturii părintelui duhovnic, aceasta, dacă este primită cu credință și împlinită cu adevărat, va duce întotdeauna la creștere în bine. Această cale este de obicei distorsionată de faptul că cel care întreabă, văzând în fața sa un „om", șovăie în credința sa și,

prin urmare, nu acceptă *primul* cuvânt al părintelui duhovnic și se opune acestuia, opunându-se opiniilor și îndoielilor sale.

Starețul Siluan a vorbit despre acest subiect important cu starețul, arhimandritul Misael († 22 ianuarie 1940), un om duhovnicesc pe care Dumnezeu l-a favorizat și l-a ocrotit în mod evident.

Părintele Silouan l-a întrebat pe stareț:

— Cum poate un călugăr să cunoască voia lui Dumnezeu?

„Trebuie să accepte primul meu cuvânt ca fiind voia lui Dumnezeu”, a spus Abatele. „Oricine face aceasta, harul lui Dumnezeu va rămâne asupra lui, dar dacă cineva mi se opune, atunci eu, ca om, mă voi retrage.”

Cuvântul egumenului Misael are următorul înțeles:

Părintele duhovnic, când este întrebat, caută înțelegere de la Dumnezeu prin rugăciune, dar ca om, răspunde după măsura credinței sale, după cuvintele Apostolului Pavel: „Credem, de aceea grăim” (2 Corinteni 4:13), dar „în parte știm și în parte proorocim” (1 Corinteni 13:9). În dorința sa de a nu păcătui, el însuși, dând sfaturi sau făcând o îndrumare, rămâne la judecata lui Dumnezeu și, de aceea, de îndată ce întâlnește o obiecție sau cel puțin o rezistență interioară din partea celui care întreabă, nu îndrăznește să insiste asupra cuvântului său, nu îndrăznește să-l afirme ca o expresie a voinței lui Dumnezeu și „ca un om, se retrage”.

Această conștiință a fost exprimată foarte clar în viața egumenului Misael. Într-o zi, l-a chemat pe călugărul novice O.S. și i-a impus o ascultare dificilă și complexă. Novicele a acceptat-o cu ușurință și, după ce a făcut plecăciunea necesară, s-a îndreptat spre ușă. Deodată, egumenul l-a chemat. Novicele s-a oprit. Aplecându-și capul la piept, egumenul a spus calm, dar semnificativ:

- Părinte S., țineți minte: Dumnezeu nu judecă de două ori, de aceea, atunci când faceți ceva din ascultare față de mine, eu voi fi judecat de Dumnezeu, iar dumneavoastră sunteți liberi de orice răspundere.

Ori de câte ori cineva obiecta, chiar și în cea mai mică măsură, la instrucțiunile sau instrucțiunile egumenului Misael, acest ascet curajos, în ciuda poziției de administrator pe care o ocupa, răspundea de obicei: „Ei bine, fă cum dorești”, și apoi nu-și repeta cuvintele. Iar vârstnicul Siluan, când întâmpina rezistență, amuțea și el imediat.

De ce este așa? Pentru că, pe de o parte, Duhul lui Dumnezeu nu tolerează violența sau disputa, pe de altă parte, voia lui Dumnezeu este o chestiune prea mare. În cuvântul părintelui duhovnic, care poartă întotdeauna pecetea relativității, acesta nu poate fi cuprins, nu poate primi o exprimare desăvârșită și numai cel care primește cuvântul ca fiind plăcut lui Dumnezeu, fără a-l supune propriei judecăți sau, cum se spune adesea, „fără raționament”, numai acela a găsit calea cea dreaptă, căci el crede cu adevărat că „la Dumnezeu toate lucrurile sunt cu putință” (Matei 19, 26).

Aceasta este calea credinței, cunoscută și confirmată de experiența milenară a Bisericii.

***

Este întotdeauna nesigur să vorbim despre aceste subiecte, care constituie secretul nedezvăluit al vieții creștine, dar care depășesc lenea vieții de zi cu zi și, de obicei, puțina experiență spirituală, deoarece mulți pot înțelege greșit cuvântul și îl pot aplica incorect în practică, iar atunci, în loc de beneficiu, este posibil răul, mai ales dacă o persoană abordează isprava cu o mândră încredere în sine.

Când cineva cerea sfatul Starețului, acesta nu-i plăcea și nu voia să dea un răspuns „din propria minte”. Și-a amintit cuvintele Cuviosului Serafim de Sarov: „Când vorbeam din propria minte, se făceau greșeli”, și a adăugat că greșelile puteau fi mici, dar puteau fi și mari.

Acea stare despre care i-a vorbit Părintelui Stratonic, și anume că „cei desăvârșiți nu spun nimic despre ei înșiși... Ei spun doar ceea ce le dă Duhul”, nu este întotdeauna dată nici măcar celor care s-au apropiat de perfecțiune, așa cum Apostolii și alți sfinți nu au făcut întotdeauna minuni, iar Duhul profetic nu a lucrat în mod egal în Profeți, ci uneori cu mare putere, iar alteori s-a îndepărtat de ei.

Bătrânul a făcut o distincție clară între „cuvântul din experiență” și inspirația directă de sus, adică cuvântul pe care „l-a dat Duhul”. Prima este valoroasă, dar a doua este mai înaltă și mai de încredere (cf. 1 Corinteni 7:25). Uneori îi spunea celui care îl întreba cu credință și certitudine că este voia lui Dumnezeu să facă una sau alta, iar alteori răspundea că nu cunoaște voia lui Dumnezeu pentru el. Spunea că Domnul uneori nu-Și descoperă voia nici măcar sfinților, pentru că cel care se îndreaptă spre ei se îndreaptă spre ei cu o inimă necredincioasă și vicleană.

Conform spuselor Starețului, cel care se roagă cu ardoare experimentează multe schimbări în rugăciune: o luptă cu vrăjmașul, o luptă cu sine însuși, cu patimile, o luptă cu oamenii, cu imaginația, iar în astfel de cazuri mintea nu este curată și totul nu este limpede. Dar când vine rugăciunea curată, când mintea, unită cu inima, stă în tăcere înaintea lui Dumnezeu, când sufletul are în mod tangibil har în sine și s-a predat voinței lui Dumnezeu, liber de acțiunea întunecată a patimilor și a imaginației, atunci cel care se roagă aude sugestia harului.

Când cineva care nu are suficientă experiență abordează această lucrare de căutare a voinței lui Dumnezeu prin rugăciune, care nu este capabil să distingă în mod sigur „după gust" acțiunea harului de manifestarea patimilor, în special a mândriei, atunci este absolut necesar să se adreseze unui părinte duhovnicesc, iar la sine însuși, atunci când întâlnește orice fenomen sau sugestie duhovnicească, până la decizia mentorului, să respecte cu strictețe regula ascetică: *„a nu accepta și a nu respinge* " .

„Prin neacceptarea", un creștin se protejează de pericolul ca acțiunea sau sugestia demonică să fie considerată divină și astfel învață [să nu] [25] „asculte spiritele seducătoare și învățăturile demonice" și să aducă cult divin demonilor.

„Prin faptul că nu respinge", o persoană evită un alt pericol, și anume: atribuirea acțiunii divine demonilor și, prin urmare, căderea în păcatul „blasfemiei împotriva Duhului Sfânt", la fel cum fariseii atribuiau expulzarea demonilor de către Hristos „puterii lui Beelzebul, prințul demonilor".

Al doilea pericol este mai cumplit decât primul, întrucât sufletul se poate obișnui să respingă harul și să-l urască, și astfel să asimileze starea de rezistență față de Dumnezeu încât aceasta va fi determinată în planul veșnic, datorită căruia acest păcat „nu se va ierta nici în veacul acesta, nici în cel viitor" (Matei 12:22-32). Pe când în prima rătăcire sufletul își recunoaște mai repede neadevărul și prin pocăință atinge mântuirea, deoarece nu există păcat de neiertat decât păcatul nepocăit.

Multe ar trebui spuse despre această regulă ascetică extrem de importantă - „a nu accepta și a nu respinge" și despre modul în care este aplicată în viața unui ascet, dar, întrucât în această lucrare ne confruntăm cu sarcina de a prezenta doar principiile de bază, și nu detaliile, vom reveni la subiectul anterior.

În forma sa mai desăvârșită, cunoașterea voii lui Dumnezeu prin rugăciune este un fenomen rar, posibil doar sub condiția unei munci îndelungate, a unei mari experiențe în lupta cu patimile, după multe și dificile ispite din partea demonilor, pe de o parte, și mari mijlociri din partea lui Dumnezeu, pe de altă parte. Însă rugăciunea fierbinte pentru ajutor este o faptă bună și necesară pentru toți:

pentru cei aflați în poziții de conducere și subordonați, pentru bătrâni și juniori, pentru profesori și elevi, pentru tați și copii. Bătrânul a insistat ca toți, fără excepție, indiferent de poziția, condiția sau vârsta lor, întotdeauna și în toate, fiecare, pe cât poate, să ceară de la Dumnezeu înțelegere, pentru ca în acest fel să-și poată apropia treptat calea de căile sfintei voii a lui Dumnezeu, până când vor ajunge la desăvârșire.

Despre ascultare [26]

Chestiunea cunoașterii voii lui Dumnezeu și a predării de sine în fața voii lui Dumnezeu este strâns legată de chestiunea ascultării, căreia Starețul i-a acordat o importanță extraordinară nu numai în viața personală a fiecărui monah și creștin, ci și în viața întregului „trup al Bisericii", întreaga sa „împlinire" (pliroma).

Starețul Siluan nu a avut ucenici, în sensul obișnuit al cuvântului, și nu a stat pe o catedră de învățătură; și el însuși nu a fost ucenicul vreunui bătrân anume, ci a fost crescut, ca majoritatea călugărilor athoniți, în fluxul tradiției generale: prezența constantă în biserică la slujbele divine, ascultarea și citirea cuvântului lui Dumnezeu și a lucrărilor Sfinților Părinți, conversații cu alți asceți ai Sfântului Munte, respectarea strictă a posturilor prescrise, ascultarea de stareț, duhovnic și senior în slujbă.

El a acordat o atenție absolut exclusivă ascultării spirituale interioare față de stareț și duhovnic, considerând- *o o Taină a Bisericii* și un dar al harului. Întorcându-se către duhovnicul său, s-a rugat ca Domnul, prin slujitorul Său, să aibă milă de el, să-i descopere voia Sa și calea spre mântuire; și știind că primul gând care se naște în suflet după rugăciune este o îndrumare de sus, a prins *primul cuvânt* al duhovnicului, *primul său indiciu* și nu și-a continuat conversația mai departe. În aceasta constă înțelepciunea și secretul adevăratei ascultări, al cărei scop este cunoașterea și împlinirea voinței lui Dumnezeu, și nu a omului. O astfel de ascultare spirituală, fără obiecții și rezistență, nu doar exprimată, ci și interioară, neexprimată, este în general *singura* condiție pentru perceperea tradiției vii.

Tradiția vie a Bisericii, care curge de-a lungul secolelor din generație în generație, este unul dintre cele mai esențiale și, în același timp, subtile aspecte ale vieții Sale. Acolo unde nu există rezistență din partea elevului față de învățător, sufletul acestuia din urmă, ca răspuns la credință și smerenie, se deschide ușor și, poate, complet. Dar, de îndată ce apare chiar și cea mai mică rezistență față de părintele duhovnic, firul tradiției pure se rupe inevitabil și sufletul învățătorului se închide.

În zadar cred mulți că un părinte duhovnic este „aceeași persoană imperfectă”, că „totul trebuie explicat temeinic, altfel nu va înțelege”, că „poate greși ușor” și, prin urmare, trebuie „corectat”. Cel care obiectează și corectează un părinte duhovnic se așază deasupra acestuia din urmă și nu mai este ucenic. Da, nimeni nu este perfect și nu există niciun om care să îndrăznească să învețe precum Hristos, „care are autoritate”, căci subiectul învățăturii „nu este de la om” și „nu după om” (Galateni 1:11-12), ci în „vase prețioase” se păstrează comoara neprețuită a darurilor Duhului Sfânt; nu numai neprețuită, ci și *nedetectabilă în natura sa,* și numai cel care urmează calea ascultării sincere și complete pătrunde în acest depozit secret.

Un novice sau duhovnic prudent se comportă în felul următor cu părintele său duhovnic: în puține cuvinte își exprimă gândurile sau cele mai esențiale lucruri despre starea sa și apoi îl lasă liber pe părintele duhovnic. Părintele duhovnic, rugându-se din primul moment al conversației, așteaptă îndemnul de la Dumnezeu, iar dacă simte „observare” în sufletul său, atunci dă răspunsul său, asupra căruia trebuie să se oprească, deoarece atunci când se ratează „primul cuvânt” al părintelui duhovnic, atunci în același timp eficacitatea sacramentului este slăbită, iar spovedania se poate transforma într-o simplă discuție omenească.

Dacă novicele (duhovnicul) și părintele duhovnic își mențin atitudinea cuvenită față de sacrament, atunci înștiințarea de la Dumnezeu este dată rapid; dacă, dintr-un anumit motiv, nu există înștiințare, atunci părintele duhovnic poate cere explicații suplimentare, și numai atunci acestea sunt potrivite. Dacă duhovnicul, fără a acorda atenția cuvenită primului cuvânt al părintelui duhovnic, îl aglomerează cu propriile explicații, atunci el își dezvăluie astfel lipsa de credință și de înțelegere și urmează o dorință ascunsă de a-l înclina pe părintele duhovnic spre ideea sa. Într-un astfel de caz, începe o luptă psihologică, pe care Apostolul Pavel a numit-o „nefolositoare” (Evrei 13:17).

Credința în puterea sacramentului, credința că Domnul iubește omul și nu-l va abandona niciodată pe cel care a renunțat la propria voință și rațiune de dragul Numelui Său și al voinței Sale sfinte, îl face pe novice neclintit și neînfricat. Primind o poruncă sau pur și simplu o îndrumare de la părintele său duhovnic, novicele, în dorința sa de a o împlini, disprețuiește moartea însăși; și credem că aceasta se datorează faptului că a „trecut de la moarte la viață”.

Starețul Siluan a fost un novice desăvârșit încă din primele zile ale monahismului său și, prin urmare, pentru el fiecare părinte duhovnic era un bun îndrumător. El spunea că, dacă monahii și, în general, creștinii credincioși își vor asculta părinții duhovnicești și pastorii fără a-i judeca, fără a-i critica și fără rezistență interioară,

atunci ei înșiși nu vor fi lipsiți de mântuire și întreaga Biserică va trăi o viață împlinită.

Calea Bătrânului era de așa natură încât cei care urmează această cale primesc repede și ușor darul marii milostiviri a lui Dumnezeu; dar cei încăpățânați și încăpățânați, oricât de învățați și de duhnici ar fi, se pot sinucide cu cele mai aspre isprăvi, ascetice sau științifico-teologice, și abia se vor hrăni cu firimiturile care cad de pe Tronul Milostivirii, ci vor trăi mai mult, imaginându-se a fi stăpâni de bogății, nefiind așa în realitate.

Bătrânul a spus: „Una e să crezi în Dumnezeu și alta e să-L cunoști pe Dumnezeu."

În marea mare a vieții bisericești, tradiția autentică și pură a Duhului curge într-un șuvoi subțire, iar oricine vrea să cadă în acest șuvoi subțire trebuie să renunțe la raționamentul „propriu". Acolo unde apare raționamentul „propriu", puritatea dispare inevitabil, deoarece înțelepciunea și adevărul lui Dumnezeu se opun înțelepciunii și adevărului omului. Pentru oamenii egoiști acest lucru li se pare de nesuportat de greu și chiar o nebunie, dar cel care nu se teme să devină „nebun" (1 Corinteni 3:18-19) a ajuns să cunoască adevărata viață și adevărata înțelepciune.

Despre Sfânta Tradiție și Scriptură

Atitudinea Starețului față de ascultare, ca o condiție necesară pentru învățarea vieții duhovnicești, era strâns legată de atitudinea sa față de Sfânta Tradiție și Cuvântul lui Dumnezeu.

El a înțeles viața Bisericii ca viață în Duhul Sfânt, iar Sfânta Tradiție ca acțiune neîntreruptă a Duhului Sfânt în Biserică. Tradiția, ca prezență veșnică și neschimbată a Duhului Sfânt în Biserică, este fundamentul cel mai profund al ființei Ei și, prin urmare, Tradiția îmbrățișează întreaga viață a Bisericii într-o asemenea măsură încât chiar și Sfânta Scriptură este doar una dintre formele ei. Prin urmare, poziția este următoarea:

Dacă Biserica și-ar pierde Tradiția, ar înceta să mai fie ceea ce este, căci slujirea Noului Testament este slujirea Duhului, „scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul Dumnezeului celui viu, nu pe table de piatră, ci pe tablele de carne ale inimii" (2 Corinteni 3:3-6).

Dacă presupunem că, dintr-un motiv sau altul, Biserica este lipsită de toate cărțile sale, adică Vechiul și Noul Testament, Operele Sfinților Părinți și cărțile liturgice, atunci Tradiția va restaura Scriptura, poate nu cuvânt cu cuvânt, poate

într-o altă limbă, ci în esența ei, iar această nouă Scriptură va fi o expresie a aceleiași „credințe date sfinților odată” (Iuda 1:3), o revelație a aceluiași Duh, care acționează invariabil în Biserică, fiind temelia, esența ei.

Sfânta Scriptură nu este mai profundă sau mai importantă decât Sfânta Tradiție, dar, așa cum s-a spus mai sus, este una dintre formele acesteia. Această formă este foarte valoroasă atât pentru ușurința păstrării, cât și pentru ușurința utilizării; dar scoasă din fluxul Sfintei Tradiții, Scriptura nu poate fi înțeleasă așa cum ar trebui prin nicio cercetare științifică.

Dacă Apostolul Pavel a avut „mintea lui Hristos”, atunci cu atât mai mult Sfânta Biserică, care îl include și pe Pavel, o are. Și dacă scrierile lui Pavel și ale celorlalți Apostoli sunt Sfânta Scriptură, atunci noua Scriptură a Bisericii, adică după pierderea cărților vechi, ar deveni la fel de Sfântă, căci, conform făgăduinței Domnului, Dumnezeu - Sfânta Treime rămâne nesfârșit în Biserică.

Cei care, pornind de la Tradiția Bisericii, merg, după cum cred ei, la izvoarele ei, adică la Sfânta Scriptură, greșesc. Nu Sfânta Scriptură este izvorul Bisericii, ci Sfânta Tradiție. În primele decenii ale istoriei sale, Biserica nu avea Scripturile Noului Testament și trăia doar după Tradiție, pe care credincioșii sunt chemați să o păstreze în epistolele Apostolului Pavel (2 Tesaloniceni 2:15).

Este un fapt binecunoscut că toți eresiahii au pornit de la Sfânta Scriptură, singura diferență fiind că o înțelegeau „în felul lor”. Apostolul Petru a vorbit despre o astfel de denaturare a sensului Sfintei Scripturi atunci când o interpretează conform propriei înțelegeri (2 Petru 3:16).

Membrii individuali ai Bisericii, fără a-i exclude pe cei mai buni fii și învățători ai Ei, nu ating în ei înșiși plenitudinea darurilor Duhului Sfânt și, prin urmare, în învățăturile și scrierile lor au anumite imperfecțiuni și uneori chiar greșeli, dar, în general, învățătura Bisericii, posedând plenitudinea darurilor și a cunoașterii, rămâne veșnic adevărată.

Credința neclintită în adevărul învățăturii Bisericii Catolice în ansamblu și încrederea profundă în tot ceea ce Ea a acceptat și afirmat în experiența Sa, care stau la temelia vieții monahului athonit, îl feresc de diletantismul neconvențional și de căutările timide. O astfel de intrare prin credință în viața Bisericii Universale îl face pe monah coproprietar al bogățiilor Ei incomensurabile și conferă imediat experienței sale personale un caracter categoric de autenticitate.

Studiind Sfintele Scripturi, Operele Sfinților Părinți și comorile inepuizabile ale cărților liturgice în conținutul lor dogmatic și de rugăciune, un monah întâlnește o

bogăție inexprimabilă și, prin urmare, nu este înclinat să scrie despre același lucru fără a introduce ceva esențial nou. Dar când apare o nevoie reală în viața Bisericii, atunci se vor scrie cărți noi.

Fiecare carte nouă care pretinde a fi inclusă în învățătura Bisericii sau a o exprima este supusă judecății Bisericii, care încet, dar cu toate acestea, verifică și testează totul din toate părțile și, în primul rând, din perspectiva influenței învățăturii asupra vieții. Acest criteriu, adică influența învățăturii asupra vieții, este de o importanță extremă datorită celei mai strânse legături dintre conștiința dogmatică și viață, iar tot ceea ce se dovedește a fi contrar sau neconform spiritului iubirii lui Hristos, prin care trăiește Biserica, ea va respinge.

Fiii și membrii Ei individuali, pe calea spre această iubire, se împiedică, cad, comit crime, dar Biserica, în adâncul Ei, cunoaște prin Duhul Sfânt adevărul iubirii lui Hristos, și acolo unde vine chiar și cuvântul iubire, dar cu un conținut diferit, acolo Biserica nu va fi sedusă de nicio filozofie, de nicio strălucire a doctrinei. Biserica nu este înșelată.

Credem că fiul credincios al Bisericii, Preafericitul Stareț Siluan, în scrierile sale indică criteriul final și cel mai de încredere al adevărului în Biserică.

Acest criteriu este *dragostea lui Hristos pentru dușmani și smerenia lui Hristos.*

***

Bătrânul a scris:

„Nimeni nu poate cunoaște de la sine ce este dragostea lui Dumnezeu, dacă nu-l învață Duhul Sfânt, dar în Biserica noastră dragostea lui Dumnezeu este cunoscută prin Duhul Sfânt și de aceea vorbim despre ea.”

„Domnul este bun și milostiv, dar n-am putea spune nimic despre dragostea Lui în afară de Scriptură, dacă Duhul Sfânt nu ne-ar fi învățat.”

„Putem raționa doar în măsura în care am cunoscut harul Duhului Sfânt”…

„Sfinții vorbesc despre ce au văzut și știu. Nu vorbesc despre ce n-au văzut”… (cf. Coloseni 2:18).

„Sfinții nu vorbesc după cum gândesc ei.”

Scriptura inspirată este un cuvânt preasigur (2 Petru 1:19), de folos ca să învețe și să învețe în orice faptă bună, plăcută lui Dumnezeu (2 Timotei 3:16-17), dar cunoașterea lui Dumnezeu extrasă din ea nu poate atinge perfecțiunea dorită, dacă Însuși Domnul nu învață prin Duhul Sfânt.

Cu toată smerenia și blândețea sa autentică, Bătrânul, cu o încredere de nezdruncinat și o încredere în sine interioară, a spus că omul nu poate înțelege Divinul „cu propria sa minte", care este cunoscută „doar de Duhul Sfânt" și, prin urmare, Sfânta Scriptură, „scrisă de Duhul Sfânt", nu poate fi înțeleasă prin cercetare științifică, care are acces doar la unele aspecte și detalii exterioare, dar în niciun caz la esență.

Până când unei persoane nu i se va da de sus să „înțeleagă Scripturile" și să „cunoască tainele Împărăției lui Dumnezeu", până când nu se va smeri printr-o lungă luptă cu patimile și, prin experiență, va cunoaște învierea sufletului său și tot ceea ce se află pe această cale măreață și misterioasă, până atunci este necesar să respecte cu strictețe tradiția și învățătura Bisericii și să nu îndrăznească să învețe singur, oricât de învățat ar fi „după om", pentru că până și cele mai strălucite conjecturi omenești sunt departe de adevărata viață a Duhului.

Duhul Sfânt, Duhul Adevărului, trăiește într-o oarecare măsură în fiecare om, și mai ales în fiecare creștin, dar nu trebuie să exagerăm această mică experiență a harului și să purcedem cu îndrăzneală din ea.

Duhul Sfânt, mereu cu adevărat prezent în Biserică, caută și așteaptă cu răbdare și blândețe fiecare suflet, dar omul însuși nu-I dă libertatea de a acționa în sine însuși și, prin urmare, rămâne în afara Luminii și a cunoașterii tainelor vieții spirituale.

Este un lucru obișnuit ca o persoană, după o oarecare experiență a harului, să nu crească în el, ci să îl piardă; iar viața sa religioasă este concentrată în creier, ca o înțelegere abstractă. Aflându-se în această stare, ea își imaginează adesea că este posesorul cunoașterii spirituale, fără să realizeze că o astfel de înțelegere abstractă, chiar dacă este precedată de experiența unui anumit har, este o denaturare particulară a cuvântului lui Dumnezeu, iar Sfânta Scriptură, în esență, rămâne pentru ea „o carte pecetluită cu șapte peceți" (Apocalipsa 5, 1).

Sfânta Scriptură este cuvântul pe care „oamenii sfinți ai lui Dumnezeu l-au rostit, fiind mânați de Duhul Sfânt" (2 Petru 1:21). Însă cuvintele sfinților nu sunt ceva complet independent de nivelul mental și de starea spirituală a celor cărora li s-au adresat; nu, ele au fost un cuvânt viu pentru oameni vii, anumiți și, prin

urmare, interpretarea științifică (istorică, arheologică, filologică și altele asemenea) a Scripturii va fi inevitabil eronată.

În toată Sfintele Scripturi există ascuns un anumit scop final, dar spre acest scop mereu unic și neschimbat i-au călăuzit Sfinții Profeți, Apostoli și alți Învățători ai Bisericii pe oamenii vii din jurul lor, adaptându-se la nivelul și înțelegerea lor.

Un exemplu deosebit de frapant în acest sens este apostolul Pavel, care, desigur, nu s-a abătut niciodată de la cunoașterea și viziunea sa unificată despre Dumnezeu și care, totuși, „s-a făcut totul pentru toți oamenii, ca să mântuiască…" (1 Corinteni 9:19-22). Cu alte cuvinte, Pavel vorbea diferit cu fiecare persoană; iar dacă abordăm epistolele sale doar cu analiză științifică, esența „sistemului său teologic" va rămâne inevitabil neclară.

Părintele respecta foarte mult știința teologică și reprezentanții acesteia, dar atribuia rolul pozitiv și meritele teologiei științifice exclusiv condițiilor istorice ale vieții Bisericii și în niciun caz adevăratei vieți veșnice a Duhului.

Există o anumită fluiditate inevitabilă, o indefinibilitate în cuvântul omenesc. Și această proprietate rămâne chiar și în Sfânta Scriptură și, prin urmare, numai în limite limitate este posibil să exprimi adevărul divin în cuvinte omenești. Aceasta nu reduce Cuvântul lui Dumnezeu la nivelul simplei relativități umane. Nu. Gândul Bătrânului este că înțelegerea Cuvântului lui Dumnezeu se află pe căile împlinirii poruncilor lui Hristos și nu pe căile cercetării științifice. Iată ce a învățat Domnul Însuși:

„Iudeii se mirau și ziceau: Cum cunoaște omul acesta Scripturile, dacă n-a învățat? Isus le-a răspuns: „Învățătura Mea nu este a Mea, ci a Celui ce M-a trimis. Dacă voiește cineva să facă voia Lui, va cunoaște dacă este de la Dumnezeu sau dacă Eu vorbesc de la Mine" (Ioan 7:15-17). Domnul a redus întreaga Sfântă Scriptură la un cuvânt scurt: — iubește pe Dumnezeu și pe aproapele tău (Matei 22:40). Dar cuvântul lui Hristos — iubirea — va rămâne o taină pentru toți filologii din toate veacurile. Acest cuvânt este numele lui Dumnezeu Însuși, iar adevăratul său înțeles este descoperit numai prin acțiunea lui Dumnezeu Însuși [27] .

Despre Numele lui Dumnezeu

BĂTRÂNUL Îl numea cel mai adesea pe Dumnezeu cu numele - Domnul. Uneori, prin acest nume, se referea la Sfânta Treime, alteori la Dumnezeu Tatăl, alteori la Dumnezeu Fiul și foarte rar la Sfântul Duh, al cărui nume îl invoca foarte des, iar acolo unde părea posibil să folosească un pronume, repeta numele Sfântului Duh în întregime, iar și iar. Fără îndoială, făcea acest lucru pentru că numele

Sfântului Duh, la fel ca numele - Domnul și alte nume ale lui Dumnezeu, stârneau invariabil un răspuns viu în sufletul său, un sentiment de bucurie și iubire.

Acest fenomen, adică bucuria și un sentiment de lumină și iubire în inimă atunci când Îl invoci pe Dumnezeu, a fost cauza unor lungi dispute teologice despre natura Numelui lui Dumnezeu. Începând la Athos în legătură cu cartea schimonahului pustnic caucazian Ilarion - „Despre Munții Caucazului", aceste dispute s-au răspândit apoi în Rusia și în anii 1912-1916 au cucerit profund gândirea teologică rusă și ierarhia bisericească, ducând din punct de vedere dogmatic la rezultate destul de reușite.

Disputele despre Numele lui Dumnezeu au coincis cu acea perioadă a vieții spirituale a Starețului, când acesta se afla într-o luptă aprigă cu orice manifestare a patimilor vanității și mândriei, ca principale cauze ale suferințelor sale aspre. Purtând în inimă constant cel mai dulce Nume al lui Hristos, întrucât Rugăciunea lui Iisus nu a încetat niciodată să acționeze în el, el, însă, se retrăgea din orice dispută despre natura acestui Nume. Știa că prin Rugăciunea lui Iisus harul Duhului Sfânt vine la inimă, că invocarea Numelui Divin al lui Iisus sfințește întreaga persoană, arzând patimile din ea, dar evita o interpretare dogmatică a experienței pe care o trăia, temându-se „să greșească în raționamentul mental". Destul de multe astfel de greșeli au fost făcute de ambele părți înainte de a se găsi înțelegerea dogmatică corectă.

Disputele au căpătat un caracter foarte necuviincios și furtunos, iar acest lucru a întristat sufletul Bătrânului, care își petrecea nopțile în „plânsul lui Adam".

Gândurile Bătrânului: despre plante și animale

Preasfințitul Bătrân a fost pentru noi un mare dar de sus și un fenomen excepțional. A fost o imagine a unui creștin adevărat care ne-a frapat prin perfecțiunea sa; am observat în el o combinație uimitor de armonioasă de extreme aparent incompatibile. Astfel, pe de o parte, am văzut compasiunea sa pentru toate lucrurile vii, pentru fiecare creatură, neobișnuită pentru oameni curajoși ca el, atingând acele limite în care gândul la sensibilitatea patologică devine natural și, în același timp, am întâlnit imediat cealaltă latură a vieții sale, arătând că prima nu a fost un fenomen patologic, ci o măreție cu adevărat supranaturală și o milă prin har.

Părintele trata chiar și plantele cu grijă; chiar și în legătură cu ele, orice nepoliticos care le dăuna, îl considera contrar învățăturii harului. Îmi amintesc că odată mergeam cu el pe cărarea care ducea de la Mănăstire la kaliba **[** Kaliba este o casă separată pentru un pustnic pe Athos **]** , unde am petrecut un an.

Această kaliba se află la un kilometru de Mănăstire. Părintele urma să-mi vadă locuința. În mâini aveam bețe, comune pentru locurile muntoase. De ambele părți ale cărării creșteau tufișuri rare de iarbă înaltă și sălbatică. Cu gândul de a nu lăsa cărarea să fie acoperită de această iarbă, am lovit unul dintre trunchiuri de lângă vârf cu un băț, astfel încât, rupând trunchiul, să împiedice coacerea semințelor. Această mișcare i s-a părut nepoliticoasă Părintelui și a clătinat ușor din cap, nedumerit. Am înțeles ce însemna asta și m-am simțit rușinat.

Bătrânul a spus că Duhul lui Dumnezeu ne învață să avem milă de toată creația, astfel încât „în mod inutil" să nu vrem să stricăm nici măcar o frunză de copac.

„Frunza din copac este verde și ai cules-o fără rost. Deși nu este un păcat, dintr-un anumit motiv frunza este păcat, inima care a învățat să iubească se simte rău pentru toată creația."

Însă această milă pentru o frunză verde dintr-un copac sau pentru o floare sălbatică de sub piciorul său se combina în el cu cea mai reală atitudine față de orice lucru din lume. Era creștin conștient că toată creația a fost creată pentru a sluji omului și, prin urmare, atunci când este „necesar", omul poate folosi totul. El însuși cosea fânul, tăia lemne, pregătea lemne de foc pentru iarnă, mânca pește **[** călugării de obște sau pustnicii de pe Athos nu mănâncă deloc carne, conform cuvântului Apostolului: „Dacă mâncarea îl face pe fratele meu să se strice, eu nu voi mai mânca niciodată carne" (1 Corinteni 8:13) **]** .

În scrierile Bătrânului, acordați atenție gândurilor și sentimentelor sale față de animale. Aici, pe de o parte, compasiunea sa pentru fiecare creatură era cu adevărat uimitoare, lucru care poate fi imaginat din povestea sa despre cum a jelit mult timp „cruzimea sa față de creatură" atunci când a ucis „în mod inutil" o muscă sau când a turnat apă clocotită pe un liliac care se așezase pe balconul magazinului său sau cum „i-a părut rău pentru toate creaturile și fiecare creație suferindă" când a văzut un șarpe ucis și tăiat în bucăți pe drum și, pe de altă parte, despărțirea sa de fiecare creatură în lupta sa arzătoare pentru Dumnezeu.

El se gândea la animale, la fiare, că sunt „pământ", de care mintea omenească nu trebuie să se agațe, căci Dumnezeu trebuie iubit cu tot cugetul, cu toată inima, cu toată puterea, adică cu toată plinătatea, uitând de pământ.

Bătrânul considera atașamentul frecvent observat al oamenilor față de animale, uneori ajungând chiar la punctul de „prietenie" cu ele, o perversiune a ordinii stabilite de Dumnezeu și contrară stării normale a omului (Geneza 2:20). A mângâia o pisică, spunând: pisicuță, pisicuță, sau a te juca și a vorbi cu un câine, uitându-te la Dumnezeu, sau a uita suferința aproapelui tău în grija pentru animale, sau a intra într-o ceartă cu oamenii din cauza lor - toate acestea pentru

Bătrân erau o încălcare a poruncilor lui Dumnezeu, a căror păzire cu credință îl face pe om desăvârșit. În întregul Noul Testament nu găsim un singur loc care să spună că Domnul Și-a îndreptat atenția asupra animalelor și totuși El, desigur, a iubit toată creația. Realizarea acestei umanități perfecte, după chipul Omului-Hristos, este o sarcină pentru noi, corespunzătoare firii noastre, create după chipul lui Dumnezeu și, prin urmare, Bătrânul considera atașamentul spiritual și pasiunea pentru animale o degradare a modului de a fi uman. El scrie despre asta astfel:

„Unii se atașează de animale, dar făcând asta Îl jignesc pe Creator, căci omul este chemat să trăiască veșnic cu Domnul, să domnească cu El și să-L iubească pe Unicul Dumnezeu. Nu trebuie să avem pasiune pentru animale, ci doar o inimă care are milă de fiecare creatură."

El a spus că totul a fost creat pentru a sluji omului și, prin urmare, atunci când este nevoie, tot ce există în creație poate fi folosit; dar omul, în același timp, are datoria de a avea grijă de întreaga creație și, prin urmare, orice rău cauzat inutil unui animal sau chiar unei plante este contrar legii harului. Dar orice pasiune pentru animale este, de asemenea, contrară poruncii lui Dumnezeu, deoarece diminuează dragostea față de Dumnezeu și față de aproapele.

Cel care iubește cu adevărat omul și plânge pentru întreaga lume în rugăciunile sale nu se poate atașa de animale.

Despre frumusețea lumii

SUFLETUL BĂTRÂNULUI era încântat de frumusețea lumii vizibile. Nu arăta această încântare nici prin poziția, corpul sau mișcările sale; putea fi surprinsă doar în expresia feței sale și în intonația vocii sale. Într-o astfel de nedezvăluire reținută a sa, autenticitatea unei experiențe profunde se simțea și mai puternic. Mereu concentrat asupra omul său interior, privea puțin spre lumea exterioară, dar când privirea sa se îndrepta spre frumusețea vizibilă a lumii, atunci aceasta devenea o nouă ocazie de a vedea slava lui Dumnezeu și o nouă întoarcere a inimii către Dumnezeu.

În această privință, era ca un copil: totul îl surprindea. Pe bună dreptate, el notează în notițele sale că cel care și-a pierdut harul nu percepe frumusețea lumii așa cum ar trebui și nu este surprins de nimic. Toată creația inexprimabil de magnifică a lui Dumnezeu nu-l atinge. Și, dimpotrivă, când harul lui Dumnezeu este cu o persoană, atunci fiecare fenomen din lume uimește sufletul cu minunea sa de neînțeles, iar sufletul, contemplând frumusețea vizibilă, ajunge la o stare de a-L simți [pe] Dumnezeu, viu și minunat în toate.

Bătrânul a privit norii, marea, munții, pădurile, pajiștile și un singur copac cu un mare simț al frumuseții. El a spus că slava Creatorului este magnifică chiar și în această lume vizibilă, dar a vedea slava Domnului Însuși în Duhul Sfânt este o viziune care întrece infinit orice gândire omenească.

Într-o zi, privind mișcarea norilor pe cerul albastru-smarald al mansardei, el a spus:

— Mă gândesc: cât de măreț este Domnul nostru. Ce frumusețe a creat El spre slava Sa, spre binele poporului Său, pentru ca oamenii să-L laude cu bucurie pe Creatorul lor... O, Doamnă, dăruiește oamenilor să vadă slava Domnului.

Astfel, oprindu-se pentru scurt timp pentru a contempla frumusețea și slava vizibilă a lui Dumnezeu în ea, s-a îndreptat din nou spre rugăciune pentru popor.

Despre cultul în templu

BĂTRÂNEL iubea foarte mult slujbele divine îndelungate din biserică, infinit de bogate în conținutul lor spiritual, și prețuia mult munca cântăreților și a cititorilor, rugându-se mult pentru ei, cerând ajutorul lui Dumnezeu, mai ales în timpul priveghiurilor de toată noaptea **[** Pe parcursul anului, conform rânduielii Mănăstirii, priveghiul de toată noaptea se sărbătorește de 66 de ori **]** . Dar, cu toată dragostea sa pentru măreția, frumusețea și muzica slujbelor divine, spunea totuși că, deși acestea au fost stabilite prin darul harului Duhului Sfânt, totuși, în forma lor, ele sunt rugăciune imperfectă și sunt date „oamenilor credincioși” ca fiind fezabile și utile pentru toți.

„Domnul ne-a dat slujbe bisericești cu cântări, ca niște copii slabi; încă nu știm cum să ne rugăm așa cum ar trebui, în timp ce cântatul este de folos tuturor atunci când cântă cu smerenie. Dar este mai bine când inima noastră devine templul Domnului, iar mintea - tronul Său”, a scris el. Și, de asemenea:

„Domnul este glorificat în templele sfinte, iar călugării pustnici Îl glorifică pe Dumnezeu în inimile lor. Inima pustnicului este un templu, iar mintea lui slujește drept tron, căci Domnului îi place să locuiască în inima și mintea omului.”

Și a mai spus că atunci când rugăciunea neîncetată se stabilește în adâncul inimii, atunci întreaga lume se transformă în templul lui Dumnezeu.

Despre asemănarea omului cu Hristos

BĂTRÂNUL a vorbit și a scris mult despre faptul că cei care păzesc poruncile Domnului sunt asemenea lui Hristos. Asemănarea cu Hristos poate fi mai mare

sau mai mică, dar nu există limite pentru această asemănare; atât de mare este chemarea omului: el devine cu adevărat asemenea lui Dumnezeu.

Bătrânul a spus:

„Atât de mult a iubit Domnul creația Sa: omul este ca Dumnezeu."

El își amintește de cuvintele Sfântului Ioan Teologul: „Vom fi asemenea Lui, căci Îl vom vedea așa cum este" (1 Ioan 3:2).

Bătrânul a iubit infinit cuvintele lui Hristos:

„Tată, voiesc ca acolo unde sunt Eu să fie cu Mine și aceia pe care Mi i-ai dat Tu, ca să vadă slava Mea." (Ioan 17:24)

Dumnezeu este iubire și, ca iubire infinită, El vrea să Se dăruiască în întregime omului: „Slava pe care Mi-ai dat-o Tu, le-am dat-o lor" (Ioan 17:22).

Și dacă această slavă este dată oamenilor, atunci, deși prin esența sa omul rămâne o creatură, prin har devine dumnezeu, adică primește chipul existenței divine. Așa cum Hristos, având chipul existenței divine, în întruparea Sa a luat chipul existenței umane, tot așa omul, având chipul existenței servile, primește în Hristos chipul existenței divine (Filipeni 2, 6-7).

Chiar și Sfânta Scriptură, în casta ei cumpătare, nu vrea să vorbească despre asta.

De ce?.. Poate pentru că cei care aud sunt entuziasmați în imaginația lor și se grăbesc cu vise spre înălțimile de dincolo de nori, uitând, sau neștiind, că Dumnezeu este Smerenie.

Recunoscându-L pe Domnul ca fiind cel mai apropiat, cel mai drag și cel mai nativ Părinte, Bătrânul a spus că „Duhul Sfânt ne-a făcut rude".

Duhul Sfânt, prin venirea Sa în suflet, îl înrudește în mod firesc pe om cu Dumnezeu, astfel încât sufletul, cu o simțire mare și neîndoielnică, spune Domnului: Departe.

***

Sufletul Bătrânului a fost captivat de viziunea măreției Domnului, care suferea pentru păcatele oamenilor, ale întregii lumi. El a fost uimit de imensitatea iubirii lui Dumnezeu și de smerenia lui Dumnezeu.

În sufletul său, Îi cânta laude Domnului pentru suferințele Sale răscumpărătoare și știa că acest cântec îi fusese învățat prin harul Duhului Sfânt și că acest cântec îi era mai dulce decât orice altceva.

El a înțeles proslăvirea puterilor cerești ca proslăvirea neîncetată a Domnului pentru smerenia și suferințele Sale, cu care l-a răscumpărat pe om de la moartea veșnică.

Bătrânul a ascultat în mod misterios în duh aceste cântece ale Heruvimilor, pe care, după cum a spus el, „le aud toate cerurile” și care „sunt dulci, căci sunt cântate de Duhul Sfânt”.

În căutarea lui Dumnezeu

BĂTRÂNUL avea o idee ciudată că numai cel care L-a cunoscut și apoi L-a pierdut îl poate căuta pe Dumnezeu. El credea că fiecare căutare a lui Dumnezeu este precedată de un fel de inspirație din partea lui Dumnezeu.

Dumnezeu nu comite nicio violență împotriva omului, ci stă cu răbdare lângă inima omului și așteaptă cu smerenie ca această inimă să I se deschidă.

Dumnezeu Însuși îl caută pe om înainte ca omul să-L caute pe El; și atunci când, profitând de momentul potrivit, Domnul i se arată omului, abia atunci omul ajunge să-L cunoască pe Dumnezeu în măsura dată lui și începe să-L caute pe Dumnezeu, Care este ascuns din inimă. Bătrânul a spus:

„Cum vei căuta ceea ce n-ai pierdut? Cum vei căuta ceea ce nu știi deloc? Dar sufletul Îl cunoaște pe Domnul și de aceea Îl caută.”

Despre atitudinea față de aproapele

FIECARE persoană vede în ceilalți ceea ce a învățat despre sine prin experiența spirituală, prin urmare, atitudinea unei persoane față de aproapele său este un adevărat indicator al gradului de autocunoaștere pe care l-a atins.

Cel care a experimentat pe sine, pe de o parte, ce adâncime, ce putere pot atinge suferințele spiritului uman, separat de lumina adevăratei existențe, și, pe de altă parte, CE este omul când este în Dumnezeu, știe că fiecare om este o valoare netrecătoare, eternă, mai mare decât restul lumii; cunoaște demnitatea

omului, știe că înaintea lui Dumnezeu fiecare „unul din acești micuți” este prețios (Matei 25:40) și, de aceea, nu se va gândi niciodată, nici măcar în interior, la crimă, nu-și va permite să-și facă rău aproapelui sau chiar să-l jignească.

Cel care „doar crede”, care a experimentat doar harul moderat și are încă o vagă „presentiment” al vieții veșnice, se ferește de păcat în măsura iubirii sale pentru Dumnezeu, dar iubirea sa este departe de a fi perfectă și își poate ofensa fratele.

Și oricine, fără milă, „de dragul propriului beneficiu și interes”, face rău altora, complotează sau comite crimă, fie a devenit ca o fiară și în adâncul ființei sale se percepe pe sine ca o ființă bestială, adică nu crede în viața veșnică, fie a pornit pe calea spiritualității demonice.

Însuși Bătrânul, prin arătarea lui Hristos, a fost învățat să experimenteze asemănarea omului cu Dumnezeu. El îi percepea pe oameni în general ca fii ai lui Dumnezeu, ca purtători ai Duhului Sfânt. Duhul Sfânt, ca Duh și Lumină a Adevărului, trăiește într-o oarecare măsură în fiecare și luminează fiecare om, iar cel care rămâne în har, îl vede în ceilalți, iar cel care nu simte harul în sine, nu-l vede în ceilalți. El spunea că, după modul în care o persoană își percepe aproapele, se poate judeca gradul de har pe care îl poartă în sine: „dacă o persoană vede prezența Duhului Sfânt în fratele său, atunci aceasta înseamnă că el însuși are un mare har, iar dacă cineva își urăște fratele, atunci aceasta înseamnă că el însuși este posedat de un duh rău”.

Acest lucru din urmă era absolut sigur pentru Bătrân; el era cu siguranță conștient de faptul că fiecare persoană, oricine ar fi fost, care își ura fratele, își făcea inima locașul unui duh rău și astfel se despărțea de Hristos.

Despre unitatea lumii spirituale și măreția sfinților

Bătrânul percepea VIAȚA lumii spirituale ca o singură entitate și, în virtutea acestei unități, fiecare fenomen spiritual se reflectă inevitabil asupra stării întregii acestei lumi, iar dacă fenomenul este bun, atunci întreaga lume a duhurilor sfinți, „tot cerul”, se bucură, iar invers, dacă este rău, se întristează. Deși fiecare fenomen spiritual își lasă inevitabil amprenta asupra existenței întregii lumi spirituale, acea implicare sensibilă despre care vorbea Bătrânul este caracteristică, în primul rând, Sfinților. El atribuia o astfel de cunoaștere, care depășește limitele limitărilor umane, acțiunii Duhului Sfânt. Sufletul din Duhul Sfânt „vede” întreaga lume și o îmbrățișează cu dragostea sa.

Bătrânul era sigur că sfinții ne ascultă rugăciunile. El a spus că acest lucru este evident din experiența constantă a comunicării cu sfinții. În Duhul Sfânt, chiar și

aici pe pământ, sfinții primesc acest dar în parte, iar după plecarea lor acesta crește.

Vorbind despre o calitate cu adevărat divină a sfinților, el s-a minunat de imensitatea iubirii lui Dumnezeu pentru om: „Domnul a iubit atât de mult omul încât i-a dat Duhul Sfânt și, în Duhul Sfânt, omul a devenit asemenea lui Dumnezeu. Cei care nu cred aceasta și nu se roagă sfinților nu au ajuns să cunoască cât de mult iubește Domnul omul și cum l-a înălțat”.

Despre viziunea spirituală asupra lumii

BĂTRÂNUL a spus de multe ori că „când întreaga minte este în Dumnezeu, lumea este uitată”, și în același timp scrie: „Cel duhovnicesc, asemenea unui vultur, zboară în înălțimi și cu sufletul său Îl simte pe Dumnezeu și vede întreaga lume, deși se roagă în întunericul nopții”.

Se pune întrebarea: nu există oare o contradicție aici? Și o altă întrebare: nu este această viziune asupra lumii imaginație?

Dar aici scrie din nou: „Suflete rare Te cunosc și puțini pot vorbi cuiva despre Tine.”

Printre cei care nu-L cunosc pe Dumnezeu și nu pot vorbi despre El, ne recunoaștem mai întâi pe noi înșine și, de aceea, îi rugăm pe toți cei care au ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu, în bunăvoința lor, să ne ierte pentru încercarea noastră îndrăzneață și nebunească de a dezvălui măcar puțin sensul cuvintelor Preafericitului Bătrân.

Rugăciunea curată atrage mintea în inimă și adună întreaga persoană, chiar și trupul său. Mintea, cufundându-se în inimă, se îndepărtează de imaginile lumii, iar sufletul, cu toată puterea sa îndreptată spre Dumnezeu în rugăciunea interioară, în lumina emanată de Dumnezeu, se vede pe sine într-un mod cu totul special. Nu vede fenomene și condiții exterioare ale vieții, ci pe sine gol în natura sa și revelat în profunzimile sale.

În ciuda întregii invizibilități, simplități și „strângeri” a acestei contemplări, îndreptată spre sursele vieții, spre Dumnezeu, granițele între care se mișcă existența întregii lumi spirituale create sunt dezvăluite în ea, iar sufletul, desprins de toate și nevăzând nimic, vede întreaga lume în Dumnezeu și este conștient de unitatea sa cu El, rugându-se pentru El.

„Și nu vreau decât un singur lucru: să mă rog pentru fiecare ca și pentru mine însumi”, scrie Bătrânul.

Cu toții am fost încântați de mai multe ori, contemplând grandoarea și frumusețea naturii. Dar aici - în fața noastră se află o mică fotografie incoloră, iar în loc de spații vaste, de neatins - vedem o bucată de hârtie, iar în loc de o bogăție inexprimabilă de lumină, mișcare, culori și forme - un rând nesemnificativ de pete întunecate și gri. Pe cât de mare este diferența dintre o mică fotografie lipsită de viață și ceea ce este înfățișat pe ea, pe atât de mare, și chiar mai mare, este diferența dintre cuvintele rostite mai sus și viața care se ascunde în spatele lor.

Despre două moduri de a cunoaște lumea

Bătrânul era înzestrat cu o minte vioaie, frumoasă și neobișnuit de îndrăzneață. El scrie:

„Nici măcar nu putem înțelege cu mintea noastră cum a fost făcut soarele; iar când Îl întrebăm pe Dumnezeu: Tu ne-ai dat soarele, spune-ne cum ai făcut soarele, atunci auzim în sufletele noastre un răspuns clar: Smerește-te și vei cunoaște nu numai soarele, ci și Creatorul lui. Când sufletul, prin Duhul Sfânt, ajunge să-L cunoască pe Domnul, atunci din bucurie uită întreaga lume și lasă în urmă grija pentru cunoașterea pământească."

Aici, sub o formă de exprimare aproape naivă, se ascunde o indicație a două moduri diferite de a cunoaște ființa. Calea obișnuită și binecunoscută către cunoaștere se exprimă în faptul că abilitatea cognitivă a spiritului uman, îndreptată spre exterior, întâlnește o varietate nenumărată de fenomene, tipuri, forme și o fragmentare nesfârșită a tot ceea ce se întâmplă și, prin urmare, cunoașterea nu atinge niciodată nici completitudinea, nici unitatea cu adevărat reală.

În această modalitate de cunoaștere, mintea, căutând cu perseverență unitatea, recurge la sinteză, întotdeauna și inevitabil artificială, iar unitatea pe care o realizează pe această cale nu este ceva ce există în mod real și obiectiv, ci doar o formă de gândire abstractă caracteristică ei.

O altă cale către cunoașterea ființei constă în întoarcerea spiritului uman spre interior și apoi spre Dumnezeu. În acest caz, se întâmplă ceva opus a ceea ce am văzut în prima formă de cunoaștere: mintea se îndepărtează de multitudinea și fragmentarea infinită a fenomenelor lumii și se întoarce cu toată puterea către Dumnezeu și, rămânând în Dumnezeu, se vede atât pe sine, cât și întreaga lume.

Sufletul Bătrânului aspira la o astfel de cale de cunoaștere prin rugăciune și, deși nu și-a pierdut simțul sănătos al realității acestei lumi, totuși, până la sfârșitul

vieții sale a rămas departe de treburile lumești, străin de curiozitate și atașamente. Spiritul său a fost mereu ocupat doar cu Dumnezeu și cu oamenii.

Despre semnele grației și farmecului

ÎN DORINTA NOASTRĂ de a afla de la Bătrân dacă există un semn incontestabil care să permită distingerea în mod fiabil a adevăratei căi spirituale de acele „fantome ale adevărului" care se află pe abaterile de la această cale, am purtat conversații cu el pe această temă, iar cuvântul său a fost neprețuit pentru noi. El a spus:

„Când Duhul Sfânt umple pe tot omul cu dulceața iubirii Sale, atunci lumea este complet uitată și tot sufletul, într-o bucurie inefabilă, Îl contemplă pe Dumnezeu; dar când sufletul își aduce aminte din nou de lume, atunci, din iubirea lui Dumnezeu și din mila față de om, plânge și se roagă pentru întreaga lume."

Dedicându-se plânsului și rugăciunii pentru lumea născută din iubire, sufletul, din dulceața Duhului Sfânt, poate din nou uita lumea și din nou se poate odihni în Dumnezeu; amintindu-și de lume, din nou se roagă cu lacrimi, dorind mântuirea tuturor.

Și aceasta este adevărata cale pe care ne-o învață Duhul Sfânt.

Duhul Sfânt este iubire, pace și dulceață. Duhul Sfânt ne învață să-L iubim pe Dumnezeu și pe aproapele. Dar duhul amăgirii este un duh mândru; nu cruță omul și celelalte creaturi, pentru că nu a creat nimic; acționează ca un hoț și un prădător, iar calea lui este plină de distrugere.

Spiritul amăgirii nu poate da adevărata dulceață; aduce doar dulceața tulburătoare a vanității; în el nu există nici smerenie, nici pace, nici iubire; ci există recea indiferență a mândriei.

Duhul Sfânt învață dragostea de Dumnezeu, iar sufletul tânjește după Dumnezeu și Îl caută cu dulceață cu lacrimi zi și noapte, dar vrăjmașul aduce melancolia sa grea și mohorâtă, ucigând sufletul.

Prin aceste semne se poate recunoaște clar harul lui Dumnezeu de amăgirea vrăjmașului."

I-am spus Starețului că există oameni care înțeleg detașarea nu ca pe o iubire de Dumnezeu, ci ca pe o contemplare specială a ființei, care stă deasupra distincției dintre bine și rău, și că ei consideră o astfel de contemplare ca fiind mai presus de iubirea creștină. La aceasta, Starețul a spus:

- Aceasta este știința vrăjmașului; Duhul Sfânt nu ne învață asta.

Și ascultându-l pe Bătrân, nu ne-am putut abține să nu ne amintim imaginile demonice ale acelor „supraoameni” care se înalță „dincolo de bine și rău”. Bătrânul a spus:

— Duhul Sfânt este iubire și El dă sufletului puterea de a iubi dușmanii. Și cine nu iubește dușmanii nu-L cunoaște pe Dumnezeu.

Acest ultim criteriu ocupa un loc complet exclusiv și incontestabil în sufletul Bătrânului. El a spus:

— Domnul este un Creator milostiv și El are milă de toți. Domnul are milă de toți păcătoșii, așa cum o mamă are milă de copiii ei chiar și atunci când merg pe o cale rea, iar acolo unde nu există dragoste pentru dușmani și păcătoși, nu există Duhul Domnului.

Gânduri despre libertate

MAI SUS am citat o conversație între Bătrân și un tânăr student, din care părerile sale despre libertate sunt parțial evidente, iar aici am dori să citățm suplimentar și celelalte gânduri ale sale, pe care le-am auzit de la el și le-am exprimat parțial în scris, dar într-un limbaj de neînțeles pentru majoritate.

Viața Bătrânului a fost petrecută în principal în rugăciune, iar mintea rugătoare nu gândește, adică nu raționează, ci trăiește. Acțiunea minții rugătoare nu este operarea conceptelor abstracte, ci participarea la ființă. Mintea care se roagă cu adevărat nu se ocupă de categoriile gândirii raționale, ci de categorii calitativ diferite, iar acest tip diferit de categorie este însăși ființa în eficacitatea sa, neîncadrându-se în cadrul îngust al conceptelor abstracte.

Bătrânul nu era un filosof în sensul obișnuit al cuvântului, ci era cu adevărat un înțelept, posedând cunoștințe despre ceea ce depășește filosofia.

Să luăm ca exemplu experiența „memoriei muritoare”. În scrierile ascetice ale Părinților, acest nume nu înseamnă conștiința obișnuită a propriei mortalități, nu simpla amintire că vom muri, ci un sentiment spiritual special. Memoria muritoare începe cu experiența scurtimei existenței noastre pământești: uneori slăbind, alteori întărindu-se, ea trece uneori într-un sentiment profund al tot ceea ce este pământesc ca fiind pieritor și trecător, schimbând astfel atitudinea față de tot ceea ce există în lume; tot ceea ce nu durează pentru totdeauna este devalorizat în conștiință și apare un sentiment al lipsei de sens a tuturor achizițiilor de pe pământ. Atenția minții este distrasă de la lumea exterioară înconjurătoare,

concentrându-se în interior, unde sufletul este pus față în față cu un abis de întuneric de neînțeles. Această viziune aduce groază sufletului, dând naștere la o rugăciune intensă, de neoprit atât ziua, cât și noaptea. Timpul își pierde durata, dar la început nu pentru că sufletul a văzut lumina vieții veșnice, ci dimpotrivă, pentru că totul este absorbit de sentimentul morții veșnice. În cele din urmă, după ce a trecut prin multe și diverse etape, sufletul este înălțat prin acțiunea harului la tărâmul luminii divine fără început. Și aceasta nu este o „transcendență" filosofică, ci viața în adevărata ei manifestare, care nu are nevoie de „dovezi" dialectice. Aceasta este o cunoaștere indefinibilă, indemonstrabilă și nedetectabilă, dar, în ciuda întregii sale indefinibilități, ea, ca viață autentică, este incomparabil mai puternică și mai convingătoare din punct de vedere intern decât cea mai impecabilă dialectică abstractă. Bătrânul se roagă:

„Doamne, oamenii Te-au uitat pe Tine, Creatorul lor, și își caută libertatea, fără să realizeze că Tu ești milostiv și că îi iubești pe păcătoșii pocăiți și le dăruiești harul Tău al Duhului Sfânt."

Rugându-se Dumnezeului omniscient, Bătrânul nu spune prea multe și nu-și explică gândurile. „Oamenii *își* caută libertatea ", adică în afara lui Dumnezeu, în afara vieții adevărate, unde aceasta nu există și nu poate exista, unde există „întunericul de afară", căci libertatea este doar acolo unde nu există moarte, acolo unde există adevărată existență veșnică, adică în Dumnezeu.

„Voi sunteți milostivi și le dați harul Duhului Sfânt." Dumnezeu dăruiește darul Duhului Sfânt, iar atunci omul devine liber. „Unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenie" (2 Corinteni 3:17). „Oricine păcătuiește este rob al păcatului. Robul nu rămâne pentru totdeauna în casă. Așadar, dacă Fiul vă face slobozi, veți fi cu adevărat slobozi" (Ioan 8:34-36).

În rugăciunea plină de har, cunoașterea existențială sau, cum spunea Bătrânul, experiențială a libertății umane este extrem de profundă. El a realizat din tot sufletul său că există o singură robie adevărată - robia păcatului, că există o singură libertate adevărată - învierea în Dumnezeu.

Până când o persoană ajunge la învierea sa în Hristos, totul în ea este distorsionat de frica de moarte și, prin urmare, de robia păcatului, iar dintre cei care nu au cunoscut încă harul și învierea, doar cei despre care se spune: „Fericiți cei ce n-au văzut, ci au crezut" scapă de distorsiune.

***

Incomprehensibil și indefinibil în sursele sale, în baza sa eternă a vieții spirituale, simplu și unitar în esența sa - nu îi cunoaștem numele. Poate cineva ar numi această zonă - supraconștiință... dar acest cuvânt este atât de incomprehensibil, cât și nu definește nimic, cu excepția relației dintre conștiința reflexivă și lumea care o depășește.

Din această regiune indefinibilă, trecând în sfera supusă observației noastre interioare și chiar unui anumit control, viața spirituală se dezvăluie în două moduri, și anume: ca stare sau experiență spirituală și ca conștiință dogmatică. Aceste două aspecte, diferite și cumva chiar separate în „întruparea" lor, adică în manifestarea lor formală în viața noastră empirică, sunt în esență o singură viață inseparabilă. În virtutea acesteia, fiecare acțiune ascetică, fiecare stare spirituală este inseparabil legată de conștiința dogmatică corespunzătoare acesteia.

Având în vedere cele de mai sus, am încercat întotdeauna să înțelegem cu ce conștiință dogmatică era legată marea rugăciune și marele strigăt al Bătrânului pentru lume.

Dacă cuvintele Bătrânului, greu de înțeles în sfânta și marea lor simplitate, sunt traduse într-un limbaj mai accesibil înțelegerii oamenilor moderni, atunci mai jos sperăm să ne apropiem mai mult de exprimarea conștiinței sale dogmatice.

Bătrânul a spus și a scris că dragostea lui Hristos nu poate tolera moartea nimănui și, în grija sa pentru mântuirea tuturor, merge spre atingerea scopului său prin jertfă.

„Domnul dăruiește monahului dragostea Duhului Sfânt și din această dragoste inima monahului este întristată pentru oameni, pentru că nu toți sunt mântuiți. Domnul Însuși a fost atât de întristat pentru oameni încât S-a dat morții pe cruce. Și Maica Domnului a purtat aceeași tristețe pentru oameni în inima ei; și Ea, asemenea Fiului ei iubit, a dorit mântuirea pentru toți până la sfârșit. Domnul a dat același Duh Sfânt Apostolilor și Sfinților noștri Părinți și păstorilor Bisericii" („Despre monahi").

Într-un mod cu adevărat creștin, se poate mântui doar prin iubire, adică prin atracție, neexistând loc pentru nicio violență. În căutarea sa pentru mântuirea tuturor, iubirea este atrasă să meargă până la capăt și, de aceea, ea îmbrățișează nu numai lumea celor care trăiesc acum pe pământ, ci și pe cei deja morți, și iadul însuși, și pe cei care urmează să se nască, adică pe tot Adam. Și dacă iubirea se bucură și se bucură când vede mântuirea fraților săi, atunci plânge și se roagă, văzând contrariul, adică distrugerea lor.

L-am întrebat pe Bătrân: Cum poate cineva să iubească toți oamenii? Și unde poate găsi o astfel de iubire care să te facă una cu toți oamenii? Bătrânul a răspuns:

— Ca să devenim una cu toți, precum spune Domnul: ca toți să fie una (Ioan 17:21), nu trebuie să inventăm nimic, toți avem o singură fire și, prin urmare, ar fi firesc să iubim pe toți, iar Duhul Sfânt ne dă puterea să iubim.

Puterea iubirii este mare și victorioasă, dar nu completă. În existența umană există o anumită zonă în care chiar și iubirea are o limită, unde nici măcar ea nu atinge plenitudinea puterii. Ce este aceasta?

Libertate.

Libertatea umană este cu adevărat reală și atât de mare încât nici jertfa lui Hristos Însuși, nici jertfa tuturor celor care L-au urmat pe Hristos nu pot duce neapărat la victorie.

Domnul a spus: „Când voi fi înălțat de pe pământ (adică răstignit pe cruce), voi atrage pe toți la Mine” (Ioan 12:32-33). Așadar, dragostea lui Hristos nădăjduiește să atragă pe toți la Sine și, prin urmare, merge în iadul cel de pe urmă. Dar chiar și acestei dragoste desăvârșite și acestei jertfe desăvârșite, cineva, nimeni nu știe cine și dacă vor fi mulți sau puțini, este, de asemenea, necunoscut, poate răspunde cu respingere chiar și în planul veșnic și spune: dar nu vreau.

Și această teribilă posibilitate a libertății, recunoscută în experiența spirituală a Bisericii, a dus la respingerea ideii origeniștilor.

Nu există nicio îndoială că genul de rugăciune pe care îl vedem la Bătrân nu se poate naște din conștiința origenistică.

Ceea ce a învățat Bătrânul în legătură cu arătarea lui Hristos față de el era dincolo de orice îndoială și ezitare. *Știa* că Cel care S-a arătat era Domnul Atotputernicul. Știa că smerenia lui Hristos pe care a învățat-o și dragostea cu care a fost plin până la limita puterilor sale de a îndura erau acțiunea Duhului Sfânt - Dumnezeu. A învățat prin Duhul Sfânt că Dumnezeu este dragoste nemărginită și milă infinită și totuși cunoașterea acestui adevăr nu l-a condus la gândul că „oricum toată lumea va fi mântuită”. Conștientizarea posibilității pierzării veșnice a rămas adânc în duhul său, iar aceasta pentru că în starea de har sufletului i se revelează măsura libertății umane.

***

Esența libertății absolute este de a-ți determina propria existență în toate, fără nicio dependență sau necesitate, fără nicio limitare. Aceasta este libertatea lui Dumnezeu; omul nu are o astfel de libertate.

Ispita pentru libertatea creată, care este chipul lui Dumnezeu, este de a-și crea propria ființă, de a o determina în tot ceea ce este în sine, de a deveni el însuși un zeu și de a nu accepta doar ceea ce este dat, deoarece în aceasta există un sentiment de dependență.

Preafericitul Bătrân spunea că această ispită se învinge prin credința în Dumnezeu, ca oricare alta. Credința într-un Dumnezeu bun și milostiv, credința că El este mai presus de orice perfecțiune, atrage harul în suflet și atunci nu mai există un sentiment împovărător de dependență, ci sufletul Îl iubește pe Dumnezeu ca pe propriul său Tată și trăiește prin El.

***

Bătrânul era un om semi-analfabet, însă aspirația sa de a cunoaște adevărul nu era mai mică decât a oricui altcuiva, dar calea sa către cunoașterea adevărului căutat era complet diferită de metodele filosofiei speculative. Știind acest lucru, am urmărit cu mare interes cum, într-o atmosferă cu totul specială și o formă unică, cele mai diverse probleme teologice treceau prin mintea sa și se revărsau în conștiința sa sub forma unei soluții. Nu putea dezvolta dialectic întrebarea și să o exprime într-un sistem de concepte raționale, se temea să „păcătuiască în raționamentul mental”, dar pozițiile pe care le exprima purtau amprenta unei profunzimi excepționale. Și întrebarea se punea involuntar: de unde a luat el o asemenea înțelepciune?

Cu toată ființa sa, Bătrânul a mărturisit că cunoașterea celor mai înalte adevăruri spirituale se află pe calea păzirii poruncilor Evangheliei și nu pe învățătura „exterioară”. El a trăit după Dumnezeu și a primit iluminare de sus de la Dumnezeu, iar cunoașterea sa nu era o înțelegere abstractă, ci viață.

La începutul acestui capitol ne-am propus să prezentăm învățătura Bătrânului, dar în procesul de lucru am fost înclinați să credem că poate ne-am atinge mai bine scopul prin a descrie, în măsura în care ne este accesibil, experiența sa spirituală, întrucât, pe de o parte, fiind acțiunea Marelui Dumnezeu, această experiență în fiecare dintre fenomenele sale istorice concrete aduce cu sine ceva veșnic nou, iar, pe de altă parte, toate gândurile sale referitoare la cele mai

profunde probleme religioase sunt rezultatul isprăvii sale rugătoare și al vizitelor sale divine pline de har.

Creștinismul nu este o filozofie, nu este o „învățătură” (doctrină), ci *viață,* iar toate conversațiile și scrierile Bătrânului sunt o mărturie a acestei vieți.

Despre relația personală a omului cu Dumnezeul Personal

DOMNUL i-a zis lui Pontius Pilat: „Am venit în lume ca să mărturisesc adevărul.” Pilat a răspuns sceptic: „Ce este adevărul?” și, încrezător că nu există niciun răspuns la această întrebare, nu a așteptat unul de la Hristos, ci a ieșit la iudei.

Pilat avea dreptate: la întrebarea - CE este adevărul?, dacă ne referim la adevărul suprem, care stă la baza întregii existențe din lume, nu există niciun răspuns.

Dar dacă Pilat, având în minte Primul Adevăr sau Adevărul de Sine, ar fi pus întrebarea așa cum trebuia pusă, și anume: CINE este adevărul?, atunci ar fi primit ca răspuns ceea ce nu cu mult timp înainte, prevăzând întrebarea lui Pilat, Domnul la Cina cea de Taină le-a spus iubiților Săi ucenici și, prin ei, întregii lumi: „Eu sunt adevărul” (Ioan 14:6; 18:37-38).

Știința și filosofia își pun întrebarea: CE este adevărul?, în timp ce conștiința religioasă creștină autentică este întotdeauna îndreptată către adevărul „CINE”.

Reprezentanții științei și filosofiei îi consideră adesea pe creștini niște visători fără temei, în timp ce ei înșiși stau pe un teren solid și, prin urmare, se autointitulează pozitiviști. În mod ciudat, ei nu înțeleg întreaga negativitate a „CE-ULUI” lor, nu înțeleg că Adevărul autentic, absolut poate fi doar „CINE” și în niciun caz „CE”, deoarece Adevărul nu este o formulă abstractă sau o idee abstractă, ci este *Viața Însăși* .

Într-adevăr, ce poate fi mai abstract și mai negativ decât adevărul CE? Și vedem acest mare paradox de-a lungul întregului drum istoric al umanității de la căderea lui Adam. Încântată de propria rațiune, omenirea trăiește într-un fel de stupoare, astfel încât nu numai știința și filosofia „pozitive” își pun, precum Pilat, întrebarea: CE este adevărul?, ci chiar și în viața religioasă a umanității se observă aceeași mare înșelăciune, iar acolo oamenii merg constant pe calea căutării adevărului „CE”.

Rațiunea crede că, dacă cunoaște adevărul pe care îl caută - „CE”, atunci va dobândi posesia puterii magice și va deveni un stăpân liber al ființei.

În viața religioasă, o persoană care alege calea căutării raționale cade inevitabil într-o viziune panteistă asupra lumii. De fiecare dată când mintea teologică încearcă să înțeleagă adevărul despre Dumnezeu prin propria sa putere, fie că îl înțelege sau nu, cade fatal în aceeași eroare în care sunt cufundate știința, filosofia și panteismul, și anume, în căutarea și contemplarea adevărului despre „CE".

Adevărul „CINE" nu este cunoscut prin rațiune. Dumnezeu „CINE" este cunoscut doar prin comunicare în ființă, adică numai prin Duhul Sfânt. Părintele Siluan a subliniat constant acest lucru.

Însuși Domnul vorbește despre aceasta: „Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu și Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și vom locui la el"... „Dar Mângâietorul, adică Duhul Sfânt, pe care-L va trimite Tatăl în numele Meu, Acela vă va învăța toate lucrurile" (Ioan 14:23-6).

În experiența ascetică ortodoxă, calea contemplării abstracte este respinsă ca fiind greșită. Cine se oprește în gândurile sale divine la contemplarea abstractă a Binelui, Frumuseții, Eternității, Iubirii și a altor asemenea, a pornit pe o cale falsă. Cine se dezbracă doar de toate imaginile și conceptele empirice nu a cunoscut încă adevărata cale.

Contemplarea ortodoxă a lui Dumnezeu nu este o contemplare abstractă a Binelui, a Iubirii etc. Nici nu este o simplă deposedare a minții de toate imaginile și conceptele empirice. Adevărata contemplare *este dată de Dumnezeu prin venirea lui Dumnezeu în suflet, iar apoi sufletul Îl contemplă pe Dumnezeu și vede că El iubește, că El este bun, magnific, etern; vede transcendența și inefabilitatea Lui. Dar nimic nu* este contemplat abstract .

Viața spirituală autentică este străină imaginației, dar în toate, până la sfârșit, este concretă și pozitivă. Comuniunea autentică cu Dumnezeu este căutată de om doar prin rugăciunea personală către Dumnezeul Personal. Experiența creștină spirituală autentică este comuniunea cu Dumnezeu, care este absolut liber și, prin urmare, nu depinde doar de eforturile și voința omului, așa cum este posibil în experiența non-creștină (panteistă).

Niciodată nu vom putea transmite cititorului prin cuvintele noastre stângace ceea ce ne-a uimit în timpul comunicării noastre cu Starețul. Conversația vie cu el a avut un caracter cu totul special. În ciuda întregii simplități și blândeți a conversației, cuvântul său a fost extrem de eficient, ca un cuvânt venit dintr-o experiență profundă a ființei, ca cuvântul unui adevărat purtător al Duhului vieții.

Arătarea lui Hristos lui Siluan a fost *o* întâlnire personală, datorită căreia adresarea sa către Dumnezeu a dobândit un caracter profund personal. Când se ruga, el conversa cu *Dumnezeu față în față* . Sentimentul unui Dumnezeu Personal purifică rugăciunea de imaginație și raționament abstract, transferând totul într-un anumit centru invizibil de comunicare interioară vie. Concentrându-se spre interior, *rugăciunea* încetează să mai fie o „invocație în spațiu", iar mintea devine toată atenție și auz. Invocând numele lui Dumnezeu, Tatăl, Domnul și al altora, el se afla într-o stare despre care „nu se poate vorbi" (2 Corinteni 12:4), dar oricine a experimentat prezența Dumnezeului celui viu va înțelege.

Un ascet remarcabil al Mănăstirii, Părintele Trofim, a observat acest lucru la Starețul Siluan și s-a speriat și a fost nedumerit, lucru despre care ne-a povestit chiar el după moartea Starețului.

Despre dragostea pentru dușmani

AȘA CUM fiecare viziune raționalistă asupra lumii are propria sa secvență logică, propria sa dialectică, tot așa și lumea spirituală are, vorbind, desigur, condiționat, propria sa construcție, propria sa dialectică. Însă dialectica experienței spirituale este cu totul unică și nu coincide cu cursul gândirii obișnuite.

Astfel, raționaliștii pot găsi ciudat criteriul adevăratei credințe, al adevăratei comuniuni cu Dumnezeu, semnul acțiunii autentice și pline de har indicat de fericitul Bătrân, și anume, dragostea față de dușmani.

Aici, cu toată dorința noastră de a fi cât mai concișI și de a evita tot ce este inutil, considerăm necesar să spunem câteva cuvinte explicative.

Omului i se dă speranța de a primi darul unei mari asemănări cu Dumnezeu și al plinătății fericirii în veacul viitor, dar aici el învață doar „legământul" stării viitoare. În limitele experienței pământești, omului, îmbrăcat în trup, i se dăruiește în timpul rugăciunii să combine rămânerea în Dumnezeu cu amintirea lumii, dar când rămânerea în Dumnezeu atinge o mai mare plinătate, atunci „lumea este uitată", așa cum cel care este complet „lipit de pământ" Îl uită pe Dumnezeu.

Dar dacă într-o stare de locuire mai deplină în Dumnezeu lumea este „uitată", atunci este posibil să vorbim despre dragostea față de dușmani ca despre un criteriu al adevăratei comuniuni cu Dumnezeu? La urma urmei, uitând de lume, o persoană nu se gândește nici la prieteni, nici la dușmani.

Dumnezeu este prin esența Sa deasupra lumii, dincolo (transcendent) de lume. Prin acțiunea Sa, El rămâne în lume (este imanent lumii). Plenitudinea și perfecțiunea stării supramundane a lui Dumnezeu nu sunt câtuși de puțin

tulburate de acțiunea Sa neîncetată în lume. Însă omul pe pământ, îmbrăcat în trup, nu are o astfel de perfecțiune și, prin urmare, atunci când rămâne în întregime, adică cu toate puterile minții și inimii sale, în Dumnezeu, atunci nu mai are nimic din lume în conștiința sa. Totuși, nu trebuie să se concluzioneze din aceasta că plenitudinea ființei în Dumnezeu nu are nicio legătură cu dragostea pentru dușmani. Bătrânul a afirmat contrariul, și anume, cea mai strânsă legătură a unuia cu celălalt.

Prin arătarea Domnului, i s-a dat acel grad de cunoaștere care exclude îndoielile și ezitările. El a afirmat categoric că oricine Îl iubește pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt, iubește cu siguranță toată creația lui Dumnezeu și, mai presus de toți, pe om. El a recunoscut această iubire ca un dar al Duhului Sfânt; a perceput-o ca o acțiune a lui Dumnezeu coborâtă de sus; și, invers, a experimentat imersiunea completă în Dumnezeu, care venea prin puterea iubirii pline de har față de aproapele.

Când vorbea despre dușmani, Starețul folosea limbajul mediului din jurul său, când se spunea și se scria mult despre dușmanii credinței. El însuși îi împărțea pe oameni nu în dușmani și prieteni, ci în cei care Îl cunoșteau pe Dumnezeu și cei care nu-L cunoșteau. Dacă situația istorică ar fi fost alta, atunci Starețul, credem noi, s-ar fi exprimat altfel, ceea ce s-a întâmplat de multe ori când a vorbit despre dragostea față de aproapele în general, adică față de toți oamenii, atât cei care fac binele, cât și cei care fac răul. În aceasta a văzut o asemănare cu Hristos, Care „Și-a întins mâinile pe cruce” pentru a- i aduna *pe toți* .

Care este puterea poruncii lui Hristos: „Iubiți pe vrăjmașii voștri”? De ce a spus Domnul că cei care păzesc poruncile Lui vor ști de unde *vine* această învățătură ? (Ioan 7:17). Cum a înțeles Bătrânul acest lucru?

Dumnezeu este iubire, iubire absolută, îmbrățișând în abundență toată creația. Dumnezeu este prezent în iad ca iubire. Duhul Sfânt, permițându-i omului, în măsura capacității sale, să cunoască efectiv această iubire, îi deschide astfel calea către plenitudinea ființei.

Unde există „dușmani”, există și respingere. Prin respingere, o persoană cade inevitabil din plinătatea divină și nu mai este în Dumnezeu. Cei care au ajuns în Împărăția Cerurilor și rămân în Dumnezeu, în Duhul Sfânt, văd toate adâncimile iadului, căci nu există nicio zonă în toată existența unde Dumnezeu să nu fie prezent. „Întregul cer al Sfinților trăiește prin Duhul Sfânt și nimic în întreaga lume nu este ascuns de Duhul Sfânt”... „Dumnezeu este iubire, iar în Sfinți Duhul Sfânt este iubire” („Despre Sfinți”). Fiind în cer, Sfinții văd iadul și îl îmbrățișează cu iubirea lor.

Cei care își urăsc și își resping fratele au o existență limitată și nu au ajuns să-L cunoască pe adevăratul Dumnezeu, Care este iubire atotcuprinzătoare, și nu au găsit calea către El.

Incompatibilitatea dintre plenitudinea ființei în Dumnezeu și plenitudinea ființei în lume pentru o persoană în sensul de „simultaneitate" duce la faptul că judecata despre autenticitatea sau, dimpotrivă, natura „visuală" a contemplării devine posibilă doar „la întoarcerea" la memoria și simțirea lumii. El a afirmat că, dacă după starea spirituală, percepută ca contemplare a lui Dumnezeu și comuniune cu Dumnezeu, nu există iubire față de dușmani și, în consecință, față de întreaga creație, atunci acesta este un indicator sigur că contemplarea nu a fost autentică, adică nu în adevăratul Dumnezeu.

„Răpirea" în contemplare poate ajunge la o persoană înainte ca aceasta să-și dea seama de ea. În starea de răpire însăși, chiar și atunci când aceasta nu este de la Dumnezeu, o persoană s-ar putea să nu înțeleagă ce i s-a întâmplat. Și dacă rodul contemplării „la întoarcere" a fost mândria și indiferența față de soarta lumii și a omului, atunci, fără îndoială, era fals. Astfel, adevărul sau înșelăciunea contemplării se cunoaște după roadele ei.

Ambele porunci ale lui Hristos, adică despre iubirea de Dumnezeu și despre iubirea de aproapele, alcătuiesc o singură viață și, prin urmare, dacă cineva crede că trăiește în Dumnezeu și Îl iubește pe Dumnezeu, dar urăște pe fratele său, se înșeală. Astfel, a doua poruncă ne oferă ocazia să verificăm cât de adevărat trăim în adevăratul Dumnezeu.

Distincția dintre bine și rău

Așa cum Bătrânul credea că a doua poruncă - despre iubirea aproapelui - este un adevărat principiu călăuzitor pentru verificarea adevărului căii noastre către Dumnezeu, tot așa, pentru a deosebi binele de rău, adevăratul indicator nu este atât un scop sfânt și înalt în formularea sa exterioară, cât mijloacele alese pentru atingerea acestui scop.

Numai Dumnezeu este absolut. Răul, nefiind o ființă autoexistentă, ci doar opoziția unei creaturi libere față de Ființa inițială - Dumnezeu, nu poate fi absolut, și prin urmare răul în forma sa *pură* - nu există și nu poate exista. Orice rău săvârșit de creaturi libere, în mod necesar, trăiește parazitar pe corpul binelui, trebuie să-și găsească *justificarea,* să apară îmbrăcat în hainele binelui și adesea în cel mai înalt bine. Răul este întotdeauna inevitabil amestecat cu o anumită parte de pozitiv sub formă de căutare, iar cu această latură a sa îl „seduce" pe om. Răul se străduiește să-i prezinte omului aspectul său pozitiv ca

o valoare atât de importantă încât, pentru a o atinge, *toate mijloacele sunt permise* .

În existența empirică a omului, binele absolut nu este atins; în fiecare demers uman predomină o anumită doză de imperfecțiune. Prezența imperfecțiunilor în binele uman, pe de o parte, și prezența inevitabilă a unui pretext bun în rău, pe de altă parte, fac ca distincția dintre bine și rău să fie foarte dificilă.

Bătrânul credea că răul acționează întotdeauna prin „înșelăciune", ascunzându-se în spatele binelui, dar binele nu are nevoie de ajutorul răului pentru a fi realizat și, prin urmare, acolo unde apar mijloace rele (viclenie, minciună, violență și altele asemenea), începe un tărâm străin spiritului lui Hristos. Binele nu se realizează prin mijloace rele, iar scopul nu justifică mijloacele. „Binele făcut cu nedreptate nu este bine." Aceasta este mărturia pentru noi de la Apostoli și Sfinții Părinți. Dacă binele triumfă adesea și corectează răul prin aparența sa, atunci este greșit să credem că răul a dus la acest bine, că binele a fost rezultatul răului. Acest lucru este imposibil. Dar puterea lui Dumnezeu este de așa natură încât acolo unde apare, vindecă totul fără rău, căci Dumnezeu este plinătatea vieții și creează viață din nimic.

Calea Bisericii

„BISERICA NOASTRĂ a fost dăruită de Duhul Sfânt să înțeleagă tainele lui Dumnezeu și este puternică în gândirea și răbdarea ei sfântă"…

Taina lui Dumnezeu, pe care Biserica o înțelege prin Duhul Sfânt, este iubirea lui Hristos.

Gândul sfânt al Bisericii este „ca toți să se mântuiască". Iar calea pe care o urmează Biserica către acest scop sfânt este răbdarea, adică jertfa.

Propovăduind dragostea lui Hristos în lume, Biserica cheamă pe toți la plinătatea vieții divine, dar oamenii nu înțeleg această chemare și o resping. Chemând pe toți să păzească porunca lui Hristos: „Iubiți-vă vrăjmașii", Biserica se află astfel în mijlocul tuturor forțelor războinice, iar mânia de care sunt pline aceste forțe războinice, întâmpinând Biserica în drumul lor, cade în mod firesc asupra ei. Dar Biserica, săvârșind lucrarea lui Hristos pe pământ, adică mântuirea întregii lumi, ia conștient asupra Sa povara mâniei generale, așa cum Hristos a luat asupra Sa păcatele lumii. Și dacă Hristos a fost prigonit în această lume a păcatului și a trebuit să sufere, atunci adevărata Biserică a lui Hristos va fi și ea inevitabil prigonită și va suferi. Aceasta este legea spirituală a vieții în Hristos, despre care au vorbit atât Domnul Însuși, cât și Apostolii; dar dumnezeiescul Pavel a

exprimat-o categoric în aceste cuvinte: „Toți cei ce voiesc să trăiască cu evlavie în Hristos Iisus vor fi prigoniți” (2 Timotei 3:12).

Și aceasta este întotdeauna și pretutindeni, în întreaga lume, oriunde trăiește păcatul.

„Fericiți sunt făcătorii de pace, căci ei vor fi chemați fii ai lui Dumnezeu.” Aici Domnul spune că cei ce propovăduiesc pacea lui Dumnezeu vor fi asemenea Lui, singurul Fiu al lui Dumnezeu; și vor fi asemenea Lui în toate, adică nu numai în slava și învierea Lui, ci și în smerenia și moartea Lui. Se spune mult despre aceasta în Scriptură și, de aceea, cei ce propovăduiesc cu adevărat pacea lui Hristos nu ar trebui să uite niciodată Golgota.

Și toate acestea sunt doar pentru cuvântul: - iubiți pe vrăjmașii voștri. „Căutați să Mă omorâți, pentru că cuvântul Meu nu are loc în voi”, le spune Hristos iudeilor (Ioan 8:37). Și propovăduirea Bisericii, care este același cuvânt: - „iubiți pe vrăjmașii voștri”, nu se potrivește lumii și de aceea lumea în toate veacurile a prigonit și va prigoni Biserica adevărată, a ucis și va ucide pe slujitorii Ei.

***

În comunicarea noastră cu Preafericitul Bătrân nu am avut niciodată umbră de îndoială că cuvintele sale sunt „cuvinte în viața veșnică”, auzite de el de sus și că nu a învățat acest adevăr prin cuvinte exterioare, viclene țesute, despre care a mărturisit toată viața sa. Foarte mulți vorbesc cu ușurință despre dragostea lui Hristos, dar faptele lor sunt o ispită pentru lume și, prin urmare, cuvintele lor sunt lipsite de putere dătătoare de viață.

Viața Bătrânului, pe care am văzut-o atât de îndeaproape de-a lungul mai multor ani și despre care acum, în nesăbuința noastră, îndrăznim să scriem, a fost o mare ispravă și atât de frumoasă încât nu putem găsi cuvinte omenești pentru a ne exprima uimirea și, în același timp, a fost atât de simplă, atât de naturală și cu adevărat smerită, încât orice cuvânt strident sau pretențios ar introduce un element străin și de aceea este atât de greu să scrii despre ea.

Există oameni care nu sunt capabili să vadă conținutul real al unui simplu cuvânt, dar există și cei al căror auz este ofensat de notele străine ale unor cuvinte necuviincioase. Cuvântul sfânt și curat al Bătrânului, din păcate, inaccesibil înțelegerii multora datorită simplității sale, decidem într-o oarecare măsură să-l însoțim cu vorbirea noastră seacă și urâtă, presupunând, probabil în mod eronat,

că în acest fel vom ajuta pe cineva obișnuit cu un alt stil de viață și expresii să-l înțeleagă.

Luați, de exemplu, scurta învățătură a Bătrânului:

„Ce este nevoie pentru a avea pace în suflet și trup?”

„Ca să faci asta, trebuie să iubești pe toți ca pe tine însuți și să fii gata de moarte în fiecare ceas.”

De obicei, când oamenii se gândesc la moartea iminentă, sufletele lor cad într-o stare de frică neliniștită și adesea disperare, atât de mult încât trupul se îmbolnăvește din cauza suferinței sufletului, și cum spune Bătrânul că această pregătire constantă pentru moarte și dragostea pentru toți umple nu numai sufletul de pace, ci și trupul? O învățătură ciudată și de neînțeles.

Vorbind aici despre pacea în suflet și trup, Starețul are în minte o astfel de stare în care nu numai sufletul, ci și trupul este comunicat în mod tangibil cu acțiunea harului. Totuși, în acest caz, el vorbește despre un grad mai mic decât cel pe care l-a experimentat în timpul arătării Domnului. În acest ultim caz, harul atât în suflet, cât și în trup a fost de o asemenea putere încât trupul și-a simțit clar sfințirea, iar în trupul însuși dulceața Duhului Sfânt a stârnit o dragoste atât de puternică pentru Hristos, încât și acesta a vrut să sufere pentru Domnul.

Despre diferența dintre iubirea creștină și dreptatea umană

OAMENII au de obicei o înțelegere juridică a dreptății. Ei resping impunerea responsabilității asupra cuiva pentru vina altuia ca fiind o neadevăr. Acest lucru nu se încadrează în conștiința lor juridică. Însă spiritul iubirii lui Hristos spune altceva. Conform spiritului acestei iubiri, împărtășirea responsabilității pentru vina celui pe care îl iubim și chiar purtarea întregii poveri a acesteia nu numai că nu este străină, ci și complet naturală. Mai mult, în această purtare a vinovăției altcuiva, se dezvăluie autenticitatea iubirii și se atinge conștiința ei de sine. Dacă folosim doar latura plăcută a iubirii, atunci unde este raționalitatea? Dar când vine acceptarea liberă a vinovăției și a muncii celui iubit, atunci iubirea își atinge perfecțiunea totală.

Mulți nu pot sau nu vor să înțeleagă și să suporte de bunăvoie consecințele păcatului originar al lui Adam. Ei spun: „Adam și Eva au mâncat fructul interzis și ce are asta de-a face cu mine? Sunt gata să răspund pentru păcatele mele, dar numai pentru ale mele, nu pentru ale altora.” Și omul nu înțelege că printr-o astfel de mișcare a inimii sale repetă în sine păcatul Strămoșului, iar acesta din urmă devine păcatul și căderea sa personală. Adam a renunțat la responsabilitate,

dând vina pe Eva și pe Dumnezeu, care i-au dat această soție, și astfel a rupt unitatea Omului și unitatea sa cu Dumnezeu. Așadar, de fiecare dată când renunțăm la purtarea vinovăției pentru răul comun, pentru faptele aproapelui nostru, repetăm același păcat și rupem și unitatea Omului. Domnul l-a întrebat pe Adam înaintea Evei. Și trebuie să ne gândim că, dacă nu ar fi găsit scuze, ci și-ar fi luat asupra sa responsabilitatea pentru păcatul lor comun, atunci soarta lumii ar fi fost alta, așa cum se va schimba dacă și noi vom lua asupra noastră povara vinovăției aproapelui nostru.

Fiecare persoană, în orice chestiune, poate spune multe în propria justificare, dar dacă se uită cu atenție în inima sa, va vedea că, justificându-se, nu evită înșelăciunea. O persoană se justifică, în primul rând, pentru că nu vrea să recunoască faptul că este măcar parțial vinovată de răul din lume, se justifică pentru că nu se recunoaște ca fiind înzestrată cu libertate asemănătoare cu cea divină, ci doar ca un fenomen, un lucru al acestei lumi și, prin urmare, dependentă de ea. Într-o astfel de conștiință există mult din ceea ce este sclav, și prin urmare, a te justifica este un lucru sclav, și nu mai degrabă filial față de Dumnezeu.

Nu am văzut nicio înclinație de a ne justifica la fericitul Bătrân. Dar este ciudat că o astfel de cale de acțiune, adică asumarea vinovăției și cererea de iertare, pare multora ceva slugarnic. Ideile fiilor Duhului lui Hristos și ale oamenilor nespirituali sunt atât de diferite. Celor nespirituali li se pare incredibil că întreaga lume umană poate fi simțită ca un fel de ființă integrală, inclusă în ființa personală a fiecărei persoane, fără a elimina alte persoane. Întreaga totalitate a ființei umane universale, conform sensului poruncii a doua: „Iubește-ți aproapele ca pe tine însuți”, trebuie și poate fi inclusă în ființa personală a cuiva. Atunci fiecare rău care se întâmplă în lume va fi perceput nu ca ceva străin, ci ca fiind propriu.

Dacă fiecare ipostasă a personalității umane, creată după chipul Ipostaselor Divine absolute, este capabilă să cuprindă în sine plenitudinea existenței întregii omenești, așa cum fiecare Ipostasă Divină este purtătoarea plenitudinii existenței Divine, și acesta este sensul profund al celei de-a doua porunci, atunci fiecare va lupta împotriva răului, împotriva răului cosmic, începând cu sine însuși.

***

Însuși Bătrânul vorbea întotdeauna doar despre dragostea lui Dumnezeu și niciodată despre dreptate, dar l-am invitat în mod deliberat la această conversație. A vorbit aproximativ așa:

„Nu se poate spune despre Dumnezeu că este nedrept, adică că există neadevăr în El, dar nu se poate spune că este drept în felul în care înțelegem noi dreptatea. Sfântul Isaac Sirul spune: «Nu îndrăzniți să-L numiți pe Dumnezeu drept; căci ce fel de dreptate este aceasta - noi am păcătuit și El L-a vândut pe Unul-Născut Fiul Său pe cruce?»” Și la ceea ce spune Sfântul Isaac, putem adăuga: am păcătuit, iar Dumnezeu i-a pus pe Sfinții Îngeri în slujba mântuirii noastre. Însă îngerii, fiind plini de dragoste, ei înșiși au dorința de a ne sluji și în această slujbă își iau asupra lor necazuri. Dar Domnul a dat animalele mute și alte creaturi legii stricăciunii, pentru că nu ar fi trebuit să rămână libere de această lege, când omul, pentru care au fost create, prin păcatul său a devenit rob al stricăciunii. Așadar, cine de bunăvoie și cine nu de bunăvoie, ci „toată făptura suspină și se chinuie până acum”, după cuvântul Apostolului (Romani 8:20-22), având compasiune pentru om. Și aceasta nu este legea dreptății, ci legea iubirii.”

***

Iubirea lui Hristos, ca putere divină, ca dar al Duhului Sfânt, Cel Unul, lucrând în toate, leagă ontologic; iubirea asimilează viața celui iubit. Cel ce iubește pe Dumnezeu este inclus în viața Dumnezeirii; cel ce iubește pe fratele său include viața fratelui său în ființa sa ipostatică; cel ce iubește întreaga lume îmbrățișează întreaga lume în duh.

Acea mare rugăciune pentru lume, pe care a rostit-o fericitul mare Bătrân Siluan, conduce tocmai la o astfel de percepție, sau mai degrabă, la conștientizarea comunității ontologice a ființei personale cu ființa umană universală. Dacă este posibil să spunem, așa cum spun mulți filozofi moderni, că percepția noastră senzorială a oricărui lucru (obiect) nu este doar un act mental subiectiv, separat de ființa obiectivă a lucrului în sine, ci este lucrul în sine, a cărui acțiune reală intră în conștiința noastră, stabilind astfel comunicarea în ființă, atunci cu atât mai mult trebuie spus despre comunitatea ființei în care acționează harul divin unic, atotcuprinzător al Duhului Sfânt, Creatorul Atotputernic.

Continuitatea rugăciunii bătrânului

Domnul a spus înainte de venirea Sa: „Vine stăpânitorul acestei lumi și nu găsește nimic în Mine” (Ioan 14:30).

Oricine a încercat vreodată să păzească cu adevărat poruncile lui Hristos în viața sa poate, într-o oarecare măsură, să înțeleagă imensitatea măreției a ceea ce a spus Hristos; imensitate pentru fiecare om de-a lungul istoriei lumii.

În zilele vieții pământești a lui Hristos, oamenii, ascultându-L, se aflau în aceeași nedumerire ca și acum. Ceea ce a spus Hristos nu era „după chip omenesc” (Galateni 1:11), toată lumea vedea acest lucru și, neputând percepe înfățișarea lui Dumnezeu într-o formă atât de modestă, exclamau: „Are demon”; alții ziceau: „Nu, cuvintele Lui nu sunt cuvintele unui demonizat”; mulți ziceau: „Este demonizat și este nebun; de ce-L ascultați?” Dar alții le-au răspuns: „Cu adevărat este proroc” și „S-a făcut ceartă în popor din cauza Lui” (Ioan 7:20; 7:43; 8:48-9; 9:16; 10:19-21).

Starețul Siluan a fost un om, iar cuvintele rugăciunii bisericești „Nu există om care să trăiască și să nu păcătuiască” i se aplică în întregime, dar totuși în conversațiile și notițele sale întâlnim cuvinte care depășesc măsura unui om obișnuit, care se apropie de limita unde înțelegerea oamenilor „normali” nu ajunge și, în același timp, nu există și nu poate exista nicio îndoială că a spus adevărul pur despre sine. A trăit în Mănăstire aproape o jumătate de secol în fața a sute de oameni, dintre care mulți sunt în viață până în ziua de azi; a trăit în condițiile unei comunități, unde orice boală mintală este deosebit de clar dezvăluită, multora nu le-a plăcut, unii îl certau în față, îl numeau „amăgit”, alții spuneau: „O, sfânt blestemat”, și nu a răspuns *niciodată* nepotrivit. Desigur, acesta a fost un dar al harului, pentru păstrarea căruia și-a petrecut întreaga viață în isprăvi extraordinare.

Pentru a nu supraîncărca cartea noastră, nu vom cita aici toate acele cuvinte ale Preafericitului Bătrân care depășesc măsura omenească obișnuită și pe care cititorul atent le va găsi în Scrierile sale, unde, de exemplu, bazându-se pe mulții săi ani de experiență, spune că rugăciunea sfinților nu este niciodată întreruptă, sau următoarele:

„La început, din lipsă de experiență, am acceptat un gând pofticios; m-am dus la duhovnicul meu și i-am spus: «Am acceptat un gând pofticios.» Duhovnicul a spus: «Să nu-l accepți niciodată.» Și au trecut patruzeci și cinci de ani de atunci și nu am acceptat niciodată un gând pofticios, nu m-am mâniat niciodată pe nimeni, căci sufletul meu își aduce aminte de dragostea Domnului și de dulceața Duhului Sfânt și uit jignirile.”

A existat un astfel de caz. Printre frații Mănăstirii se afla un ascet remarcabil, Șemonahul Spiridon, care a trăit în mănăstire timp de o jumătate de secol. Prin firea sa era un om robust, puternic trupește și sufletește și foarte muncitor. A fost un adevărat călugăr, puternic în isprăvile sale. Încă din primii ani ai vieții sale monahale a iubit Rugăciunea lui Iisus și a rămas constant în această „făptuire”, care necesita o răbdare, atenție și stăpânire de sine excepționale. Ca majoritatea călugărilor din Sfântul Munte, Părintele Spiridon era foarte simplu, aproape analfabet, dar totuși era un om înțelept; din îndelungata experiență a „făptuirii

inteligente”, a dobândit o înțelegere clară a puterii umane, a proprietăților sufletului. A înțeles că rugăciunea inteligentă necesită libertatea minții de toate impresiile și, cu fermitatea unei credințe profunde, a îndurat această ispravă, de neînțeles pentru majoritatea oamenilor.

Ascultarea părintelui Spiridon a fost una plină de muncă: era administratorul metochei (moșiei) mănăstirii numită „Krumitsa”, situată în partea de nord-vest a peninsulei Athos. Principalele ramuri ale economiei din Krumitsa erau plantațiile de măslini și podgoriile. Și-a petrecut ultimii trei sau patru ani din viață în spitalul mănăstirii, deoarece suferea grav de reumatism, care îi desfigura articulațiile brațelor și picioarelor și îl privea de capacitatea de a munci.

S-a întâmplat ca, atunci când Starețul Siluan s-a îmbolnăvit de gripă în timpul iernii și a fost internat temporar în spital, i s-a dat un „pat” lângă Părintele Spiridon, în timp ce în camera alăturată se afla un ierodiacon bolnav.

Într-o zi, Părintele Spiridon ședea în patul său în fața Părintelui Siluan, acesta din urmă zăcea îmbrăcat, adică în sutană și încins, așa cum se obișnuiește în general printre asceții de pe Athos, ca semn al dorniciei lor neîncetate, zi și noapte, de a se ridica pentru rugăciune. Părintele Spiridon vorbea despre rugăciune, iar Starețul Siluan asculta în tăcere.

„Așa că continui, continui, dar când ești ocupat cu o muncă care necesită gândire, atunci rugăciunea este întreruptă... Uneori te duci să cureți măsline și când te uiți la ramuri și te gândești cum să le tai cel mai bine, atunci ratezi rugăciunea”, a spus părintele Spiridon.

La aceste cuvinte, vârstnicul Siluan s-a ridicat din pat, și-a pus cizmele, și-a pus o jachetă groasă, era frig, și spunând în șoaptă: „Noi nu facem asta”, a părăsit camera de spital spre chilia sa.

Părintele Spiridon, surprins, a stat o vreme nedumerit, apoi s-a dus la patul ierodiaconului bolnav din camera alăturată, i-a povestit despre conversația sa cu părintele Siluan și i-a spus:

„Părinte Diacon, îl cunoașteți bine pe Părintele Siluan, spuneți-mi ce înseamnă aceste cuvinte: nu avem așa ceva?” Diaconul a tăcut. Părintele Spiridon a continuat:

- Ori greșește, ori este mare. Ierodiaconul, cunoscându-l pe părintele Spiridon ca pe un ascet bătrân și experimentat, îi spune:

- Părinte Spiridon, dumneavoastră înșivă puteți înțelege mai bine decât mine ce înseamnă aceste cuvinte.

Părintele Spiridon a stat gânditor o vreme, apoi s-a îndepărtat, spunând:

- Da, e un lucru uimitor.

V.

DESPRE TĂCEREA INTELIGENTĂ ȘI RUGĂCIUNEA PURĂ

Întreaga viață a fericitului Stareț Siluan a fost dedicată rugăciunii. El se ruga neîncetat, schimbând forma rugăciunii în timpul zilei în funcție de condițiile vieții de zi cu zi. De asemenea, avea darul celei mai înalte rugăciuni mentale, căreia îi dedica în principal noaptea, când era posibilă o liniște deplină și un întuneric prielnic acestei rugăciuni.

Chestiunea tipurilor sau formelor de rugăciune este una dintre cele mai importante întrebări ale asceticii în general; la fel a fost și pentru Bătrân, și de aceea ne vom permite să ne oprim asupra ei.

Despre cele trei forme de rugăciune

RUGĂCIUNEA este creativitate, cea mai înaltă creativitate, creativitatea prin excelență și, din această cauză, este infinit diversă, dar există încă o oarecare posibilitate de a o distinge în tipuri în funcție de atitudinea sau direcția principalelor forțe spirituale ale unei persoane, ceea ce fac și Părinții Bisericii.

În acest sens, rugăciunea coincide cu etapele dezvoltării normale a spiritului uman. Prima mișcare a minții este o mișcare spre exterior; a doua este întoarcerea ei către sine, iar a treia este o mișcare către Dumnezeu prin omul interior.

În conformitate cu această rânduială, Sfinții Părinți stabilesc trei forme de rugăciune: prima, din cauza incapacității minții de a se înălța direct la gândirea dumnezeiască pură, se caracterizează prin imaginație, a doua - prin reflecție, iar a treia - prin imersiune în contemplare. Părinții consideră doar rugăciunea de a treia formă ca fiind cu adevărat corectă, potrivită și roditoare, dar având în vedere imposibilitatea unei persoane de a avea o astfel de rugăciune chiar de la începutul drumului său către Dumnezeu, consideră și primele două forme de

rugăciune ca fiind un fenomen normal și folositor în timpul lor. Cu toate acestea, ei subliniază că, dacă o persoană este mulțumită de prima formă de rugăciune și o cultivă în viața sa de rugăciune, atunci pe lângă sterilitate, sunt posibile și boli spirituale profunde. Cât despre a doua formă de rugăciune, deși o depășește pe prima în multe privințe prin meritele sale, este și neroditoare și nu scoate o persoană din lupta constantă a gândurilor și nu îi permite să obțină nici libertatea de patimi, nici, mai ales, contemplarea pură. A treia formă de rugăciune, cea mai desăvârșită, este o astfel de stare a minții în inimă, atunci când cel care se roagă din adâncul ființei sale, în afara imaginilor, cu o minte curată stă înaintea lui Dumnezeu.

Primul tip de rugăciune menține o persoană într-o iluzie constantă, într-o lume imaginară, într-o lume a viselor și, dacă vreți, a creativității poetice, divinul și în general tot ceea ce este spiritual este prezentat în diverse imagini fantastice, iar apoi viața umană reală este treptat pătrunsă și de elemente din sfera fanteziei.

În a doua formă de rugăciune, intrările interioare ale inimii și minții sunt larg deschise pătrunderii a tot ceea ce este străin, drept urmare, omul trăiește expus constant celor mai diverse influențe din exterior; fără a înțelege ce i se întâmplă de fapt în mod obiectiv, adică cum apar în el toate aceste gânduri și bătălii, se află neputincios să reziste atacului pasiunilor așa cum ar trebui. În acest fel de rugăciune, omul primește uneori har și ajunge la o dispoziție bună, dar din cauza incorectitudinii atitudinii sale interioare, nu poate rămâne în ea. După ce a atins o anumită acumulare de cunoștințe religioase și o relativă decență în comportamentul său și este mulțumit de această stare, se lasă treptat dus de teologia intelectuală, pe măsură ce reușește să realizeze că lupta interioară a pasiunilor spirituale subtile - vanitatea și mândria - devine mai complexă, iar pierderea harului se agravează. În dezvoltarea sa, această formă de rugăciune, a cărei trăsătură distinctivă este concentrarea atenției în creier, conduce omul la contemplații filozofice raționale, care, la fel ca prima formă de rugăciune, îl conduc în lumea imaginarului, a imaginarului. Adevărat, acest tip de imaginație mentală abstractă este mai puțin naivă, mai puțin grosolană și mai puțin departe de adevăr decât primul.

A treia formă de rugăciune - *unirea minții cu inima* - este, în general, *o stare religioasă normală* a spiritului uman, de dorit, căutată, acordată de sus. Fiecare credincios experimentează unirea minții cu inima atunci când se roagă cu atenție, „din inimă”; o cunoaște într-o măsură și mai mare atunci când este mișcat și are un sentiment dulce al iubirii lui Dumnezeu. Plânsul cu tandrețe în timpul rugăciunii este un semn sigur că mintea s-a unit cu inima și că adevărata rugăciune și-a găsit primul loc, primul grad de urcuș către Dumnezeu; de aceea este atât de prețuită de toți asceții. Dar în acest caz, vorbind despre a treia formă

de rugăciune, ne referim la ceva diferit și mai măreț, și anume: *mintea stând în inimă cu atenție rugătoare* .

Consecința sau proprietatea caracteristică a unei astfel de mișcări și a plasării minții spre interior este încetarea acțiunii imaginației și eliberarea minții de orice imagine care a pătruns-o. Mintea devine atunci numai auz și vedere și vede și aude fiecare gând care se apropie *din exterior,* înainte ca acesta din urmă să pătrundă în inimă. În timp ce se roagă, mintea nu numai că nu permite gândurilor să pătrundă în inimă, ci le și respinge și este ea însăși ferită de a se alătura lor, reușind astfel suprimarea acțiunii fiecărei pasiuni în starea sa primară, chiar la naștere. Această chestiune este extrem de profundă și complexă și putem oferi aici doar cea mai primitivă schiță.

Despre dezvoltarea gândirii

PĂCATUL SE ÎNDEPLINEȘTE după ce trece prin anumite etape ale dezvoltării sale interne.

Primul moment este o anumită influență spirituală care se apropie de o persoană din exterior, care la început poate fi complet neclară și neformată. Etapa primară a formării este apariția în câmpul viziunii interioare a unei persoane a unei anumite imagini și, întrucât aceasta nu depinde de voința unei persoane, nu este considerată un păcat. Imaginile în alte cazuri sunt în primul rând de natură specifică, în altele - în primul rând de natură mentală, dar mai des - amestecate. Întrucât imaginile specifice implică și ele unul sau altul gând, toate imaginile sunt numite „gânduri” de către asceți.

Într-o persoană detașată, mintea „dominantă” se poate opri la gândul venit ca o forță ce cunoaște ființa, rămânând în același timp complet liberă de puterea acesteia. Dar dacă există un „loc” într-o persoană, există un sol corespunzător, ca o dispoziție față de spirit care este conținută în gând, atunci energia acestuia din urmă se străduiește să captureze lumea psihică, adică inima, sufletul unei persoane, și realizează acest lucru provocând un anumit sentiment de plăcere într-un suflet predispus la viciu, caracteristic unei sau altei pasiuni. În această plăcere este conținută „ispita”. Dar chiar și acest moment de plăcere, deși mărturisește imperfecțiunea unei persoane, nu este încă considerat un păcat, ci este doar o „sugestie” de păcat.

Dezvoltarea ulterioară a unui gând păcătos poate fi reprezentată schematic aproximativ astfel: plăcerea oferită de pasiune atrage atenția minții, ceea ce reprezintă un moment extrem de important și responsabil, deoarece legătura minții cu gândul constituie o condiție favorabilă pentru dezvoltarea acestuia din urmă. Dacă mintea nu se desprinde de plăcerea oferită printr-un act intern de

voință, ci își prelungește șederea în ea cu atenție, atunci apare o dispoziție față de ea, o conversație plăcută cu ea, apoi o „adăugire”, care se poate transforma într-un „acord” complet și activ, atunci plăcerea pasională, care continuă să crească, poate deja să pună stăpânire pe mintea și voința unei persoane, ceea ce se numește „captivitate”. După aceasta, toate forțele persoanei captivate de pasiune sunt îndreptate spre o implementare mai mult sau mai puțin decisivă a păcatului în faptă, dacă nu există obstacole externe în acest sens sau, dacă există obstacole, spre căutarea posibilității unei astfel de implementări.

O astfel de captivitate poate rămâne izolată și nu va mai fi niciodată reînnoită, dacă a fost rezultatul doar al lipsei de experiență a unei persoane într-o ispravă și luptă. Dar dacă captivitatea se repetă, atunci ea duce la „îndemânarea” pasiunii și atunci toate forțele naturale ale unei persoane încep să o slujească.

De la apariția inițială a acțiunii satisfăcătoare a pasiunii, care este numită mai sus „ofertă”, trebuie să înceapă o luptă, care poate apărea în toate etapele dezvoltării unui gând păcătos și la fiecare dintre ele poate fi depășită și, astfel, să nu se termine în faptă, ci totuși, din momentul ezitării voinței, elementul păcatului este deja acolo și trebuie adusă pocăința, pentru a nu pierde harul.

O persoană lipsită de experiență spirituală se confruntă de obicei cu un gând păcătos după ce acesta a trecut neobservat prin primele etape ale dezvoltării sale, adică atunci când a căpătat deja o oarecare putere și chiar mai mult: când se apropie pericolul de a comite un păcat în faptă.

Pentru a preveni acest lucru, este necesar să ne întărim mintea cu rugăciunea în inimă. Aceasta este o nevoie vitală pentru fiecare ascet care dorește să se stabilească în viața spirituală prin pocăință adevărată, deoarece, așa cum s-a spus mai sus, cu o astfel de atitudine interioară, păcatul este oprit chiar de la început. Aici, poate, este potrivit să ne amintim cuvintele Profetului: „O, fiică a Babilonului, nimicitoarea!... Binecuvântat este cel ce ia și zdrobește pe cei mici ai tăi de stânci” în numele lui Iisus Hristos (Psalmul 136:8-9).

Această operă minunată, de neînțeles pentru majoritatea leneșă, este realizată cu multă muncă și de foarte puțini oameni. Nu este deloc atât de simplă, deloc atât de ușoară, iar noi, în căutarea unei exprimări scurte, dar clare, vom fi nevoiți să revenim la ea de mai multe ori, neputincioși, din diferite direcții, fără speranța însă de a o epuiza și de a o prezenta într-un mod satisfăcător.

***

Esența căii ascetice a Starețului poate fi exprimată în câteva cuvinte: - păzirea inimii de orice gând străin prin atenția mentală interioară, astfel încât, după eliminarea oricărei influențe străine, omul să poată dobândi o poziție înaintea lui Dumnezeu în rugăciune curată.

Această activitate se numește *tăcere inteligentă* . Ea a fost moștenită de noi prin tradiție vie și scrisă de la Sfinții Părinți din primele secole ale creștinismului până în zilele noastre și, prin urmare, putem vorbi despre calea ascetică a Starețului, așa cum a făcut el însuși, vorbind despre calea monahismului ortodox în general.

Preafericitul Bătrân a spus:

„Dacă ești teolog, atunci te rogi în mod curat; dacă te rogi în mod curat, atunci ești teolog."

Un călugăr ascet nu este teolog în sensul academic al cuvântului, ci este teolog într-un alt sens, întrucât prin rugăciunea curată i se dăruiesc cu adevărate contemplații divine. Începutul drumului către rugăciunea curată este lupta cu patimile. Mintea, pe măsură ce este purificată de patimi, devine mai puternică în lupta cu gândurile și mai statornică în rugăciune și contemplare divină; inima, eliberată de întunecarea patimilor, începe să vadă tot ce este duhovnicesc mai pur, mai clar, până la punctul de a fi tangibil convingător.

Călugărul preferă această cale - calea teologiei științifice - pentru motivul că este posibil, prin contemplarea filosofică abstractă, să ajungem la înțelegerea inaplicabilității conceptelor noastre empirice la Dumnezeu și astfel să atingem acea stare în care mintea începe să „tacă". Însă această „tăcere a minții" a teologului-filosof este departe de a fi întotdeauna o contemplare adevărată a lui Dumnezeu, deși se apropie de limitele acesteia.

A atinge o contemplare autentică fără purificarea inimii este imposibil. Doar o inimă purificată de patimi este capabilă de o uimire deosebită atunci când contemplă incomprehensibilitatea lui Dumnezeu. În această uimire, mintea rămâne cu bucurie tăcută, epuizată de măreția a ceea ce este contemplat.

Teologul-gânditor și călugărul ascetic abordează starea de contemplare într-un mod diferit. Mintea celui din urmă nu este ocupată cu niciun gând; el doar, ca un străjer, veghează în tăcere pentru a se asigura că nimic străin nu intră în inimă. Numele lui Hristos și porunca Lui - aceasta este ceea ce trăiește inima și mintea în această „tăcere sacră"; ele trăiesc o singură viață, controlând tot ce se întâmplă în interior nu prin cercetare logică, ci printr-un sentiment spiritual special.

Mintea, unită cu inima, se află într-o stare care îi permite să vadă fiecare mișcare care are loc în „sfera subconștientului”. (Folosim aici acest termen al psihologiei științifice moderne condiționat, deoarece nu coincide cu ideile antropologiei ascetice ortodoxe.) Aflându-se în interiorul inimii, mintea vede în împrejurimile sale imaginile și gândurile care apar, venind din sfera existenței cosmice și încercând să ia în stăpânire inima și mintea omului. Sub forma unui gând, adică a unui gând legat de o imagine sau alta, apare energia unuia sau altuia spirit. Avalanșa gândurilor venite din exterior este extrem de puternică și, pentru a o slăbi, călugărul este forțat pe tot parcursul zilei să nu permită nici măcar o privire pătimașă, să nu-și permită pasiunea pentru nimic. Un călugăr se străduiește constant să reducă numărul impresiilor exterioare la minimul posibil, altfel, la ora rugăciunii interioare, mentale, tot ce este imprimat inimii se prăbușește ca un zid de neoprit și produce o mare confuzie.

Scopul călugărului este de a atinge o atenție continuă a minții și a inimii; iar când, după mulți ani de realizare a unei astfel de isprăvi, *mai dificilă decât* toate celelalte, simțul inimii se rafinează, iar mintea, din *mult plâns,* primește puterea de a respinge orice atac al gândurilor pătimașe, atunci starea de rugăciune devine neîncetată, iar sentimentul lui Dumnezeu, prezent și activ, este de o mare putere și claritate.

Aceasta este calea călugărului ascet, iar Preafericitul Bătrân a urmat-o.

Calea areopagiștilor este diferită: în ea predomină meditația, nu rugăciunea. Cei care urmează această cale sunt adesea înșelați, deoarece, realizând cu ușurință asimilarea intelectuală chiar și a formelor apofatice ale teologiei, sunt mulțumiți de plăcerea intelectuală pe care o experimentează. Neacordând importanța cuvenită pasiunilor neînvinse, își imaginează cu ușurință că au realizat ceea ce se vorbește în operele Areopagitului, în timp ce în marea majoritate a cazurilor, deși înțeleg structura logică a sistemului său teologic, nu ating cu adevărat Căutarea.

Bătrânul a văzut esența „tăcerii” nu în izolare sau retragere fizică în deșert, ci în rămânerea constantă în Dumnezeu. Având în vedere marea importanță a acestei probleme, vom insista asupra ei mai în detaliu.

Bătrânul a spus că atât izolarea, cât și retragerea în deșert sunt în sine doar mijloace auxiliare și nu un scop în sine. Ele pot contribui la reducerea impresiilor și influențelor externe, la îndepărtarea de bârfele lumești și, astfel, la promovarea rugăciunii curate, dar numai dacă această retragere a fost realizată prin bunăvoința lui Dumnezeu și nu prin voința proprie; în acest ultim caz, atât izolarea, cât și deșertul și orice altă ispravă vor rămâne fără rod, deoarece

esența vieții noastre nu stă în isprava voinței proprii, ci în ascultarea de voința lui Dumnezeu.

Mulți cred că cea mai înaltă cale de viață este tăcerea în deșert; alții consideră izolarea ca fiind cea mai înaltă; unii preferă nebunia pentru Hristos; alții - slujirea pastorală sau munca teologică științifică și altele asemenea. Părintele credea că niciunul dintre aceste tipuri de ascetism în sine nu este cea mai înaltă cale de viață spirituală, ci fiecare dintre ele poate fi așa pentru cutare sau cutare om, dacă corespunde voinței lui Dumnezeu pentru acest om; iar voința lui Dumnezeu pentru fiecare om poate fi specială.

Însă oricare ar fi voia lui Dumnezeu pentru fiecare persoană, când vine vorba de o formă sau alta de isprăvire, sau de un loc sau o formă de slujire, în toate cazurile căutarea rugăciunii curate rămâne obligatorie.

Bătrânul considera rugăciunea curată atunci când este oferită cu tandrețe, astfel încât atât inima, cât și mintea să trăiască în armonie cu cuvintele rugăciunii rostite, care nu este întreruptă de nimic, adică nici de distragerea atenției către ceva exterior, nici de gândirea la ceva străin de rugăciunea dată. Acest tip de rugăciune este, așa cum s-a spus mai sus, o stare religioasă normală, foarte rodnică pentru suflet; într-o oarecare măsură este cunoscută de mulți credincioși, dar numai în cazuri rare se transformă în rugăciune desăvârșită.

Un alt fel de rugăciune pură este atunci când mintea este închisă în inimă și acolo, în tăcere, fără gânduri și imagini străine, își învață în memorie numele lui Dumnezeu. Această rugăciune este legată de un efort ascetic constant, este o acțiune care depinde într-o oarecare măsură de voința omului; este muncă, lucrare ascetică. Tot ce s-a spus mai sus despre această formă uimitoare de rugăciune mentală, și anume că oferă posibilitatea de a vedea un gând înainte ca acesta să intre în inimă sau, convențional vorbind, oferă posibilitatea de a controla adâncimile subconștientului, oferă posibilitatea de a se elibera de confuzia în care este ținută o persoană din cauza ascensiunii constante a posibilelor influențe din regiunea întunecată a subconștientului sau, mai degrabă, din abisul adânc al vieții cosmice păcătoase - toate acestea constituie aspectul negativ al acestei lucrări, în timp ce aspectul său pozitiv depășește orice idee umană.

Dumnezeu este Lumina inaccesibilă. Ființa Lui este mai presus de orice imagine, nu doar materială, ci și intelectuală, și de aceea, atâta timp cât mintea umană este ocupată cu gândirea, cuvintele, conceptele, imaginile, nu a atins perfecțiunea rugăciunii.

Mintea umană creată, personalitatea umană creată în poziția sa în fața Primei Minți, Dumnezeului Personal, atinge rugăciunea cu adevărat pură și desăvârșită doar atunci când, din dragoste pentru Dumnezeu, lasă în urmă orice făptură sau, așa cum îi plăcea Bătrânului să spună, uită complet lumea și însăși trupul ei, astfel încât omul nu mai știe dacă era în trup sau în afara trupului în ceasul rugăciunii.

O astfel de rugăciune, în sensul predominant pură, este un dar rar al lui Dumnezeu, nu depinde în niciun fel de eforturile omenești, ci puterea lui Dumnezeu vine și cu o precauție evazivă și o tandrețe inexplicabilă transferă o persoană în lumea luminii divine, sau mai bine spus, lumina divină apare și îmbrățișează cu dragoste întreaga persoană, astfel încât aceasta nu-și mai poate aminti nimic, nu se mai poate gândi la nimic.

Având în minte această ultimă rugăciune, Bătrânul a spus: „Cel care se roagă cu curăție este teolog”.

Cel care nu a avut această experiență nu a atins teologia, înțeleasă ca o stare de viziune divină. O minte care nu a experimentat niciodată puritatea, o minte care nu a contemplat niciodată lumina divină eternă, oricât de sofisticată ar fi în experiența sa intelectuală, este inevitabil supusă imaginației și în încercările sale de a cunoaște Divinul, trăiește prin presupuneri și face conjecturi, pe care, din păcate, le ia adesea drept revelații autentice și contemplații divine, fără a-și înțelege greșeala.

În inima tăcerii stă porunca lui Hristos: să-L iubești pe Dumnezeu cu tot cugetul tău și cu toată inima ta.

Unii Sfinți Părinți, în lucrările lor ascetice, fac o distincție între două căi ale vieții duhovnicești - activă și contemplativă, numind-o pe prima dintre ele - calea păzirii poruncilor.

Părintele Siluan gândea oarecum diferit: și el împărțea viața în activă și contemplativă, dar considera ambele tocmai ca păzirea poruncilor. Principala bază a tăcerii mentale ascetice pentru el erau cuvintele primei porunci: - iubește-L pe Dumnezeu cu toată inima ta, cu tot cugetul tău, cu tot sufletul tău. El scrie:

„Oricine a ajuns să cunoască dragostea lui Dumnezeu va spune: Nu am păzit porunca. Deși mă rog zi și noapte și încerc să fac orice virtute, nu am împlinit porunca de a-L iubi pe Dumnezeu. Doar în rare momente înțeleg porunca lui Dumnezeu, dar sufletul ar vrea să rămână în ea tot timpul. Când gândurile străine sunt amestecate cu mintea, atunci mintea se gândește atât la Dumnezeu, cât și la lucruri; aceasta înseamnă că porunca: a iubi *cu tot* cugetul și *cu*

toată inima - nu este împlinită. Dar când mintea este în întregime în Dumnezeu și nu există alte gânduri, atunci prima poruncă este împlinită, dar din nou nu încă complet."

În experiența ascetică a rugăciunii pure, mintea, lipsită de orice imagine și concept, primește, după o pocăință profundă și mult lacrimi, o viziune autentică a lui Dumnezeu.

Tăcerea inteligentă a întâmpinat întotdeauna mulți adversari, mai ales în Occident, care, lipsiți de experiența necesară, în abordarea lor abstractă a acestei forme de rugăciune, credeau că este vorba de căutarea unei metode mecanice care să conducă la contemplarea divină. Dar, desigur, nu este așa.

Dumnezeu, absolut liber, nu este supus niciunei influențe mecanice sau vreunei constrângeri. Tăcerea inteligentă este asociată cu o mare abnegație și este cea mai dificilă ispravă. Disponibilitatea omului la această mare suferință de dragul unei mai bune păziri a poruncilor lui Dumnezeu atrage harul lui Dumnezeu dacă această ispravă este îndeplinită în spiritul smereniei.

O persoană mândră, indiferent de metodele pe care le folosește, nu va atinge o adevărată comuniune cu Dumnezeu. Printr-o singură dorință a unei persoane, mintea nu se va uni cu inima profundă și, dacă pătrunde cumva în inimă, atunci se vede acolo doar pe sine, frumusețea sa creată, care este magnifică, căci a fost creată după chipul lui Dumnezeu, dar nu-L găsește pe adevăratul Dumnezeu.

De aceea, fericitul Bătrân, străduindu-se să se smerească, a recurs la arma de foc pe care i-a dat-o Domnul:

„Ține-ți mintea în iad și nu dispera."

Acest om nesofisticat intelectual, un „simplu" și un „ignor", a fost de multe ori onorat cu contemplarea intelectuală pură a lui Dumnezeu și, prin urmare, avea pe bună dreptate să spună: „Dacă te rogi cu puritate, atunci ești teolog". Și, de asemenea: „Sunt mulți credincioși pe pământ, dar cei care Îl cunosc pe Dumnezeu sunt foarte puțini".

Prin cunoaștere el nu se referea la construcții teologice gnostice, ci la experiența comunicării vii, la experiența împărtășirii luminii divine.

Cunoașterea este un eveniment.

Baza antropologică a tăcerii inteligente

Urmărind în această viață prezentarea experienței pozitive a Starețului, pe cât ne este posibil, nu dorim să conferim lucrării noastre un caracter științifico-formal și, prin urmare, evităm fundamental multe comparații și referințe la Operele Sfinților Părinți.

Această lucrare este o încercare de a oferi o imagine a Starețului și o descriere a drumului spiritual pe care l-a parcurs, care, deși se înscrie întru totul în tradiția ascetică a Bisericii Ortodoxe, ca fenomen cu adevărat viu, poartă amprenta originalității și unicității.

Chestiunile dogmatice abordate aici nu constituie un tratat teologic. Ne oprim asupra lor bazându-ne pe faptul că conștiința dogmatică este legată organic de întregul curs al vieții spirituale interioare. Schimbă ceva în conștiința ta dogmatică și aspectul tău spiritual și imaginea generală a ființei tale spirituale se vor schimba inevitabil într-o măsură corespunzătoare. Și invers, abaterea de la adevăr în viața spirituală interioară va atrage după sine o schimbare a conștiinței dogmatice.

Vorbind despre tăcerea inteligentă pe care Starețul o iubea atât de mult, considerăm că nu este superfluu să schițăm pe scurt baza antropologică a acestei practici, așa cum reiese din însăși experiența. Antropologia Starețului poate fi exprimată în cuvintele Sfântului Macarie cel Mare și ale Sfântului Isaac Sirul, ale căror opere le cunoștea foarte bine.

„Sufletul nu este de natura lui Dumnezeu și nici de natura întunericului rău, ci este o făptură inteligentă (noera), plină de frumusețe, măreață și minunată, o frumoasă asemănare și chip a lui Dumnezeu, iar răul patimilor întunecate a intrat în el ca urmare a fărădelegii” (Macarie cel Mare, Conversație 1, paragraful 7).

„Dumnezeu, creat după chipul și asemănarea Sa, l-a creat lipsit de patimi..., prin urmare... patimile nu sunt în firea sufletului..., ci sunt ceva accesoriu, iar sufletul însuși este vinovat de ele” (Isaac Sirianul, Cuvântul 3).

„Când simțurile sunt închise în tăcere, atunci vei vedea ce comori a ascuns sufletul în sine” (ibid.).

Când am spus că mintea, stând rugătoare în inimă, vede de acolo fiecare gând care se apropie de inimă înainte de a intra în ea, ne-am gândit la energia „patimilor rele” care vin din exterior la suflet, care, după expresia Sfântului Isaac, este „subordonată” și nu este conținută în firea sufletului. Mintea din inimă se opune tuturor acestor lucruri subordonate, străine, care se străduiesc să intre în inimă cu rugăciunea și o respinge cu ea, rugăciunea.

Însă o intrare și mai profundă a minții în inimă este posibilă și atunci când, prin acțiunea lui Dumnezeu, aceasta se unește cumva cu inima în așa fel încât este deposedată de orice imagine și concept pozitiv și, în același timp, toate intrările în inimă sunt închise către tot ce este străin, iar atunci sufletul intră într-un „întuneric” de o ordine cu totul specială și apoi este onorat cu o prezență inefabilă înaintea lui Dumnezeu *cu o* minte pură.

„Cel care se roagă cu puritate este teolog”, a spus Bătrânul. Un teolog nu în sensul academic al cuvântului, ci un teolog în sensul unui văzător de Dumnezeu, al unui cunoscător de Dumnezeu.

Dar există ceva mai mult decât atât, și anume astfel de stări în care o persoană se împărtășește existențial și cu dovezi irefutabile de la viața veșnică și de la pacea inexprimabilă în Dumnezeu. Totuși, o persoană nu este lăsată într-o astfel de stare mult timp dacă Domnul, conform planurilor cunoscute numai de El, binevoiește să-i continue viața pe pământ și se întoarce din nou în lume și, asemenea Apostolului Petru pe Tabor, vorbește despre rămânerea sa interioară cu Dumnezeu: „Bine este nouă, Doamne, să fim aici cu Tine”.

Experiența Eternității

TĂCEREA INTELIGENTĂ este o viață uimitoare prin bogăția și măreția sa, a cărei descriere, datorită particularității sale, capătă un caracter inconsistent și contradictoriu. Nu avem nicio îndoială că mulți oameni care gândesc logic ar putea fi derutați de cuvintele conform cărora o persoană este introdusă în viața veșnică pentru o anumită perioadă de timp - ca și cum ar fi și cu dovezi irefutabile. Este o absurditate evidentă să devii veșnic pentru o anumită perioadă. Dar să încercăm să oferim o explicație acestei expresii.

Timpul și eternitatea — în înțelegerea ascetului, sunt două imagini diferite ale ființei. Prima, adică timpul, este imaginea ființei create, care se ridică și se desfășoară constant în mișcarea sa, creată în mod incomprehensibil de Dumnezeu din nimic. A doua, adică eternitatea, este imaginea ființei divine, căreia conceptele noastre de extensie și secvență nu i se aplică. Eternitatea este un act de plenitudine unic, neextins, incomprehensibil al ființei divine, care, fiind supramundan, îmbrățișează în mod neextins toate extensiile lumii create. Eternitatea în esență este Unicul Dumnezeu. Eternitatea nu este ceva abstract sau existent separat, ci Dumnezeu Însuși în ființa Sa. Când omul, prin bunăvoința lui Dumnezeu, primește darul harului, atunci el, ca părtaș la viața divină, devine nu numai nemuritor în sensul continuării nesfârșite a vieții sale, ci și fără început, căci sfera ființei divine la care este înălțat nu are nici început, nici sfârșit. Vorbind aici despre om, că el devine „fără început”, nu ne referim la preexistența sufletului și nici la transformarea naturii noastre create în natura

divină fără început, ci la împărtășirea vieții divine fără început prin virtutea îndumnezeirii creaturii prin acțiunea harului.

Când mintea și inima, îndreptate spre Hristos, sunt unite nu prin propriile eforturi, ci prin acțiunea lui Dumnezeu, printr-o unire tainică, atunci omul se găsește cu adevărat în temelia sa cea mai profundă; atunci el, ca o minte asemănătoare lui Dumnezeu, ca un duh asemănător lui Dumnezeu, ca o ipostază (persoană) nemuritoare, Îl vede pe Dumnezeu în mod invizibil, dar atâta timp cât este legat de trup, cunoașterea sa nu atinge perfecțiunea și nu poate înțelege ce va fi ființa sa veșnică după ce va trece ultimul prag al vieții pământești, adică după ce va fi eliberat de grăsimea trupului și va intra, deja dincolo de greutatea lui, în tărâmul Luminii fără de început a Divinității, dacă Domnul binevoiește să o primească. Dar întrebarea este: ce va fi această ființă veșnică? nu se pune în momentul vederii, când sufletul este în întregime în Dumnezeul cel veșnic și nu știe dacă este în trup sau în afara trupului, ci numai când vede din nou această lume, când se simte din nou în legăturile trupului și din nou, în același timp, găsește asupra ei un anumit înveliș al acestui trup.

În sine, adică în limitele ființei sale create, omul nu are viață veșnică. Participând la viața divină prin darul harului, el devine veșnic. El poate experimenta această veșnicie aici cu intensitate variabilă, uneori mai mult, alteori mai puțin.

Toate expresiile de aici sunt paradoxale, dar poate următoarea expresie va fi mai ușor de înțeles: din moment ce suntem în Dumnezeu, suntem veșnici.

În măsura în care, dar cuvântul aici nu este despre cantitate, ci despre darul lui Dumnezeu.

În starea de viziune, sufletul nu pune nimic la îndoială. Acest act inexprimabil de introducere a sa în lumea divină nu se realizează prin voința sa proprie, deoarece nu poate dori ceea ce nu știa înainte, dar acest act nu este lipsit de participarea sa în sensul că în unele momente preliminare se străduiește cu ardoare, cu bunăvoință, către Dumnezeu, în păzirea poruncilor Sale. Viziunea este precedată de mari suferințe, mult plâns, plâns adânc de pocăință al inimii adânci; plâns arzător care arde în om mândria trupească, mintală și spirituală.

Omul, cât timp este în trup, nu poate atinge cunoașterea perfectă, ci ceea ce Dumnezeu îi dăruiește este o experiență autentică, neîndoielnică, existențial-experiențială a Împărăției veșnice și, deși „parțial”, cum spune Bătrânul, el o cunoaște în mod credibil.

Creat „după chipul lui Dumnezeu”, creat pentru viață și „după asemănarea lui Dumnezeu”. Cel care a dobândit „mântuirea” în Dumnezeu primește o viață

similară cu viața lui Dumnezeu Însuși. Dumnezeu este omniprezent și omniscient, iar sfinții în Duhul Sfânt primesc asemănarea omniprezenței și omniscienței. Dumnezeu este Lumină, iar sfinții în Duhul Sfânt devin lumină. Dumnezeu este Iubire, îmbrățișând tot ce există, iar sfinții în Duhul Sfânt îmbrățișează întreaga lume cu iubirea lor. Numai Dumnezeu este Sfânt, iar sfinții în Duhul Sfânt sunt sfinți. Sfințenia nu este un concept etic, ci unul ontologic. O persoană sfântă nu este cea care este înaltă în moralitatea umană, sau în viața sa în sensul isprăvii și chiar al rugăciunii (chiar și fariseii posteau și făceau rugăciuni „lungi"), ci cea care poartă Duhul Sfânt în sine. Unicul Dumnezeu este Adevăr și Viață, iar cei care se împărtășesc cu Duhul Sfânt devin vii și adevărați, în timp ce cei care se îndepărtează de Dumnezeu mor spiritual și merg în „întunericul din afară".

După ce am spus mai sus că omul, chemat la ființă prin actul creator al lui Dumnezeu din „nimic", nu are viață veșnică în sine, nu credem deloc că atunci când moare se întoarce din nou la „nimic", la neexistența completă. Nu. Depărtându-se de Dumnezeu, întorcându-se de El, ca unul înzestrat cu libertate, el se îndepărtează de Viață și Lumină în tărâmul morții veșnice și al întunericului absolut, dar acest întuneric și moarte nu sunt acel „nimic", acea neexistență din care creatura este chemată la ființă, ci este „starea" unei creaturi raționale, indestructibilă în esența sa. Întorcându-se de Dumnezeu, creatura, însă, nu poate intra într-un tărâm care este de neatins pentru El: chiar și în iad, dragostea lui Dumnezeu îi îmbrățișează pe toți, dar fiind bucurie și viață pentru cei care Îl iubesc pe Dumnezeu, este chin pentru cei care Îl urăsc.

***

Când vorbim despre experiența veșniciei și despre învierea sufletului, vorbim despre acea mare favoare a lui Dumnezeu care, revărsându-se asupra omului, îl „răpește" în tărâmul Luminii Veșnice, permițându-i să experimenteze cu certitudine libertatea sa de moarte, veșnicia sa.

„Întoarcerea" din starea acestei viziuni, deși impune o anumită „acoperire" unei persoane, totuși conștiința personală și percepția sa asupra lumii sunt substanțial modificate și nu pot decât să se schimbe din mai multe motive. Experiența propriei căderi și suferințe dezvăluie aceeași tragedie în fiecare altă persoană. Experiența nemuririi personale duce la faptul că în fiecare altă persoană se vede un frate nemuritor. Experiența vie a eternității și contemplarea interioară a lui Dumnezeu în abstracție de creație umple în mod inexplicabil sufletul de iubire pentru om și pentru fiecare creație. Se descoperă că numai cunoscând măreția

omului în propria experiență spirituală este posibil să prețuim și să iubim cu adevărat un aproape uman.

Și iată un alt fenomen inexplicabil: în momentul vederii, după cum spunea Bătrânul, „lumea este complet uitată”; timpul vederii nu este un timp de reflecție, nicidecum: gândirea discursivă obișnuită încetează atunci; acțiunea minții rămâne, dar acțiunea este de un fel cu totul special; și este uimitor cum acea invizibilitate, la coborârea ei, este îmbrăcată în forma gândurilor și sentimentelor... Starea vederii este lumina iubirii lui Dumnezeu și, prin acțiunea acestei iubiri, se nasc în suflet noi sentimente și noi gânduri despre Dumnezeu și despre lume.

Prima „răpire” dintr-o viziune este dată unei persoane de sus, fără ca aceasta să o caute, deoarece, din cauza necunoașterii acesteia, nici măcar nu a putut să o caute. Dar după aceea nu o mai poate uita și cu multă întristare a inimii o caută iar și iar, și nu numai pentru sine, ci pentru toți oamenii.

Începutul vieții spirituale este lupta cu patimile

Antropologia ASCETICĂ, referitor la acțiunea inteligentă, vom adăuga puțin mai mult la explicarea acestei acțiuni și a rezultatelor ei.

Prin intermediul atenției rugătoare din inimă, ascetul se străduiește să-și păstreze mintea curată de orice gând. Gândurile pot fi naturale pentru o persoană în condițiile existenței pământești, dar pot fi și consecințele influențelor demonice. Când ascetul se roagă, el renunță temporar, în limitele posibilității, care este diferită pentru fiecare, la nevoile firii sale și respinge complet gândurile de origine demonică. Astfel, se dovedește că în ceasul rugăciunii mintea este alungată de orice gând, atât natural, cât și demonic.

Prin căderea sub influența demonică, o persoană suferă o înfrângere a libertății sale divine și se îndepărtează de viața divină. O astfel de stare precum cea de suferință este numită „patimă” în ascetism. Acest nume exprimă, pe de o parte, ideea de suferință în sensul de pasivitate și sclavie, iar pe de altă parte, ideea de suferință în sensul de distrugere și moarte. „Oricine păcătuiește este rob al păcatului; și robul nu rămâne în casă pentru totdeauna, dar fiul rămâne pentru totdeauna” (Ioan 8:34-5). Astfel, în starea de patimă păcătoasă există două aspecte ale suferinței, adică robia și distrugerea, și, prin urmare, „robul păcatului” nu poate avea o conștientizare autentică a măreției libertății divine a omului, ca fiu al lui Dumnezeu.

Pasiunile au o forță atractivă, dar introducerea sau stabilirea oricărei imagini sau gânduri pasionale în suflet are loc întotdeauna nu fără consimțământul

persoanei, căci în toată existența nu există nimic atât de puternic încât să poată priva o persoană liberă de posibilitatea rezistenței și respingerii. Când orice gând sau imagine pasională se stabilește în suflet, atunci persoana devine obsedată într-o oarecare măsură. Pasiunile sunt „obsesii” de diferite grade de tensiune și intensitate.

Forța atractivă a pasiunii constă în promisiunea plăcerii. Suferința în sensul distrugerii este o consecință a plăcerilor pasionale. Dacă nu ar exista un moment plăcut într-o mișcare pasională, ci ar începe imediat cu suferința, nu ar putea înclina voința omului de partea sa. Patima, ca suferință și moarte, este percepută imediat doar de o persoană spirituală care a ajuns să cunoască acțiunea dătătoare de viață a harului divin, care dă naștere la dezgust în suflet, la „ură” față de mișcările păcătoase din sine.

Începutul vieții spirituale este o luptă cu patimile. Dacă această luptă ar fi asociată doar cu respingerea plăcerii, ar fi ușoară. Mai dificilă în această luptă este a doua etapă, și anume, atunci când patima nesatisfăcută începe să chinuie o persoană cu o varietate de boli. În acest caz, ascetul are nevoie de foarte multă răbdare și de lungă durată, deoarece efectul benefic al rezistenței la patimi nu vine repede.

O persoană normală, în starea sa actuală, își va petrece întreaga viață în luptă, dar există două stări extreme care pot fi caracterizate prin absența acesteia. Persoana detașată nu are luptă în sensul că plăcerea oferită de pasiune nu o atrage deloc, iar totul se termină cu un gând „gol”. Iar cel care, deși supus atacurilor gândurilor, nu este accesibil forței lor atractive, poate fi numit detașat. Un semn al înrobirii complete este și absența luptei, dar aceasta pentru că în toate etapele dezvoltării unui gând pasional, o persoană nu numai că nu opune rezistență, ci merge și ea însăși în întâmpinarea lui, trăiește prin el.

În condițiile existenței pământești carnale, omul are și patimi fără păcat, adică astfel de suferințe sau nevoi, fără satisfacerea cărora continuarea vieții este imposibilă, de exemplu - mâncarea, somnul și altele asemenea. Pentru perioade scurte de timp, ascetul disprețuiește aceste nevoi, iar dacă glasul acestor nevoi începe să amenințe cu boli, atunci în anumite momente ascetul merge, în hotărârea sa de a nu li se supune, la moarte, dar s-a observat că moartea reală în astfel de cazuri de obicei nu vine și, mai mult decât atât, omul este păstrat de Dumnezeu într-o măsură și mai mare. Această hotărâre curajoasă este necesară, altfel este imposibil să dobândești libertatea de gânduri chiar și pentru scurt timp.

Mintea, cufundată în adâncul inimii, în chiar actul acestei scufundări rugătoare este dezbrăcată de orice imagine, nu doar vizibilă, ci și mentală, și în starea

acestei purități este considerată vrednică să stea înaintea lui Dumnezeu; iar ceea ce vine din această adâncime fără imagine, deși mai târziu se va revărsa sub formă de gând sau se va îmbrăca într-o imagine sau alta, nu mai este pasiune, ci viață autentică în Dumnezeu.

În această stare se descoperă că sufletul tinde în mod natural către Dumnezeu, este asemenea Lui și lipsit de patimă din fire.

Din schimbarea stărilor: împărtășirea harului și retragerea lui - omul este convins cu certitudine că „nu are viață în sine", că viața sa este în Dumnezeu, în afara Lui - moartea. Când sufletul este onorat cu venirea luminii divine, atunci trăiește cu adevărat viața veșnică, adică Dumnezeu Însuși; și acolo unde este Dumnezeu, există libertate inexprimabilă în cuvinte, pentru că omul este atunci în afara morții și a fricii.

În această stare, omul se cunoaște pe sine și, cunoscându-se pe sine, îl cunoaște pe om în general, în virtutea consubstanțialității întregii rase umane.

În adâncurile sale, unde se descoperă adevărata asemănare cu Dumnezeu a naturii umane, unde se descoperă marea sa chemare, ascetul vede ceea ce este complet necunoscut celor care nu au pătruns în inimă.

În stihira funerară, Sfântul Ioan Damaschin spune:

„Plâng și suspin când mă gândesc la moarte și văd frumusețea noastră, creată după chipul lui Dumnezeu, zăcând în mormânt, urâtă și lipsită de glorie."

Așa plânge și suspină oricine a ajuns să cunoască în Dumnezeu frumusețea originară a omului, când, întorcându-se de la ospățul duhovnicesc inexprimabil din adâncul cămară al inimii, vede urâțenia și necinstirea domnind în lume.

VI-lea

DESPRE TIPURILE DE IMAGINAȚIE ȘI DESPRE LUPTA ÎMPOTRIVA ACESTEIA

ÎNDRĂZNIND să scriem despre „Tăcerea Sacră" pe care Starețul Siluan a iubit-o atât de mult, suntem nevoiți să vorbim despre necesitatea unei lupte ascetice cu imaginația. Și această chestiune a vieții spirituale este extrem de dificilă și complexă și nu sperăm să o abordăm în mod satisfăcător. Datorită faptului că

sarcina noastră principală este de a prezenta o anumită experiență concretă, considerăm obligatoriu pentru noi înșine să schițăm doar acea conștiință și acele idei care au existat până acum printre asceții Sfântului Munte și la care Starețul însuși a aderat, lăsând deoparte teoriile psihologiei științifice moderne. Nu intrăm nici într-o comparație, nici într-o critică a niciuneia dintre ele; vom observa doar că ele nu coincid în multe privințe, deoarece viziunile ascetice se bazează pe idei cosmologice și antropologice complet diferite.

***

Bătrânul scrie:

„O, fraților, să uităm pământul și tot ce este pe el, căci ne distrage de la contemplarea Sfintei Treimi, care este de neînțeles pentru mintea noastră, dar pe care sfinții o văd în cer prin Duhul Sfânt. Și vom rămâne în rugăciune fără nicio închipuire…”

„Când sufletul ajunge să-L cunoască pe Domnul prin Duhul Sfânt, atunci în fiecare clipă este uimit continuu de mila lui Dumnezeu, de măreția și puterea Lui, iar Domnul Însuși, prin harul Său, îndurător, precum o mamă pe un copil iubit, învață sufletul gânduri bune și smerite și îl face să simtă prezența și apropierea Lui, iar sufletul, în smerenie, contemplă pe Domnul fără niciun gând.”

Facultatea imaginației este foarte diversă în manifestările sale. Ascetul luptă în primul rând împotriva acelui tip de imaginație care este legată de acțiunea pasiunilor carnale grosolane. El știe că fiecare pasiune are propria sa imagine, deoarece aparține sferei ființei create, existând inevitabil într-o formă sau alta, purtând o imagine sau alta. În mod normal, acțiunea poftei pasionale la om capătă putere abia atunci când imaginea pasiunii percepută intern atrage mintea. Dacă mintea se îndepărtează de imaginea pasiunii adusă, atunci aceasta din urmă nu se poate dezvolta și va dispărea. De exemplu, când apare pofta carnală, chiar dacă este fiziologic normală, atunci ascetul își protejează mintea de imaginea care apare în ea, adusă din exterior, oferită de pasiune; iar dacă mintea nu a perceput această imagine, pasiunea nu își poate dezvolta acțiunea și cu siguranță va dispărea. Vorbind aici despre minte, nu ne referim la rațiune, nu la raționamentul logic al minții, ci la ceea ce, poate, ar fi mai bine definit prin cuvânt - atenție. O astfel de păstrare a minții de imaginea pasiunii oferă o oportunitate reală, dovedită de o mie de ani de experiență ascetică, de a observa plenitudinea abstinenței caste pe tot parcursul vieții chiar și cu un corp puternic, așa cum vedem în exemplul Bătrânului. Și invers, dacă mintea unei persoane

percepe o imagine pasională cu încântare, atunci energia acesteia din urmă va supune chiar și un corp epuizat, bolnav și incapabil unei violențe titanice.

Să luăm o altă pasiune, de exemplu, ura. Și această pasiune are și ea propria ei imagine, iar dacă mintea este protejată de a se combina cu această imagine, atunci pasiunea nu se poate dezvolta; dar dacă se unește cu ea, atunci pasiunea, în măsura acestei uniuni, va dobândi o forță din ce în ce mai mare și poate ajunge la nivelul obsesiei.

Un alt tip de imaginație cu care se luptă ascetul se numește de obicei *visare cu ochii deschiși.* O persoană se îndepărtează de starea reală a lucrurilor din lume și trăiește în tărâmul fanteziei. Produsele fanteziei, neputincioase de a crea ceva ce nu există deloc, ceva „din nimic", nu pot avea un caracter complet străin de lumea din jurul nostru; cu alte cuvinte, vor conține inevitabil elemente ale lumii reale, actuale, așa cum sunt în vise și, prin urmare, nu sunt absolut de neatins. De exemplu, o persoană săracă își imaginează un rege, sau un profet, sau un mare om de știință. Istoria cunoaște cazuri în care oameni săraci, care ocupau cele mai joase locuri în ierarhia socială, au devenit împărați și alții asemenea, dar acest lucru nu li se întâmplă de obicei celor care *visează.*

Sperăm că este clar pentru cititor ce înțelegem atunci când vorbim despre „a visa" și, pentru a nu prelungi cuvintele, vom trece la un alt tip de manifestare a puterii imaginației. O persoană, folosind capacitatea memoriei și a imaginației, poate reflecta asupra soluției unei probleme, de exemplu, una tehnică, iar apoi mintea sa, prin reflecție, caută posibilitatea implementării practice a unei sau altei idei. Acest tip de activitate mentală, însoțită de imaginație, are o mare semnificație în cultura umană și este necesară în construirea vieții, dar ascetul care se preocupă de rugăciunea pură se străduiește să se limiteze în toate prin neachiziție, astfel încât acest tip de imaginație să nu-l împiedice să „își dea primul gând și prima putere lui Dumnezeu", adică să se concentreze în întregime asupra lui Dumnezeu.

Și, în final, un alt tip de imaginație despre care vrem să vorbim este încercarea minții de a pătrunde misterul ființei și de a înțelege lumea divină. Astfel de încercări sunt însoțite inevitabil de imaginație, pe care mulți sunt înclinați să o numească sub numele înalt de creativitate teologică. Ascetul tăcerii inteligente și al rugăciunii pure luptă decisiv în sinea sa cu acest tip de „creativitate", deoarece este un proces invers ordinii ființei reale, întrucât în acest caz omul Îl creează pe Dumnezeu după chipul și asemănarea sa.

Este posibil ca cele spuse să provoace multă nedumerire și obiecții, dar nu ne putem opri la explicații, sperând că, cu bunăvoință, vom fi înțeleși așa cum ar trebui.

Ascetul rugăciunii pornește de la credința că Dumnezeu ne-a creat pe noi, și nu noi L-am creat pe Dumnezeu, și de aceea, în abstracția sa de orice creativitate teologică și filosofică, se întoarce către Dumnezeu cu o rugăciune nevăzută, iar dacă plăcerea divină a lui Dumnezeu se pogoară asupra celui care se roagă și îi este dat să guste apropierea lui Dumnezeu, atunci în acest caz cunoașterea Dumnezeului suprafigurativ se va transforma într-o imagine sau alta, însă această imagine nu este „inventată" de ascet sau profet, ci „dăruită" lui de sus.

Ascetul îl caută pe Dumnezeu, Creatorul său, prin rugăciune, iar Dumnezeu, în bunăvoința și bunăvoința Sa, Îl dăruiește pe Sine în imagini accesibile omului. Aceste imagini aprind patimile în om și îl sfințesc, dar dacă le percepe ca fiind desăvârșirea revelației, va cădea în eroare, iar atunci chiar și imaginile date de sus pot deveni un obstacol de netrecut în calea unei cunoașteri mai desăvârșite a lui Dumnezeu.

Ideea creatoare a lui Dumnezeu se realizează și se materializează în lume, dar libertatea creată merge în direcția opusă: Îl caută pe Dumnezeu Însuși, în Care se află scopul său final și sensul final al existenței sale. Scopul lumii create nu constă în existența sa în sine, în sine, de dragul ei în sine, în modul său de a exista, ci cunoașterea Creatorului de către creatură și îndumnezeirea creaturii.

Cauza creării lumii este bunătatea supraabundentă a lui Dumnezeu și nicidecum necesitatea întrupării lui Dumnezeu Cuvântul; cu alte cuvinte: întruparea lui Dumnezeu Cuvântul nu a fost nicidecum *necesară* pentru Însuși Cuvântul, iar crearea lumii nu a fost nicidecum doar un act premergător întrupării lui Dumnezeu.

Condescendența Cuvântului nu este un indicator al valorii autosuficiente a lumii, ci scopul sau sensul acestei condescendențe este revelat în numele pe care Dumnezeu-Cuvântul întrupat cu smerenie l-a acceptat: *Isus Mântuitorul* „și-I vei pune numele Isus, pentru că El va mântui poporul Său" (Matei 1:21).

Dumnezeu nu este o lume ideală, în sensul unei lumi a ideilor; iar imaginea unei ființe empirice date nu este realizarea lumii ideale divine, adică o astfel de realizare fără de care însăși ființa divină ar părea defectuoasă și imperfectă.

În creativitatea umană, adresată lumii, ideea umană își caută întruchiparea, realizarea, fără de care rămâne neterminată în dezvoltarea sa, dar în lumea divină întruparea lui Dumnezeu Cuvântul nu este finalizarea procesului teogonic, adică finalizarea dezvoltării în Însuși Dumnezeirea și, în acest sens, este necesară lui Dumnezeu Însuși, pentru plenitudinea ființei Sale.

Aceasta este, pe scurt, baza dogmatică a rugăciunii spirituale, despre care este vorba în cuvânt.

Rugăciunea spirituală nu este nici creativitate artistică, nici muncă științifică, nici căutare și reflecție filosofică, nici teologie rațională abstractă; viața spirituală nu este satisfacerea aspirațiilor noastre emoționale prin realizarea lor, adică realizarea în experiențe sau imagini materializate, de exemplu, în artă. Tot ceea ce este redenumit aici constituie diverse tipuri de manifestare a imaginației. Unele dintre ele pot fi plasate mai sus, altele mai jos, adică este posibil să se stabilească o ierarhie a acestor forme conform unei trăsături axiologice, dar toate acestea țin totuși de acea sferă a imaginației care trebuie depășită, căci altfel este imposibil să se realizeze nici rugăciunea perfectă, nici adevărata teologie, nici o viață cu adevărat plăcută lui Dumnezeu.

Așadar, calea ascetului ortodox este aceasta: el Îl caută pe adevăratul Dumnezeu Creator; pentru aceasta, prin rugăciunea mentală, duce o luptă cu miriadele de întuneric ale tot felul de imagini - atât cele de specie, adică cele care au o formă exterioară, contur, extensie spațială sau temporală, culoare și altele asemenea, cât și cele mentale, adică concepte, astfel încât, după ce s-a dezbrăcat de orice imagine creată, s-a putut ruga lui Dumnezeu *față în față.*

Dumnezeu creează lumea, iar această creație se desfășoară în ordinea condescendenței; dar omul merge la Dumnezeu în ordinea urcușului, iar în urcușul său de la creație la Dumnezeu, ascetul nu neagă realitatea și valoarea creației, ci doar nu o absolutizează sau nu o divinizează, nu vede în ea un scop în sine și o valoare intrinsecă. Dumnezeu a creat lumea nu pentru ca El Însuși să trăiască viața unei creaturi, ci pentru ca creația rațională să devină părtașă ființei Sale Divine, iar atunci când creația rațională nu atinge îndumnezeirea, care nu se poate realiza fără participarea ei, atunci însăși sensul ființei sale dispare. Din această conștiință se naște marea încântare înaintea lui Dumnezeu Creatorul din contemplarea creației și cea mai reală percepție a tot ceea ce există în lumea creată, dar, în același timp, aceeași conștiință duce la o ruptură de fiecare creatură de dragul contemplării lui Dumnezeu. Această ruptură nu este o renunțare la ființa reală creată în sensul de a o dezbrăca sau de a o nega ca „fantomă”; Această pauză nu este o înălțare poetică sau filosofică în sfera imaginilor înalte și frumoase sau a ideilor „pure”, oricât de înalte ar fi acestea din punct de vedere axiologic, pentru că o astfel de atitudine ne transferă din nou în lumea imaginară. Nu, este o dorință pentru Dumnezeul cel viu și adevărat în virtutea iubirii pentru El, în virtutea chemării noastre – de a trăi în Dumnezeu, în Care este Scopul în Sine și Valoarea în Sine. În Dumnezeu există plenitudine, care nu are nevoie de întrupare; [29] în Dumnezeu există perfecțiune, excluzând orice luptă și tragedie. Dumnezeu nu este „dincolo de bine și rău”, căci El este Lumină, în Care nu există niciun întuneric.

Pentru credinciosul simplu și smerit, eliberarea de puterea imaginației se realizează printr-o aspirație simplă și holistică de a trăi conform voinței lui Dumnezeu. Este atât de simplu și, în același timp, „ascuns de cei înțelepți și pricepuți”, încât nu există nicio modalitate de a-l explica în cuvinte.

În această căutare a voinței lui Dumnezeu există o „renunțare” la lume. Sufletul vrea să trăiască cu Dumnezeu și în felul lui Dumnezeu, și nu „în felul său” și, prin urmare, renunță la voința și imaginația sa, care nu pot crea existența reală, ci sunt „întunericul din afară”.

Lumea voinței și imaginației umane este lumea „fantomelor” adevărului. Această lume este comună omului cu demonii căzuți și, prin urmare, imaginația este un conductor de energie demonică.

Atât imaginile demonice, cât și imaginile create de om însuși pot influența oamenii, schimbându-i sau transformându-i, dar un lucru este inevitabil: orice imagine creată de om însuși, sau sugerată de demoni și acceptată de suflet, va distorsiona imaginea spirituală a omului, creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. O astfel de „creativitate” în dezvoltarea sa finală duce la auto-îndumnezeirea creaturii, adică la afirmarea principiului divin așa cum este conținut în însăși natura omului. Din această cauză, religia naturală, adică religia rațiunii umane, capătă fatal un caracter panteist.

Atât imaginile umane, cât și cele demonice au puterea lor, uneori foarte mare, dar nu pentru că sunt reale în sensul final, precum puterea divină care creează din nimic, ci pentru că voința umană se închină înaintea lor și numai în cazul înclinației sale este formată prin ele. Însă Domnul îl eliberează pe cel pocăit de puterea patimilor și a imaginației, iar creștinul eliberat de ele râde de puterea imaginilor.

Puterea răului cosmic asupra omului este colosal de mare și niciunul dintre moștenitorii lui Adam nu o poate învinge fără Hristos și în afara lui Hristos; El este Iisus Mântuitorul în sensul propriu și singur al cuvântului. Aceasta este credința ascetului ortodox și, de aceea, rugăciunea de tăcere mentală se săvârșește prin invocarea neîncetată a numelui lui Iisus Hristos, motiv pentru care această rugăciune a primit numele de rugăciunea „Iisus”.

Călugărul tăcut, în dificila ispravă de a lupta împotriva imaginației care distorsionează viața spirituală, se confruntă cu diversele sale manifestări, care pot fi clasificate în diverse moduri. Bătrânul le-a redus la cele patru forme indicate mai sus, ceea ce i-a oferit ocazia să exprime esența întrebării.

Prima formă este destinată combaterii oricărei pasiuni în general.

A doua este caracteristică celor care se roagă conform primei imagini. Această formă de imaginație include și binecunoscuta metodă a „gândului despre Dumnezeu” sau a „meditației”, când printr-un efort de imaginație o persoană își creează în minte imagini vizuale din viața lui Hristos sau alte imagini sacre. De obicei, începătorii sau asceții fără experiență recurg la această practică. Cel care săvârșește o astfel de rugăciune „imaginativă” nu își limitează mintea la inimă de dragul sobrietății interioare, ci, concentrându-se pe latura vizuală a divinului, așa cum gândește, imagini pe care le creează, se aduce într-o stare de excitație spirituală (emoțională), care cu o mare concentrare poate ajunge la un fel de extaz patologic. În același timp, el se bucură de „realizările” sale, se atașează de astfel de stări, le cultivă, le găsește spirituale, pline de har și chiar sublime, se imaginează sfânt și contemplator al misterelor lui Dumnezeu și, ca urmare, ajunge la halucinații, devine grav bolnav mintal sau, în cel mai bun caz, rămâne „în iluzie”, petrecându-și viața într-o lume fantastică.

Se poate spune despre a treia și a patra formă de imaginație că acestea stau la baza întregii culturi raționaliste și, prin urmare, este deosebit de dificil pentru o persoană educată să renunțe la ele, care vede în această cultură bogăția sa spirituală, renunțarea la ea fiind incomparabil mai dificilă decât la cea materială. Această împrejurare duce la un fenomen ciudat pe care a trebuit să-l observăm și anume: printre asceții simpli și analfabeți care au ajuns să iubească rugăciunea mentală, atingerea unor mari înălțimi și puritate este mai frecventă decât printre cei educați, care în marea majoritate a cazurilor se opresc la a doua formă de rugăciune.

Oamenii profund religioși și ascetici înțeleg rapid a treia formă a imaginației ca pe un apel către pământ, iar întrucât eterogenitatea ei în raport cu rugăciunea este evidentă, lupta cu ea în ceasul rugăciunii este simplificată. Este diferit cu a patra formă, care poate atinge o subtilitate extremă și poate apărea ca viață în Dumnezeu. Importanța excepțională a acestei chestiuni în ascetism ne obligă să ne oprim asupra ei în detaliu.

***

Cei care se roagă conform primei imagini sunt dominați de o imaginație visătoare, în timp ce cei care se roagă conform celei de-a doua imagini sunt dominați de ispita de a înțelege totul pe cale rațională. În cea de-a doua, viața este concentrată în creier. Mintea lor nu este conectată cu inima și se străduiește constant să iasă afară în efortul de a înțelege totul și de a stăpâni totul. Având o oarecare experiență religioasă autentică, dar încă insuficientă, ei se străduiesc „cu mintea” să umple golurile acestei experiențe și să pătrundă misterele

existenței divine, apoi cad *inevitabil* în imaginație. În patima lor, nu vor sau nu pot înțelege că răstoarnă adevărata ierarhie a existenței, adevărata ordine a lucrurilor și, parcă uitând că Dumnezeu ne-a creat după chipul și asemănarea Sa, ei înșiși încep să creeze, introducând în existența divină elemente după chipul și asemănarea lor. Sfera ideală în care trăiesc, cu o anumită înzestrare intelectuală, le conferă o superioritate aparentă față de ceilalți, iar această împrejurare le sporește încrederea în ei înșiși.

Perversiunea caracteristică la care duce a doua imagine a rugăciunii este raționalismul.

***

Teologul raționalist își construiește sistemul întocmai cum un arhitect construiește un palat sau un templu, folosind concepte empirice și metafizice drept material de construcție și preocupându-se nu atât de corespondența dintre construcția sa ideală și adevărul actual al ființei, cât de măreția și integritatea armonioasă a operei sale în aspectul său logic.

În mod ciudat, mulți oameni extraordinari nu au putut rezista acestei ispite în esență naive, a cărei origine ascunsă este mândria.

Progeniturile rațiunii sunt la fel de dragi autorului, precum copilul, rodul pântecelui ei, este drag mamei. El își iubește opera ca pe sine însuși, căci se identifică cu ea, închizându-se în propria sferă. În astfel de cazuri, nicio intervenție umană din exterior nu poate ajuta, iar dacă el însuși nu renunță la bogăția sa imaginară, nu va atinge niciodată rugăciunea pură și adevărata contemplare.

Oricine se roagă conform celei de-a treia imagini cunoaște dificultatea unei astfel de renunțări, dar vom lăsa vorba despre asta pentru alt loc.

***

Mulți teologi-filosofi, fiind în esență raționaliști, se înalță către o sferă mentală supra-rațională, am spune supra-logică, dar această sferă supra-logică nu este încă lumea divină, ci este conținută în limitele naturii create de om și, ca atare, adică conținută în natură, este accesibilă rațiunii în ordinea naturală.

Viziunile lor inteligente nu se încadrează în cadrul gândirii ennomice, adică al logicii formale, și trec în sfera gândirii metalogice și antinomice, dar chiar și în același timp rămân în esență rezultatul unei activități raționale.

Depășirea raționalismului enomic îngust este un indicator al unei culturi intelectuale înalte, dar aceasta nu este încă „credință adevărată" și o viziune autentică despre Dumnezeu.

Acești oameni, care adesea posedă abilități remarcabile pentru gândirea raționalistă, în virtutea acestei abilități se înalță destul de constant la cunoașterea convenționalității legilor gândirii umane și a imposibilității de a înfășura întreaga existență în cercurile de oțel ale concluziilor logice și, prin această cunoaștere, se ridică la o contemplare suprarațională, sau mai degrabă supralogică, dar chiar și atunci contemplă doar frumusețea a ceea ce a fost creat după chipul lui Dumnezeu; și în virtutea faptului că cei care intră pentru prima dată în această sferă a „tăcerii minții" experimentează o anumită „trepidație mistică", își acceptă contemplațiile ca pe o experiență de comuniune mistică cu Dumnezeu, în timp ce, în realitate, rămân încă în limitele naturii umane create.

Categoriile pe care mintea-rațiune le operează în astfel de stări depășesc dimensiunile timpului și spațiului și îi conferă observatorului un sentiment de înțelepciune eternă. Acestea sunt limitele finale pe care mintea rațională le poate atinge pe căile dezvoltării sale naturale și ale autocontemplării. Această experiență, indiferent de modul în care este interpretată, adică de formularea dogmatică care i se dă, este în esență o experiență de ordin panteist.

Ajungând la aceste „hotare ale luminii și întunericului" (Iov 26:10), omul contemplă frumusețea sa intelectuală, pe care mulți au luat-o drept Divină. Lumina pe care o contemplă este lumină, dar nu Adevărata Lumină, în care nu există niciun întuneric, ci lumina naturală a minții omului creată după chipul lui Dumnezeu.

Această lumină a minții, care depășește în demnitatea sa lumina oricărei cunoașteri empirice, poate fi numită, pe același motiv , *întuneric* , căci este întunericul dezbrăcării sau al abstracției și nu există Dumnezeu în ea; și poate că în acest caz, mai mult decât în oricare altul, trebuie să ne amintim de cuvintele Domnului: „Vedeți ca lumina care este în voi să nu fie întuneric?" (Luca 11:35). La urma urmei, prima catastrofă cosmică preistorică, adică căderea lui Dennița - Lucifer, care a devenit întuneric, a fost rezultatul unei contemplări egoiste a propriei frumuseți; o contemplare care a sfârșit cu auto-îndumnezeirea.

Vorbim într-un limbaj rece și incoerent, dar cel care a stat în aceste locuri spirituale ar putea spune, probabil:

„Dar e atât de înfricoșător… Unde este garanția unei comuniuni adevărate cu Dumnezeu și nu a uneia visătoare, filozofice, panteiste?”

Preafericitul Stareț Siluan a afirmat categoric că o astfel de garanție în planul supus controlului nostru logic este dragostea pentru dușmani. El a spus:

„Domnul este smerit și blând și iubește creația Sa, iar unde este Duhul Domnului, acolo va fi cu siguranță iubire smerită pentru vrăjmași și rugăciune pentru lume. Și dacă nu ai această iubire, atunci cere și ți-o va da Domnul, care a zis: «Cere și ți se va da; caută și vei afla»” (Matei 7:7).

Și nimeni să nu îndrăznească să umilească această trăsătură „psihologică”, căci o astfel de stare mentală este o consecință a unei acțiuni divine autentice. Dumnezeul mântuitor mântuiește *întreaga* persoană, astfel încât nu numai mintea-spiritul, ci și sufletul-emoțiile, gândirea și trupul însuși - totul este sfințit de Dumnezeu.

***

Abia dacă, și cum s-ar spune, atingem în treacăt cele mai dificile și vechi întrebări ale existenței spirituale a omului. Suntem departe de a pretinde că le dezvăluim dialectic, până la punctul de a le putea înțelege rațional. Dacă ne-am confrunta cu sarcina unei astfel de clarificări, ar fi necesar să examinăm o serie întreagă de exemple istorice, dar să lăsăm pe altcineva să se ocupe de această muncă. Personal, considerăm o astfel de clarificare abstractă irealizabilă și suntem absolut convinși că singura cale către înțelegerea adevărului constă în credință și experiență vie, adică pe calea ființei însăși. Cu toate acestea, trebuie să subliniem imediat că experiența la care ne referim nu depinde doar de voința omului, ci îi este dată de sus, ca un dar al bunăvoinței. Experiența filosofică și experiența panteistă sunt posibile în ordinea abilității și voinței naturale a omului, dar experiența creștină a comuniunii supranaturale cu Dumnezeu depășește limitele voinței noastre.

Viața creștină este acordul a două voințe: cea divină și cea umană creată. Dumnezeu se poate arăta fiecărei persoane în toate felurile, în orice moment și în orice loc spiritual și fizic, dar El Însuși, fiind mai presus de orice constrângere, nu încalcă niciodată libertatea chipului Său, iar dacă libertatea creată este îndreptată în mod egoist către ea însăși sau se afirmă ca un principiu divin necreat, atunci, în ciuda oricărei înălțimi a contemplării, este închisă acțiunii harului divin.

Comunicarea cu Dumnezeu se realizează prin căile rugăciunii, iar cuvântul nostru este despre rugăciune. Dacă ne îndreptăm într-o oarecare măsură spre sfera dialecticii, nu este pentru că sperăm să convingem pe cineva prin această cale, ci pentru a arătă că și căile rugăciunii trec prin această sferă a existenței umane. Vedem posibilitatea celor mai variate obiecții la adresa oricărei încercări de raționalizare a experienței spirituale. Această posibilitate se explică prin faptul că fiecare dintre noi, în sfera ideală a concepției noastre despre lume, este liber să stabilească orice ierarhie de valori.

Continuând cu cuvântul despre rugăciune, vom încerca să schițăm schematic una dintre cele mai dificile lupte pe care un ascet ortodox le întâmpină pe calea sa atunci când trece de la a doua formă de rugăciune la a treia, și anume, lupta cu *imaginația rațională.*

***

Printr-o autocontemplare atentă, o persoană descoperă o proprietate psihologică a gândirii raționale, care poate fi definită ca fiabilitatea iminentă a gândirii noastre sau, cu alte cuvinte, ca dovada subiectivă a corectitudinii concluziilor noastre. Există un fel de constrângere în argumentele rațiunii, în dovezile acesteia, iar pentru a descoperi această ciudată înșelăciune este nevoie de o mare cultură și o profundă experiență spirituală, iar pentru a se elibera de puterea ei este necesar ajutorul divin.

Descoperirea acestei înșelăciuni este, într-o anumită măsură, posibilă și prin cercetare speculativă a legilor fundamentale ale gândirii noastre, adică legea identității și legea rațiunii suficiente.

Prima, adică legea identității, este momentul static al gândirii noastre; punctul său de sprijin nemișcat, mort în imobilitatea sa.

Al doilea moment al gândirii noastre - dinamica - este exprimat prin legea rațiunii „suficiente”. Secole de experiență istorică au demonstrat cu mare convingere întreaga convenționalitate a acestei legi; judecata despre suficiența unei rațiuni este întotdeauna subiectivă: ceea ce pare suficient pentru cineva nu este deloc așa pentru altul. Și dacă privim mai adânc, vom vedea că, în esență, nu este niciodată complet suficientă.

Ascetul ortodox descoperă relativitatea gândirii noastre într-un mod diferit, așa cum toate problemele existenței sunt rezolvate de el pe alte căi, și anume, pe căile credinței și rugăciunii. El nu crede în propria sa rațiune slabă, ci în Marele

Dumnezeu. El crede că poruncile lui Hristos sunt un standard infailibil, un canon al adevărului; că prin însăși esența lor sunt putere divină și însăși viața veșnică, iar această credință îl conduce să stea neîncetat la judecata lui Dumnezeu, singurul drept. Fiecare faptă, fiecare cuvânt, fiecare, chiar și cea mai mică mișcare de gândire sau sentiment, nemanifestată în exterior - totul este pus înaintea judecății cuvântului lui Hristos.

Când harul Duhului Sfânt intră în noi și devine o forță interioară care acționează în noi, atunci mișcările sufletului nostru se apropie în mod firesc de desăvârșirea poruncilor; dar când vin ceasurile părăsirii lui Dumnezeu, ale îndepărtării lui Dumnezeu, iar lumina divină este înlocuită de întunericul greu al izbucnirii patimilor, atunci totul se schimbă în noi și o mare bătălie se desfășoară în suflet.

Există multe feluri de bătălii spirituale, dar cea mai profundă și mai aprigă dintre ele este lupta cu mândria. Mândria este dușmanul legii divine. Prin distorsionarea ordinii divine a existenței, aduce decădere și moarte peste tot. Se manifestă în carne și oase, dar este mai predispusă la nebunie în planul mental, spiritual. Punându-se pe primul loc, duce o luptă pentru dominația asupra tuturor lucrurilor, iar în această luptă principala sa armă este mintea-rațiune (Rațiunea).

Rațiunea, cu argumentele sale, respinge poruncile lui Hristos, iar printre ele - „Nu judecați, ca să nu fiți judecați” (Matei 7:1), ca fiind nebunie. Ea spune că abilitatea de a judeca este demnitatea distinctivă a omului, în această abilitate rezidând superioritatea sa asupra întregii lumi; numai datorită ei poate domni.

Pentru a-și stabili supremația în ființă, el indică realizările sale, cultura sa; aduce numeroase dovezi, puternice prin natura lor evidentă, chipurile demonstrate în experiența vieții istorice, că el, și numai el, are dreptul de a decide, dreptul de a stabili sau afirma adevărul; se autointitulează rațiunea care reglează ființa.

Impersonală în legile funcționării sale, fiind, în esență, doar una dintre manifestările vieții personalității umane, una dintre energiile personalității, rațiunea, în cazul în care i se acordă un loc primordial în existența spirituală a omului, ajunge constant la punctul în care începe să se lupte cu sursa sa, adică cu principiul personal.

Urcând, așa cum își imaginează, spre ultimele înălțimi; coborând, așa cum i se pare, spre ultimele abisuri, el se străduiește să simtă limitele ființei pentru a da fiecărui lucru propria „definiție” și, neatingând acest scop al său, cade epuizat și decide: „Nu există Dumnezeu!”

Apoi, continuând lupta pentru dominație, cu îndrăzneală și, în același timp, cu melancolie, spune:

„Dacă există un Dumnezeu, *cum* pot fi de acord că acest Dumnezeu nu sunt eu?” (Această expresie aparține unuia dintre cei care au urmat această cale).

Neatingând limitele ființei și atribuindu-și această infinitate, se ridică într-o mândră rebeliune și spune:

„Am cercetat totul și n-am găsit nicăieri mai măreț decât mine, de aceea sunt Dumnezeu.”

Și într-adevăr, mintea-rațiune, atunci când ființa spirituală a omului este concentrată asupra ei și în ea, domnește și guvernează în sfera sa abstractă inerentă într-o asemenea măsură încât nu găsește nimic superior în sine și, prin urmare, sfârșește prin a recunoaște principiul divin în sine.

Aceasta este ultima limită a imaginației raționale și, în același timp, ultima adâncime a declinului și întunericului.

***

Există oameni care se duc să întâmpine afirmațiile rațiunii menționate mai sus și le acceptă ca adevăr, dar ascetul ortodox intră într-o luptă cu ele. În timpul acestei lupte, se dezvăluie intervenția unor forțe exterioare ciudate, a căror luptă capătă un caracter tragic și atinge o tensiune extremă, iar un rezultat victorios pentru asceți este posibil doar prin credință, care învinge lumea (1 Ioan 5:4). „Oricine este născut din Dumnezeu învinge lumea; și aceasta este victoria care a biruit lumea: credința noastră.”

Pentru a rezolva aceste întrebări, călugărul nu se așează pe un scaun confortabil în biroul său, ci în liniștea nopții, departe de lume, neauzit și nevăzut de vreun om, cade înaintea lui Dumnezeu cu mare plâns și rugăciune:

„Dumnezeule, ai milă de mine, păcătosul”, precum vameșul sau precum Petru:

„Doamne, mântuiește-mă” (Luca 18:13; Matei 14:30). În duhul său, el vede abisul „întunericului adânc” deschizându-se înaintea lui și, de aceea, rugăciunea sa este fierbinte… Cuvintele sunt neputincioase pentru a arăta taina acestei viziuni și puterea acestei lupte, care poate dura ani de zile, până când omul se curățăde patimi, până când vine lumina divină, care va descoperi neadevărul judecăților noastre, care va conduce sufletul spre întinderile nemăsurate ale vieții adevărate.

***

Am avut multe conversații cu Bătrânul pe aceste teme; el a spus că cauza războiului nu constă în rațiune ca atare, ci în mândria spiritului nostru; din mândrie se întărește acțiunea imaginației, iar din smerenie încetează; mândria se străduiește să-și creeze *propria* lume, iar smerenia primește viață de la Dumnezeu.

De-a lungul anilor lungi de luptă grea, fericitul Stareț a dobândit puterea de a sta cu mintea în Dumnezeu, respingând gândurile care veneau. În lupta cu dușmanii, a îndurat multe suferințe, dar când l-am cunoscut, a vorbit despre trecut cu o mare pace sufletească și în cuvinte foarte simple:

„Mintea se luptă cu mintea… mintea noastră – cu mintea vrăjmașului… Vrăjmașul a căzut prin mândrie și imaginație și ne trage și pe noi acolo… Este nevoie de mult curaj în această luptă… Domnul îl lasă pe slujitorul său să lupte și El Însuși se uită la el așa cum se uita la Marele Anton când se lupta cu demonii… Vă amintiți, desigur, cum în Viața Sfântului Anton se spune că prietenul său care îl slujea l-a dus pe Cuvios la biserica satului; când Anton și-a revenit noaptea, l-a implorat pe prietenul său să-l ducă înapoi la mormânt. Complet bolnav, nu se putea ține pe picioare și se ruga culcat; prin rugăciune a fost din nou supus unui atac crud al demonilor și, când, suferind boli grave din cauza lor, și-a ridicat ochii și a văzut lumina, a recunoscut în ea venirea Domnului și a spus:

„Unde erai, Isuse milostive, când vrăjmașii mă răneau?” Și Domnul i-a răspuns:

„Am fost aici, Anthony, și am privit curajul tău.” Așadar, trebuie să ne amintim întotdeauna că Domnul vede lupta noastră cu inamicul și, prin urmare, să nu ne temem, chiar dacă tot iadul vine asupra noastră, ci să fim curajoși.”

„Sfinții au învățat să lupte împotriva vrăjmașului; știau că vrăjmașii acționează prin înșelăciune, prin gânduri, și de aceea nu au acceptat gânduri toată viața lor; un gând la început pare a fi bun, dar apoi va smulge mintea de la rugăciune și va începe să încurce, de aceea este necesar să respingem toate gândurile, chiar dacă sunt bune la înfățișare, ci să avem o minte curată în Dumnezeu... Și dacă vine un gând, atunci nu trebuie să ne jenăm, ci să ne încredem cu tărie în Dumnezeu și să rămânem în rugăciune... Nu trebuie să ne jenăm, pentru că vrăjmașii se bucură de încurcătura noastră... Rugați-vă, și gândul va dispărea... *Aceasta este calea Sfinților.”*

Bătrânul a spus despre mândrie că aceasta nu cunoaște sfârșit al pretențiilor sale. În notițele sale există o astfel de parabolă figurativă:

„Unui vânător îi plăcea să meargă în pădure și pe câmp pentru pradă. Odată, a urcat mult timp pe un munte înalt, urmărind un animal și, obosit, s-a așezat pe o piatră mare să se odihnească. Văzând un stol de păsări zburând de la o înălțime la alta, a început să se gândească: «De ce nu i-a dat Dumnezeu omului aripi ca să poată zbura?» În acel moment, un pustnic smerit a trecut prin locul acela și, aflând gândurile vânătorului, i-a spus:

Iată, te gândești că Dumnezeu nu ți-a dat aripi; dar dacă ți se dau aripi, tot nu vei fi mulțumit și vei spune: „Aripile mele sunt slabe și nu pot zbura cu ele la cer ca să văd ce este acolo"; și dacă ți se dau aripi atât de puternice încât să te poți ridica la cer, atunci nici atunci vei fi nemulțumit și vei spune: „Nu înțeleg ce se întâmplă aici." Și dacă ți se dă un motiv, atunci din nou nu vei fi mulțumit și vei spune: „De ce nu sunt înger?" Și dacă ești făcut înger, atunci din nou vei fi nemulțumit și vei spune: „De ce nu sunt heruvim?" Și dacă devii heruvim, atunci vei spune: „De ce nu mi-a dat Dumnezeu controlul asupra cerului?" Și dacă ți se dă controlul asupra cerului, atunci nici atunci nu vei fi mulțumit și, ca altcineva, vei cere cu îndrăzneală mai mult. De aceea, smerește-te întotdeauna și fii mulțumit cu ceea ce ți se dă și atunci vei trăi cu Dumnezeu."

Vânătorul a văzut că pustnicul spusese adevărul și i-a mulțumit lui Dumnezeu că i-a trimis un călugăr care l-a luminat și i-a deschis calea smereniei.

Bătrânul a subliniat foarte insistent că drumul sfinților constă în smerirea sinelui și curățirea minții de orice închipuire.

„Sfinții au spus: Voi suferi în iad. Și aceasta în ciuda faptului că au săvârșit minuni. Au învățat din experiență că, dacă sufletul se condamnă la iad, dar în același timp nădăjduiește în mila lui Dumnezeu, atunci puterea lui Dumnezeu vine la suflet, iar Duhul Sfânt mărturisește clar despre mântuire. Prin condamnarea de sine, sufletul se smerește și nu mai există gânduri în el, ci cu o minte curată stă înaintea lui Dumnezeu."

Aceasta este înțelepciune spirituală ."

***

Omul sapă pământul cu fier pentru a extrage petrol din adâncurile lui și își atinge scopul. Omul sapă cerul cu mintea pentru a fura focul Divinității, dar este respins de Dumnezeu pentru mândria sa.

Contemplațiile divine nu sunt dăruite omului atunci când le caută și anume pe ele, ci atunci când sufletul coboară în iadul pocăinței și se simte cu adevărat mai rău decât orice creatură. Contemplațiile, ca și cum ar fi realizate cu forța prin rațiune, nu sunt adevărate, ci „imaginare"; iar când acest imaginar este acceptat ca adevăr, atunci se creează în sufletul omului condiții care împiedică însăși posibilitatea acțiunii harului, adică a contemplării autentice.

În contemplarea plină de har, se descoperă lucruri care depășesc chiar și cea mai bogată imaginație creatoare, așa cum spune dumnezeiescul Pavel: „Urechea n-a auzit, nici la minte n-a intrat, nici la inimă n-a intrat" (1 Corinteni 2:9). Când, asemenea Apostolilor, o persoană este răpită prin har în viziunea Luminii Divine, apoi teologhisește, „povestind" despre ceea ce a văzut și a cunoscut. Adevărata teologie nu este conjectura rațiunii minții omenești sau rezultatul cercetării critice, ci o narațiune despre acea ființă în care omul a fost introdus prin acțiunea Duhului Sfânt. În același timp, uneori se dă cuvântul, iar alteori se întâmpină dificultăți în găsirea conceptelor, în găsirea expresiilor prin intermediul cărora s-ar putea spune cumva despre ceea ce este mai presus de orice imagine și concept pământesc, dar, în ciuda acestor dificultăți și a inevitabilității diferitelor forme de exprimare, cel care *a cunoscut,* va recunoaște și va distinge într-o altă formă verbală pe cel care a contemplat cu adevărat de o conjectură rațională visătoare, oricât de strălucită ar fi aceasta din urmă.

VII.

DESPRE INSIGHT ȘI TIPURILE ACESTEIA

ÎNCHIDÂND intrările în inimă, punând acolo drept paznic o minte lipsită de imaginație și gândire, dar înarmată cu rugăciune și cu numele lui Iisus Hristos, ascetul intră într-o luptă cu fiecare influență și fiecare gând venit din exterior. Aceasta este esența sobrietății mintale. Scopul ei este lupta cu patimile. Într-un sens mai larg și mai cuprinzător, victoria asupra patimilor se obține prin păzirea poruncilor lui Hristos; dar în acest caz vorbim despre o formă specială de sobrietate ascetică, care începe după ce ascetul, după ce a parcurs anumite etape de dezvoltare spirituală, abandonează rugăciunea imaginativă conform primei forme, iar apoi conform celei de-a doua, realizând prin experiență imperfecțiunea sa.

A menține mintea și inima libere de orice gând este o luptă lungă, extrem de dificilă și subtilă. O persoană care trăiește printre un număr infinit de influențe și impresii dintre cele mai diverse, datorită schimbării constante a acestor influențe și impresii, nu înțelege nici tipul, nici puterea lor. Însă ascetul, practicantul tăcerii mentale, în abstracția sa de tot ce este exterior, în strădania sa din timpul zilei și al nopții de a reduce numărul impresiilor venite din exterior la ultimul minim posibil, îndepărtându-se în acest scop de la privirea curioasă a lumii exterioare, de la ascultarea conversațiilor străine, de la cititul cărților, se concentrează cu toată puterea asupra ființei sale interioare și acolo intră într- *o luptă dublă* cu gândul. Numai în această condiție se poate cunoaște tipul și puterea acestuia, uneori colosală. O persoană care nu este suficient de atentă intern cade foarte ușor sub influența unui gând și devine sclavul său. Prin înclinarea voinței sale către un gând, o persoană devine spiritual similară și chiar identificată cu spiritul a cărui energie este conținută în gând. Prin acceptarea cu sufletul a unui gând pasional, care este foarte adesea rezultatul influenței demonice, o persoană devine astfel un instrument al acțiunii demonice.

O minte care se roagă profund simte uneori apropierea unui spirit din exterior, dar dacă atenția rugătoare nu este întreruptă, atunci acesta rămâne neobservat, astfel încât, după rugăciune, omul nu poate spune cine, de ce și cu ce a venit.

Uneori, în timpul rugăciunii profunde, se întâmplă ceva greu de explicat. Prin minte trec fenomene sfinte care se străduiesc să atragă atenția minții, iar dacă mintea nu le acordă atenție, atunci par să-i spună: „Îți aduc înțelepciune și pricepere, iar dacă nu mă primești acum, poate că nu mă vei mai vedea niciodată.” Dar mintea experimentată nu *le acordă nicio atenție* și pleacă nu numai neacceptate, ci chiar nerecunoscute. Mintea nici măcar nu știe sigur dacă a fost un dușman rău sau un înger bun; dar știe din experiență că, oprindu-și atenția pentru a examina gândul strălucit care i-a fost adus, pierde rugăciunea și apoi doar cu mare dificultate o caută din nou. Experiența a arătat că în timpul ceasului de rugăciune nu trebuie să ne oprim nici măcar asupra gândurilor aparent bune, pentru că în acest caz mintea va întâlni cu siguranță alte gânduri și, așa cum spunea Bătrânul, „nu va ieși curat”. Pierderea rugăciunii curate este o pierdere ireparabilă.

Luptându-se pentru libertatea sa, ascetul duce o luptă cu gândul atât de intens, încât cel care nu l-a experimentat nu și-l poate imagina. În această luptă interioară cu gândul, în această confruntare directă cu el, în care sufletul începătorului suferă adesea o înfrângere parțială, iar uneori obține victoria, ascetul are ocazia să studieze natura gândului până la o subtilitate uimitoare, astfel încât, deși nu comite păcatul care i se propune prin faptă, cunoaște totuși acțiunea (energia) fiecărei patimi mult mai profund și mai subtil decât cea posedată de aceasta. Acesta din urmă poate observa în sine și în alții, asupra sa

și asupra altora, manifestarea energiei acestei sau altei patimi, dar pentru a dobândi o cunoaștere mai profundă a acesteia, este necesar să se ajungă la acel loc spiritual în care cel care se roagă conform celei de-a treia imagini sălășluiește și vede fiecare patimă în începuturile ei.

Cunoașterea patimilor, dobândită prin depășirea lor, duce la înțelegerea prin experiență. Trebuie însă menționat că înțelegerea, care este rezultatul experienței unei lungi lupte cu patimile, nu atinge perfecțiunea pe care o are darul înțelegerii prin acțiunea specială a harului. Prima - prin anumite mișcări, prin față, prin cuvinte individuale, prin natura tăcerii sau a conversației, prin atmosfera psihică creată de o persoană, află despre starea sa spirituală; totuși, cea mai sigură bază pentru a judeca o persoană este o conversație cu ea, deoarece în cuvântul său se va dezvălui măsura experienței spirituale autentice și aceea care este rezultatul doar al învățăturii exterioare. A doua, adică înțelegerea plină de har, cunoaște totul prin rugăciune și nu are nevoie de prezența unei persoane.

***

În procesul unei prelungite lupte interne, ascetul întâlnește, pe lângă cele menționate mai sus, trei tipuri de înțelegere: prima - în virtutea intuiției naturale a unor oameni, care sporește dintr-o viață de post; a doua - prin acțiune demonică și a treia - prin darul harului.

Primul fel poate fi util și folosit într-un mod bun pentru o persoană pioasă și smerită, întrucât promovează o păzire mai subtilă a poruncilor lui Hristos în relația cu aproapele. Va dăuna celor mândri și pătimași, deoarece înmulțește motivele pasiunilor și deschide oportunități mai mari pentru satisfacerea lor.

Al doilea tip este extrem de periculos pentru cei care îl acceptă, deoarece, mai devreme sau mai târziu, va duce la o perturbare dureroasă a tuturor puterilor mentale și spirituale ale unei persoane, distorsionându-i însăși înfățișarea.

Al treilea tip este asociat cu cea mai mare responsabilitate și este sursa multor suferințe spirituale pentru posesorul său. Nu este dat deloc celor mândri.

Toate aceste trei tipuri de intuiție provoacă suferință. În primul tip, adică intuiția naturală, suferința este o consecință a sensibilității sporite a aparatului nervos-psihic. În al doilea - datorită proprietății în general distructive, dezintegratoare a acțiunilor demonice, care adesea devine evidentă abia după mult timp. Cu această intuiție, chiar dacă uneori se manifestă capacitatea de a „citi” gândurile

altcuiva, omul interior profund rămâne totuși inaccesibil. Cu o fiabilitate ceva mai mare, ea se manifestă uneori în raport cu evenimente de natură externă. Celor care o acceptă, ea le oferă oportunități pentru satisfacerea vanității.

Autentica perspicacitate spirituală este un dar al harului. Prin această perspicacitate, se dezvăluie profunzimea sufletului uman, adesea ascunsă persoanei însăși. Această perspicacitate nu are un caracter psihopatologic și provoacă suferință purtătorului ei doar pentru că, fiind un dar de la Dumnezeu, este plină de iubire și vede în principal „urâțenia și necinstirea" omului. Aceasta este suferința iubirii. Cei care au acest dar nu încearcă niciodată să se agațe de el; aroganța și vanitatea le sunt străine.

***

Mai sus, în cuvântul precedent, am dedicat un loc oarecum special acelui tip de înțelegere care izvorăște din experiență. Sfinții Părinți îl numesc darul rațiunii și îl consideră cea mai înaltă realizare ascetică. Esența sa constă, pe de o parte, în capacitatea de a recunoaște cauzele unui sau altui fenomen spiritual, adică, dacă provine din har, din influențe demonice sau din ordinea dezvoltării umane naturale; pe de altă parte, în cunoașterea ordinii vieții spirituale, a succesiunii stărilor spirituale și a valorii sau demnității lor relative.

Acest dar este foarte prețuit de asceți, deoarece este întotdeauna rodul unei îndelungate experiențe în lupta cu patimile, experiența unor mari mijlociri și vizite pline de har, experiența multor ispite și atacuri ale vrăjmașului. Este prețios la mentori, deoarece vrăjmașului îi place să se îmbrace în chipul unui înger de lumină, iar cei care îl pot recunoaște clar sunt rari.

Cunoaștem cazuri în care fericitul Stareț Siluan, prin rugăciune, a prevăzut „lucruri îndepărtate ca și cum ar fi fost aproape", când a prevăzut viitorul omului sau când i-au fost dezvăluite secrete adânci ale sufletului omenesc, despre care mulți care au experimentat acest lucru pe propria piele și care erau încă „în viață" au putut mărturisi, dar el însuși nu numai că nu s-a străduit niciodată să facă acest lucru, dar nici măcar nu i-a acordat prea multă importanță. Sufletul său era în întregime absorbit de compasiunea pentru lume; era în întregime concentrat pe rugăciunea pentru lume și, în ființa sa spirituală, a prețuit această iubire mai mult decât orice altceva.

***

Din lunga comunicare cu fericitul Stareț am avut ocazia să ne convingem că acesta cunoștea tainele duhului și, prin urmare, era cu adevărat un „îndrumător credincios”. După acele vizite excepționale, rare în istoria Bisericii, pline de har cu care a fost onorat, după aproape o jumătate de secol de ascetism neobosit în care a trăit, după unele greșeli pe care le-a suferit în prima jumătate a lungii sale vieți ascetice, Starețul s-a apropiat de acea măsură a cunoașterii, de acea măsură a perfecțiunii, care l-a făcut un sprijin incontestabil pentru ceilalți.

El cunoștea ierarhia stărilor spirituale, adică secvența creșterii spirituale, care este atât de importantă, și uneori chiar necesară, pentru a asigura un succes neobosit. Un fenomen foarte frecvent în viața spirituală atât a monahilor, cât și a nemonahilor este încălcarea sau denaturarea acestei ierarhii, care constă în faptul că o anumită stare spirituală sau activitate ascetică satisface o persoană, iar aceasta refuză ceea ce se află pe cale ca un pas suplimentar, considerând această nouă stare inferioară celei anterioare și, astfel, stabilește o limită a succesului său.

Bătrânul poseda o cunoaștere experimentată a căii spirituale. El a subliniat trei etape esențiale ale acestei căi: prima este primirea harului; a doua este pierderea lui, iar a treia este întoarcerea harului sau dobândirea lui nouă prin isprava smereniei. Mulți au primit har, și nu numai dintre cei care sunt în Biserică, ci și dintre cei din afara Ei, căci Domnul nu are părtinire, dar nimeni nu a păstrat primul har și doar foarte puțini l-au dobândit din nou. Cel care nu cunoaște această perioadă secundară, care nu a experimentat isprava întoarcerii harului, în esență nu are o cunoaștere spirituală autentică.

Starețul Siluan era bogat nu numai în experiență interioară personală, ci era și versat teoretic în scrierile ascetice ale Părinților Bisericii și, prin darul lui Dumnezeu, nu numai că era credincios tradiției Bisericii, dar în sine se repeta experiența marilor Părinți.

Citea foarte puțin, nu-i plăcea să citească, deoarece procesul citirii îi interfera cu rugăciunea; dar îi plăcea să asculte, deoarece, fără a înceta Rugăciunea lui Iisus, putea simultan „asculta” citirea. Asculta lecturile în biserică, în timpul slujbelor de seară; citea puțin în chilie; absorbea multe prin conversații vii cu alți asceți ai Sfântului Munte, printre care se aflau mulți bogat în daruri; în anii treizeci, mult timp, mergea adesea la prietenul său, Schimonahul Cassian, când locuia lângă Mănăstirea din „Kiparisy”. Părintele Cassian îl iubea și îl respecta foarte mult pe Stareț, își prețuia parohiile și îi citea cu voce tare cu plăcere. Starețul își amintea bine multe din Operele Sfinților Părinți, lucru care îi era ușurat de experiența comună. A-ți aminti duhovnicul este foarte dificil, deoarece în existența spirituală există prea puțină expresie exterioară, imagini, pentru ca memoria materială să se poată baza pe ele; Nu este acesta motivul pentru care

Domnul atotcunoscător și-a învățat oamenii învățătura despre tainele Împărăției în imagini vii ale realității și în parabole?... Un anumit surogat al cunoașterii spirituale este posibil prin „învățătură exterioară”, care se observă la oameni cu o mare experiență intelectuală, dar, desigur, numai cel care a suferit el însuși totul, căruia i s-a dat de sus o cunoaștere experiențială a tainelor lumii spirituale, își poate aminti cu adevărat de învățătura Părinților.

Acest om „simplu” a ieșit din lunga sa luptă ca posesor al unor cunoștințe profunde, al unor metode și mijloace de ascetism; această cunoaștere, cu puterea ei spirituală, l-a eliberat, pe de o parte, din interior de sclavia formei și, pe de altă parte, l-a eliberat de rătăcirea pe drumuri ciudate, cu nedumerire și neînțelegere a ceea ce se întâmpla.

Multe drumuri străine se află pe paralelele singurei căi adevărate. Multe sfere închise, străine creștinismului, apar privirii inteligente a ascetului, iar acesta nu le poate înțelege dacă nu are lumină divină cu el. Bătrânul, care în Duhul Sfânt a fost onorat să-L vadă pe Hristos, care prin Duhul Sfânt a fost înălțat la viziunea luminii necreate, a purtat această lumină în sine și, prin urmare, cu o perspicacitate uimitoare, a putut recunoaște adevăratul adevăr din acele măști și fantome ale adevărului care inevitabil întâlnesc o persoană pe căile sale spirituale.

VIII

DESPRE LUMINA DIVINĂ NECREATĂ ȘI IMAGINILE CONTEMPLĂRII EI

Lumina Divină NECREATĂ este prin natura sa ceva complet diferit de lumina fizică. Când o contemplăm, apare mai întâi un sentiment al Dumnezeului viu, care absoarbe omul în întregime; un sentiment imaterial - al Imaterialului; un sentiment inteligent, dar nu rațional; un sentiment cu o forță puternică care îl ridică pe om într-o altă lume, dar inexplicabil de precaut, astfel încât omul nu surprinde momentul în care i s-a întâmplat acest lucru și nu știe apoi despre sine - dacă este în trup sau în afara trupului. El este conștient de sine însuși în acest moment atât de eficient, puternic și profund, ca niciodată în viața de zi cu zi și, în același timp, uită atât de sine, cât și de lume, purtat de dulceața iubirii lui Dumnezeu. El vede Invizibilul cu spiritul; Îl respiră, este totul în El.

La această senzație supramentală, atotcuprinzătoare a Dumnezeului celui viu se adaugă viziunea luminii; dar o lumină de o natură complet diferită de lumina

fizică. Omul însuși rămâne atunci în lumină și devine asemenea luminii contemplate, este spiritualizat de ea și nu vede și nu simte nici propria materialitate, nici materialitatea lumii.

Viziunea vine într-un mod de neînțeles; într-un moment în care nu este așteptată; nu vine din exterior și nici măcar din interior, ci îmbrățișează în mod inexplicabil spiritul unei persoane, ridicând-o în lumea luminii divine; și nu poate spune dacă a fost extaz (ectasis), adică frenezia sufletului din trup, pentru că nu observă întoarcerea în trup; deci nu este nimic patologic în întregul acest fenomen.

Dumnezeu acționează; omul percepe; și atunci nu cunoaște nici spațiu, nici timp; nici naștere, nici moarte; nici sex, nici vârstă; nici poziție socială, nici ierarhică, nici alte condiții și relații ale acestei lumi.

Domnul, Căpetenia fără de început și Lumina vieții, a venit să viziteze cu milă sufletul pocăit.

***

Lumina Divină este contemplată indiferent de decor, atât în întunericul nopții, cât și la lumina zilei. Favoarea lui Dumnezeu vine uneori în așa fel încât percepția atât a corpului, cât și a lumii înconjurătoare este păstrată. Atunci o persoană poate rămâne cu ochii deschiși și poate vedea simultan două lumini, adică atât lumina fizică, cât și lumina divină. Sfinții Părinți numesc o astfel de viziune „a vedea cu ochii *naturali”* . Aceasta nu înseamnă, însă, că actul de a vedea lumina divină este în toate privințele analog procesului psihofiziologic obișnuit al vederii naturale; adică, nu înseamnă că lumina divină, la fel ca lumina fizică, indiferent de teoria științifică a luminii pe care o acceptăm, produce o anumită iritare a nervului optic, care apoi trece în procesul psihologic al vederii, căci lumina divină este diferită prin natura sa; este lumina minții, lumina spiritului, lumina iubirii, lumina vieții.

Imaginea luminii divine în lumea fizică este lumina naturală. Așa cum vederea obiectelor din jurul nostru este posibilă numai în lumină, iar dacă lumina este mică, ochiul abia distinge obiectele; dacă lumina este mai abundentă, le vede mai bine și, în final, în plină lumină solară, vederea atinge o anumită plenitudine; tot așa și în lumea spirituală, orice vedere adevărată este posibilă numai în lumina divină. Dar această lumină nu este dată omului în egală măsură: și credința este lumină, dar mică; și speranța este lumină, dar nu perfectă; și dragostea este lumină, dar deja perfectă.

Lumina necreată, asemenea soarelui, luminează lumea spirituală și face vizibile căi spirituale care altfel ar fi invizibile. Fără această lumină, omul nu poate înțelege, nici contempla și, cu atât mai mult, împlini poruncile lui Hristos, căci rămâne în întuneric. Lumina necreată poartă în sine viața veșnică și puterea iubirii divine; sau, mai degrabă, ea însăși este atât viață veșnică, cât și iubire divină.

Cel care nu a contemplat lumina necreată cu forță și cunoaștere nu a atins adevărata contemplare. Cel care, înainte de a vedea lumina necreată, se întinde cu îndrăzneală „cu mintea" în contemplarea misterelor spiritului, nu numai că nu le vede, ci își blochează și el calea către ele. El va vedea doar măști și fantome ale adevărului, create de el însuși sau aduse lui de puterea opusă a viselor demonice.

Contemplarea autentică vine de sus fără dificultate, în liniște. Contemplarea spirituală nu este același lucru cu contemplarea abstractă, intelectuală; este calitativ *diferită,* este lumina vieții, acordată de sus prin harul lui Dumnezeu, iar calea organică către ea nu este raționamentul, ci pocăința.

***

Lumina Divină este viața veșnică, Împărăția lui Dumnezeu, energia necreată a Dumnezeirii. Nu este conținută în natura creată a omului; este străină nouă și, prin urmare, nu poate fi revelată în noi prin niciun mijloc ascetic, ci vine exclusiv ca un dar al milostivirii lui Dumnezeu.

L-am întrebat pe Bătrân: cum poate o persoană să știe acest lucru din propria experiență? Fericitul Bătrân a afirmat că atunci când Dumnezeu apare în marea lumină, atunci nu există nicio îndoială că acesta este Domnul, Creatorul și Atotputernicul. Însă cel căruia i s-a dat să contemple doar o mică lumină, dacă nu pornește de la credința în mărturia Părinților Bisericii, ci doar din propria experiență, nu poate cunoaște clar alteritatea ei în raport cu sufletul, iar pentru el calea către această cunoaștere nu poate fi decât experiența ulterioară a vizitelor și plecărilor repetate, care îl vor învăța să distingă acțiunea divină de cea naturală a omului.

Când rugăciunea unei persoane trece pentru prima dată într-o viziune a luminii divine, ceea ce contemplă și experimentează este atunci atât de nou și neobișnuit pentru ea, încât nu poate înțelege nimic; simte că granițele ființei sale s-au *extins în mod inexprimabil,* că lumina venită l-a transferat din moarte la viață, dar din măreția a ceea ce se întâmplă rămâne în uimire și nedumerire și numai prin vizite repetate înțelege darul primit de la Dumnezeu. Sufletul, în

timpul acestei viziuni și după ea, este plin de pace profundă și de dulcea iubire a lui Dumnezeu; nu există atunci în el nicio străduință pentru glorie, nici pentru bogăție, nici pentru vreo altă fericire pământească și chiar pentru viața însăși, ci toate acestea i se par nesemnificative și este „atras cu dorință” către infinitatea vie a lui Hristos, în Care nu există nici început, nici sfârșit; nici întuneric, nici moarte.

Dintre cele două imagini ale contemplării luminii divine descrise mai sus, Bătrânul a preferat-o pe cea în care „lumea este complet uitată”, adică atunci când în timpul rugăciunii spiritul omului, în afara imaginilor lumii, este introdus în tărâmul luminii nemărginite, căci o astfel de viziune oferă o mai mare cunoaștere a misterelor „veacului viitor”. În starea acestei viziuni, sufletul își trăiește participarea la viața divină cu mare eficacitate, experimentând cu adevărat o astfel de venire a lui Dumnezeu, despre care limbajul omenesc nu poate vorbi. Când această viziune se termină din motive necunoscute omului și la fel de independent de voința sa precum a început independent, atunci cu o oarecare încetineală sufletul se întoarce la percepția lumii înconjurătoare, iar în bucuria liniștită a iubirii lui Dumnezeu vine o anumită tristețe subtilă că va vedea din nou lumina acestui soare fizic.

***

Omul este chipul lui Dumnezeu, dar se pune întrebarea: ce este în el chipul lui Dumnezeu? Sau, cu alte cuvinte, din ce constă acest chip? În trup? În structura mentală sau psihofizică a omului? În trinitatea puterilor sau manifestărilor sale spirituale?... Răspunsul la această întrebare este extrem de complex. Unele refracții și reflexii ale chipului lui Dumnezeu nu sunt excluse în toate cele de mai sus, dar cea mai esențială este *chipul ființei.* O ființă creată, prin darul voinței bune, se împărtășește din Ființa necreată, fără început... Cum este posibil acest lucru? Este la fel de inexplicabil și de neînțeles pe cât este de neînțeles misterul creării lumii din „nimic”; și totuși, așa este bunăvoința Tatălui Ceresc încât cel care a fost creat „după chipul și asemănarea” este înzestrat cu capacitatea de a percepe îndumnezeirea, adică de a deveni părtaș la viața divină, de a primi chipul divin al ființei, de a deveni dumnezeu prin har.

Omul *percepe* îndumnezeirea , adică în actul îndumnezeirii, Dumnezeu este principiul activ, omul este destinatarul, însă această percepție nu este o stare de pasivitate, iar actul îndumnezeirii poate fi realizat doar cu consimțământul omului însuși, altfel însăși posibilitatea îndumnezeirii dispare. Aceasta este diferența esențială dintre actul primar al creației și etapa sa ulterioară: îndumnezeirea unei creaturi inteligente.

Dacă misterul creării lumii în general este de neînțeles de mare, atunci misterul creării zeilor eterni este și mai infinit mai măreț. Dacă toată viața din jurul nostru este un miracol izbitor în grandoarea sa, atunci conștiința miracolului Divin într-o persoană care intră în lumea luminii Necreate atinge o profunzime și o putere incomparabil mai mari.

Pentru fiecare om, dacă se oprește la faptul existenței sale, acest fapt va fi subiectul unei mari uimiri. Am întâlnit oameni care, urcând în sfera intelectuală, inerentă omului prin natură, au fost uimiți de splendoarea ei luminoasă, dar când omul este introdus prin acțiunea lui Dumnezeu în lumea luminii Necreate, atunci *„uimirea sa față de Dumnezeu”* ajunge la o inexprimabilitate completă și nu mai poate găsi nici cuvinte, nici imagini, nici suspine de recunoștință.

Despre detașarea divină

LUMINA NECREATĂ, emanând de la Dumnezeul cel nepătimit, prin manifestarea sa îi conferă omului o nepătimire dumnezeiască, care constituie scopul suprem al isprăvii creștine.

Dar se pune întrebarea: ce este dezbrăcarea? În forma sa filologică, acest concept este negativ; nu este el negativ și în sensul său real? Nu înseamnă oare dezbrăcarea de ființă? Nu. Dezbrăcarea creștină nu este dezbrăcarea de ființă, ci îmbrăcarea unei vieți noi, sfinte, veșnice, adică a lui Dumnezeu. Apostolul Pavel spune: „Nu vrem să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm, pentru ca ceea ce este muritor să fie înghițit de viață” (2 Corinteni 5:4).

Străduindu-se spre detașare, ascetul ortodox tinde spre o comuniune vie și autentică cu Dumnezeu, pe care Îl știe a fi detașat.

Impasibilitatea lui Dumnezeu nu este ceva mort și static; El nu este caracterizat de indiferență față de viața lumii și a omului. Impasibilitatea lui Dumnezeu nu este absența în El a mișcării, compasiunii, iubirii. Dar de îndată ce pronunțăm aceste cuvinte, aceste concepte apar în mintea noastră în limitele lor empirice, iar acest lucru dă naștere la o serie de nedumeriri. Mișcarea, compasiunea, iubirea și altele asemenea - nu introduc ele relativitatea în existența lui Dumnezeu în general? Spunând aceasta, nu transferăm lui Dumnezeu un antropomorfism nedemn de El?

Dumnezeu este toată viața, toată iubirea. Dumnezeu este lumină, în care nu există niciun întuneric, adică întunericul suferinței în sensul distrugerii și al morții, întunericul ignoranței, al non-existenței sau al răului, întunericul imperfecțiunilor și contradicțiilor interne necucerite, al eșecurilor sau prăbușirilor ființei. Dumnezeu este un Dumnezeu viu, dinamic, dar dinamica vieții divine este

plenitudinea infinită și fără început a ființei, excluzând orice fel de proces teogonic.

Dumnezeu este detașat, dar nu indiferent față de viața creației. Dumnezeu iubește, are milă, simpatizează, se bucură, dar toate acestea nu introduc distrugere, relativitate, *pasiune în ființa Sa.* Dumnezeu își îngrijește creația până la cel mai mic detaliu cu precizie matematică; El mântuiește ca un Tată, ca un Prieten; El mângâie ca o Mamă; El ia parte cea mai apropiată la întreaga istorie a omenirii, la viața fiecărei persoane, dar această participare nu introduce nicio schimbare, fluctuație sau succesiune a procesului în Ființa Divină însăși.

Dumnezeu trăiește întreaga tragedie a lumii, dar asta nu înseamnă că în Dumnezeu Însuși, în adâncurile Dumnezeirii, se produce și tragedia sau are loc o luptă, ca o consecință a propriei Sale incompletitudini sau întuneric, existente în Sine și de netrecut.

Dumnezeu iubește lumea, acționează în lume, vine în lume, se întrupează, suferă și chiar moare în trup, fără a înceta să fie imuabil în existența Sa supramundană. El face toate acestea la fel de detașat pe cât îmbrățișează în mod neextins și integral în eternitatea Sa toate extensiile și toate secvențele existenței create. În Dumnezeu, momentele statice și dinamice constituie o astfel de unitate încât niciunul dintre conceptele noastre separate nu poate fi aplicat existenței Sale.

Tânjind spre o detașare asemenea lui Dumnezeu, ascetul ortodox nu consideră această detașare ca o „indiferență rece”, nu ca o „dezbrăcare de existența iluzorie”, nu ca o contemplare „dincolo de bine și rău”, ci ca viață în Duhul Sfânt.

Cel lipsit de patimă este plin de iubire, compasiune, participare, dar toate acestea vin de la Dumnezeu, care acționează în el. Lipsa de patimă poate fi definită ca „dobândirea Duhului Sfânt”; ca Hristos trăind în noi. Lipsa de patimă este lumina unei noi vieți, dând naștere în om la noi sentimente sfinte, la noi gânduri divine, la o nouă lumină a rațiunii veșnice.

Sfinții Părinți ai Bisericii definesc depășirea patimilor ca fiind „învierea sufletului înainte de învierea generală a morților” (Ioan Scărmălașul), ca „atingerea infinitului nemărginit” (Abba Thalasius 1, 56).

***

Calea organică către detașare:

Credința, înțeleasă nu ca o convingere logică, ci ca un sentiment al Dumnezeului cel viu; din credință se naște frica de judecata lui Dumnezeu; din frică - pocăința; din pocăință - rugăciunea, mărturisirea, lacrimile. Pocăința, rugăciunile și lacrimile, înmulțindu-se și adâncindu-se, duc mai întâi la o eliberare parțială de patimi, din care se naște speranța. Speranța înmulțește ostenelile ascetice, rugăciunile și lacrimile; rafinează și adâncește simțul păcatului, din care frica sporește, transformându-se în cea mai profundă pocăință, care înclină spre mila lui Dumnezeu, iar sufletul este onorat cu harul Duhului Sfânt, umplut de lumina iubirii divine.

Și credința este iubire, dar mică; și nădejdea este iubire, dar nedesăvârșită. De fiecare dată când sufletul se înalță de la o măsură mai mică de iubire la una mai mare, trece inevitabil prin frică. Iubirea, prin manifestarea ei, alungă frica, dar alungată de puțină iubire, ea, când sufletul trece la o iubire mai mare, se renaște din nou și este din nou biruită de iubire; și numai iubirea desăvârșită, după mărturia marelui Apostol al iubirii, alungă complet frica, adică acea frică în care este chin.

Există o altă frică de Dumnezeu, în care nu este chin, ci bucurie și suflarea sfintei veșnicii. Despre această frică, care nu ar trebui să lase o persoană în limitele existenței pământești, Bătrânul spune:

„Trebuie să trăim înaintea lui Dumnezeu în frică și iubire. În frică, pentru că El este Domnul; în frică, ca să nu-L supărăm pe Domnul cu vreun gând rău; în iubire, pentru că Domnul este iubire.”

***

Tăcerea inteligentă a călugărului ortodox s-a născut organic din pocăința profundă și din dorința de a păstra poruncile lui Hristos. Nu este deloc o aplicare artificială a teologiei areopagite la viața spirituală. Pozițiile teologice ale areopagitului nu contrazic rezultatele tăcerii și, în acest sens, o ating și coincid cu ea, dar considerăm necesar să subliniem, ca un punct esențial, că punctul de plecare și temelia tăcerii nu este filosofia abstractă a teologiei apofatice, ci pocăința și lupta cu „legea păcatului” care acționează în noi (Romani 7, 23). Și tocmai pe această cale, în dorința de a face din poruncile lui Hristos singura și completă lege a existenței noastre veșnice, se recunoaște *incomprehensibilitatea* Dumnezeirii; și tocmai pe această cale duhul omului este dezbrăcat de toate imaginile lumii și este deasupra lumii.

Aceasta din urmă i se întâmplă atunci când își dă seama profund că este „mai rău decât orice creatură”.

Despre întunericul dizolvării

DUMNEZEU, CARE ESTE LUMINĂ, în care nu există niciun întuneric, apare întotdeauna în lumină și ca lumină. Dar atunci când săvârșește rugăciunea mentală artistică, sufletul ascetului întâlnește un anumit întuneric de o ordine cu totul specială, un cuvânt despre care va fi în exterior la fel de contradictoriu și paradoxal ca despre majoritatea celorlalte subiecte ale experienței spirituale creștine. Această contradicție este cauzată, pe de o parte, de natura acestei experiențe, pe de altă parte - de locul sau punctul de vedere din care este considerat și definit evenimentul spiritual.

Întunericul în cauză este cel în care se cufundă sufletul ascetului în interior atunci când, printr-un act de voință, prin metode ascetice speciale, își dezbracă toate noțiunile și imaginațiile lucrurilor vizibile și ale gândurilor și conceptelor raționale; atunci când „oprește” mintea și imaginația și, prin urmare, poate fi numită „întunericul dezbrăcării”; această rugăciune este de obicei numită „artistică” datorită faptului că este săvârșită conform unei metode speciale care există în acest scop.

Dacă căutăm o definiție a „locului” spiritual al acestui întuneric, atunci este posibil să spunem că acesta se află în pragul apariției luminii necreate; dar când rugăciunea mentală se realizează fără pocăința cuvenită și străduința rugătoare către Dumnezeu, atunci sufletul, dezbrăcat de orice idee, poate rămâne pentru câteva clipe în acest întuneric al dezbrăcării, fără să-L vadă pe Dumnezeu, căci în el, adică în acest întuneric, în sine, Dumnezeu nu este încă acolo.

În timp ce se află în întunericul dezbrăcării, mintea experimentează un fel de plăcere și pace, iar dacă în același timp se întoarce cumva către ea însăși, poate simți un fel de lumină, care, însă, nu este lumina încă necreată a Dumnezeirii, ci o proprietate naturală a minții, creată după chipul lui Dumnezeu. Ca o ieșire dincolo de granițele temporalului, această contemplare apropie mintea de cunoașterea nepieritoare și, astfel, îl face pe om posesorul unei noi cunoașteri, însă tot o cunoaștere abstractă, și vai de cel care acceptă această înțelepciune ca cunoaștere a adevăratului Dumnezeu și această contemplare ca comuniune cu ființa divină. Vai, pentru că într-un astfel de caz, întunericul dezbrăcării, stând la marginea adevăratei vederi a lui Dumnezeu, devine un văl impenetrabil al Dumnezeirii și un zid puternic care îl separă pe cineva de Dumnezeu mai mult decât întunericul răzvrătirii pasiunilor grosolane, întunericul obsesiilor demonice evidente sau întunericul pierderii harului și al abandonului față de Dumnezeu.

Vai, pentru că aceasta ar fi o amăgire, o „amăgire”, căci Dumnezeu nu se află încă în întunericul dezbrăcării. Dumnezeu apare în lumină și ca lumină.

Când numim cunoașterea noastră rațională și conștiința reflexivă lumină, atunci din acest punct de vedere, într-un anumit sens, este posibil să vorbim despre „întunericul viziunii asupra lui Dumnezeu”, deoarece este inexplicabil în concepte raționale, deoarece pentru mintea noastră Dumnezeu rămâne de neînțeles, de neatins. Dar această formă de exprimare, adică „întunericul viziunii asupra lui Dumnezeu”, este în întregime convențională, căci Dumnezeu este Lumină, în care nu există niciun întuneric și apare întotdeauna ca lumină și, prin apariția Sa, îl introduce pe om în lumina existenței divine eterne.

Acțiunea luminii divine într-o persoană păcătoasă arde patimile și, prin urmare, în anumite perioade, poate fi simțită ca un foc arzător. Fiecare ascet creștin care dorește să trăiască cu evlavie trece inevitabil prin arderea în acest foc.

***

Întunericul dezbrăcării nu este singurul „loc” unde apare lumina necreată a Dumnezeirii. Dumnezeu se poate arăta fiecărui om pe orice cale, chiar și prigonitorilor Săi. Este adevărat, prin arătarea Sa, El îl va lua pe om din această lume și, în acest sens, va urma și expunerea sau dezbrăcarea imaginilor senzoriale și a conceptelor raționale, dar aceasta va fi o ordine diferită și o secvență diferită. Și cui Dumnezeu a binevoit să-Și reveleze lumina, acesta nu va mai fi înșelat de lumina naturală a minții sale; astfel încât eroarea, despre care s-a vorbit puțin mai sus, este posibilă numai în cazul în care un om, înainte ca lumina necreată să i se arate, ajunge prin exerciții ascetice la întunericul dezbrăcării și, făcând aceasta, se încrede în sine și nu urmează îndrumarea Părinților.

Când lumina care a apărut părăsește o persoană, atunci sufletul tânjește după ea și o caută din nou cu lăcomie prin toate mijloacele pe care le găsește și care sunt indicate de Părinții Bisericii, iar printre acestea se numără rugăciunea mentală artistică. Recurgerea la această artă ascetică, așa cum a arătat experiența secolelor, este pe deplin legitimă, dar nu trebuie să-i exagerăm semnificația; și, invers, nu trebuie să o respingem, așa cum fac unii oameni nebuni. Această metodă artistică nu este necesară pentru mântuire; este doar un ajutor în acele cazuri când acțiunea harnică ce unește fără efort mintea cu inima slăbește, atunci această unire a minții cu inima este căutată prin munca persoanei înseși.

În mod normal, rugăciunea artistică ar trebui să fie însoțită de un conținut pozitiv, cu alte cuvinte, ar trebui să vină dintr-un sentiment de pocăință și de străduință pentru Dumnezeu, iar dacă nu este așa, atunci în ea rămâne doar o acțiune ascetică negativă, care, datorită negativității sale, nu poate fi recunoscută ca scop, ci doar ca mijloc în starea noastră de cădere și obsesie față de patimi, dată empiric, adică atunci când păcatul care acționează în noi a devenit aproape legea existenței noastre pământești.

Și aici vom repeta ceea ce s-a spus la sfârșitul cuvântului precedent, că tăcerea ortodoxă nu este un adaos artificial la viața „apofaticilor areopagiți". Nu. Ea izvorăște din pocăință profundă; la baza ei, conform cuvintelor Starețului Siluan, stă porunca lui Hristos: „Iubește pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, cu toată puterea ta și cu tot cugetul tău" (Luca 10:27). Apofatica dezbrăcării ascetice este cauzată de căutarea Dumnezeului celui viu, „Pe care Îl cunoaște sufletul"; căutarea libertății minții de toate chipurile lumii, pentru a se înfățișa înaintea lui Dumnezeu în plinătatea iubirii, față către față, cu o minte curată în rugăciune curată din inimă. Aceasta este, în primul rând, rugăciune, și nu analiză filosofică rațională.

***

Bătrânul iubea tăcerea artistică și recurgea constant la ea. Îi venea ușor, deoarece rugăciunea sa din inimă nu fusese niciodată întreruptă de când primise acest dar de la Maica Domnului.

Pentru efectuarea rugăciunii mentale artistice, o condiție exterioară convenabilă este odihna cea mai deplină de toate iritațiile senzoriale și, mai presus de toate, de întuneric și tăcere. Starețul, ca toți cei care practică tăcerea, a fost nevoit să caute aceste avantaje exterioare. Aici vom vorbi despre câteva dintre detaliile nesemnificative ale vieții sale pe care le cunoaștem. Încă relativ tânăr, de dragul tăcerii, l-a „rugat" pe stareț să meargă la Russik-ul Vechi, unde și-a construit o mică „calibka" separată, nu departe de clădirea comunală (la 5 minute de mers pe jos în direcția sud-est). Acolo l-a primit și pe părintele Stratonik. Nu a trăit mult timp în Russik-ul Vechi; a fost transferat înapoi la mănăstire și numit administrator. Apoi se încuia în chilie, punea ceasul deșteptător adânc în dulap pentru a nu-i auzi ticăitul și, uneori, își trăgea jos boneta monahală groasă de lână, astfel încât să-i acopere atât ochii, cât și urechile. Când a început să administreze magazinul alimentar, care se afla în afara zidurilor Mănăstirii, în incinta spațioasă a magazinului și-a amenajat un colț potrivit pentru liniște și își petrecea nopțile acolo, venind la biserică pentru utrenie, în fața căreia se deschideau porțile Mănăstirii. În magazin a răcit și mai tare și a suferit grav de

reumatism. Boala l-a obligat în ultimii ani ai vieții să rămână iarna într-o chilie din interiorul Mănăstirii, pe care a încălzit-o bine. Ultima sa chilie era la același etaj unde se află chilia Starețului. Noaptea mergea adesea într-o altă chilie mică, care îi servea drept șopron de lemne; era la același etaj, într-un rând de chilii similare, transformate după reducerea numărului de frați în șoproane de lemne, într-un coridor adânc și surd - fundătură cu ziduri de piatră extrem de groase. În acest sac de piatră avea atât o mai mare singurătate, cât și o liniște și un întuneric desăvârșit.

Pentru un observator din afară, Starețul a rămas un om „obișnuit" până la sfârșitul zilelor sale. A trăit așa cum fac în general călugării buni: a respectat ascultarea, a păstrat abstinența în toate, a respectat regulile și rânduielile monahale; a primit împărtășania de două ori pe săptămână; de trei ori în timpul posturilor. Munca sa în magazin nu a fost dificilă și, pentru puterea sa, ușoară; îi ocupa relativ puțin timp, deși necesita prezența sa în magazin în timpul zilei. Până la sfârșit, a rămas calm și bun la suflet; nu au existat tensiuni sau distorsiuni pasionale în întreaga sa înfățișare interioară și exterioară. Ca un ascet cu adevărat experimentat, a știut să nu se dezvăluie în exterior, stând înaintea Tatălui, după porunca Domnului, în secret. Până la sfârșit, a rămas departe de interesele lumești și indiferent față de lucrurile acestei lumi, dar în adâncul inimii sale a purtat constant focul iubirii lui Hristos.

IX

DESPRE HAR ȘI CONȘTIINȚA DOGMATICĂ PE CARE O PRODUCE

În SCRIERILE Preafericitului Bătrân, cuvântul har este repetat constant. Pentru o mai bună înțelegere a ceea ce trebuie înțeles prin acest cuvânt, să ne oprim asupra modului în care un călugăr ortodox înțelege harul.

Cuvântul rusesc „Blagodat" exprimă parțial ideea teologică despre acesta, înțelegerea naturii sale, și anume: darul bun al lui Dumnezeu sau darul harului lui Dumnezeu; puterea (energia) supra-mundană necreată a Dumnezeirii.

Omul este creat după chipul lui Dumnezeu Creatorul. Nu există nimic necreat în esența omului creat. Acest chip creat al lui Dumnezeu nu poate fi părtaș la esența divină, ci el este înzestrat cu capacitatea de a intra în comuniune cu Dumnezeirea necreată prin participarea la harul Său. Și deși omul nu este părtaș la esența divină, totuși, prin har, el devine părtaș la viața divină.

Harul, ca energie necreată a lui Dumnezeu, conform înțelegerii ortodoxe, este „Dumnezeire”. Când Divinitatea binevoiește să se unească cu o ființă umană, atunci omul vede și simte în sine acțiunea puterii divine, transformându-l, făcându-l asemenea lui Dumnezeu nu doar potențial, „după chip”, ci și efectiv, „după asemănarea” ființei. Harul-Dumnezeire îl sfințește pe om, îl adoră, adică îl creează ca un dumnezeu.

Porunca lui Hristos nu este, așa cum am spus deja, o normă etică, ci este în sine viață divină veșnică. Omul firesc nu are această viață în ființa sa creată și, prin urmare, omul nu poate face voia lui Dumnezeu, adică să trăiască după porunca lui Dumnezeu, prin propriile puteri; ci este natural pentru el să tindă spre Dumnezeu, spre viața veșnică binecuvântată. Aspirațiile omului firesc ar rămâne doar aspirații fără posibilitatea realizării lor, dacă puterea divină - harul - nu ar veni în întâmpinarea lor, care în sine este ceea ce se caută, adică viața divină veșnică.

În experiența sa, ascetul creștin este convins că harul, în acțiunea sa, nu poate fi decât de origine divină. În experiență, el este convins că această putere nu se află în însăși natura omului. Prin experiență, în plus, este convins că nu numai că omul îl caută pe Dumnezeu, ci Dumnezeu Însuși îl caută pe om, și chiar într-o măsură incomparabil mai mare. Dumnezeu îl caută neîncetat pe om și, prin urmare, de îndată ce omul își arată dorința de bine și implementarea acesteia, harul precede deja. Cu toate acestea, acțiunile sau efectele harului nu sunt în niciun fel supuse arbitrariului omului. Harul vine și pleacă după voința Dumnezeului nesilit, absolut liber. Orice ar face omul însuși, dacă Dumnezeu nu-l favorizează, omul va rămâne în afara vieții adevărate, în afara luminii divine, în „întunericul de afară”.

După ce a experimentat aceasta, călugărul ortodox își pune întregul sens al vieții în dobândirea harului Duhului Sfânt.

Chestiunea dobândirii harului a fost esențială în viața Starețului Siluan; acest lucru se exprima în străduința sa constantă pentru el, în conversațiile sale constante despre cum se dobândește și de ce îl pierdem.

***

Pe baza datelor din Istoria Bisericii și a comunicării cu mulți asceți, am ajuns la concluzia că experiența harului la cei care au fost onorați cu mari vizite și viziuni, abia după mulți ani de ascetism, este asimilată mai profund și ia forma

cunoașterii spirituale, pe care preferăm să o definim drept conștiință dogmatică, dar nu în sensul academic al cuvântului.

Experiența istorică a Bisericii, în care îi includem pe Sfinții Apostoli și pe marii Părinți antici și moderni, permite determinarea acestei perioade, începând de la 15 ani. Astfel, prima epistolă a Apostolului Pavel (către Tesaloniceni) a fost scrisă de el după aproximativ 15 ani de la arătarea Domnului pe drumul Damascului. Pentru mulți, aceasta durează 20, 25, 30 și chiar mai mult. Evangheliștii și alți Apostoli și-au scris mărturiile și epistolele după mulți ani de la Înălțarea Domnului. Sfinții Părinți au relatat despre viziunile și experiențele lor, în majoritatea cazurilor, la sfârșitul drumului lor ascetic. În viața Starețului Siluan, vedem că au trecut peste 30 de ani până când acesta și-a revărsat experiența în scris cu o conștiință dogmatică completă și matură. Atât de lung este procesul de asimilare a harului.

Conștiința dogmatică pe care o avem în minte aici se naște din experiența spirituală, separată de activitatea rațională a minții noastre. Exprimarea experienței în cuvinte de către Sfinți nu are caracterul construcțiilor scolastice, ci este revelația sufletului. Cuvântul despre Dumnezeu și viața în El vine fără gândire, pur și simplu; se naște în sufletul însuși.

Conștiința dogmatică ascetică nu este o reflecție rațională asupra experienței interne trăite, care este în general psihologic naturală. Asceții se distanțează de căile rațiunii, deoarece reflecția rațională nu numai că reduce intensitatea contemplării Luminii, ci duce și la încetarea contemplării autentice; și atunci sufletul se cufundă în întuneric, rămânând doar cu cunoaștere rațională abstractă, lipsit de forța vitală.

La ce bun să discuți despre natura harului fără să-i simți acțiunea în tine însuți? La ce bun să declami despre lumina Taborului fără să fii existențial în ea? Are vreun rost să teologizezi subtil despre Treime fără să ai în tine puterea sfântă a Tatălui, iubirea blândă a Fiului, lumina necreată a Duhului Sfânt?

Conștiința dogmatică, înțeleasă ca cunoaștere spirituală, este acordată de Dumnezeu, așa cum este orice viață autentică în Dumnezeu, care este posibilă doar prin venirea lui Dumnezeu. Ea este departe de a fi întotdeauna revărsată în cuvântul rostit sau scris. Când favoarea lui Dumnezeu se revarsă asupra omului, atunci sufletului îi lipsește dorința de a explica experiența în concepte raționale și interpretări logice. Sufletul nu are nevoie de ele, căci știe cu siguranță, cu o cunoaștere nedemonstrabilă, dar și una care nu necesită dovezi, că trăiește prin adevăratul Dumnezeu. Și dacă mai există putere în el, atunci el tinde spre o mai mare plenitudine; dar dacă acțiunea lui Dumnezeu îi depășește puterea, atunci el tace într-o epuizare fericită.

Este imposibil să îmbrăcăm experiența spirituală impecabil în cuvinte; cuvintele omenești nu pot exprima viața spiritului într-un mod echilibrat. Ceea ce este inexprimabil și de neînțeles în ordinea gândirii logice este înțeles existențial. Dumnezeu este cunoscut prin credință și comunicare vie; dar când cuvintele omenești intră cu toată convenționalitatea și fluiditatea lor, atunci se deschide un câmp pentru nenumărate nedumeriri și obiecții.

Putem spune cu siguranță că niciunul dintre Sfinți nu ar fi căutat exprimarea verbală a experienței sale spirituale și nu ar fi rămas pentru totdeauna în tăcere, această „taină a veacului viitor” [30] , dacă nu s-ar fi confruntat cu sarcina de a-și învăța aproapele; dacă dragostea nu ar fi dat naștere speranței că măcar cineva, „cel puțin un suflet”, așa cum scrie Bătrânul, va auzi cuvântul și, acceptând pocăința, va fi mântuit.

Fundamentele cunoașterii dogmatice sunt date fără prejudecăți încă din prima experiență a harului, iar dacă acest aspect al ființei spirituale unice și indivizibile nu este imediat revelat clar, nu este pentru că darul lui Dumnezeu ar avea o deficiență în sine, ci pentru că asimilarea acestui dar de către om este asociată cu un lung proces intern.

O persoană care contemplă pentru prima dată lumina divină necreată, care este introdusă pentru prima dată în lumea ființei eterne, este cuprinsă de nedumerire și rămâne într-o uimire fericită datorită noutății viziunii și incomensurabilității sale, incompatibilității sale cu întreaga lume a lucrurilor care ne înconjoară. Nu este capabilă să exprime acest lucru în cuvinte. Va fi mută sau va spune ceva aproape absurd. Dacă nu este chemată în slujba unui evanghelist, atunci cuvintele pe care le aude, inexprimabile în limbaj omenesc, le va ascunde în inima sa.

Însă, indiferent cât de mare ar fi primul dar al harului divin, până când nu este asimilat, omul poate fi din nou supus nu doar ezitării, ci și căderii. Avem un exemplu excelent în acest sens în persoana Apostolului Petru. Pe Tabor, el se află într-o nedumerire fericită; mai târziu, în timpul suferințelor lui Hristos, se leapădă de el; și mulți ani mai târziu, în epistola sa, se referă la viziunea sa de pe Tabor ca la o mărturie a adevărului.

Durata procesului de asimilare a harului nu este aceeași pentru toată lumea. Calea normală a acestei asimilări este, în general, următoarea. Prima experiență a vizitei divine afectează profund întreaga persoană și o atrage cu totul în viața interioară, în rugăciune, în lupta cu patimile. Această perioadă este bogată în simțirea inimii și abundă în experiențe atât de puternice încât mintea este atrasă cu totul să participe la ele. Perioada ulterioară, pierderea harului, cufundă o persoană într-o mare tristețe și într-o căutare nedumerită a motivelor pierderii și a

modalităților de a întoarce darul lui Dumnezeu. Și abia după mulți ani de schimbare a stărilor spirituale, de obicei însoțite de citirea Sfintelor Scripturi și a operelor Sfinților Părinți ai Bisericii, conversații cu mentori spirituali și alți asceți ai evlaviei, după o lungă luptă cu patimile, o persoană descoperă în sine lumina cunoașterii căilor duhului, care a venit în mod tainic, fără observare (Luca 17:20). Această cunoaștere, pe care o numim conștiință dogmatică, este viața profundă a duhului și în niciun caz o gnoză abstractă.

***

Dumnezeu nu este invidios. Dumnezeu nu este egoist sau ambițios. El Însuși caută cu smerenie și răbdare pe fiecare om în toate căile Sale și, prin urmare, fiecare poate, într-o oarecare măsură, să-L cunoască pe Dumnezeu nu numai în Biserică, ci și în afara Ei, însă cunoașterea perfectă a lui Dumnezeu fără Hristos sau în afara lui Hristos este imposibilă (Matei 11:27).

În afara lui Hristos, nicio experiență spirituală (mistică) nu permite unei persoane să cunoască Ființa Divină ca o Obiectivitate Unică, de neînțeles, absolută în Trei Subiecți de neînțeles, absoluți, adică ca o Treime, consubstanțială și indivizibilă. În Hristos, această revelație, această cunoaștere devine lumina vieții veșnice, revărsându-se asupra tuturor manifestărilor existenței umane.

În scrierile Starețului Siluan se vede clar cum a trăit fără contradicții ca Unicul Dumnezeu în Trei Persoane. Aceleași nume: Tată, Domn, Stăpân, Rege, Creator, Mântuitor și altele, el se referă în rugăciunile sale fie separat la fiecare Persoană a Sfintei Treimi, fie la Unitatea celor Trei Persoane.

Conform mărturiei categorice a Starețului, Divinitatea lui Iisus Hristos este cunoscută prin Duhul Sfânt. Cel care a cunoscut Divinitatea lui Hristos în acest fel, prin experiență spirituală, înțelege în El unirea necontopită a două naturi și a două voințe. De asemenea, prin Duhul Sfânt, în experiența spirituală, sunt cunoscute natura necreată a Luminii Divine și alte dogme ale credinței noastre. Dar aici este necesar să observăm că conștiința dogmatică care vine prin experiența harului este calitativ diferită de conștiința dogmatică similară acesteia în aparență, atunci când aceasta din urmă este o consecință fie a „credinței din auzire”, fie a studiului academic, fie în ordinea convingerii filozofice, ca idei ideale abstracte.

„Una e să crezi în Dumnezeu și alta e să-L cunoști pe Dumnezeu”, spune Bătrânul.

Ideile ideale abstracte pot corespunde adevărului ființei, dar chiar și în acest caz, în separarea lor de experiența pozitivă a harului, ele nu sunt acea cunoaștere a lui Dumnezeu care, în esența sa, este viața veșnică (Ioan 17:3). Totuși, ele sunt și prețioase, deoarece în orice moment pot sluji omului în planul vieții spirituale autentice.

***

Un teolog intelectual ar putea spune despre scrierile Bătrânului: Nu găsesc aici bogăția gândirii teologice; nu văd aici cunoaștere dogmatică. Va spune aceasta pentru că spiritualitatea sa aparține unui alt plan al vieții religioase.

Teologul raționalist este preocupat de o multitudine de probleme și caută rezolvarea lor prin speculație rațională. Experiența sa religioasă autentică este mică; experiența sa principală aparține sferei rațiunii și nu comuniunii vii cu Dumnezeu. El consideră erudiția sa științifică și experiența rațională drept o bogăție spirituală și le prețuiește atât de mult încât orice altă experiență, în ochii săi, trece în plan secund.

Pentru o persoană cu adevărat religioasă, care caută comuniunea vie cu Dumnezeu, trăind prin Dumnezeu, naivitatea pasiunilor raționalistului este evidentă. El este nedumerit, într-un fel - nu înțelege cum o persoană inteligentă poate fi mulțumită cu propriile conjecturi și construcții abstracte? Raționaliștii, de exemplu, se luptă de secole să rezolve problema relației dintre har și libertatea creată. Par să uite că există o altă cale de a rezolva aceste probleme: calea cunoașterii existențiale a interacțiunii dintre harul divin și libertatea umană. Aceasta este calea pe care a urmat-o Starețul Siluan. Aceasta este, în general, calea Bisericii. Biserica este puternică și bogată nu prin erudiția sa științifică, ci, mai presus de toate, prin posesia efectivă a darurilor harului. Biserica trăiește prin Duhul Sfânt, Îl respiră și, din faptul comuniunii, știe cum acționează El și, de asemenea, știe cum și în ce măsură se manifestă libertatea umană.

Interacțiunile dintre har și libertate sunt infinit variate. Această diversitate este o consecință, pe de o parte, a măsurii, sau gradului, sau puterii harului, iar pe de altă parte, a stării spirituale a fiecărui individ. Conform mărturiei Părinților Bisericii și a Preoților, când Domnul vine în sufletul unei persoane, când Lumina lui Dumnezeu îmbrățișează întreaga persoană, când întreaga persoană este în Dumnezeu, atunci aceasta pare să-și piardă libertatea; atunci libertatea sa se manifestă doar prin faptul că se predă în întregime lui Dumnezeu și nu mai acționează pe cont propriu, ci percepe doar ceea ce dă Dumnezeu. În această

stare, omul *nu întreabă nimic* (Ioan 16:23). Cu alte cuvinte: atunci toate întrebările, toate „problemele” dispar.

Spunând aceasta, nu intenționăm deloc să respingem legitimitatea și naturalețea căutărilor și întrebărilor perplexe ale sufletului. Nu. Ci vorbim despre căi diferite. În timp ce unul este satisfăcut sau cere un răspuns pe plan rațional, celălalt îl caută în ordinea ființei autentice. Raționalistul, pentru a satisface cerințele minții sale, construiește cele mai complexe sisteme teologice și filosofice; el face o muncă colosală pentru a demonstra dialectic, dacă nu a demonstra, atunci cel puțin a dezvolta și a arăta starea de lucruri așa cum i se pare. Adesea, toate puterile sale, bogatele sale talente, întreaga sa viață sunt dedicate acestui lucru. Și, în mod ciudat, netemeinicia unei astfel de căutări pare să-i scape privirii.

Este posibil să rezolvăm întrebările vieții veșnice care ne stau în față pe aceste căi? Și chiar dacă ar fi posibil, este cunoașterea abstractă viața reală? Poate fi spiritul uman mulțumit cu o astfel de soluție naivă?

Fericitul Bătrân a simțit încă din tinerețe nevoia unei existențe autentice; a căutat cu ardoare acea realitate care, în sine, aduce mărturie de netăgăduit despre spiritul nostru de existență veșnică, așa cum mărturia directă a conștiinței noastre despre faptul existenței noastre pământești este de netăgăduit.

Istoria gândirii umane și a experienței spirituale cunoaște un moment remarcabil când au fost rostite cuvintele: „Gândesc, deci exist” (Descartes). Un alt filosof al timpului nostru a înțeles viața altfel: „Aș spune: iubesc, deci exist; pentru că consider iubirea a fi baza mai profundă a conștientizării existenței noastre.” Alții spuneau: „Mănânc, merg, deci exist”, adică: „fiecare acțiune și manifestare a sinelui meu este un indicator al existenței mele”.

Toate aceste expresii conțin elemente de reflecție rațională asupra întrebării: exist eu? Dar chiar și în afara acestei reflecții, în sfera conștiinței de sine irațională, fiecare persoană este conștientă de sine ca existentă.

Astfel, există stări spirituale atunci când o persoană știe cu certitudine, prin cunoaștere directă, că nu moare, că este părtaș la viața veșnică; atunci când Duhul Sfânt, după cum spunea Starețul, mărturisește mântuirea sufletului. Iar căutarea unei astfel de rezolvări a problemelor cu care ne confruntăm este cu adevărat demnă de un om înțelept. Această cale este calea ființei, pe care o urmează Biserica lui Hristos. Bogăția Bisericii este experiența autentică a ființei divine. Iar Fericitul Stareț este bogat tocmai în această experiență a ființei veșnice, acordată de Duhul Sfânt, și purcede din ea.

Bătrânul spune:

„O, Duhule Sfânt… Mi-ai revelat o taină de neînțeles.”

Și dacă îi spunem: - Descoperă-ne această taină pe care ți-a dat-o Duhul Sfânt să o cunoști, atunci răspunsul care urmează nu este cel pe care îl căutam. El spune:

„Duhul Sfânt dăruiește sufletului cunoaștere în mod nevăzut.”

„M-a făcut să-L cunosc pe Domnul, Creatorul meu. M-a făcut să știu cât de mult ne iubește Domnul... Este imposibil de explicat”...

Astfel, Bătrânul este sărac din punct de vedere dialectic. Totuși, ar fi o greșeală să credem că aceasta este o consecință a lipsei sale de educație. Dar chiar și o persoană care este excepțional de înzestrată intelectual și capabilă de gândire raționalistă va rămâne mută atunci când intră în contact cu ființa despre care vorbește Bătrânul. Nu poate exista aici „bogăție” de gânduri și concepte teologice. Cuvintele omenești nu sunt capabile să exprime ființa la care suntem chemați, pe care Dumnezeu o dăruiește. Chiar și Domnul Însuși a evitat să o descrie în cuvinte, ci a spus: „Când va veni Duhul adevărului, El vă va călăuzi în tot adevărul... și în ziua aceea nu Mă veți întreba nimic” (Ioan 16:13; 23).

X

TESTE SPIRITUALE

Nu este întotdeauna ușor pentru o persoană să aibă o relație cu Dumnezeu. În perioada de retragere a harului, care este de obicei foarte lungă, Dumnezeu poate apărea uneori sufletului ca un chinuitor nemilos. Neobținând mila lui Dumnezeu, în ciuda tuturor isprăvilor și muncii de care dispune, o persoană suferă atât de grav încât, dacă ar fi posibil, ar renunța complet la orice existență.

Care este suferința lui? A răspunde la această întrebare nu este o sarcină ușoară.

După ce L-a experimentat pe Dumnezeu, după ce a cunoscut viața în lumina Feței lui Dumnezeu, sufletul nu mai găsește pace sau satisfacție în nimic din lume și nu se poate opri la nimic, și în același timp totul în afară de Dumnezeu îl înconjoară. Tot ceea ce a cunoscut ca rău, ca întuneric, fiecare acțiune demonică îl copleșește, iar chinul patimilor ajunge uneori la ultima încordare, iar Dumnezeu pare să se fi îndepărtat de om și nu ascultă niciuna dintre chemările

sale. Ca cea mai neajutorată creatură, el atârnă deasupra unui abis teribil și strigă către Dumnezeu după ajutor, dar toate strigătele rămân neauzite. Dumnezeu pare să fie indiferent față de toate suferințele sale. Sufletul știe despre îndepărtarea sa de dragostea lui Dumnezeu și este chinuit de conștiința neadevărului și trădării sale față de Dumnezeu, dar în același timp strigă către El după milă și nu o găsește. Dumnezeu i se arată sufletului doar ca un acuzator al fărădelegilor, iar acesta se descompune din cauza acestor acuzații. El este conștient de adevărul judecății lui Dumnezeu, dar suferința sa nu este diminuată prin aceasta. Nu prin imaginație, ci prin scufundarea efectivă în umbra morții și prin faptul că nu-L găsește alături de sine pe Dumnezeu, pe care Îl numește zi și noapte, sufletul suferă insuportabil. Se pune întrebarea: de ce toate acestea? În timpul încercării în sine, sufletul nu o poate percepe ca pe o manifestare a milei lui Dumnezeu sau a încrederii lui Dumnezeu în ea; ca pe dorința Lui de a-l face pe om părtaș la sfințenie și la plenitudinea ființei în Sine. Sufletul știe un singur lucru, că Dumnezeu a părăsit-o după ce i-a arătat Lumina Sa și, prin aceasta, i-a sporit nemăsurat suferința. Și când, complet epuizată, nu-L vede pe Dumnezeu aplecându-se spre ea cu mila Sa, atunci vin astfel de gânduri și sentimente despre care se păstrează tăcerea. Sufletul coboară în iad, dar nu așa cum coboară cei care nu au cunoscut Duhul lui Dumnezeu, care nu au în ei lumina adevăratei cunoașteri a lui Dumnezeu și, prin urmare, sunt orbi; nu - coboară acolo capabil să realizeze întunericul pe care îl contemplă.

Aceasta se întâmplă doar celor care au cunoscut harul divin și apoi l-au pierdut. Sămânța iubirii lui Dumnezeu, pe care sufletul o poartă în adâncul său, dă naștere apoi în el pocăinței, care în puterea și plenitudinea ei depășește măsura conștiinței religioase obișnuite. O persoană cu mare plâns se întoarce către Dumnezeu *cu toată ființa sa* , cu toată puterea sa, și astfel învață adevărata rugăciune, care o smulge din această lume într-o altă lume, unde aude verbe care sunt inexprimabile în limbajul omenesc. Inexprimabile, pentru că de îndată ce sunt îmbrăcate în cuvinte și concepte gata făcute, atunci oricine le aude va vedea și va înțelege în ele doar ceea ce a cunoscut în experiența sa și nimic mai mult. Când sufletul trece prin toată această serie de încercări dificile, atunci vede clar în sine că nu există un astfel de loc în lume, o astfel de suferință, o astfel de bucurie, o astfel de putere, o astfel de făptură care să-l poată smulge din iubirea lui Dumnezeu; și lumina acestei vieți nu mai poate fi înghițită de întuneric.

***

Nu este întotdeauna ușor pentru o persoană să fie cu Dumnezeu. La fel, nu este întotdeauna ușor să trăiască cu un sfânt. Mulți cred în mod naiv că este plăcut și plin de bucurie să fie cu sfinți; regretă că sunt înconjurați de păcătoși și visează

să întâlnească un sfânt. Din întâlnirile individuale, care adesea umplu un suflet anterior trist cu o speranță strălucitoare și o putere nouă, sunt gata să concluzioneze că a fi cu sfinții are întotdeauna un efect atât de inspirator asupra sufletului. Aceasta este o iluzie. Niciun sfânt nu ne poate elibera de necesitatea luptei cu păcatul care locuiește în noi. El poate ajuta cu rugăciune, ne poate ajuta cu cuvinte și învățătură, ne poate întări cu exemplul său, dar nu ne poate elibera de muncă și exploatare. Și când un sfânt ne cheamă și ne atrage să trăim după porunci, atunci poate părea „crud". La urma urmei, unii au spus și încă mai spun despre Hristos Însuși: „Cuvântul Lui este aspru; cine poate asculta de El?" (Ioan 6:60). Așadar, cuvântul sfinților, atunci când ne cer păzirea poruncilor în curăție, devine copleșitor și „crud".

Starețul Siluan a fost întotdeauna blând, indulgent, blând, dar în esență nu s-a abătut niciodată de la ceea ce fusese învățat de Dumnezeu. Abordarea sa era simplă și clară: „Domnul Îi pare rău pentru toți... El a iubit atât de mult oamenii încât a luat asupra Sa povara întregii lumi... Și vrea să-l iubim pe fratele nostru." Când îl asculți pe Stareț, îți dai seama din tot sufletul că spune adevărul, dar a-L urma este insuportabil de greu. Și mulți l-au părăsit. Mireasma lui spirituală a stârnit o rușine profundă în suflet pentru sine și un sentiment al propriei duhoare și murdărie. Dacă te plângi lui de cei care te-au jignit, atunci, deși îți înțelege durerea și se întristează alături de tine, nu-ți va împărtăși mânia. Dacă te gândești să răsplătești răul pe care l-ai suferit cu rău, atunci El se va întrista pe tine. Dacă consideri că este dăunător să răspunzi unei persoane rele cu bine, atunci El este nedumerit de cum tu, numindu-te creștin, consideri că o acțiune în conformitate cu porunca lui Hristos poate aduce vreun rău. Poruncile lui Hristos erau pentru el legea perfecțiunii absolute și singura cale de a învinge răul în lume și de a ajunge la lumina veșnică. Păzirea lor nu putea fi decât utilă; utilă atât pentru cel care le urmează, cât și pentru cel față de care sunt împlinite. Nu, și nu poate exista un astfel de caz în care respectarea poruncilor lui Hristos ar putea cauza rău, dacă răul este judecat nu după daunele externe temporare, ci în termenii existenței autentice și veșnice, căci porunca lui Hristos este revelarea binelui absolut.

A fost un caz când un ieromonah i-a spus Starețului că, dacă va face așa cum a spus, atunci dușmanii vor profita de asta și răul va triumfa. Starețul a tăcut în acel moment, pentru că cel care i se opunea nu a putut înțelege cuvântul, dar mai târziu i-a spus, nu lui, ci altuia: „Poate duhul lui Hristos să urzească răul împotriva cuiva? Suntem noi chemați la aceasta de Dumnezeu?"

Înșelăciunea conștiinței unei persoane pătimașe este mare și subtilă. În viața religioasă, o persoană posedată de patimă o prezintă adesea ca pe o căutare a adevărului și a beneficiului și adesea ca pe o luptă pentru slava lui Dumnezeu. În numele lui Hristos, care S-a dat pe Sine însuși morții pentru dușmani, oamenii

sunt uneori gata să se ridice chiar și până la vărsarea de sânge, doar că nu propriul lor sânge, ci cel al unui „frate-dușman”. Acest lucru s-a întâmplat în toate timpurile, dar viața Starețului a coincis cu un moment din istorie când o astfel de perversiune a fost dezvăluită cu o forță deosebită. „Aceasta este calea lui Hristos?”, a spus el cu tristețe.

***

„Crud” este cuvântul Bătrânului. Cine îl poate asculta? A trăi după el înseamnă a te preda torturii nu doar în sensul exclusiv al cuvântului, ci și în viața de zi cu zi.

Nu ne amintim acum unde se povestește despre un om pios care toată viața lui L-a rugat pe Domnul să-i dea moartea de martir; iar când s-a apropiat ceasul morții sale pașnice, a spus cu tristețe: „Domnul nu mi-a ascultat rugăciunea.” Dar abia rostise aceste cuvinte când a primit înștiințarea că întreaga sa viață fusese o viață de martir și a fost acceptat ca martiriu.

Bătrânul spune că harul pe care l-a primit la început a fost „asemănător cu cel al martirilor”, încât chiar s-a gândit că poate Domnul a hotărât moartea martirică pentru el; dar, asemenea acelui om pios, a murit în pace. Bătrânul a fost extrem de sobru în toate. Nu s-a lăsat pradă visării despre perfecțiune; ci, ajungând să cunoască dragostea desăvârșită a lui Hristos, s-a luptat din greu toată viața pentru a o dobândi. Știa mai bine decât oricine că „duhul este binevoitor, dar trupul este slab” și de aceea spune că uneori oamenii au dorința de a suferi pentru Hristos, dar dacă nu există har în trup, atunci omul s-ar putea să nu poată suporta chinul. Prin urmare, nu ar trebui să îndrăznești să întreprinzi o astfel de ispravă, dar dacă Domnul cheamă, atunci trebuie să-I ceri ajutorul, iar El te va ajuta.

Starețul nu a căutat martiriul, deși cunoștea harul „martirului”. Totuși, viața lui a fost un adevărat martiriu. Se poate spune chiar mai mult. Un martir plătește uneori cu viața pentru o scurtă perioadă a mărturisirii sale curajoase. Dar a lupta timp de decenii, așa cum a făcut Starețul, și a te ruga pentru lume timp de decenii, așa cum se ruga - „a te ruga pentru oameni înseamnă a vărsa sânge” - este mai presus de simplul martiriu.

Calea creștinului este în general una a martiriului; iar cel care o parcurge cum se cuvine, cu greu se hotărăște să predice. Sufletul său este plin de dorința de a-și vedea fratele părtaș la lumina veșnică, dar numai el vrea să îndure suferința și de aceea, în primul rând, se îndreaptă spre rugăciune pentru lume.

***

În limitele vieții pământești, în această sferă prevăzută de Dumnezeu pentru manifestarea nu numai a posibilităților pozitive, ci și negative ale libertății, nimeni și nimic nu poate opri complet manifestările răului; totuși, rugăciunea iubirii este suficient de puternică pentru a schimba multe în cursul evenimentelor și a reduce amploarea răului.

„Viața este lumina oamenilor. Și lumina luminează în întuneric, dar întunericul n-a cuprins-o" (Ioan 1:4-5). Întunericul neființei nu poate înghiți lumina vieții. Tot binele care vine de la Dumnezeu și se întoarce la Dumnezeu *nu este distrus.* Rugăciunea este una dintre cele mai înalte forme de existență bună, indestructibilă, veșnică. Este acea „parte bună care nu se ia niciodată" (Luca 10:42).

În căutarea mântuirii, a sa și a aproapelui său, ascetul, concentrat asupra omul său lăuntric, vede în sine puterea „legii păcatului" (Romani 7, 23). Văzând cum păcatul îl omoară, îl mortifică (Romani 7, 11) cu toată strădania de a face binele, ajunge adesea aproape la disperare și în această stare dureroasă se roagă.

Ne amintim de o vizită remarcabilă. Un călugăr pustnic a venit la noi. Avea pe atunci în jur de șaptezeci de ani. Locuia într-un loc izolat, întins pe drumul de la Mănăstire la Schit, într-o râpă, lângă un pârâu de apă, în mijlocul pădurii. Epuizat, acoperit de riduri, palid, lung, nespălat, cu fața cenușie; păr gri, neîngrijit, gri închis pe cap și barbă; ochi albaștri-gri adânciți. Am vorbit mult timp. A povestit următoarele despre sine:

„De mulți ani sufletul meu mă doare la gândul că noi, călugării, ne-am lepădat de lume, ne-am abandonat familiile și patria, am lăsat în urmă tot ce alcătuiește de obicei viața omenească; am făcut jurăminte înaintea lui Dumnezeu, a sfinților îngeri și a oamenilor să trăim după legea lui Hristos; ne-am lepădat de propria voință și am dus, în esență, o viață chinuită, și totuși nu reușim în bine. Câți dintre noi ne mântuim? Eu sunt primul care piere. Îi văd și pe alții, pe care patimile îi stăpânesc. Și când întâlnesc oameni lumești, văd că trăiesc în mare ignoranță, nepăsare și nu se pocăiesc. Și astfel, încetul cu încetul, pe nesimțite pentru mine, am fost atras în rugăciune pentru lume. Am plâns mult la gândul că, dacă noi, călugării, care ne-am lepădat de lume, nu ne mântuim, atunci ce se întâmplă în lume în general? Așa că, treptat, durerea mea a crescut și am început să plâng cu lacrimi de disperare. Și astfel, anul trecut, când eram atât de disperat, obosit să plâng, întins noaptea pe jos, Domnul S-a arătat și m-a întrebat: «De ce plângi așa?»… Tac… „Nu știți că Eu voi judeca lumea?"… Tac

din nou… Domnul spune: „Voi avea milă de fiecare persoană care L-a chemat pe Dumnezeu măcar o dată în viață”… Un gând m-a străbătut: „Atunci de ce suferim atât de mult în fiecare zi?” Domnul răspunde mișcării gândului meu: „Cei care suferă pentru porunca Mea vor fi prietenii Mei în Împărăția Cerurilor, iar Eu voi avea milă doar de restul.” Și Domnul a plecat.”

Acest lucru i s-a întâmplat în realitate. Apoi a povestit despre alte două viziuni pe care le-a avut într-un somn ușor, după o rugăciune tristă pentru pace.

Nu menționăm numele acestui călugăr, deoarece este încă în viață și refuzăm să evaluăm viziunea. L-am ascultat fără cea mai mică manifestare a atitudinii noastre față de ceea ce ne-a spus, urmând regula severă a părinților athoniți - să fim deosebit de atenți când vorbim despre viziuni. Poate că vigilența noastră seacă, poate că ceva absurd din noi l-a respins pe acest bătrân călugăr, dar abia după aceea nu a mai venit la noi. Noi, însă, am avut un gând lipsit de modestie: să-l testăm mai departe. Poate că acest lucru l-a jignit? Nu știm.

În timpul comunicării noastre cu călugării din Sfântul Munte, am întâlnit nouă persoane cărora le plăcea să se roage pentru pace și se rugau cu lacrimi. Odată am auzit o conversație între doi călugări. Unul dintre ei a spus:

— Nu pot înțelege de ce Domnul nu dă pace lumii dacă măcar o persoană Îl imploră pentru ea?

Un altul a răspuns la asta:

- Și cum este posibilă pacea deplină pe pământ dacă rămâne măcar o persoană cu o voință rea?

Dar să revenim la subiectul nostru principal.

***

Nu este întotdeauna ușor pentru un om să fie cu Dumnezeu.

Ne repetăm, dar subiectul conversației noastre este de așa natură încât acest lucru nu poate fi evitat. Gama gândurilor ascetului nu este bogată sau variată, dar ating acea existență care nu este deloc ușor de asimilat. Secolele trec, și în lungul lor parcurs aceeași experiență se repetă aproape invariabil și, în ciuda acestui fapt, puțini cunosc succesiunea isprăvii creștine și se pierd pe această

cale. Domnul a spus: „Strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt cei ce o găsesc” (Matei 7, 14).

Dorim să vorbim din nou despre ceea ce a făcut obiectul unor lungi conversații între Starețul Siluan și Părintele Stratonic. Calea unui creștin, în termeni generali, este următoarea. La început, omul este atras către Dumnezeu prin darul harului, iar când este deja atras, vine o lungă perioadă de încercare. Libertatea omului și încrederea sa în Dumnezeu sunt testate și, uneori, „cruzime”. La începutul întoarcerii către Dumnezeu, atât cererile mici, cât și cele mari, abia rostite, sunt de obicei îndeplinite rapid și în mod miraculos de către Dumnezeu; dar când vine perioada de încercare, atunci totul se schimbă, iar cerul pare să se închidă și devine surd la toate rugăciunile. Pentru un creștin zelos, totul în viață devine dificil. Atitudinea oamenilor față de el se înrăutățește; încetează să-l respecte; ceea ce li se iartă altora nu i se iartă lui; munca sa este aproape întotdeauna plătită sub normă; corpul devine ușor susceptibil la boli; natura, circumstanțele, oamenii - totul se întoarce împotriva lui. Cu toate darurile sale naturale, nu mai puțin decât ale altora, nu le găsește nicio utilitate. Pe lângă toate acestea, suferă multe atacuri din partea forțelor demonice. Și ultima, cea mai dificilă și insuportabilă suferință este aceea că Dumnezeu îl părăsește. Atunci suferința își atinge plenitudinea, căci afectează întreaga persoană în toate planurile ființei sale.

Dumnezeu îl părăsește pe om?.. Este oare posibil?.. Și totuși, în suflet, în locul sentimentului trăit al apropierii lui Dumnezeu, vine un altul - că El este infinit, inaccesibil de departe, mai departe decât lumile stelare, și toate chemările către El pier neputincioase în spațiu. Sufletul își intensifică în interior strigătul către El, dar nu vede nici ajutor, nici măcar atenție. Totul este atunci dificil. Totul se obține cu o muncă disproporționat de multă, super-puternică. Viața devine dureroasă, iar omul începe să realizeze că blestemul și mânia lui Dumnezeu apasă asupra lui. Dar când aceste încercări trec, atunci omul va vedea că Providența incomprehensibil de miraculoasă a lui Dumnezeu l-a protejat cu grijă pe toate căile.

Experiența de mii de ani, transmisă din generație în generație și din generație în generație, spune că atunci când Dumnezeu vede credincioșia sufletului ascetului față de El, așa cum a văzut credincioșia lui Iov, atunci îl va călăuzi la adâncimi și înălțimi inaccesibile oricui altcuiva. Cu cât credincioșia și încrederea unei persoane față de Dumnezeu este mai completă și mai puternică, cu atât mai mare va fi măsura încercărilor și plenitudinea experienței, care poate atinge grade atunci când atingerea acelor limite care sunt în general accesibile omului devine evidentă.

***

Atâta timp cât mândria este puternică într-o persoană, aceasta poate fi supusă atacurilor unei disperări deosebit de dureroase, infernale, care distorsionează toate ideile despre Dumnezeu și căile providenței Sale. Un suflet mândru, trăind în suferința dureroasă și în întunericul iadului, îl consideră pe Dumnezeu vinovat de chinurile sale și Îl consideră incomensurabil de crud. Lipsit de adevărata ființă în Dumnezeu, el evaluează totul din starea sa dureroasă, suferindă și începe să-și urască atât propria viață, cât și, în general, toată ființa din lume. Fiind în afara luminii divine, în disperarea sa ajunge la punctul în care chiar și ființa lui Dumnezeu Însuși începe să i se pară o prostie fără speranță, drept urmare repulsia față de Dumnezeu și ura față de toată ființa devin din ce în ce mai mari.

O astfel de disperare și ură sunt evitate de oamenii credincioși, căci omul este mântuit prin credință; prin credința în dragostea și mila lui Dumnezeu, prin credința în cuvântul Său, prin credința în mărturia Părinților Bisericii. Cei mai mulți creștini pioși poate că nu și-au experimentat învierea în timpul vieții lor, dar credința în ea îi păstrează. Bătrânul vorbește de multe ori despre această credință, referindu-se la cuvintele Domnului: „Fericiți cei ce n-au văzut, ci au crezut” (Ioan 20:29). Va veni ceasul când această credință îl va scoate pe om din întunericul și îngustoarea robiei în întinderile vieții adevărate, nepieritoare, a cărei splendoare este cu totul specială, spre deosebire de ideea umană obișnuită de splendoare și frumusețe.

***

Diavolul-dușman acționează diferit cu cei care îl acceptă și diferit cu cei care se luptă cu el. Suferința disperării mândre este diferită și diferită este cea a unui suflet pios atunci când Dumnezeu îi permite lui Satan să poarte război cu sufletul. Această ultimă ispită este extrem de dificilă și rareori este permisă.

Când pentru prima dată o persoană, abandonată în mod providențial de Dumnezeu, experimentează apropierea lui Satan, atunci întreaga sa ființă, atât sufletul, cât și trupul, este asuprită de o mare suferință și frică, care nu pot fi comparate cu frica de criminali și ucigași, pentru că în ea există întunericul distrugerii veșnice. Sufletul știe atunci CE este diavolul; cunoaște puterea cruzimii sale; și lovit de răul colosal care stă în fața sa, se micșorează complet. De groază, disperare și tremur, devine atât de epuizat încât nu găsește puterea să se roage. Nu-L simte pe Dumnezeu Mijlocitor alături de el, iar vrăjmașul spune: „Ești în puterea mea... Dar nu te încrede în Dumnezeu și nu-L uita; El este implacabil.” În aceste momente, sufletul, nevrând să-l accepte pe diavol, fie

în tăcere, fără cuvinte, se blochează cu gândul la Dumnezeu, fie, în cel mai bun caz, găsește puterea să cheme numele lui Dumnezeu. După aceea, își dă seama că tocmai în această luptă Dumnezeu o ascultă exclusiv.

***

Din scrierile Bătrânului veți vedea că a trăit de două ori o astfel de luptă cu Satana. Prima dată a fost salvat rostind Rugăciunea lui Iisus, pe care încă nu o terminase când i s-a arătat Domnul; a doua oară era deja mai puternic și mai curajos și a găsit puterea să se așeze și să se întoarcă către Dumnezeu cu rugăciune, iar apoi a primit ca răspuns cuvinte neobișnuite și ciudate: „Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui”.

Apoi a aflat cu ce armă este învins diavolul, la fiecare apropiere a căruia sufletul întoarce toată puterea urii împotriva sa și, ca ultim dușman al său, se condamnă la chinuri veșnice, adăugând: „Dar Dumnezeu este sfânt, adevărat și binecuvântat în veci”.

Înarmat cu o astfel de armă, sufletul este eliberat de orice frică și devine inexpugnabil pentru vrăjmaș. Un astfel de suflet „experimentat”, la fiecare atac al vrăjmașului, cu mare mânie se aruncă în abisul întunericului veșnic, ca vrednic de ea, iar vrăjmașul se retrage din el, neputând rezista forței focului întâlnit, iar sufletul, deja eliberat de el, cu o minte curată se poate întoarce către Dumnezeu cu rugăciunea.

***

„Vrăjmașul a căzut prin mândrie.” Mândria este începutul păcatului; ea conține tot felul de rele: vanitatea, iubirea de glorie, pofta de putere, răceala, cruzimea, indiferența față de suferințele aproapelui; visarea minții, activitatea sporită a imaginației, o expresie demonică a ochilor, un caracter demonic al întregii înfățișări; tristețe, melancolie, disperare, ură; invidie, umilință, în mulți o prăbușire în pofte carnale; neliniște interioară chinuitoare, neascultare, teama de moarte sau, dimpotrivă, dorința de a pune capăt vieții și, în final, ceea ce nu este neobișnuit, nebunie completă. Acestea sunt semnele spiritualității demonice. Dar până când nu se manifestă clar, ele rămân neobservate de mulți.

Nu toate semnele de mai sus pot caracteriza pe cineva care a fost „sedus” de gânduri, viziuni sau „revelații” demonice. Unii sunt dominați de megalomanie,

iubire de glorie și poftă de putere; alții de melancolie, disperare și anxietate ascunsă; alții de invidie sau tristețe și ură; mulți de poftă carnală. Dar toți vor avea cu siguranță imaginație și mândrie, care se pot ascunde sub masca chiar și a celei mai extreme umilințe.

***

Când o persoană este „sedusă” de dușman și îl urmează, fără să înțeleagă CE este dușmanul, nu recunoaște puterea luptei directe cu el și suferă pentru că este condusă de dușman de la lumina vieții adevărate în întunericul în care acesta locuiește. Aceste suferințe poartă pecetea orbirii spirituale. În unele cazuri, dușmanul aduce o plăcere neliniștită în conștiința mândră a măreției sale imaginare; în altele, după ce a dat naștere unei boli puternice în suflet, îl instigă împotriva lui Dumnezeu; iar acesta, neînțelegând adevărata cauză a suferinței sale, se întoarce cu ură către Dumnezeu.

Un suflet pios, ajungând să cunoască dragostea lui Dumnezeu, suferă din cauza unei lupte directe cu vrăjmașul, din cauza marii puteri a răului diavolului îndreptate asupra lui în această confruntare, iar omul vede clar că această putere îl poate lovi complet.

În primul caz, sufletul se luptă de obicei mult timp, fără să găsească o ieșire către Dumnezeu; în al doilea, Dumnezeu i se arată persoanei în mare lumină, imediat ce timpul încercării a expirat, a cărei lungime și putere sunt măsurate de Dumnezeu. Pentru unii durează trei minute; pentru alții, o oră sau mai mult; și un ascet a rămas în ea timp de trei zile. Durata perioadei poate depinde, pe de o parte, de intensitatea mai mică a tensiunii luptei, pe de altă parte, de rezistența mai mare a persoanei, căci puterea sufletelor nu este egală.

Nu există ispită mai puternică decât lupta sufletului cu Satana, descrisă mai sus. Aceasta este o durere, mai puternică decât toate calamitățile posibile pe pământ. Există însă o suferință, al cărei chin depășește chiar și aceasta. Aceasta este suferința unui suflet profund rănit de dragostea pentru Dumnezeu și care nu ajunge la Căutare.

Este de neînțeles cum comunică Dumnezeu cu sufletul. După ce a generat în el o iubire arzătoare, El se ascunde în mod ciudat de el, iar când sufletul este epuizat de această abandonare, atunci El vine din nou în liniște cu mângâierea Sa inexprimabilă. În anumite momente, chinul abandonului lui Dumnezeu întrece orice suferință infernală, dar se distinge prin faptul că conține puterea dătătoare

de viață a lui Dumnezeu, transformând tristețea în dulcea fericire a iubirii lui Dumnezeu.

***

O persoană care trăiește în această carne grasă nu poate rămâne neclintită. În anumite momente de rugăciune pură, sufletul ascetului atinge adevărata ființă veșnică, care este scopul său final și singur, dar când acea rugăciune se termină, coboară din nou într-o stare fie de simț mediu al lui Dumnezeu, fie chiar de simț senzorial al lumii, odată cu care întunericul cărnii revine și puterea comunicării interioare slăbește.

Mulți oameni au o percepție senzorială atât de constantă asupra lumii, încât abia mai știu nimic altceva, și atunci devin „trup" care nu acceptă legea lui Dumnezeu. Dar ascetul percepe întoarcerea de la rugăciunea curată la grăsimea percepției carnale a lumii ca pe o plecare de la Domnul. Apostolul Pavel spune: „Cât timp suntem acasă în trup, ne îndepărtăm de Domnul... dar îndrăznim și vrem mai degrabă să plecăm din trup și să fim acasă la Domnul" (2 Corinteni 5:6-7). Numai printr-o luptă continuă se ferește ascetul de acea decădere spre care trupul său îl trage neîncetat cu greutatea sa. Și cu cât stările sale spirituale sunt mai dese și mai prelungite, cu atât mai dureros experimentează coborârea în percepția carnală a lumii.

***

Când un ascet, mișcat de duhul iubirii lui Dumnezeu, se roagă cu plâns adânc, apoi, ajungând la o anumită stare, dincolo de care în acel moment nu mai are putere să se ridice, experimentează pacea sufletului din apropierea de Dumnezeu; dar când rugăciunea se termină, această pace se păstrează în suflet doar pentru o vreme, uneori mai mult, alteori mai puțin, și apoi începe să fie din nou chinuit. Schimbarea acestor stări duce la rezultate diferite. Unii, la un moment dat în calea lor spirituală, ajung la acea măsură a rugăciunii care le aduce sufletul la frică și tremur, apoi treptat declină și slăbesc în rugăciune. Alții, suflete curajoase, dimpotrivă, cresc neobosit, căutând o plenitudine tot mai mare a rugăciunii și așa mai departe, până când dorința și chiar nevoia de a nu se cruța până la sfârșit, ca și cum ar „urî și distruge" sufletul lor, prinde rădăcini în sufletul lor. Dar chiar și aceasta, după cum vedem din scrierile Bătrânului, nu este încă iubirea finală pe care Domnul le permite slujitorilor Săi să o cunoască și

din dulceața căreia o persoană îndură cu ușurință toată suferința și chiar moartea.

***

Fericitul Bătrân știa până la capăt că dragostea pe care i-a învățat-o Duhul Sfânt era *Adevărul,* stând în autenticitatea sa ontologică și existențială mai presus de orice îndoială. El a experimentat acest grad de cunoaștere atunci când Domnul i s-a arătat. El a spus că atunci când Domnul Însuși i se arată sufletului, atunci acesta nu poate decât să-L cunoască pe Creatorul său și Dumnezeu. Prin lucrarea Duhului Sfânt, i s-a dat ocazia să contemple sfințenia desăvârșită a lui Dumnezeu și s-a străduit să împărtășească și să dobândească această sfințenie cu toată inima sa, cu toată ființa sa.

Oricine se află pe această cale nu se poate lăsa pradă gândirii raționale abstracte nici măcar în ceea ce privește misterele credinței.

Sufletul său respinge orice „rațiune mentală", care aduce un fel de dezintegrare în integritatea și unitatea vieții spiritului îndreptat cu rugăciune către Dumnezeu. Din prezența constantă în rugăciune - amintirea a tot ceea ce este exterior slăbește, iar dacă obiceiul anilor trecuți nu ar veni în ajutor, eliberându-l de nevoia de a se gândi la acțiunile vieții de zi cu zi, atunci nu ar fi capabil să le îndeplinească.

„Sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Domnul și dulceața Duhului Sfânt a devenit ca și cum ar fi fost nebun; stă, tace, nu vrea să vorbească; și ca și cum ar fi fost nebun, privește spre lume și nu o vrea și nu o vede. Și oamenii nu știu că el contemplă pe Domnul iubit, iar lumea rămâne ca și cum ar fi fost uitată și uitată, iar sufletul nu vrea să se gândească la ea, pentru că nu este dulceață în ea."

XI

„ȚINE-ȚI MINTEA ÎN IAD ȘI NU DISPERA"

În contemplarea SPIRITUALĂ, ascetul devine spectator al lucrurilor care sunt un mister pentru marea majoritate a oamenilor, dar se confruntă cu imposibilitatea de a povesti despre acest mister, deoarece, atunci când este tradus în limbaj

uman, apare celui care îl aude ca fiind ceva complet diferit. Limbajul cuvintelor și conceptelor umane oferă o oportunitate foarte limitată de a transmite starea interioară a fiecăruia către celălalt. O condiție indispensabilă pentru înțelegerea reciprocă este comunitatea sau triumful experienței. Fără această comunitate, înțelegerea nu se va realiza, deoarece în spatele fiecăruia dintre cuvintele noastre se ascunde întreaga noastră viață; în fiecare concept fiecare dintre noi își pune volumul propriei experiențe, motiv pentru care cu toții vorbim inevitabil limbi diferite. Dar, datorită consubstanțialității rasei umane, este posibil să evocăm o nouă experiență în sufletul ascultătorului prin cuvinte și, astfel, cum s-ar spune, să generăm o nouă viață în el. Și dacă acest lucru este așa în comunicarea noastră umană, atunci cu atât mai mult se întâmplă în acțiunea divină. Cuvântul lui Dumnezeu, având în vedere o anumită dispoziție interioară a sufletului care îl primește, prin manifestarea sa aduce cu adevărat viață nouă, iar acea viață care este conținută în el, adică veșnică.

Ținând cont nu doar de imperfecțiunea mijloacelor noastre - limbajul, ci și de ignoranța și incapacitatea noastră, să ne permitem totuși să ne întoarcem la acea conversație-rugăciune ciudată ca formă, despre care am vorbit mai sus, și anume la cuvintele: „Ține-ți mintea în iad și nu dispera”.

Oricine a citit Evanghelia nu a putut să nu observe unicitatea conversațiilor lui Hristos. În exterior, formal, nu pare să existe nicio consecvență în ele. Luați, de exemplu, conversațiile cu Nicodim, cu femeia samariteancă, cu Ucenicii la Cina cea de Taină. Atenția lui Hristos este îndreptată nu atât către ceea ce spune o persoană, cât către ceea ce este în adâncul ei și ceea ce este capabilă să primească de la Dumnezeu.

Așadar, în această conversație-rugăciune a Starețului Siluan pare să existe puțin sens la suprafață, iar unora le poate părea pur și simplu o prostie absurdă. Dar dacă adevăratul său conținut și puterea revelației date lui Siluan în ea ni s-ar dezvălui, atunci putem spune cu certitudine că întreaga noastră ființă ar fi zguduită până în adâncul sufletului.

Bătrânul Siluan a plâns timp de decenii „până la lacrimi mari” pentru ca lumea să-L cunoască pe Dumnezeu. El și-a dat seama că, dacă neamurile – s-a gândit la neamuri, purtându-le în dragostea rugătoare a inimii sale – ar cunoaște dragostea și smerenia lui Dumnezeu, atunci, asemenea Apostolului Pavel, ar lăsa în urmă, ca pe gunoaie (Filipeni 3:7-8), ca pe jucăriile copiilor, hobby-urile lor, tot ce le absorbea ființa și ar începe să urmărească această smerenie și această dragoste zi și noapte cu toată puterea sufletului lor. Și dacă s-ar întâmpla acest lucru, atunci fața pământului s-ar schimba, iar destinele tuturor oamenilor și întreaga lume s-ar transforma, așa cum a spus Bătrânul, „într-un ceas”. Atât de mare este această putere.

Poate că ți se va părea ciudat să auzi că taina căderii și a răscumpărării, precum și toate căile spirituale ale omului, i-au fost revelate lui Siluan în acea vreme. Dumnezeiescului Petru, pe Tabor și în ziua pogorârii Duhului Sfânt, i s-a revelat cu claritatea finală că „nu este sub cer niciun alt nume dat oamenilor, prin care să fie mântuiți". Și nu numai bătrânii și cărturarii evrei au fost uimiți de afirmația categorică a lui Petru și Ioan, oameni simpli și neînvățați, așa cum povestește Scriptura (Faptele Apostolilor 4:12-13), ci suntem cu toții uimiți până în ziua de azi. Apare involuntar întrebarea: „O, Petre, de unde știi tu, simplu și neînvățat, ce nume sunt date sub cer? Ai cunoscut cu adevărat istoria culturilor și religiilor Chinei, Indiei, Babilonului, Egiptului etc.?"

„Cei neînvățați și simpli" Siluan au dezvăluit și ei secrete ascunse „de cei înțelepți și inteligenți", iar noaptea în care a avut loc acea rugăciune-conversație supranaturală are o semnificație extraordinară în viața sa. Lumea este cufundată în întunericul ignoranței spirituale. Calea către viața veșnică este predicată constant în toate limbile, dar cei care cunosc cu adevărat această cale abia se găsesc, doar câțiva pe generație.

***

„Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui." O expresie de neînțeles. Ce înseamnă să-ți ții mintea în iad? Nu înseamnă oare să-ți imaginezi ceva similar acelor imagini adesea populare pe care le zugrăvește imaginația umană naivă?.. În acest caz - nu. Părintele Siluan, asemenea unor mari Părinți, de exemplu, Antonie cel Mare, Sisoe cel Mare, Macarie și Pimen cel Mare și alții, a avut ocazia să experimenteze efectiv starea de chinuri infernale în timpul vieții lor. Repetarea acestei stări, ca urmare, este adânc întipărită în inimile lor, astfel încât o pot, după bunul plac, reînnoi în sufletele lor, întorcându-se la ea prin mișcarea interioară corespunzătoare a Duhului. Și au recurs la această lucrare atunci când o anumită patimă a început să se manifeste în sufletele lor într-un fel sau altul, și mai ales cea mai profundă și mai subtilă dintre ele - mândria.

Lupta cu mândria este ultima etapă a luptei cu patimile. În prima perioadă, ascetul se luptă cu patimile carnale grosolane, apoi cu iritabilitatea și, în final, cu mândria. Ultima luptă este, fără îndoială, cea mai dificilă. Învățând în lunga sa experiență că mândria duce la pierderea harului, ascetul, cu o mișcare interioară specială, coboară cu sufletul său în iad și, cu foc iadului, arde în sine acțiunea fiecărei patimi.

Bătrânul a observat că majoritatea oamenilor, apropiindu-se de aceste hotare, se îngrozesc cu inima slabă și nu pot suporta. De aceea, Marele Sisoes vorbea

despre asta cu o întrebare: „Cine poate suporta gândul la Antonie? Cunosc însă un om (el însuși - Sisoes) care poate suporta.”

Bătrânul Siluan a explicat că Sisoes avea în minte gândul pe care Marele Antonie l-a învățat de la cizmarul din Alexandria. Cuviosul Antonie s-a rugat ca Domnul să-i descopere măsura la care ajunsese. Și i s-a spus că nu ajunsese la măsura Cizmarului. Venind la Cizmar, Venerabilul l-a întrebat cum trăiește. El a răspuns că dă o treime din câștigurile sale templului, o treime săracilor și păstrează restul pentru propriile nevoi. Antonie, care își abandonase toate averile și trăia în deșert într-o sărăcie mai mare decât Cizmarul, nu a fost surprins de această faptă. Superioritatea lui nu stătea în ea. Apoi i-a spus Cizmarului: „Domnul m-a trimis la tine să aflu cum trăiești?” Cizmarul smerit l-a respectat pe Antonie și, înspăimântat de un astfel de cuvânt, a spus: „Nu fac nimic, dar în timp ce lucrez, mă uit la oamenii care trec și mă gândesc: toți se vor mântui, eu singur voi pieri”.

Antonie, trimis de Dumnezeu să învețe de la Cizmar; Antonie, pregătit pentru înțelegerea corectă a cuvântului auzit printr-o ispravă lungă și extraordinară care a uimit tot Egiptul, prin darul lui Dumnezeu a simțit puterea gândului Cizmarului și a înțeles cu adevărat că nu ajunsese la măsura Cizmarului. Întorcându-se în deșert, a început să învețe această lucrare.

Marele Antonie, fondatorul monahismului răsăritean, a primit, împreună cu înțelegerea, puterea de a suporta acest gând. El a învățat această practică pustnicii care erau capabili să ia nu lapte, ci hrană solidă. De la el, alți mari Părinți ai deșertului au primit și ei această practică și, ca pe o comoară neprețuită, au transmis-o ca moștenire secolelor următoare. Această practică capătă o formă verbală proprie în fiecare; astfel, Pimen cel Mare le-a spus ucenicilor săi: „Credeți-mă, copii, unde este Satana, acolo voi fi și eu”; dar, în esență, se reduce la același lucru.

Fericitul Stareț Siluan spunea că mulți asceți, apropiindu-se de această stare, necesară pentru purificarea de patimi, disperă și, prin urmare, nu pot merge mai departe. Dar cel care știe că „Domnul ne iubește mult” evită acțiunea distructivă a disperării finale și știe să stea cu înțelepciune pe marginea ei, astfel încât chiar și cu puterea flăcărilor infernale să aprindă fiecare patimă în sine și, în același timp, să nu devină victimă a disperării. „Și nu disperați”.

Povestea Bătrânului este simplă, la fel de simplă ca cuvântul cizmarului din Alexandria, la fel de simplă ca cea rostită de Cuviosul Sisoes sau de Cuviosul Pimen și de alți Părinți, dar puterea cuvântului și profunzimea tainei acestei fapte vor rămâne necunoscute oricui nu a avut o experiență similară a chinurilor iadei, pe de o parte, și a marilor daruri ale harului, pe de altă parte.

***

Întreaga lungă viață ascetică a Starețului, mai ales după acea noapte, a fost o căutare ferventă a smereniei. Și dacă am vrea să cunoaștem imaginea și taina luptei sale pentru a dobândi smerenia, atunci ar trebui să ne oprim asupra cuvintelor sale ciudate;

„Cântecul meu preferat: - În curând voi muri și sufletul meu nenorocit se va coborî în iad și acolo voi suferi singur într-o temniță întunecată și voi plânge amarnic: sufletul meu tânjește după Domnul și Îl caută cu lacrimi. Cum să nu-L caut? El m-a căutat mai întâi și mi S-a descoperit mie, păcătosului."

Când a spus: „Sufletul meu ticălos se va coborî în iad", acestea nu erau doar cuvinte, ci și o experiență autentică a suferințelor infernale care i se altoiseră în inimă, astfel încât, printr-o mișcare interioară conștientă a spiritului, le putea reînnoi în sine, uneori într-o măsură mai mare, alteori mai mică. Și când focul chinurilor infernale producea efectul dorit, adică ucidea gândul pătimaș, atunci distrugerii generale a acestui foc el contrasta efectul mântuitor al iubirii lui Hristos, pe care și el o cunoștea și o purta în inimă.

El a învățat această practică primind răspunsul: „Ține-ți mintea în iad și nu dispera". Cu prima parte a „cântecului său preferat" s-a aruncat în iad, cu a doua, întorcându-se la amintirea iubirii lui Dumnezeu, a evitat disperarea. „Și nu dispera".

Doar câțiva pot face așa cum a făcut Bătrânul. Din prezența constantă în această ispravă, sufletul dobândește o obișnuință și o rezistență deosebite, astfel încât amintirea iadului este atât de asimilată de suflet încât devine aproape inseparabilă. Necesitatea unei astfel de constanțe este cauzată de faptul că o persoană „care trăiește în lume și poartă carne" este supusă constant influenței păcatului care o înconjoară, de care, ca o armură, sufletul se protejează smerindu-se chiar și până la iadul infernal.

Bătrânul spune: „Însuși Domnul m-a învățat cum să mă smeresc: «Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui.» Și prin aceasta vrăjmașii sunt învinși; iar când ies din foc cu mintea mea, atunci gândurile capătă din nou putere."

Din discursurile noastre palide și incoerente este imposibil să obținem o idee reală despre această viață minunată și inexprimabilă, unde suferința supremă, îndurată de natura umană, se combină cu fericirea supremă, îndurată de natura

umană. Una o însoțește pe cealaltă într-un mod ciudat. Și dacă ar fi doar suferință, ar fi imposibil să o suportăm -

Și dacă ar fi doar fericire, atunci ar fi și imposibil să o înduri [32] .

XII

DESPRE CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU ȘI LIMITELE POSIBILITĂȚILOR CREAȚIEI

FIECARE gând uman, fiecare cuvânt uman este energie-forță. Și dacă acest lucru este adevărat în legătură cu gândul și cuvântul uman, atunci este cu atât mai adevărat în legătură cu cuvântul lui Dumnezeu, cuvântul lui Hristos.

Când auzim cuvântul Evanghelic al lui Hristos, parfumat, liniștit, dulce: „Fericiți cei curați cu inima, căci ei vor vedea pe Dumnezeu”... sau: „Iată, vă poruncesc să vă iubiți unii pe alții”... sau „Învățați de la Mine, căci Eu sunt blând și smerit cu inima” - atunci să nu uităm că acest cuvânt blând al lui Hristos este acea putere de neînțeles, nemărginită, care a chemat din întunericul neființei la lumina vieții tot ce există, toate nenumăratele lumi, toate nenumăratele făpturi, raționale și irațională, în diversitatea lor.

Cuvântul lui Hristos, îmbrăcat într-o formă smerită, perceptibilă senzorial, a cuvântului creat de om, care poate fi înregistrat chiar și grafic, acest cuvânt, în adâncul său, în miezul său, este energia Marelui Dumnezeu Creator Atotputernic, și trebuie spus despre el același lucru pe care se spune în Scriptură despre Dumnezeu Însuși, adică este un „foc mistuitor”, de care cei pământești trebuie să se apropie cu cea mai mare evlavie și frică (Evrei 11:28-29).

„Cuvântul Tău este nespus de arzător” (Psalmul 118:140), spune psalmistul.

Cuvântul lui Hristos este cel mai misterios cuvânt; este inaccesibil, de neînțeles chiar și pentru cele mai mari minți și, în același timp, este atât de simplu și clar încât este accesibil chiar și copiilor mici.

Cuvântul lui Hristos este atât de aproape de noi, atât de ușor de înțeles, atât de natural, atât de profund legat de inima noastră omenească și, în același timp, fără îndoială, depășește infinit puterile firii create: este dumnezeiesc, neînțeles, supranatural și, după cum spune Apostolul Pavel, nu este de la om și nu după om (Galateni 1:11-12).

Cuvântul lui Hristos, adresat unui om liber, este blând și non-violent și, în același timp, este nemărginit, deloc puternic omenește, precum cuvântul autorității absolute, precum cuvântul Stăpânului neîmpărțit al întregii existențe. „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece", spune Hristos.

Cuvântul lui Hristos, primit cu credință profundă, conduce omul la viața veșnică pe o cale pe care va întâlni multe lucruri neobișnuite, necunoscute celor care nu-L urmează pe Hristos. Pe această cale înaltă, tot ceea ce omul poate experimenta și cunoaște în ființa sa i se va revela. Lumina cuvântului lui Hristos ajunge până la ultimele limite ale abisului întunecat, dezvăluind natura numeroaselor fantome ale adevărului care atrag omul în întuneric. Cuvântul lui Hristos este un foc care încearcă tot ce este în om și în existența lumii în general, căci, așa cum mărturisește Apostolul Pavel, „nicio făptură nu este ascunsă de El" (Evrei 4:13).

Cuvântul lui Hristos este duh și viață veșnică, plinătatea iubirii și bucuria raiului. Cuvântul lui Hristos este lumina divină necreată... Nu apelează la rațiunea logică superficială, ci la inima profundă a omului, iar cel care își deschide inima până în adâncul ei pentru a primi cu vrednicie această lumină divină, pentru a se contopi cu ea într-unul singur, devine asemenea lui Dumnezeu.

Cuvântul lui Hristos, luat la viață, îl face pe om dumnezeu.

„Nimeni n-a văzut vreodată pe Dumnezeu: singurul Fiu, care este în sânul Tatălui, El L-a făcut cunoscut" (Ioan 1:18). Manifestarea lui Dumnezeu Cuvântul (Logos) în trup și cuvântul Său stau la temelia vieții unui creștin. Această viață este inexplicabilă pentru cei care nu au cunoscut-o din experiență și, prin urmare, orice încercare de a arăta în cuvinte locul spiritual în care se află atunci omul va fi zadarnică. Atât abisul „întunericului de afară", cât și lumina veșnică a Divinității sunt revelate înaintea lui, iar el însuși stă între ele. El se roagă atunci cu un duh care suferă din cauza conștiinței nevoii sale supreme. El se roagă cu cea mai mare intensitate, cu concentrarea completă a întregii sale ființe.

Când Sfântul Serafim de Sarov a stat pe o piatră timp de o mie de zile și o mie de nopți, strigând: „Dumnezeule, ai milă de mine, păcătosul", atunci oricine, chiar și vag, poate înțelege că duhul său se afla într-o mare luptă titanică.

Antonie cel Mare, Arsenie cel Mare, Serafim de Sarov și ceilalți Părinți ai noștri sunt oameni de un curaj excepțional, care au renunțat la lume și au disprețuit orice pericol; și când plâng, nu plâng pentru bunuri pierdute, nici pentru vreo altă pierdere trecătoare, ci, evident, ceva mai cumplit le așteaptă privirea decât orice pericole pe care și le imaginează omul pe pământ.

La aceste nume mari și la altele asemenea lor, ne permitem să adăugăm numele Bătrânului Siluan. Când citim în cartea sa despre plânsul lui Adam, de care „tot deșertul asculta”, marele deșert al lumii, nu trebuie să uităm că acest plâns a fost al lui, al lui Siluan. El a trăit marea tragedie a căderii omului. A plâns cu un plâns mare, înaintea căruia orice plâns spiritual uman nu este nimic. Numai cel care a văzut lumina veșnică a lui Dumnezeu poate plânge așa. Oamenii care nu au văzut sau, cum spune însuși Bătrânul, care nu L-au cunoscut pe Dumnezeu, nu pot înțelege aceste suferințe și nici nu pot plânge cu un astfel de plâns.

***

Comunicarea cu Starețul ne-a condus la înțelegerea fermă a faptului că limitele capacităților umane sunt dezvăluite unui creștin credincios, unui ascet sfânt. Toate problemele existenței umane vor apărea în fața lui și se vor apărea cu o forță excepțională. Problema vieții și a morții, problemele libertății și creativității, sensul vieții și al suferinței; problemele relației dintre revelație și credință; credință și cunoaștere; lege și har, veșnicie și timp, Dumnezeu și relația Sa cu lumea și omul, soarta lumii și judecata lui Dumnezeu.

Experiența marilor asceți mărturisește că întregul lanț al acestor probleme, întreaga serie de poziții dogmatice au trecut în fața lor, dar toate acestea se întâmplă în condiții speciale, complet diferite de munca științifică academică. Spiritul uman este condus de Duhul lui Hristos la cunoașterea lui Dumnezeu, la cunoașterea existențială, astfel încât cuvântul în sine - cunoaștere - nu înseamnă asimilare intelectuală abstractă, înțelegere rațională, ci intrare în ființa divină, participare la ființă.

***

Când spunem că limitele posibilităților umane sunt dezvăluite ascetului creștin; când vorbim despre plenitudinea experienței creștine, adică a experienței întregi umane, nu ne referim la experiența diferitelor profesii, sfere ale cunoașterii științifice sau la diverse poziții familiale, sociale sau vârste și altele asemenea. Nu. Vorbim despre posibila experiență a abisului căderii și despre experiența pocăinței și învierii în Hristos.

Prima, adică experiența profesiilor, cunoștințelor științifice, pozițiilor sociale etc., aparține existenței empirice temporare; a doua, adică experiența răscumpărării și învierii în Hristos, este experiența eternității. În prima, există fragmentare și

diversitate infinită; în a doua, se dezvăluie asemănarea omului cu Dumnezeu și consubstanțialitatea rasei umane. Prima nu poate adăuga nimic celei de-a doua atunci când aceasta există și nu o diminuează deloc atunci când nu există. Dar prima este cadrul și, într-o oarecare măsură, condiția celei de-a doua. Orice persoană extrem de limitată fizic poate avea doar o experiență foarte limitată de primul fel, dar spiritul omului este astfel încât, chiar și în această limitare prin existență empirică, el nu este lipsit de posibilitatea plenitudinii celei de-a doua.

Experiența de ordinul doi, în profunzimea sa ultimă, nu depinde de condițiile empirice ale vieții umane. Cu alte cuvinte: nu există și nu pot exista astfel de condiții externe în care respectarea poruncilor lui Dumnezeu să devină absolut imposibilă.

Cineva va spune: Nu este oare o afirmație prea mare când spunem că experiența creștină epuizează plenitudinea existenței umane universale? Nu este această experiență, ca și altele, doar una dintre varietățile unei existențe cosmice infinit de bogate, care este compusă din multe sfere ale realității accesibile unui sau altui tip de experiență, de exemplu: una științei, alta artei, o a treia filosofiei, o a patra panteismului, o a cincea creștinismului și așa mai departe?

Vorbind despre epuizarea posibilităților existenței umane, pornim de la poziția conform căreia existența fiecărei ființe raționale create se mișcă între două limite: una este iubirea de Dumnezeu până la ura de sine; cealaltă este iubirea de sine până la ura de Dumnezeu.

Nicio creatură inteligentă nu poate depăși aceste limite în niciunul dintre actele sale. Tot ceea ce se întâmplă în existența noastră personală este autodeterminarea noastră spirituală tocmai în această ordine, indiferent dacă ne dăm o explicație rațională clară a acestui lucru sau dacă această autodeterminare are loc în acea profunzime rațională a spiritului nostru din care își are originea gândirea rațională însăși.

În definiția ambelor limite, vedem aceleași cuvinte - iubire și ură - doar într-o secvență diferită, într-o relație diferită. Totuși, aici diferența nu constă doar în secvență, ci și în sensul profund al acestor cuvinte. Într-un caz - iubire sfântă și perfectă și ură sfântă și perfectă; în al doilea - iubire de sine păcătoasă și ură păcătoasă. Prima ură este o consecință a plenitudinii iubirii față de Dumnezeu, a concentrării depline a tuturor puterilor ființei noastre în Dumnezeu, până la punctul de a uita de noi înșine, până la lipsa de dorință de a ne întoarce către noi înșine. Această lipsa de dorință de a ne întoarce către noi înșine capătă un caracter categoric și apoi este definită fie ca „mânie”, fie ca „ură” față de noi înșine. Orice întoarcere către noi înșine se diminuează și chiar încetează să mai fie în lumina Divinității și, prin urmare, cel care a ajuns să cunoască iubirea lui

Dumnezeu și, în același timp, amărăciunea pierderii ei, se îndepărtează atât de brusc, cu mânie, de tot ceea ce duce la această pierdere.

Trebuie să vorbim despre ura față de Dumnezeu într-un mod complet diferit. Cei care se iubesc pe ei înșiși până la punctul de a-L urî pe Dumnezeu sunt cei care „au iubit mai mult întunericul decât lumina” (Ioan 3:19).

Acest subiect este dincolo de puterile noastre și, prin urmare, vom înceta să mai vorbim despre el.

***

Dumnezeu îi cheamă pe toți. Dar nu toți răspund chemării Sale. Cei care răspund sunt aspru încercați de Dumnezeu, iar gradul de severitate al încercării este proporționat de Dumnezeu cu gradul de credincioșie și devotament față de El. Cei care Îl iubesc pe Dumnezeu trec prin multe și cele mai aspre ispite. Aici am dori să atingem o întrebare extrem de importantă, despre care, însă, nu știm deloc cum să vorbim. Nu găsim nici cuvinte, nici o modalitate de a explica acest subiect. Dacă este posibil, încercați să ne înțelegeți din următoarele cuvinte incoerente.

Cel care Îl iubește pe Dumnezeu trece prin asemenea suferințe, încât cel care nu are o credință profundă în Dumnezeu nu le poate suporta și se îmbolnăvește mintal. Din credință și iubire profundă vine marele curaj despre care vorbește Bătrânul. Acel curaj care salvează o persoană de boală atunci când se întâlnește cu lumea duhurilor rele.

Cel care Îl iubește pe Dumnezeu cunoaște aceste suferințe, dar în ciuda experienței unei astfel de suferințe, el rămâne nu numai normal, adică nu numai că își păstrează capacitatea de autocontrol, capacitatea de autocontrol logic și moral și tot ceea ce poate fi un semn de normalitate, ci atinge și o profunzime și o subtilitate incomparabil mai mare a tuturor acestor abilități decât se observă la omul obișnuit.

***

Cel care a experimentat măreția și dificultatea căii creștine este sfâșiat între două sentimente: unul este dorința arzătoare ca toți să-L cunoască pe Adevăratul Dumnezeu și lumina existenței veșnice; celălalt este frica, ce se întâmplă dacă

cei chemați nu poartă povara încercărilor? De aceea, se îndreaptă către Dumnezeu cu rugăciune pentru mântuirea fiecăruia și a fiecăruia, mai degrabă decât cu predicarea. Creștinismul adevărat aproape niciodată nu este predicat în lume, deoarece această predicare este dincolo de puterile omului. Creștinismul adevărat, prin însăși esența sa, este de așa natură încât nu este niciodată agresiv.

***

De-a lungul istoriei creștinismului, se poate observa marea prudență a sfinților asceți atunci când, se pare, era necesar să povestească deschis despre experiența primită. Această prudență este cauzată, pe de o parte, de conștientizarea faptului că, dacă oamenii care, în general, se tem de suferință și întreprind cu inimă slabă chiar și o mică ispravă, ar auzi despre muncile și necazurile pe care le-au îndurat, pur și simplu s-ar retrage din creștinism. Pe de altă parte, Sfinții Părinți știau că atunci când Dumnezeu cheamă la această ispravă prin harul Său, atunci ceea ce pare insuportabil pentru cei care nu au cunoscut dragostea lui Dumnezeu apare într-o cu totul altă formă.

***

Dumnezeu este invizibil, iar căile spirituale către El sunt invizibile; și cum poate cineva să descrie în cuvinte această viață misterioasă, plină de marea luptă pe care o duce Hristos pentru viața veșnică a omului, creat de El și iubit de El?

Dumnezeu protejează libertatea omului ca fiind cel mai prețios principiu din el și, de aceea, prin smerenie, atrage sufletul către iubirea Sa; dar pe drumul spre această iubire, omul îl întâlnește pe violator, pe diavol. Domnul permite acest lucru. El educă sufletul omului nu îndepărtându-l de la întâlnirea cu răul, ci dându-i puterea de a birui tot răul.

Calea omului către Dumnezeu este plină de mari lupte. Spiritul ascetului, care se străduiește spre iubirea divină veșnică, pentru a deveni cu adevărat rațional și capabil de această iubire, trece inevitabil printr-o lungă serie de încercări.

Ascetul este smuls din dragostea lui Dumnezeu de protestele rațiunii, ale propriei sale rațiuni, care nu este capabilă să accepte sau să găzduiască legea lui Hristos, ceea ce i se pare o nebunie, rațiunii. În momentele de uitare de Dumnezeu, aceste proteste pot dobândi o putere extraordinară.

Ascetul va fi smuls din dragostea lui Dumnezeu: uneori de dorința de viață, alteori de frica de moarte; alteori de pofta de plăcere, alteori de boală, sau foamete, sau persecuție și alte suferințe; alteori de înălțimea și lumina altor revelații și înțelegeri, alteori de profunzimea și măreția altor experiențe; alteori de măreția altor posesiuni sau de lărgimea altor posibilități; alteori de vedeniile îngerilor și ale altor ființe cerești, alteori de violența unor forțe întunecate cumplite.

Se poate afirma pe bună dreptate că pe calea dobândirii iubirii lui Dumnezeu, un ascet creștin va întâlni o serie întreagă de posibile ispite și încercări, astfel încât mai târziu, pe oricine întâlnește ascetul, va cunoaște întregul complex al experiențelor sale. De aici și capacitatea bătrânilor de a percepe sufletul oricărei persoane, oricine ar fi ea, indiferent de statutul său social, vârsta sa fizică sau nivelul său spiritual sau experiența în lupta cu patimile.

Îndrăznim să afirmăm – comunicarea cu Starețul ne-a convins – că toate căile omenești sunt cunoscute ascetului creștin, în timp ce căile sale sunt ascunse de ochii altora (1 Corinteni 2:15-16).

Despre importanța rugăciunii pentru pace

FERICITUL BĂTRÂN scrie: „Monahul este un rugător pentru întreaga lume… Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, dăruiește monahului dragostea Duhului Sfânt, și din această dragoste inima monahului este mereu întristată pentru oameni, pentru că nu toți sunt mântuiți. Domnul Însuși a fost atât de întristat pentru oameni încât S-a dat morții pe cruce. Și Maica Domnului a purtat aceeași tristețe pentru oameni în inima Sa… Domnul a dat același Duh Sfânt Apostolilor și Sfinților Părinți ai noștri și păstorilor Bisericii… Aceasta este slujirea noastră față de lume. Și de aceea, nici păstorii Bisericii, nici monahii nu trebuie să se ocupe de treburile lumești, ci să o imite pe Maica Domnului, Care în templu, în „Sfânta Sfintelor”, zi și noapte a studiat legea Domnului și a rămas în rugăciune pentru oameni.”

Rugăciunea pentru întreaga lume, pentru tot Adam, duce în multe cazuri la retragerea din slujirea privată a oamenilor. Poate cineva se va întreba: nu este o astfel de retragere din slujirea privată o renunțare la ceva concret de dragul a ceva abstract? Desigur că nu, din moment ce tot Adam nu este o abstracțiune, ci plenitudinea cea mai concretă a existenței umane.

Natura existenței umane universale este de așa natură încât fiecare individ, învingând răul din sine, prin această victorie provoacă o înfrângere atât de mare răului cosmic, încât consecințele acestuia se reflectă în mod benefic în soarta întregii lumi. Pe de altă parte, natura răului cosmic este de așa natură încât,

atunci când este învins în ipostaze umane individuale (persoane), acesta suferă o înfrângere a cărei semnificație și dimensiuni sunt infinit disproporționate față de cantitatea sa.

Unicul sfânt este un fenomen de mare valoare pentru întreaga omenire. Sfinții, prin faptul existenței lor, deși necunoscuți lumii, dar cunoscuți lui Dumnezeu, aduc pe pământ, pentru întreaga omenire, marea binecuvântare a lui Dumnezeu. Bătrânul scrie:

„Pentru acești oameni, cred, Domnul păzește lumea, căci ei sunt plăcuți lui Dumnezeu, iar Dumnezeu ascultă întotdeauna pe slujitorii Săi umili și cu toții ne simțim bine datorită rugăciunilor lor.”

***

„Lumea stă în rugăciune, iar când rugăciunea slăbește, atunci lumea va pieri”... „Poți spune că acum nu mai sunt călugări care să se roage pentru întreaga lume; dar eu îți voi spune că atunci când nu vor mai fi războinici ai rugăciunii pe pământ, atunci lumea se va sfârși, vor veni mari dezastre; ele există deja.”

***

Sfinții trăiesc prin dragostea lui Hristos, care este puterea divină ce creează și susține lumea, și de aceea rugăciunile lor sunt atât de importante. Sfântul Varsanufie, de exemplu, mărturisește că în timpul său rugăciunea a trei oameni a feri lumea de catastrofă. De dragul sfinților necunoscuți lumii, cursul evenimentelor istorice și chiar cosmice se schimbă și de aceea fiecare sfânt este un fenomen de natură cosmică, a cărui semnificație depășește granițele istoriei pământești în lumea veșniciei. Sfinții sunt sarea pământului; ei sunt sensul existenței sale; ei sunt rodul pentru care este păstrat. Și când pământul va înceta să mai nască sfinți, atunci puterea care feri lumea de catastrofă îi va fi luată.

Fiecare sfânt, precum Antonie, Arsenie, Nicolae, Efrem, Serghie, Serafim și alții ca ei, constituie cea mai prețioasă moștenire veșnică a întregii lumi, deși lumea nu vrea să știe despre asta și adesea își ucide profeții.

***

Există oameni care, în mod ciudat, nu înțeleg măreția actelor religioase datorită înrădăcinării lor în ființa divină fără început. Acești oameni percep viața religioasă, spirituală ca pe niște experiențe psihologice subiective care mor imediat ce se termină în suflet. Din lunga comunicare cu Starețul și din cuvintele sale citate mai sus, vedem că acesta considera stările spirituale extrem de mari prin semnificația lor ontologică eternă. Simțea rugăciunea pentru dușmanii săi și pentru întreaga lume ca pe o viață veșnică, ca pe o acțiune divină în sufletul omului, ca pe un har necreat și un dar al Duhului Sfânt; și atâta timp cât lumea acceptă acest dar, acesta va exista, iar de îndată ce nu vor mai exista măcar purtători individuali ai acestui har pe pământ printre toată mulțimea de oameni, atunci istoria pământească se va sfârși și nicio știință sau cultură umană nu va împiedica această distrugere.

***

Experiența de zi cu zi ne convinge că nici măcar oamenii care primesc în sufletele lor porunca lui Hristos despre iubirea de vrăjmași nu o pun în practică în viață. De ce? În primul rând, pentru că nu ne putem iubi vrăjmașii fără har; dar dacă oamenii, înțelegând că acest lucru le depășește puterile naturale, ar căuta, așa cum spune Bătrânul, ajutor harnic de la Dumnezeu, atunci ar primi fără îndoială acest dar.

Din păcate, predomină fenomenul opus, și anume: nu doar necredincioșii, ci și cei care se declară creștini, se tem să acționeze conform poruncii lui Hristos față de dușmanii lor. Ei cred că acest lucru este doar în avantajul dușmanilor; că dușmanii, care prin prisma neagră a urii sunt prezentați de obicei ca neavând nimic bun în ei înșiși, vor profita de „slăbiciunea” lor și vor răspunde iubirii fie răstignindu-i, fie călcându-i în picioare și înrobindu-i fără rușine, iar atunci va triumfa răul, a cărui personificare, în general, este dușmanul.

Ideea de „slăbiciune” a creștinismului este profund greșită. Sfinții posedă suficientă putere pentru a domina oamenii, masele, dar merg în direcția opusă: se înrobesc fraților lor și astfel își dobândesc o iubire care este incoruptibilă prin însăși natura sa. Pe această cale, ei obțin o victorie care va dura pentru totdeauna, în timp ce victoria prin forță nu este niciodată durabilă și, prin însăși natura sa, nu este atât o glorie, cât o rușine pentru umanitate.

Bătrânul a perceput atât întruparea lui Dumnezeu Cuvântul, cât și întreaga viață pământească a lui Hristos ca iubire pentru întreaga lume, deși aceasta este plină de vrăjmășie față de Dumnezeu. De asemenea, l-a recunoscut pe Duhul Sfânt în iubire, care prin manifestarea sa alungă orice ură, așa cum lumina alungă

întunericul; în iubire, care îl face pe om asemenea lui Hristos în cele mai intime mișcări ale sufletului. Aceasta este, conform învățăturii bătrânului, adevărata credință.

„Mulți au studiat toate credințele, dar nu au ajuns să cunoască adevărata credință așa cum ar trebui; dar oricine se va ruga cu smerenie lui Dumnezeu să-l lumineze, Domnul îi va da să știe cât de mult iubește El omul."

Oamenii se tem să se arunce în focul pe care Domnul l-a adus pe pământ. Se tem să nu se ardă în el și să-și „distrugă" sufletele. Dar cei care nu s-au temut de această credință (Luca 17:33; Ioan 12:25), așa cum vedem în exemplul Bătrânului, știu că au găsit viața veșnică și știu clar acest lucru și nu au nevoie de altă mărturie decât de duhul care mărturisește în ei înșiși (1 Ioan 3:14; 5:10).

Timp de mulți ani, viața Starețului a fost o rugăciune pentru lume; și, într-un mod necunoscut nouă, harul lui Dumnezeu l-a înștiințat că atâta timp cât există o astfel de dragoste și rugăciune în lume, lumea va fi păzită de Dumnezeu, dar când dragostea pentru vrăjmași va dispărea complet de pe fața pământului, atunci lumea va pieri în focul discordiei universale.

Calea Bătrânului este calea sfinților, indicată de Însuși Hristos, dar lumea în ansamblu nu a acceptat-o. Combatând răul, care se manifestă fizic, oamenii recurg la forța fizică. Chiar și creștinii merg pe această cale. În Biserica Apuseană, în Evul Mediu, lupta fizică împotriva răului a primit o justificare dogmatică, pe care nu a respins-o nici în ziua de azi. Atunci a luat forma „sfintei inchiziții", iar acum ia și alte forme, care, însă, în esența lor spirituală rămân un fenomen identic. În istoria Bisericii Ortodoxe, atât cea antică, cât și cea modernă, până în zilele noastre, există și multe cazuri cunoscute de înclinație spre ideea unei lupte fizice împotriva răului, dar, din fericire, acestea au fost prăbușiri ale unor ierarhi individuali sau grupuri bisericești. Biserica însăși nu numai că nu a sfințit sau dogmatizat aceste mijloace, ci a ales întotdeauna calea urmării lui Hristos cel Răstignit, care a luat asupra Sa povara lumii.

Bătrânul avea o conștientizare profundă și hotărâtă că răul este învins doar prin bine; că lupta cu forța duce doar la înlocuirea unei violențe cu alta. Am avut multe ocazii să vorbim cu el despre acest subiect. El a spus: „Evanghelia spune clar... Când samaritenii nu au vrut să-L primească pe Hristos, apostolii Iacov și Ioan au vrut să cheme foc din cer ca să-i distrugă, dar Domnul le-a interzis și le-a zis: nu știți de ce duh sunteți... N-am venit să pierd oamenii, ci să-i mântuiesc (Luca 9:52-56). *Și trebuie să avem doar acest gând - ca toți să fie mântuiți."*

***

Dumnezeu a binevoit, spre rușinea și ocară noastră, să ne permită să fim aproape de Stareț și să vedem în el, în parte, ce viață minunată a adus Hristos pe pământ; să vedem cum, într-o singură inimă, într-un mod ciudat, coexistă pacea adâncă și puternică și plânsul adânc și mare; bucuria și pacea pentru toate și, în același timp, o mare suferință a spiritului, trăind tragedia umanității.

Legea, dacă acest cuvânt este potrivit aici, a vieții veșnice în două porunci: despre iubirea de Dumnezeu și despre iubirea de aproapele. Dar când ascetul se retrage din lume, atunci la început viața sa se concentrează în primul rând asupra primei porunci și asupra pocăinței personale, căpătând un fel de caracter egoist. Mai târziu, când pocăința atinge un anumit grad de plenitudine, iar harul atinge sufletul ascetului, atunci iubirea lui Hristos începe să acționeze în el, revărsându-se asupra oamenilor și asupra întregii omeniri. Apoi, chiar rămânând în deșert și nevăzând lumea cu ochii trupești, el o vede cu duhul său și trăiește profund suferințele lumii, pentru că le trăiește cu conștiința creștină a unicității și a marii valori veșnice a fiecărei persoane.

Oriunde ar merge un om, în orice deșert s-ar afla închis, dacă este pe calea adevăratei vieți în Dumnezeu, va trăi tragedia lumii și chiar incomparabil mai intens și mai profund decât cei care trăiesc în mijlocul lumii, pentru că nu știu de ce sunt lipsiți. Oamenii suferă de multe privațiuni, dar, cu rare excepții, nu sunt conștienți de principala lor privațiune. Lipsiți de bunuri temporale, experimentând o lipsă a acestora, se întristează și plâng; dar cu ce plâns ar plânge întreaga lume dacă ar fi conștientă de principala sa privațiune; și cu ce căutare ar căuta „singurul lucru necesar”?

***

O adevărată, sfântă, iubitoare de Dumnezeu întristare pentru lume este posibilă, dar este posibilă și o întristare pervertită, întunecată. În sufletul unei persoane care nu a cunoscut dragostea desăvârșită, cele două porunci ale lui Hristos intră adesea în contradicție reciprocă puternică. Cel care Îl iubește pe Dumnezeu părăsește lumea și se cufundă într-un anumit egoism spiritual [si] , parcă indiferent la ceea ce se întâmplă în lume, își mântuiește sufletul. Cel care iubește cu pasiune lumea omenească trăiește prin suferințele ei. Purtând întristare pentru lume în sine, se răzvrătește împotriva lui Dumnezeu, considerându-L vinovat al acelor suferințe cu care este inundată întreaga lume; și uneori se răzvrătește până la punctul unei puternice ostilități. Dar în Preasfântul Bătrân se puteau

vedea, în chipul lui Hristos, ambele iubiri în unitatea lor organică, cu diferențe în manifestări: triumfătoare în veșnicie, iubirea suferă în lumea noastră a păcatului.

***

Dumnezeu ne-a îngăduit să vedem parțial cum a plâns Bătrânul pentru ca lumea să nu fie lipsită de harul Duhului Sfânt, pe care i-a fost dat să-l cunoască. El a fost chinuit de o profundă „milă" și I-a cerut lui Dumnezeu milă „pentru toate popoarele pământului".

Astfel, dragostea autentică pentru Dumnezeu are ca rezultat o dragoste autentică pentru om. Și de aceea, afirmația constantă a Bătrânului era că „cine nu-și iubește vrăjmașii nu are dragostea lui Dumnezeu".

„Mila pentru dușmani", nu o milă disprețuitoare, ci *mila* unei inimi iubitoare, era pentru el un indicator al adevărului căii lui Dumnezeu.

Ultimul cuvânt

DACĂ ne vom uita cu privirea peste istoria de două mii de ani a creștinismului, vom vedea bogăția nemărginită a realizărilor culturii creștine. Biblioteci colosale, pline de mari opere ale minții și spiritului uman. Un număr imens de academii, universități, institute, unde sute de mii de tineri, apropiindu-se de țărmurile acestui mare ocean, uneori cu respirația tăiată, alteori cu inima bătând, recunoscători pentru fericirea și extazul care le sunt dăruite, alteori cu o pasiune arzătoare, alungând somnul și grija pentru trup, beau cu lăcomie apa vie a înțelepciunii. Zeci de mii de temple magnifice, creații minunate ale geniului uman. Nenumărate opere prețioase ale altor forme de artă: muzică, pictură, sculptură, poezie. Și multe, multe altele. Și Bătrânul pare să ignore toate acestea și să se oprească la un singur lucru: smerenia și dragostea de dușmani - aceasta este totul.

Îmi amintesc că la un moment dat în viața mea, cuprins de operele Sfinților Părinți, i-am spus cu tristețe: „Regret că nu am nici puterea, nici timpul să studiez teologia." La aceasta, el a răspuns:

„Și considerați asta un lucru măreț?" A făcut o pauză, apoi a adăugat: „După părerea mea, un singur lucru este măreț: să te smerești, căci mândria ne împiedică să iubim."

Au fost momente în viața noastră când Dumnezeu ne-a arătat că Starețul era cu adevărat purtător al Duhului Sfânt și, prin urmare, am crezut în cuvântul Lui fără judecăți nepotrivite și jalnice din partea noastră. Și acum nu mai găsim în noi înșine nici cea mai mică obiecție la adresa Starețului, ci în inimile noastre simțim că cuvântul Lui este *ultimul* cuvânt.

Domnul a redus întreaga lege și profeții la două porunci foarte scurte (Matei 22:40). Și la Cina cea de Taină, chiar înainte de plecarea Sa pentru a muri pe cruce, după ce le-a spus Apostolilor: „Mai mare dragoste decât aceasta să-și dea cineva viața pentru prietenii săi", a adăugat imediat: „Voi sunteți prietenii Mei... V-am numit prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu v-am făcut cunoscute" (Ioan 15:13-15). Astfel, în aceste puține cuvinte, totul a fost spus. Și fără ele, toate legile, toți profeții, toate culturile nu sunt *nimic.*

***

Au trecut zece ani de la moartea Starețului și, prin urmare, a devenit posibil să-și ofere cuvântul credincioșilor. În timpul vieții, acest cuvânt este rostit doar celor mai apropiați și mai credincioși prieteni și atunci doar în momente rare și excepționale, deoarece omul nu știe cum își va sfârși călătoria; nu știe dacă își va justifica cuvântul cu viața și moartea sa.

Și noi, dacă acest cuvânt ar fi al nostru, nu l-am rosti, pentru că nu-l justificăm cu viața noastră și nu ne opunem judecății lui. Dar în acest caz, munca noastră poate fi comparată cu munca unui poștaș care aduce o scrisoare nescrisă de el sau a unui tipograf care pregătește lucrarea altcuiva. Totuși, îndrăznim să credem că cuvântul Bătrânului merită cea mai mare atenție și studiu, nu extern, desigur, ci prin viața însăși. Nu cunoaștem pe nimeni care cu o asemenea hotărâre, cu o asemenea convingere cu adevărat apostolică, sau mai bine, cu cunoștințe, să afirme că dragostea pentru dușmani este *singurul* criteriu de încredere al adevărului, și nu numai în sens soteriologic, adică o astfel de structură a vieții spirituale și morale care mântuiește omul, ci și în sens dogmatic, adică idei abstract-ideale despre Ființă.

Întreaga lume caută criteriul adevărului chiar și în ziua de azi. Credinciosul recunoaște Biserica ca atare, căci Ea este „stâlpul și temelia adevărului" (1 Timotei 3:15) în virtutea legăturii Sale ontologice cu Capul-Hristos, al Cărui trup mistic este; în virtutea prezenței neîncetate în Ea și a acțiunii Duhului Sfânt, conform făgăduinței lui Dumnezeu. Însă în experiența istorică, s-a relevat o claritate insuficientă a unei astfel de indicații, deoarece nu numai Singura Biserică Adevărată, ci și toate bisericile false se numesc Biserică și nu există niciun semn exterior care să distingă în mod incontestabil Biserica adevărată de bisericile false. Criteriul indicat de Stareț poate fi numit universal, deoarece oferă

fiecăruia oportunitatea, prin viața spirituală care este supusă controlului conștiinței noastre în manifestarea sa psihică, nu numai de a-și determina locul spiritual, adică de a cunoaște adevărul sau neadevărul căii sale individuale înaintea lui Dumnezeu, ci și de a distinge învățătura Bisericii adevărate de tot ceea ce este străin și distorsionat și este adus în ea.

Mărturisirea dogmatică a Bisericii constituie o unitate organică, inseparabilă și integrală, din care părțile individuale nu pot fi smulse în mod arbitrar. O eroare în orice fel se va reflecta cu siguranță în calea vieții spirituale a unei persoane; iar dacă sunt posibile astfel de erori și abateri în gândirea despre ființa divină sau despre porunci, care nu vor avea un efect dezastruos asupra lucrării mântuirii, atunci sunt posibile și astfel de abateri și distorsiuni care vor împiedica mântuirea.

Învățătura Bisericii nu este caracterizată de caracterul cunoașterii „pure", iar dogmele Ei nu sunt o învățătură abstractă despre ființa divină, care ar fi o „gnoză" străină Bisericii. Nu. Dogmele adevăratei Biserici au întotdeauna două aspecte: „ontologic" **[** folosim aici acest cuvânt, urmând terminologia teologico-filosofică general acceptată (din „Ontologie" - învățătura despre ființă) **]** și soteriologic. Fiind Casă a Dumnezeului celui viu, Ea este preocupată în primul rând de chestiunea *vieții,* scopul și sarcina Ei este mântuirea omului; și, prin urmare, importanța primordială nu este acordată „ontologiei" abstracte, ci chestiunii mântuirii. Mântuirea se realizează prin respectarea poruncilor lui Hristos despre iubirea de Dumnezeu și de aproapele. A doua poruncă a lui Hristos include și porunca Domnului: „iubește-ți vrăjmașii".

Astfel, bătrânul a ajuns să-L cunoască pe Hristos, care i s-a arătat, și a insistat că aceasta este singura cale adevărată și sigură către cunoașterea lui Dumnezeu, care este viața veșnică; aceasta este calea către cunoașterea lui Dumnezeu prin venirea și locuirea Lui în sufletul omului (Ioan 17:3; 14:21-23).

Adevărata Biserică păstrează întotdeauna intactă învățătura lui Hristos, dar nu toți cei care se consideră membri ai Bisericii și chiar vorbesc în numele Ei o înțeleg, deoarece porțile iubirii Ei sunt larg deschise pentru fiecare om, indiferent de progresul său spiritual, dacă mărturisește credința și intenția de a fi mântuit. Din această cauză, existența dată empiric a Bisericii reprezintă întotdeauna un amestec de adevăr, revelat prin sfințenia vieții, cu neadevăr, adus de păcatele membrilor Ei slabi, fără a-i exclude pe reprezentanții individuali ai ierarhiei sacre.

Această împrejurare complică foarte mult problema deosebirii Bisericii adevărate de bisericile false, care pot indica și succesiunea lor istorică din timpurile apostolice, care predică și ele învățături dogmatice preluate din Sfintele Scripturi, dar cu introducerea a ceea ce este străin de adevărul divin și de voia lui

Dumnezeu. Sursa prejudiciilor și distorsiunilor introduse este voința păcătoasă, omenească sau demonică, care adesea nu poate fi dovedită logic altora, nici măcar înțeleasă de sine însuși. Și în toate aceste cazuri, criteriul indicat de Starețul Siluan este prețios, deoarece face posibilă detectarea fără îndoială a prezenței unei voințe străine de Dumnezeu, „Care voiește ca toți să se mântuiască” (1 Timotei 2:1-6) și Care ne-a dat porunca „Iubiți pe vrăjmașii voștri”.

Această poruncă a lui Hristos, fiind o reflectare în lume a iubirii atotdesăvârșite a Dumnezeului Treimic, este piatra de temelie a întregii noastre învățături; este sinteza finală a întregii noastre teologii; este „puterea de sus” și acea „abundență de viață” pe care Hristos ne-a dat-o (Ioan 10:10); este acel „botez cu Duhul Sfânt și cu foc” despre care vorbește Ioan Botezătorul (Matei 3:11). Acest cuvânt „iubiți pe vrăjmașii voștri” este acel foc pe care Domnul l-a adus pe pământ prin venirea Sa (Luca 12:49); este acea Lumină Dumnezeiască necreată care a strălucit peste Apostoli pe Tabor; acestea sunt limbile de foc în care Duhul Sfânt s-a coborât peste Apostoli în Cenacul de Sus din Sion; aceasta este Împărăția lui Dumnezeu în noi, „vino cu putere” (Marcu 9:1); aceasta este plinătatea umanității și desăvârșirea asemănării cu Dumnezeu (Matei 5:44-48).

Oricât de înțelept, învățat și frumos ar fi un om, dacă nu-și iubește dușmanii, adică orice aproape, nu L-a atins pe Dumnezeu. Și invers, oricât de simplu, sărac și „ignorant” ar fi un om, dacă poartă această iubire în inimă, atunci „rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne în el”. Este imposibil să iubești dușmanii în afara Unicului Dumnezeu Adevărat, afirma Bătrânul. Purtătorul unei astfel de iubiri este părtaș la viața veșnică, având dovezi incontestabile ale acestui lucru în sufletul său. El este locașul Duhului Sfânt și, prin Duhul Sfânt, îi cunoaște pe Tatăl și pe Fiul, îi cunoaște cu o cunoaștere autentică și dătătoare de viață, iar în Duhul Sfânt este fratele și prietenul lui Hristos, este fiul lui Dumnezeu și un dumnezeu prin har.

***

Privind la Preafericitul Stareț Siluan, ne gândeam adesea:

Oriunde am duce viața creștină, ea ni se va părea în tot ceea ce este contrar cursului obișnuit al vieții umane și măsurilor sale. În toate vom vedea un paradox ciudat.

Un creștin se smerește în inima sa până la cel mai înalt grad, coboară în conștiința sa „mai jos decât orice făptură” și, prin această smerenie, se înalță la Dumnezeu și devine deasupra oricărei făpturi.

Creștinul se îndepărtează de lume; în grija sa „egoistă” pentru mântuirea sa, lasă totul ca fiind inutil; își „urăște” tatăl, mama și copiii, dacă există; respinge orice legătură fizică și spirituală; în lupta sa pentru Dumnezeu, „urăște” lumea și se cufundă complet în adâncul inimii sale. Și când intră efectiv acolo pentru a purta război cu Satana, pentru a-și curăța inima de orice patimă păcătoasă, atunci în aceeași inimă, în adâncul ei, îl întâlnește pe Dumnezeu și, în Dumnezeu, începe să se vadă inseparabil legat de întreaga existență a lumii și atunci nu mai există nimic străin sau necunoscut pentru el.

După ce s-a despărțit inițial de lume, el o regăsește în sine prin Hristos, dar într-un mod complet diferit, și devine legat de ea printr-o „uniune de iubire” pentru toată veșnicia. Atunci fiecare persoană, indiferent de îndepărtarea locului sau a erei istorice în care a trăit, este inclusă prin rugăciune în viața ei veșnică. Atunci învață că inima sa nu este doar un organ fizic sau un organ al vieții mentale, ci ceva ce nu poate fi definit, capabil de contact cu Dumnezeu, sursa a tot ce există. În adâncul inimii sale, un creștin experimentează cumva întreaga istorie a lumii ca fiind a sa și se vede nu numai pe sine, ci întreaga lume umană, întregul complex de gânduri și experiențe spirituale posibile, și atunci nu există niciun străin pentru el, ci îi iubește pe toți, așa cum a poruncit Hristos.

Pentru a rămâne neclintiți în dragostea lui Dumnezeu, este necesar ca atât mânia, cât și „ura” să atingă tensiunea lor supremă, dar ele sunt îndreptate împotriva păcatului care locuiește în mine, împotriva răului care acționează în mine, *în mine,* și nu împotriva fratelui meu.

Toată puterea de rezistență la răul cosmic este concentrată în inima adâncă a unui creștin, în timp ce în exterior, conform poruncii Domnului, el „nu se împotrivește răului” (Matei 5:39).

Inima unui creștin se teme de orice, chiar și de cea mai mică mișcare a gândului sau de un sentiment nepoliticos; se îngrijorează de orice, se doare și se întristează de orice și, în același timp, nu se teme de nimic, de nimic, chiar dacă „cerul se ciocnește de pământ”, chiar dacă munții cad zgomotos peste capetele noastre cu toată greutatea lor imaginară, inima profundă a unui creștin va rămâne în pace neînfricată.

Un creștin este cea mai lipsită de apărare făptură; se află sub loviturile tuturor și ale tuturor lucrurilor; un creștin este rob al tuturor și călcat în picioare de toți (1 Corinteni 4:13) și, în același timp, el și numai el este liber și inviolabil în sensul cel mai profund și mai desăvârșit al acestui cuvânt.

Începând cu renunțarea, respingerea și „ura”, conform cuvântului lui Hristos: „Dacă vine cineva la Mine și nu urăște pe tatăl său și pe mama sa și pe nevasta

sa și pe copiii săi și pe frații săi și pe surorile sale, ba chiar și viața sa, nu poate fi ucenicul Meu” (Luca 14:26). Și iarăși: „Cine nu se leapădă de toate câte are (fie materiale, fie intelectuale, fie spirituale) nu poate fi ucenicul Meu” (Luca 14:33), creștinul sfârșește cu dorința de a-și da viața pentru Hristos și „pentru prietenii și vrăjmașii săi”.

Astfel, respingând totul, rupând totul, „urind” totul, creștinul primește de la Dumnezeu darul iubirii spirituale veșnice pentru toți și pentru toate. Părăsind totul, renunțând la tot, devine proprietarul unor bogății nemăsurat mai mari, autentice și veșnice. „Noi, care n-avem nimic, stăpânim toate lucrurile” (2 Corinteni 6:10).

Astfel, atunci când este comparată cu viața obișnuită, viața creștină apare în toate ca și cum ar fi opusul, paradoxal.

Când comunicam cu Bătrânul, ne gândeam adesea: „El umblă pe pământ cu picioarele, lucrează cu mâinile și trăiește printre oameni, ca cel mai simplu om, dar nimeni în afară de Dumnezeu nu-l cunoaște.”

XIII

MOARTEA BĂTRÂNULUI

Este imposibil să TRĂIEȘTI ca un creștin; nu poți decât să mori ca un creștin, așa cum a murit Apostolul Pavel în fiecare zi (1 Corinteni 15:31).

În încercarea noastră neputincioasă de a descrie măcar într-o oarecare măsură calea spirituală a Marelui Stareț, ne apropiem de sfârșitul vieții sale, care în limbajul uman obișnuit se numește moarte, iar în limbajul credincioșilor - dispariție. În ultimii ani ai vieții sale, sufletul Starețului a fost constant cuprins de rugăciunea pentru lume. Până la sfârșit, a rămas calm în exterior, chiar și uniform, dar foarte des expresia ochilor săi era concentrată și tristă. În conversația sa, cel mai adesea revenea la două subiecte; spunea:

„Mă duc la Tatăl Meu și Tatăl vostru, la Dumnezeul Meu și Dumnezeul vostru.” Gândiți-vă ce cuvinte pline de har sunt acestea… Domnul face o singură familie din noi toți.”

Și a mai spus:

„Rugați-vă pentru oameni… Aveți milă de poporul lui Dumnezeu.”

La remarca mea că este dificil să te rogi pentru oameni, el a răspuns:

„Desigur că este dificil... A te ruga pentru oameni înseamnă a vărsa sânge... dar trebuie să te rogi... Tot ce a învățat harul trebuie făcut până la sfârșitul vieții... Domnul lasă uneori sufletul să-l încerce, pentru ca sufletul să-și arate rațiunea și voința, dar dacă o persoană nu se obligă să facă ceva, își va pierde harul, dar dacă își arată voința, atunci harul îl va iubi și nu-l va părăsi.”

Era evident că „harul l-a iubit și nu l-a părăsit”. Dar unde duce harul?

***

În structura lumii se deslușește o ordine ierarhică, o împărțire în superioară și inferioară: *Piramida Ființei.* În conștiința umană, regăsim ideea de egalitate ca o exigență insistentă a conștiinței noastre profunde.

Unii, observând lumea psihofizică, pe de o parte, și existența umană spirituală dată empiric, pe de altă parte, și observând atât în una, cât și în cealaltă piramida inegalității, ajung la ideea inegalității în existența umană ca pe ceva ontologic necesar și, din pasiune sau convingere filosofică detașată, înăbușă exigența conștiinței în ei înșiși. Alții, pornind tocmai de la această exigență neîncetată a conștiinței profunde, a conștiinței profunde a spiritului uman, se străduiesc invariabil să realizeze egalitatea în existența umanității.

Dar este posibilă egalitatea acolo unde principiul fundamental al existenței este libertatea? Experiența ultimelor milenii ale istoriei umane sugerează răspunsul - *nu.*

Ce putem face pentru a schimba această ordine a lucrurilor care este inacceptabilă pentru spiritul nostru? La urma urmei, *nu putem renunța la cea mai profundă sete spirituală de a-i vedea pe toți oamenii egali în plenitudinea lor.*

Să ne întoarcem la Hristos și să vedem cum rezolvă El această problemă.

Domnul nu neagă faptul inegalității, ierarhiei, diviziunii în superior și inferior, superior și inferior, ci El răstoarnă această Piramidă a ființei cu vârful în jos și astfel atinge perfecțiunea supremă.

Vârful, fără îndoială, al acestei piramide este Însuși Fiul Omului, Unicul, adevăratul și veșnicul Domn; și El spune despre Sine că „El n-a venit să fie slujit,

ci să slujească și să-Și dea viața drept răscumpărare pentru mulți” (Matei 20:28). Am acceptat învățătura despre îngeri ca ființe superioare nouă în cunoașterea și felul lor de a fi în comparație cu existența noastră pământească, dar Apostolul vorbește despre ei ca „duhuri slujitoare trimise să slujească celor ce vor moșteni mântuirea” (Evrei 1:14). Domnul poruncește ucenicilor Săi să-I urmeze chipul, pe care El l-a dat prin spălarea picioarelor lor (Ioan 13:15). El le spune: „Știți că conducătorii neamurilor domnesc peste ele și cei mai mari ai lor le domnesc. Dar între voi să nu fie așa; ci oricine voiește să fie mare între voi să fie slujitorul vostru și oricine voiește să fie cel dintâi să fie robul vostru” (Matei 20:25-27; Marcu 10:42-44). Aceasta determină scopul și sensul ierarhiei bisericești, și anume: ridicarea celor aflați mai jos la nivelul desăvârșirii spirituale la care se află cel aflat mai sus în ordinea ierarhică, conform cuvântului Apostolului: „Și El a dat pe unii apostoli, pe alții prooroci, pe alții evangheliști, pe alții păstori și învățători, spre desăvârșirea sfinților, în vederea lucrării de slujire, spre zidirea trupului lui Hristos, până *vom ajunge toți* la unirea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la bărbat desăvârșit, la măsura staturii plinătății lui Hristos” (Efeseni 4:11-13).

Hristos, ca și Creator, adică cauza, în slavonă - *vina* ființei și, în acest sens, ca „Vinovat” al ființei lumii, a luat asupra Sa povara - păcatul întregii lumi. El este vârful piramidei inversate, vârful pe care apasă povara întregii piramide a ființei.

Urmașii lui Hristos devin în mod inexplicabil ca El, luând asupra lor poverile sau slăbiciunile altora: „Cel puternic este datori să poarte slăbiciunile celor slabi” (Romani 15:1).

Vorbim aici despre toate acestea pentru a evidenția trăsătura caracteristică a drumului creștin; despre ceea ce a trebuit să observăm în viața interioară a Bătrânului. Recunoaștem neputința noastră de a revela această viață în cuvinte și imagini.

Creștinul *coboară* acolo - în adâncurile piramidei inversate, unde se concentrează presiunea teribilă, unde se află Hristos, care a luat asupra Sa păcatul lumii.

Când marele har al lui Dumnezeu atinge inima, atunci puterea iubirii lui Hristos începe să acționeze în ea, iar sufletul, atras de această iubire, coboară cu adevărat în adâncurile piramidei inversate, luptând pentru Hristos, devenind asemenea Lui. În limitele puterilor sale, omul ia asupra sa povara fraților săi.

Și aici se creează o stare care nu poate fi descrisă în cuvinte. Adâncimea și puterea suferinței trăite în viață au făcut ca inima să se umple de o mare milă pentru fiecare suferind; iubirea plină de compasiune atinge disponibilitatea de a

se sacrifica pe sine, întreaga ființă, pentru binele aproapelui și, în același timp, iubirea atrage irezistibil întreaga persoană către Dumnezeu: mintea, inima și chiar trupul - întreaga ființă a unei persoane este atrasă către Dumnezeu în rugăciune profundă, fierbinte, cu lacrimi pentru oameni, uneori individuali, cunoscuți sau necunoscuți, alteori pentru întreaga omenire „din veacuri", iar alteori, după lungi suferințe din iubire, sufletul se predă cu totul lui Dumnezeu și uită întreaga lume.

„Când sufletul este în Dumnezeu, lumea este complet uitată, iar sufletul Îl contemplă pe Dumnezeu."

După ce jertfa a fost făcută în interior, adică după ce totul a fost dăruit în interior, în om se naște pace, căci totul este în sine. Vine o pace interioară profundă, pacea lui Hristos, care întrece orice pricepere omenească (Filipeni 4:7).

La baza piramidei răsturnate, al cărei vârf cel mai adânc se află Hristos, care a luat asupra Sa păcatul și povara întregii lumi, răstignit din dragoste pentru lume, există o viață cu totul specială, o lumină cu totul specială, o mireasmă specială. Ascetul lui Hristos este atras acolo de dragoste. Dragostea lui Hristos îl chinuie pe alesul său, îl împovărează și îi face viața de nesuportat de grea până când își atinge ultima dorință și alege căi neobișnuite pentru a atinge acest ultim scop. „A te ruga pentru oameni înseamnă a vărsa sânge." Și am văzut și mărturisim că Preafericitul Bătrân Siluan, rugându-se pentru oameni, pentru lume, pentru întreaga omenire, pentru tot Adam, în această rugăciune, și-a dat viața.

O astfel de rugăciune este pocăință pentru păcatele oamenilor și, ca pocăință, este luarea asupra sa a poverii lor și, ca rugăciune pentru întreaga lume, este într-o oarecare măsură purtarea poverii lumii. Dar pentru ca o persoană să aibă îndrăzneală pentru o astfel de rugăciune, pocăința sa personală trebuie mai întâi să ajungă la o oarecare desăvârșire, pentru că, dacă continuă să trăiască în păcat și patimi, atunci în loc să poarte povara fraților săi, își pune propria povară asupra lor. Pentru a se împărtăși cu patimile lui Hristos pentru lume, pentru a avea „părtășie la patimile Lui" (Filipeni 3:10; 1 Petru 4:13), trebuie să înceteze să păcătuiască (1 Petru 4:1).

***

Este imposibil să trăiești ca un creștin; nu poți muri decât ca un creștin. Atâta timp cât o persoană trăiește în această lume, în acest trup, este mereu acoperită, ca să spunem așa, cu un văl, iar acest văl nu-i permite să rămână perfect și continuu în Dumnezeu, către Care sufletul tinde. Atâta timp cât o persoană este

în acest trup, ea se află mereu cu această latură a vieții sale în convenționalitatea existenței pământești și, prin urmare, fiecare acțiune a sa este, de asemenea, de natură convențională și nu își atinge perfecțiunea altfel decât prin marea taină a morții, care va impune pecetea adevărului veșnic asupra întregului drum al vieții sau, dimpotrivă, va expune falsitatea acesteia. Moartea, ca distrugere a vieții organice a trupului, este similară pentru toți oamenii, dar ca eveniment spiritual, capătă un sens și o semnificație aparte pentru fiecare.

În această carte nu ne propunem sarcina imposibilă de a dezvălui pe deplin taina vieții spirituale creștine; nu rezolvăm aici nicio problemă; sarcina noastră este doar să o atingem măcar parțial și astfel să arătăm, pe baza experienței Starețului, așa cum l-am observat, că un ascet creștin, călăuzit de porunca lui Hristos, se va opri inevitabil la condiția fără de care împlinirea acestei porunci este imposibilă, și anume: „dacă cineva nu-și urăște sufletul, nu poate fi ucenicul Meu” (Luca 14:26).

Când un creștin, într-o dorință fierbinte pentru perfecțiunea poruncită, percepe adânc în sufletul său această stare indicată de Însuși Domnul, atunci începe acea experiență despre care se poate spune cu mare dreptate că o conduce pe persoană la acele limite finale care sunt în general accesibile omului.

Hristos este Dumnezeul perfect și omul perfect. Omul perfect atât în sensul perfecțiunii supreme, cât și în sensul de a fi un om real, autentic. Numai El, omul atotperfect, a epuizat până la capăt plenitudinea experienței umane, iar cei care Îl urmează, călăuziți de porunca și Duhul Său, se apropie doar de această plenitudine, fără a o epuiza, cel puțin în limitele vieții pământești.

Vorbind despre plenitudinea experienței umane, suntem convinși că aceasta este accesibilă omului în toate condițiile, astfel încât monahismul, în această privință, nu face excepție de la poziția generală. Fiecăruia dintre noi i se dă aceeași poruncă, cu alte cuvinte, niciunul dintre noi nu este micșorat înaintea lui Dumnezeu, ci fiecare este onorat în mod egal. Fiecăruia dintre noi i se dă și acea sumă, dacă este permis să o exprimăm astfel, pentru care se dobândește ultima perfecțiune accesibilă omului, al cărei preț este același pentru fiecare: să nu se cruțe pe sine până la sfârșit. A nu se cruța pe sine până la sfârșit nu înseamnă doar „a renunța la toate bunurile sale sau a-și da trupul spre ardere” (1 Corinteni 13:3), ci a renunța la tot ce avem (Luca 14:33) în limitele ființei sale create în separarea ei de Dumnezeu, în izolare egoistă și opoziție față de aproapele, semenul.

Aceasta se realizează în deplinătatea sa doar în moarte și, prin urmare, este în esență imposibil să trăiești ca un creștin; nu poți muri decât ca un creștin.

***

Fericitul Bătrân spune de multe ori că Duhul Sfânt l-a învățat să iubească cu dragostea lui Hristos. A iubi cu dragostea lui Hristos înseamnă a bea paharul lui Hristos, paharul pe care Însuși Omul-Hristos i-a cerut Tatălui să „treacă". Dragostea lui Hristos este o fericire incomparabilă cu orice din lumea aceasta și, în același timp, este suferință – mai mare decât orice suferință, suferință până la moarte. Acest ultim prag, moartea, este și ultima încercare a iubirii și libertății noastre. Cine Îl urmează pe Hristos, chiar și parțial, chiar și de departe, pe măsură ce Se înalță la Ierusalim, va înțelege frica pe care Ucenicii Săi au experimentat-o în timp ce L-au urmat (Marcu 10:32). Aceasta pentru că fiecare acțiune după porunca lui Hristos trece printr-o încercare și *nu poate fi altfel;* și numai după încercare își primește valoarea veșnică. Ascetul, cunoscând această lege spirituală, decide adesea asupra unei chestiuni de iubire cu frică profundă, dar mai târziu, când trece prin încercare și înțelege măreția darului lui Dumnezeu pentru om – libertatea divină și viața divină – nu găsește nici cuvinte, nici suspine pentru a-și exprima dragostea recunoscătoare față de Dumnezeu.

În viața unui ascet există situații când acesta decide pe deplin asupra morții, dar, de obicei, acest foc este purtat de el în suflet ascuns și fără manifestări ale întregii sale puteri; o acțiune moderată, nesesizabilă în exterior a acestuia este însă necesară chiar și în timpul vieții de zi cu zi, pentru a rămâne în păzirea fezabilă a poruncii.

***

În rugăciunea pentru lume, din mare iubire, omul ajunge la o astfel de stare în care nu precupețește nimic în sine; și atunci se face această jertfă interioară, atunci sufletul atinge o pace profundă pentru toate. Dar la sfârșitul rugăciunii, văzând din nou lumea cufundată în suferință și întuneric, se îndreaptă din nou spre rugăciune și așa mai departe până când ajunge la ultima margine a vieții sale.

Întorcându-se de la rugăciune la grăsimea vieții psihofizice, sufletul experimentează o anumită tristețe pentru insuficiența jertfei sale și chiar o anumită rușine pentru minciunile sale, așa cum se spune: „Orice om este un mincinos" (Psalmul 115:2). O minciună, pentru că nu rămâne neschimbată, iar dacă astăzi a zis - Eu iubesc, atunci mâine nu va mai găsi acea iubire în sine. Astfel, treptat, se creează în sufletul omului o nevoie de a depăși minciunile vieții

sale și de a aduce rugăciunea la adevărul final, care se realizează doar în moarte.

***

Joi, 2/15 septembrie 1938, dimineața, pe la ora 5 (conform numărătorii athonite – pe la 11), m-am dus la magazinul Starețului și l-am găsit, ca întotdeauna, calm; vorbea cu vocea lui înăbușită obișnuită; în exterior nu am observat nicio schimbare la el; era ocupat cu munca lui obișnuită.

Pe la ora 10 dimineața, după prânz, m-am dus să-l văd în chilia lui. Stătea pe un scaun lângă masă. Văzându-l schimbat, l-am întrebat:

- Bătrâne, ce e cu tine?

- Nu sunt bine.

- Ce e în neregulă cu tine?

- Nu știu.

Ridicându-se de pe scaun, se așeză adânc pe pat, rezemându-și spatele de perete, sprijinindu-și corpul într-o poziție semi-culcat cu mâna dreaptă; îndreptându-și încet gâtul, își ridică capul: suferința i se citea pe față.

Am întrebat:

- Bătrâne, vrei să mori?

„Nu m-am împăcat încă cu asta”, a răspuns el.

Treptat, și-a ridicat picioarele pe pat și și-a lăsat capul pe pernă; și astfel s-a îmbrăcat. După o scurtă tăcere, am spus:

- Bătrâne, ar trebui să mergi la spital.

„Nu vreau să merg la spital pentru că sunt oameni acolo, și apoi mă vor pune din nou, ca data trecută, sub ceas, iar bătăile în ușă îmi vor împiedica rugăciunile.”

- Dar o persoană bolnavă nu poate rămâne aici; cine te poate servi?... și e și mai convenabil acolo.

Dacă mi-ar fi dat o cameră separată, aș fi mers la spital.

După ce am spus: „Mă voi duce să vorbesc cu doctorul”, m-am dus la Părintele Toma, un călugăr care se ocupa de spital și se numea doctor. Părintele Toma nu primise o educație lumească, dar lucrând în spitalele Mănăstirii toată viața, dobândise o experiență solidă și chiar unele cunoștințe teoretice. Era un om înzestrat cu o bogată intuiție medicală și foarte util Mănăstirii, deoarece nu există spitale sau medici adevărate pe Athos.

Spitalul Mănăstirii Panteleimon este situat pe două etaje și este astfel împărțit în două secții: superioară și inferioară. Secția inferioară este o sală mare, împărțită printr-un perete despărțitor în două jumătăți. În a doua jumătate, cea din spate, pe partea ferestrelor orientate spre mare, colțurile sunt separate de camera generală prin pereți subțiri, formând două camere mici; doctorul i-a dat cu amabilitate pe cea din dreapta Starețului.

Întorcându-mă la el, i-am spus că doctorul îi dădea o cameră în salonul de jos. Bătrânul a fost de acord să meargă, dar era deja atât de bolnav încât nu putea merge singur, trebuia să fie susținut. Cu tristețe l-am condus la spital.

Spitalul Mănăstirii nu dispune de niciun mijloc tehnic pentru a ajuta la stabilirea unui diagnostic. Nimeni nu a aflat ce avea Starețul; sănătatea lui se deteriora rapid. Fiind o persoană grav bolnavă, conform obiceiului Mănăstirii, primea împărtășania în fiecare zi. Luni, 19 iunie, a fost săvârșit maslu.

Îl vizitam adesea, dar nu îndrăzneam să-l deranjez cu conversație, ci stăteam afară lângă ușa întredeschisă, întrucât camera era foarte mică. În timpul vieții Starețului, mi se părea adesea posibil să-i văd viața, să aud de la el multe lucruri care dezvăluiau imaginea căii sale spirituale interioare; era posibil într-o oarecare măsură să-i urmăresc abordarea marelui mister al morții, dar chiar momentul morții îmi rămânea ascuns.

În ultimele zile ale vieții sale, de la începutul bolii până la moarte, Starețul a tăcut. În timpul vieții sale, a povestit cum un schimonah din spital, pregătindu-se pentru moarte, petrecea tot timpul cu ochii închiși, pentru a nu tulbura amintirea lui Dumnezeu cu vreo impresie exterioară. Acest schimonah, când prietenul și tovarășul său apropiat, pe care îl iubea, venea la el, vorbea cu el foarte scurt, fără să-i deschidă ochii și recunoscându-și prietenul doar după voce. Amintindu-mi de aceasta, nu i-am tulburat liniștea Starețului cu nicio întrebare, cu rare excepții. O săptămână mai târziu, starea Starețului a devenit amenințătoare. Vineri, 10/23 septembrie, seara, cu puțin înainte de apusul soarelui, părintele său duhovnicesc, ieroschimonahul Serghie, a venit la el să-i citească emoționantul

canon al Maicii Domnului pentru plecarea sufletului, numită „plecarea”. Apropiindu-se de patul bolnavului, părintele duhovnic a spus:

- Binecuvântează-mă, Părinte Silouan.

Bătrânul a deschis ochii și ne-a privit în tăcere și cu blândețe. Fața lui era dureros de palidă, dar calmă. Văzându-l pe bătrân tăcut, duhovnicul l-a întrebat:

- Și ce, părinte Silouan, ne recunoști?

— Voi afla, răspunse el cu o voce calmă, dar clară.

- Cum te simti?

- Bine, sunt bine.

Dacă acest răspuns a fost o dorință ascetică de a-și ascunde suferința și de a nu o dezvălui plângându-se de boală, sau dacă Starețul se simțea cu adevărat atât de bine duhovnicește încât boala nu mai era percepută și nu tulbura pacea sufletului, nu știu.

„Am venit să ne rugăm cu tine și să citim canonul Maicii Domnului... ai vrea?”, a spus duhovnicul.

- Da, vreau să... mulțumesc... chiar vreau.

Confesorul a început să citească canonul. Bătrânul, palid, zăcea pe spate, liniștit, nemișcat, cu ochii închiși; mâna dreaptă pe piept, stânga de-a lungul corpului. Fără să-mi mișc mâna stângă, i-am simțit cu atenție pulsul; era foarte rău: uneori foarte slab, abia perceptibil, alteori mai plin, dar în ambele cazuri atât de aritmic încât se schimba de mai multe ori în jumătate de minut.

Citirea rugăciunii funerare s-a încheiat. Bătrânul a deschis din nou ochii, ne-a mulțumit în liniște și ne-am luat rămas bun „până dimineața”.

La miezul nopții, însoțitorul spitalului, părintele Nicolae, a intrat în cămăruță. Bătrânul l-a întrebat:

— Citesc ei Utrenia?

„Da”, a răspuns infirmierul și a adăugat: „Aveți nevoie de ceva?”

- Mulțumesc, nu am nevoie de nimic.

Întrebarea calmă a Starețului, același răspuns la oferta de servicii a asistentului său de spital și faptul că a auzit citirea, care abia a ajuns până în colțul său, toate acestea arată că era în deplină conștiență și stăpânire de sine. Când citirea Utreniei s-a terminat, adică la o oră și jumătate după această scurtă conversație, părintele Nicolae s-a uitat din nou la Stareț și a fost extrem de surprins să-l găsească deja mort. Nimeni nu i-a auzit moartea; nici măcar cei care zăceau aproape de el. Astfel, în liniște, s-a dus la Dumnezeu.

***

Conform regulilor Bisericii, trupul călugărului nu trebuie expus și, prin urmare, nu se face o abluțiune completă, ci se face doar semnul crucii cu un burete umed pe frunte, piept, brațe, picioare și genunchi. Îmbrăcat în toată ținuta monahală, în sutană, peste schimă, corpul defunctului este cusut cu capul într-o sutană **[** Conform regulilor - într-o mantie, dar pe Sfântul Munte există în general o tendință spre simplificare, iar călugării de obicei nu poartă mantie, cu excepția Ieromonahului, Canonarhului și Eclesiaristului când săvârșesc slujbe în biserică **]** , așezat pe o targă specială, se cântă o mică litiya funerară și se duce în biserică, acoperită cu un giulgiu negru cu o cruce roșu închis cusută pe el, similară cu crucea de pe schimă.

Utrenia în spital se citește mult mai repede decât în Catedrală și, prin urmare, a rămas ceva timp înainte de începerea liturghiei, timp în care s-au finalizat toate pregătirile simple ale trupului monahal pentru transferul în biserică, iar trupul Bătrânului a fost așezat pe o targă în biserica spitalului pentru liturghia funerară, după care călugării, înlocuindu-se unii pe alții, au citit Psaltirea peste el.

Conform obiceiurilor Mănăstirii, Starețul, ca unul care trăise îndelung în Mănăstire și deținea ascultări responsabile, era înmormântat de un „sindriu”. După Vecernie, trupul său era mutat de la biserica spitalului la biserica principală a Mănăstirii în numele Sfântului Mare Mucenic Pantelimon, unde un sobor de ieromonahi săvârșea ritul înmormântării. De obicei, starețul era conducătorul soborului, dar, întrucât bătrânul stareț Arhimandritul Misail la acea vreme nu mai părăsea chilia sa, suferind de hemiplegie, a prezidat locul său de rând, ieromonahul Justin. După săvârșirea ritului înmormântării monahale, trupul Starețului era scos în Cimitirul, situat în afara porților Mănăstirii, și cusut într-o sutană, fără sicriu, coborât în mormânt cu cântarea litiei finale și a pomenirii veșnice.

Fericitul Părinte Schimonah Siluan a murit la ora două dimineața, pe 11/24 septembrie 1938, și a fost înmormântat în aceeași seară, la ora 4.

XIV

Câteva recenzii postume despre cel bătrân

Monahismul athonit, în sobra sa neîncredere față de om, aderă la regula Părinților: „Să nu binecuvântezi pe nimeni înainte de sfârșit”. Această sobrietate pozitivă, ca orice în viața umană, poate depăși limitele a ceea ce este cuvenit, luând caracterul unei frici exagerate de inutilitatea umană. Monahismul athonit poate fi acuzat mai degrabă de aceasta din urmă.

În timpul vieții sale, Starețul Siluan exprima uneori în conversațiile cu monahii acele gânduri pe care cititorul le va găsi în scrierile sale și, întrucât aceste cuvinte depășesc măsura unui om obișnuit, atunci, firește, mulți monahi se temeau pentru el, iar unii spuneau: „Să vedem cum va muri”. Mulți monahi îl iubeau pe Stareț pentru blândețea sa calmă și bunăvoința sa neclintită, dar, în mod ciudat, viața complet excepțională a Starețului timp de aproape o jumătate de secol a rămas puțin cunoscută majorității și abia după moartea sa sfințenia sa a fost realizată. **[** Chestiunea autoascunderii ascetice este foarte importantă în viața fiecărui ascet. Există multe motive care obligă la acest lucru. Pe Athos, pe lângă cele comune întregii lumi, există și motive locale speciale. În mănăstirile și pustiurile din Athos se adunau oameni care părăsiseră lumea și, prin urmare, trecuseră prin focul renunțării. Toți acești oameni, cu rare excepții, în momentul intensei străduințe pentru Dumnezeu, aduceau o jertfă, al cărei nume este: „lumea este răstignită pentru Mine și Eu pentru lume” (Galateni 6, 14). Fiecare a realizat această ispravă după cum a putut și, prin urmare, aproape tuturor li se pare că a realizat-o pe deplin. După această ispravă, după acest sacrificiu, văzând că nu a realizat ceea ce căuta, călugărul este supus unei ispite speciale - „dependența spirituală”. Așa cum Cain, văzând că sacrificiul fratelui său Abel a fost acceptat de Dumnezeu, iar al său, al lui Cain, a fost respins, din invidie a ajuns la fratricid, iar călugării, dacă nu își ucid fratele fizic, atunci îi creează adesea condiții spirituale extrem de dificile. Dar chiar și pe lângă aceste încercări de a crea obstacole în viața spirituală a cuiva care este văzut ca având succes în rugăciune și în alte demersuri spirituale, chinul lor interior din conștientizarea eșecului lor este un motiv valid pentru ca fiecare ascet să se mențină în prezența celorlalți fără a se dezvălui în niciun fel.

Sunt mulți oameni în lume care vor să vadă sfințenia pentru a o onora, iar atunci ascetul este în pericol de vanitate... Dar există și oameni posedați de un duh rău, pentru care viziunea sfințeniei este dificilă; nu o pot suporta și devin și mai amărâți. Cu toate acestea, în lume, marea majoritate a oamenilor sunt lipsiți de

experiență și nu înțeleg o persoană duhovnicească. Este ușor și simplu să te ascunzi de astfel de oameni. Este mai dificil să te ascunzi de monahi, deoarece aceștia, fiind constant în ascetism, învață să ghicească prin multe semne, abia perceptibile, prin ce trece un frate, de aceea pe Athos există o nevoie specială de a învăța să te comporți în exterior în așa fel încât să nu te exprimi în niciun fel. Și credem că această artă este foarte susținută printre Sveatogorskiți **.**

Un călugăr, părintele Ștefan, care lucra în farmacia mănăstirii, îl iubea foarte mult pe Stareț. El însuși mi-a spus următoarele:

„Dimineața, în ziua morții Starețului Siluan, după ce mi-am părăsit serviciul, m-am dus la biserică să citesc Psaltirea peste el și L-am rugat cu stăruință pe Domnul să-mi permită să înțeleg din această lectură cum a mers pe calea sa monahală și dacă a fost plăcut lui Dumnezeu? Când am intrat în biserică, un călugăr care era acolo citea: «Tu ești Dumnezeul meu și Te voi preamări; Îți voi mărturisi, căci m-ai ascultat și ai fost mântuirea mea. Mărturisește Domnului, căci El este bun, căci mila Lui este veșnică.» Văzând că terminase catisma (16), i-am spus: «Du-te și odihnește-te, iar eu voi continua.» El a plecat, iar eu mi-am luat locul la analogie și am început să citesc următoarea (17) catisma: «Fericiți cei fără prihană în cale, care umblă în legea Domnului. Fericiți cei ce cercetează mărturiile Lui;»” „Îl vor căuta din toată inima lor… Voi păzi orânduirile Tale… Te-am căutat din toată inima mea… Cu buzele mele am vestit toate judecățile buzelor Tale… Pe calea mărturiilor Tale mă desfătez ca în toate bogățiile”, și restul acestui psalm minunat. Și apoi m-am convins în inima mea că El Îi plăcea lui Dumnezeu.”

După moartea Starețului, un ierodiacon i-a cerut Starețului Mănăstirii binecuvântarea de a „merge în pustie”. Chemat la Soborul Bătrânilor, a trebuit să răspundă la întrebarea de ce voia să părăsească Mănăstirea. Ierodiaconul a răspuns că i se părea de folos spre mântuire. Atunci, unul dintre bătrânii Soborului, schimonahul Matei, a spus: „Este incomod să te mântuiești aici? Regretatul Părinte Siluan și-a petrecut toată viața în Mănăstirea noastră și veți găsi pe cineva mai mare în pustie?” Și acestea au fost spuse de Părintele Matei, care în timpul vieții Starețului Siluan era unul dintre cei care se temeau cel mai mult pentru el.

Un alt dintre cei mai bătrâni călugări ai Mănăstirii, Șemonahul Trofim, un ascet remarcabil a cărui viață ar putea servi drept exemplu pentru mulți, a citit câteva dintre însemnările sale după moartea Starețului. Cuvintele Starețului despre dragostea de Dumnezeu, despre smerenie, despre „a-ți ține mintea în iad și a nu deznădăjdui” și altele i-au lăsat o impresie profundă. Îmi amintesc întâlnirea noastră cu el la „micul port” al Mănăstirii. Oprindu-mă, mi-a spus:

„Acum am văzut că părintele Siluan a ajuns la nivelul Sfinților Părinți… Moartea lui m-a convins.”

„Părinte Trofim”, mi-am permis să spun, „nu te-a convins de asta o jumătate de secol de conviețuire în Mănăstire, și numai moartea?”

„Întotdeauna l-am iubit și m-am bucurat să-l cunosc, dar mi s-a părut că vorbea prea direct (imediat) cu Dumnezeu și, ca să fiu sincer, mi-era teamă pentru el.”

- Cum a spus că ți-e frică pentru el?

„Deși vorbea foarte simplu, vorbea atât de îndrăzneț și cu atâta îndrăzneală despre rugăciune și despre Dumnezeu, ca despre un singur Părinte, încât uneori îl opream și îi spuneam: «Oprește-te, Părinte…» Mi se părea că își pierduse frica de Dumnezeu.

- Și când l-ai oprit, cum a reacționat?

- A fost mereu calm. Îl opresc și el va tăcea.

— S-a supărat când l-ai oprit?

- O, nu! Era un om blând și nu-mi amintesc să se fi supărat vreodată.

- Părinte Trofim, știi că cei amăgiți sunt întotdeauna neascultători și se supără dacă sunt mustrați. Cum de nu ai fost atent la asta?

- Deci Dumnezeu mi-a ascuns-o... A fost foarte simplu... Abia acum mi-am dat seama de greșeala mea.

- Ce spui despre notițele lui?

— Ți-am spus deja că a venit la măsura Sfinților Părinți.

Un episcop sârb, care a vizitat Sfântul Munte de mai multe ori și l-a iubit foarte mult pe Stareț, aflând de moartea acestuia, a scris un necrolog în jurnalul său misionar intitulat: „Un om cu o mare iubire”, unde, printre altele, spune următoarele despre el:

„Despre acest călugăr minunat se poate spune doar: un suflet dulce. Nu numai eu am simțit acest suflet dulce, ci și fiecare admirator athonit care a avut ocazia să-l întâlnească. Siluan era înalt, masiv, cu o barbă neagră și lungă, iar înfățișarea lui nu cucere imediat un străin. Dar o singură conversație era suficientă pentru a-l iubi pe acest om... Vorbea despre dragostea nemăsurată a

lui Dumnezeu pentru om și îl conducea pe păcătos la o condamnare strictă.” După ce a povestit apoi câteva dintre conversațiile sale cu Starețul, episcopul scrie:

„Acest minunat ascet era un călugăr simplu, dar bogat în dragoste față de Dumnezeu și față de aproapele său. Mulți călugări din tot Sfântul Munte apelau la el pentru sfaturi, dar călugării sârbi din «Hilendar» (numele Mănăstirii sârbe) și «Postnița Sfântul Sava» din Serbia îl iubeau în mod special. În el îl vedeau pe părintele lor duhovnicesc, înviorându-i cu dragostea sa. Toți simțeau acum dureros despărțirea de el. Și mult, mult timp își vor aminti de dragostea Părintelui Siluan și de sfaturile sale înțelepte.”

„Părintele Siluan m-a ajutat mult duhovnicește. Am simțit cum rugăciunea lui m-a întărit. De fiecare dată când eram pe Sfântul Munte Athos, mă grăbeam să-l văd”...

Autorul își încheie necrologul cu următoarele cuvinte:

„Și sunt mult, mult mai multe lucruri pe care le-am auzit de la Părintele Siluan și le-am auzit despre el de la alții. Dar cine ar putea enumera și scrie pe toate? Cartea vieții sale este scrisă întreagă cu mărgele înțelepciunii și cu aurul iubirii. Este o carte imensă, nepieritoare. Acum este închisă și prezentată de mâinile îngerului său păzitor Judecătorului cel veșnic și drept. Iar Judecătorul cel veșnic și drept va spune sufletului care l-a iubit atât de mult pe pământ: Robul meu credincios, Siluan, intră în bucuria Domnului tău. Amin” (E.N.).

Un alt episcop rus, Mitropolitul V., care îl cunoștea pe Stareț doar prin corespondență cu el și din relatările celor care îl văzuseră, la primirea veștii despre moartea sa, i-a scris egumenului Justin (18.11.1938):

„Prea Cucernicele Voastre Părinte Superior și frații!”

Am primit notificarea dumneavoastră despre moartea venerabilului Stareț, Părintele Schemamonah Siluan... Împărăția cerurilor să fie a lui!

Nu este treaba noastră, păcătoșilor, să judecăm oamenii sfinți. Dumnezeu Însuși îi glorifică, după cum El știe. Dar voi spune cu toată sinceritatea că în ultimii ani nu am simțit o asemenea putere a harului de la nimeni precum de la el, Părintele Silouan. Este greu de descris în cuvinte ce a fost această putere. Așa cum se spunea despre Hristos Domnul în timpul vieții Sale pe pământ, că vorbea cu autoritate, și nu ca scribii... așa și din scrisorile Părintelui Silouan eu, păcătosul, am simțit clar o astfel de putere, pe care nu am simțit-o de la nimeni. Duhul divin ceresc... Convingător fără nicio dovadă... Ca o voce „de acolo”, de la

Dumnezeu... Și nu pot să o spun mai bine... Și de aceea păstrez scrisorile lui pentru mine. Și dacă nu știam nimic despre viața, isprăvile, rugăciunea, ascultarea lui, atunci numai duhul scrisorilor este suficient pentru mine, păcătosul, ca să-l consider sfânt.

Dar vă voi povesti un alt caz al clarviziunii sale. O anumită mamă, care locuia acum în străinătate, pierduse de mult legătura cu fiica ei, care rămăsese în Rusia. Și voia să știe: cum să se roage pentru ea - pentru o persoană vie sau decedată?

L-a întrebat pe Starețul Siluan, iar el i-a răspuns fără îndoială că fiica ei este în viață și bine... Și într-adevăr, la câteva luni după aceasta, o femeie a mers în Rusia, a găsit-o pe femeia pierdută, a văzut-o și a vorbit cu ea. **[** Știu și eu despre acest incident. În timpul corespondenței Starețului cu diverse persoane, i-am slujit ca secretar. Starețul mi-a povestit cum, în timpul rugăciunii, Dumnezeu i-a dezvăluit starea fiicei acestei femei. **]**

Mai departe, Mitropolitul povestește despre un alt caz oarecum similar de clarviziune și apoi scrie:

„Îmi permit să întreb: ați fi atât de amabil încât să adunați informații despre el într-o arhivă? La urma urmei, este instructiv, și mângâietor, și salutar pentru noi, păcătoșii. Și scrisorile lui ar trebui adunate (cel puțin în copii).”

De asemenea, vă rog: permiteți-i părintelui S. să-mi trimită ceva din lucrurile defunctului și, de asemenea, să mă consoleze cu un răspuns la scrisoarea mea către el.

Semnătură: M.V. »

Într-o scrisoare adresată mie, Mitropolitul a scris:

„Vă sunt extrem de recunoscător pentru scrisoarea dumneavoastră despre părintele Silouan… Și sunt nerăbdător să aflu mai multe despre el… Din scrisoarea mea către părintele stareț, veți afla despre atitudinea mea față de bătrânul decedat.”

Și dacă ai scrie și mai multe despre el, atunci nu numai eu, ci mulți alții ți-ar fi foarte, foarte recunoscători.

Cine este el? Unde era înainte de Athos? De ce a venit acolo? Cum s-a salvat? Ce a spus (chiar și micile detalii sunt importante)? Cunoașteți vreun fapt special? Cum se ruga?

Cât timp tu și alți martori sunteți încă în viață, adunați și notați totul despre el până la cel mai mic detaliu... - Aceasta este *Istoria Bisericii.*

Îl comemorez pe Părintele Silouan împreună cu sfântul lui Dumnezeu Părintele Ioan de Kronstadt și cer mijlocirea lui înaintea lui Dumnezeu... Încă o dată îi mulțumesc și îl aștept, nu numai pe mine, chiar mai mult, dacă Dumnezeu va vrea. Și Părintele Silouan este acum în siguranță... **[** Toate sublinierile și punctele de suspensie aparțin autorului acestor scrisori. **]**

Semnătură: M.V. »

POSTFAŢĂ

PROPUSE-MI sarcina de a rămâne în limitele a ceea ce este necesar, dar suficient, astfel încât cele mai importante momente din viața fericitului Bătrân, cunoscute mie și cele mai esențiale aspecte ale învățăturilor sale, să fie prezentate clar în atenția cititorilor pioși, îmi termin lucrarea.

Familiarizându-se cu scrierile Starețului însuși, în a doua parte a acestei cărți, cititorul va observa că am lăsat neexaminate multe întrebări extrem de semnificative despre existența spirituală a omului în termeni dogmatici și ascetici, atinse de Preasfântul Părinte, de exemplu, chestiunea participării trupului la cunoașterea lui Dumnezeu sau chestiunea postului, pe care Starețul le-a definit într-un mod foarte original și, în același timp, neobișnuit de profund, aș spune - creștin: „Trebuie să mâncați atât de mult încât, după ce mâncați, să vreți să vă rugați” (Luca 21:34). În același timp, cititorul va întâlni în prezentarea mea o serie întreagă de poziții, relevate de mine în principal pe baza multor conversații orale ale Starețului. În alegerea materialului, convenționalitatea și limitarea sarcinii sunt inevitabile. Este nerezonabil să vă propuneți sarcina de a epuiza materialul; este, de asemenea, nepotrivit: cu o abundență de material să abateți gândul de la esențial, asupra căruia era concentrată atenția tatălui meu.

Pe lângă mărturiile menționate mai sus despre venerația respectuoasă a Starețului Siluan, cunosc și alte mărturii similare, precum și multe cazuri de eficacitate a rugăciunilor sale pentru bolnavi și suferinzi sau de manifestare a uimitoarei sale intuiții și previziuni; dar am fost înclinat să le tac, pe de o parte, pentru că aceste cazuri privesc oameni, dintre care majoritatea, așa cum s-a spus deja, sunt încă în viață; pe de altă parte, pentru că nu sunt deloc înclinat să mă las dus de ele, urmând în această privință spiritul Starețului însuși, care nu le-a acordat prea multă importanță. Istoria cunoaște multe cazuri de vindecare și

previziune nu printre sfinți. Această latură a vieții sale nu este cu adevărat măreață.

Sfântul Ioan Scăparea spune: „Unii laudă mai mult darul facerii de minuni și ceea ce este văzut în darurile duhovnicești, neștiind că mult este mai presus de acesta și ascuns, și de aceea rămâne de neînlăturat” (Cuvântul 26:95). Dar ce dintre cele „ascunse” poate fi „mai presus” chiar și de darul facerii de minuni? Bătrânul vorbește despre asta astfel:

„O, duhul meu slab! Se stinge ca o lumânare mică de un vânt slab; dar duhul sfinților ardea ca un tufiș de spini și nu se temea de vânt. Cine îmi va da o asemenea căldură încât să nu am odihnă nici ziua, nici noaptea de dragostea lui Dumnezeu? Dragostea lui Dumnezeu este arzătoare. Pentru ea sfinții au îndurat toate necazurile și au dobândit puterea minunilor. Au vindecat bolnavii, au înviat morții, au mers pe apă, s-au înălțat în văzduh în timpul rugăciunii; prin rugăciune au adus ploaie din cer, dar eu aș vrea să învăț doar smerenia și dragostea lui Hristos, ca să nu jignesc pe nimeni, ci să mă rog pentru toți ca pentru mine însumi.”

Am încercat să vorbesc despre acest lucru cel mai înalt și mai secret din viața Starețului, cât am putut de bine. Urmărind acest scop, am decis să scriu despre căile către dobândirea libertății spirituale în Dumnezeu - sincer, fără a tăcea sau a ascunde ceea ce am auzit.

În aceeași „Scară” a Sfântului Ioan există o narațiune remarcabilă „despre sfinții condamnați și despre închisoarea celor pocăiți” (Cuvântul 5). Sfântul scriitor, prevăzând profetic numeroasele ispite generate de acest cuvânt chiar și în zilele noastre, printre altele, spune acolo:

„Un om curajos se va îndepărta de aceasta ca și cum ar fi rănit de un vârf, cu o săgeată aprinsă în inimă. Dar cel care este inferior acesteia își va recunoaște slăbiciunea și, dobândind ușor smerenia prin auto-reproș, se va năpusti asupra primului; dar nu știu dacă îl va ajunge din urmă. Dar cel neglijent să nu se atingă nici măcar de cele descrise aici, ca nu cumva, în disperare, să irosească ceea ce face” (Cuvântul 5:27).

Temându-mă să-i ispitesc pe cei naivi și slabi de inimă cu o relatare sinceră a dificultăților luptei spirituale, am spus la început că „prezenta carte, prin conținutul ei, este destinată unui cerc foarte restrâns de oameni”; și acum vreau să repet același avertisment, pentru că, oricât de simplu a fost Starețul Siluan, viața lui a fost o faptă excepțional de înaltă și mare de iubire față de Dumnezeu.

Adevărat spun, a trebuit să învinge o rușine nu mică înainte de a decide să scriu această Viață, deoarece starea de lucruri m-a obligat să nu-mi ascund apropierea de fericitul părinte. Sunt sigur că toți cei care l-au cunoscut și mă cunosc vor spune cu indignare: „Și ai îndrăznit să scrii despre Stareț?” Cei care nu l-au cunoscut, dar care mă cunosc, sau cel puțin doar m-au văzut, vor remarca cu dispreț: „Dacă ucenicul este așa, atunci și învățătorul nu a fost nimic”.

Îmi dau seama că este o umilință ca numele marelui Bătrân să aibă un astfel de biograf și martor. Dar nu exista altă cale de ieșire... Aș fi preferat să mă ascund și să dau această lucrare anonimului, pentru a nu diminua măreția Bătrânului cu jalnica mea, dar nu mi-am putut permite să fac asta, deoarece am considerat necesar să port responsabilitatea de a mărturisi despre el. Ca o justificare parțială a îndrăznelii mele, voi spune că am fost obligat să fac asta de dorința și cererile insistente ale multor oameni, precum și de ascultarea de părintele meu duhovnic, un bătrân profund, ieroschemonahul Pinufriy, încă în viață, care mi-a dat o binecuvântare directă pentru aceasta. Și totuși m-am luptat în interior mult timp, pentru că cuvântul duhovnic este o energie de o ordine cu totul specială. Cel care îl rostește el însuși este primul judecat după cuvântul pe care îl rostește și, prin urmare, desigur, mă dau pe deplin meritat mustrării și știu că voi fi condamnat atât de Dumnezeu, cât și de oameni. O oarecare ușurare pentru conștiința mea este, totuși, faptul că în această carte nu există niciun gând de-al meu - ci totul este luat din învățăturile și conversațiile fericitului părinte și ale celorlalți mentori ai mei. Temându-mă, însă, că, fiind cineva lipsit de rațiune spirituală (adică de cunoaștere), nu am evitat greșelile în descrierea vieții Starețului și în prezentarea sfintei sale învățături, cer ca responsabilitatea pentru acestea să fie pusă în întregime asupra mea, astfel încât experiența Starețului, pecetluită de viața sa sfântă și de cuvântul său sfânt, să nu fie pătată.

Îl rog pe fiecare cititor pios care înțelege dificultatea sarcinii care îmi stătea în față să fie cât mai îngăduitor și moderat posibil în cerințele care mi se adresează. Vă rog să-mi iertați toate greșelile mele involuntare - nu ar trebui să existe greșeli voluntare, căci am fost călăuzit de frică, care nu-mi permite să „mint împotriva unui sfânt” - și să le corectați. Pentru a evita pierderea sau deteriorarea în cele mai esențiale, vă rog să nu vă opriți asupra numeroaselor neajunsuri externe și interne ale operei mele, de exemplu: distribuția și prezentarea ineptă a narațiunii; mediocritatea descrierilor psihologice; revenirile și repetițiile aceluiași lucru; lipsa de artă și natura fragmentară a definițiilor teologice, care vor provoca inevitabil multe nedumeriri și critici. În cele din urmă, vă rog să-mi iertați limbajul greu și dur, atât de disonant cu simplitatea sfântă și maiestuoasă a întregii înfățișări a fericitului Bătrân.

Totalitatea condițiilor mele de viață actuale nu mi-a permis să mă lupt mai mult cu unele dintre neajunsurile menționate, dar este posibil ca în munca viitoare să le pot reduce într-o oarecare măsură. Și acum, sper, cuvântul Bătrânului, izvorând dintr-o inimă plină de iubire, va captiva mințile și sufletele cititorilor, căci pentru cei care au urechi de auzit și ochi de văzut, poartă în sine o mărturie vie despre adevărul și veridicitatea sa.

Cuvântul Starețului, neobișnuit de înalt în perfecțiunea sa spirituală, este o mărturie a acelei vieți supranaturale pe care i-a fost dat să o trăiască. Pentru mulți, el rămâne de neînțeles și inaccesibil, în ciuda întregii claritați și simplități a sa. Experiența a arătat că este parțial de neînțeles tocmai datorită simplității sale și a stilului de percepție și exprimare străin omului intelectual modern, iar această împrejurare a servit drept imbold pentru mine să-l însoțesc și chiar să-l preced cu explicații într-un limbaj mai accesibil oamenilor educați din timpul nostru, în speranța de a servi măcar cuiva drept ajutor pentru o mai bună înțelegere a căilor sfințeniei. Atunci când cititorul ia în considerare nevoia unei atenții sensibile la acele cuvinte simple și calme ale Starețului, în care sunt atinse întrebări profunde ale existenței spirituale umane sau sunt descrise lupta interioară sau acțiunile harului, atunci orice nevoie de explicațiile mele dispare în mod firesc și doar cuvântul sfânt și curat al fericitului părinte rămâne în vigoare.

***

Astăzi, în comemorarea părintelui nostru Starețul Siluan, cu ocazia celei de-a zecea aniversări a morții sale, sufletul meu se îndreaptă spre el cu dragoste și rugăciune:

Iartă-mă, Sfinte Părinte, că în nebunia mea am îndrăznit să vorbesc despre ceea ce Tu, în bunăvoința Ta, mi-ai încredințat. Recunoscător lui Dumnezeu, care mi-a dat fericirea nemeritată de a te cunoaște și de a avea acces liber și frecvent în timpul vieții tale aici, te rog, îngăduie-mi să te întreb: acum, că ai trecut toate limitele pământului și privești frumusețea neînțeleasă a Domnului care te-a iubit și este iubit de tine și de Preacurata Sa Maică, ai uitat lumea noastră tristă de dulceața iubirii lui Dumnezeu și nu-ți mai amintești de ea, sau continui să te rogi și mai intens, pentru că iubirea, cum ai spus, nu poate nici uita, nici odihni până nu-și împlinește ultima dorință?

Și deși sufletul meu, întunecat și mort față de orice bine, nu mai poate percepe glasul tău, cuvintele tale au rămas cu noi, în care auzim răspunsul tău:

„Sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu, Creatorul și Tatăl său Ceresc, nu poate avea pace pe pământ. Și sufletul gândește: «Când mă voi arăta Domnului, atunci voi implora mila Lui în toate pentru întregul neam creștin». Și, în același timp, gândește: «Când voi vedea Fața Lui dragă, atunci de bucurie nu voi putea spune nimic, căci din mare iubire omul nu poate spune nimic». Și din nou gândește: «Mă voi ruga pentru întregul neam uman, pentru ca toți oamenii să se întoarcă la Domnul și să se odihnească în El, căci iubirea lui Dumnezeu vrea să mântuiască pe toți».”

Profund convins că binecuvântatul nostru părinte a atins Dumnezeu și dragostea desăvârșită la care aspira atât de irezistibil și că acum, în Duhul Sfânt, îmbrățișează întreaga lume cu rugăciunea sa într-o măsură și mai mare decât în timpul vieții sale pământești, fără să vrea să avertizeze pe nimeni, fără să impună nimic nimănui, urmând doar înclinația sufletului său, închei cuvântul meu smerit cu rugăciunea:

REVERENDUL PĂRINTE SILUAN,

ROAGĂ-TE LUI DUMNEZEU PENTRU NOI!

Franța, Sainte-Genevieve-des-Bois,

„Donjon”, 11/24 septembrie 1948

DESPRE COMENTARIILE STABATEI NIKON

Următoarele scurte comentarii despre această carte au fost scrise de unul dintre seniorii spirituali ai vremurilor recente, egumenul Nikon (1864-1963). Însuși egumenul Nikon a urmat un drum de viață destul de tipic pentru un căutător de Dumnezeu de la începutul secolului nostru: o familie „de obicei religioasă” (țărănească); pierderea credinței la școală (școală adevărată); căutare nereușită a sensului vieții în știință, filosofie (autoeducație); disperare și o revelație uimitoare de la Dumnezeu; apelare la psihologie (Institutul Psihoneurologic) și apoi la un studiu serios al Ortodoxiei (Academia Teologică din Moscova); mulți ani de ascetism, culminând cu depunerea jurămintelor monahale în 1931 și apoi cu hirotonirea sfântă. Suferințe din lagăr din 1933-37, după care muncă ca slujitor și grădinar. Din 1944 - slujire în parohiile diecezelor Kaluga și Smolensk. Din 1948 până la sfârșitul vieții a fost rectorul bisericii din orașul Ghatsk (acum Gagarin).

Viața sa spirituală nu a fost chiar obișnuită. Se numea călugăr „de pădure”, deoarece nu a trebuit niciodată să trăiască într-o mănăstire și nu a întâlnit niciodată un ghid spiritual permanent pe calea sa, deși a căutat cu ardoare. De aceea, le-a repetat mai târziu celor dragi de multe ori: în timpul nostru nu există mentori spirituali care să vadă sufletul unei persoane și, prin urmare, să fie capabili să fie adevărați ghizi pe calea mântuirii. Este o mare binecuvântare dacă găsești o persoană de aceeași părere ca tine, care tinde sincer spre viața spirituală, citită în Sfinții Părinți, rațională și nu amăgită. Dar chiar și astfel de oameni devin foarte puțini. Lasă-te călăuzit de lucrările Sfinților Părinți, în special de Sfântul Ignatie Briancianinov, care a aplicat părinții antici la timpul nostru, care este extrem de sărac în spirit. Aceste cuvinte au venit din experiența sa personală, care i-a oferit cunoștințe detaliate despre calea vieții spirituale, de obicei inerentă oricui a parcurs independent, fără sprijin extern, principalele etape ale dezvoltării sale. Experiența amară și în același timp plină de bucurie mântuitoare a căderilor și răzvrătirilor, a devierilor și corecțiilor pe această cale i-a arătat că cel mai important lucru în viața spirituală pentru un creștin este viziunea asupra corupției profunde a naturii umane și imposibilitatea vindecării ei prin propriile eforturi personale. Această viziune interioară, care, după cuvintele Sfântului Petru Damaschin, este „primul semn al sănătății sufletului care începe”, este dată unui creștin doar cu constrângerea sa deplină de a împlini toate poruncile Evangheliei și pocăință sinceră și conduce la smerenie - singura temelie de nezdruncinat pentru construirea casei mântuirii. „De ce”, spunea el, „mulți eșuează în lucrarea spirituală? Pentru că își bazează isprava pe o îngâmfare secretă, pe mândrie. Până când o persoană nu își vede slăbiciunile, patimile și nu începe să se roage precum văduva Evangheliei, Domnul nu se poate apropia de o persoană și să o ajute” (înregistrare pe bandă magnetică). Într-una dintre scrisorile sale, el a formulat aceeași idee în cuvinte scurte: „Succesul în viața spirituală se măsoară prin profunzimea smereniei”.

Cu mare interes, „cu lăcomie”, starețul Nikon a citit textul dactilografiat al „Starețului Siluan”. A găsit multe în viața și calea spirituală a prezbiterului athonit similare și înrudite cu ale sale. În instrucțiunile și scrierile sale, a auzit glasul Sfintei Tradiții a Bisericii, așa cum a fost exprimată de toți Sfinții Părinți, lucru pe care îl cunoștea bine. În ceea ce privește prima parte a cărții, despre Starețul Siluan, a avut o opinie oarecum diferită. Aceasta a fost exprimată, în special, în acele câteva comentarii pe care le-a făcut pe marginea textului, când era deja destul de bolnav și, bineînțeles, fără să se gândească la posibila lor publicare. Din cuvintele sale, precum și din comentariile citate aici, rezultă că autorul cărții, părintele Sofronie, la acea vreme nu înțelegea încă suficient viața spirituală și, prin urmare, își permitea judecăți eronate. În același timp, starețul Nikon s-a bucurat că această carte apărea ca o dovadă a vieții neîncetate a Bisericii, care se revela lumii în sfinții ei.

A. Osipov,

Prof. MDA

Partea a doua

SCRIERI ALE BĂTRÂNULUI SILUAN

„ *Sufletul meu tânjește după Domnul* ”

(din „Scrierile” vârstnicului Siluan)

„ *Sufletul meu tânjește după Domnul* ”

PREFAŢĂ

Prezentând cititorilor cel mai important lucru din această carte, și anume Extrase din scrierile Fericitului Stareț Siluan, ne vom permite să exprimăm preliminar câteva gânduri despre scrierile sale.

Domnul a zis: „Oricine este din adevăr ascultă glasul Meu” (Ioan 18:37), iar Ioan Teologul spune: „Cine cunoaște pe Dumnezeu ne ascultă pe noi; cine nu este din Dumnezeu nu ne ascultă pe noi” (1 Ioan 4:6).

Credem din adâncul inimilor noastre că aceste cuvinte sunt aplicabile scrierilor Starețului Siluan. Credem că oricine are duhul și mintea lui Dumnezeu pentru a-L cunoaște va simți clar suflarea Duhului Sfânt în scrierile Starețului.

Scrierile Bătrânului, un om aproape analfabet, sunt cuvântul despre ceea ce i-a fost dat să vadă; adesea cuvântul său seamănă cu psalmii în chipul lor, iar acest lucru este firesc, deoarece a provenit din rugăciunea neîncetată. Ritmul scrierilor sale este foarte lent, ceea ce este caracteristic rugăciunii profunde. El revine constant la aceleași teme: Dumnezeu și tot ce este ceresc sunt cunoscute numai prin Duhul Sfânt; Domnul iubește omul nemăsurat, iar această iubire este cunoscută prin Duhul Sfânt; Duhul Sfânt este duhul abstinenței, castității, blândeții, smereniei; Duhul Sfânt este duhul păcii, al compasiunii, al iubirii de vrăjmași.

Sufletul Bătrânului, mintea sa este ocupată cu puține gânduri, dar aceste gânduri sunt cele mai profunde din punct de vedere ontologic, ele sunt măsura pentru

orice. Cine trăiește cu aceste gânduri în adâncul ființei sale, prin ele, ca printr-o misterioasă prismă spirituală, vede întreaga lume.

Timp de două mii de ani, cuvântul lui Dumnezeu a fost propovăduit neîncetat în toate limbile, în cele mai felurite imagini, și totuși Domnul Însuși i-a dat omului cunoașterea vieții divine veșnice în puține cuvinte. Viața lui Dumnezeu este mai presus de orice imagine. Din această sferă de lumină inaccesibilă, în mișcarea sa spre creație, viața divină se transmite mai întâi în cele mai simple și foarte puține imagini „inteligente" detașate, iar apoi, transmisă de-a lungul treptelor ierarhice, se îngrășă din ce în ce mai mult, ajungând la forme foarte grosolane și nesemnificative, care deja devin o distorsiune. De exemplu: un copil este adus la o icoană și învățat să se roage „Dumnezeului cel Mic", iar icoana pentru copil, în acest caz, nu este doar una dintre formele de veste bună sau teologie, ci Însuși „Dumnezeul cel Mic", Căruia se roagă.

În coborârea sa din puritatea supremă, lumina teologiei ajunge la forme pozitive (catafatice) grosolane și adesea urâte; în procesul dezvoltării umane se observă ordinea inversă, de jos în sus: de la forma pozitivă grosolană se înalță spre gândirea detașată despre Dumnezeu și chiar spre comuniunea inefabilă, fără imagine, cu Dumnezeu.

Nu intenționăm să ne oprim asupra problemei dezvoltării conștiinței umane, asupra modului în care aceasta urcă de la concepte și imagini empirice ale acestei lumi la percepția existenței eterne divine. Să observăm doar că inevitabilitatea acestei evoluții explică faptul că învățătura despre Dumnezeu este predată oamenilor mai întâi sub forma moralității creștine, care este mai accesibilă înțelegerii elementare. Totuși, chiar și în această formă, în ciuda întregului declin și chiar a denaturării adevărului, există lumina cunoașterii autentice a lui Dumnezeu, deși slăbită: acesta este „laptele" care se oferă celor slabi de inimă (1 Corinteni 3:2).

Dacă am putea recurge la analogii din realitatea care ne înconjoară, am compara această coborâre a luminii divine cu o rază de lumină de la un reflector: cu cât este mai aproape de sursa de lumină, de camera reflectorului, cu atât este mai orbitor, dar zona de iluminare este mai mică și invers, cu cât este mai departe de sursa de lumină, cu atât zona de iluminare este mai mare, dar cu atât lumina este mai slabă și mai fragmentată. Trec milenii, iar popoarele sunt încă învățate tocmai această lumină slăbită și difuză a cunoașterii lui Dumnezeu într-un număr infinit de cuvinte și imagini. Cu cât o persoană este mai departe de Dumnezeu, cu atât gândirea sa este mai fragmentată, cu atât experiențele sale spirituale sunt mai nedefinite și mai neliniștite; și invers, cu cât o persoană este mai aproape de Dumnezeu, cu atât este MAI ÎNGUST, dacă o astfel de exprimare este permisă aici, cercul gândurilor sale, concentrându-se în cele din urmă

asupra unui singur gând detașat, care nu mai este un gând, ci o viziune *sau* un *sentiment special, inexprimabil al minții.*

Pentru a-l înțelege pe Starețul Siluan, este necesar să ținem cont de cele spuse. Starețul era un om cu o singură idee care îi umplea întreaga ființă, o idee care era rezultatul arătării de neînțeles a lui Dumnezeu față de el. În această tainică arătare a Domnului față de el, el a ajuns să cunoască faptul că Dumnezeu este iubire nemărginită. El afirmă că această iubire este în mod necesar revărsată asupra dușmanilor și că este cunoscută numai de Duhul Sfânt. Duhul Sfânt i-a descoperit pe Hristos. Duhul Sfânt l-a învățat smerenia și iubirea față de dușmani și față de orice făptură. Ceea ce a înțeles în momentul teofaniei și care a fost consecința ei imediată, a acceptat-o ca o condiție și ca un indicator al comuniunii cu Dumnezeu, ca un criteriu pentru adevărul căii, ca o măsură a fiecărei manifestări a vieții spirituale și ca scop al căutărilor și acțiunilor noastre zilnice.

În timpul vizitelor repetate ale Duhului Sfânt, după mulți ani de luptă spirituală titanică, toate acestea au luat în el forma unei conștiințe dogmatice, iar când s-a înălțat efectiv în sferele pure ale sfintei detașări, atunci, cu cea mai profundă smerenie, a considerat că este de datoria sa să povestească despre ceea ce i-a fost dat de sus. Are puține cuvinte, dar acesta este poate un indicator al adevărului său; are puține cuvinte, dar sunt capabile să pătrundă inima și să învieze sufletul uman; are puține cuvinte, dar se pot spune multe despre el dacă ne propunem sarcina de a le dezvălui conținutul și de a-l face accesibil, cel puțin înțelegerii intelectuale a unor cercuri mai largi.

Citind scrierile Bătrânului, poate cineva se va confrunta cu întrebarea: nu este acesta unul dintre cei care în limbajul asceților sunt numiți „amăgiți”, iar în viața umană – „nebuni”? Afirmațiile sale sunt prea mărețe pentru a-l considera „normal”.

Însă credem că, chiar și fără să-l vedem sau să-l cunoaștem personal, ci doar citind notițele sale uneori inspirate poetic și chiar extrem de perfecte ca formă, iar alteori pur și simplu analfabete, cineva poate fi complet convins de cursul gândurilor sale sau de structura sentimentelor inimii sale că aceste cuvinte nu sunt cuvintele unui bolnav mintal. În întreaga structură a discursului său, ceea ce este cel mai izbitor este smerenia sa autentică și profundă, atât de opusă în esență orgoliului megalomaniacilor sau cunoscutului morbid „complex al umilinței”, această formă particulară de manifestare a orgoliului, de neînțeles pentru majoritate. La cea mai atentă examinare, nu vom vedea nicio umbră de autoamăgire sau de exaltare morbidă a imaginației, chiar și atunci când se adresează „tuturor popoarelor pământului”. Dimpotrivă, în toate există un sentiment profund al autenticității a ceea ce mărturisește. Inima aude că a învățat cu adevărat ceea ce vorbește, nu de la oameni și nu din cărți, ci direct de la

Duhul lui Dumnezeu și, prin urmare, învățătura sa este atât de consonantă cu poruncile lui Hristos.

Bătrânul era un om cu o singură idee, dar cea mai profundă, cea mai frumoasă, cea mai perfectă din punct de vedere ontologic și, cel mai important, una pe care a realizat-o în viață. Cu adevărat, pe alocuri, era similar în spirit cu Sfântul Ioan Teologul. Cu adevărat, Duhul Sfânt l-a asemănat cu Însuși Hristos, pe care a avut onoarea să-L vadă și despre a cărui asemănare a vorbit atât de mult, referindu-se la cuvintele Marelui Apostol: „Vom fi ca El, căci vom vedea ce este" (1 Ioan 3:2).

***

Principala mărturie a întregii sale vieți este că dragostea pentru vrăjmași este absolut necesară pentru cunoașterea tainelor lui Dumnezeu. El a afirmat categoric că cel ce nu are dragoste pentru vrăjmași este în afara lui Dumnezeu, nu L-a cunoscut pe Dumnezeu. Era imposibil să-l înșeli. Unde era ură pentru vrăjmași, acolo vedea fața unui abis întunecat, indiferent de „slujirea lui Dumnezeu" (Ioan 16:2), indiferent de patosul profetic cu care era acoperită.

Mărturia unei astfel de persoane, neinițiate de înșelăciunea culturii intelectuale, mărturia cuiva care și-a vărsat cu adevărat sângele inimii toată viața în rugăciune pentru dușmanii săi și pentru întreaga lume, capătă o putere și o semnificație excepționale.

Ne-am întrebat adesea cum ar fi fost Bătrânul dacă, cu talentul său natural și remarcabil, ar fi dobândit o vastă educație științifică și teologică. Uneori ne-am gândit că ar fi fost un gigant de importanță și faimă mondială. Dar alteori ni se pare contrariul: tocmai faptul că a fost un om cu o percepție atât de directă, cum vedem la Evangheliști, că a fost un om complet nepervertit de viclenia civilizației moderne - tocmai acest fapt face ca mărturia sa să fie irezistibil de convingătoare. Și, în esență, nicio știință umană nu poate adăuga nimic la profunzimea și demnitatea adevărului despre care mărturisește.

Așadar, oricine nu l-a cunoscut personal pe Bătrân îl poate judeca din scrierile sale, iar oricine l-a cunoscut, oricine i-a văzut simplitatea și smerenia autentică, firea sa mereu primitoare, bună la suflet, egală, pașnică și blândă, știe că a fost un om de o înaltă perfecțiune.

Cuvântul Bătrânului este blând, adesea afectuos și are un efect vindecător asupra sufletului, dar pentru a-L urma, este nevoie de o hotărâre mare, aprinsă, până la „ura” de sine (Luca 14:27).

Eu

LIPSA LUI DUMNEZEU

Sufletul meu tânjește după Domnul și Îl caut cu lacrimi. Cum să nu Te caut pe Tine? Tu m-ai căutat mai întâi și mi-ai dat să mă bucur de Duhul Tău Sfânt și sufletul meu Te-a iubit.

Vezi, Doamne, durerea și lacrimile mele... Dacă nu m-ai fi atras cu dragostea Ta, nu Te-aș fi căutat așa cum o fac, dar Duhul Tău mi-a dat să Te cunosc și sufletul meu se bucură că Tu ești Dumnezeul și Domnul meu și mi-e dor de Tine până la lacrimi.

***

Sufletul meu tânjește după Dumnezeu și Îl caută cu lacrimi în ochi.

Doamne milostive, Tu vezi căderea și durerea mea, dar te rog cu smerenie pentru mila Ta: revarsă asupra mea, păcătosul, harul Duhului Tău Sfânt. Amintirea acesteia îmi atrage mintea să găsesc din nou mila Ta.

Doamne, dă-mi Duhul Tău smerit, ca să nu mai pierd harul Tău și să nu mai plâng pentru el, așa cum a plâns Adam pentru Rai și pentru Dumnezeu.

***

În primul an al vieții mele în Mănăstire, sufletul meu a ajuns să-L cunoască pe Domnul prin Duhul Sfânt.

Domnul ne iubește foarte mult; aceasta este cunoscută de Duhul Sfânt, pe care Domnul mi L-a dat din unica Sa milă.

Sunt un bătrân și mă pregătesc pentru moarte și scriu adevărul de dragul poporului.

Duhul lui Hristos, pe care mi L-a dat Domnul, dorește mântuirea pentru toți, pentru ca toți să-L cunoască pe Dumnezeu.

Domnul i-a dat raiul tâlharului; așa că va da raiul fiecărui păcătos. Sunt mai rău decât un câine împuțit cu păcatele mele, dar am început să-L cer iertare pe Dumnezeu, iar El mi-a dat nu numai iertare, ci și Duhul Sfânt, și în Duhul Sfânt am ajuns să-L cunosc pe Dumnezeu.

Vedeți dragostea lui Dumnezeu pentru noi? Și cine poate descrie această milă?

O, frații mei, cad în genunchi și vă implor: credeți în Dumnezeu, credeți că există un Duh Sfânt care mărturisește despre aceasta în toate bisericile și în sufletul meu.

Duhul Sfânt este iubire; și această iubire este revărsată în toate sufletele sfinților locuitori ai cerului, și același Duh Sfânt este pe pământ în sufletele care Îl iubesc pe Dumnezeu.

În Duhul Sfânt, toate cerurile văd pământul, aud rugăciunile noastre și le aduc la Dumnezeu.

Domnul este milostiv, sufletul meu știe asta, dar este imposibil de descris. El este foarte blând și smerit, iar când sufletul Îl vede, atunci totul se transformă în iubire față de Dumnezeu și aproapele, și el însuși devine blând și smerit, dar dacă omul își pierde harul, atunci va plânge, precum Adam după alungarea sa din rai. A plâns, și tot deșertul i-a auzit gemetele; lacrimile lui erau amare de durere și le-a vărsat mulți ani.

Așadar, sufletul care a cunoscut harul lui Dumnezeu, când îl pierde, tânjește după Dumnezeu și spune:

„Sufletul meu tânjește după Dumnezeu și Îl caut cu lacrimi.”

***

Sunt un mare păcătos, dar am văzut marea dragoste și îndurare a Domnului asupra mea.

Încă din fragedă copilărie m-am rugat pentru cei care mi-au greșit; am spus: „Doamne, nu-L trage la răspundere pentru păcatele mele”. Dar, deși îmi plăcea să mă rog, nu evitam păcatele. Domnul nu-și amintea de păcatele mele și mi-a dat puterea de a iubi oamenii, iar sufletul meu dorește ca întregul univers să fie mântuit și să fie în Împărăția Cerurilor, să vadă slava Domnului și să se bucure de dragostea lui Dumnezeu.

Judec după părerea mea: dacă Domnul m-a iubit atât de mult, atunci înseamnă că îi iubește pe toți păcătoșii la fel de mult cum mă iubește și pe mine.

O, dragostea Domnului; nu există putere să o descrie, căci este nemărginit de mare și minunată.

***

Harul lui Dumnezeu dă putere să-L iubească pe Cel Preaiubit; iar sufletul este atras spre rugăciune neîncetat și nu-L poate uita pe Domnul nici măcar o secundă.

Doamne, iubire de oameni, cum n-ai uitat pe slujitorul Tău păcătos, ci m-ai privit cu milă din slava Ta și mi s-a arătat mie într-un mod neînțeles?

Întotdeauna Te-am insultat și Te-am întristat, dar Tu, Doamne, pentru un mic apel mi-ai permis să cunosc marea Ta iubire și bunătatea Ta nemăsurată.

Privirea ta liniștită și blândă mi-a atras sufletul.

Ce-Ți voi răsplăti, Doamne, sau ce laude Îți voi cânta?

Îți dai harul, astfel încât sufletul arde neîncetat de iubire și nu cunoaște odihnă nici ziua, nici noaptea, de iubirea lui Dumnezeu.

Amintirea Ta îmi încălzește sufletul și nu găsește pace pe pământ decât în Tine, și de aceea Te caut cu lacrimi și iar pierd, și iar mintea mea dorește să se bucure de Tine, dar Tu nu-Mi descoperi Fața Ta, pe care o dorește sufletul meu zi și noapte.

***

Doamne, dă-mi voie să Te iubesc numai pe Tine.

Tu m-ai creat, m-ai luminat cu sfântul botez, mi-ai iertat păcatele și m-ai făcut să mă împărtășesc cu preacuratul Tău trup și sânge; dă-mi puterea să rămân pururea în Tine.

Doamne, dăruiește-ne pocăința lui Adam și sfânta Ta smerenie.

***

Sufletul meu tânjește după pământ și dorește după ceruri.

Domnul a venit pe pământ ca să ne conducă acolo unde locuiește El, Preacurata Sa Maică, care L-a slujit pe pământ pentru mântuirea noastră, ucenicii și urmașii Domnului.

Aici ne cheamă Domnul, în ciuda păcatelor noastre.

Acolo îi vom vedea pe sfinții apostoli, care sunt în slavă pentru că propovăduiesc Evanghelia; acolo îi vom vedea pe sfinții profeți și sfinți - învățători ai Bisericii; acolo îi vom vedea pe sfinți, care s-au ostenit să-și smerească sufletele prin post; acolo cei nebuni pentru Hristos sunt slăviți pentru că au biruit lumea.

Acolo vor fi glorificați toți cei care s-au învins pe ei înșiși, care s-au rugat pentru întreaga lume și au îndurat necazurile întregii lumi, căci au avut dragostea lui Hristos, iar dragostea nu tolerează pierderea nici măcar a unui suflet.

Sufletul vrea să se așeze acolo, dar nimic necurat nu va intra acolo, unde ajung prin mari întristări, și căință a duhului, și multe lacrimi; și numai copiii care au păstrat harul sfântului botez trec acolo fără întristare, și acolo, prin Duhul Sfânt, ajung să-L cunoască pe Domnul.

***

Sufletul meu tânjește pururea după Dumnezeu și se roagă zi și noapte, căci numele Domnului este dulce și de dorit pentru sufletul celui ce se roagă și încălzește sufletul să-L iubească pe Dumnezeu.

Am trăit mult pe pământ și am văzut și am auzit multe. Am auzit multă muzică și mi-a încântat sufletul; și m-am gândit: dacă această muzică este atât de dulce, atunci cât de încântător este sufletul la cântarea cerească, unde Duhul Sfânt Îl preaslăvește pe Domnul pentru suferințe.

Sufletul trăiește mult pe pământ și iubește frumusețea pământească; iubește cerul și soarele, iubește grădinile frumoase și marea și râurile, pădurile și pajiștile; sufletul iubește muzica și toate aceste lucruri pământești încântă sufletul. Dar când ajunge să-L cunoască pe Domnul nostru Iisus Hristos, atunci nu mai vrea să vadă lucrurile pământești.

Am văzut regi pământești în glorie și am prețuit-o mult, dar când sufletul Îl cunoaște pe Domnul, atunci va considera toată gloria regilor ca pe un lucru mic; sufletul tânjește atunci neîncetat după Domnul și dorește nesățios zi și noapte să vadă Nevăzutul, să atingă Nepăsătorul.

Duhul Sfânt, dacă sufletul tău Îl cunoaște, te va face să înțelegi cum învață El sufletul să-L cunoască pe Domnul și ce dulceață este în aceasta.

Doamne milostive, luminează-ți poporul să Te cunoască; să știe cât de mult ne iubești.

***

Minunate sunt lucrările Domnului: El l-a creat pe om din pământ și L-a făcut cunoscut celui pământesc prin Duhul Sfânt, așa că omul spune: „Domnul meu și Dumnezeul meu”; și spune aceasta din plinătatea credinței și a iubirii.

Ce mai poate căuta un suflet pe pământ?

O mare minune: sufletul își recunoaște *brusc* Creatorul și iubirea Lui.

Când sufletul Îl vede pe Domnul, cât de blând și smerit este El, atunci el însuși se smerește *până la sfârșit* și nu dorește nimic mai mult decât smerenia lui Hristos; și, oricât de mult va trăi sufletul pe pământ, tot va dori și va căuta această smerenie de neînțeles, pe care este imposibil să o uite. Doamne, cât de mult iubești *omul!*

Doamne milostive, dăruiește harul Tău tuturor popoarelor pământului, ca să Te cunoască, căci fără Duhul Tău Sfânt omul nu poate să Te cunoască și să înțeleagă dragostea Ta.

Doamne, trimite peste noi Duhul Tău Sfânt, căci Tu și toți ai Tăi sunteți cunoscuți numai prin Duhul Sfânt; pe care L-ai dat la început lui Adam, apoi sfinților proroci și apoi creștinilor.

Dă, Doamne, întregului popor al Tău să înțeleagă dragostea Ta și dulceața Duhului Sfânt, ca oamenii să uite necazurile pământului și să lase tot ce este rău și să se alipi de Tine cu dragoste și să trăiască în pace, făcând voia Ta spre slava Ta.

Doamne, dăruiește-ne darul Duhului Sfânt, ca să putem înțelege slava Ta și să trăim pe pământ în pace și iubire, ca să nu existe răutate, războaie, dușmani, ci să domnească doar iubirea și să nu fie nevoie de armate sau închisori și tuturor le va fi ușor să trăiască pe pământ.

***

Mă rog Ție, Doamne Milostiv, ca toate neamurile pământului să Te cunoască prin Duhul Sfânt.

Precum mi-ai dat mie, păcătosului, să Te cunosc prin Duhul Tău Sfânt, așa să Te cunoască neamurile pământului și să Te laude zi și noapte.

Știu, Doamne, că Îți iubești poporul, dar oamenii nu înțeleg dragostea Ta și toate neamurile sunt zdruncinate pe pământ, iar gândurile lor sunt ca norii mânați de vânt în toate direcțiile.

Oamenii Te-au uitat pe Tine, Creatorul lor, și își caută libertatea, neștiind că Tu ești milostiv și îi iubești pe păcătoșii pocăiți și le dăruiești harul Tău al Duhului Sfânt.

Doamne, Doamne, dă putere harului Tău, ca toate neamurile să Te cunoască prin Duhul Sfânt și să Te laude cu bucurie, căci mi-ai dat mie, necurat și ticălos, bucuria dorinței Tale, și sufletul meu este atras de dragostea Ta zi și noapte fără sățiu.

***

O, mila nemăsurată a lui Dumnezeu față de noi.

Mulți oameni bogați și puternici ar da mult ca să-L vadă pe Domnul sau pe Preacurata Lui Maică, dar Dumnezeu nu Se descoperă bogăților, ci sufletului smerit.

Și la ce ne trebuie bani? Marele Spiridon a transformat șarpele în aur și nu avem nevoie de nimic altceva decât de Domnul: în El este plinătatea vieții.

Dacă Domnul nu ne-a dat cunoștința despre cât de multe sunt aranjate în lume, atunci nu este necesar; nu putem cunoaște toată creația cu mintea noastră.

Dar Creatorul cerului și al pământului și al întregii creații ne dă să ne cunoaștem pe Sine prin Duhul Sfânt. În același Duh Sfânt o cunoaștem pe Maica Domnului, pe Îngeri și pe Sfinți, iar duhul nostru arde de dragoste pentru ei.

Dar cine nu-și iubește vrăjmașii nu poate cunoaște pe Domnul și dulceața Duhului Sfânt.

Duhul Sfânt ne învață să ne iubim atât de mult dușmanii, încât sufletul nostru îi va compătimi ca și cum ar fi propriii noștri copii.

Există oameni care își doresc dușmanii lor sau dușmanii Bisericii distrugerea și chinul în focul iadului. Ei gândesc așa pentru că nu au învățat dragostea lui Dumnezeu de la Duhul Sfânt, căci cel care a învățat va vărsa lacrimi pentru întreaga lume.

Spui că e un ticălos și îl lași să ardă în focul iadului.

Dar te întreb: dacă Dumnezeu îți dă un loc bun în rai, dar îl vezi în foc pe cel pentru care ai dorit focul chinurilor, nu-ți va fi atunci milă de el, oricine ar fi el, chiar și un dușman al Bisericii?

Sau ai o inimă de fier? Dar fierul nu este necesar în rai. Smerenia și dragostea lui Hristos, care *are milă de toți, sunt necesare acolo.*

Cine nu-și iubește dușmanii nu are harul lui Dumnezeu.

Doamne milostive, prin Duhul Tău Sfânt, învață-ne să ne iubim dușmanii și să ne rugăm cu lacrimi pentru ei.

Doamne, dăruiește Duhul Sfânt pe pământ, pentru ca toate neamurile să Te cunoască și să învețe dragostea Ta.

***

Doamne, precum Tu Însuți Te-ai rugat pentru vrăjmașii noștri, așa învață-ne și pe noi, prin Duhul Tău Sfânt, să ne iubim pe vrăjmașii noștri.

Doamne, toate neamurile sunt lucrarea mâinilor Tale; întoarce-le de la vrăjmășie și răutate la pocăință, ca să cunoască toți dragostea Ta.

Doamne, Tu ne-ai poruncit să iubim pe vrăjmașii noștri, dar greu este pentru noi, păcătoșii, dacă harul Tău nu este cu noi.

Doamne, revarsă harul Tău peste pământ; să cunoască toate popoarele pământului dragostea Ta, să știe că ne iubești ca pe o mamă și mai mult decât o mamă, pentru că și o mamă își poate uita urmașii, dar Tu nu uiți niciodată, căci Tu iubești creația Ta nemăsurat, iar dragostea nu poate uita.

Doamne, Cel Milostiv, prin bogăția milei Tale mântuiește toate neamurile.

Biserica noastră Preaslăvită a fost dăruită de Duhul Sfânt să înțeleagă tainele lui Dumnezeu și este puternică în gândul și răbdarea ei sfântă.

Sufletul ortodocșilor este învățat prin har să se țină cu tărie de Domnul și de Preacurata Lui Maică, iar duhul nostru se bucură, contemplând pe Dumnezeul cunoscut.

Dar Dumnezeu este cunoscut numai prin Duhul Sfânt, iar cel care, în mândria sa, vrea să-L cunoască pe Creator cu mintea sa este orb și nebun.

Cu mintea noastră nici măcar nu putem ști cum este făcut soarele; iar când Îl rugăm pe Dumnezeu să ne spună cum a făcut El soarele, răspunsul în sufletul nostru este clar: „smerește-te și vei cunoaște nu numai soarele, ci și Creatorul lui”.

Și când sufletul Îl cunoaște pe Domnul, atunci, din bucurie, uită soarele și toată făptura și lasă în urmă grija pentru cunoașterea pământească.

***

Domnul își descoperă secretele sufletului smerit.

Sfinții s-au smerit toată viața lor și au luptat împotriva mândriei. Și eu mă smeresc zi și noapte, și totuși nu m-am smerit încă așa cum ar trebui, dar prin Duhul Sfânt sufletul meu a ajuns să cunoască smerenia lui Hristos, pe care El ne-a poruncit să o învățăm de la El, și sufletul meu este atras către El neîncetat.

O, smerenia lui Hristos; ea dă sufletului o bucurie de nedescris în Dumnezeu și, din dragostea lui Dumnezeu, sufletul uită atât pământul, cât și cerul și cu toată dorința sa tinde spre Dumnezeu.

O, smerenia lui Hristos, cât de dulce și plăcută este. Ea se găsește doar la îngeri și la sufletele sfinte, dar trebuie să ne socotim mai răi decât toți ceilalți, și atunci Domnul ne va da să cunoaștem smerenia lui Hristos prin Duhul Sfânt.

Domnul, slava Lui și toate lucrurile cerești sunt cunoscute numai de Duhul Sfânt.

***

Domnul ne-a dat Duhul Sfânt și am învățat cântecul Domnului și din dulceața iubirii lui Dumnezeu uităm pământul.

Iubirea Domnului este arzătoare și nu permite cuiva să-și amintească de pământ.

Cel care a experimentat-o, o caută neobosit zi și noapte și este atras de ea. O pierdem prin mândrie și vanitate, prin ostilitate față de un frate, prin condamnarea unui frate, prin invidie, ne părăsește printr-un gând risipitor, prin patima pentru lucrurile pământești, prin tot acest har lasă, iar sufletul devastat și descurajat tânjește apoi după Dumnezeu, așa cum a tânjit tatăl nostru Adam după alungarea sa din rai.

Adam a strigat către Dumnezeu cu lacrimi:

„Sufletul meu tânjește după Tine, Doamne, și Te caut cu lacrimi. Privește întristarea mea și luminează întunericul meu, ca să se bucure sufletul meu.”

Nu Te pot uita. Cum aș putea să Te uit? Privirea Ta liniștită și blândă mi-a atras sufletul și duhul meu s-a bucurat în rai, unde ți-am văzut chipul. Cum aș putea uita raiul, unde dragostea Tatălui Ceresc m-a încântat?

***

Dacă lumea ar cunoaște puterea cuvintelor lui Hristos: „Învățați de la Mine smerenia și blândețea”, atunci întreaga lume, întregul univers ar părăsi toate celelalte științe și ar studia doar această știință cerească.

Oamenii nu cunosc puterea smereniei lui Hristos și de aceea sunt atrași de cele pământești; dar o persoană nu poate cunoaște puterea acestor cuvinte ale lui Hristos fără Duhul Sfânt; și oricine o cunoaște nu va abandona această știință, chiar dacă s-ar îmbogăți cu toate împărățiile lumii.

Doamne, dăruiește-mi smerenia Ta, ca dragostea Ta să locuiască în mine și frica Ta cea sfântă să locuiască în mine.

Este greu să trăiești fără iubirea de Dumnezeu; sufletul este posomorât și plictisitor; dar când vine iubirea, atunci este imposibil să descrii bucuria sufletului.

Sufletul meu tânjește să dobândească smerenia lui Hristos și o dorește zi și noapte, iar uneori *strig:*

Sufletul meu tânjește după Tine, Doamne, și Te caut cu lacrimi.

***

O, Doamne, cât de mult iubești creația Ta, iar sufletul vede în mod nevăzut harul Tău și, cu frică și iubire, Îți mulțumește cu evlavie.

Dragii mei frați, scriu aceste rânduri cu lacrimi.

Când sufletul Îl cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt, atunci în fiecare clipă este uimit continuu de mila lui Dumnezeu și de măreția și puterea Lui. Dar dacă sufletul nu a dobândit încă smerenia, ci doar o dobândește, atunci vor fi schimbări în el: uneori se află într-o luptă cu gândurile și nu are pace, iar alteori primește libertatea de gânduri și contemplă pe Domnul și înțelege dragostea Lui. De aceea Domnul spune: „Învățați de la Mine blândețea și smerenia și veți găsi odihnă pentru sufletele voastre”.

Și dacă cineva nu învață smerenia, dragostea și blândețea, atunci Domnul nu-i va permite să se cunoască pe Sine Însuși. Iar sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Domnul prin Duhul Sfânt este rănit de dragostea Lui și nu-L poate uita, ci, așa cum un bolnav își amintește mereu de boala sa, așa și sufletul care Îl iubește pe Domnul își amintește mereu de Domnul și de dragostea Lui pentru toată omenirea.

***

Ce să-Ți dau, Doamne?

Tu, Cel Milostiv, mi-ai înviat sufletul din păcate și m-ai făcut să cunosc mila Ta față de mine, iar inima mea este captivată de Tine și este atrasă către Tine, Lumina mea, neîncetat.

Ce să-Ți dau, Doamne?

Mi-ai înviat sufletul ca să Te iubesc pe Tine și pe aproapele meu și îmi dai lacrimi să mă rog pentru întreaga lume.

Binecuvântat este sufletul care L-a cunoscut pe Creator și L-a iubit, căci a găsit pacea desăvârșită în El. Domnul este nemărginit de milostiv.

Sufletul meu cunoaște mila Lui față de mine și scriu despre ea cu nădejdea că măcar un suflet Îl va iubi pe Domnul și va fi aprins de ardoarea pocăinței față de El.

Dacă Domnul nu mi-ar fi dat prin Duhul Sfânt să cunosc mila Lui, aș fi deznădăjduit de mulțimea păcatelor mele, dar acum El mi-a captivat sufletul și L-a iubit și uită tot ce este pământesc.

Doamne, smerește-mi inima, ca să-Ți fie mereu plăcută.

***

Înțelegeți, toate popoarele pământului, că Domnul vă iubește foarte mult și vă cheamă cu bunăvoință la Sine:

„Veniți la Mine și Eu vă voi da odihnă.”

„Îți voi da odihnă pe pământ și în cer și vei vedea slava Mea.”

„Nu poți înțelege asta acum, dar Duhul Sfânt îți va da să înțelegi dragostea Mea pentru tine.”

„Nu întârziați, veniți la Mine, căci vă aștept cu nerăbdare, ca pe niște copii dragi, și vă voi da pacea Mea și veți fi în bucurie, iar bucuria voastră va fi veșnică.”

Dragii mei frați, scriu aceste rânduri cu lacrimi.

Când sufletul, prin Duhul Sfânt, ajunge să-L cunoască pe Domnul, atunci în fiecare clipă se uimește continuu de mila lui Dumnezeu, de măreția și puterea Lui, iar Domnul Însuși, prin harul Său, îndurător, asemenea unei mame pe un copil iubit, îl învață pe suflet gânduri bune și smerite și îi permite să simtă prezența și apropierea Lui, iar sufletul, în smerenie, contemplă pe Domnul fără niciun gând.

***

Domnul iubește omul, iar harul Său va fi în Biserică până la vremea Judecății de Apoi, așa cum a fost în vremurile de altădată.

Domnul iubește omul și, deși l-a creat din țărână, l-a împodobit cu Duhul Sfânt.

Prin Duhul Sfânt Domnul este cunoscut și prin Duhul Sfânt Domnul este iubit, dar fără Duhul Sfânt omul este un pământ păcătos.

Domnul Își educă copiii cu Duhul Sfânt și cu preacuratul Său sânge și trup, iar toți cei care Îl urmează pe Domnul sunt ca Domnul, Tatăl lor.

Duhul Sfânt ne-a legat de Domnul și trebuie să știm că, dacă simțim pacea lui Dumnezeu și dragostea pentru fiecare persoană din noi, atunci sufletul nostru este ca Domnul.

Harul lui Dumnezeu ne-a învățat aceasta, iar sufletul știe când este îmbogățit cu har; și sufletul simte în egală măsură când pierde harul și simte venirea vrăjmașului.

Nu știam asta înainte, dar când mi-am pierdut harul, mi-a devenit clar din experiență.

Așadar, fraților, păziți cu toată puterea voastră pacea lui Dumnezeu, care ne-a fost dată fără plată. Și, chiar dacă cineva ne necăjește, să-l iubim, iar Domnul, văzând osteneala noastră, ne va ajuta cu harul Său.

Așa spun Sfinții Părinți, iar experiența multor ani arată că munca este necesară.

Harul Duhului Sfânt îl face pe fiecare om asemenea Domnului Isus Hristos încă de pe pământ.

Cel ce este în Duhul Sfânt este ca Domnul cât timp este încă aici pe pământ, dar cel ce nu se pocăiește și nu crede este ca vrăjmașul.

Domnul ne-a dăruit să ne asemănăm cu El, iar Domnul este atât de blând și smerit, încât dacă L-ați vedea, ați vrea să spuneți cu mare bucurie: „Doamne, mă topesc de harul Tău”, dar în acel moment nu puteți spune niciun cuvânt despre Dumnezeu, căci sufletul vostru s-a schimbat de Duhul Sfânt cel îmbelșugat. Așadar, Sfântul Serafim de Sarov, când L-a văzut pe Domnul, nu a putut vorbi.

***

Domnul ne poruncește să-L iubim cu toată inima și cu tot sufletul, dar cum este posibil să-L iubim pe Cel pe care nu L-am văzut niciodată și cum putem învăța această iubire? Domnul este cunoscut prin faptele Sale în suflet. Când Domnul vizitează, sufletul știe că dragul Oaspete a trecut și a plecat, iar sufletul Îl simte dor de El și Îl caută cu lacrimi în ochi: „Unde ești Tu, Lumina mea, unde ești Tu, bucuria mea? Urmele Tale sunt parfumate în sufletul meu, dar Tu nu ești acolo, și sufletul meu Te simte dor de Tine, iar inima mea este tristă și dureroasă și nimic nu mă mai bucură, pentru că L-am jignit pe Domnul și El S-a ascuns de mine.”

Dacă am fi simpli ca niște copii, atunci Domnul ne-ar arăta raiul și L-am vedea în slava Heruvimilor, și Serafimilor, și a tuturor puterilor cerești și a Sfinților, dar nu suntem smeriți și de aceea ne chinuim pe noi înșine și pe ceilalți, pe cei care trăiesc împreună cu noi.

***

Ce bucurie avem că Domnul nu numai că iartă păcatele, ci îi permite și sufletului să se cunoască pe Sine însuși imediat ce se smerește. Fiecare om sărac se poate smeri și să-L cunoască pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt. Nici bani, nici proprietăți nu sunt necesare pentru a-L cunoaște pe Dumnezeu, ci doar smerenia. Domnul Se dăruiește gratuit printr-o singură milă. Nu știam asta înainte, dar acum văd clar mila lui Dumnezeu în fiecare zi și ceas, în fiecare minut. Domnul dăruiește pace chiar și în somn, și fără Dumnezeu nu este pace în suflet.

Din cauza mândriei minților lor, Domnul nu le permite multora să Se cunoască pe Sine, dar ei tot cred că știu multe. Și ce valoare are cunoașterea lor dacă nu-L cunosc pe Domnul, nu cunosc harul Duhului Sfânt, nu știu cum vine și de ce se pierde?

Dar să ne smerim, fraților, și Domnul ne va arăta totul, așa cum un tată iubitor arată totul copiilor săi.

***

Privește cu mintea ta ce se întâmplă în sufletul tău. Dacă este puțin har, atunci este pace în suflet și se simte iubire pentru toți; dacă este mai mult har, atunci este lumină și o mare bucurie în suflet, iar dacă este și mai mult, atunci și trupul simte harul Duhului Sfânt.

***

Nu există durere mai mare decât să pierzi harul. Sufletul tânjește atunci după Dumnezeu și cu ce să compar această dorință? O voi compara cu strigătul unei mame care și-a pierdut singurul fiu iubit și strigă: „Unde ești, pântecele meu iubit, unde ești, bucuria mea?”

Și astfel sufletul Îl lipsește și mai mult pe Domnul atunci când pierde harul și dulceața iubirii Dumnezeiești.

„Unde ești, Dumnezeul meu milostiv; unde ești, Lumină neliniștită? De ce Te-ai ascuns de mine și nu mai văd fața Ta blândă și luminoasă?”

„Suflete rare Te cunosc și puțini pot vorbi cuiva despre Tine: mai mulți oameni sunt mântuiți prin credință. Dar, precum Tu Însuși i-ai spus Apostolului Toma: «Ai văzut și ai atins, dar fericiți sunt cei ce n-au văzut și totuși cred». Așadar, nu toți simt Duhul Sfânt, ci cine se teme de Dumnezeu și păzește poruncile Lui, toți se vor mântui, căci Domnul ne iubește nemăsurat, și n-aș putea cunoaște această iubire dacă nu m-ar fi învățat Duhul Sfânt, Care învață tot binele.

***

Inima mea Te-a iubit, Doamne, și de aceea îmi este dor de Tine și Te caut cu lacrimi în ochi.

Ai împodobit cerul cu stele, aerul cu nori, pământul cu mări, râuri și grădini verzi unde cântă păsările, dar sufletul meu Te-a iubit și nu vrea să privească lumea aceasta, deși este frumoasă.

Sufletul meu Te dorește numai pe Tine, Doamne. Nu pot uita privirea Ta liniștită și blândă și mă rog Ție cu lacrimi: Vino și locuiește și curățește-mă de păcatele mele. Tu vezi din înălțimea slavei Tale sfinte cât de mult tânjește sufletul meu după Tine. Nu mă părăsi pe mine, robul Tău; ascultă-mă cum strig, precum prorocul David: „Miluiește-mă, Dumnezeule, după marea Ta îndurare!”

***

Sfinților Apostoli, voi ați propovăduit întregului pământ: „Cunoașteți dragostea lui Dumnezeu”. Și sufletul meu păcătos a cunoscut această dragoste prin Duhul Sfânt; dar am pierdut acest Duh și Îl simt dor și vă rog, rugați-L pe Domnul să-mi înapoieze darul Duhului Sfânt, pe care sufletul meu Îl cunoaște, și mă voi ruga pentru întreaga lume, ca să vină pacea pe pământ.

***

Toți sfinții, rugați-vă Domnului Dumnezeu pentru mine. Voi vedeți slava Domnului în ceruri, căci L-ați iubit pe Dumnezeu pe pământ cu tot sufletul și cu tot cugetul vostru; ați biruit lumea prin puterea harului, pe care Domnul v-a dat-o pentru smerenia voastră; ați îndurat toate necazurile pentru dragostea lui Dumnezeu; și duhul meu tânjește să vă vadă contemplând slava Domnului, iar sufletul meu tânjește zi și noapte după Domnul și dorește să se bucure de dragostea Lui.

***

Bătrânii buni sunt umili și au un caracter asemănător cu cel al lui Hristos. Ei dau un exemplu viu prin viața lor. Au dobândit pacea și, asemenea pomului vieții din rai, îi satură pe mulți cu roadele lor, adică cu roadele acestei lumi.

Pomul vieții care se află în mijlocul raiului este Hristos. Acum este disponibil tuturor, iar întreaga lume se poate hrăni din el și se poate umplu cu Duhul Sfânt.

Când nu există mentori buni, atunci trebuie să ne predăm voinței lui Dumnezeu în smerenie, iar atunci Domnul ne va face înțelepți cu harul Său, căci Domnul ne iubește atât de mult încât este imposibil de exprimat, iar mintea nu poate înțelege, și numai prin Duhul Sfânt este cunoscută dragostea lui Dumnezeu din credință, dar nu din minte.

Unii se ceartă despre credință, și aceste certuri nu au sfârșit, dar nu este nevoie să te cerți, ci doar să te rogi lui Dumnezeu și Maicii Domnului, iar Domnul te va lumina fără ceartă și te va lumina curând.

Mulți au studiat toate credințele, dar nu au ajuns să cunoască adevărata credință așa cum ar trebui, dar oricine se va ruga cu smerenie lui Dumnezeu ca Domnul să-l lumineze, Domnul îi va da să știe cât de mult iubește El omul.

Oamenii mândri cred că pot înțelege totul cu mintea lor, dar Dumnezeu nu le dă acest lucru.

Dar noi Îl cunoaștem pe Domnul: El ni S-a arătat prin Duhul Sfânt, iar sufletul Îl cunoaște și se bucură, este vesel și liniștit, și în aceasta este viața noastră sfântă.

***

Domnul a zis: „Unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu și va vedea slava Mea” (Ioan 12:26). Dar oamenii nu înțeleg Scriptura; este ca și cum ar fi de neînțeles. Dar când Duhul Sfânt învață, atunci totul va fi clar și sufletul se va simți ca și cum ar fi în cer, căci același Duh Sfânt este în cer și pe pământ și în Sfintele Scripturi și în sufletele celor care Îl iubesc pe Dumnezeu. Dar fără Duhul Sfânt, oamenii se înșeală și, deși învață neîncetat, nu-L pot cunoaște pe Dumnezeu și nu au cunoscut pacea în El.

Cel care a ajuns să cunoască dragostea lui Dumnezeu iubește întreaga lume și nu se plânge niciodată de soarta sa, căci întristarea trecătoare pentru Dumnezeu aduce bucurie veșnică.

Un suflet nesmerit, care nu s-a predat voinței lui Dumnezeu, nu poate ști nimic, ci trece de la un gând la altul și, prin urmare, nu se roagă niciodată cu o minte curată și nu preaslăvește măreția lui Dumnezeu.

Sufletul care s-a predat cu smerenie voinței lui Dumnezeu, Îl vede pe Dumnezeu în fiecare secundă în mod nevăzut, iar toate acestea sunt inexprimabile pentru sufletul însuși și nu le poate spune, ci numai prin experiență cunoaște mila lui Dumnezeu, iar sufletul știe când Domnul este cu el. Sufletul s-a predat Lui, asemenea unui copil mic care primește mâncare în fiecare zi, dar nu știe de unde vine această mâncare; așadar sufletul se simte bine cu Dumnezeu, dar cum se întâmplă aceasta, nu poate explica.

Doamne, luminează-ți poporul cu Duhul Tău Sfânt, pentru ca toți să cunoască dragostea Ta.

Domnul Însuși ne inspiră să ne rugăm pentru oameni și El Însuși dă putere pentru rugăciune și pentru aceasta răsplătește sufletul. Așa este mila Domnului față de noi.

***

Încă din copilărie am iubit lumea și frumusețea ei. Am iubit dumbrăvile și grădinile verzi, am iubit câmpiile și toată lumina lui Dumnezeu, cât de frumos a fost creată. Îmi plăcea să privesc norii strălucitori, cum se năpustesc în înălțimile albastre. Dar de când L-am cunoscut pe Domnul meu și El mi-a captivat sufletul, totul s-a schimbat în sufletul meu și nu mai vreau să privesc această lume, ci sufletul meu este atras constant de acea lume în care locuiește Domnul. Ca o pasăre într-o colivie, așa sufletul meu lâncezește pe pământ. Așa cum o pasăre dorește și se străduiește să zboare dintr-o colivie înghesuită într-o dumbravă verde, așa sufletul meu este atras din nou să-L vadă pe Domnul, căci El mi-a atras sufletul și tânjește după El și strigă:

Unde locuiești, Lumina mea? Vezi că Te caut cu lacrimi. Dacă nu Te-ai fi descoperit mie, nu Te-aș fi putut căuta așa cum o fac acum. Dar Tu Însuși m-ai căutat pe mine, păcătos, și m-ai făcut să cunosc iubirea Ta. M-ai făcut să văd că iubirea Ta pentru noi Te-a condus la cruce și ai murit pentru noi în suferință. M-ai făcut să știu că iubirea Ta Te-a coborât din cer pe pământ și chiar în iad, pentru ca noi să putem vedea slava Ta.

Te-ai îndurat de mine și mi-ai arătat Fața Ta, și acum sufletul meu este atras către Tine, Doamne, și nu găsește odihnă în nimic, nici ziua, nici noaptea, și plâng ca un copil care și-a pierdut mama.

Dar atât copilul, cât și mama își vor uita copilul când Te vor vedea: sufletul, văzându-Te, uită întreaga lume. Așadar, sufletul meu este atras de Tine și tânjește după Tine și nu vrea să vadă frumusețea acestei lumi.

Când sufletul, în Duhul Sfânt, ajunge să o cunoască pe Maica Domnului; când, în Duhul Sfânt, se înrudește cu apostolii, prorocii, sfinții și monahii; și cu toți sfinții și drepții, atunci este atras irezistibil de acea lume și nu se poate opri, ci se plictisește, lâncezește, plânge și nu se poate desprinde de rugăciune, ci, deși trupul este obosit și vrea să se întindă în pat, dar chiar și zăcând în pat, sufletul se străduiește spre Domnul și spre Împărăția Sfinților.

A venit bătrânețea, trupul a slăbit și vrea să zacă în pat, dar duhul nu minte; este sfâșiat de Dumnezeu, Tatăl său, nativ, ceresc. El ne-a înrudit cu Sine prin trupul Său și prin preacuratul Său sânge și prin Duhul Sfânt; ne-a dat să știm ce este viața veșnică. Am știut parțial: Duhul Sfânt este viața veșnică, sufletul trăiește în dragostea lui Dumnezeu, în smerenia și blândețea Duhului Sfânt; dar Duhului Sfânt trebuie să i se dea loc în sufletul nostru, ca să trăiască în el, ca sufletul să-L simtă tangibil.

Cine rămâne pe pământ prin Duhul Sfânt în dragostea lui Dumnezeu, va fi și el acolo împreună cu Domnul, căci dragostea nu poate dispărea. Dar, pentru a nu greși în raționamentul mintal, să ne smerim după cuvântul Domnului:

„Fiți ca niște copii, căci a unora ca ei este Împărăția lui Dumnezeu.” (Matei 18:3)

Vai de mine, pentru că L-am cunoscut pe Domnul prin Duhul Sfânt, dar Îl pierd și nu-L pot dobândi pe deplin, deși văd mila lui Dumnezeu cu mine.

Domnul ne iubește atât de mult încât noi înșine nu ne putem iubi atât de mult pe noi înșine; dar sufletul îndurerat crede că Domnul a uitat de el și că nici nu vrea să se uite la el, și suferă și lâncezește.

Dar nu este așa, fraților. Domnul ne iubește nesfârșit și ne dă harul Duhului Sfânt și ne mângâie. Domnul nu vrea ca sufletul să fie descurajat și nedumerit în privința mântuirii sale. Credeți cu tărie că suferim doar până când ne smerim; și de îndată ce ne smerim, atunci este sfârșit necazurile, căci Duhul lui Dumnezeu, prin smerenie, îi înștiințează sufletului că este mântuit.

Mare slavă Domnului că ne iubește atât de mult, iar această dragoste este cunoscută prin Duhul Sfânt.

***

Sufletul meu tânjește după Domnul și Îl caut cu lacrimi.

Cum să nu-L caut? El mi S-a descoperit prin Duhul Sfânt și inima mea L-a iubit. El mi-a atras sufletul și tânjește după El.

Sufletul este ca o mireasă, iar Domnul este ca un Mire; și se iubesc și tânjesc unul după altul. Domnul, în dragostea Sa, tânjește după suflet și se întristează dacă nu este loc în el pentru Duhul Sfânt; dar sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Domnul tânjește după El, pentru că în El este viața și bucuria sa.

***

O viață păcătoasă este moartea sufletului, iar dragostea lui Dumnezeu este acel paradis al dulcеții în care a trăit părintele nostru Adam înainte de cădere.

Adam, părintele nostru, spune-ne, cum a iubit sufletul tău pe Domnul în rai?

Este imposibil să înțelegi asta și numai sufletul care a atins dragostea lui Dumnezeu poate înțelege parțial asta.

Și Maica Domnului, cum L-a iubit Ea pe Domnul, Fiul Său?

Nimeni nu poate înțelege aceasta în afară de Ea însăși. Dar Duhul lui Dumnezeu ne învață iubirea. Și în Ea era și este același Duh al lui Dumnezeu, Care este iubire, și de aceea cel care a cunoscut Duhul Sfânt poate înțelege parțial iubirea Ei.

***

Cât de fericiți suntem noi, creștinii: *ce* Dumnezeu avem.

Este păcat pentru acei oameni care nu-L cunosc pe Dumnezeu. Ei nu văd lumina veșnică și, după moarte, intră în întunericul veșnic. Știm asta pentru că Duhul Sfânt din Biserică le descoperă sfinților ce este în rai și ce este în iad.

O, oameni nenorociți și pierduți! Ei nu pot ști ce este adevărata bucurie. Uneori sunt veseli și râd, dar râsul cu care râd și bucuria cu care se veselesc se vor transforma în plâns și întristare.

Și bucuria noastră este Hristos. Prin suferințele Sale, El ne-a scris în cartea vieții și vom fi cu Dumnezeu pentru totdeauna în Împărăția Cerurilor și vom vedea slava Lui și ne vom bucura de El. Bucuria noastră este Duhul Sfânt. El este atât de dulce și plăcut. El mărturisește despre mântuirea sufletului.

O, fraților, vă îndemn și vă implor în numele milei lui Dumnezeu, credeți în Evanghelie și în mărturia Sfintei Biserici și veți gusta fericirea raiului încă de pe pământ. Căci Împărăția lui Dumnezeu este în noi; dragostea lui Dumnezeu dă rai sufletului. Mulți prinți și conducători, cunoscând dragostea lui Dumnezeu, și-au

părăsit tronurile. Și acest lucru este de înțeles, deoarece dragostea lui Dumnezeu este arzătoare; încântă sufletul până la lacrimi cu harul Duhului Sfânt și nimic pământesc nu se poate compara cu ea.

***

Lucrurile pământești sunt cunoscute de mintea omenească, dar Dumnezeu și tot ce este ceresc sunt cunoscute numai de Duhul Sfânt și nu pot fi cunoscute de mintea simplă.

Cel care a ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt uită pământul ca și cum acesta n-ar exista, dar după rugăciune privește cu ochii; și iată, îl vede din nou.

Fraților, sfinții din Împărăția Cerurilor văd slava lui Dumnezeu; dar noi ne vom smeri, iar Domnul ne va iubi și va da pământului tot ce este de folos sufletului și trupului și ne va descoperi toate tainele.

Oamenii și-au atașat sufletele de achiziții pământești și au pierdut dragostea de Dumnezeu și, prin urmare, nu există pace pe pământ. Mulți își petrec întreaga viață dorind curioși să știe, de exemplu, cum este făcut soarele, dar nu le pasă să-L cunoască pe Dumnezeu. Domnul nu ne-a vorbit despre soare, ci ne-a descoperit despre Tatăl și Împărăția Cerurilor. El a spus că cei drepți în Împărăția Tatălui lor vor străluci ca soarele (Matei 13:43); iar Scriptura spune că Domnul va fi Lumina în Rai (Apocalipsa 21:23; 22:5), iar Lumina Domnului va fi *în sufletele, mințile și trupurile* Sfinților.

***

Trăim pe pământ și nu-L vedem pe Dumnezeu și nu-L putem vedea. Dar dacă Duhul Sfânt vine în suflet, atunci îl vom vedea pe Dumnezeu, așa cum L-a văzut Sfântul Arhidiacon Ștefan. Sufletul și mintea, prin Duhul Sfânt, știu imediat că este *Domnul.* Astfel, Sfântul Simeon Primitorul de Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, într-un copil mic, L-a cunoscut pe Domnul; și Sfântul Ioan Botezătorul, de asemenea, prin Duhul Sfânt, L-a cunoscut pe Domnul și L-a arătat oamenilor. Dar fără Duhul Sfânt nimeni nu-L poate cunoaște pe Dumnezeu și cât de mult ne iubește. Deși citim că El ne-a iubit și a suferit pentru noi din dragoste pentru noi, ne gândim la aceasta doar cu mintea noastră și cu sufletul nostru nu înțelegem,

așa cum ar trebui, dragostea lui Hristos; dar când Duhul Sfânt ne învață, atunci cunoaștem clar și tangibil dragostea și devenim asemenea Domnului.

***

Doamne milostive, învață-ne pe toți prin Duhul Tău Sfânt să trăim după voia Ta, pentru ca toți în Lumina Ta să Te putem cunoaște pe Tine, adevăratul Dumnezeu, căci fără Lumina Ta nu putem înțelege plinătatea iubirii Tale. Luminează-ne cu harul Tău și acesta ne va încălzi inimile să Te iubească.

II.

UN CUVÂNT DESPRE RUGĂCIUNE

CINE ÎL IUBEȘTE pe Domnul, își amintește pururea de El, iar amintirea lui Dumnezeu naște rugăciunea. Dacă nu-ți amintești de Domnul, atunci nu te vei ruga, și fără rugăciune sufletul nu va rămâne în dragostea lui Dumnezeu, căci prin rugăciune vine harul Duhului Sfânt. Rugăciunea îl păzește pe om de păcat, căci mintea rugătoare este ocupată cu Dumnezeu și în smerenie a duhului stă înaintea feței Domnului, pe care sufletul celui ce se roagă Îl cunoaște.

Dar, desigur, un începător are nevoie de un conducător, pentru că înaintea harului Duhului Sfânt sufletul are o luptă mare cu vrăjmașii și nu o poate rezolva dacă vrăjmașul îi aduce dulceața sa. Numai cel care a gustat harul Duhului Sfânt poate înțelege acest lucru. Cel care a gustat Duhul Sfânt va recunoaște harul *după gust* .

Cel ce vrea să se roage fără îndrumător și, în mândrie, crede că poate învăța din cărți și nu va merge la un bătrân, este deja pe jumătate în amăgire. Dar Domnul îi va ajuta pe cei smeriți, iar dacă nu are un îndrumător experimentat și merge la un duhovnic, oricine ar avea, atunci Domnul îl va acoperi pentru smerenia sa.

Gândește-te că Duhul Sfânt locuiește în părintele tău duhovnic și îți va spune ce este necesar. Dar dacă crezi că părintele tău duhovnic trăiește nepăsător și cum poate Duhul Sfânt să locuiască în el, atunci vei suferi mult pentru un astfel de gând, iar Domnul te va smeri și cu siguranță vei cădea în amăgire.

Rugăciunea se dă celui ce se roagă, așa cum se spune în Scriptură; dar rugăciunea făcută numai din obișnuință, fără căință a inimii pentru păcate, nu este plăcută Domnului. Voi întrerupe puțin cuvântul despre rugăciune.

Sufletul meu tânjește după Domnul și Îl caut cu dorință și sufletul meu nu poate suporta să se gândească la altceva.

Sufletul meu tânjește după Domnul Cel viu, iar duhul meu tânjește după El ca și după Tatăl Ceresc și după ai mei. Domnul ne-a făcut rude prin Duhul Sfânt. Domnul este drag inimilor noastre, bucuria și bucuria noastră și speranța puternică.

Doamne bunule, caută cu milă creația Ta și arată-Te oamenilor prin Duhul Sfânt, așa cum Te arăți robilor Tăi.

Dă bucurie, Doamne, fiecărui suflet întristat prin venirea Sfântului Tău Duh. Fă, Doamne, ca toți oamenii care se roagă Ție să-L cunoască pe Duhul Sfânt.

O, toți oamenii, să ne smerim pentru Domnul și pentru Împărăția Cerurilor. Să ne smerim și Domnul ne va da să cunoaștem puterea Rugăciunii lui Iisus. Să ne smerim și Însuși Duhul lui Dumnezeu va învăța sufletul.

Omule, învață smerenia lui Hristos și Domnul îți va da să gusti dulceața rugăciunii. Și dacă vrei să te rogi cu curăție, atunci fii smerit, înfrânat, mărturisește cu curăție, și rugăciunea te va iubi. Fii ascultător, supune-te stăpânirilor cu conștiință bună și fii mulțumit cu toate, și atunci mintea ta se va curăți de gânduri deșarte. Adu-ți aminte că Domnul te vede și ai frică, ca nu cumva să-l jignești pe fratele tău în vreun fel; nu-l condamna și nu-l întrista nici măcar cu înfățișarea ta, și Duhul Sfânt te va iubi și El Însuși te va ajuta în toate.

Duhul Sfânt este foarte asemănător cu o mamă dragă și iubită. O mamă își iubește copilul și are milă de el, la fel și Duhul Sfânt - are milă de noi, iartă, vindecă și luminează și ne face plăcere, iar Duhul Sfânt este cunoscut în rugăciunea smerită.

Cel ce își iubește dușmanii Îl va cunoaște curând pe Domnul prin Duhul Sfânt, dar nu vreau să scriu despre cel ce nu-i iubește. Dar îmi pare rău pentru el, căci se chinuie pe sine și pe alții și nu-L cunoaște pe Domnul.

***

Un suflet care Îl iubește pe Domnul nu se poate abține să nu se roage, căci este atras către El prin harul pe care l-a cunoscut în rugăciune.

Pentru rugăciune ni se dau temple; în temple slujba se săvârșește după cărți; dar templul nu poți lua cu tine și nu ai întotdeauna cărți, ci rugăciunea interioară este întotdeauna și pretutindeni cu tine. Slujbele divine se săvârșesc în temple, iar Duhul lui Dumnezeu trăiește, dar sufletul este cel mai bun templu al lui Dumnezeu, și oricine se roagă în suflet, pentru el întreaga lume a devenit un templu; dar aceasta nu este pentru toată lumea.

Mulți se roagă oral și le place să se roage din cărți; și aceasta este bine, iar Domnul primește rugăciunea și are milă de ei. Dar dacă cineva se roagă Domnului și se gândește la altceva, atunci Domnul nu va asculta o astfel de rugăciune.

Cine se roagă din obișnuință nu are nicio schimbare în rugăciune, dar cine se roagă cu stăruință are multe schimbări în rugăciune: este o luptă cu vrăjmașul, o luptă cu sine însuși, cu patimile, o luptă cu oamenii și în toate trebuie să fii curajos.

Cere sfatul oamenilor cu experiență, dacă poți găsi, și roagă cu smerenie pe Domnul, iar Domnul îți va da înțelepciune pentru smerenie.

Dacă rugăciunea noastră este plăcută Domnului, atunci Duhul lui Dumnezeu mărturisește în suflet; El este plăcut și liniștit; dar înainte nu știam dacă Domnul a primit rugăciunea sau nu și de ce se poate afla despre aceasta.

Durerea și pericolul i-au învățat pe mulți să se roage.

Un militar a intrat în magazinul meu; se îndrepta spre Salonic. Sufletul meu s-a îndrăgostit de el și i-am spus:

„Roagă-te Domnului pentru mai puține necazuri.”

Și spune: „Știu să mă rog. Am învățat asta în război, când eram în bătălii. L-am rugat mult pe Domnul să mă lase în viață. Gloanțele zburau, obuzele explodau și puțini oameni au rămas în viață, dar am fost de multe ori în bătălii, iar Domnul m-a mântuit.” În același timp, a arătat cum se ruga, iar din mișcarea corpului său se vedea clar cum era complet cufundat în Dumnezeu.

Multor oameni le place să citească cărți bune, și asta e bine, dar cel mai bine e să te rogi, iar cine citește cărți sau ziare proaste e pedepsit de foamea sufletului; sufletul lui e flămând, pentru că hrana sufletului și plăcerea lui sunt în Dumnezeu.

În Dumnezeu este viața, bucuria și veselia lui, iar Domnul ne iubește în mod nedescris, iar această dragoste e cunoscută prin Duhul Sfânt.

Dacă mintea ta vrea să se roage în inima ta și nu poate, atunci citește rugăciunea cu buzele tale și păstrează-ți mintea în cuvintele rugăciunii, așa cum spune Scara. Cu timpul, Domnul îți va da rugăciune din inimă, fără gânduri, și te vei ruga ușor. Unii și-au vătămat inimile pentru că au încercat să se roage în inimile lor cu mintea lor și au ajuns la punctul în care nu au mai putut să o rostească cu buzele lor. Dar cunoaște rânduiala vieții duhovnicești: darurile se dau unui suflet simplu, smerit, ascultător. Cine este ascultător și cumpătat în toate: în mâncare, în vorbire, în mișcări, Domnul Însuși îi dăruiește rugăciune și se săvârșește ușor în inimă.

Rugăciunea neîncetată vine din dragoste și se pierde prin condamnare, vorbe deșarte și neînfrânare. Cine Îl iubește pe Dumnezeu se poate gândi la El zi și noapte, pentru că *nicio faptă nu se împotrivește iubirii lui Dumnezeu.* Apostolii L-au iubit pe Domnul, iar lumea nu s-a împotrivit lor, deși își aminteau de lume, se rugau pentru ea și predicau. Dar lui Arsenie cel Mare i s-a spus: „fugiți de oameni”, dar Duhul lui Dumnezeu ne învață să ne rugăm pentru oameni și pentru întreaga lume chiar și în deșert.

În lumea aceasta, fiecare are propria sa ascultare: unii sunt regi, alții sunt patriarhi, alții sunt bucătari, fierari sau învățători, dar Domnul îi iubește pe toți, iar cea mai mare răsplată va fi pentru cei care Îl iubesc pe Dumnezeu mai mult. Domnul ne-a dat o poruncă - să-L iubim pe Dumnezeu cu toată inima noastră, cu tot cugetul nostru, cu tot sufletul nostru. Și fără rugăciune, cum poate cineva iubi? Prin urmare, mintea și inima unui om ar trebui să fie întotdeauna libere pentru rugăciune.

Pe cine iubești, la cine vrei să te gândești, despre care vrei să vorbești, cu care vrei să fii. Dar sufletul Îl iubește pe Domnul ca Tată și Creator și stă înaintea Lui cu frică și iubire: cu frică, pentru că El este Domnul; cu iubire, pentru că sufletul Îl cunoaște ca Tată; El este nespus de milostiv și harul Lui este mai dulce decât orice altceva.

Și am învățat că este ușor să te rogi pentru că harul lui Dumnezeu ajută. Domnul ne iubește cu milă și ne permite să conversăm cu El prin rugăciune, să ne pocăim și să mulțumim.

Nu există nicio putere care să descrie cât de mult ne iubește Domnul; această iubire este cunoscută de Duhul Sfânt, iar sufletul celui care se roagă Îl cunoaște pe Duhul Sfânt.

***

Unii spun că amăgirea vine din rugăciune. Aceasta este o greșeală. Amăgirea vine din voința proprie, nu din rugăciune. Toți sfinții s-au rugat mult și i-au chemat pe alții la rugăciune. Rugăciunea este cel mai bun lucru pentru suflet. Prin rugăciune se ajunge la Dumnezeu; prin rugăciune se cere smerenie, răbdare și tot lucrul bun. Oricine vorbește împotriva rugăciunii, evident, nu a gustat niciodată cât de bun este Domnul și cât de mult ne iubește. Răul nu vine de la Dumnezeu. Toți sfinții s-au rugat neîncetat; nu au rămas fără rugăciune nici măcar o secundă.

Sufletul, pierzând smerenia, pierde odată cu el harul și dragostea față de Dumnezeu, și atunci rugăciunea fierbinte se stinge; dar când sufletul se liniștește de patimi și dobândește smerenia, atunci Domnul îi dăruiește harul Său, și atunci se roagă pentru vrăjmași ca și pentru sine și se roagă pentru întreaga lume cu lacrimi fierbinți.

al III-lea

DESPRE UMILINȚĂ

Există PUȚINI bătrâni astăzi care cunosc dragostea Domnului pentru noi și care cunosc lupta cu dușmanii și care știu că aceștia trebuie învinși prin smerenia lui Hristos.

Domnul iubește atât de mult omul încât îi dăruiește darurile Duhului Sfânt, dar până când sufletul nu va învăța să păstreze harul, va suferi mult.

În primul an după ce am primit Duhul Sfânt, m-am gândit: Domnul mi-a iertat păcatele mele: harul mărturisește aceasta; de ce mai am nevoie? Dar nu trebuie să credem așa. Deși păcatele sunt iertate, trebuie să ne amintim de ele toată viața și să ne întristăm pentru a păstra căința. Nu am făcut aceasta și am încetat să mai fiu căit și am suferit mult din cauza demonilor. Și eram nedumerit ce mi se întâmpla: sufletul meu Îl cunoaște pe Domnul și dragostea Lui; cum de vin atunci la mine gânduri rele? Dar Domnul a avut milă de mine și Însuși m-a învățat cum să mă smeresc: „Ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui.” Și prin aceasta vrăjmașii sunt învinși; și când ies din foc cu mintea mea, atunci gândurile capătă din nou putere.

Cine, ca mine, a pierdut harul, să lupte cu vitejie cu demonii. Să știi că tu însuți ești de vină: ai căzut în mândrie și vanitate, iar Domnul, cu harul tău, îți îngăduie să știi ce înseamnă să fii în Duhul Sfânt și ce înseamnă să fii în luptă cu demonii. Astfel, sufletul învață prin experiență răul mândriei și apoi fuge de vanitate, de laude omenești și de gânduri. Atunci sufletul va începe să se vindece și va învăța să păstreze harul. Cum poate cineva să înțeleagă dacă sufletul este sănătos sau bolnav? Un suflet bolnav este mândru; dar un suflet sănătos iubește smerenia, așa cum l-a învățat Duhul Sfânt, iar dacă nu știe aceasta, atunci se consideră mai rău decât toți ceilalți.

Un suflet smerit, chiar dacă Domnul l-ar duce în fiecare zi la cer și i-ar arăta toată slava cerească în care locuiește, și dragostea Serafimilor și Heruvimilor, și a tuturor Sfinților, atunci, învățat de experiență, va spune: „Tu, Doamne, arată-mi slava Ta, pentru că iubești creația Ta, dar dă-mi plânsul și puterea să-Ți mulțumesc. Tu meriți slava în cer și pe pământ, dar eu merit să plâng pentru păcatele mele.” Altfel, nu vei păstra harul Duhului Sfânt, pe care Domnul îl dăruiește fără plată, după mila Sa.

Domnul a avut multă milă de mine și m-a făcut să înțeleg că trebuie să plâng toată viața. *Aceasta este calea Domnului.* Și acum scriu, compătimindu-mă cu cei care, ca și mine, sunt mândri și de aceea suferă. Scriu pentru ca ei să învețe smerenia și să găsească pacea în Dumnezeu.

Unii spun că aceasta a fost odată, dar acum totul este demodat; dar la Domnul *nimic nu este vreodată diminuat,* ci ne schimbăm, devenim răi și astfel pierdem harul; și celui care cere, Domnul îi dă totul, nu pentru că suntem vrednici de el, ci pentru că Domnul este milostiv și ne iubește. Scriu despre asta pentru că sufletul meu Îl cunoaște pe Domnul.

***

A învăța smerenia lui Hristos este o mare binecuvântare; cu ea este ușor și bucuros să trăiești, și totul devine drag inimii. Numai celor smeriți li se descoperă Domnul prin Duhul Sfânt, iar dacă nu ne smerim, nu-L vom vedea pe Dumnezeu. Smerenia este lumina în care putem vedea Lumina-Dumnezeu, așa cum se cântă: „În lumina Ta vom vedea lumina”.

Domnul m-a învățat să-mi țin mintea în iad și să nu deznădăjduiesc, și astfel sufletul meu este smerit, dar aceasta nu este încă adevărata smerenie, care este de nedescris. Când sufletul merge la Domnul, este în frică, dar când Îl vede pe Domnul, se bucură nespus de frumusețea slavei Sale și de dragostea lui

Dumnezeu și de dulceața Duhului Sfânt uită complet de pământ. Așa este raiul Domnului. Toți vor fi în dragoste, iar din smerenia lui Hristos toți se vor bucura să-i vadă pe alții deasupra lor. Smerenia lui Hristos locuiește în cei mai mici; ei se bucură că sunt mai mici. Așa mi-a dat Domnul să înțeleg.

O, rugați-vă pentru mine, toți Sfinții, ca sufletul meu să învețe smerenia lui Hristos; sufletul meu însetează după ea, dar nu o pot dobândi și o caut cu lacrimi în ochi, precum un copil pierdut care își caută mama.

„Unde ești, Doamne? Te-ai ascuns de sufletul meu și Te caut cu lacrimi.”

Doamne, dă-mi puterea să mă smeresc înaintea măreției Tale.

Doamne, slava Ție se cuvine în cer și pe pământ, dar dăruiește-mi mie, micuței Tale făpturi, smeritul Tău Duh.

Mă rog pentru bunătatea Ta, Doamne, privește spre mine din înălțimea slavei Tale și dă-mi puterea să Te slăvesc zi și noapte, căci sufletul meu Te-a iubit prin Duhul Sfânt și tânjesc după Tine și Te caut cu lacrimi.

Doamne, dăruiește-ne Duhul Sfânt; cu El Te vom slăvi zi și noapte, căci trupul nostru este slab, dar Duhul Tău este viguros și dă putere sufletului să lucreze cu ușurință pentru Tine și întărește mintea în dragostea Ta și se odihnește în Tine cu pace desăvârșită și nu mai vrea să se gândească la nimic altceva decât la dragostea Ta.

Doamne, Milostive, duhul meu slab nu poate veni la Tine și de aceea Te chem, precum regele Abgar: vino și vindecă-mă de rănile gândurilor mele păcătoase și Te voi lăuda zi și noapte și Te voi propovădui oamenilor, ca toate neamurile să Te cunoască, că Tu, Doamne, ca și mai înainte, faci minuni, iarți păcatele și sfințești și trăiești.”

***

Există o mare diferență între cel mai simplu om care a ajuns să-L cunoască pe Domnul prin Duhul Sfânt și un om, chiar și un om foarte mare, care nu a ajuns să cunoască harul Duhului Sfânt.

Este o mare diferență între a crede doar că Dumnezeu există, a-L cunoaște din natură sau din Scriptură și a-L cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt. Cel ce L-a

cunoscut pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt, duhul său arde de dragoste pentru Dumnezeu zi și noapte, iar sufletul său nu se poate atașa de nimic pământesc.

Sufletul care n-a experimentat dulceața Duhului Sfânt se bucură de slava lumească, sau de bogăția, sau de puterea, din deșertăciune; dar sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Domnul prin Duhul Sfânt nu-L dorește decât pe Domnul și privește bogăția și slava lumească ca pe o nimica toată.

Sufletul care a gustat Duhul Sfânt cunoaște prin gust. Este scris: „Gustați și vedeți că bun este Domnul” (Psalmul 33:9). David a cunoscut prin experiență și până în ziua de azi Domnul dă robilor Săi să cunoască bunătatea Lui prin experiență și El îi va învăța pe robii Săi până la sfârșitul veacului.

Cel care a ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt a învățat smerenia de la El și a devenit asemenea Învățătorului său, Hristos, Fiul lui Dumnezeu, și a devenit asemenea Lui.

„Doamne, dăruiește-ne darul sfintei Tale smerenii. Doamne, dăruiește-ne darul gratuit al smeritului Tău Duh Sfânt, așa cum ai venit liber ca să mântuiești oamenii și să-i înalți la cer ca să vadă slava Ta.”

O, smerenia lui Hristos! Te cunosc, dar nu te pot dobândi. Roadele tale sunt dulci pentru că nu sunt pământești.

***

Când sufletul este descurajat, cum putem aprinde un foc în el, astfel încât să ardă de iubire în fiecare ceas? Acest foc este la Dumnezeu, iar Domnul a venit pe pământ ca să ne dea acest foc al harului Duhului Sfânt, și cine învață smerenia o are, căci Domnul dăruiește harul Său celor smeriți.

Trebuie depusă multă muncă și trebuie vărsate multe lacrimi pentru a păstra spiritul smerit al lui Hristos; și fără el lumina vieții din suflet se estompează și acesta moare. Trupul poate fi uscat repede prin post, dar a smeri sufletul astfel încât să fie mereu smerit nu este ușor și nici nu este repede posibil. Maria Egipteanca s-a luptat cu patimile timp de 17 ani, ca și cu animalele sălbatice, și abia atunci și-a găsit pacea; dar și-a uscat repede trupul, pentru că în deșert nu avea ce mânca.

Suntem complet înțepeniți și nu înțelegem ce este smerenia sau dragostea lui Hristos. Adevărat, această smerenie și dragoste sunt cunoscute prin harul

Duhului Sfânt, dar nu credem că este posibil să o atragem la noi. Pentru a face aceasta, trebuie să o dorim din tot sufletul nostru. Dar cum aș putea dori ceva despre care habar n-am? Cu toții avem o mică idee, iar Duhul Sfânt mișcă fiecare suflet să-L caute pe Dumnezeu.

O, cât trebuie să-I cerem Domnului să-i dea sufletului smerit Duhul Sfânt. Sufletul smerit are mare pace, dar cel mândru se chinuie. Cel mândru nu cunoaște dragostea lui Dumnezeu și este departe de Dumnezeu. El este mândru că este bogat, sau învățat, sau în slavă, dar cel nefericit nu-și cunoaște sărăcia și ruina, căci nu-L cunoaște pe Dumnezeu. Dar Domnul îl va ajuta pe cel care luptă împotriva mândriei să biruiască această patimă.

***

Domnul a zis: „Învățați de la Mine, căci sunt blând și smerit cu inima.” Sufletul meu tânjește după această zi și noapte și mă rog lui Dumnezeu și tuturor Sfinților din ceruri și tuturor celor care ați ajuns să cunoașteți smerenia lui Hristos, rugați-vă pentru mine ca duhul smereniei lui Hristos, pe care sufletul meu îl dorește cu atâta lacrimă, să se pogoare asupra mea. Nu pot să nu o doresc, căci sufletul meu a ajuns să o cunoască prin Duhul Sfânt, dar am pierdut acest dar și de aceea sufletul meu tânjește până la lacrimi.

Doamne Preamilostive, dăruiește-ne un duh smerit, pentru ca sufletele noastre să găsească pacea în Tine.

Preasfântă Născătoare a Domnului, roagă-ne, Milostive, un duh smerit.

Toți Sfinții, voi trăiți în ceruri și vedeți slava Domnului și duhul vostru se bucură - rugați-vă ca și noi să putem fi cu voi. Sufletul meu este atras să-L vadă pe Domnul și tânjește după El în smerenie, ca fiind nevrednic de această binecuvântare.

Doamne milostive, învață-ne smerenia Ta prin Duhul Sfânt.

***

Mândria nu permite sufletului să intre pe calea credinței. Dau acest sfat celui necredincios: să spună: „Doamne, dacă exiști, atunci luminează-mă și-Ți voi sluji din toată inima și sufletul meu”. Și pentru un astfel de gând smerit și de

disponibilitate de a-L sluji pe Dumnezeu, Domnul cu siguranță te va lumina. Dar să nu spui: „dacă exiști, atunci pedepsește-mă”, pentru că dacă vine pedeapsa, s-ar putea să nu găsești puterea să-I mulțumești lui Dumnezeu și să te pocăiești.

Și când Domnul te va lumina, atunci sufletul tău Îl va simți pe Domnul; va simți că Domnul l-a iertat și îl iubește, și vei ști asta din experiență, iar harul Duhului Sfânt va mărturisi mântuirea în sufletul tău și vei dori atunci să strigi întregii lumi: „Cât de mult ne iubește Domnul”.

Apostolul Pavel, înainte să-L cunoască pe Domnul, L-a persecutat, dar când a cunoscut-o, a umblat prin tot universul, predicându-L pe Hristos.

Dacă Domnul nu ne permite prin Duhul Sfânt să știm cât de mult ne iubește, atunci omul nu poate ști, pentru că este imposibil ca mintea pământească din știință să înțeleagă ce fel de dragoste are Domnul pentru oameni.

Dar pentru a fi mântuit, trebuie să se smerească, pentru că, chiar dacă o persoană mândra este forțată să intre în rai, nu va găsi pace acolo și va fi nemulțumită și va spune: „De ce nu sunt eu pe primul loc?” Însă un suflet smerit este plin de iubire și nu caută întâietatea, ci dorește binele în toate și este mulțumită cu toate.

***

Omul vanitos fie se teme de demoni, fie a devenit asemenea lor; dar nu trebuie să ne temem de demoni, ci trebuie să ne temem de vanitate și de mândrie, pentru că prin ele se pierde harul.

Cel ce vorbește cu demonii își spurcă mintea, dar cel ce stăruie în rugăciune, mintea lui este luminată de Domnul.

Domnul ne iubește mult, dar noi tot cădem pentru că nu avem smerenie. Pentru a păstra smerenia, trebuie să ne umilim trupul și să primim Duhul lui Hristos. Sfinții au avut o luptă grea cu demonii și i-au învins prin smerenie, rugăciune și post.

Cine se smerește își învinge dușmanii.

***

Ce ar trebui să facă cineva pentru a avea pace în suflet și în trup? Pentru a face aceasta, trebuie să iubească pe toată lumea ca pe sine însuși și să fie pregătit pentru moarte în fiecare ceas. Când sufletul își amintește de moarte, ajunge la smerenie și se predă cu totul voinței lui Dumnezeu și dorește să fie în pace cu toată lumea și să iubească pe toată lumea.

Când pacea lui Hristos vine asupra sufletului, atunci acesta se bucură să stea, precum Iov, pe grămada de bălegar și să-i vadă pe alții în slavă; atunci sufletul se bucură că este mai rău decât toți. Taina puterilor smereniei lui Hristos este mare și este imposibil să o explici. Din dragoste, sufletul vrea mai mult bine pentru fiecare om decât pentru sine și se bucură când vede că alții sunt mai bine și se întristează când vede că sunt chinuiți.

O, rugați-vă pentru mine, toți Sfinții și toate neamurile, ca sfânta smerenie a lui Hristos să vină asupra mea.

***

Domnul iubește oamenii, dar trimite necazuri pentru ca oamenii să-și recunoască slăbiciunea și să se smerească, iar pentru smerenia lor să primească Duhul Sfânt, iar cu Duhul Sfânt, totul este bine, totul este bucurie, totul este minunat.

Altul suferă mult din cauza sărăciei și a bolii, dar nu se smerește și de aceea suferă în zadar. Dar cel ce se smerește se va mulțumi cu orice soartă, pentru că Domnul este bogăția și bucuria lui și toți oamenii se vor uimi de frumusețea sufletului său.

Tu spui: Multă întristare am. Dar îți voi spune, sau mai degrabă Domnul Însuși spune: smerește-te și vei vedea că necazurile tale se vor transforma în pace, încât tu însuți te vei mira și vei spune: De ce am suferit și m-am întristat atât de mult înainte? Dar acum te bucuri, pentru că te-ai smerit și a venit harul lui Dumnezeu; acum măcar că ai stat singur în sărăcie, bucuria nu te va părăsi, pentru că în sufletul tău este pace, despre care Domnul a zis: „Pacea Mea îți dau vouă”. Astfel, Domnul dă pace oricărui suflet smerit.

***

Sufletul celui smerit este ca marea; aruncă o piatră în mare, va tulbura ușor suprafața pentru o clipă și apoi se va îneca în adâncurile ei.

Astfel, necazurile se înecă în inima celui smerit, pentru că puterea Domnului este cu el.

Unde locuiești tu, suflet smerit? Și cine locuiește în tine? Și cu ce te voi asemăna?

Arzi puternic ca soarele și nu te arzi, ci încălzești pe toți cu căldura ta.

A ta este țara celor blânzi, după cuvântul Domnului.

Ești ca o grădină înflorită, în adâncul căreia se află o casă frumoasă în care Domnul iubește să locuiască.

Ești iubit de cer și de pământ.

Ești iubit de sfinții Apostoli, Profeți, Sfinți și Venerabili.

Tu ești iubită de Îngeri, Serafimi și Heruvimi. Tu, cea smerită, ești iubită de Preacurata Maică a Domnului.

Domnul te iubește și Se bucură de tine.

***

Domnul nu Se descoperă unui suflet mândru. Un suflet mândru, chiar dacă a studiat toate cărțile, nu-L va cunoaște niciodată pe Domnul, căci prin mândria sa nu lasă loc în sine harului Duhului Sfânt, iar Dumnezeu este cunoscut numai prin Duhul Sfânt.

***

Oamenii luminați prin botez cred în Dumnezeu, dar există și cei care chiar Îl cunosc. A crede în Dumnezeu este bine, dar a-L cunoaște pe Dumnezeu este mai binecuvântat. Totuși, și credincioșii sunt binecuvântați, așa cum i-a spus Domnul Apostolului Toma: „M-ai văzut și M-ai atins și ai crezut”, dar fericiți sunt cei care n-au văzut, dar cred.

Dacă am fi smeriți, atunci Domnul, în dragostea Lui, ne-ar arăta totul, ne-ar dezvălui toate secretele, dar durerea noastră este că nu suntem smeriți, suntem

mândri și vanitoși pentru orice fleac și prin aceasta ne chinuim pe noi înșine și pe alții.

Domnul, deși milostiv, chinuie sufletul cu foame de mândrie și nu-i dă har până când nu învață smerenia. Pieream din păcate și aș fi fost în iad de mult, dacă Domnul și Preacurata și Buna Născătoare de Dumnezeu nu s-ar fi îndurat de mine. O, glasul Ei liniștit și blând; glas ceresc, cum nu vom auzi niciodată pe pământ. Și acum scriu cu lacrimi despre Domnul cel Milostiv, ca despre un Tată nativ. Dulce este sufletului cu Domnul; Adam a gustat această fericire în rai, când L-a văzut limpede pe Domnul, iar sufletul nostru simte că El este cu noi, așa cum a făgăduit. „Iată, Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului" (Matei 28:20).

Domnul este cu noi. Este posibil să ne dorim mai mult? Domnul l-a creat pe om pentru ca el să trăiască și să fie binecuvântat în El pentru totdeauna, pentru ca noi să fim cu El și în El. Domnul Însuși vrea să fie cu noi și în noi. Domnul este bucuria și veselia noastră; iar când ne îndepărtăm de Domnul prin mândrie, ne lăsăm pradă chinurilor: melancolia, deznădejdea și gândurile rele ne chinuie.

Doamne, corectează-ne așa cum o mamă blândă își corectează copiii mici. Fă ca fiecare suflet să cunoască bucuria venirii Tale și puterea ajutorului Tău. Dă înviorare sufletelor suferinde ale poporului Tău și învață-ne pe toți prin Duhul Sfânt să Te cunoaștem. Sufletul omenesc lâncezește pe pământ, Doamne, și nu-și poate întări mintea în Tine, pentru că nu Te cunoaște pe Tine și harul Tău. Mințile noastre sunt întunecate de grijile pământești și nu putem înțelege plinătatea iubirii Tale. Luminează-ne. Cu mila Ta, toate lucrurile sunt cu putință. Tu ai spus în Sfânta Evanghelie că morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și vor trăi; așa fă și acum, ca sufletele noastre moarte să audă glasul Tău și să trăiască în bucurie.

Spune, Doamne, lumii: „Păcatele tuturor sunt iertate" și vor fi iertate.

Sfințește-ne pe noi, Doamne, și toți vor fi sfințiți prin Duhul Tău, și tot poporul Tău Te va slăvi pe pământ, și facă-se voia Ta precum în cer și pe pământ, căci la Tine toate sunt cu putință.

***

Cei mândri se tem de ocări, dar cei smeriți - deloc. Cel care a dobândit smerenia lui Hristos vrea mereu să se ocărească pe sine și se bucură de ocări și se întristează când este lăudat. Dar aceasta este totuși smerenia inițială, iar când

sufletul Îl cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt, cât de smerit și blând este El, atunci se vede pe sine mai rău decât toți ceilalți și se bucură să stea pe bălegar, ca Iov, în haine ponosite și să vadă oameni în Duhul Sfânt, strălucind și asemenea lui Hristos.

Domnul cel Milostiv să dea tuturor să guste smerenia lui Hristos, care este de nedescris, și atunci sufletul nu va mai dori nimic, ci va trăi veșnic în smerenie, dragoste și blândețe.

Sufletul meu tânjește după Tine, Doamne: Ți-ai ascuns fața de la mine și sunt tulburat și sufletul meu tânjește iarăși să Te vadă până la moarte, căci mi-ai atras sufletul. Dacă Tu, Doamne, nu m-ai fi atras cu harul Tău, n-aș putea tânji după Tine atât de mult și să Te caut cu lacrimi.

Cum ar trebui să caute cineva și ce ar trebui să caute cineva care n-a cunoscut și n-a pierdut?

Când trăiam în lume, deși mă gândeam la Tine, nu era întotdeauna așa, dar acum sufletul meu arde până la lacrimi de dorința de a Te vedea, Lumina mea.

M-ai învățat prin mila Ta. Te-ai ascuns de mine, ca sufletul meu să învețe smerenia, căci fără smerenie harul nu se poate păstra în suflet, iar sufletul este chinuit de o mare deznădejde. Când sufletul învață smerenia, atunci nici deznădejdea, nici întristarea nu se apropie de suflet, pentru că Duhul lui Dumnezeu îl bucură și îl veselește.

Îmi pare rău pentru bieții oameni care nu-L cunosc pe Dumnezeu. Sunt mândri că zboară: dar acest lucru nu este deloc surprinzător: chiar și păsările zboară și Îl slăvesc pe Dumnezeu, dar omul, creația lui Dumnezeu, îl părăsește pe Creator. Dar gândește-te cum vei sta la Judecata de Apoi a lui Dumnezeu? Unde vei fugi și unde te vei ascunde de Fața lui Dumnezeu?

Mă rog mult lui Dumnezeu pentru voi, ca să vă mântuiți cu toții și să vă bucurați veșnic împreună cu Îngerii și Sfinții. Și vă îndemn: pocăiți-vă și smeriți-vă, binevoiți Domnului, Care vă dorește cu dorință și milă. Domnul dă întristare pentru oameni sufletului pe care l-a iubit, ca să se roage cu lacrimi; și sufletul meu este în durere și mă rog mult pentru voi.

Slavă Domnului și milei Sale, că El Se descoperă nouă, robilor Săi păcătoși, prin Duhul Sfânt, iar sufletul Îl cunoaște mai bine decât propriul său tată, pentru că și un tată firesc se vede în afara noastră, dar Duhul Sfânt pătrunde tot sufletul, mintea și trupul.

***

Fericit este sufletul smerit; Domnul îl iubește. Sfinții smeriți sunt binecuvântați de tot cerul și pământul, iar Domnul le dă slavă să fie cu El: „Unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu”.

Maica Domnului este mai presus de toate în smerenie și pentru aceasta toate generațiile de pe pământ o binecuvântează și toate puterile cerești îi slujesc; iar Domnul ne-a dat-o pe Maica Sa pentru mijlocire și ajutor.

***

Nu este nimic mai bun decât să trăiești în smerenie și dragoste, atunci va fi pace mare în suflet și nu va fi aroganță față de frate. Dacă ne iubim vrăjmașii, atunci nu va fi loc de mândrie în suflet, căci în dragostea lui Hristos nu este aroganță. Mândria, ca focul, mistuie tot ce este bun, dar smerenia lui Hristos este de nedescris și dulce. Și dacă oamenii ar ști aceasta, atunci tot pământul ar învăța această știință. Am învățat-o toată viața mea, zi și noapte, și nu o pot birui. Sufletul meu se gândește mereu: încă nu am realizat ceea ce vreau și nu mă pot odihni, dar vă rog cu smerenie, fraților, care cunoașteți dragostea lui Hristos, să vă rugați pentru mine, ca să fiu izbăvit de duhul cel mândru, ca smerenia lui Hristos să locuiască în mine.

***

Există multe feluri de smerenie. Cineva este ascultător și se mustră pe sine însuși în toate, iar aceasta este smerenia. Altul se pocăiește de păcatele sale și se consideră josnic înaintea lui Dumnezeu, iar aceasta este smerenia. Dar un alt fel de smerenie aparține celui care a ajuns să-L cunoască pe Domnul prin Duhul Sfânt. Cel care a ajuns să-L cunoască pe Domnul prin Duhul Sfânt are o cunoaștere diferită și un gust diferit.

Când sufletul Îl vede pe Domnul prin Duhul Sfânt, cât de blând și smerit este El, atunci el însuși se smerește până la sfârșit. Și aceasta este o smerenie cu totul specială, și nimeni nu o poate descrie, și este cunoscută numai prin Duhul Sfânt. Și dacă oamenii ar ști prin Duhul Sfânt cum este Domnul nostru, atunci toți s-ar schimba: bogații și-ar disprețui bogățiile, învățații - științele lor, conducătorii -

slava și puterea lor, și toți s-ar smeri și ar trăi în mare pace și dragoste, și ar fi mare bucurie pe pământ.

Când sufletul s-a predat voinței lui Dumnezeu, atunci nu mai rămâne nimic în minte decât Dumnezeu, iar sufletul cu o minte curată stă înaintea lui Dumnezeu.

Doamne, învață-ne prin Duhul Tău Sfânt să fim ascultători și stăpâni pe sine. Dă-ne duhul pocăinței lui Adam și lacrimile pentru păcatele noastre. Dă-ne să Te lăudăm și să-Ți mulțumim în veci. Tu ne-ai dat trupul și sângele Tău cel preacurat, ca să trăim cu Tine în veci și să fim acolo unde locuiești Tu și să vedem slava Ta.

Doamne, fă ca popoarele întregului pământ să știe cât de mult ne iubești și ce viață minunată le dai celor care cred în Tine.

IV.

DESPRE LUME

TOATĂ LUMEA VREA să aibă pace, dar nu știe cum să o obțină. Paisie cel Mare s-a enervat și L-a rugat pe Domnul să-l elibereze de iritabilitate. Domnul i s-a arătat și i-a spus: „Paisie, dacă nu vrei să fii enervat, atunci să nu poftești nimic, să nu judeci pe nimeni și să nu urăști, și nu te vei enerva.” Așadar, fiecare om, dacă își taie voia înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, va fi mereu împăcat în sufletul său, dar cine iubește să facă voia Lui nu va fi niciodată împăcat.

Sufletul care s-a predat voinței lui Dumnezeu îndură cu ușurință orice durere și orice boală, pentru că și în boală se roagă și Îl contemplă pe Dumnezeu: „Doamne, Tu vezi boala mea; Tu știi cât de păcătos și slab sunt; ajută-mă să îndur și să-Ți mulțumesc bunătății.” Și Domnul alina boala, iar sufletul simte ajutorul lui Dumnezeu și este bucuros înaintea lui Dumnezeu și recunoscător.

Dacă ți se întâmplă vreo nenorocire, atunci gândește-te: „Domnul vede inima mea și, dacă Îi place, atunci va fi bine pentru mine și pentru alții”, și astfel sufletul tău va fi mereu împăcat. Dar dacă cineva cârtește: nu este așa, nu este bine, atunci niciodată nu va fi pace în suflet, chiar dacă postește și se roagă mult.

Apostolii aveau o mare devoțiune față de voia lui Dumnezeu; așa se păstrează pacea. La fel, toți sfinții mari oameni au îndurat toate necazurile, predându-se voinței lui Dumnezeu.

Domnul ne iubește și de aceea nu ne putem teme de nimic altceva decât de păcat, pentru că prin păcat se pierde harul și, fără harul lui Dumnezeu, vrăjmașul va alunga sufletul, așa cum vântul alungă frunza uscată sau fumul.

Trebuie să ne amintim cu tărie că vrăjmașii înșiși au căzut în mândrie și ei încearcă mereu să ne împingă pe aceeași cale și i-au ademenit pe mulți. Și Domnul a zis: „Învățați de la Mine blândețea și smerenia și veți găsi odihnă pentru sufletele voastre”.

„Doamne milostive, dăruiește-ne nouă pacea Ta, precum ai dat pace Sfinților Apostoli: «Pacea Mea vă dau vouă».”

Doamne, dă-ne și nouă să ne bucurăm de pacea Ta. Sfinții Apostoli au primit pacea Ta și au revărsat-o peste întreaga lume și, mântuind oamenii, n-au pierdut pacea și ea nu s-a împuținat în ei.”

Slavă Domnului și milei Sale, că ne iubește mult și ne dăruiește pacea Sa și harul Duhului Sfânt.

Cum să ne păstrăm pacea sufletească în mijlocul ispitelor zilelor noastre?

Judecând după Scripturi și după caracterul oamenilor de astăzi, trăim în zilele din urmă și totuși trebuie să ne păstrăm pacea sufletească, fără de care este imposibil să fim mântuiți, așa cum spunea marele rugător al pământului rusesc, Sfântul Serafim. În timpul vieții Sfântului Serafim, pentru rugăciunile sale, Domnul a păzit Rusia; iar după el a existat un alt stâlp, care se întindea de la pământ până la cer, Părintele Ioan de Kronstadt. Ne vom opri asupra lui, el este din timpul nostru și l-am văzut rugându-se, în timp ce pe alții nu i-am văzut.

Ne amintim cum, după Liturghie, când i-au adus un cal (o trăsură) și a început să încalece, oamenii l-au înconjurat, căutând o binecuvântare, iar în atâta agitație sufletul său era neîncetat în Dumnezeu, iar în atâta mulțime nu s-a lăsat distras și nu și-a pierdut liniștea sufletească. Cum a reușit aceasta? - aceasta este întrebarea noastră.

El a realizat aceasta și nu s-a lăsat distras, pentru că iubea poporul și nu a încetat să se roage Domnului pentru ei:

„Doamne, dăruiește pacea Ta poporului Tău.”

„Doamne, dăruiește robilor Tăi Duhul Tău Sfânt, ca să le încălzească inimile cu dragostea Ta și să-i călăuzească în tot adevărul și bunătatea.”

„Doamne, vreau ca pacea Ta să fie în tot poporul Tău, pe care l-ai iubit până la sfârșit și pe singurul Tău Fiu născut l-ai dat ca să mântuiască lumea.”

„Doamne, dăruiește-le harul Tău, ca în pace și iubire să Te cunoască și să Te iubească și să spună, precum Apostolii de pe Tabor: «Bine este nouă, Doamne, să fim cu Tine».”

Astfel, rugându-se neîncetat pentru oameni, el și-a păstrat pacea sufletească, dar noi o pierdem pentru că nu avem dragoste pentru oameni. Sfinții Apostoli și toți sfinții au dorit mântuirea pentru oameni și, fiind printre oameni, se rugau fierbinte pentru ei. Duhul Sfânt le-a dat puterea să iubească oamenii; iar noi, dacă nu-l iubim pe fratele nostru, nu vom putea avea pace.

Să se gândească toată lumea la asta.

***

Slavă Domnului că nu ne-a părăsit pe noi orfanii, ci ne-a dat Duhul Sfânt pe pământ. Duhul Sfânt învață sufletul o dragoste nespusă pentru oameni și o compasiune pentru toți cei pierduți. Domnul a vrut pe cei pierduți și L-a trimis pe singurul Său Fiu să-i mântuiască; și Duhul Sfânt învață aceeași compasiune pentru cei pierduți care merg în iad. Și cel ce nu a dobândit Duhul Sfânt nu vrea să se roage pentru vrăjmașii săi.

Cuviosul Paisie cel Mare s-a rugat pentru ucenicul său care se lepădase de Hristos, iar pe când se ruga, i s-a arătat Domnul și i-a zis: „Paisie, pentru cine te rogi? El s-a lepădat de Mine?” Dar Cuviosul a continuat să-l compătimească pe ucenicul său, iar apoi Domnul i-a zis:

„Paisie, te-ai făcut ca Mine în dragoste.”

Așa se dobândește pacea și *nu există altă cale.* Dacă cineva se roagă și postește mult, dar nu are dragoste pentru vrăjmașii săi, atunci nu poate avea pace sufletească. Și nu aș putea vorbi despre asta dacă Duhul Sfânt nu m-ar fi învățat dragostea.

***

Un suflet păcătos, captivat de patimi, nu poate avea pace și nu se poate bucura în Domnul, chiar dacă ar poseda toate bogățiile pământului, chiar dacă ar domni

peste întreaga lume. Dacă unui astfel de rege, ospătând cu bucurie împreună cu prinții săi și stând pe tron în toată slava sa, i s-ar spune deodată: „Rege, ești pe cale să mori”, atunci sufletul său s-ar tulbura și ar tremura de frică și și-ar vedea slăbiciunea.

Și câți oameni săraci sunt bogați doar în dragostea de Dumnezeu și cărora, dacă le spui: „Acum veți muri”, le-ar răspunde cu pace: „Facă-se voia Domnului. Slavă Domnului că Și-a adus aminte de mine și voiește să mă ducă acolo unde a intrat tâlharul întâi”.

Există oameni săraci care nu se tem de moarte, ci o întâmpină cu pace, precum Dreptul Simeon, care a cântat cântecul: „Acum, slobozește-ți pe robul în pace, Stăpâne, după cuvântul Tău”.

Ce pace era în sufletul Dreptului Simeon poate fi înțeleasă doar de cei care poartă pacea lui Dumnezeu în sufletele lor sau cel puțin au experimentat-o. Despre această pace, Domnul le-a spus ucenicilor Săi: „Pacea Mea vă dau vouă”. Cine are această pace, pleacă cu pace în viața veșnică și spune:

„Slavă Ție, Doamne, că acum vin la Tine și voi privi pururea fața Ta în pace și iubire. Privirea Ta liniștită și blândă mi-a atras sufletul și tânjește după Tine.”

***

Un frate trebuie mustrat cu blândețe, cu dragoste. Pacea se pierde dacă sufletul devine vanitos, sau se înalță înaintea unui frate, sau condamnă pe cineva, sau mustră un frate, dar nu cu blândețe și nu cu dragoste; dacă mâncăm mult, sau ne rugăm cu lenevie - căci toată această pace se pierde.

Dar dacă ne obișnuim să ne rugăm cu ardoare pentru vrăjmașii noștri și să-i iubim, atunci pacea va rămâne mereu în sufletele noastre, dar dacă îl urâm sau îl condamnăm pe fratele nostru, atunci mintea noastră se va întuneca și vom pierde pacea și îndrăzneala față de Dumnezeu.

***

Sufletul nu poate avea pace dacă nu studiază legea lui Dumnezeu zi și noapte, căci această lege este scrisă de Duhul lui Dumnezeu, iar Duhul lui Dumnezeu trece din Scriptură la suflet, iar sufletul simte încântare și plăcere în aceasta și nu

mai vrea să iubească cele pământești, pentru că dragostea pentru cele pământești golește sufletul, și atunci acesta devine descurajat, și se sălbăticește și nu vrea să se roage lui Dumnezeu. Vrăjmașul, văzând că sufletul nu este în Dumnezeu, îl zguduie și pune liber în minte orice vrea și îl gonește pe suflet de la un gând la altul și astfel sufletul petrece toată ziua în această dezordine și nu poate contempla pur pe Domnul.

***

Cine poartă în sine pacea Duhului Sfânt, revarsă pace peste ceilalți; dar cine poartă în sine duhul rău, revarsă răul peste ceilalți.

***

Întrebare: Cum poate un șef să mențină pacea dacă oamenii săi sunt neascultători?

Este dificil și trist pentru un șef dacă oamenii nu-l ascultă, dar pentru a menține pacea, trebuie să-și amintească faptul că, deși oamenii sunt neascultători, Domnul tot îi iubește și a murit în suferințe pentru mântuirea lor, și trebuie să se roage fierbinte pentru ei și atunci Domnul îi va da celui ce se roagă o rugăciune, iar tu vei învăța din experiență cum mintea celui ce se roagă are îndrăzneală și dragoste față de Dumnezeu, și deși ești o persoană păcătoasă, Domnul îți va da să gusti roadele rugăciunii, iar dacă te obișnuiești să te rogi pentru subordonații tăi, atunci vei avea o mare pace și dragoste în sufletul tău.

Întrebare: Cum poate un subordonat să-și mențină liniștea sufletească dacă șeful său este o persoană iritabilă și furioasă?

O persoană irascibilă suferă mult din cauza duhului rău. El suferă acest chin din cauza mândriei. Un subordonat, oricine ar fi el, trebuie să știe acest lucru și să se roage pentru superiorul său care este bolnav în suflet, iar apoi Domnul, văzându-i răbdarea, îi va da (subordonatului) iertare de păcate și rugăciune neîncetată. Mare lucru este înaintea lui Dumnezeu să ne rugăm pentru cei care ne jignesc și ne jignesc; pentru aceasta Domnul va da har, și veți cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt, și atunci veți îndura cu bucurie toate necazurile pentru El, și Domnul vă va da dragoste pentru întreaga lume, și veți dori cu ardoare binele tuturor și vă veți ruga pentru fiecare ca pentru propriul suflet.

Domnul a poruncit să iubim pe vrăjmași, iar cine iubește pe vrăjmași se face ca Domnul; dar a iubi pe vrăjmași este posibil numai prin harul Duhului Sfânt și de aceea, de îndată ce cineva te jignește, roagă-te lui Dumnezeu pentru el și atunci vei păstra pacea în sufletul tău și harul lui Dumnezeu. Dar dacă vei cârti și te vei certa pe șeful tău, atunci și tu însuți te vei enerva, ca el, și atunci se va împlini în tine cuvântul proorocului David: „Cu cei aleși vei fi ales și cu cei încăpățânați vei fi pervers” (Psalmul 17:27).

Așa este și pentru un novice să își mențină pacea dacă are un bătrân cu un caracter rău. A trăi cu un bătrân rău este o mare supărare pentru un novice; trebuie să se roage pentru bătrân, și atunci pacea sufletului și a trupului va fi menținută. Și dacă ești șef și trebuie să judeci pe cineva pentru fapte rele, atunci roagă-te Domnului să-ți dăruiască o inimă milostivă, pe care Domnul o iubește, și atunci vei judeca corect; dar dacă judeci după fapte, atunci vor fi greșeli și nu vei fi plăcut Domnului.

Trebuie să judecăm pentru ca omul să poată fi îndreptat și trebuie să ne îndurăm de fiecare suflet, de fiecare făptură și de toată creația lui Dumnezeu și noi înșine trebuie să avem o conștiință curată în toate, și atunci va fi o mare pace în sufletul și mintea noastră. Să trăim în pace și iubire, și atunci Domnul ne va asculta și ne va da orice îi cerem și care este de folos.

Duhul Sfânt este în dragoste. Aceasta este ceea ce spune Scriptura și ceea ce arată experiența.

Este imposibil ca sufletul să aibă pace dacă nu-l cerem Domnului din toată puterea noastră să-i iubim pe toți oamenii. Domnul știa că, dacă nu-i iubim pe dușmanii noștri, nu va fi pace în suflet și de aceea ne-a dat porunca: „Iubiți-vă dușmanii”. Dacă nu-i iubim pe dușmanii noștri, atunci doar uneori sufletul va părea liniștit, dar dacă ne iubim pe dușmanii noștri, atunci pacea în suflet dăinuie zi și noapte.

Păstrează în sufletul tău pacea harului Duhului Sfânt; nu o pierde pentru fapte mici. Dacă îi dai pace fratelui tău, atunci Domnul îți va da necomparabil mai mult, dar dacă îl jignești pe fratele tău, atunci întristarea va veni inevitabil în sufletul tău.

Dacă vine un gând pofticios, alungă-l imediat și atunci vei păstra pacea sufletului tău, dar dacă îl primești, atunci sufletul tău va pierde dragostea față de Dumnezeu și nu vei mai avea îndrăzneală în rugăciune.

Dacă îți tai voia, ai biruit vrăjmașul și, drept răsplată, vei primi pace sufletească, dar dacă îți faci voia, atunci ești învins de vrăjmaș și deznădejdea îți va chinui

sufletul. Cel care are patima lăcomiei nu poate iubi pe Dumnezeu și pe aproapele său; mintea și inima unui astfel de om sunt ocupate cu bogățiile și nu are duh de pocăință și de căință pentru păcate, iar sufletul său nu poate cunoaște dulceața păcii lui Hristos.

Sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Domnul vrea întotdeauna să-L vadă în sine, căci El vine în suflet în liniște și îi dăruiește pace și mărturisește mântuirea fără cuvinte.

Dacă regii și conducătorii națiunilor ar cunoaște dragostea lui Dumnezeu, nu ar lupta niciodată. Războiul este trimis pentru păcate, nu pentru dragoste. Domnul ne-a creat din dragoste și ne-a poruncit să trăim în dragoste și să-L slăvim.

Dacă conducătorii ar păzi poruncile Domnului, iar poporul și supușii lor le-ar asculta cu smerenie, atunci ar fi mare pace și bucurie pe pământ, dar din cauza poftei de putere și a neascultării celor mândri, întregul univers suferă. Mă rog Ție, Doamne Milostiv, să dăruiască tuturor oamenilor, de la Adam până la sfârșitul veacurilor, să Te cunoască, că ești bun și milostiv, ca toate neamurile să se bucure de pacea Ta și toate să vadă lumina Feței Tale. Privirea Ta este liniștită și blândă și atrage sufletul.

V.

DESPRE HAR

Am adus DOAR PĂCATELE la mănăstire și nu știu de ce Domnul mi-a dat, când eram încă un tânăr novice, atâta har al Duhului Sfânt încât atât sufletul, cât și trupul meu erau pline de har, iar harul era ca al mucenicilor, iar trupul meu înseta să pătimească pentru Hristos.

Nu L-am rugat pe Domnul să-mi dea Duhul Sfânt: nu știam ce este Duhul Sfânt, cum vine El în suflet și ce face El cu sufletul; dar acum sunt fericit să scriu despre asta.

O, Duhule Sfinte, Tu ești drag sufletului. Este imposibil să Te descrii, dar sufletul îți cunoaște venirea și Tu dai pace minții și dulceață inimii.

Domnul a zis: „Învățați de la Mine blândețea și smerenia și veți găsi odihnă sufletelor voastre.” Domnul vorbește despre Duhul Sfânt: numai în Duhul Sfânt își găsește sufletul odihnă desăvârșită.

Fericiți suntem noi, creștinii ortodocși, pentru că Domnul ne iubește foarte mult și ne dă harul Duhului Sfânt și, în Duhul Sfânt, ne permite să vedem slava Lui.

Dar pentru a păstra harul, trebuie să ne iubim dușmanii și să-i mulțumim lui Dumnezeu pentru toate necazurile.

***

Domnul a chemat sufletul păcătos la pocăință, iar sufletul s-a întors către Domnul, iar El a primit-o cu bunătate și i S-a arătat. Domnul este foarte milostiv, smerit și blând. În abundența bunătății Sale, El nu Și-a adus aminte de păcatele sufletului, iar sufletul L-a iubit până la sfârșit și s-a grăbit spre El, ca o pasăre dintr-o colivie înghesuită într-o crângă verde.

Sufletul omului a ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu, Dumnezeul cel milostiv, darnic și preadulce, și L-a iubit până la sfârșit și prin mulțimea căldurii iubirii este atras către El nesățios, căci harul Domnului este foarte dulce și încălzește mintea, și inima și tot trupul slab.

Și deodată sufletul pierde un astfel de har al Domnului; și apoi se gândește: L-am ofensat cumva pe Învățătorul; voi cere mila Lui; poate că El îmi va da din nou acest har, căci sufletul meu nu mai dorește nimic în lumea aceasta decât pe Domnul. Iubirea Domnului este atât de arzătoare încât, dacă sufletul o gustă, atunci nu mai dorește nimic altceva; și dacă o pierde, sau dacă harul se împuținează, atunci *ce* rugăciuni varsă sufletul atunci înaintea lui Dumnezeu, dorind să-l găsească din nou harul. Așa a stat Cuviosul Serafim trei ani zi și noapte pe stâncă, căci sufletul său Îl cunoștea pe Domnul și se desfăta de harul Lui și L-a iubit până la sfârșit.

Sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Domnul este atras către El prin iubire, iar căldura iubirii pentru Dumnezeu nu-i permite să-L uite, nici ziua, nici noaptea, nici măcar o secundă. Și dacă noi Îl iubim atât de puțin pe Domnul, iar sufletul se străduiește atât de mult spre El, atunci cine va descrie plinătatea iubirii Maicii Domnului pentru Fiul și Dumnezeul ei?

„Spune-ne, Preacurată, cum ți-ai iubit Fiul și Domnul și care au fost rugăciunile tale când Fiul tău s-a înălțat la cer?” Nu putem înțelege aceasta.

Fericit este sufletul care își păstrează puritatea sufletului și a trupului său: Domnul îl iubește și îi dăruiește harul Duhului Sfânt, iar acest har leagă sufletul să-L iubească atât de mult pe Dumnezeu, încât din dulceața Duhului Sfânt nu se

poate despărți de Dumnezeu și tinde nesățios spre El, căci în dragostea lui Dumnezeu nu este sfârșit; deși cunosc un om pe care Domnul cel Milostiv l-a vizitat cu harul Său, și dacă Domnul l-ar fi întrebat: „Vrei să-ți dau mai mult har?”, atunci sufletul slab în trup ar fi spus: „Doamne, vezi că dacă-ți dau mai mult, nu voi putea suporta și voi muri!” Omul nu poate suporta plinătatea harului; așa că ucenicii lui Hristos au căzut pe Tabor din slava Domnului.

***

În fiecare zi ne hrănim trupul și respirăm aer pentru ca acesta să trăiască. Dar sufletul are nevoie de Domnul și de harul Duhului Sfânt, fără de care sufletul este mort. Așa cum soarele încălzește și dă viață florilor sălbatice, iar acestea sunt atrase de el, tot așa sufletul care Îl iubește pe Dumnezeu este atras de El și este binecuvântat în El și, din mare bucurie, dorește ca toți oamenii să fie și ei binecuvântați. Domnul ne-a creat în acest scop, pentru ca noi să putem locui cu El în dragoste pentru totdeauna în ceruri.

Slavă Domnului și milei Sale: El ne-a iubit atât de mult încât ne-a dat Duhul Sfânt, Care ne învață tot ce este bine și ne dă putere să biruim păcatul. Domnul, în marea Sa milă, ne dă har și trebuie să ne ținem de el cu tărie, ca să nu-l pierdem, căci fără har omul este orb duhovnicește. Cel ce adună bogății în lumea aceasta este orb; aceasta înseamnă că sufletul său nu cunoaște Duhul Sfânt, nu știe cât de dulce este El și, prin urmare, este captivat de pământ. Dar cel ce a ajuns să cunoască dulceața Duhului Sfânt știe că este neasemuit de nimic și nu mai poate fi captivat de nimic de pe pământ, ci este captivat doar de dragostea Domnului și este împăcat în Dumnezeu și se bucură și plânge pentru oameni, că nu toți L-au cunoscut pe Domnul și îi compătimește.

Când sufletul este în Duhul Sfânt, este mulțumit și nu tânjește după cele cerești, căci Împărăția lui Dumnezeu este în noi; căci Domnul a venit și a locuit în noi. Dar când sufletul pierde harul, atunci tânjește după cele cerești și Îl caută cu lacrimi pe Domnul.

***

Înainte de har, omul trăiește și crede că totul este bine și bine în sufletul său; dar când harul îl vizitează și rămâne cu el, atunci se vede pe sine complet diferit, iar când își pierde din nou harul, abia atunci va ști în ce mare necaz se află.

Fiul țarului a plecat departe la vânătoare și, rătăcindu-se în pădurea deasă, nu s-a mai putut întoarce la palatul său. A vărsat multe lacrimi, căutând drumul, dar nu l-a găsit. Rămânând în pădurea sălbatică, i-a fost dor de tatăl său, țarul, de mama sa, țarina, de frații și surorile sale. Cum a fost pentru el, fiul țarului, să trăiască în pădurea deasă și sălbatică? Și a plâns pentru viața sa de odinioară în palatul tatălui său și a tânjit profund după mama sa.

Astfel, sufletul se întristează și se plictisește și mai mult atunci când își pierde harul.

Când frații săi l-au vândut pe Iosif cel Frumos egiptenilor ca sclav, într-o țară străină și îndepărtată, el a plâns nemângâiat pentru tatăl său; iar când a văzut mormântul mamei sale, Rahela, a plâns amarnic și a zis: „Mamă, vezi că mă duc în sclavie, într-o țară îndepărtată?”

Astfel, sufletul care a pierdut harul Duhului Sfânt, dus în robie de gânduri rele, suferă și se plictisește și mai mult.

Dar cine nu cunoaște harul nu-l caută. Astfel, lumea s-a atașat de pământ și nu știu că nimic de pe pământ nu poate înlocui dulceața Duhului Sfânt.

Cocoșul de sat trăiește într-o curte mică și este mulțumit cu soarta sa. Dar vulturul, care zboară sub nori și vede depărtări albastre de sus, cunoaște multe țări, a văzut păduri și pajiști, râuri și munți, mări și orașe; iar dacă îi tai aripile și îl lași să trăiască cu cocoșul în curtea satului, cum va tânji după cerul albastru și stâncile pustii?

Așadar, sufletul care a cunoscut harul, când îl pierde, tânjește nemângâiat și nu găsește pace în nimic.

***

Domnul „nu ne-a lăsat orfani”, așa cum o mamă, murind, își lasă copiii orfani, ci ne-a dat Mângâietorul, Duhul Sfânt (Ioan 14:16-18) și ne atrage să-L iubim nesățios pe Dumnezeu, să-L simțim dor și să-L căutăm cu lacrimi în ochi zi și noapte.

O, cât de rău este pentru suflet când pierde dragostea și îndrăzneala; apoi, în întristarea inimii, strigă către Dumnezeu: „Când Îl voi vedea din nou pe Domnul și mă voi putea bucura de pacea și dragostea Lui?”

***

De ce te plângi, suflete al meu, și verși lacrimi? Sau ai uitat ce ți-a făcut Domnul, vrednic de orice pedeapsă?

Nu, n-am uitat câtă milă a revărsat Domnul asupra mea și îmi amintesc de dulceața harului Duhului Sfânt și cunosc dragostea Domnului și cât de dulce este ea pentru suflet și trup.

De ce plângi, suflete, dacă Îl cunoști pe Învățător și mila Lui nespusă față de tine? Ce mai vrei de la Învățător, Care ți-a arătat atâta milă?

Sufletul meu nu vrea niciodată să piardă harul Domnului, căci dulceața lui îmi atrage sufletul să-L iubească neîncetat pe Creatorul său.

***

Când harul se împuținește în suflet, atunci acesta cere din nou Domnului acea milă pe care a cunoscut-o. Atunci sufletul se tulbură, pentru că gândurile rele îl chinuie și caută ocrotire de la Domnul, Creatorul său, și imploră să-i dea un duh smerit, pentru ca harul să nu părăsească sufletul, ci să-i dea puterea de a-L iubi neîncetat pe Tatăl său Ceresc.

Domnul Își ia harul din suflet și, prin aceasta, cu milă și înțelepciune, educă sufletul, pentru care Și-a întins mâinile pe cruce în mare suferință, pentru ca acesta să fie smerit. El permite sufletului să-și arate voința în lupta cu vrăjmașii noștri, dar sufletul însuși este neputincios să-i învingă și de aceea sufletul meu este trist și tânjește după Domnul și Îl caută cu lacrimi în ochi.

Doamne, Tu vezi cât de slab este sufletul fără harul Tău și cum nu are odihnă nicăieri. Tu ești dulceața noastră, Tatăl nostru Ceresc, dă-ne puterea să Te iubim, dă-ne frica Ta cea sfântă, așa cum Heruvimii tremură și Te iubesc.

Tu, Lumina noastră, luminezi sufletul să Te iubească nesățios. Îmi iei harul Tău, căci sufletul meu nu rămâne mereu în smerenie, ci Tu vezi cum mă întristez și Te rog, dă-mi smeritul Duh Sfânt.

Omul însuși este neputincios să împlinească poruncile lui Dumnezeu, de aceea se spune: „Cereți și vi se va da”. Și dacă nu cerem, atunci ne chinuim și ne lipsim

de harul Duhului Sfânt; și fără har sufletul este încurcat în multe feluri, pentru că nu înțelege voia lui Dumnezeu.

Ca să aibă har, omul trebuie să fie înfrânat în toate: în mișcări, în vorbire, în privire, în gânduri, în mâncare. Și orice înfrânare este ajutată de învățătura din cuvântul lui Dumnezeu. Se spune: „Omul nu va trăi numai cu pâine, ci cu orice cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu”.

Cuvioasa Maria Egipteanca a luat cu degetele puțin suc de la Sfântul Zosima și a spus: „Este de ajuns, prin harul lui Dumnezeu”. Trebuie să te obișnuiești să mănânci cât mai puțin posibil, dar cu discernământ, pe cât îți permite munca. Măsura abstinenței să fie de așa natură încât după cină să vrei să te rogi.

***

Domnul ne iubește mai mult decât își iubește o mamă copiii și ne dăruiește gratuit harul Duhului Sfânt, dar trebuie să ne ținem strâns de el, pentru că nu există durere mai mare decât să-l pierzi. Când sufletul pierde harul, se întristează foarte mult și se gândește: „L-am jignit cumva pe Domnul”. În aceste momente triste, sufletul pare că a căzut din cer pe pământ și vede toate necazurile de pe pământ. O, cum Îl imploră atunci sufletul pe Domnul să-l dea din nou harul Său. Această dorință de Dumnezeu este de nedescris. Sufletul care a gustat dulceața Duhului Sfânt nu o poate uita și însetează zi și noapte și se străduiește nesățios după Dumnezeu. Cine poate descrie căldura iubirii pentru Dumnezeu, pe care sufletul a ajuns să-L cunoască ca Tată Ceresc? Nu există un moment pe pământ în care sufletul să fie mulțumit până când Domnul nu-Și dă harul.

Sufletul care a pierdut harul tânjește după Domnul și plânge, precum Adam când a fost izgonit din Rai. Și nimeni nu-l poate mângâia atunci, decât Dumnezeu. Lacrimile lui Adam erau mari și curgeau în râuri, udându-i fața, pieptul și pământul; iar suspinele lui erau adânci și puternice, ca foalele unui fierar. El a strigat: „Doamne, du-mă iarăși în Rai”.

Sufletul lui Adam era desăvârșit în dragostea de Dumnezeu și cunoștea toată dulceața raiului, dar era lipsit de experiență și nu a respins ispita Evei, așa cum Iov a respins ispita soției sale îndelung răbdătoare (2:9-10).

Ce vrei, suflete al meu, și de ce te întristezi și verși lacrimi?

Mă întristez pentru Învățător, că nu L-am văzut de atâta timp și nimeni nu-mi va mângâia durerea pentru El. El m-a făcut să cunosc mila Lui și vreau ca El să rămână mereu în mine.

O mamă plânge după fiul ei iubit când nu l-a văzut de mult timp și spune: „Unde ești, pântecele meu iubit?" Dar iubirea maternă este nesemnificativă în comparație cu iubirea lui Dumnezeu: este atât de mare și atât de insațiabilă.

Când sufletul este plin de dragostea lui Dumnezeu, se *întristează cu o bucurie nemăsurată* și se roagă cu lacrimi pentru întreaga lume, pentru ca toți oamenii să-L cunoască pe Stăpânul și Tatăl lor Ceresc și nu cunoaște pace și nu vrea pace, până când toți nu se bucură de harul dragostei Sale.

***

Sufletul meu tânjește după Tine și nu Te poate găsi. Vezi, Doamne, cum este atras și plânge, căutând harul Tău. Tu l-ai dorit și mi l-ai dat și iarăși l-ai dorit și mi l-ai luat. Când nu l-am cunoscut, nu l-am putut cere așa. Și cum aș putea cere ceea ce nu știu? Dar acum mă rog Ție, pentru că sufletul meu a ajuns să Te cunoască și s-a desfătat în Duhul Tău Sfânt și Te-a iubit pe Tine, Creatorul său.

Le-ai dat harul Tău sfinților Tăi, iar ei Te-au iubit până la sfârșit și au urât tot ce este lumesc, căci dulceața iubirii Tale nu le permite să iubească pământul și frumusețea acestei lumi, pentru că este neînsemnată în comparație cu harul Tău.

O, cât de slab este sufletul meu și cum nu are putere să zboare spre Domnul și să stea înaintea Lui în smerenie și să plângă zi și noapte. Sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu, Creatorul și Tatăl său Ceresc, nu poate avea pace pe pământ. Și sufletul gândește: „Când mă voi arăta Domnului, atunci voi implora mila Lui în toate pentru întregul neam creștin." Și, în același timp, gândește: „Când voi vedea Fața Lui dragă, atunci de bucurie nu voi putea spune nimic, căci din mare iubire omul nu poate spune nimic." Și din nou gândește: „Mă voi ruga pentru întregul neam omenesc, pentru ca toți oamenii să se întoarcă la Domnul și să se odihnească în El, căci iubirea lui Dumnezeu vrea să mântuiască pe toți."

***

Observă harul lui Dumnezeu; este ușor să trăiești cu el; totul se face bine după Dumnezeu și totul este dulce și vesel, sufletul este împăcat în Dumnezeu și

umblă ca într-o grădină frumoasă în care trăiesc Domnul și Maica Domnului. Fără har, omul este un pământ păcătos, dar cu harul lui Dumnezeu, omul este ca un înger cu mintea. Îngerii Îi slujesc lui Dumnezeu cu mintea lor și Îl iubesc, și la fel este și omul, ca un înger cu mintea.

Fericiți sunt cei care zi și noapte se preocupă cum să-I fie plăcuți Domnului, pentru a deveni vrednici de dragostea Lui: ei experimentează și cunosc în mod tangibil harul Duhului Sfânt.

Harul nu vine fără ca sufletul să știe, iar când harul se pierde, sufletul îl simte foarte dor și îl caută cu lacrimi. Dacă părinții și-ar pierde copilul iubit, cum l-ar căuta peste tot. Dar sufletul care Îl iubește pe Dumnezeu Îl caută pe Domnul cu mai mare dor și putere, încât nici măcar nu-și poate aminti de rudele și de oamenii dragi.

Slavă Domnului, că El ne dă să înțelegem venirea harului și ne învață să știm de ce vine și de ce se pierde. Sufletul celui care păzește toate poruncile va simți întotdeauna harul, chiar dacă este mic. Dar se pierde ușor prin deșertăciune, printr-un singur gând mândru. Putem posti mult, ne putem ruga mult și face mult bine, dar dacă suntem deșarte în același timp, vom fi ca o tobă care zornăie, dar este goală pe dinăuntru. Deșartăciunea golește sufletul și este nevoie de multă experiență, este nevoie de o luptă lungă pentru a o birui. În mănăstire, am învățat din experiență și din Scriptură despre răul deșartecii și acum zi și noapte Îi cer Domnului Hristos smerenie. Aceasta este o știință mare și statornică.

Războiul nostru este aprig și înțelept și, în același timp, simplu. Dacă sufletul iubește smerenia, atunci toate mrejele vrăjmașilor noștri sunt rupte și toate cetățile lor sunt cucerite. Și în războiul nostru spiritual trebuie să veghem cu atenție pentru a ne asigura că toate proviziile militare și alimentele sunt intacte. Proviziile sunt smerenia noastră, iar mâncarea este harul lui Dumnezeu; dacă le pierdem, atunci vrăjmașii ne vor învinge.

Războiul este greu, dar numai pentru cei mândri; pentru cei smeriți este ușor, pentru că L-au iubit pe Domnul, iar El le dă arma Sa puternică - harul Duhului Sfânt, de care se tem vrăjmașii noștri, căci îi arde.

***

Iată cea mai scurtă și ușoară cale spre mântuire:

Fii ascultător, cumpătat, nu judeca și păzește-ți mintea și inima de gânduri rele, ci gândește că toți oamenii sunt buni și Domnul îi iubește. Pentru aceste gânduri smerite, harul Duhului Sfânt va locui în tine și vei spune: „Domnul este milostiv”.

Dacă ești judecăcios, cârtitor și iubești să-ți faci voia, atunci chiar dacă te rogi mult, sufletul tău va sărăci și vei spune: „Domnul m-a uitat”. Dar nu Domnul te-a uitat pe tine, ci tu, care ai uitat că trebuie să te smerești și de aceea harul lui Dumnezeu nu locuiește în sufletul tău; ci intră ușor într-un suflet smerit și îi dă pace și odihnă în Dumnezeu. Maica Domnului a fost mai smerită decât toți și de aceea este slăvită atât de cer, cât și de pământ; și oricine se smerește va fi slăvit de Dumnezeu și va vedea slava Domnului.

***

Duhul Sfânt este foarte dulce și plăcut pentru suflet și trup. El dă cunoașterea iubirii lui Dumnezeu, iar această iubire este de la Duhul Sfânt.

Este un lucru minunat: prin Duhul Sfânt, omul ajunge să-L cunoască pe Domnul, Creatorul său; și binecuvântați sunt cei care Îi slujesc, căci El a zis: „Unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu” și „va vedea slava Mea” (Ioan 12:26; 17:24).

Și dacă așa este pe pământ, cu atât mai mult în cer sfinții în Duhul Sfânt Îl iubesc pe Domnul și Îl slăvesc; și această dragoste este de negrăit.

Sufletul care a cunoscut Duhul Sfânt înțelege ce scriu.

De ce ne iubește Domnul atât de mult? La urma urmei, suntem păcătoși, iar întreaga lume zace în răutate, așa cum spune Ioan Teologul (1 Ioan 5:19). De ce ne iubește El?

Domnul Însuși este *o singură iubire.*

Precum soarele încălzește tot pământul, tot așa harul Duhului Sfânt încălzește sufletul să-L iubească pe Domnul, iar acesta Îl simte dor de El și Îl caută cu lacrimi în ochi.

Cum să nu Te caut? Te-ai arătat sufletului meu într-un mod de neînțeles și l-ai captivat cu dragostea Ta, iar harul Duhului Sfânt mi-a încântat sufletul și este imposibil să-l uit.

Cum putem uita de Domnul când El este în noi? Și apostolii au predicat neamurilor: „Pentru ca Hristos să fie chip de lucru în voi” (Galateni 4:19).

O, de-ar cunoaște lumea întreagă pe Domnul și cât de mult ne iubește El și cât de dulce este această iubire și cum toate puterile cerești sunt hrănite de ea și cum totul este mișcat de Duhul Sfânt și cum Domnul este mărit pentru suferințele Sale și cum Îl preamăresc toți Sfinții.

Și această glorie nu se va sfârși niciodată.

***

Domnul se bucură de sufletul care se pocăiește cu smerenie și îi dăruiește harul Sfântului Duh. Știu cum un novice a primit Duhul Sfânt după ce a trăit șase luni în mănăstire; alții l-au primit după ce au trăit zece ani, iar alții trăiesc patruzeci de ani sau mai mult înainte de a cunoaște harul. Dar *nimeni nu* a putut păstra acest har, pentru că nu suntem smeriți.

Cuviosul Serafim avea 27 de ani când L-a văzut pe Domnul și sufletul său a iubit atât de mult pe Dumnezeu, încât a fost complet schimbat de dulceața Duhului Sfânt; dar după aceea a ieșit în pustie și, dându-și seama că nu are *acel* har, a stat trei ani pe o stâncă, strigând: „Dumnezeule, ai milă de mine, păcătosul!”.

Sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt tânjește după El; amintirea Lui îl atrage puternic și uită ușor lumea, iar când își amintește de lume, își dorește cu ardoare același lucru pentru toți și se roagă pentru întreaga lume. Însuși Duhul Sfânt îl atrage să se roage ca toți oamenii să se pocăiască și să-L cunoască pe Dumnezeu, cât de milostiv este El.

***

Să ne smerim, fraților, și Domnul ne va iubi. Că Domnul ne iubește se știe prin harul pe care Domnul îl dă sufletului. Când există chiar și puțin har cu sufletul, atunci sufletul Îl iubește pe Domnul și pe aproapele său și are pace în sine. Dar există o mare iubire - atunci sufletul uită de întreaga lume.

***

Fericit este cel ce nu pierde harul lui Dumnezeu, ci se ridică din putere în putere. Eu am pierdut harul, dar Domnul a avut multă milă de mine și mi-a dat să gust un har mai mare prin unica Sa milă.

Un suflet slab; fără harul lui Dumnezeu suntem ca niște fiare, dar cu har omul este mare înaintea lui Dumnezeu.

Oamenii prețuiesc atât de mult științele pământești sau cunoașterea regelui pământesc și se bucură dacă sunt aproape de el, dar cu adevărat măreț este să-L cunoști pe Domnul și voia Lui.

Smeriți-vă sufletul cu toată puterea voastră, fraților, ca Domnul să-l iubească și să-i dăruiască mila Sa. Dar el nu va rămâne în noi dacă nu-i iubim pe vrăjmașii noștri.

Prin Duhul Sfânt, sufletul meu a ajuns să-L cunoască pe Domnul și de aceea îmi este ușor și plăcut să mă gândesc la El și la lucrările lui Dumnezeu; dar fără Duhul Sfânt, sufletul este mort, chiar dacă a studiat întreaga lume.

Dacă oamenii ar ști ce este știința spirituală, ar abandona toate științele și tehnologia lor și L-ar contempla doar pe Domnul. Frumusețea Lui captivează sufletul, acesta este atras de El și dorește veșnic să fie cu El și nu își dorește nimic altceva. Privește toate împărățiile pământului ca pe nori plutind pe cer.

***

Domnul a zis: „Eu sunt în Tatăl și Tatăl este în Mine” (Ioan 14:10) și „voi sunteți în Mine și Eu sunt în voi” (14:20). Sufletul nostru simte că Domnul este în noi și, de aceea, nu-L poate uita nici măcar o clipă.

Ce milă, Domnul vrea să fim în El și în Tatăl.

Dar ce Ți-am făcut noi, Doamne, sau cum Ți-am plăcut, că Tu voiești să fii în noi și noi să fim în Tine? Te-am răstignit pe cruce cu păcatele noastre și Tu vrei să fim cu Tine? O, cât de mare este mila Ta și o văd mai presus de mine. Sunt vrednic de iad și de tot felul de chinuri și Tu îmi dai harul Duhului Sfânt.

Și dacă mi-ai dat mie, păcătosului, să Te cunosc prin Duhul Sfânt, atunci mă rog Ție, Doamne, să le dăruiești tuturor oamenilor să Te cunoască.

VI-lea

DESPRE VOIA LUI DUMNEZEU ȘI DESPRE LIBERTATE

Este o MARE binecuvântare să te predai voinței lui Dumnezeu. Atunci există un singur Domn în suflet și nu există niciun alt gând, iar acesta se roagă lui Dumnezeu cu o minte curată și simte dragostea lui Dumnezeu, deși suferă în trup.

Când sufletul s-a predat complet voinței lui Dumnezeu, atunci Domnul Însuși începe să-l călăuzească, iar sufletul învață direct de la Dumnezeu, pe când înainte era învățat de învățători și de Scriptură. Dar rareori se întâmplă ca Învățătorul sufletului să fie Domnul Însuși, prin harul Său al Duhului Sfânt, și puțini știu despre aceasta, ci doar cei care trăiesc după voia lui Dumnezeu.

Omul mândru nu vrea să trăiască după voia lui Dumnezeu: iubește să se conducă singur; și nu înțelege că unei persoane îi lipsește inteligența de a se conduce singur fără Dumnezeu. Și eu, când trăiam în lume și nu-L cunoșteam încă pe Domnul și pe Duhul Său Sfânt, nu știam cum ne iubește Domnul, mă bazam pe propria mea inteligență; dar când prin Duhul Sfânt am ajuns să-L cunosc pe Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, atunci sufletul meu s-a predat lui Dumnezeu și accept tot ce mi se întâmplă și este trist și spun: „Domnul se uită la mine; de ce să mă tem?” Dar înainte nu puteam trăi așa.

***

Pentru cineva care s-a predat voinței lui Dumnezeu, viața este mult mai ușoară, pentru că în boală, în sărăcie și în persecuție, el gândește: „Asta vrea Dumnezeu și eu trebuie să îndur pentru păcatele mele”.

De mulți ani am dureri de cap și îmi este greu să le îndur, dar este de folos, pentru că prin boală sufletul este smerit. Sufletul meu vrea cu ardoare să se roage și să privegheze, dar boala mă împiedică, pentru că trupul bolnav are nevoie de odihnă și relaxare; și de multe ori L-am rugat pe Domnul să mă vindece, dar Domnul nu m-a ascultat. Așa că nu este bine pentru mine.

Iată un alt caz care mi s-a întâmplat, iar Domnul m-a auzit curând și m-a mântuit. Odată, la o sărbătoare, mi-au dat pește la masă; și când mâncam, un os mi-a intrat în gât, foarte adânc, în piept. L-am chemat pe Sfântul Mare Mucenic Pantelimon, rugându-l să mă vindece, pentru că doctorul nu putea să-mi scoată osul din piept. Și când am spus: „Vindecă-mă”, am primit un răspuns în sufletul meu: „Pleacă de la masă, umflă-te și osul va sări afară cu sânge.” Așa am făcut: am ieșit, m-am umflat, am tușit și un os mare a sărit afară cu sânge. Și am

înțeles că dacă Domnul nu-mi vindecă capul, atunci este bine pentru sufletul meu să fie atât de bolnav.

***

Cel mai prețios lucru din lume este să-L cunoști pe Dumnezeu și să înțelegi, măcar parțial, voia Lui.

Sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu trebuie să se predea în toate voinței lui Dumnezeu și să trăiască înaintea Lui în frică și iubire. În iubire, pentru că Domnul este iubire. În frică, pentru că trebuie să ne temem să nu-L ofensăm pe Dumnezeu cu vreun gând rău.

Doamne, prin puterea harului Duhului Sfânt, dă-ne nouă să trăim după voia Ta cea sfântă.

Când harul este cu noi, atunci suntem puternici în duh; dar când îl pierdem, atunci ne vedem slăbiciunea; vedem că fără Dumnezeu nici măcar nu ne putem gândi la ceva bun.

Dumnezeule milostiv, Tu cunoști slăbiciunea noastră. Mă rog Ție: dă-mi un duh smerit, căci în mila Ta Tu dai unui suflet smerit puterea de a trăi după voia Ta; îi descoperi toate secretele Tale; îi permiți să Te cunoască pe Tine însuți și cât de infinit ne iubești.

***

Cum știi dacă trăiești după voia lui Dumnezeu?

Iată un semn: dacă te întristezi pentru ceva, înseamnă că nu te-ai predat pe deplin voinței lui Dumnezeu, deși ți s-ar putea părea că trăiești conform voinței lui Dumnezeu.

Cel ce trăiește după voia lui Dumnezeu nu se preocupă de nimic. Și dacă are nevoie de ceva, atunci se dăruiește atât pe sine, cât și lucrul respectiv lui Dumnezeu; iar dacă nu primește lucrul necesar, atunci rămâne în pace ca și cum l-ar avea.

Sufletul care s-a predat voinței lui Dumnezeu nu se teme de nimic: nici de furtuni, nici de tâlhari, *de nimic.* Dar orice s-ar întâmpla, spune: „așa voiește Dumnezeu”.

Dacă ești bolnav, te gândești: asta înseamnă că am nevoie de boală, altfel Dumnezeu nu mi-ar fi dat-o.

Și astfel pacea este menținută în suflet și trup.

***

Cine se preocupă de sine însuși nu se poate preda voinței lui Dumnezeu, astfel încât sufletul său să aibă pace în Dumnezeu. Dar un suflet smerit are devotament față de voința lui Dumnezeu și trăiește înaintea Lui în frică și iubire. În frică: pentru a nu-L ofensa pe Dumnezeu în niciun fel. În iubire: sufletul a ajuns să cunoască cât de mult ne iubește Domnul.

***

Cel mai bun lucru este să te predai voinței lui Dumnezeu și să înduri necazurile cu speranță. Domnul, văzând necazurile noastre, nu ne va da niciodată mai mult decât este necesar. Dacă necazurile ni se par mari, înseamnă că nu ne-am predat voinței lui Dumnezeu.

***

Sufletul s-a predat voinței lui Dumnezeu în toate și este împăcat în El, căci știe din experiență din Sfânta Scriptură că Domnul ne iubește mult și veghează asupra sufletelor noastre, înviind totul cu harul Său în pace și iubire.

Cel ce s-a predat voii lui Dumnezeu nu se întristează pentru nimic, chiar dacă este bolnav, sărac și prigonit. Sufletul știe că Domnul ne poartă cu milă. Duhul Sfânt, pe care sufletul Îl cunoaște, mărturisește lucrările lui Dumnezeu. Dar cei mândri și neascultători nu vor să se predea voii lui Dumnezeu, pentru că le place să-și facă propria voință, care este atât de dăunătoare sufletului.

Marele Pimen a spus: „Voința noastră este un zid de aramă între noi și Dumnezeu și nu ne permite să ne apropiem de El sau să contemplăm mila Lui” **[** Cf. „Patericon” de Episcopul Ignatie Brianchaninov, p. 336, § 58. „Ava Pimen a spus: Voința omului este un zid de aramă între el și Dumnezeu; este o piatră opusă.” Cuvintele Sfântului Siluan: „și nu ne permite să ne apropiem de El sau să contemplăm mila Lui” concordă doar în sens cu ceea ce a spus Sfântul

Pimen cel Mare. De asemenea, în alte cazuri, citatele Starețului Siluan nu sunt exacte și sunt mai degrabă o interpretare. **]**

***

Trebuie să cerem întotdeauna Domnului pace sufletească, pentru a fi mai ușor să împlinim poruncile Domnului; căci Domnul îi iubește pe cei care încearcă să împlinească voia Lui și astfel ei găsesc o mare pace în Dumnezeu.

Cel ce face voia Domnului este mulțumit cu toate, chiar dacă este sărac și poate bolnav și suferind, pentru că este bucuros de harul lui Dumnezeu. Dar cel ce este nemulțumit de soarta sa, se plânge de boala sa sau de cel care l-a jignit, să știe că este într-un duh mândru, care i-a luat recunoștința față de Dumnezeu.

Dar dacă este așa, nu te descuraja, ci încearcă să te încrezi cu tărie în Domnul și să-I ceri un duh smerit; și când Duhul smerit al lui Dumnezeu va veni la tine, atunci Îl vei iubi și vei fi în pace, chiar dacă vor fi necazuri.

Sufletul care a dobândit smerenia își amintește întotdeauna de Dumnezeu și gândește: „Dumnezeu m-a creat; El a suferit pentru mine; El îmi iartă păcatele și mă mângâie; El mă hrănește și are grijă de mine. Așadar, de ce mi-ar trebui să-mi pese de mine sau de ce m-ar trebui să mă tem, chiar dacă moartea m-ar amenința?”

***

Domnul luminează fiecare suflet care s-a predat voinței lui Dumnezeu, căci El a spus: „Cheamă-Mă în ziua necazului tău și te voi izbăvi, iar tu Mă vei proslăvi” (Psalmul 49:15).

Fiecare suflet care este tulburat de ceva trebuie să-L întrebe pe Domnul și Domnul îl va lumina. Dar aceasta se întâmplă mai ales în ceasul de necaz și confuzie și, de obicei, trebuie să-l întrebi pe părintele duhovnic, căci aceasta este mai smerită.

***

Este bine să învățăm să trăim după voia lui Dumnezeu. Atunci sufletul rămâne neîncetat în Dumnezeu și este foarte liniștit; și din această bucurie omul se roagă ca fiecare suflet să-L cunoască pe Domnul; să știe cât de mult ne iubește El și cât de bogat ne dăruiește Duhul Sfânt, Care înveselește sufletul în Dumnezeu.

Și totul - totul este atunci drag sufletului, căci totul este al lui Dumnezeu.

***

Domnul îl învață pe om cu har că trebuie să îndure necazurile cu recunoștință. În întreaga mea viață nu m-am plâns niciodată de necazuri, ci am acceptat totul din mâna lui Dumnezeu ca medicament și i-am mulțumit întotdeauna lui Dumnezeu și de aceea Domnul mi-a dat puterea de a îndura cu ușurință toate necazurile.

***

Toți oamenii de pe pământ poartă inevitabil necazuri; și, deși necazurile pe care ni le trimite Domnul sunt mici, ele par insuportabile oamenilor și îi zdrobesc, iar aceasta pentru că nu vor să-și smerească sufletele și să se predea voinței lui Dumnezeu. Dar pe cei care s-au predat voinței lui Dumnezeu, Domnul Însuși îi călăuzește cu harul Său și ei îndură cu curaj totul de dragul lui Dumnezeu, pe care L-au iubit și cu Care sunt slăviți în veci.

***

Pe pământ nu se pot evita necazurile, dar cel care s-a predat voinței lui Dumnezeu le îndură cu ușurință. El vede necazurile, dar se încrede în Domnul, iar necazurile trec.

Când Maica Domnului a stat la cruce, durerea Ei a fost *nespus de mare,* pentru că Își iubea Fiul mai mult decât și-ar putea imagina cineva. Și știm că cine iubește mai mult suferă mai mult. Prin firea omenească, Maica Domnului nu ar fi putut îndura durerea Ei, ci S-a predat voinței lui Dumnezeu, iar Duhul Sfânt a întărit-o și i-a dat puterea să îndure aceste dureri.

Și apoi, după Înălțarea Domnului, Ea a devenit o mare mângâiere în durere pentru tot poporul lui Dumnezeu.

***

Domnul a dat Duhul Sfânt pe pământ, iar în cine trăiește El, acesta simte paradisul în sine.

Poate vei spune: de ce nu este la mine un astfel de har? Pentru că nu te-ai supus voinței lui Dumnezeu, ci trăiești după a ta.

Uită-te la cel care își iubește propria voință. El nu are niciodată pace în sufletul său și este mereu nemulțumit - aceasta nu este corect, aceasta nu este bine. Dar cel care s-a predat complet voinței lui Dumnezeu are rugăciune curată, sufletul său Îl iubește pe Domnul și totul este plăcut și frumos pentru el.

Astfel, Preasfânta Fecioară s-a predat lui Dumnezeu: „Iată roaba Domnului, fie-mi după cuvântul Tău". Și dacă am spune același lucru: „Iată roaba Domnului, fie-mi după cuvântul Tău", atunci cuvintele evanghelice ale Domnului, scrise de Duhul Sfânt, ar fi în sufletele noastre și atunci dragostea lui Dumnezeu ar fi pe tot pământul. Și deși cuvintele Domnului s-au auzit în tot universul de atâtea secole, oamenii nu le înțeleg și nu vor să le primească. Și cine trăiește după voia lui Dumnezeu va fi proslăvit de cer și de pământ.

***

Cel care s-a predat voinței lui Dumnezeu este ocupat numai cu Dumnezeu. Harul lui Dumnezeu îl ajută să rămână mereu în rugăciune. Deși lucrează și vorbește, sufletul său este ocupat cu Dumnezeu, pentru că s-a predat voinței lui Dumnezeu și pentru aceasta Domnul l-a luat în grija Sa.

***

Tradiția spune că în drum spre Egipt, Sfânta Familie a fost întâlnită de un tâlhar, dar acesta nu le-a făcut niciun rău și, văzând Pruncul, a spus că, dacă Dumnezeu s-ar fi întrupat, nu ar fi mai frumos decât acest Pruncul; și i-a lăsat să plece în pace.

Un lucru minunat, tâlharul, care, ca o fiară, nu cruță pe nimeni, nu a ofensat și nici nu a întristat această Sfântă Familie. Sufletul tâlharului, la vederea Pruncului și a blândei Sale Mame, a fost mișcat și harul lui Dumnezeu l-a atins.

Așa s-a întâmplat și cu animalele sălbatice, care, văzând sfinți martiri sau oameni venerabili, s-au blând și nu le-au făcut rău. Și chiar demonii se tem de un suflet blând și smerit, care îi învinge prin ascultare, abținere și rugăciune.

Și din nou, un lucru uimitor: tâlharului i s-a făcut milă de Copilul-Domn, dar marii preoți și bătrânii L-au predat lui Pilat pentru răstignire. Și asta pentru că nu s-au rugat și nu au căutat înțelegerea Domnului despre ce și cum să facă.

Adesea, liderii și oamenii caută binele, dar nu știu unde se află; nu știu că este în Dumnezeu și că ne este dat de Dumnezeu.

***

Trebuie să ne rugăm întotdeauna ca Domnul să ne lumineze cu privire la ce trebuie să facem și ca Domnul să nu ne lase să rătăcim.

Adam nu a fost suficient de înțelept să-L întrebe pe Domnul despre rodul pe care i l-a dat Eva și, prin urmare, a pierdut paradisul.

David nu L-a întrebat pe Domnul: „Va fi bine să iau pe soția lui Urie?” și a căzut în păcatul crimei și adulterului.

Așadar, toți sfinții care au păcătuit, au păcătuit pentru că nu L-au chemat pe Dumnezeu în ajutor, ca El să-i lumineze. Sfântul Serafim de Sarov a spus: „Când vorbeam din mintea mea, se făceau greșeli”.

Dar există și greșeli fără păcat de imperfecțiune; le vedem chiar și la Maica Domnului. Evanghelia spune că atunci când pleca din Ierusalim cu Iosif, a crezut că Fiul Ei merge cu rude sau cunoștințe... Și abia după trei zile de căutări, L-au găsit în templul din Ierusalim vorbind cu bătrânii (Luca 2:44-46).

Așadar, numai Domnul este omniscient și noi toți, indiferent cine suntem, trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu pentru iluminare și să-l întrebăm pe părintele nostru duhovnic pentru a nu exista greșeli.

***

Duhul lui Dumnezeu îi învață pe fiecare în mod diferit: unul tace în singurătate, în deșert; altul se roagă pentru oameni; altul este chemat să păstorească turma verbală a lui Hristos; altuia i se dăruiește să propovăduiască sau să mângâie pe

cei suferinzi; altul slujește aproapelui său din osteneala sau averea sa - și toate acestea sunt daruri ale Duhului Sfânt și toate în grade diferite: pentru unii este treizeci, pentru alții șaizeci, pentru alții chiar o sută (Marcu 4, 20).

Dacă ne-am iubi unii pe alții în simplitatea inimilor noastre, atunci Domnul, prin Duhul Sfânt, ne-ar arăta multe minuni și ne-ar descoperi mari taine. Dumnezeu este iubire nesățioasă…

Mintea mea s-a oprit în Dumnezeu, iar scrisul a încetat...

Din câte înțeleg eu, Domnul ne călăuzește. Fără El nici măcar nu ne putem gândi la ceva bun; de aceea trebuie să ne predăm cu smerenie voinței lui Dumnezeu, pentru ca Domnul să ne călăuzească.

***

Cu toții suferim pe pământ și căutăm libertatea, dar puțini știu ce este libertatea, unde se află.

Și eu vreau libertate și o caut zi și noapte. Am ajuns să știu că ea este la Dumnezeu și este dată de Dumnezeu celor smeriți cu inima, care s-au pocăit și și-au tăiat voința înaintea Lui. Celor pocăiți, Domnul le dă pacea și libertatea Sa de a-L iubi. Și nu este nimic mai bun în lume decât să-L iubești pe Dumnezeu și pe aproapele tău. În aceasta, sufletul găsește pace și bucurie.

O, popoare ale întregului pământ, cad în genunchi înaintea voastră și vă implor cu lacrimi: veniți la Hristos. Cunosc dragostea Lui pentru voi. Știu și de aceea strig întregului pământ. Dacă nu știți ceva, atunci cum veți vorbi despre acel lucru?

Vei întreba: „Dar cum poate cineva să-L cunoască pe Dumnezeu?” Și eu spun că noi L-am văzut pe Domnul prin Duhul Sfânt. Iar tu, dacă te smerești, atunci Duhul Sfânt îți va arăta pe Domnul nostru; și și tu vei dori să strigi despre El în tot pământul.

Sunt bătrân și aștept moartea și scriu adevărul din dragoste pentru oamenii pentru care sufletul meu se întristează. Poate că măcar un suflet va fi salvat; și pentru aceasta îi voi mulțumi lui Dumnezeu; dar inima mea se doare pentru întreaga lume și mă rog și vărs lacrimi pentru întreaga lume, ca toți să se pocăiască și să-L cunoască pe Dumnezeu, să trăiască în dragoste și să se bucure de libertate în Dumnezeu.

O, toți oamenii de pe pământ, rugați-vă și plângeți pentru păcatele voastre, ca Domnul să le ierte. Unde este iertare a păcatelor, există libertate a conștiinței și iubire, chiar dacă este mică.

***

Domnul nu vrea moartea păcătosului și dăruiește harul Duhului Sfânt celui pocăit. Acesta dăruiește sufletului pace și libertate de a fi în Dumnezeu cu mintea și inima. Când Duhul Sfânt ne iartă păcatele, atunci sufletul primește libertatea de a se ruga lui Dumnezeu cu o minte curată; atunci contemplă liber pe Dumnezeu și este liniștit și bucuros în El. Și aceasta este adevărata libertate. Și fără Dumnezeu nu poate fi libertate, pentru că vrăjmașii zguduie sufletul cu gânduri rele.

***

Voi spune adevărul înaintea întregii lumi: sunt josnic înaintea lui Dumnezeu și aș dispera de mântuirea mea dacă Dumnezeu nu mi-ar fi dat harul Său al Duhului Sfânt. Și Duhul Sfânt m-a învățat și de aceea scriu despre Dumnezeu fără dificultate, căci El mă atrage să scriu.

Îmi este milă, plâng și plâng pentru oameni. Mulți gândesc: Am păcătuit mult: am ucis, am jefuit, am violat, am calomniat, am desfrânat și am făcut multe alte lucruri; și de rușine nu se pocăiesc. Dar uită că toate păcatele lor înaintea lui Dumnezeu sunt ca o picătură în mare.

O, frații mei, tot pământul, pocăiți-vă cât mai este timp. Dumnezeu așteaptă cu har pocăința noastră. Și tot cerul, toți sfinții așteaptă pocăința noastră. După cum Dumnezeu este iubire, tot așa Duhul Sfânt în sfinți este iubire. Cereți, și Domnul vă va ierta. Și când veți primi iertarea păcatelor, atunci sufletul vostru va avea bucurie și veselie, iar harul Duhului Sfânt va intra în sufletul vostru și veți spune: „Aceasta este adevărata libertate; este în Dumnezeu și de la Dumnezeu”.

***

Harul lui Dumnezeu nu îndepărtează libertatea, ci doar ajută la împlinirea poruncilor lui Dumnezeu. Adam era în har, dar voința lui nu i-a fost luată. La fel, îngerii sunt în Duhul Sfânt, dar liberul arbitru nu le este luat.

***

Mulți oameni nu cunosc calea spre mântuire, au intrat în întuneric și nu văd Lumina Adevărului. Dar El a fost, este și va fi și, cu har, cheamă pe toți la Sine: „Veniți la Mine, toți cei trudiți și împovărați, cunoașteți-Mă și Eu vă voi da odihnă și libertate."

Aceasta este adevărata libertate - atunci când suntem în Dumnezeu. Și nu știam asta înainte. Până la vârsta de 27 de ani, credeam doar că Dumnezeu există, dar nu-L cunoșteam; dar când sufletul meu a ajuns să-L cunoască prin Duhul Sfânt, am început să tânjesc după El cu ardoare, iar acum, arzând, Îl caut zi și noapte.

Domnul vrea să ne iubim unii pe alții; în aceasta este libertatea - în dragostea față de Dumnezeu și față de aproapele. În aceasta este atât libertatea, cât și egalitatea. Dar în rândurile pământești nu poate exista egalitate, dar acest lucru nu este important pentru suflet. Nu oricine poate fi rege sau prinț; nu oricine poate fi patriarh sau stareț, sau căpetenie; dar în orice rang se poate iubi Dumnezeu și Îi poate fi plăcut, și numai acesta este important. Și cine Îl iubește mai mult pe Dumnezeu pe pământ va fi în slavă mai mare în Împărăție. Cine iubește mai mult, se străduiește mai mult pentru Dumnezeu, va fi mai aproape de El. Fiecare va fi glorificat în măsura iubirii sale. Și am învățat că iubirea variază în puterea ei.

Cel ce se teme de Dumnezeu, ca să nu-L jignească în vreun fel - aceasta este prima iubire. Cel ce are o minte curată de gânduri - aceasta este a doua iubire, mai mare decât prima. Cel ce are har palpabil în suflet - aceasta este a treia iubire, chiar mai mare.

A patra, desăvârșita iubire față de Dumnezeu, este atunci când cineva are harul Duhului Sfânt atât în suflet, cât și în trup. Trupul său este sfințit și va avea moaște. Aceasta se întâmplă cu marii sfinți mucenici, profeți, sfinți. Cel care este în această măsură este neatins de iubirea trupească. Poate dormi liber cu o fecioară, fără să simtă vreo dorință pentru ea. Iubirea de Dumnezeu este mai puternică decât iubirea unei fecioare, către care este atrasă întreaga lume, afară de cei care au harul lui Dumnezeu pe deplin, căci dulceața Duhului Sfânt regenerează omul întreg și îl învață să-L iubească pe Dumnezeu pe deplin. În plinătatea iubirii lui Dumnezeu, sufletul nu atinge lumea; deși omul trăiește pe

pământ printre alții, dar din iubirea lui Dumnezeu uită tot ce este în lume. Iar durerea noastră este că prin mândria minții noastre nu stăm în acest har, și acesta părăsește sufletul, iar sufletul îl caută, plângând și suspinând, și zice:

„Sufletul meu tânjește după Domnul.”

VII.

DESPRE POCĂINȚĂ

SUFLETUL MEU Te-a cunoscut, Doamne, și scriu îndurările Tale poporului Tău.

Nu vă întristați, popoare, că vă este greu să trăiți. Luptați-vă doar cu păcatul și cereți ajutorul Domnului, iar El vi-l va da, căci El este milostiv și ne iubește.

— O, oameni buni! Scriu aceste rânduri cu lacrimi. Sufletul meu dorește ca voi să-L cunoașteți pe Domnul și să priviți îndurările și slava Lui. Am 72 de ani; trebuie să mor în curând și vă scriu despre mila Domnului, pe care Domnul mi-a dat să o cunosc prin Duhul Sfânt; și Duhul Sfânt m-a învățat să iubesc oamenii. O, aș vrea să stați pe un munte înalt, ca de la înălțimea lui să puteți vedea fața blândă și milostivă a Domnului și inimile voastre s-ar bucura. Vă spun adevărul; nu cunosc nimic bun în mine și am multe păcate, dar harul Duhului Sfânt mi-a șters multele păcate și știu că celor care se luptă cu păcatul, Domnul dăruiește nu numai iertare, ci și harul Duhului Sfânt, Care bucură sufletul și îi dăruiește pace adâncă și dulce.

Doamne, Tu iubești creația Ta; și cine poate înțelege dragostea Ta sau se poate bucura de ea, dacă nu-l înveți Tu Însuși prin Duhul Tău Sfânt?

Te rog, Doamne, trimite peste poporul Tău harul Duhului Sfânt, ca să cunoască dragostea Ta. Încălzește inimile întristate ale oamenilor; să Te preamărească în bucurie, uitând necazurile pământului.

Bunule Mângâietor, Te implor cu lacrimi, mângâie sufletele întristate ale poporului Tău. Să audă neamurile glasul Tău cel dulce: „Iertate sunt păcatele Tale!” Da, Doamne, stă în puterea Ta să faci minuni și nu există minune mai mare decât să iubești un păcătos în căderea lui. Este ușor să iubești un sfânt: el este vrednic. Da, Doamne, ascultă rugăciunea pământului. Toate neamurile sunt întristate; toate au trăit în păcat; toate au pierdut harul Tău și trăiesc în întuneric.

O, popoarelor, să strigăm cu toții către Dumnezeu și rugăciunea noastră va fi ascultată, căci Domnul se bucură de pocăința oamenilor; și toate puterile cerești ne așteaptă, ca și noi să ne putem bucura de dulceața iubirii lui Dumnezeu și să vedem frumusețea feței Sale.

***

Când oamenii păstrează frica de Dumnezeu, atunci viața pe pământ este pașnică și dulce. Acum însă oamenii au început să trăiască după voia și rațiunea lor și au părăsit sfintele porunci și, fără Domnul, cred că vor găsi bucurie pe pământ, neștiind că singurul Domn este bucuria noastră și numai în Domnul se bucură sufletul omului. El încălzește sufletul, precum soarele încălzește florile câmpului și precum vântul, legănându-le, le dă viață. Domnul ne-a dat totul ca să-L putem slăvi. Dar lumea nu înțelege aceasta. Și cum poate cineva să înțeleagă ceea ce nu a văzut și nu a gustat? Și eu, când eram în lume, credeam că aceasta este fericirea pe pământ: sunt sănătos, frumos, bogat și oamenii mă iubesc. Și eram vanitos în privința asta. Dar când am ajuns să-L cunosc pe Domnul prin Duhul Sfânt, atunci am început să privesc toată fericirea lumii ca pe fumul pe care îl duce vânt. Dar harul Duhului Sfânt bucură și înveselește sufletul și, în pace profundă, acesta contemplă pe Domnul, uitând de pământ.

Doamne, întoarce-ți poporul spre Tine, ca toți să cunoască dragostea Ta, ca să vadă chipul Tău blând în Duhul Sfânt; ca toți să se bucure de vederea Ta încă de pe pământ și, văzând ceea ce ești, să devină asemenea Ție.

Slavă Domnului că ne-a dat pocăință, și prin pocăință ne vom mântui cu toții, fără excepție. Numai cei ce nu vor să se pocăiască nu se vor mântui, și în aceasta văd disperarea lor, și plâng mult, milă de ei. Nu au ajuns să cunoască prin Duhul Sfânt cât de mare este mila lui Dumnezeu. Dar dacă fiecare suflet L-ar cunoaște pe Domnul, dacă ar ști cât de mult ne iubește, atunci nimeni nu ar dispera, nici măcar nu s-ar plânge vreodată.

Fiecare suflet care a pierdut pacea trebuie să se pocăiască, iar Domnul va ierta păcatele și atunci va fi bucurie în suflet și pace, și nu mai este nevoie de alți martori, ci Însuși Duhul mărturisește că păcatele sunt iertate. Acesta este semnul iertării păcatelor: dacă ai urât păcatul, atunci Domnul ți-a iertat păcatele.

Și ce altceva să așteptăm? Ca cineva din cer să ne cânte un cântec ceresc? Dar în cer totul trăiește prin Duhul Sfânt, iar Domnul ne-a dat același Duh Sfânt pe pământ. Și în templele lui Dumnezeu slujbele sunt săvârșite de Duhul Sfânt; și în pustiuri, și în munți, și în peșteri, și peste tot asceții lui Hristos trăiesc prin Duhul

Sfânt; și dacă Îl păzim, vom fi liberi de orice întuneric, și viața veșnică va fi în sufletele noastre.

Dacă toți oamenii s-ar pocăi și ar păzi poruncile lui Dumnezeu, atunci paradisul ar fi pe pământ, căci „Împărăția lui Dumnezeu este în noi". Împărăția lui Dumnezeu este Duhul Sfânt, iar Duhul Sfânt este același în cer și pe pământ.

***

Domnul dăruiește raiul și Împărăția veșnică cu Sine însuși celor pocăiți. După mulțimea milei Sale, El nu-și va aduce aminte de păcatele noastre, așa cum nu și le-a adus aminte de tâlharul de pe cruce.

Mare este mila Ta, Doamne; și cine Îți poate mulțumi pe bună dreptate că ai dat Duhul Sfânt pământului?

Mare este, Doamne, adevărul Tău. Tu le-ai făgăduit Apostolilor Tăi: „Nu vă voi lăsa orfani"; și acum experimentăm această milă, iar sufletul nostru simte că Domnul ne iubește. Și cine nu o simte, să se pocăiască și să trăiască după voia lui Dumnezeu, și atunci Domnul îi va da harul Său, care va călăuzi sufletul. Dar dacă vezi un om păcătos și nu-l milostivești, atunci harul te va părăsi.

Ni se poruncește să iubim, iar dragostea lui Hristos are milă de toți, iar Duhul Sfânt învață sufletul să împlinească poruncile lui Dumnezeu și dă putere să facă binele.

Duhule Sfinte, nu ne părăsi. Când ești cu noi, sufletul aude prezența Ta și este binecuvântat în Dumnezeu, căci Tu ne dăruiești dragostea arzătoare pentru Dumnezeu.

***

Domnul a iubit atât de mult poporul Său, încât l-a sfințit cu Duhul Sfânt și l-a făcut asemenea Lui. Domnul este milostiv, iar Duhul Sfânt ne dă puterea să fim milostivi. Fraților, să ne smerim și prin pocăință să dobândim o inimă milostivă, și atunci vom vedea slava Domnului, care se cunoaște prin suflet și minte prin harul Duhului Sfânt.

Cel ce se pocăiește cu adevărat îndură cu ușurință orice durere: foamea și goliciunea, frigul și căldura, boala și sărăcia, umilința și exilul, neadevărul și

defăimarea, căci sufletul se străduiește după Domnul și nu-i pasă de cele pământești, ci se roagă lui Dumnezeu cu o minte curată. Dar cel ce este atașat de avere și de bani nu poate avea niciodată o minte curată în Dumnezeu, pentru că în adâncul sufletului său există neîncetat o preocupare despre ce să facă cu ele; iar dacă nu se pocăiește cu adevărat și nu se întristează că L-a jignit pe Dumnezeu, atunci va muri în patimă, necunoscându-L pe Domnul.

Când ți se ia averea, dă-o înapoi, căci dragostea lui Dumnezeu nu poate refuza; dar cine n-a cunoscut dragostea nu poate fi milostiv, pentru că nu are bucuria Duhului Sfânt în sufletul său.

Dacă Domnul Cel Milostiv, prin suferințele Sale, ne-a dat Duhul Sfânt de la Tatăl pe pământ; ne-a dat Trupul și Sângele Său, atunci este clar că El ne va da tot ce este nevoie. Să ne predăm voinței lui Dumnezeu și atunci vom vedea providența lui Dumnezeu, iar Domnul ne va da ceea ce nu așteptăm. Dar cine nu se predă voinței lui Dumnezeu nu poate vedea niciodată providența lui Dumnezeu asupra noastră.

Să nu ne întristăm pentru pierderea averii; este o chestiune de mică importanță. Tatăl meu m-a învățat asta. Când se întâmplă probleme în casă, el rămâne calm. După un incendiu îi spuneau: „Tu, Ivan Petrovici, te-ai ars”, iar el răspundea: „Dacă voiește Dumnezeu, mă voi vindeca”. Odată treceam pe lângă câmpul nostru și i-am spus: „Uite, ne fură snopii”; și el îmi spunea: „Hei, fiule, Domnul ne-a dat grâu, avem destule și cine fură, de aceea, are nevoie”. Îi spuneam: „Tu dai multă pomană; dar acolo trăiesc mai bine decât noi și dau mai puțin”; și el îmi spunea: „Hei, fiule, Domnul ne va da”. Și Domnul nu i-a înșelat nădejdea.

***

Domnul iartă imediat păcatele celor milostivi. Cel milostiv nu-și amintește de rău. Chiar dacă este ofensat sau i se ia averea, va fi indiferent, căci cunoaște mila lui Dumnezeu și *nimeni nu-I poate lua mila Domnului,* pentru că este înaltă, este la Dumnezeu.

***

Toți oamenii care sunt fecioare și smeriți, ascultători, abstinenți și pocăiți de păcatele lor au trecut în ceruri și Îl văd pe Domnul nostru Iisus Hristos în slavă, aud cântecele heruvimilor și au uitat pământul. Noi însă suntem aruncați pe

pământ, ca praful purtat de vânt, iar mintea noastră s-a atașat de cele pământești.

O, duhul meu slab! Se stinge ca o lumânare mică din cauza unui vânt slab; dar duhul sfinților ardea ca un tufiș de spini și nu se temea de vânt. Cine îmi va da o asemenea căldură încât să nu am odihnă nici ziua, nici noaptea de dragostea lui Dumnezeu? Dragostea lui Dumnezeu este arzătoare. Pentru ea, sfinții au îndurat toate necazurile și au dobândit puterea minunilor. Au vindecat bolnavii, au înviat morții, au mers pe apă, s-au înălțat în văzduh în timpul rugăciunii; prin rugăciune au adus ploaie din cer, dar eu aș vrea să învăț doar smerenia și dragostea lui Hristos, ca să nu jignesc pe nimeni, ci să mă rog pentru toți ca pentru mine însumi.

***

Vai de mine! Scriu despre dragostea lui Dumnezeu, dar Îl iubesc puțin pe Dumnezeu și de aceea sunt foarte trist și mă întristez ca Adam, izgonit din rai, și plâng și strig: Miluiește-mă, Dumnezeule, făptura Ta căzută.

De câte ori mi-ai dat harul Tău și nu l-am păstrat, pentru că sufletul meu este deșert; dar sufletul meu Te cunoaște pe Tine, Creatorul și Dumnezeul meu, și de aceea Te caut plângând, așa cum Iosif a plâns pentru tatăl său Iacov la mormântul mamei sale, dusă în robie egipteană.

Te jignesc cu păcatele mele, iar Tu mă părăsești, și sufletul meu îți este dor de Tine.

Duhule Sfinte, nu mă părăsi. Când mă părăsești, îmi vin gânduri rele și sufletul meu simte lipsa Ta până la lacrimi mari.

O, Preasfântă Doamnă Născătoare de Dumnezeu, Tu vezi durerea mea: L-am jignit pe Domnul și El m-a părăsit. Dar mă rog bunătății Tale: mântuiește-mă pe mine, făptura căzută a lui Dumnezeu; mântuiește-mă pe mine, robul Tău.

***

Dacă gândești rău despre oameni, atunci înseamnă că un duh rău locuiește în tine și el este cel care te inspiră cu gânduri rele despre oameni. Iar dacă cineva

nu se pocăiește și moare fără să-și ierte fratele, atunci sufletul lui se va duce acolo unde locuiește duhul rău, care a pus stăpânire pe suflet.

Aceasta este legea noastră: dacă ierți, înseamnă că Domnul te-a iertat pe tine; dar dacă nu-l ierți pe fratele tău, înseamnă că păcatul tău rămâne cu tine.

Domnul vrea să ne iubim aproapele; și dacă te gândești la el, că Domnul îl iubește, atunci înseamnă că dragostea Domnului este cu tine; iar dacă crezi că Domnul iubește foarte mult creația Sa și tu însuți te compătimești cu toată creația și îți iubești dușmanii, dar te consideri mai rău decât toți ceilalți, înseamnă că marele har al Duhului Sfânt este cu tine.

Cel ce poartă Duhul Sfânt în sine, chiar și puțin, se întristează zi și noapte pentru toți oamenii și inima lui se îndură de fiecare creație a lui Dumnezeu și mai ales de oamenii care nu-L cunosc pe Dumnezeu sau care I se împotrivesc și de aceea merg în focul chinurilor. Pentru ei se roagă zi și noapte, mai mult decât pentru sine, ca toți să se pocăiască și să-L cunoască pe Domnul.

***

Hristos s-a rugat pentru cei care L-au răstignit: „Părinte, nu le socoti păcatul acesta, căci nu știu ce fac.” Arhidiaconul Ștefan s-a rugat pentru cei care L-au ucis cu pietre, ca Domnul să nu le socotească păcatul. Iar noi, dacă vrem să păstrăm harul, trebuie să ne rugăm pentru vrăjmașii noștri. Dacă nu ai milă de păcătosul care va fi chinuit în foc, înseamnă că harul Duhului Sfânt nu este în tine, ci un duh rău trăiește în tine și, cât timp ești încă în viață, încearcă să te eliberezi de el prin pocăință.

VIII

DESPRE CUNOAȘTEREA LUI DUMNEZEU

Atât de mult ne-a iubit Tatăl, încât ne-a dat pe Fiul Său; dar Fiul Însuși a voit și S-a întrupat și a trăit cu noi pe pământ. Și Sfinții Apostoli și mulți oameni L-au văzut pe Domnul în trup, dar nu toți L-au cunoscut ca Domn; dar mie, un mare păcătos, mi-a fost dat de la Duhul Sfânt să știu că Iisus Hristos este Dumnezeu.

Domnul iubește omul și i se arată așa cum voiește El Însuși. Și sufletul, când Îl vede pe Domnul, se bucură cu smerenie de mila Stăpânului și nu poate iubi nimic altceva așa cum Îl iubește pe Creatorul său; deși va vedea totul și va iubi pe toți, Îl iubește mai presus de toate pe Domnul.

Sufletul cunoaște această iubire, dar nu o poate exprima în cuvinte: o cunoaște doar Duhul Sfânt, căruia Domnul I-o dăruiește.

Sufletul Îl vede deodată pe Domnul și Îl cunoaște. Cine poate descrie această bucurie și fericire?

În Duhul Sfânt Domnul este cunoscut, iar Duhul Sfânt este *în întreaga persoană: în suflet, în minte și în trup.*

Astfel, Dumnezeu este cunoscut atât în cer, cât și pe pământ.

Domnul, în mila Sa nemăsurată, mi-a dat mie, păcătosului, acest har, pentru ca oamenii să-L cunoască pe Dumnezeu și să se întoarcă la El.

Cer milă din partea lui Dumnezeu. Da, adevărul. Domnul Însuși este martor meu.

***

Domnul ne iubește ca pe copiii Săi, iar dragostea Lui este mai mare decât dragostea unei mame, pentru că o mamă își poate uita copilul, dar Domnul nu ne uită *niciodată* . Și dacă Domnul Însuși nu ar fi dat Duhul Sfânt ortodocșilor și marilor noștri păstori, atunci nu am ști cât de mult ne iubește.

Slavă Domnului și marii Sale milostiviri, că dăruiește harul Sfântului Duh oamenilor păcătoși. Bogații și regii nu-L cunosc pe Domnul, dar noi, săracii monahi și păstori, Îl cunoaștem pe Domnul prin Duhul Sfânt.

Ca să-L cunoști pe Domnul, nu trebuie să ai nici bogăție, nici învățătură, ci trebuie să fii ascultător și cumpătat, să ai un duh smerit și să-ți iubești aproapele, iar Domnul va iubi un astfel de suflet și se va descoperi sufletului și îl va învăța dragostea și smerenia și îi va da tot ce este de folos, ca să găsească pacea în Dumnezeu.

***

Oricât am studia, este totuși imposibil să-L cunoaștem pe Domnul dacă nu trăim după poruncile Sale, căci Domnul este cunoscut nu prin știință, ci prin Duhul Sfânt. Mulți filozofi și oameni de știință au ajuns să creadă că Dumnezeu există, dar nu L-au cunoscut pe Dumnezeu. Iar noi, monahii, studiem legea Domnului zi și noapte, dar departe de toți L-au cunoscut pe Dumnezeu, deși cred.

Una e să crezi că există Dumnezeu și alta e să-L cunoști pe Dumnezeu.

***

Iată misterul: există suflete care L-au cunoscut pe Domnul; există suflete care nu L-au cunoscut, dar cred; și există unii care nu numai că nu L-au cunoscut, dar nici nu cred; și printre ei există chiar și oameni învățați.

Dar necredința vine din mândrie. Omul mândru vrea să știe totul cu mintea și știința sa, dar nu i se dă posibilitatea să-L cunoască pe Dumnezeu, pentru că Domnul Se descoperă doar sufletelor smerite. Domnul arată sufletelor smerite lucrările Sale, care sunt de neînțeles pentru mintea noastră, dar sunt descoperite prin Duhul Sfânt. Cu o minte simplă se pot cunoaște doar cele pământești, și atunci doar parțial, dar Dumnezeu și tot ce este ceresc sunt cunoscute prin Duhul Sfânt.

Unii oameni trudesc toată viața lor să afle ce este în soare, sau în lună, sau în altceva, dar iată, nu este niciun folos pentru suflet din asta. Dar dacă încercăm să aflăm ce este în inima omului, vom vedea: în sufletul unui sfânt este Împărăția Cerurilor, iar în sufletul unui păcătos este întuneric și chin. Și este util să știm acest lucru, pentru că vom rămâne veșnic fie în Împărăție, fie în chinuri.

Lenețul se roagă cu curiozitate, experimentează tot ce vede pe pământ și în cer, dar nu știe cum este Domnul și nu încearcă să afle, iar când aude învățături despre Dumnezeu, spune:

„Ei bine, cum poate cineva să-L cunoască pe Dumnezeu? Și cum Îl cunoști?”

Vă spun: Duhul Sfânt mărturisește. El ne cunoaște și ne învață.

„Este Spiritul vizibil?”

Apostolii L-au văzut coborând în limbi de foc, iar noi Îl simțim în noi înșine. El este mai dulce decât orice lucru pământesc. Profeții L-au gustat și au vorbit oamenilor, iar oamenii i-au ascultat. Sfinții Apostoli au primit Duhul Sfânt și au

propovăduit oamenilor mântuirea, fără să se teamă de nimic, căci Duhul lui Dumnezeu i-a întărit. Apostolul Andrei i-a spus ighemonului, care amenința că-l va răstigni dacă va propovădui:

„Dacă mi-ar fi frică de cruce, n-aș predica-o.”

Așadar, toți ceilalți Apostoli, apoi mucenicii și apoi sfinții asceți s-au dus cu bucurie la chinuri și suferințe. Și toate acestea pentru că Duhul Sfânt, bun și dulce, atrage sufletul la iubirea Domnului, iar din dulceața Duhului Sfânt sufletul nu se teme de suferință.

***

Mulți sfinți martiri, în suferințele lor, au ajuns să-L cunoască pe Domnul și ajutorul Lui. Mulți călugări îndură isprăvi mari și munci grele pentru Domnul; au ajuns să-L cunoască pe Domnul și luptă pentru a-și învinge patimile din ei înșiși și se roagă pentru întregul univers, iar harul lui Dumnezeu îi învață să-și iubească vrăjmașii, pentru că cine nu-și iubește vrăjmașii nu-L poate cunoaște pe Domnul, Care a murit pe cruce pentru vrăjmași și ne-a dat un chip în Sine și ne-a dat porunca să ne iubim vrăjmașii.

***

Domnul este iubire; și ne-a poruncit să ne iubim unii pe alții și să ne iubim vrăjmașii; iar Duhul Sfânt ne învață această iubire.

Sufletul care nu a cunoscut Duhul Sfânt nu înțelege cum poate cineva să iubească dușmanii și nu acceptă aceasta; dar Domnul are milă de toți, și cine vrea să fie cu Domnul trebuie să-și iubească dușmanii.

Cel ce a ajuns să-L cunoască pe Domnul prin Duhul Sfânt devine asemenea Domnului, așa cum a spus Ioan Teologul: „Și vom fi asemenea Lui, pentru că Îl vom vedea așa cum este” și vom vedea slava Lui.

Tu spui că mulți oameni suferă din cauza a tot felul de necazuri și din cauza oamenilor răi; dar eu te rog să te smerești sub mâna cea puternică a lui Dumnezeu, și atunci harul te va învăța, și tu însuți vei dori să suferi pentru dragostea Domnului. Aceasta te va învăța Duhul Sfânt, pe care L-am cunoscut în Biserică.

Iar cel ce ceartă pe oamenii răi, dar nu se roagă pentru ei, nu va cunoaște niciodată harul lui Dumnezeu.

***

Dacă vrei să știi cum ne iubește Domnul, atunci urăște păcatele și gândurile rele și roagă-te cu stăruință zi și noapte, și atunci Domnul îți va da harul Său și Îl vei cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt, iar după moarte, când vei ajunge în rai, atunci și acolo Îl vei cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt, așa cum L-ai cunoscut pe pământ.

Și în cer și pe pământ Domnul este cunoscut numai prin Duhul Sfânt, și nu prin știință. Iar copiii care nu au studiat deloc, Îl cunosc pe Domnul prin Duhul Sfânt. Sfântul Ioan Botezătorul, pe când era încă în pântecele mamei sale, a simțit venirea Domnului. Simeon Stâlpitul **[** 27 de ani **]** , din Divnogorsk, era un băiat de șapte ani când i S-a arătat Domnul și L-a cunoscut. Sfântul Serafim era major **[** pomenire pe 24 mai **]** , când i S-a arătat Domnul în timpul Liturghiei. Iar Simeon Primitorul de Dumnezeu era un om foarte bătrân când L-a cunoscut pe Domnul, primindu-L în brațe.

Astfel, Domnul Se apleacă asupra noastră pentru a mângâia mai mult fiecare suflet.

***

Dragostea Domnului este cunoscută numai prin Duhul Sfânt; iar un suflet liniștit, care păstrează o conștiință curată, Îl cunoaște pe Dumnezeu de la creație, că El a creat cerul și pământul. Dar și aceasta este o chestiune de har, deși încă mică; și fără har mintea noastră nu-L poate cunoaște pe Dumnezeu, ci este atrasă spre tot ce este pământesc: spre bogăție, spre slavă, spre plăceri.

***

Atât dragostea lui Iisus Hristos, cât și suferințele Sale au fost atât de mari încât nu le putem înțelege, pentru că Îl iubim puțin pe Domnul. Dar cine iubește mai mult poate înțelege mai mult despre suferințele Domnului. Există dragoste mică,

există dragoste mijlocie, există dragoste desăvârșită; și cu cât dragostea este mai desăvârșită, cu atât cunoașterea este mai desăvârșită.

În general, fiecare dintre noi poate raționa despre Dumnezeu în măsura în care a cunoscut harul Duhului Sfânt; căci cum putem gândi și raționa despre ceea ce n-am văzut, sau ceea ce n-am auzit și ceea ce nu știm? Aici sfinții spun că L-au văzut pe Dumnezeu; dar există oameni care spun că Dumnezeu nu există. Este clar că spun asta pentru că nu L-au cunoscut pe Dumnezeu, dar asta nu înseamnă deloc că El nu există.

Sfinții vorbesc despre ceea ce au văzut și știu cu adevărat. Nu vorbesc despre ceea ce n-au văzut. Nu spun, de exemplu, că au văzut un cal lung de o milă sau un vapor lung de zece mile, care nu există. Și cred că dacă Dumnezeu nu ar exista, atunci nu ar exista nicio urmă a Lui pe pământ; dar oamenii vor să trăiască după propria lor voință și de aceea spun că Dumnezeu nu există și prin aceasta dovedesc că El există.

Chiar și sufletele păgânilor simțeau că Dumnezeu există, deși nu știau cum să-L cinstească pe adevăratul Dumnezeu. Dar Duhul Sfânt i-a învățat pe Sfinții Proroci, apoi pe Apostoli, apoi pe Sfinții Părinți și pe Episcopii noștri, și astfel a ajuns adevărata credință la noi. Și am ajuns să-L cunoaștem pe Domnul prin Duhul Sfânt, iar când L-am cunoscut, sufletul s-a întărit în El.

***

Sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Domnul simte în mod invizibil prezența Creatorului său și este foarte calm și bucuros în El. Și cu ce se poate asemăna această bucurie? Este ca un fiu iubit dintr-o țară îndepărtată, după o lungă despărțire, care se întoarce la casa tatălui său și conversează cu fiul său iubit cu tatăl său iubit, cu mama sa iubită și cu frații și surorile sale dragi.

***

O, oameni, creație a lui Dumnezeu, cunoașteți-L pe Creator. El ne iubește. Cunoașteți dragostea lui Hristos și trăiți în pace și bucurați-L pe Domnul cu aceasta. El așteaptă cu har pe toți.

Întoarceți-vă către El, toate popoarele pământului și înălțați-vă rugăciunile voastre către Dumnezeu; și rugăciunea întregului pământ se va sui la cer, ca un

nor frumos și liniștit, luminat de soare, și atunci toate cerurile se vor bucura și vor cânta un cântec de laudă Domnului pentru suferințele Sale, prin care ne-a mântuit.

Să știți, neamuri, că am fost creați spre slava lui Dumnezeu în ceruri și nu vă agățați de pământ, căci Dumnezeu este Tatăl nostru și ne iubește ca pe niște copii dragi.

***

Domnul cel Milostiv a dat Duhul Sfânt pe pământ și prin Duhul Sfânt a fost întemeiată Sfânta Biserică.

Duhul Sfânt ne-a descoperit nu numai cele pământești, ci și cele cerești.

Prin Duhul Sfânt am ajuns să cunoaștem dragostea Domnului. Dragostea Domnului este arzătoare. Sfinții Apostoli, plini de dragoste, se revărsau în jurul întregului univers, iar duhul lor dorea ca toți oamenii să-L cunoască pe Domnul.

Duhul Sfânt i-a încântat pe cei iubiți de Dumnezeu, pe Profeți, și de aceea cuvântul lor a fost puternic și plăcut, căci fiecare suflet vrea să audă cuvântul Domnului.

O, minune! Și Domnul nu m-a disprețuit, pe mine, atât de păcătos, ci mi-a dat prin Duhul Sfânt să-L cunosc.

Dă-mi, Doamne, un duh smerit, ca să-Ți pot mulțumi mereu pentru că ai dat Duhul Sfânt pământului. Și să-L amintesc. El Însuși mă ajută să-L amintesc.

O, Duhule Sfânt. O, Mare Împărat. Ce să-Ți dau eu, pământul păcătos? Mi-ai descoperit o taină de neînțeles. M-ai făcut să-L cunosc pe Domnul, Creatorul meu. M-ai făcut să știu cât de nemăsurat ne iubește El.

***

Domnul ne iubește atât de mult încât este imposibil de explicat, și numai Duhul Sfânt cunoaște această iubire, iar sufletul simte în mod inexplicabil această iubire. Domnul este prin natura sa bun și milostiv, blând și amabil și este imposibil să descriem bunătatea Lui, dar sufletul simte această iubire fără cuvinte și vrea mereu să rămână într-o astfel de stare de liniște.

El a spus: „Nu vă voi lăsa orfani”; și vedem că El, de fapt, nu v-a părăsit, ci ne-a dat Duhul Sfânt.

Duhul Sfânt dăruiește sufletului cunoaștere în mod invizibil. În Duhul Sfânt, sufletul găsește pace. Duhul Sfânt înveselește sufletul și îi dă bucurie pe pământ. Ce bucurie și veselie va fi în cer? Suntem învățați de Duhul Sfânt să cunoaștem dragostea lui Dumnezeu, dar acolo ea va fi desăvârșită. O, sunt un om slab. Am ajuns să cunosc dragostea lui Dumnezeu doar în desăvârșire, dar nu o pot dobândi, iar sufletul meu plânge în fiecare zi și mă gândesc mereu: „Încă nu am primit ceea ce caută sufletul meu.”

***

Când Duhul Sfânt S-a pogorât peste Apostoli, aceștia au experimentat ce este dragostea lui Dumnezeu și dragostea pentru om.

„Copilașilor, mă întristează până când Hristos va fi chip în voi”, spune Apostolul (Galateni 4:19).

O, cât de bucuros m-aș fi dacă toate neamurile L-ar cunoaște pe Domnul.

Doamne, Tu Însuți le faci să Te cunoască prin Duhul Sfânt, precum ai dat Apostolilor Duhul Sfânt și ei Te-au cunoscut, așa dă tuturor oamenilor să Te cunoască prin Duhul Sfânt.

IX

DESPRE DRAGOSTE

SUFLETUL MEU însetează după Dumnezeul cel viu. Sufletul meu caută din nou să se bucure de Domnul pe deplin. O, mila de neînțeles a lui Dumnezeu: din țărână a creat Domnul omul și a suflat în el suflarea vieții, iar sufletul omului s-a apropiat de Dumnezeu.

Domnul Și-a iubit atât de mult creația încât a dat omului Duhul Sfânt, iar omul a ajuns să-și cunoască Creatorul și să-și iubească Domnul.

Duhul Sfânt este iubirea și dulceața sufletului, a minții și a trupului; dar când sufletul pierde harul sau când harul se împuținează, atunci sufletul va căuta din nou cu lacrimi în ochi Duhul Sfânt și va tânji după Dumnezeu și va spune: „Sufletul meu tânjește după Domnul și eu Îl caut cu lacrimi în ochi. Cum aș putea să nu Te caut pe Tine, Doamne? Tu Însuși m-ai căutat mai întâi și mi-ai dat să mă bucur de Duhul Sfânt; și acum sufletul meu tânjește după Tine. Inima mea Te-a iubit și Te rog: dă-mi să rămân în iubirea Ta până la sfârșit; dă-mi, pentru iubirea Ta, să îndur toate necazurile și bolile."

***

Frica și tremurul îmi vor cuprinde sufletul când voi vrea să scriu despre dragostea lui Dumnezeu.

Sufletul meu este sărac și nu am puterea să descriu dragostea Domnului.

Și sufletul se teme și, în același timp, este atras să scrie măcar câteva cuvinte despre dragostea lui Hristos. Duhul meu este epuizat de la a scrie acestea, dar dragostea mă obligă.

O, omule, ești o creatură slabă.

Când harul este în noi, duhul arde și tinde spre Domnul zi și noapte, căci harul leagă sufletul să-L iubească pe Dumnezeu, și L-a iubit și nu vrea să se rupă de El, căci nu se poate sătura de dulceața Duhului Sfânt.

Și dragostea lui Dumnezeu nu are sfârșit.

Cunosc un om pe care Domnul cel Milostiv l-a cercetat cu harul Său; și dacă Domnul l-ar fi întrebat: „Vrei să-ți dau și mai mult?", atunci din slăbiciunea trupului sufletul ar fi spus:

„Vezi, Doamne, că dacă mai mult, atunci voi muri", căci omul este limitat și nu poate suporta plinătatea harului.

Astfel, pe Tabor, ucenicii lui Hristos au căzut cu fața la pământ din fața slavei Domnului. Și nimeni nu poate înțelege cum Domnul dăruiește harul Său sufletului.

***

Bun ești, Doamne. Îți mulțumesc milei Tale: ai revărsat Duhul Tău Sfânt peste mine și mi-ai dat o gustare din iubirea Ta pentru mine, păcătosul, și sufletul meu este atras spre Tine, Lumină de neapropiat.

Cine Te-ar putea cunoaște, dacă Tu, Cel Milostiv, nu ai binevoit să Te arăți sufletului? Și acesta Te-a văzut și L-a cunoscut pe Creatorul său, pe bunul Dumnezeu, și Te dorește nesățios mereu, căci Tu, Cel Milostiv, ai atras sufletul la Tine cu dragoste și sufletul a cunoscut dragostea Ta.

Vezi, Doamne, cât de slab și păcătos este sufletul omului, dar Tu, Cel Milostiv, îi dai sufletului puterea să Te iubească, iar sufletul se teme să nu piardă smerenia, pe care vrăjmașii încearcă să i-o ia, căci atunci harul Tău va părăsi sufletul.

***

Ce să-I răsplătesc Domnului meu? Sunt ticălos, Domnul știe asta, dar îmi place să-mi smeresc sufletul și să-mi iubesc aproapele, chiar dacă m-a ofensat în vreun fel. Mă rog mereu Domnului ca El, Cel Milostiv, să-mi dea să-mi iubesc vrăjmașii și am experimentat, prin mila lui Dumnezeu, ce este dragostea lui Dumnezeu și să-mi iubesc aproapele și cer dragoste Domnului zi și noapte, iar Domnul îmi dă lacrimi să plâng pentru întreaga lume. Dar dacă condamn pe cineva sau privesc cu răutate, atunci lacrimile dispar și sufletul devine atunci descurajat; dar încep din nou să-I cer iertare Domnului și Domnul Milostiv mă iartă pe mine, păcătosul.

Scriu, fraților, înaintea feței Dumnezeului meu: - smeriți-vă inimile și vedeți mila Domnului încă de pe pământ și cunoașteți-L pe Creatorul cerurilor, și sufletul vostru nu va cunoaște săturarea în dragoste.

***

Nimeni nu poate cunoaște de la sine ce este dragostea lui Dumnezeu, dacă nu-l învață Duhul Sfânt; dar în Biserica noastră dragostea lui Dumnezeu este cunoscută prin Duhul Sfânt și de aceea vorbim despre ea.

Un suflet păcătos care nu-L cunoaște pe Domnul se teme de moarte, crezând că Domnul nu-i va ierta păcatele. Dar aceasta se întâmplă pentru că sufletul nu-L cunoaște pe Domnul și cât de mult ne iubește El. Și dacă oamenii ar ști, atunci nimeni nu ar dispera, pentru că Domnul nu numai că iartă, ci se și bucură foarte

mult de convertirea unui păcătos. Deși moartea a venit, crede cu tărie că, de îndată ce ceri, vei primi iertare.

Domnul nu este ca noi. El este foarte blând, milostiv și bun, iar când sufletul Îl cunoaște, se uimește nesfârșit și spune: O, ce Domn avem.

Duhul Sfânt a dat Bisericii noastre să cunoască cât de mare este mila lui Dumnezeu.

Domnul ne iubește și cu blândețe, fără mustrare, ne primește, așa cum tatăl fiului risipitor din Evanghelie nu l-a mustrat, ci a poruncit să i se dea haine noi, un inel prețios pe mână și cizme în picioare și i-a poruncit să junghie un vițel gras și să se distreze și nu l-a mustrat cu nimic.

O, cât de blând și răbdător trebuie să-l corectăm pe fratele nostru, pentru ca în sufletele noastre să fie o sărbătoare a întoarcerii lui.

Duhul Sfânt învață sufletul să iubească oamenii în mod inexprimabil.

O, fraților, să uităm pământul și tot ce este pe el. Ne distrage de la contemplarea Sfintei Treimi, care este de neînțeles pentru mintea noastră, dar pe care sfinții o văd în cer prin Duhul Sfânt.

Și vom rămâne în rugăciune fără nicio închipuire și vom cere Domnului un duh smerit, iar Domnul ne va iubi și ne va da pe pământ tot ce este folositor sufletului și trupului.

Doamne milostive, dăruiește harul Tău tuturor popoarelor pământului și Te vor cunoaște, căci fără Duhul Tău Sfânt omul nu Te poate cunoaște și înțelege dragostea Ta.

Copilașilor, cunoașteți-L pe Creatorul cerului și al pământului.

Doamne, trimite mila Ta peste fiii pământului, pe care îi iubești, și fă-i să Te cunoască prin Duhul Sfânt. Te implor cu lacrimi; ascultă rugăciunea mea pentru copiii Tăi și fă-i să cunoască toți slava Ta prin Duhul Sfânt.

***

Încă din tinerețea mea mi-a plăcut să gândesc: Domnul S-a înălțat la ceruri și ne așteaptă la Sine; dar pentru a fi cu Domnul, trebuie să fii ca El sau ca copiii - smerit și blând, și să-I slujești; apoi, după cuvântul Domnului: „Unde sunt Eu,

acolo va fi slujitorul Meu", și vom fi cu El în Împărăția Cerurilor. Dar acum sufletul meu este foarte întunecat și descurajat și nu-mi pot ridica mintea curată către Dumnezeu și nu am lacrimi să-mi plâng faptele rele; sufletul meu s-a uscat și este epuizat de o viață întunecată...

O, cine mi-ar cânta cântecul pe care l-am iubit încă din tinerețe, despre cum Domnul S-a înălțat la ceruri și cât de mult ne iubește și cu câtă dor ne așteaptă? Aș asculta acest cântec cu lacrimi, căci sufletul meu tânjește spre pământ.

Ce s-a întâmplat cu mine? Cum mi-am pierdut bucuria și o voi mai găsi vreodată?

Plângeți împreună cu mine, toate fiarele și păsările. Plângeți împreună cu mine, păduri și deșerturi. Plângeți împreună cu mine, toate creațiile lui Dumnezeu și ascultați-mă în durere și întristare.

Iată ce gândește sufletul meu: Dacă Îl iubesc atât de puțin pe Dumnezeu și sufletul meu tânjește atât de mult după Domnul, atunci cât de mare a fost durerea Maicii Domnului când a rămas pe pământ după Înălțarea Domnului?

Ea nu s-a dedicat scrierii durerii sufletului Ei și știm puține lucruri despre viața Ei pe pământ, dar trebuie să ne gândim că nu putem înțelege plinătatea iubirii Ei pentru Fiul Ei și Dumnezeul Ei.

Inima Maicii Domnului, toate gândurile ei, tot sufletul ei - erau ocupate cu Domnul; dar i s-a dat altceva: iubea oamenii și se ruga cu ardoare pentru oameni, pentru noii creștini, ca Domnul să-i întărească, și pentru întreaga lume, ca toți să se mântuiască. În această rugăciune era bucuria și mângâierea ei pe pământ.

Nu înțelegem pe deplin dragostea Maicii Domnului, dar știm că:

Cu cât mai mare este dragostea, cu atât mai mare este suferința sufletului;

Cu cât iubirea este mai deplină, cu atât cunoașterea este mai deplină;

Cu cât mai fierbinte este dragostea, cu atât mai arzătoare este rugăciunea;

Cu cât dragostea este mai desăvârșită, cu atât viața este mai sfântă.

Niciunul dintre noi nu atinge plinătatea iubirii Maicii Domnului și avem nevoie de pocăința lui Adam, dar în parte, așa cum ne învață Duhul Sfânt în Biserică, și înțelegem această iubire.

***

„Nu ardea oare inima noastră în noi?” (Luca 24:32), au spus Apostolii când Hristos s-a apropiat de ei. Astfel sufletul își recunoaște Învățătorul și Îl iubește, iar dulceața iubirii Lui este arzătoare.

În cer toți au o singură dragoste, dar pe pământ unii Îl iubesc mult pe Domnul, alții puțin și alții deloc.

Sufletul plin de dragostea lui Dumnezeu uită atât cerul, cât și pământul; duhul arde și vede nevăzut pe Cel Dorit, iar sufletul varsă multe lacrimi dulci și nu-L poate uita pe Domnul nici măcar o secundă, căci harul lui Dumnezeu dă puterea de a-L iubi pe Cel Preaiubit.

O, în ce slavă este Domnul și cu ce cântări este El preamărit în ceruri și cât de dulci sunt aceste cântări care izvorăsc din dragostea lui Dumnezeu.

Cine este vrednic să asculte aceste cântări, care sunt cântate de Duhul Sfânt și în care Domnul este glorificat pentru suferințele Sale, și ce bucurie va fi auzind acest cântec?

Pe pământ, sufletul abia atinge dragostea lui Dumnezeu și deja, din dulceața Duhului Sfânt, este în extaz pentru iubitul său Dumnezeu și Tată Ceresc.

Iubiților frați, să ne smerim ca să fim vrednici de dragostea lui Dumnezeu, ca Domnul să ne împodobească cu blândețea și smerenia Sa, ca să ne facem vrednici de locașurile cerești pe care Domnul ni le-a pregătit.

***

Domnul iubește pe toți oamenii, dar pe cine Îl caută, îl iubește mai mult.

„Eu iubesc pe cei ce Mă iubesc”, spune Domnul, „și cei ce Mă caută vor găsi har” (Proverbe 8:17). Și cu ea este bine să trăiești, sufletul este fericit și sufletul zice: „Domnul MEU, eu sunt robul TĂU”.

Există o mare bucurie în aceste cuvinte: Dacă Domnul *este al nostru,* atunci *totul este al nostru.* Priviți cât de bogați suntem.

Domnul nostru este mare și neînțeles, dar pentru noi S-a smerit, ca să-L cunoaștem și să-L iubim, ca din dragoste pentru Dumnezeu să uităm pământul, ca să trăim în cer și să vedem slava Domnului.

Domnul dăruiește un har atât de mare aleșilor Săi, încât aceștia îmbrățișează cu dragoste întregul pământ, întreaga lume, iar sufletele lor ard de dorința ca toți oamenii să fie mântuiți și să vadă slava Domnului.

***

Domnul le-a zis sfinților Săi ucenici: „Copiilor, ce aveți de mâncare?” (Ioan 21:5). Ce mare dragoste este în aceste cuvinte duioase: Domnul ne numește copii. Ce este mai vesel decât aceasta? Trebuie să ne gândim adânc la aceste cuvinte și la suferința Domnului pentru noi pe cruce.

O, cât de mult iubește Domnul creația Sa.

Și astfel Domnul ne-a făcut capabili să vorbim despre aceasta, iar duhul nostru se bucură că Domnul este cu noi.

Vă rog cu umilință să vă rugați pentru mine, iar Domnul vă va răsplăti.

***

Fratele R... mi-a spus că, atunci când era grav bolnav, mama lui i-a spus tatălui său: „Cât de mult suferă băiatul nostru. M-aș lăsa bucuroasă să fiu tăiată în bucăți dacă l-ar ajuta și i-ar ușura suferința.”

Așa este dragostea Domnului pentru oameni. El a spus: „Mai mare dragoste nu are nimeni decât să-și dea cineva viața pentru aproapele său” (Ioan 15:13). Domnul a avut atâta milă de oameni încât a vrut să sufere pentru ei, ca o mamă, și chiar mai mult. Dar nimeni nu poate înțelege această mare dragoste fără harul Duhului Sfânt. Scriptura vorbește despre ea, dar Scriptura nu poate fi cuprinsă de minte, căci același Duh Sfânt vorbește în Scriptură.

***

Dragostea Domnului este de așa natură încât El dorește ca toți oamenii să fie mântuiți și să fie cu El pentru totdeauna în cer și să vadă slava Lui. Noi nu cunoaștem această slavă în plinătatea ei, dar o înțelegem în parte prin Duhul Sfânt. Și cine nu a cunoscut Duhul Sfânt nu poate înțelege această slavă, ci doar crede în făgăduința Domnului și păzește poruncile Lui. Dar și ei sunt binecuvântați, așa cum i-a spus Domnul Apostolului Toma (Ioan 20:29); și vor fi egali cu cei care au văzut deja slava lui Dumnezeu aici.

***

Dacă vrei să-L cunoști pe Domnul, atunci smerește-te complet, fii ascultător și stăpân pe tine în toate, iubește adevărul, iar Domnul *îți va permite cu siguranță* să te cunoști pe Sine însuși prin Duhul Sfânt, și atunci vei ști prin experiență CE este dragostea pentru Dumnezeu și CE este dragostea pentru om. Și cu cât dragostea este mai desăvârșită, cu atât cunoașterea este mai desăvârșită. Există dragoste mică, există dragoste medie și există dragoste mare.

Cine se teme de păcat iubește pe Dumnezeu; cine are blândețe iubește mai mult; cine are lumină și bucurie în sufletul său iubește și mai mult; și cine are har atât în suflet, cât și în trup are iubire desăvârșită. Un astfel de har a dat Duhul Sfânt martirilor și i-a ajutat să îndure cu curaj toate suferințele.

***

Poate cineva să-mi spună despre rai, cum va fi acolo?

Numai cel care a ajuns să-L cunoască pe Domnul și dragostea Lui pentru noi în Duhul Sfânt poate rosti un cuvânt despre rai.

Domnul este atât de dulce și bun încât sufletul nu își poate aminti nimic altceva din cauza iubirii Sale. Harul Duhului Sfânt este atât de dulce și schimbă atât de mult întreaga persoană încât aceasta va uita chiar și de părinții săi.

Sufletul care L-a cunoscut pe deplin pe Domnul și s-a desfătat în El nu va mai dori nimic altceva și nu se va mai agăța de nimic pe pământ, iar dacă i s-ar oferi o împărăție, nu ar dori-o, căci dragostea lui Hristos este atât de dulce și atât de veselă și înveselește sufletul, încât nici viața împărătească nu-l mai poate încânta.

Vreau să spun câteva cuvinte, în măsura în care harul lui Dumnezeu mă va lumina, despre măsurile iubirii lui Dumnezeu.

Când o persoană se teme să-L jignească pe Dumnezeu prin vreun păcat, aceasta este prima iubire. Cine are o minte curată de gânduri, aceasta este a doua iubire, mai mare decât prima. A treia, chiar mai mare, este atunci când cineva are în mod tangibil har în suflet. Și cine are harul Duhului Sfânt atât în suflet, cât și în trup - aceasta este iubirea desăvârșită; și cine păstrează acest har va avea moaște precum sfinții mucenici, sau profeții, sau monahii și alți mari sfinți.

Cel ce rămâne în această măsură nu va fi ademenit de dragostea fecioarei, cu care se încântă întreaga lume, căci din dulceața iubirii lui Dumnezeu sufletul uită tot ce este pământesc. Harul Duhului Sfânt atrage sufletul să-L iubească pe Domnul în deplinătate, iar în această deplinătate a iubirii Domnului sufletul nu atinge lumea, deși trăiește pe pământ.

Suntem mândri de mintea noastră și, de aceea, nu putem sta în acest har, iar acesta se îndepărtează de suflet, iar sufletul îl ratează și îl caută din nou cu lacrimi în ochi și plânge, suspină și strigă către Domnul:

„Dumnezeule milostiv, Tu vezi cât de trist este sufletul meu și cât de dor îmi este de Tine.”

Nu există pe pământ o persoană atât de blândă și bună precum Domnul nostru Isus Hristos. În El este bucuria și veselia noastră. Să-L iubim, iar El ne va călăuzi în Împărăția Sa, unde vom vedea slava Sa.

***

De când Domnul, prin Duhul Sfânt, mi-a dat să cunosc dragostea lui Dumnezeu, sunt întristat pentru poporul lui Dumnezeu de patruzeci de ani.

O, fraților, nu este nimic mai bun decât dragostea lui Dumnezeu, când Domnul încălzește sufletul cu dragostea față de Dumnezeu și față de aproapele.

Mare este mila Domnului: sufletul a ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu, Tatăl său Ceresc, și plânge și se întristează, de ce L-am jignit atât de mult pe Dumnezeu, iar Domnul dăruiește iertarea păcatelor și bucuria și veselia de a-L iubi pe Creatorul tău și de a-ți iubi aproapele și de a plânge pentru El, pentru ca

Domnul Cel Milostiv să ia fiecare suflet la Sine, unde a pregătit un loc cu suferințele Sale pe cruce.

Cel care a cunoscut dulceața iubirii lui Dumnezeu, atunci când sufletul este încălzit de har și Îl iubește pe Dumnezeu și pe fratele său, știe în parte că „Împărăția lui Dumnezeu este în noi” (Luca 17:21).

***

Doamne milostive, cât de mare este dragostea Ta pentru mine, păcătosul.

M-ai făcut să Te cunosc; m-ai făcut să gust harul Tău. „Gustă și vezi că bun este Domnul” (Ps. 33:9). M-ai făcut să gust bunătatea și mila Ta și sufletul meu este atras către Tine zi și noapte fără sățiu și nu poate uita pe iubitul său Creator, căci Duhul lui Dumnezeu îi dă putere să-L iubească pe Preaiubitul și sufletul nu cunoaște sățiozitatea, ci este atras către Tatăl său ceresc.

Fericit este sufletul care iubește smerenia și lacrimile și urăște gândurile rele.

Fericit este sufletul care iubește fratele său, căci *fratele nostru este viața noastră.*

Fericit este sufletul care își iubește fratele: Duhul Domnului trăiește în el în mod tangibil și îi dă pace și bucurie, iar el plânge pentru întreaga lume.

Sufletul meu și-a adus aminte de dragostea Domnului și inima mea s-a încălzit și sufletul meu s-a predat unui plâns adânc, că L-am jignit atât de mult pe Domnul, Creatorul meu Iubit; dar El nu Și-a adus aminte de păcatele mele; și atunci sufletul meu s-a predat celui mai adânc și mai trist plâns, ca Domnul să aibă milă de fiecare suflet și să-l ia în Împărăția Sa Cerească.

Și sufletul meu plânge pentru întreaga lume.

Nu pot să tac până la lacrimi despre oamenii pe care îi iubesc. Nu pot să tac, pentru că sufletul meu se întristează mereu pentru poporul lui Dumnezeu și mă rog pentru ei cu lacrimi. Nu pot să nu vă vorbesc, fraților, despre mila lui Dumnezeu și despre viclesugurile vrăjmașului.

Au trecut patruzeci de ani de când harul Duhului Sfânt m-a învățat să iubesc omul și toată creația și mi-a descoperit viclesugurile vrăjmașului, care prin înșelăciune își săvârșește răul în lume.

Credeți-mă, fraților. Scriu înaintea feței lui Dumnezeu, pe care sufletul meu L-a cunoscut prin Duhul Sfânt, după marea Lui milă. Dar dacă sufletul nu gustă Duhul Sfânt, nu-L poate cunoaște pe Domnul sau dragostea Lui.

Domnul este bun și milostiv, dar n-am putea spune nimic despre dragostea Lui decât Scriptura, dacă Duhul Sfânt nu ne-ar fi învățat. Dar tu, frate, nu te încurca dacă nu simți dragostea lui Dumnezeu în tine, ci gândește-te la Domnul, că El este milostiv și ferește-te de păcate, și harul lui Dumnezeu te va învăța.

***

Iubirea nu depinde de timp și are întotdeauna putere. Unii cred că Domnul a suferit pentru iubirea Sa față de om, dar, din moment ce ei înșiși nu găsesc această iubire în sufletele lor, li se pare că asta a fost de mult. Dar când sufletul cunoaște iubirea lui Dumnezeu prin Duhul Sfânt, atunci simte clar că Domnul este Tatăl nostru, cel mai apropiat, cel mai drag, cel mai bun, și nu există fericire mai mare decât să-L iubești pe Dumnezeu cu tot cugetul și inima ta, cu tot sufletul tău, așa cum a poruncit Domnul, și pe aproapele tău ca pe tine însuți. Și când această iubire este în suflet, atunci totul îi face plăcere sufletului, dar când se pierde, atunci omul nu-și găsește pacea și este confuz și îi învinovățește pe ceilalți pentru că l-au jignit și nu înțelege că el însuși este de vină - și-a pierdut iubirea față de Dumnezeu și l-a condamnat sau l-a urât pe fratele său.

Din dragostea pentru frate vine harul, iar prin dragostea pentru frate acesta se păstrează; dar dacă nu ne iubim fratele, atunci harul lui Dumnezeu nu va veni în suflet.

Dacă oamenii ar păzi poruncile lui Hristos, atunci ar fi paradis pe pământ și fiecare ar avea din belșug tot ce le trebuie cu puțin efort, iar Duhul lui Dumnezeu ar locui în sufletele oamenilor, căci El Însuși caută sufletul omenesc și vrea să locuiască în noi, iar dacă nu Se așază, atunci numai din cauza mândriei minții noastre.

***

În zilele noastre oamenii au devenit mândri și sunt mântuiți doar prin întristări și pocăință, dar foarte rar cineva atinge dragostea.

Marele Antonie a spus: „Nu mă mai tem de Dumnezeu, ci Îl iubesc.” Spunea aceasta pentru că în sufletul său era un mare har al Duhului Sfânt, Care mărturisește despre această iubire, și atunci sufletul nu poate spune altfel. Dar pe cine nu are un mare har, Sfinții Părinți învață pocăința; și pocăința nu este departe de iubire, care vine în proporție cu simplitatea și smerenia duhului.

Dacă cineva are o părere bună despre fratele său, că Domnul îl iubește și mai ales dacă crede că Duhul Sfânt locuiește în sufletul lui, atunci ești aproape de dragostea lui Dumnezeu.

Cineva va spune: - Vorbește toate acestea despre dragostea lui Dumnezeu. Dar despre ce altceva să vorbim, dacă nu despre Dumnezeu? La urma urmei, El ne-a creat ca să trăim cu El veșnic și să vedem slava Lui. Cine iubește ceva, vrea să vorbească despre asta; și atunci se dezvoltă un obicei: dacă te obișnuiești să te gândești la Dumnezeu, Îl vei purta mereu în sufletul tău; dacă te obișnuiești să te gândești la lucrurile lumești, vei fi mereu în aceasta cu mintea ta; dacă te obișnuiești să te gândești la suferințele Domnului, te obișnuiești să te gândești la focul cel veșnic, iar acest lucru se va asimila în sufletul tău.

În cele bune Dumnezeu ajută, iar în cele rele - dușmani, dar depinde și de voința noastră; trebuie să ne silim să facem binele, dar cu moderație, și să ne cunoaștem măsura. Trebuie să ne studiem sufletul, ce-i este de folos; unuia îi este de folos să se roage mai mult, altuia să citească sau să scrie. Și cititul este de folos, dar este mai bine să te rogi fără distragere, iar plânsul este și mai prețios; fiecăruia ceea ce dă Domnul. Desigur, după ce ne-am trezit din pat, trebuie să-I mulțumim lui Dumnezeu, de aceea să ne pocăim și să ne rugăm până la săturate, apoi să citim pentru ca mintea să se odihnească, apoi să ne rugăm din nou și să lucrăm. Harul vine din tot ce este bun. Dar mai ales din dragostea față de frate.

Într-o zi de Paște, mergeam de la Vecernie în Catedrala Pokrovsky la moara mea și un muncitor stătea pe drum. Când m-am apropiat de el, mi-a cerut să-i dau un ou. Nu aveam niciunul, așa că m-am întors la mănăstire, am luat două ouă de la duhovnicul meu și i-am dat unul dintre ele muncitorului. El a spus: „Suntem doi”. I l-am dat pe al doilea și, când l-am părăsit, am început să plâng de milă pentru bieții oameni și mi-a fost milă de întregul univers și de fiecare făptură.

Altă dată, tot de Paște, mergeam de la Portul principal al Mănăstirii la noua Clădire Preobrajenski și am văzut un băiețel alergând spre mine, de vreo patru ani, cu o față veselă - harul lui Dumnezeu îi face pe copii fericiți. Aveam un ou și i l-am dat băiatului. El s-a încântat și a alergat la tatăl său să-i arate cadoul. Și pentru acest fleac am primit o mare bucurie de la Dumnezeu și am iubit fiecare

creație a lui Dumnezeu, iar Duhul lui Dumnezeu s-a auzit în sufletul meu. Venindu-mă la mine, din milă pentru lume, m-am rugat lui Dumnezeu cu lacrimi de multe ori.

Duhule Sfinte, locuiește pururea în noi; cu Tine suntem bine.

***

Dar sufletul nu este întotdeauna atât de bine; harul se pierde prin mândrie, și atunci plâng, așa cum Adam a plâns pentru paradisul pierdut, și spun:

„Unde ești, Lumina mea? Unde ești, bucuria mea? De ce m-ai părăsit și inima mea este tulburată? De ce Te-ai ascuns de mine și sufletul meu este întristat?”

Când ai venit în sufletul meu, mi-ai ars păcatele, și acum vii din nou în sufletul meu, și iar au căzut păcatele mele, care Te ascund de mine, așa cum norii ascund soarele.

Vino și bucură-mă cu venirea Ta.

De ce zăbovești, Doamne? Tu vezi că sufletul meu este obosit și Te caut cu lacrimi.

„Unde te ascunzi? Ești în orice loc, dar sufletul nu te vede și, în tristețe și durere, te caută.”

Așadar, când erai băiat tânăr, Preacurata Fecioară și Iosif, îndurerați, Te-au căutat. Ce a gândit ea în întristarea ei când nu L-a găsit pe Fiul ei iubit? (Luca 2:48).

Așadar, Sfinții Apostoli, după moartea Domnului, au fost îmbolnăviți de durere și s-au întristat că nădejdea lor s-a pierdut. Dar Domnul, după înviere, li s-a arătat și L-au recunoscut și s-au bucurat.

Așadar, acum Domnul se arată sufletelor noastre, iar sufletul Îl cunoaște prin Duhul Sfânt. Simeon Divnogoreț era un băiat când i s-a arătat Domnul și nu-L cunoștea pe Domnul înainte, dar când i s-a arătat Domnul, L-a cunoscut prin Duhul Sfânt.

Domnul a dat Duhul Sfânt pământului și prin Duhul Sfânt se cunosc Domnul și tot ce este ceresc, dar fără Duhul Sfânt, omul este un pământ păcătos.

***

Sufletul trebuie să-L iubească pe Dumnezeu cu nesățiozitate, astfel încât mintea să nu fie captivată de nimic altceva, ci cu toată puterea ei să rămână în Dumnezeu.

***

Am văzut multă milă de la Dumnezeu și, pentru faptele mele, ar fi trebuit să fiu pedepsit atât aici pe pământ, cât și după moarte. Dar Domnul iubește atât de mult omul, încât nici nu ne putem gândi la asta.

Fericit este păcătosul care se întoarce la Dumnezeu și Îl iubește.

Cel care a ajuns să urască păcatul a urcat pe prima treaptă a scării cerești. Când gândul la păcat nu mai tulbură, aceasta este deja a doua treaptă. Iar cel care a ajuns să cunoască dragostea desăvârșită pentru Dumnezeu prin Duhul Sfânt este pe a treia treaptă. Dar acest lucru se întâmplă rar cuiva.

Pentru a ajunge la dragostea lui Dumnezeu, trebuie să păzești tot ce a poruncit Domnul în Evanghelie. Trebuie să ai o inimă milostivă și nu numai să iubești omul, ci să ai milă de orice făptură; de tot ce a fost creat de Dumnezeu.

Frunza din copac este verde; și ai rupt-o fără rost. Deși nu este un păcat, dintr-un anumit motiv chiar și frunza este milă; inima care a învățat să iubească este milă de toată creația. Și omul este o creație măreață. Și dacă vezi că s-a rătăcit și piere, atunci roagă-te pentru el și plânge, dacă poți, iar dacă nu, atunci măcar suspină pentru el înaintea lui Dumnezeu. Și sufletul care face aceasta este iubit de Domnul, căci se aseamănă cu El.

Așa s-a rugat Cuviosul Paisie cel Mare pentru ucenicul său, care se lepădase de Hristos și se căsătorise cu o femeie evreică, ca Domnul să-l ierte. Și Domnul a fost atât de mulțumit de această rugăciune, încât El Însuși a vrut să-L mângâie pe slujitorul Său și i s-a arătat și i-a zis: „Paisie, de ce te rogi pentru cel care s-a lepădat de Mine?” Dar Paisie a zis: „Doamne, Tu ești Milostiv, iartă-l.” Atunci Domnul a zis: „O, Paisie, te-ai făcut asemenea Mie în dragoste.” Atât de plăcută Domnului este rugăciunea pentru vrăjmași.

Eu însumi sunt un mare păcătos, dar scriu despre mila lui Dumnezeu, pe care sufletul meu a ajuns să o cunoască pe pământ prin Duhul Sfânt.

***

Sufletul nu poate avea pace dacă nu se roagă pentru dușmanii săi. Sufletul, învățat să se roage prin harul lui Dumnezeu, iubește și are milă de orice făptură, și mai ales de om, pentru care Domnul a suferit pe cruce și a suferit în sufletul Său pentru noi toți.

Domnul m-a învățat să-mi iubesc vrăjmașii. Fără harul lui Dumnezeu nu ne putem iubi vrăjmașii, dar Duhul Sfânt ne învață iubirea, și atunci va fi păcat chiar și de demoni, că s-au îndepărtat de bunătate, au pierdut smerenia și iubirea față de Dumnezeu.

Te implor, încearcă. Oricine te jignește, sau te necinstește, sau ia ce este al tău, sau prigonește Biserica, atunci roagă-te Domnului, zicând: „Doamne, toți suntem creația Ta; ai milă de slujitorii Tăi și întoarce-i la pocăință”, și atunci vei purta cu adevărat har în sufletul tău. Mai întâi silește-ți inima să-ți iubească vrăjmașii, iar Domnul, văzând dorința ta cea bună, te va ajuta în toate, și experiența Însuși îți va arăta. Dar cine gândește rău despre vrăjmașii săi, nu este în el dragoste de Dumnezeu și nu L-a cunoscut pe Dumnezeu.

Dacă te rogi pentru vrăjmașii tăi, atunci pacea va veni la tine; și când îți iubești vrăjmașii, atunci să știi că harul lui Dumnezeu locuiește în tine, mare, dar nu spun desăvârșit, ci suficient pentru mântuire. Dar dacă îți ocărești vrăjmașii, atunci aceasta înseamnă că un duh rău locuiește în tine și aduce gânduri rele în inima ta, căci, așa cum a spus Domnul, din inimă ies gândurile rele sau bune.

Un om bun gândește: oricine s-a abătut de la adevăr piere și, de aceea, este milostiv. Și cel care nu a fost învățat dragostea de la Duhul Sfânt, desigur, nu se va ruga pentru vrăjmașii săi. Cel care a fost învățat dragostea de la Duhul Sfânt, se întristează toată viața pentru oamenii care nu sunt mântuiți și varsă multe lacrimi pentru oameni, iar harul lui Dumnezeu îi dă puterea să-și iubească vrăjmașii.

Dacă nu aveți dragoste, atunci măcar nu-i huliți și nu-i blestemați; și așa va fi mai bine; dar dacă cineva blestemă și hulește, este clar că un duh rău locuiește în el, iar dacă nu se pocăiește, atunci după moarte se va duce acolo unde locuiesc duhurile rele. Domnul să izbăvească fiecare suflet de o astfel de nenorocire.

Înțelegeți. Este atât de simplu. Îmi pare rău pentru acei oameni care nu-L cunosc pe Dumnezeu sau se împotrivesc lui Dumnezeu; inima mă doare pentru ei și îmi curg lacrimi din ochi. Vedem clar atât raiul, cât și chinul: am ajuns să cunoaștem acest lucru prin Duhul Sfânt. Și Domnul a zis: „Împărăția lui Dumnezeu este în voi” (Luca 17:21). Așadar, viața veșnică începe aici; și chinul veșnic începe aici.

***

Din cauza mândriei, se pierde harul lui Dumnezeu și, odată cu el, dragostea față de Dumnezeu și îndrăzneala în rugăciune; și atunci sufletul este chinuit de gânduri rele și nu înțelege că trebuie să se smerească și să-și iubească vrăjmașii, căci altfel nu poate fi plăcut lui Dumnezeu.

Tu spui: „Vrăjmașul prigonește Sfânta noastră Biserică. Cum aș putea să-L iubesc?” Și eu îți voi spune: „Săracul tău suflet nu L-a cunoscut pe Dumnezeu; nu a știut cât de mult ne iubește El și tânjește ca toți oamenii să se pocăiască și să fie mântuiți. Domnul este iubire și El a dat pe Duhul Sfânt pe pământ, Care învață sufletul să iubească vrăjmașii și să se roage pentru ei, ca și ei să fie mântuiți. Aceasta este iubirea. Și dacă îi judecăm după faptele lor, atunci merită pedeapsa.”

Slavă Domnului, că ne iubește atât de mult, ne iartă păcatele și, prin Duhul Sfânt, ne descoperă secretele Sale.

***

Domnul ne-a dat porunca: „Iubiți pe vrăjmașii voștri” (Matei 5:44). Dar cum îi putem iubi când fac rău? Sau cum putem iubi pe cei ce prigonesc Sfânta Biserică?”

Când Domnul a mers la Ierusalim, iar samaritenii nu L-au primit, Ioan Teologul și Iacov erau gata să cheme foc din cer și să-i nimicească pentru aceasta; dar Domnul le-a zis cu milă: „N-am venit să stric, ci să mântuiesc” (Luca 9:54-56). Așadar, și noi trebuie să avem un singur gând: ca toți să se mântuiască. Sufletul îi compătimește pe vrăjmași și se roagă pentru ei, că s-au abătut de la adevăr și merg în iad. Aceasta este dragostea față de vrăjmași. Când Iuda a hotărât să-L trădeze pe Domnul, Domnul l-a mustrat cu milă; așa și noi trebuie să acționăm cu milă cu cei care se înșeală, și atunci vom fi mântuiți prin mila lui Dumnezeu.

***

Dragostea este cunoscută prin Duhul Sfânt. Și sufletul cunoaște Duhul Sfânt prin pace și dulceață. O, cât de mult ar trebui să-I mulțumim lui Dumnezeu că ne iubește atât de mult. Gândiți-vă, iubiți frați: Domnul dăruiește Duhul Sfânt unui suflet păcătos și îi permite să cunoască mila Lui. Și pentru a-L cunoaște pe Dumnezeu, nu ai nevoie de bogăție, ci trebuie doar să-ți iubești aproapele și să ai un duh smerit, înfrânare și ascultare, iar pentru aceste fapte bune Domnul ne permite să ne cunoaștem pe Sine Însuși. Și ce ar putea fi mai prețios în lume decât această cunoaștere? Să-L cunoști pe Dumnezeu, să știi cum ne iubește, cum ne educă duhovnicește?

Unde poți găsi un tată care ar muri pe cruce pentru crimele copiilor săi? De obicei, un tată se simte trist și milă de fiul său, care trebuie pedepsit pentru crimele sale; dar chiar dacă își compătimește fiul, tot îi va spune: „Ai greșit și pentru faptele tale rele ești pe bună dreptate pedepsit”.

Domnul nu ne va spune niciodată asta. Ne va spune, așa cum i-a spus Apostolului Petru: „Mă iubești?”; așa va spune tuturor oamenilor din Paradis: „Mă iubești?” Și toți vor răspunde: „Da, Doamne, Te iubim. Ne-ai mântuit cu suferința Ta de pe cruce și acum ne-ai dăruit Împărăția Cerurilor.”

Și nimeni în rai nu va avea rușine, așa cum s-au rușinat Adam și Eva după cădere, ci va fi doar blândețe, dragoste și smerenie. Nu o smerenie așa cum vedem acum, când ne smerim și îndurăm ocări sau ne considerăm mai răi decât toți ceilalți; ci toți vor avea smerenia lui Hristos, de neînțeles pentru oameni, afară de cei care au ajuns să o cunoască prin Duhul Sfânt.

***

Nu pot înțelege de ce oamenii nu cer pace de la Domnul? La urma urmei, Domnul ne iubește atât de mult încât nu ne va refuza nimic. Nu știam asta înainte și mă gândeam: oare Domnul va avea grijă de mine când L-am jignit atât de mult? Dar când sufletul meu era plin de dragostea lui Dumnezeu și de dulceața Duhului Sfânt, și atât de mult încât, dacă Domnul mă întreba: „Vrei să-ți dau mai mult din dragostea Mea și harul Duhului Sfânt?”, atunci sufletul meu spunea: „Vezi, Doamne, nu pot suporta mai mult, dar voi muri.” Și dacă mila minunată a Domnului față de un păcătos este atât de neînțeleasă, atunci ce pot spune despre sfinți? Ce har au ei?

Poate cineva va spune: „De ce Domnul nu mă iubește atât de mult și nu-mi dă un asemenea har?” Așadar, un bătrân i-a spus Marelui Antonie: „De ce tu, Părinte Antone, lucrezi mai puțin decât mine, dar ai mai multă slavă decât mine?” La aceasta, Antonie a răspuns: „Pentru că eu Îl iubesc pe Dumnezeu mai mult decât pe tine”.

Și trebuie să ne amintim de aceasta și să ne amintim că cine iubește pe Dumnezeu iubește pe fratele său, precum spune Ioan Teologul (1; 4; 21); și când cineva ne ofensează, trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu pentru el ca pentru noi înșine; și astfel va deveni un obicei. Noi înșine suntem slabi, dar Domnul ne ajută în aceasta, căci El ne iubește mult.

***

Domnul ne iubește atât de mult încât nu putem înțelege. Vedem crucea, știm că El a fost răstignit pentru noi și a murit în suferință, dar totuși sufletul însuși nu poate înțelege această iubire și o cunoaște doar Duhul Sfânt.

Harul Duhului Sfânt este atât de dulce și mila Domnului este atât de mare, încât este imposibil să o descrii, dar sufletul este atras către El în mod insațiabil, căci este aprins de dragostea Domnului și este complet absorbit de Dumnezeu și este foarte împăcat în El, iar lumea este atunci complet uitată. Dar Domnul Cel Milostiv nu dăruiește întotdeauna sufletului astfel; uneori El dăruiește dragoste întregii lumi, iar sufletul plânge pentru întreaga lume și Îl imploră pe Stăpânul, Cel Bun și Milostiv, să reverse harul Său peste fiecare suflet și să aibă milă de el cu mila Sa.

Ce să-Ți răsplătesc, Doamne, Cel ce ai revărsat atâta milă asupra sufletului meu? Te rog: dă-mi voie să-mi văd păcatele și să plâng pururea înaintea Ta, căci Tu iubești sufletele smerite și le dăruiești harul Duhului Sfânt.

Dumnezeule milostiv, iartă-mă. Tu vezi cum sufletul meu este atras de Tine, Creatorul meu. Mi-ai rănit sufletul cu dragostea Ta și el tânjește după Tine și tânjește nesfârșit și se străduiește nesățios după Tine zi și noapte și nu vrea să vadă această lume, deși o iubesc, dar mai presus de toate Îl iubesc pe Creator și sufletul meu Te vrea pe Tine.

O, Creatorul meu, de ce eu, mica Ta creație, Te-am ofensat atât de mult; dar Tu nu Ți-ai adus aminte de păcatele mele.

***

Să ne întoarcem și să începem să vorbim din nou despre același lucru. Așa cum mâncăm pâine și bem apă în fiecare zi, iar a doua zi trupul viu tot vrea să bea și să mănânce din nou, tot așa amintirea binecuvântărilor lui Dumnezeu nu obosește sufletul, ci îl dispune și mai mult să se gândească la Dumnezeu. Sau iarăși: cu cât pui mai multe lemne în foc, cu atât este mai multă căldură, tot așa despre Dumnezeu, cu cât te gândești mai mult, cu atât mai mare devine căldura iubirii și a râvnei pentru El.

Dacă oamenii ar ști ce este dragostea Domnului, ar alerga în turme la Hristos, iar El i-ar încălzi pe toți cu harul Său. Mila Lui este nespusă. Sufletul uită pământul din dragostea lui Dumnezeu.

Domnul îl iubește foarte mult pe păcătosul pocăit și îl strânge cu milă la sânul Său: „Unde ai fost, copilul Meu? Te-am așteptat de mult.” Domnul îi cheamă pe toți la Sine cu glasul Evangheliei, iar glasul Lui se aude în tot universul: „Veniți la Mine, toți cei trudiți și Eu vă voi da odihnă. Veniți și beți apa vieții. Veniți și știți că vă iubesc. Dacă nu v-aș iubi, nu v-aș chema. Nu pot să piară vreuna din oile Mele. Și pentru una se duce Păstorul în munți să o caute.”

„Veniți la Mine, oile Mele. Eu v-am creat și vă iubesc. Dragostea Mea pentru voi M-a adus pe pământ și am îndurat totul pentru mântuirea voastră și vreau să cunoașteți dragostea Mea și să spuneți, precum Apostolii de pe Tabor: «Doamne, bine este nouă cu Tine».”

Slavă Domnului Dumnezeu, că ni L-a dat pe singurul Său Fiu pentru mântuirea noastră.

Slavă Unul-Născut Fiului, care a binevoit să se nască din Preacurata Fecioară și a pătimit pentru mântuirea noastră și ne-a dat Preacuratul Trup și Sânge al Său pentru viața veșnică și ne-a trimis nouă pe Duhul Sfânt pe pământ.

Duhul Sfânt ne descoperă tainele lui Dumnezeu. Duhul Sfânt învață sufletul să iubească oamenii în mod inexprimabil. Duhul Sfânt împodobește sufletul și trupul în așa fel încât omul devine asemenea Domnului în trup și va trăi veșnic cu Domnul în ceruri și va vedea slava Lui. În viața veșnică, toți oamenii vor fi asemenea Domnului. Și nimeni nu ar putea cunoaște această taină dacă Duhul Sfânt nu ar fi descoperit-o. Domnul este bucuros și strălucitor, iar oamenii vor străluci ca El, după cum Însuși Domnul a spus că drepții vor străluci ca soarele; iar Apostolul Ioan Teologul spune că vom fi ca El.

***

Tu ai atras sufletele sfinților la Tine, Doamne, și ele curg spre Tine ca niște râuri liniștite.

Mintea sfinților este legată de Tine, Doamne, și este atrasă către Tine, Lumina și bucuria noastră.

Inima sfinților Tăi este întărită în dragostea Ta, Doamne, și nu Te poate uita nici măcar o clipă, nici măcar în somn, căci dulce este harul Duhului Sfânt.

***

Domnul cel milostiv ne-a dat nouă, păcătoșilor, Duhul Sfânt și nu ne-a cerut nici măcar o plată, ci fiecăruia dintre noi ne spune, ca Apostolului Petru: „Mă iubești?” Așadar, Domnul nu vrea decât iubire de la noi și se bucură de convertirea noastră. Așa este mila lui Dumnezeu față de om: omul a încetat să mai păcătuiască și s-a smerit înaintea lui Dumnezeu, iar Domnul, cu milă, îi iartă totul și îi dă harul Duhului Sfânt și puterea de a birui păcatul.

Este un lucru minunat: un om își disprețuiește fratele, aproapele său, când este sărac sau necurat, dar Domnul, asemenea unei mame iubitoare pentru copilul ei, ne iartă totul și nu disprețuiește niciun păcătos și îi dă chiar darul Duhului Sfânt.

Dacă oamenii ar cunoaște dragostea Domnului pentru noi, s-ar preda complet voinței Sale sfinte și atunci ar trăi în pace în Dumnezeu, ca niște copii ai regelui. Regele are grijă de toate: de împărăție, de familie, de fiu și de copii, dar fiul trăiește în pace în palat; toți îi slujesc și el se bucură de toate fără griji. Astfel, cel care se predă voinței lui Dumnezeu trăiește în pace, mulțumit de soarta sa, chiar dacă este bolnav, sau sărac, sau prigonit. El este pașnic pentru că harul Duhului Sfânt este cu el și dulceața Duhului Sfânt îl mângâie și se întristează doar pentru că L-a ofensat foarte tare pe Domnul său iubit.

Ah, cum trebuie să trăiască cineva pe pământ, ca sufletul să audă mereu că este cu Dumnezeu. Domnul a spus: „Nu vă voi lăsa orfani” și ne-a dat Duhul Sfânt, iar sufletul trebuie să simtă că Duhul lui Dumnezeu locuiește în el; chiar dacă harul este mic, sufletul simte totuși dragostea Domnului, simte că Domnul este al nostru, iar noi suntem ai Lui. Și cine nu este așa în sufletul său, harul se pierde în el.

Sufletul simte că Domnul îl iubește, în ciuda mulțimii păcatelor. Așa cum în acele zile Domnul i-a zis lui Zacheu: „Zacheu, astăzi trebuie să rămân în casa ta” (Luca 19:5); și aceasta numai pentru că voia să-L vadă pe Hristos; tot așa se întâmplă și acum cu un păcătos când sufletul său se întoarce spre Dumnezeu. Acum oamenii s-au abătut de la calea cea bună și oamenii au devenit nemiloși, toată lumea s-a împietrit și nu mai există dragoste și, de aceea, nu simt dragostea lui Dumnezeu. Din cauza cruzimii inimilor lor, oamenii chiar se gândesc la Dumnezeu ca fiind același lucru cu ei și, uneori, își pierd complet credința în Dumnezeu.

O, dacă ar fi cu putință, le-aș arăta pe Domnul și le-aș spune: „Uitați-vă cum este Domnul. Sufletul omului se topește înaintea feței iubirii Sale.” Dar această iubire nu poate fi văzută de mintea simplă; este cunoscută de Duhul Sfânt.

Doamne, dă-mi să vărs lacrimi pentru mine și pentru întregul univers, ca neamurile să Te cunoască și să trăiască cu Tine pentru totdeauna. Doamne, dă-ne darul smeritului Duh Sfânt, ca să putem înțelege slava Ta.

Sufletul meu se întristează până la lacrimi mari: îmi pare rău pentru oamenii care nu cunosc dulceața sfintei tandrețI. Sufletul meu își dorește cu tărie ca mila Domnului să fie cu toți, ca întregul univers, toți oamenii să știe cât de mult ne iubește Domnul, ca pe niște copii dragi.

X

SUNTEM COPII AI LUI DUMNEZEU ȘI SUNTEM CA DOMNUL

DIN ȚĂRÂNĂ a creat Domnul omul, dar El ne iubește ca pe propriii Săi copii și tânjește să ne vadă. Domnul ne-a iubit atât de mult încât S-a întrupat pentru noi și a vărsat Sângele Său pentru noi și ne-a dat să bem din el și ne-a dat Trupul Său Preacurat; și astfel am devenit copiii Săi, din Trupul și Sângele Său, și ne asemănăm cu Domnul în trup, așa cum copiii firești se aseamănă cu tatăl lor, indiferent de vârstă, iar Duhul lui Dumnezeu mărturisește duhului nostru că vom fi cu El pentru totdeauna.

***

Domnul ne cheamă la Sine neîncetat: „Veniți la Mine și Eu vă voi da odihnă.” El ne hrănește cu Preacuratul Său Trup și Sânge. Ne educă cu har cu cuvântul Său și cu Duhul Sfânt. El ne-a descoperit tainele. El trăiește în noi și în sacramentele Bisericii și ne conduce acolo unde vom vedea slava Sa. Dar fiecare va vedea această slavă după măsura iubirii Sale. Cine iubește mai mult, se străduiește mai mult să fie cu Preaiubitul Domnul și, prin urmare, se va apropia de El; cine iubește puțin, își dorește puțin, iar cine nu iubește, nu își dorește și nu se străduiește să-L vadă pe Domnul și va rămâne pentru totdeauna în întuneric.

***

Îmi pare rău pentru oamenii care nu-L cunosc pe Dumnezeu, care nu-I cunosc îndurările, până la lacrimi. Dar Domnul ni S-a arătat prin Duhul Sfânt, iar noi trăim în lumina sfintelor Sale porunci.

Este un lucru minunat. Harul m-a făcut să știu că toți oamenii care Îl iubesc pe Dumnezeu și păzesc poruncile Lui sunt plini de lumină și sunt ca Domnul; dar cei care se împotrivesc lui Dumnezeu sunt plini de întuneric și sunt ca vrăjmașul.

Și acest lucru este firesc. Domnul este Lumină și El luminează slujitorii Săi, iar cei care slujesc vrăjmașului au primit întuneric de la El.

***

Am cunoscut un băiat. Avea o înfățișare angelică; smerit, conștiincios, blând; fața lui era albă, cu o tentă trandafirie; ochii lui erau strălucitori, albaștri, buni și calmi. Dar când a crescut, a început să trăiască în mod impur și a pierdut harul lui Dumnezeu; iar când avea vreo treizeci de ani, a început să semene cu un om și un demon, cu o fiară și cu un tâlhar, iar întreaga lui înfățișare era zgârcită și teribilă.

Am cunoscut și o fată foarte frumoasă, cu o față luminoasă și plăcută, încât mulți îi invidiau frumusețea. Dar, din cauza păcatelor, și-a pierdut harul și devenea dezgustător să o privești.

Dar am văzut și altceva. Am văzut oameni care au venit la călugărie cu fețe schimonosite de păcate și patimi, dar prin pocăință și viață evlavioasă s-au schimbat și au devenit foarte frumoși.

Domnul mi-a îngăduit, de asemenea, să văd un ieromonah-duhovnic după chipul lui Hristos în timpul spovedaniei de la Stary Russik. Stătea în spovedanie, inexprimabil de radiant și, deși era complet alb, cu părul gri, fața lui era frumoasă și tinerească, ca a unui băiat. Am văzut un episcop într-un mod similar în timpul Liturghiei. L-am văzut și pe părintele Ioan de Kronstadt, care prin fire era un om obișnuit, dar prin harul lui Dumnezeu fața lui era frumoasă, ca a unui înger, și am vrut să mă uit la el. Astfel, păcatul deformează omul, iar harul îl înfrumusețează.

***

Omul a fost luat din pământ, dar Dumnezeu l-a iubit atât de mult încât l-a împodobit cu harul Său, iar omul s-a făcut asemenea Domnului.

Păcat că puțini oameni știu despre asta, și asta pentru că suntem mândri. Dar dacă ne-am smeri, atunci Domnul ne-ar descoperi acest secret, pentru că El ne iubește foarte mult.

Domnul le-a zis Apostolilor: „Copilașilor, aveți ceva de mâncare?” (Ioan 21:5). Câtă dragoste se vede în aceste cuvinte. Dar Domnul nu-i iubește numai pe Apostoli, ci pe noi toți.

Când I-au zis Domnului: „Iată, mama ta și frații tăi au venit să te vadă”, El le-a răspuns: „Oricine face voia lui Dumnezeu, aceea este mama mea, sora mea și fratele meu” (Matei 12:47-50).

***

Există oameni care spun că nu există Dumnezeu. Spun asta pentru că în inimile lor locuiește un duh mândru, care îi inspiră cu minciuni despre Adevăr și Biserica lui Dumnezeu. Ei cred că sunt deștepți, dar în realitate nici măcar nu înțeleg că aceste gânduri nu sunt ale lor, ci vin de la vrăjmaș; dar dacă cineva le primește cu inima și le iubește, atunci se va înrudi cu duhul rău. Și ferească Dumnezeu să moară cineva într-o astfel de stare.

Însă în inimile sfinților trăiește harul Duhului Sfânt, care îi leagă de Dumnezeu și simt clar că sunt copii spirituali ai Tatălui Ceresc și de aceea spun „Tatăl nostru” (Romani 8:15-16; Galateni 4:6-7).

Sufletul se bucură și se veselește la aceste cuvinte. Prin Duhul Sfânt cunoaște că Domnul este Tatăl nostru. Deși suntem creați din pământ, Duhul Sfânt locuiește în noi și ne face asemenea Domnului Iisus Hristos, așa cum copiii sunt asemenea tatălui lor.

***

Omul este făcut din pământ; ce bine poate fi în el?

Dar mila lui Dumnezeu l-a împodobit pe om cu harul Duhului Sfânt și el s-a făcut asemenea lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Mare este această taină, mare este mila lui Dumnezeu față de om.

Dacă toate popoarele pământului ar ști cum iubește Domnul omul, atunci toți l-ar iubi pe Hristos și smerenia lui Hristos și ar vrea să fie asemenea Lui în toate. Dar acest lucru este imposibil pentru om însuși, căci numai în Duhul Sfânt omul devine asemenea lui Hristos. Omul căzut este curățit prin pocăință și înnoit prin harul Duhului Sfânt și devine asemenea Domnului în toate.

Atât de mare este mila lui Dumnezeu față de noi.

Îți mulțumim, Doamne, că ai dat Duhul Sfânt pământului și El învață sufletul să cunoască ceea ce niciodată nu și-a imaginat că va cunoaște.

Duhul Sfânt ne învață smerenia lui Hristos, pentru ca sufletul să poarte mereu în sine harul lui Dumnezeu, care îl bucură; dar în același timp Domnul dăruiește sufletului întristare pentru oameni și rugăciune cu lacrimi, pentru ca toate neamurile să-L cunoască pe Domnul și să se bucure de dragostea Lui.

***

Cel ce a ajuns să cunoască dragostea lui Dumnezeu prin Duhul Sfânt nu cunoaște odihnă nici ziua, nici noaptea și, deși trupul este epuizat și vrea să se întindă în pat, chiar și în pat sufletul neobosit este atras cu toată puterea sa către Dumnezeu, Tatăl său. Domnul ne-a făcut înrudiți. „Tu, Tată, ești în Mine și Eu în Tine, ca și ei să fie una în Noi” (Ioan 17:21). Astfel, Domnul, prin Duhul Sfânt, creează din noi o singură familie cu Dumnezeu Tatăl.

XI

DESPRE MAICA LUI DUMNEZEU

CÂND SUFLETUL ESTE ÎN DRAGOSTEA LUI DUMNEZEU, o, ce bine e totul atunci, ce dulce și vesel e totul. Dar chiar și cu dragostea lui Dumnezeu sunt necazuri, și cu cât dragostea e mai mare, cu atât e mai mare durerea. Maica Domnului n-a păcătuit niciodată cu un singur gând și n-a pierdut niciodată harul, ci a avut și mari necazuri; și când a stat la Cruce, atunci durerea Ei era nemăsurată, ca oceanul, iar chinurile sufletului Ei erau neasemuit mai mari decât chinul lui Adam după izgonirea lui din rai, pentru că dragostea Ei era neasemuit mai mare decât dragostea lui Adam în rai. Și dacă a rămas în viață, a fost numai pentru că puterea Domnului a întărit-o, căci Domnul a vrut ca Ea să vadă Învierea Lui și ca după Înălțarea Lui să rămână pe pământ spre mângâierea și bucuria Apostolilor și a noului popor creștin.

Nu atingem plinătatea iubirii Maicii Domnului și, prin urmare, nu putem înțelege pe deplin durerea Ei. Iubirea Ei era desăvârșită. Îl iubea pe Dumnezeu și pe Fiul Său nemăsurat, dar îi iubea și pe oameni cu mare iubire. Și ce a experimentat Ea când acești oameni, pe care îi iubea atât de mult și pentru care își dorea mântuirea până la sfârșit, L-au răstignit pe Fiul Său iubit?

Nu putem înțelege acest lucru pentru că avem puțină dragoste pentru Dumnezeu și pentru oameni.

Așa cum dragostea Maicii Domnului este nemăsurată și de neînțeles, tot așa și durerea Ei este nemăsurată și de neînțeles pentru noi.

***

O, Preacurată Fecioară Născătoare de Dumnezeu, spune-ne nouă, copiilor Tăi, cum, trăind pe pământ, ai iubit pe Fiul Tău și pe Dumnezeu, cum s-a bucurat duhul Tău de Dumnezeu, Mântuitorul Tău? Cum ai privit chipul Lui cel frumos și ai crezut că Acesta este Cel Căruia toate puterile cerești Îi slujesc cu frică și dragoste?

Spune-ne, ce a simțit sufletul tău când l-ai ținut în brațe pe micuțul minunat? Cum l-ai crescut? Cum te-a durut sufletul când tu și Iosif l-ați căutat în Ierusalim timp de trei zile? Ce chinuri ai experimentat când Domnul a fost dat să fie răstignit și a murit pe cruce?

Spune-ne, ce bucurie ai avut la Înviere sau cum tânjea sufletul Tău după Înălțarea Domnului? Sufletele noastre sunt atrase să afle despre viața Ta cu Domnul pe pământ. Dar Tu n-ai vrut să pui toate acestea în scris, ci Ți-ai acoperit taina cu tăcere.

***

Am văzut multe minuni și îndurări de la Domnul și de la Maica Domnului, dar nu pot răsplăti această dragoste în niciun fel.

Ce să-i răsplătesc Preasfintei Doamne pentru că nu m-a disprețuit în păcat, ci m-a cercetat cu milă și m-a luminat? Nu am văzut-o, dar Duhul Sfânt mi-a dat să o cunosc din cuvintele Ei, plină de har, și duhul meu se bucură și sufletul meu este atras spre Ea cu dragoste, încât chiar și simpla invocare a numelui Ei este dulce inimii.

Când eram un tânăr novice, mă rugam odată înaintea icoanei Maicii Domnului, iar Rugăciunea lui Iisus mi-a intrat în inimă și a început să fie rostită acolo singură. Și odată în biserică ascultam citirea profețiilor lui Isaia, și la cuvintele: „Spălați-vă și veți fi curați” (Isaia 1:16), m-am gândit: „Poate că Maica Domnului a păcătuit măcar cu gândul.” Și în mod minunat, în inima mea, odată cu rugăciunea, un glas a vorbit limpede: „Maica Domnului n-a păcătuit niciodată nici măcar cu gândul.” Astfel, Duhul Sfânt din inima mea a mărturisit despre curăția ei. Dar în timpul vieții ei pământești, a avut și unele nedesăvârșiri și greșeli fără păcat de imperfecțiune. Acest lucru este evident din Evanghelie, când ea, întorcându-se din Ierusalim, nu știa unde este Fiul ei și apoi, împreună cu Iosif, L-a căutat timp de trei zile. (Luca 2:44-46)

***

Sufletul meu este înfricoșat și tremură când mă gândesc la slava Maicii Domnului.

Mintea mea este mică și inima mea este săracă și slabă, dar sufletul meu se bucură și este atras să scrie măcar câteva cuvinte despre Ea.

Sufletul meu se teme să atingă, dar dragostea mă obligă să nu-mi ascund recunoștința pentru mila Ei.

Maica Domnului nu și-a scris nici gândurile, nici dragostea față de Dumnezeu și Fiul Său, nici suferința sufletului Său în timpul răstignirii, pentru că oricum nu le-am putea înțelege, căci dragostea Ei față de Dumnezeu este mai puternică și mai arzătoare decât dragostea Serafimilor și Heruvimilor, iar toate puterile cerești ale îngerilor și arhanghelilor se minunează de Ea.

Și deși viața Maicii Domnului este, cum s-ar spune, acoperită de o sfântă tăcere, Domnul a făcut cunoscut Bisericii noastre Ortodoxe că cu dragostea Sa îmbrățișează întreaga lume și, în Duhul Sfânt, vede toate popoarele de pe pământ și, asemenea Fiului Său, are milă și milă de toți.

O, de am ști cum Preasfânta îi iubește pe toți cei ce păzesc poruncile lui Hristos și cum se îndură și se întristează pentru cei ce nu se îndreaptă. Am experimentat eu însămi aceasta. Nu mint, vorbesc înaintea feței lui Dumnezeu, pe care sufletul meu Îl cunoaște: în duh o cunosc pe Preacurata Fecioară. Nu am văzut-o, dar Duhul Sfânt mi-a dat să O cunosc și dragostea Ei pentru noi. Dacă n-ar fi mila Ei, aș fi pierit de mult; dar Ea a vrut să mă viziteze și să mă învețe să nu păcătuiesc. Mi-a spus: „Nu este bine să mă uit la tine, la ce faci.” Și cuvintele Ei sunt plăcute, liniștite, blânde și acționează asupra sufletului. Au trecut mai bine de patruzeci de ani, dar sufletul meu nu poate uita aceste cuvinte dulci și nu știu ce voi răsplăti eu, păcătosul, pentru această dragoste pentru mine, cel necurat, și cum voi mulțumi celei bune și milostive Maici a Domnului.

Cu adevărat, Ea este Mijlocitoarea noastră înaintea lui Dumnezeu și numai numele Ei bucură sufletul. Dar tot cerul și tot pământul se bucură de dragostea Ei.

Un lucru minunat și de neînțeles. Ea trăiește în ceruri și vede neîncetat slava lui Dumnezeu, dar nu ne uită pe noi, cei săraci, și acoperă întregul pământ și toate popoarele cu mila Sa.

Și Domnul ne-a dat această Maică Preacurată. Ea este bucuria și speranța noastră. Ea este Maica noastră în spirit și aproape nouă prin fire, ca persoană, și fiecare suflet creștin este atras de Ea cu dragoste.

XII

DESPRE SFINȚI

„Eu iubesc pe cei ce Mă iubesc și pe cei ce Mă slăvesc îi voi slăvi”, zice Domnul (Proverbe 8:17; 1 Samuel 2:30).

Dumnezeu este glorificat în sfinți, iar sfinții sunt glorificați de Dumnezeu.

Slava pe care Domnul o dă sfinților este atât de mare, încât dacă oamenii ar vedea un sfânt așa cum este, ar cădea la pământ de uimire și frică, pentru că omul trupesc nu poate suporta slava unei înfățișări cerești.

Nu vă mirați de aceasta. Domnul a iubit atât de mult creația Sa, încât i-a dat omului din belșug Duhul Sfânt, iar în Duhul Sfânt omul a devenit asemenea lui Dumnezeu.

De ce iubește Domnul atât de mult omul? Pentru că El este Însăși Iubirea; și această iubire este cunoscută de Duhul Sfânt.

***

Prin Duhul Sfânt omul ajunge să-L cunoască pe Domnul, Creatorul său, iar Duhul Sfânt umple omul întreg cu harul Său: suflet, minte și trup.

Domnul a dăruit harul Său sfinților, iar ei L-au iubit și s-au ținut de El până la sfârșit, căci dulceața iubirii lui Dumnezeu nu permite cuiva să iubească lumea și frumusețea ei.

Și dacă așa este pe pământ, cu atât mai mult în cer Sfinții sunt uniți cu Domnul prin dragoste. Și această dragoste este nespus de dulce și vine de la Duhul Sfânt și toate puterile cerești sunt hrănite de ea.

Dumnezeu este iubire; și în sfinți Duhul Sfânt este iubire. Prin Duhul Sfânt Domnul este cunoscut. Prin Duhul Sfânt Domnul este mărit în ceruri. Prin Duhul Sfânt sfinții Îl slăvesc pe Dumnezeu, iar cu darurile Duhului Sfânt Domnul îi slăvește pe sfinți, și această slavă nu va avea sfârșit.

***

Mulți oameni cred că sfinții sunt departe de noi. Dar ei sunt departe de cei care s-au retras și foarte aproape de cei care păzesc poruncile lui Hristos și au harul Duhului Sfânt.

În cer totul trăiește și se mișcă prin Duhul Sfânt. Dar pe pământ este același Duh Sfânt. El trăiește în Biserica noastră; El trăiește în sacramente; El este în Sfintele Scripturi; El este în sufletele credincioșilor. Duhul Sfânt unește pe toți și, prin urmare, Sfinții sunt aproape de noi; și când ne rugăm lor, atunci în Duhul Sfânt ei aud rugăciunile noastre, iar sufletele noastre simt că se roagă pentru noi.

Atât de fericiți și binecuvântați suntem noi, creștinii ortodocși, că Domnul ne-a dat viață în Duhul Sfânt; și El ne înveselește sufletele. Dar trebuie să-L păzim cu înțelepciune, căci chiar și pentru un gând rău El părăsește sufletul, și atunci nu mai este dragoste de Dumnezeu cu noi; nu mai este îndrăzneală în rugăciune; nu mai este speranță puternică că vom primi ceea ce cerem.

***

Sfinții trăiesc într-o altă lume și acolo, prin Duhul Sfânt, văd slava lui Dumnezeu și frumusețea feței Domnului. Dar în același Duh Sfânt văd viața și faptele noastre. Ei cunosc necazurile noastre și aud rugăciunile noastre fierbinți. Trăind pe pământ, au învățat dragostea lui Dumnezeu de la Duhul Sfânt; și oricine are dragoste pe pământ trece cu ea în viața veșnică în Împărăția Cerurilor, unde dragostea crește și va fi desăvârșită. Și dacă aici dragostea nu poate uita un frate, atunci cu atât mai mult Sfinții nu ne uită și se roagă pentru noi.

***

Domnul a dat sfinților Duhul Sfânt, iar ei ne iubesc în Duhul Sfânt. Sufletele sfinților Îl cunosc pe Domnul și bunătatea Lui față de oameni și de aceea duhul lor arde de dragoste pentru oameni. Încă trăind pe pământ, nu puteau auzi despre omul păcătos fără întristare și, rugându-se, vărsau lacrimi pentru ei.

Duhul Sfânt i-a dus să se roage pentru întreaga lume și le-a dat izvoare de lacrimi. Duhul Sfânt le dăruiește aleșilor Săi atât de multă dragoste încât sufletele lor, ca o flacără, sunt cuprinse de dorința ca toți oamenii să fie mântuiți și să vadă slava Domnului.

***

Sfinții sfinți au ajuns în Împărăția Cerurilor și acolo privesc slava Domnului nostru Iisus Hristos; dar, prin Duhul Sfânt, văd și suferințele oamenilor de pe pământ. Domnul le-a dat un har atât de mare încât îmbrățișează întreaga lume cu dragoste. Ei văd și știu cât suntem epuizați de necazuri, cum ni s-au uscat flăcările, cum deznădejdea ne-a înlănțuit sufletele și mijlocesc neîncetat pentru noi înaintea lui Dumnezeu.

Sfinții se bucură de pocăința noastră și se întristează când oamenii Îl abandonează pe Dumnezeu și devin ca niște fiare fără minte. Le pare rău că oamenii trăiesc pe pământ, neștiind că, dacă s-ar iubi unii pe alții, atunci ar exista libertate de păcat pe pământ: iar acolo unde nu este păcat, este bucurie și veselie de la Duhul Sfânt, încât oriunde te uiți, totul este frumos, iar sufletul se întreabă de ce este atât de bun și Îl slăvește pe Dumnezeu.

***

Cheamă cu credință și roagă-te Maicii de Dumnezeu și Sfinților. Ei ne aud rugăciunile și ne cunosc chiar și gândurile.

Și nu vă mirați de aceasta. Întregul cer al Sfinților trăiește prin Duhul Sfânt și nimic în întreaga lume nu este ascuns de Duhul Sfânt. Și nu am înțeles mai înainte cum Sfinții locuitori ai cerului pot vedea viața noastră, dar când Maica Domnului m-a osândit de păcate, atunci mi-am dat seama că în Duhul Sfânt ne văd și ne cunosc întreaga viață.

***

Sfinții ascultă rugăciunile noastre și au puterea de la Dumnezeu să ne ajute. Întregul neam creștin știe acest lucru.

Părintele Roman, fiul părintelui Dositei, mi-a povestit că, atunci când era băiat în lume, a trebuit să traverseze Donul iarna, iar calul său s-a prins într-o groapă în gheață și a intrat sub gheață cu sania. El, un băiețel, a strigat: „Sfinte Nicolae, ajută-mă să scot calul afară”, și a tras de frâu, și astfel a scos calul și sania de sub gheață.

Și părintele Matei, care era din același sat cu mine, când era băiat, asemenea profetului David, păștea oile tatălui său. El însuși era înalt cât o oaie. Fratele său mai mare lucra de cealaltă parte a unui câmp mare. Deodată a văzut lupi

alergând spre Mișa, acesta era numele părintelui Matei în lume, și micuțul Mișa a strigat: „Sfinte Nicolae, ajută-mă”; și de îndată ce a strigat, lupii s-au întors și nu i-au făcut niciun rău nici lui, nici turmei. Și apoi, mult timp, în satul nostru au râs și au spus: „Mișa s-a speriat foarte tare de lupi, dar Sfântul Nicolae l-a salvat”.

Și cunoaștem multe cazuri când sfinții vin imediat în ajutorul nostru, de îndată ce îi chemăm. Din aceasta este evident că toate cerurile ne ascultă rugăciunile.

***

Sfinții sunt asemenea Domnului, dar toți oamenii care păzesc poruncile lui Hristos sunt asemenea Lui, iar cei care trăiesc după patimile lor și nu se pocăiesc sunt asemenea vrăjmașului. Cred că dacă această taină ar fi descoperită oamenilor, ar înceta să-I slujească vrăjmașului, ci fiecare s-ar strădui cu toată puterea să-L cunoască pe Domnul și să fie asemenea Lui.

***

Sfinții erau aceiași oameni ca noi toți. Mulți dintre ei veneau din păcate mari, dar prin pocăință au ajuns în Împărăția Cerurilor. Și toți cei care vin acolo, vin prin pocăință, pe care Domnul cel Milostiv ne-a dăruit-o prin suferințele Sale.

***

În Împărăția Cerurilor, unde este Domnul și Preacurata Lui Maică, trăiesc toți Sfinții. Sunt Sfinții Înaintași și Patriarhi, care și-au dus cu vitejie credința. Sunt Prorocii, care au primit Duhul Sfânt și cu cuvântul lor au chemat oamenii la Dumnezeu. Sunt Apostolii, care au murit pentru propovăduirea Evangheliei. Sunt Martirii, care și-au dat viața cu bucurie pentru dragostea lui Hristos. Sunt Ierarhii, care L-au imitat pe Domnul și au purtat povara oilor lor duhovnicești. Sunt Venerabilii Postitori și Nebuni pentru Hristos, care au biruit lumea cu isprăvile lor. Sunt toți drepții, care au păzit poruncile lui Dumnezeu și au biruit patimile.

Sufletul meu este atras acolo, către această minunată Adunare sfântă, pe care a adunat-o Duhul Sfânt. Dar îmi pare rău pentru asta. Pentru că nu am smerenie, Domnul nu-mi dă putere pentru ispravă, iar duhul meu slab se stinge ca o lumânare mică, ci duhul Sfinților ardea cu o flacără fierbinte și nu numai că nu se

stingea de vântul ispitelor, ci se aprindea și mai puternic. Mergeau cu picioarele pe pământ și lucrau cu mâinile, dar duhul lor locuia mereu în Dumnezeu și mintea lor nu voia să se smulgă de amintirea lui Dumnezeu. Din dragoste pentru Hristos, au îndurat toate necazurile de pe pământ și nu s-au temut de nicio suferință și astfel L-au slăvit pe Domnul. Pentru aceasta Domnul i-a iubit și i-a slăvit și le-a dăruit Împărăția veșnică cu Sine.

XIII

DESPRE PĂSTORI

APOSTOLII, după Înălțarea Domnului, s-au întors, precum se spune în Evanghelie, cu mare bucurie. (Luca 24:52)

Domnul știe ce bucurie le-a dat; și sufletele lor au experimentat această bucurie.

Prima lor bucurie a fost că au ajuns să-L cunoască pe Adevăratul Domn Isus Hristos.

A doua bucurie este că L-au iubit.

A treia bucurie este că au cunoscut viața cerească veșnică. Iar a patra bucurie este că și-au dorit mântuirea atât pentru lume, cât și pentru ei înșiși.

Și apoi s-au bucurat pentru că L-au cunoscut pe Duhul Sfânt și au văzut cum lucra El în ei.

Apostolii umblau pe pământ și vorbeau oamenilor despre Domnul și Împărăția Cerurilor, dar sufletele lor erau plictisite și însetate să-L vadă pe iubitul lor Domn și, de aceea, nu se temeau de moarte, ci o întâmpinau cu bucurie, iar dacă voiau să trăiască pe pământ, atunci numai de dragul oamenilor pe care îi iubeau.

Apostolii Îl iubeau pe Domnul și de aceea nu se temeau de nicio suferință. Îl iubeau pe Domnul, îi iubeau pe oameni și această iubire le-a alungat orice frică. Nu se temeau de suferință sau de moarte și de aceea Domnul i-a trimis în lume ca să-i lumineze pe oameni.

Și până în ziua de azi există călugări care experimentează dragostea lui Dumnezeu și se străduiesc pentru ea zi și noapte. Și ajută lumea cu rugăciunea și scrisul. Dar această grijă revine mai mult păstorilor Bisericii, care poartă în ei

înșiși un har atât de mare, încât dacă oamenii ar putea vedea slava acestui har, întreaga lume s-ar uimi de el; dar Domnul l-a ascuns, pentru ca slujitorii Săi să nu se mândrească, ci să fie mântuiți în smerenie.

***

Domnul îi cheamă pe episcopi să păstoreze turma Sa și le dăruiește în mod gratuit harul Duhului Sfânt. Duhul Sfânt, se spune, a pus episcopi în Biserică și, în Duhul Sfânt, ei au puterea de a lega și dezlega păcatele. Noi suntem oile Domnului, pe care El i-a iubit până la sfârșit și ne-a dat păstori sfinți.

Ei sunt urmașii Apostolilor și, prin harul dat lor, ne conduc la Hristos. Ne învață pocăința; ne învață să păzim poruncile Domnului. Ne spun cuvântul lui Dumnezeu, ca să-L putem cunoaște pe Domnul. Ne călăuzesc pe calea mântuirii și ne ajută să ne înălțăm la înălțimile duhului smerit al lui Hristos. Ei adună în turma Bisericii oile îndurerate și pierdute ale lui Hristos, pentru ca sufletele lor să găsească odihnă în Dumnezeu.

Ei se roagă lui Dumnezeu pentru noi, ca toți să ne mântuim. Ei, ca prieteni ai lui Hristos, îl pot implora pe Domnul: pentru cei vii să ceară smerenie și harul Duhului Sfânt; pentru cei plecați - iertarea păcatelor; pentru Biserică - pace și libertate.

Ei poartă Duhul Sfânt în ei înșiși și, prin Duhul Sfânt, ne iartă păcatele. Au ajuns să-L cunoască pe Domnul prin Duhul Sfânt și, asemenea îngerilor, Îl contemplă pe Dumnezeu cu mintea lor. Sunt suficient de puternici pentru a ne smulge mintea de pământ și a o lega de Domnul.

Se întristează când văd că Îl jignim pe Dumnezeu și nu-I permitem Duhului Sfânt să locuiască în noi. Necazurile întregului pământ cad asupra lor, iar sufletele lor sunt atrase de dragostea lui Dumnezeu și se roagă neîncetat să ceară mângâierea noastră în necazuri și pace pentru întreaga lume.

Cu rugăciunile lor fierbinți, ei ne îndeamnă să-I slujim lui Dumnezeu în smerenie și dragoste.

Pentru smerenia și dragostea lor față de oameni, Domnul îi iubește. Sunt în mare muncă și isprăvi și pentru aceasta sunt îmbogățiți de mintea Sfinților, pe care îi imită în viața lor.

Domnul ne-a iubit atât de mult încât a suferit pentru noi pe cruce; și suferințele Lui au fost atât de mari încât nu le putem înțelege, pentru că Îl iubim atât de puțin pe Domnul. Așadar, păstorii noștri spirituali suferă pentru noi, deși adesea nu vedem suferințele lor. Și cu cât este mai mare dragostea păstorului, cu atât sunt mai mari suferințele Lui; și noi, oile, trebuie să înțelegem acest lucru și să ne iubim și să ne onorăm păstorii.

Fraților, să rămânem în ascultare față de păstorii noștri, și atunci va fi pace generală, iar Domnul, prin Duhul Sfânt, va fi cu noi toți.

***

O persoană mare este un preot, un slujitor la Tronul lui Dumnezeu. Oricine îl insultă, insultă Duhul Sfânt care locuiește în el.

Ce să spunem despre episcop? Episcopilor li s-a dat marele har al Duhului Sfânt; sunt puși deasupra tuturor; ei, asemenea vulturilor, se înalță spre înălțimi și de acolo văd spațiul infinit și, cu mintea teologiei, păstoresc turma lui Hristos.

***

Se spune că Duhul Sfânt a pus episcopi în Biserică ca să păstoreze turma Domnului (Faptele Apostolilor 20:28); și dacă oamenii ar înțelege aceasta, i-ar iubi pe păstori cu mare dragoste și s-ar bucura în sufletele lor la vederea unui păstor. Cel ce poartă harul Duhului Sfânt în sine știe despre ce vorbesc.

Un bărbat smerit și blând mergea cu soția și cei trei copii ai săi. Au întâlnit un episcop care mergea într-o trăsură, iar când țăranul a început să i se încline cu respect, l-a văzut pe episcopul binecuvântător în focul binecuvântat.

Dar cineva va întreba: „Dacă Duhul Sfânt a numit episcopi și îi guvernează, atunci de ce nu avem pace și nu prosperăm?”

Pentru că gândim greșit despre autoritatea stabilită de Dumnezeu și, prin aceasta, devenim neascultători. Dar dacă ne-am preda voinței lui Dumnezeu, am izbuti curând, pentru că Domnul iubește un suflet smerit și ascultător și El Însuși îl călăuzește, iar pe cel neascultător El așteaptă cu răbdare și milă să se îndrepte. Domnul învață cu înțelepciune sufletul cu harul Său, ca un bun

învățător și un tată. Dar chiar și un tată greșește, dar Domnul este întotdeauna adevărat; și învățătorul nu știe totul, ci Domnul este omniscient.

Toate necazurile noastre vin din faptul că nu îi întrebăm pe bătrânii noștri, care sunt numiți să ne conducă, iar pastorii nu-L întreabă pe Domnul cum să acționeze. Dacă Adam L-ar fi întrebat pe Domnul când Eva i-a dat fructul să guste, Domnul l-ar fi luminat și Adam nu ar fi păcătuit. Și voi spune despre mine: toate păcatele și greșelile mele au fost pentru că în ceasul ispitei și al nevoii nu L-am chemat pe Domnul; dar acum am învățat să implor bunătatea lui Dumnezeu, iar Domnul mă ocrotește prin rugăciunile părintelui meu duhovnic.

Tot așa și episcopii, deși au darul Duhului Sfânt, nu înțeleg totul așa cum ar trebui și, de aceea, în ceasul de nevoie, trebuie să caute iluminarea de la Domnul; ci acționează după propria lor minte și, prin urmare, jignesc mila lui Dumnezeu și seamănă confuzie. Cuviosul Serafim spune că atunci când dădea sfaturi din propria minte, existau greșeli; și greșelile pot fi mici și pot fi mari. Așadar, fiecare trebuie să învețe să cunoască voia lui Dumnezeu; și dacă nu învățăm, atunci nu vom cunoaște niciodată această cale.

Domnul a zis: „Cheamă-Mă în ziua necazului tău și te voi izbăvi, și Mă vei slăvi” (Ps. 49:15). Domnul luminează omul prin Duhul Sfânt; și fără Duhul Sfânt nimeni nu poate înțelege corect. Înainte de venirea Duhului Sfânt, nici Apostolii nu erau puternici și înțelepți, încât Domnul le-a zis: „Până când vă voi răbda?” (Matei 17:17).

***

Domnul a dat Sfintei Biserici păstori, care slujesc după chipul lui Hristos și li s-a dat puterea de a ierta păcatele prin Duhul Sfânt.

Poate vă gândiți: cum poate un episcop, un duhovnic sau un preot să aibă Duhul Sfânt când îi place să mănânce și are alte neputințe? Dar vă voi spune: acest lucru este posibil dacă nu primește gânduri rele; astfel încât, deși are vreun viciu, acest lucru nu împiedică harul să locuiască în sufletul său, așa cum un pom verde are niște ramuri uscate, dar acestea nu-i fac rău și aduce rod; sau este mult grâu în câmp și, deși există neghină printre el, acest lucru nu-l împiedică să crească.

Despre părinții spirituali

În timpul Postului Mare, la Vecernie, în Vechea Rusică de Munte, Domnul a îngăduit unui călugăr să-l vadă pe ieroschimonahul Avraam după chipul lui Hristos. Părintele duhovnic stătea într-un epitrahil și asculta spovedanii. Când călugărul a intrat în spovedanie, l-a văzut pe părintele duhovnic, un bătrân cu părul cărunt, că fața lui era tânără, ca a unui băiat, și strălucea din tot sufletul și arăta ca Hristos. Atunci călugărul a înțeles că părintele duhovnic stătea (și slujea) în Duhul Sfânt și prin Duhul Sfânt păcatele pocăitului sunt iertate.

Dacă oamenii ar vedea în ce slavă slujește preotul, ar cădea din această viziune; iar dacă preotul însuși s-ar vedea pe sine în ce slavă cerească stă (își îndeplinește slujba), ar deveni un mare ascet, pentru a nu ofensa în niciun fel harul Duhului Sfânt care locuiește în el.

În timp ce scriu aceste rânduri, duhul meu se bucură că păstorii noștri sunt asemenea Domnului Iisus Hristos. Dar noi, oile, deși avem puțin har, suntem totuși asemenea Domnului. Oamenii nu cunosc această taină, dar Ioan Teologul a spus clar: „Să fim asemenea Lui”, și aceasta nu numai după moarte, ci și acum, căci Domnul cel Milostiv a dat Duhul Sfânt pământului, iar Duhul Sfânt locuiește în Biserica noastră; El locuiește în păstorii fără prihană; El locuiește în inimile credincioșilor; El învață sufletul să facă ispravă; El dă putere să împlinească poruncile Domnului; El ne călăuzește în tot adevărul; El a împodobit omul în așa fel încât omul a devenit asemenea Domnului.

***

Trebuie să ne amintim întotdeauna că un părinte duhovnic își săvârșește slujba în Duhul Sfânt și, de aceea, trebuie să-L cinstim. Credeți-mă, fraților, că dacă se întâmplă ca cineva să moară în prezența unui părinte duhovnic, iar muribundul îi spune părintelui duhovnic: „Sfinte Părinte, binecuvântează-mă să-L văd pe Domnul în Împărăția Cerurilor”. Și părintele duhovnic spune: „Du-te, copilule, și vezi-L pe Domnul”; atunci se va face după binecuvântarea părintelui duhovnic, pentru că Duhul Sfânt este același în cer și pe pământ.

***

Rugăciunile unui părinte duhovnic au o mare putere. Am suferit mult din cauza demonilor pentru mândria mea, dar Domnul m-a smerit și m-a iertat pentru

rugăciunile părintelui meu duhovnic, iar acum Domnul mi-a descoperit că Duhul Sfânt se odihnește asupra lor și de aceea îi cinstesc mult pe părinții duhovnici. Pentru rugăciunile lor primim harul Duhului Sfânt și bucurie în Domnul, Care ne iubește și ne-a dat tot ce este necesar pentru (mântuirea) sufletului.

***

Dacă o persoană nu-i spune totul duhovnicului său, atunci calea lui este strâmbă și nu duce la mântuire, dar cel care spune totul va merge drept în Împărăția Cerurilor.

Un călugăr m-a întrebat: „Spune-mi, ce ar trebui să fac ca să-mi îmbunătățesc viața?" Îi plăcea să mănânce mult și la momentul nepotrivit. I-am spus: „Scrie în fiecare zi cât ai mâncat și ce ai crezut, iar seara citește-i duhovnicului tău." Mi-a spus: „Nu pot face asta".

Așadar, nu a putut depăși mica rușine de a-și mărturisi slăbiciunea și, prin urmare, nu s-a îndreptat și a murit în urma unui accident vascular cerebral. Domnul să-l ierte pe fratele nostru și să ne mântuiască de o astfel de moarte.

***

Cel ce vrea să se roage neîncetat trebuie să fie curajos și înțelept și să-l întrebe pe duhovnicul său despre orice. Și dacă însuși duhovnicul nu a trecut prin experiența rugăciunii, atunci cere oricum, și pentru smerenia ta Domnul va avea milă de tine și te va păzi de orice neadevăr; dar dacă crezi că duhovnicul este lipsit de experiență, că este în deșertăciune, eu însumi mă voi lăsa călăuzit de cărți, atunci ești pe o cale periculoasă și nu ești departe de amăgire. Cunosc mulți care au fost atât de înșelați în gândurile lor și nu au reușit din cauza disprețului lor față de duhovnicul. Ei uită că în sacrament acționează harul Duhului Sfânt, care ne mântuiește. Astfel, vrăjmașul îi înșală pe asceți, încât nu există cărți de rugăciuni, ci Duhul Sfânt înțelepcește sufletul atunci când ascultăm sfaturile păstorilor noștri.

***

Duhul Sfânt acționează prin duhovnicul în sacrament și, de aceea, atunci când îl părăsești pe duhovnicul, sufletul își simte reînnoirea cu pace și dragoste față de aproapele, dar dacă îl părăsești pe duhovnicul nedumerit, înseamnă că te-ai spovedit necurat și nu l-ai iertat din adâncul inimii pe fratele tău pentru păcatele sale.

***

Un părinte duhovnic ar trebui să se bucure când Domnul îi aduce un suflet spre pocăință și, după harul dat lui, să vindece acel suflet și pentru aceasta va primi mare milă de la Dumnezeu, ca un bun păstor al oilor sale.

XIV

DESPRE CĂLUGĂRI

UNII spun că monahii ar trebui să slujească lumii, ca să nu mănânce prost pâinea oamenilor **[** degeaba **]** ; dar trebuie să înțelegem ce este această slujbă și cum ar trebui un călugăr să ajute lumea.

Un călugăr este un războinic al rugăciunii pentru întreaga lume; el plânge pentru întreaga lume; și aceasta este principala sa lucrare.

Cine îl face să plângă pentru întreaga lume?

Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, îndeamnă. El dăruiește monahului dragostea Duhului Sfânt, iar din această dragoste inima monahului este mereu întristată pentru oameni, pentru că nu toți sunt mântuiți. Domnul Însuși a fost atât de întristat pentru oameni încât S-a dat morții pe cruce. Și Maica Domnului a purtat aceeași tristețe pentru oameni în inima Sa. Și Ea, asemenea Fiului Ei Iubit, a dorit mântuirea pentru toți până la sfârșit.

Domnul a dat același Duh Sfânt Apostolilor și Sfinților noștri Părinți și păstorilor Bisericii. Aceasta este slujirea noastră față de lume. Și de aceea nici păstorii Bisericii, nici monahii nu trebuie să se ocupe de treburi lumești, ci să o imite pe Maica Domnului, care în templu, în „Sfânta Sfintelor”, zi și noapte s-a închinat legii Domnului și a rămas în rugăciune pentru oameni.

Nu este treaba unui călugăr să slujească lumii cu lucrul mâinilor sale. Aceasta este treaba celor lumești. Omul lumesc se roagă puțin, dar călugărul neîncetat. Datorită călugărilor, rugăciunea nu încetează niciodată pe pământ; și în aceasta constă folosul întregii lumi, căci lumea stă prin rugăciune; iar când rugăciunea slăbește, atunci lumea piere.

Și ce poate face un călugăr cu mâinile sale? Va câștiga o rublă într-o zi; ce înseamnă asta pentru Dumnezeu? În același timp, un gând plăcut lui Dumnezeu face minuni. Vedem asta din Scripturi.

Prorocul Moise s-a rugat cu mintea, iar Domnul i-a zis: „Moise, de ce strigi către Mine?” și i-a izbăvit pe israeliți de la pieire (Exod 14:15). Antonie cel Mare a ajutat lumea cu rugăciunea, nu cu mâinile. Cuviosul Serghie a ajutat poporul rus să se elibereze de jugul tătar cu post și rugăciune. Cuviosul Serafim s-a rugat cu mintea, iar Duhul Sfânt s-a pogorât peste Motovilov. Și aceasta este lucrarea monahilor.

Dar dacă un călugăr este neglijent și nu a atins ca sufletul său să-L cugete mereu pe Domnul, atunci să slujească străinilor și să-i ajute pe cei lumești în ostenelile sale; și aceasta este plăcut lui Dumnezeu; dar să știți că aceasta este departe de monahism.

***

Un călugăr trebuie să lupte cu patimile și, cu ajutorul lui Dumnezeu, să le învingă. Un călugăr este uneori binecuvântat în Dumnezeu și trăiește ca în raiul lui Dumnezeu, iar alteori plânge pentru întreaga lume, pentru că vrea ca toți oamenii să se mântuiască.

Astfel, Duhul Sfânt l-a învățat pe monah să-L iubească pe Dumnezeu și să iubească lumea.

Ați putea spune că acum nu mai există călugări care să se roage pentru întreaga lume; dar eu vă voi spune că atunci când nu vor mai fi rugători pe pământ, lumea se va sfârși, vor veni mari dezastre; ele există deja acum.

Lumea stă la baza rugăciunilor Sfinților; iar monahul este chemat să se roage pentru întreaga lume. Aceasta este slujba lui și, de aceea, nu-l împovărați cu griji lumești. Un monah trebuie să trăiască în abstinență continuă, iar dacă este ocupat cu griji lumești, este silit să mănânce mai mult; și acesta este răul

general, pentru că atunci când mănâncă prea mult, nu se mai poate ruga așa cum ar trebui, căci harului îi place să trăiască într-un trup uscat.

***

Lumea crede că monahii sunt o rasă deșartă. Dar în zadar cred asta. Nu știu că un monah este un rugător pentru întreaga lume; nu-i văd rugăciunile și nu știu cu câtă bunăvoință le primește Domnul. Monahii duc o luptă grea cu patimile și pentru această luptă vor fi mari înaintea lui Dumnezeu.

Eu însumi nu sunt vrednic să fiu numit călugăr. Am trăit într-o mănăstire mai bine de patruzeci de ani și m-am înscris ca novice; dar cunosc călugări care sunt apropiați de Dumnezeu și de Maica Domnului. Domnul este atât de aproape de noi; mai aproape decât aerul pe care îl respirăm. Aerul intră în trupul nostru și ajunge la inimă, dar Domnul locuiește în însăși inima omului: „Voi locui în ei și voi umbla... și le voi fi Tată, iar ei Îmi vor fi fii și fiice, zice Domnul” (2 Corinteni 6, 16-18).

Aceasta este bucuria noastră: Dumnezeu este cu noi și în noi.

Știe toată lumea asta? Din păcate, nu toată lumea, ci doar cei care s-au smerit înaintea lui Dumnezeu și s-au dezbrăcat de propria lor voință, pentru că Dumnezeu se împotrivește celor mândri și trăiește numai în inima smerită. Domnul Se bucură când ne amintim de mila Lui și devenim asemenea Lui cu smerenia noastră.

***

Așa cum inimile lui Luca și ale Cleopa ardeau când Domnul umbla cu ei, tot așa acum inimile multor călugări ard de dragoste pentru Domnul, iar sufletele lor, în smerenie duhului și dragoste, s-au lipit de Unicul Dumnezeu. Dar sufletul unui călugăr care are o atașare de bani, sau de lucruri, sau în general de orice lucru pământesc, nu-L poate iubi pe Dumnezeu așa cum se cuvine, pentru că mintea lui este împărțită atât față de Dumnezeu, cât și față de lucruri, iar Domnul a spus că nu putem sluji la doi stăpâni. Așadar, mințile oamenilor lumești sunt ocupate cu pământul și, de aceea, nu-L pot iubi pe Dumnezeu așa cum Îl iubesc călugării.

Un monah, deși se gândește la lucrurile pământești, atât cât este necesar pentru viața trupului, dar duhul său arde de dragoste pentru Dumnezeu; deși lucrează

cu mâinile sale, dar cu mintea sa rămâne în Dumnezeu. După cum Sfinții Apostoli vorbeau oamenilor, dar sufletul lor era cu totul în Dumnezeu, căci Duhul lui Dumnezeu locuia în ei și le cârmuia mintea și inima, tot așa un monah, deși stă cu trupul său într-o chilie mică și săracă, dar cu duhul său contemplă măreția lui Dumnezeu. Își păstrează conștiința curată în toate: cum să nu jignească pe fratele său în niciun fel; cum să nu întristeze pe Duhul Sfânt din sine cu vreun gând rău. Își smerește sufletul și cu smerenie alungă vrăjmașii de la sine și de la acei oameni care îi cer rugăciunile.

***

Există călugări care Îl cunosc pe Dumnezeu și o cunosc pe Maica Domnului și pe Sfinții Îngeri și Raiul; dar cunosc și demonii și chinurile iadului; și știu aceasta din experiență.

În Duhul Sfânt sufletul Îl cunoaște pe Dumnezeu. Duhul Sfânt dăruiește, pe cât este posibil, să cunoaștem aici plinătatea bucuriei cerești, pe care omul fără harul lui Dumnezeu nu o poate purta, ci va muri.

Din multă experiență, călugărul poartă război cu dușmanii mândri, iar Duhul Sfânt îl învață și îl instruiește și îi dă puterea să-i învingă. Călugărul înțelept respinge orice aroganță și mândrie cu smerenie. El spune:

„Nu sunt vrednic de Dumnezeu și de Paradis. Sunt vrednic de chinurile Iadului și voi arde în foc pentru totdeauna. Sunt cu adevărat cel mai rău dintre toți și nevrednic de milă.”

Duhul Sfânt ne învață să ne gândim la noi înșine în felul acesta; iar Domnul Se bucură de noi atunci când ne smerim și ne condamnăm și dăruiește harul Său sufletului.

Cel ce s-a smerit pe sine, și-a învins vrăjmașii. Cel ce în inima lui se socotește vrednic de focul veșnic, *niciun vrăjmaș nu se poate apropia de el* și atunci nu mai sunt gânduri lumești în suflet, ci toată mintea și toată inima rămân în Dumnezeu. Iar cel ce a ajuns să cunoască pe Duhul Sfânt și a învățat smerenia de la El, a devenit asemenea Învățătorului său Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, și se aseamănă cu El.

***

Noi toți, urmașii lui Hristos, poporul ales al lui Dumnezeu, mai ales monahii, luptăm împotriva vrăjmașului. Suntem în război, iar lupta noastră se dă în fiecare zi și în fiecare ceas. Și pe cine iubește să-și taie voința, vrăjmașul nu-l va birui; iar pentru a birui pe vrăjmaș, trebuie să învețe smerenia lui Hristos; și a cărui suflet a dobândit această smerenie, a biruit pe vrăjmaș.

Dar să nu disperăm, căci Domnul este infinit de milostiv și ne iubește.

***

Dumnezeu, prin harul Duhului Sfânt, dă sufletului să știe ce fel de rugăciune este introductivă, care este medie și care este perfectă. Dar Domnul aude rugăciunea perfectă nu pentru că sufletul este perfect, ci pentru că El este milostiv și vrea, ca o mamă iubitoare, să mângâie sufletul, astfel încât să ardă și mai mult și să nu cunoască odihnă nici ziua, nici noaptea.

Rugăciunea curată necesită liniște sufletească, iar liniștea sufletească nu poate fi atinsă fără ascultare și abținere.

Sfinții Părinți au pus ascultarea mai presus de post și rugăciune, deoarece fără ascultare omul se poate considera ascet și om al rugăciunii, dar cel care și-a tăiat voința în toate înaintea părintelui stareț și duhovnic are o minte curată.

Un călugăr neascultător nu va ști niciodată ce este rugăciunea curată. Un călugăr mândru, căruia îi place să-și facă voia, chiar dacă ar fi trăit într-o mănăstire o sută de ani, nu va cunoaște nimic duhovnicesc, pentru că prin neascultare îi insultă pe bătrâni, iar în persoana lor - pe Dumnezeu.

Vai de călugărul care nu ascultă de bătrâni. Mai bine ar fi pentru el să rămână în lume. Dar chiar și în lume oamenii ascultă de părinții lor și își respectă bătrânii, se supun superiorilor lor și se supun autorităților.

Vai de noi! Domnul, Împăratul cerului și al pământului și al întregii lumi, S-a smerit și a ascultat de Maica Sa și de Sfântul Iosif, dar noi nu vrem să ascultăm de starețul pe care Domnul îl iubește și căruia ne-a încredințat. Și dacă starețul este rău, atunci, deși aceasta este o mare durere pentru novice, novicele trebuie să se roage pentru el lui Dumnezeu cu smerenie a duhului, și atunci Domnul va avea milă de novice și de stareț.

Unii călugări nu sunt pașnici și dau motive: fie ascultarea **[** În acest caz, ascultarea este înțeleasă ca fiind lucrarea sau slujba încredințată

călugărului **]** este rea, fie chilia este rea, fie starețul **[** Numele - Stareț în conștiința bisericească rusă este folosit în principal în legătură cu asceții care au trecut printr-o lungă încercare, care au experimentat războiul spiritual, care au dobândit darul discernământului prin multe isprăvi, care sunt în sfârșit capabili să înțeleagă voia lui Dumnezeu în om prin rugăciune, adică, într-o oarecare măsură au primit darul previziunii și, prin urmare, sunt capabili să-i călăuzească spiritual pe cei care se îndreaptă către ei. Dar pe Athos, numele - stareț, ca unul onorific, a dobândit alte semnificații, ca să spunem așa, locale. În schitul cenobitic rusesc al Sfântului Apostol Andrei, Starețul este numit Egumen. În „chilie" - starețul „chiliei" (o mică mănăstire subordonată unei mănăstiri). Membrii Consiliului sau ai Consiliului Bătrânilor sunt numiți „bătrâni de catedrală". Adesea, un călugăr ascet bătrân este numit stareț. În Mănăstirea Panteleimon, călugării subordonați, ca semn de respect, își numesc superiorul, adică seniorul responsabil de atelierul sau slujba la care este numit călugărul, prezbiter. De-a lungul timpului, acest titlu onorific a fost stabilit în Mănăstire pentru seniorii atelierelor sau slujbelor. În acest caz, Starețul Siluan se referă la acest ultim sens, local, monahal al cuvântului. **]** cu un caracter dificil. Dar ei nu înțeleg că nu chilia este de vină, nici ascultarea, nici prezbiterul, ci sufletul bolnav. Unui suflet mândru nu-i place nimic, dar totul va fi bine pentru cel smerit.

Dacă șeful tău este rău, roagă-te pentru el și vei avea pace în sufletul tău. Dacă chilia ta este rea, sau nu-ți place ascultarea, sau boala te apasă, gândește-te: „Domnul mă vede și cunoaște situația mea; de aceea, aceasta este plăcut lui Dumnezeu" și vei fi împăcat. Dacă sufletul nu se predă voinței lui Dumnezeu, nu va fi niciodată împăcat, chiar dacă postește și se roagă. Cel care învinovățește oamenii pentru că îl mustrează nu știe că sufletul său este bolnav și că mustra nu este de vină. Cel care iubește să-și facă voia sa nu este deloc înțelept, dar cel care este ascultător va prospera curând, pentru că Domnul îl iubește. Cel care are chiar și puțin har al Duhului Sfânt iubește orice autoritate stabilită de Dumnezeu și o ascultă cu bucurie spre slava lui Dumnezeu. În Biserica noastră acest lucru este cunoscut de Duhul Sfânt, iar Părinții au scris despre asta.

***

Este imposibil să ne păstrăm pacea sufletească dacă nu veghem asupra minții, adică dacă nu alungăm gândurile care nu-I plac lui Dumnezeu și, dimpotrivă, ne ținem de gândurile care-I sunt plăcute lui Dumnezeu. Trebuie să privim cu mintea noastră în inimă, ca să vedem ce se întâmplă acolo: cu pace sau nu. Dacă nu, atunci ia aminte unde ai păcătuit. Pentru pacea sufletească, trebuie să fim abținuți, pentru că pacea se pierde și din trupul nostru. Nu trebuie să fim curioși; nu trebuie să citim ziare sau cărți lumești, care golesc sufletul și aduc

deznădejde și confuzie. Nu-i judecați pe alții, căci se întâmplă adesea ca, fără să cunoască o persoană, să o vorbească de rău, dar este ca un înger la minte. Nu încerca să cunoști treburile altora, afară de ale tale; îngrijește-te doar de ceea ce ți-au încredințat bătrânii și atunci, pentru ascultare, Domnul te va ajuta cu harul Său și vei vedea în sufletul tău roadele ascultării: pacea și rugăciunea neîncetată. Harul lui Dumnezeu în viața de comunitate se pierde mai ales pentru că nu am învățat să ne iubim fratele după porunca Domnului. Dacă fratele tău te jignește și în acel moment primești un gând de mânie față de el, sau îl condamni, sau îl urăști, atunci vei simți că harul a dispărut și pacea a dispărut. Pentru liniștea sufletească, trebuie să-ți antrenezi sufletul să-l iubească pe cel care te-a jignești și să te rogi imediat pentru el. Sufletul nu poate avea pace dacă nu-I cere Domnului din toată puterea darul de a iubi toți oamenii. Domnul a spus: „Iubiți-vă vrăjmașii”, iar dacă nu ne iubim vrăjmașii, atunci nu va fi pace în sufletele noastre. Este necesar să dobândim ascultare, smerenie și dragoste, altfel toate isprăvile și privegherile noastre mari vor fi zadarnice. Un bătrân a avut următoarea vedenie: un om turna apă într-un jgheab, care avea o gaură în fund; omul muncea din greu, dar apa continua să curgă, iar jgheabul rămânea gol. Așadar, trăim într-o ispravă, dar ne lipsește o virtute și, din cauza ei, sufletul rămâne gol.

***

O, fraților, asceți ai lui Hristos, să nu ne lenevim în lupta și în rugăciune, ci să fim zeloți toată viața. Am cunoscut mulți monahi care au venit cu un suflet fierbinte, dar apoi și-au pierdut râvna cea dintâi, dar cunosc și pe cei care au păstrat-o până la sfârșit.

Pentru a păstra râvna, trebuie să ne amintim neîncetat de Domnul și să ne gândim: mi-a venit sfârșitul și acum trebuie să mă înfățișez înaintea Judecății lui Dumnezeu. Și dacă sufletul este neîncetat pregătit pentru moarte, atunci nu se va mai teme de moarte, ci va veni la o rugăciune smerită de pocăință, iar din duhul pocăit mintea ta se va curăți și nu va mai fi ademenită de lume și vei iubi pe toți și vei vărsa lacrimi pentru oameni. Dar când vei primi aceasta, atunci să știi că acesta este un dar al milei lui Dumnezeu, iar omul în sine nu este nimic, un pământ păcătos.

***

Am văzut oameni care au venit la mănăstire buni, dar apoi s-au stricat; am văzut și pe cei care au venit răi, dar apoi au devenit smeriți și blânzi, încât sufletul se bucură să-i privească. Cunosc un călugăr care, când era tânăr, umbla prin sat ca să nu vadă ispita, iar recent, timp de două ore, a privit cu sârguință lumea și el însuși mi-a spus că iubește lumea. Astfel, sufletul unui călugăr se poate schimba și se poate întoarce către lume. Și totuși, el a venit la mănăstire ca un tânăr de șaptesprezece ani și a trăit în Lăcaș timp de 35 de ani. Din aceasta este clar cât de mult trebuie să ne temem că focul care ne-a obligat să părăsim lumea și să-L iubim pe Domnul nu se stinge în noi.

***

Mulți călugări cunosc harul Duhului Sfânt. Duhul Sfânt este dulce și atât de drag sufletului, încât la vederea unei fecioare frumoase, bărbatul rămâne nemișcat față de poftă; dar cel care are har doar în suflet se teme totuși de păcat, pentru că simte că păcatul încă trăiește în el și patimile îl atrag încă.

Noi, călugării, ducem un război spiritual. Un militar, mergând la Salonic, a venit la magazinul meu. Sufletul meu l-a iubit și i-am spus: „Roagă-te să fie mai puține necazuri”. Și el mi-a răspuns: „Am învățat să mă rog în război. Am fost în multe bătălii mari; mitralii au explodat în jurul meu, dar am rămas în viață... M-am rugat lui Dumnezeu așa: «Doamne, miluiește-te». Și m-am uitat la el când a arătat cum se roagă și s-a văzut clar că era complet pierdut în rugăciune; și Domnul l-a păzit.

Așa se ruga el în nevoie, în război, unde doar trupul este ucis, dar noi, călugării, avem un alt război, în noi, și sufletul poate pieri; de aceea trebuie să ne rugăm și mai mult și mai fierbinte, ca sufletul să fie cu Domnul. Nu trebuie doar să apelăm la El, ci să fim și neîncetat în El; așa cum Îngerii Îi slujesc întotdeauna lui Dumnezeu cu mintea lor, tot așa călugărul trebuie să rămână mereu cu mintea în Dumnezeu și să studieze legea Lui zi și noapte.

***

Legea lui Dumnezeu este ca o grădină mare și frumoasă, în care locuiește Însuși Domnul și toți Sfinții Săi: Proroci, Apostoli, Ierarhi, Martiri, Venerabilii postitori smeriți; și toți aceștia sunt adunați în mod minunat prin mila lui Dumnezeu; și sufletul se bucură de această sfântă, mare și minunată Adunare.

Mulți doresc să-L cunoască și să-L vadă pe rege, care este un om muritor; dar a-L cunoaște pe Domnul, Regele slavei veșnice, este mai scump decât orice altceva.

O, fraților, citiți mai mult Evanghelia, Epistolele Apostolilor și (Lucrările) Sfinților Părinți; prin această învățătură sufletul ajunge să-L cunoască pe Dumnezeu, iar mintea se ocupă atât de mult de Domnul, încât lumea este complet uitată, ca și cum nu v-ați fi născut în ea.

***

Domnul ne-a dat Evanghelia și vrea să o urmăm, dar pe lângă aceasta Domnul ne învață prin harul Său; însă, nu toți pot înțelege aceasta, ci doar rari, cei care s-au dezbrăcat cu smerenie de propria lor voință; trebuie să-i întrebăm pe sfinții părinți duhovnicești, iar ei ne vor călăuzi la Hristos, pentru că lor li s-a dat harul de a lega și de a dezlega. Veniți la părintele duhovnic cu credință și veți primi raiul.

***

Este bine ca un călugăr să fie ascultător și să mărturisească cu curățenie, pentru ca părintele duhovnic să știe ce gânduri iubește sufletul său. Un astfel de călugăr va fi mereu împăcat în Dumnezeu, iar gânduri dumnezeiești se vor naște în sufletul său, iar mintea sa va fi luminată de aceste gânduri, iar inima sa va fi împăcată în Dumnezeu.

Un astfel de călugăr trăiește pe pământ printre ispite și tot felul de încercări, dar nu se teme de nimic, căci sufletul său s-a întărit în Dumnezeu și L-a iubit, iar toată dorința lui este să-și smerească sufletul, pentru că Domnul iubește un suflet smerit, iar sufletul știe ce vrea Domnul de la el, pentru că Domnul este Învățătorul lui.

***

Și în vremea noastră există încă mulți asceți care sunt plăcuți lui Dumnezeu, deși nu săvârșesc minuni văzute.

Dar iată o minune a lui Dumnezeu care poate fi văzută în sufletul nostru: dacă sufletul tău se smerește așa cum se cuvine, atunci Domnul Cel Milostiv îi dăruiește mare bucurie și tandrețe; dar dacă sufletul se înclină treptat spre mândrie, atunci cade în deznădejde și tristețe. Dar numai cei care se străduiesc știu despre aceasta.

***

Dacă vii la Locuință, iubindu-L pe Domnul chiar și într-o măsură mică, și crezi că Domnul te-a adus aici și că El îi călăuzește pe bătrânii tăi, atunci harul lui Dumnezeu va locui în tine și Domnul îți va da pace și deosebire a binelui și a răului, iar sufletul tău va căuta binele în fiecare zi și în fiecare ceas, pentru că s-a desfătat în legea lui Dumnezeu.

Dacă ai intrat în Cămin, atunci fii plin de curaj și nu-ți tulbura sufletul.

Dacă slujești la un han, atunci fii ca Avraam, care a avut onoarea să primească trei străini minunați. Slujește cu smerenie și bucurie părinților, fraților și străinilor și vei primi răsplata lui Avraam.

Dacă suferiți ispite la lucru printre frați, atunci fiți ca nebunii pentru Dumnezeu: ei se rugau pentru cei care provocau ispite și pentru această dragoste Domnul le-a dat harul Duhului Sfânt și le-a fost ușor să trăiască cu oamenii și să îndure tot felul de necazuri. Pe cel care este în ascultare, chiar dacă uneori se poate distrage, Domnul este milostiv față de el; dar cel ascultător însuși alungă harul lui Dumnezeu.

Dacă tăci în chilia ta, atunci imită tăcerea Marelui Arsenie, pentru ca corabia sufletului tău să fie călăuzită de Duhul Sfânt.

Dacă treci printr-o perioadă dificilă, amintește-ți de cuvintele milostive ale Domnului: „Veniți la Mine, toți cei trudiți și împovărați, și Eu vă voi da odihnă” (Matei 2:28). Sufletul primește această pace în Duhul Sfânt pentru pocăință.

Domnul iubește sufletul care Îl caută din toată inima, căci El a zis: „Îi iubesc pe cei ce Mă iubesc, și cei ce Mă caută vor găsi har” (Proverbe 8:17). Și acest har atrage sufletul să-L caute pe Dumnezeu cu lacrimi.

Despre administratorul mănăstirii

MULȚI CĂLUGĂRI spun că administratorul nu are timp să se roage și că nu își poate păstra pacea sufletească, pentru că trebuie să fie cu oamenii toată ziua. Dar eu voi spune că, dacă iubește oamenii și se gândește la lucrătorii săi: „Domnul iubește creația Sa”, atunci Domnul îi va da rugăciune neîncetată, căci Domnului totul îi este cu putință.

Economistul trebuie să-și iubească și să-și compătimească lucrătorii și să se roage pentru ei:

„Doamne, înveselește sufletele întristate ale acestor oameni săraci; trimite asupra lor Duhul Tău, Sfântul Mângâietor”; atunci sufletul său va trăi ca într-un deșert liniștit, iar Domnul îi va da tandrețe și lacrimi în rugăciune, iar harul Duhului Sfânt va locui în el în mod tangibil, iar sufletul său va auzi clar ajutorul lui Dumnezeu.

***

Am avut un astfel de caz. Administratorul mănăstirii a trimis un lucrător în treabă, dar acesta, din cauza lipsei de experiență, nu a vrut să meargă. Administratorul i-a spus: „Du-te.” Atunci lucrătorul s-a înfuriat și în fața tuturor oamenilor de acolo, adică vreo patruzeci de oameni, l-a numit pe administrator câine. Dar administratorului i s-a făcut milă de lucrător, i-a dat ceai și zahăr și i-a spus: „Spune-mi întotdeauna câine.” Și dintr-o dată, lucrătorul s-a simțit atât de rușinat încât fața i s-a ars de rușine și după aceea a devenit cel mai ascultător dintre toți.

Este atât de bine să trăiești prin dragoste; atunci Domnul ajută cu harul Său și se roagă cu ardoare pentru oameni. Dar dacă administratorul este irascibil, atunci își va strica propriul suflet și îi va tulbura pe ceilalți oameni cu mânia sa.

Experiența multor ani a arătat că economistul trebuie să iubească oamenii așa cum o mamă își iubește copiii, iar dacă cineva este neascultător, atunci trebuie să se roage fierbinte lui Dumnezeu pentru el: „Doamne, învață-l pe slujitorul Tău: îl iubești”, și atunci rugăciunea ta îi va aduce beneficii și tu însuți vei ști cât de bine este să te rogi pentru lucrători.

Un bun administrator va fi iubit de toți, pentru că toți oamenii iubesc atunci când sunt tratați cu bunătate. Experiența a arătat că nu trebuie să se gândească rău despre o persoană, deoarece aceasta ia harul Duhului Sfânt din suflet. Dar dacă iubim oamenii, atunci Domnul ne va da rugăciune, astfel încât chiar și printre oameni sufletul să poată striga neîncetat către Dumnezeu.

XV

DESPRE OBEDIENȚĂ

RARE este cineva care cunoaște secretul ascultării. Cel ascultător este mare înaintea lui Dumnezeu. El este un imitator al lui Hristos, Care ne-a dat în Sine chipul ascultării. Domnul iubește sufletul ascultător și îi dă pacea Sa, și atunci totul este bine, și simte dragoste pentru toți.

Cel ascultător și-a pus toată nădejdea în Dumnezeu și de aceea sufletul său este pururea în Dumnezeu, iar Domnul îi dăruiește harul Său, iar acest har învață sufletul tot binele și îi dă putere să rămână în bine. El vede răul, dar acesta nu-i atinge sufletul, căci cu el este harul Duhului Sfânt, care îl păzește de orice păcat și este împăcat și se roagă ușor lui Dumnezeu.

Duhul Sfânt iubește sufletul celui ascultător și, de aceea, acesta Îl va cunoaște în curând pe Domnul și va primi darul rugăciunii din inimă.

Cel ascultător s-a predat voinței lui Dumnezeu și pentru aceasta i se dăruiește libertate și pace în Dumnezeu și se roagă cu o minte curată, dar cei mândri și neascultători nu se pot ruga curat, chiar dacă s-au străduit mult. Ei nu știu cum lucrează harul și nici dacă Domnul le-a iertat păcatele. Dar cel ascultător știe limpede că Domnul i-a iertat păcatele, pentru că aude Duhul Sfânt în sufletul său.

***

Ascultarea este necesară nu numai pentru călugări, ci pentru fiecare om. Chiar și Domnul a fost ascultător. Cei mândri și încăpățânați nu permit harului să locuiască în ei și, prin urmare, nu au niciodată pace sufletească, ci harul Duhului Sfânt intră ușor în sufletul celui ascultător și îi dăruiește bucurie și pace.

Toată lumea caută pacea și bucuria, dar puțini știu unde să găsească această bucurie și pace și ce este necesar pentru a o dobândi. De treizeci și cinci de ani, am văzut un călugăr care este mereu vesel în suflet și plăcut la față, deși este în vârstă. Și aceasta pentru că iubește ascultarea, iar sufletul său s-a predat voinței lui Dumnezeu și nu are griji pentru nimic, ci sufletul său L-a iubit pe Domnul și Îl contemplă.

Cel care are chiar și puțină har în sine, se supune cu bucurie oricărei autorități. El știe că Dumnezeu guvernează cerul și pământul și iadul, pe sine, treburile sale și tot ce este în lume și, prin urmare, este mereu în pace.

Cel ascultător s-a predat voinței lui Dumnezeu și nu se teme de moarte, pentru că sufletul său s-a obișnuit să trăiască cu Dumnezeu și L-a iubit. Și-a tăiat voința și de aceea nici în sufletul său, nici în trupul său nu are o astfel de luptă care să-i chinuie pe cei neascultători și încăpățânați.

Un adevărat ucenic își urăște propria voință și își iubește tatăl duhovnicesc și, pentru aceasta, primește libertatea de a se ruga lui Dumnezeu cu o minte curată, iar sufletul său, liber, fără gânduri, îl contemplă pe Dumnezeu și este împăcat în El. El ajunge repede la dragostea lui Dumnezeu de dragul smereniei sale și pentru rugăciunile tatălui său duhovnicesc.

***

Viața noastră este simplă, dar înțeleaptă. Maica Domnului i-a spus Sfântului Serafim: „Dă-le (călugărițelor) ascultare, iar cei ce păzesc ascultarea și înțelepciunea vor fi cu tine și lângă Mine”.

Vedeți cât de simplă este mântuirea. Dar înțelepciunea trebuie învățată prin experiență îndelungată. Este dată de Dumnezeu pentru ascultare. Domnul iubește un suflet ascultător și, dacă iubește, atunci orice cere sufletul de la Dumnezeu, El îi va da. Ca și înainte, așa și acum Domnul ascultă rugăciunile noastre și ne îndeplinește cererile.

***

De ce au pus Sfinții Părinți ascultarea mai presus de post și rugăciune?

Pentru că din isprăvile fără ascultare se naște deșertăciunea, iar novicele face totul așa cum i se spune și nu are niciun motiv de mândrie. În plus, cel ascultător și-a tăiat voința în toate și ascultă de părintele său duhovnic, și de aceea mintea lui este liberă de orice grijă și se roagă cu curățenie. Cel ascultător are în minte doar pe Dumnezeu și cuvântul bătrânului, dar mintea celui neascultător este ocupată cu felurite treburi și cu osândirea bătrânului și de aceea nu-L poate contempla pe Dumnezeu.

Am văzut un novice care îndeplinea o ascultare dificilă. A avut o rugăciune din inimă, iar Domnul i-a dat lacrimi să plângă pentru întreaga lume; iar starețul Andrei i-a spus: „Acesta ți se dă pentru ascultarea ta”.

Ascultarea o protejează pe persoană de mândrie; pentru ascultare se dă rugăciunea; pentru ascultare se dă harul Duhului Sfânt. De aceea, ascultarea este mai presus de post și rugăciune.

Dacă îngerii (cei căzuți) ar fi rămas ascultători, ar fi rămas în ceruri și ar fi cântat slava Domnului. Iar dacă Adam ar fi rămas ascultător, el și neamul său ar fi rămas în paradis.

Dar chiar și acum este posibil să ne întoarcem în paradis prin pocăință. Domnul ne iubește foarte mult, în ciuda păcatelor noastre, dacă ne smerim și ne iubim dușmanii.

Și cine nu-și iubește dușmanii nu poate avea pace, chiar dacă ar fi pus în rai.

XVI

DESPRE RĂZBOIUL SPIRITUAL

TOȚI CEI care L-au urmat pe Domnul nostru Iisus Hristos poartă un război spiritual. Sfinții au învățat acest război printr-o îndelungată experiență din harul Duhului Sfânt. Duhul Sfânt i-a învățat și i-a luminat și le-a dat putere să-și învingă dușmanii, dar fără Duhul Sfânt sufletul nici măcar nu poate începe acest război, pentru că nu știe și nu înțelege cine și unde sunt dușmanii săi.

Fericiți suntem noi, creștinii ortodocși, pentru că trăim sub mila lui Dumnezeu. Ne este ușor să luptăm: Domnul a avut milă de noi și ne-a dat Duhul Sfânt, Care locuiește în Biserica noastră. Singura noastră durere este că nu toți oamenii Îl cunosc pe Dumnezeu și cât de mult ne iubește El. Această dragoste se aude în sufletul celui ce se roagă, iar Duhul lui Dumnezeu mărturisește despre mântuirea sufletului...

***

Bătălia noastră se duce în fiecare zi și în fiecare oră.

Dacă ți-ai mustrat, condamnat sau întristat fratele, atunci ți-ai pierdut pacea. Dacă te-ai făcut vanitos sau te-ai înălțat mai presus de fratele tău, atunci ți-ai pierdut harul. Dacă ți-a venit un gând pofticios și nu l-ai alungat imediat, atunci sufletul tău va pierde dragostea de Dumnezeu și îndrăzneala în rugăciune. Dacă iubești puterea sau banii, atunci nu vei cunoaște niciodată dragostea de Dumnezeu. Dacă ți-ai împlinit voia, atunci ai fost învins de vrăjmaș și deznădejdea va veni în sufletul tău. Dacă ți-ai urât fratele, atunci înseamnă că te-ai îndepărtat de Dumnezeu și un duh rău a pus stăpânire pe tine.

Dacă faci bine fratelui tău, vei găsi pacea conștiinței. Dacă îți vei tăia voința, îți vei alunga dușmanii și vei găsi pace în sufletul tău.

Dacă îi ierți fratelui tău greșelile lui și îți iubești pe vrăjmașii, atunci vei primi iertare pentru păcatele tale și Domnul îți va face să cunoști dragostea Duhului Sfânt.

Și când ești complet smerit, atunci vei găsi pacea desăvârșită în Dumnezeu.

***

Când sufletul este smerit și Duhul lui Dumnezeu este în el, atunci omul este binecuvântat în duh în dragostea lui Dumnezeu. Sufletul, când simte mila Domnului, nu se mai teme de nimic, de nicio necaz pe pământ, ci vrea mereu să fie smerit înaintea lui Dumnezeu și să-și iubească fratele. Dar dacă sufletul devine vanitos, atunci sărbătoarea lui se termină, căci harul părăsește sufletul și nu se mai poate ruga cu curație, ci vin gânduri rele și chinuie sufletul.

***

De ce suferă omul pe pământ, poartă necazuri și îndură necazuri?

De aceea suferim, pentru că nu avem smerenie. Duhul Sfânt locuiește într-un suflet smerit și El dăruiește sufletului libertate, pace, iubire, fericire.

De aceea suferim, pentru că nu-l iubim pe fratele nostru. Domnul spune: „Iubiți-vă unii pe alții și veți fi ucenicii Mei”. Din iubirea fratelui vine iubirea lui Dumnezeu. Dulce este iubirea lui Dumnezeu; este un dar al Duhului Sfânt și este cunoscută pe deplin numai de Duhul Sfânt. Există însă o iubire de mijloc, pe care o are omul atunci când încearcă să păzească poruncile lui Hristos și se teme să

nu-L jignească pe Dumnezeu în vreun fel; și aceasta este bine. Trebuie să ne forțăm să facem binele în fiecare zi și să învățăm cu toată puterea smerenia lui Hristos.

***

Domnul le-a spus ucenicilor Săi: „Vă dau pacea Mea” (Ioan 14:27).

Această pace a lui Hristos trebuie cerută de la Dumnezeu, iar Domnul o va da celui ce o cere; iar când o primim, atunci trebuie să o păzim cu sfințenie și să o sporim; dar cine nu s-a predat voinței lui Dumnezeu în necazuri nu poate cunoaște mila lui Dumnezeu.

Dacă ți se întâmplă necazuri, nu te descuraja, ci amintește-ți că Domnul te privește cu milă și nu permite gândul: „Oare Domnul se va uita la mine când Îl voi jigni?”, pentru că Domnul este prin fire *Milostivire,* ci întoarce-te către Dumnezeu cu credință și, asemenea fiului risipitor din Evanghelie, spune: „Nu sunt vrednic să fiu numit fiul Tău” și vei vedea cât de drag vei fi Tatălui și atunci va fi o bucurie de nedescris în sufletul tău.

***

Oamenii nu învață smerenia și, din cauza mândriei lor, nu pot primi harul Duhului Sfânt și, prin urmare, întreaga lume suferă. Dar dacă oamenii L-ar cunoaște pe Domnul, cât de milostiv, smerit și blând este El, atunci *într-o oră* s-ar schimba fața întregii lumi și toți ar avea parte de o mare bucurie și iubire.

Domnul Cel Milostiv ne-a dat pocăință, și prin pocăință totul se îndreaptă. Prin pocăință primim iertarea păcatelor; căci pocăința vine harul Duhului Sfânt și astfel ajungem să-L cunoaștem pe Dumnezeu.

Dacă cineva și-a pierdut pacea și suferă, să se pocăiască, iar Domnul îi va da pacea Sa.

Dacă vreo națiune sau vreun stat suferă, atunci toată lumea trebuie să se pocăiască, iar atunci totul va fi îndreptat de Dumnezeu.

***

Toată lupta noastră este să ne smerim. Vrăjmașii noștri au căzut în mândrie și ne trag și pe noi acolo. Dar noi, fraților, să ne smerim și atunci vom vedea slava Domnului încă aici pe pământ (Matei 16:28; Marcu 9:1), căci Domnul le permite celor smeriți să Se cunoască pe Sine prin Duhul Sfânt.

Sufletul care a gustat dulceața iubirii lui Dumnezeu se renaște complet și devine complet diferit și Îl iubește pe Domnul său și cu toată puterea sa este atras către El zi și noapte și pentru o anumită vreme rămâne în pace în Dumnezeu, apoi începe să se întristeze pentru oameni.

Domnul cel milostiv dăruiește uneori sufletului pace în Dumnezeu, iar alteori boală de inimă pentru întregul univers, astfel încât toți oamenii se pocăiesc și intră în rai. Cunoscând dulceața Duhului Sfânt, sufletul își dorește același lucru pentru toți, căci dulceața Domnului nu îngăduie sufletului să fie egoist, ci îi dăruiește iubire care izvorăște din inimă.

Iubiți-L pe Domnul, care ne-a iubit întâi și a suferit pentru noi.

***

Nu-ți voi ascunde de ce Domnul dăruiește harul Său. Nu voi scrie mult, dar te rog - iubiți-vă unii pe alții și atunci veți vedea mila Domnului. Să ne iubim fratele, și Domnul ne va iubi. Nu crede, suflete, că Domnul te iubește, dacă privești cu pieziș la cineva. O, nu. Mai degrabă, demonii te iubesc, căci te-ai făcut slujitorul lor; dar nu zăbovi, pocăiește-te și roagă-L pe Domnul să-ți dea puterea să-ți iubești fratele, și atunci vei vedea pace în sufletul tău.

Cere Domnului din toată puterea ta smerenie și iubire frățească, căci Domnul dăruiește harul Său gratuit pentru iubirea fratelui. Încearcă pe tine însuți: într-o zi cere-I lui Dumnezeu iubirea fratelui tău, iar a doua zi trăiește fără iubire, și atunci vei vedea diferența. Roadele spirituale ale iubirii sunt clare: pace și bucurie în suflet, și toți îți vor fi dragi și dragi, și vei vărsa lacrimi din belșug pentru aproapele tău și pentru fiecare respirație și făptură.

Adesea, după o singură salutare, sufletul simte o schimbare bună în sine; și, dimpotrivă, după o singură privire piezișă, harul și dragostea lui Dumnezeu se pierd. Atunci pocăiește-te repede, pentru ca pacea lui Dumnezeu să se întoarcă în sufletul tău.

Fericit este sufletul care L-a iubit pe Domnul și a învățat smerenia de la El. Domnul iubește sufletul smerit care are nădejde puternică în Dumnezeu. În

fiecare secundă simte mila Lui, încât, deși vorbește cu oamenii, este ocupat cu iubitul Domn și, după o lungă perioadă de luptă cu vrăjmașii, sufletul a ajuns să iubească smerenia mai mult decât orice altceva și nu permite ca vrăjmașii să-i ia dragostea frățească.

Dacă ne iubim fratele cu toată puterea și ne smerim sufletele, atunci victoria va fi a noastră, căci Domnul dăruiește harul Său mai ales pentru dragostea față de fratele nostru.

***

L-am experimentat doar pe Duhul Sfânt în perfecțiune, dar nu-L pot dobândi.

Regret că am trăit prost în tinerețe și nu L-am imitat pe Sfântul meu, sfântul lui Dumnezeu Simeon Stâlpitul (Divnogoreț). Viața lui a fost minunată. Avea 7 ani când i s-a arătat Domnul și L-a recunoscut imediat pe Domnul și L-a întrebat: „Doamne, cum Te-au răstignit?" Domnul Și-a întins mâinile și a spus: „Așa că M-au răstignit pe Mine; dar Eu Însumi am vrut. Dar tu, răstignire stă cu Mine în fiecare zi."

Așadar, trebuie să ne forțăm să facem bine toată viața și, cel mai important, să-i iertăm pe alții pentru păcatele lor, iar atunci Domnul nu-și va mai aduce aminte de păcatele noastre și ne va da harul Duhului Sfânt.

Când eram laic, îmi plăcea să iert din inimă și iertam ușor și mă rugam cu ardoare pentru cei care mă jigneau, iar când am venit la Mănăstire, ca novice am primit un mare har și m-a învățat să-mi iubesc vrăjmașii.

***

Sfântul Apostol Ioan Teologul spune că poruncile lui Dumnezeu nu sunt grele, ci ușoare (1 Ioan 5:3). Dar ele sunt ușoare numai datorită iubirii, iar dacă nu este iubire, atunci *totul este greu.* De aceea, păstrați iubirea, n-o pierdeți, căci, deși este posibil să o întoarceți, dar aceasta se dă cu multe lacrimi și rugăciuni, iar fără iubire este greu să trăiești în lume. Și cine rămâne în răutate, atunci aceasta este moartea sufletului, de care să ne mântuiască Domnul.

***

Când sufletul pe care Domnul l-a căutat și i-a dăruit harul Său, dintr-un anumit motiv îl pierde, se întristează profund pentru el și dorește să-l găsească din nou. O, cum Îl imploră pe Domnul, zi și noapte, să aibă milă de el și să-Și reverse din nou mila asupra lui! Și cine poate descrie suspinele, lacrimile sau îngenuncherile sale? Și mulți, mulți ani sufletul trudește, căutând acel har pe care l-a gustat și l-a savurat. Și se întâmplă ca Domnul să încerce sufletul mult timp, dacă Îi este credincios; iar sufletul, nevăzând în sine acea dulceață pe care a cunoscut-o, însetează din nou după ea și așteaptă cu smerenie și este atras neîncetat către Domnul prin căldura iubirii.

Cu har este ușor să-L iubești pe Dumnezeu și să te rogi zi și noapte; dar un suflet înțelept îndură uscăciunea și se încrede cu tărie în Domnul și știe că El nu va dezonora nădejdea și va da la vremea potrivită. Harul lui Dumnezeu uneori vine repede, alteori nu este dat mult timp, dar un suflet înțelept se smerește și își iubește aproapele și își poartă crucea cu blândețe și astfel îi învinge pe vrăjmașii care încearcă să-l smulgă de la Dumnezeu.

Când păcatele, ca niște nori, ascund lumina milostivirii lui Dumnezeu de suflet, atunci sufletul, deși însetează după Domnul, rămâne slab și neputincios, ca o pasăre închisă într-o colivie, deși se străduiește să zboare în crângul verde, dar nu poate zbura pentru a-l cânta lui Dumnezeu în libertate un cântec de laudă.

***

Multă vreme am suferit, neștiind calea Domnului, dar acum, prin mulți ani și multe necazuri, prin Duhul Sfânt am ajuns să cunosc voia lui Dumnezeu. Tot ce a poruncit Domnul (Matei 28:20) trebuie să se împlinească întocmai, căci aceasta este calea spre Împărăția Cerurilor, unde Îl vom vedea pe Dumnezeu. Dar să nu credeți că vedeți pe Dumnezeu, ci smeriți-vă și gândiți-vă că după moarte veți fi aruncați în temniță și acolo veți lâncezi și veți duce dorul Domnului. Când plângem și ne smerim sufletele, harul lui Dumnezeu ne păzește, dar dacă părăsim plânsul și smerenia, putem fi duși de gânduri sau vedenii. Un suflet smerit nu are vedenii și nu le dorește, ci se roagă lui Dumnezeu cu o minte curată, dar o minte deșartă nu este niciodată curată de gânduri și închipuiri și poate merge chiar până acolo încât să vadă demoni și să vorbească cu ei. Scriu despre aceasta pentru că eu însumi am fost în acest necaz.

***

Am fost amăgit de două ori. Prima dată, chiar la început, din cauza lipsei de experiență, când eram un tânăr novice, și atunci Domnul a avut repede milă de mine. A doua oară a fost din cauza mândriei, și apoi am suferit mult timp înainte ca Domnul să mă vindece prin rugăciunile părintelui meu duhovnic. Aceasta s-a întâmplat după ce am primit o anumită vedenie. Le-am povestit la patru oameni duhovnici despre această vedenie și niciunul dintre ei nu mi-a spus că este de la vrăjmaș, însă amăgirea vanității m-a biruit. Dar apoi eu însumi mi-am înțeles greșeala, pentru că demonii au început să mi se arate din nou nu numai noaptea, ci și ziua. Sufletul îi vede, dar nu se teme, pentru că am simțit mila lui Dumnezeu cu mine. Și așa am suferit din cauza lor mulți ani; și dacă Domnul nu mi-ar fi dat să-L cunosc pe Sine prin Duhul Sfânt și dacă nu ar fi fost ajutorul Preasfintei și Bunei Doamne, atunci aș fi deznădăjduit de mântuirea mea, dar acum sufletul meu nădăjduiește cu tărie în mila lui Dumnezeu, deși pentru faptele mele sunt vrednic de chinuri atât pe pământ, cât și în iad.

Multă vreme nu am putut să-mi dau seama ce era în neregulă cu mine. M-am gândit: nu judec oamenii; nu accept gândurile rele; fac ascultare în mod regulat; mă abțin de la mâncare; mă rog neîncetat; de ce m-au luat demonii? Văd că mă înșel, dar nu pot ghici de ce? Mă rog să plece pentru o vreme, apoi să vină din nou. Și multă vreme sufletul meu a fost în această luptă. Am vorbit despre asta cu mai mulți bătrâni; au tăcut; iar eu eram nedumerit.

Și într-o noapte stăteam în chilia mea și au venit demonii la mine, toată chilia era plină. M-am rugat fierbinte: - Domnul să-i alunge! - dar au venit din nou. Apoi m-am ridicat să mă închin icoanelor, iar demonii erau în jurul meu, și unul în față, așa că nu mă puteam închina icoanelor, dar se pare că mă închinam lui. Apoi m-am așezat din nou și am spus:

„Doamne, Tu vezi că vreau să mă rog Ție cu o minte curată, dar demonii nu mă lasă. Spune-mi, ce să fac ca să mă părăsească?”

Și am avut un răspuns de la Domnul în sufletul meu:

„Cei mândri suferă întotdeauna atât de mult din cauza demonilor.”

Eu zic: „Doamne, Tu ești milostiv, sufletul meu Te cunoaște; spune-mi ce să fac ca sufletul meu să fie smerit?”

Și Domnul îmi răspunde în sufletul meu:

„Ține-ți mintea în iad și nu dispera.”

***

O, mila lui Dumnezeu. Sunt o urâciune înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, dar Domnul mă iubește atât de mult, mă luminează și mă vindecă și El Însuși îmi învață sufletul smerenia și dragostea, răbdarea și ascultarea și a revărsat toată mila Sa asupra mea.

De atunci mi-am ținut mintea în iad și ard într-un foc întunecat și îmi este dor de Domnul și Îl caut cu lacrimi în ochi și spun:

„În curând voi muri și voi merge în temnița întunecată a iadului și voi arde acolo singur și voi tânji după Domnul și voi striga: «Unde este Domnul meu, pe care-L cunoaște sufletul meu?»”

Și am primit un mare beneficiu de pe urma acestui gând: mintea mi s-a limpezit și sufletul meu și-a găsit pacea.

***

Este un lucru minunat: Domnul mi-a poruncit să-mi țin mintea în iad și să nu disper. El este atât de aproape de noi: „Iată, Eu sunt cu tine până la sfârșitul veacului” și, de asemenea, „Cheamă-Mă în ziua necazului tău și te voi izbăvi, iar tu Mă vei proslăvi” (Matei 28:20; Ps. 49:15).

Când Domnul atinge sufletul, acesta devine cu totul nou, dar acest lucru este de înțeles doar pentru cei care au experimentat-o, căci fără Duhul Sfânt este imposibil să cunoști cele cerești, iar acest Duh este dat pământului de către Domnul.

Cine poate descrie bucuria de a-L cunoaște pe Domnul și de a tânji după El zi și noapte? O, cât de binecuvântați și fericiți suntem noi, creștinii. Nu este nimic mai prețios decât să-L cunoști pe Dumnezeu; și nu este nimic mai rău decât să nu-L cunoști. Dar este binecuvântat și cel care, deși nu cunoaște, totuși crede.

***

Am început să fac așa cum m-a învățat Domnul și sufletul meu s-a desfătat cu pace în Dumnezeu și acum zi și noapte Îi cer lui Dumnezeu smerenia lui Hristos. O, aceasta este smerenia lui Hristos. O cunosc, deși nu o pot dobândi. O cunosc din harul lui Dumnezeu, dar nu știu cum să o descriu. O caut ca pe o perlă

prețioasă și strălucitoare. Este plăcută sufletului și mai dulce decât întreaga lume. Am ajuns să o cunosc din experiență. Și nu vă mirați de aceasta. Duhul Sfânt locuiește în noi pe pământ și El ne luminează. El ne permite să-L cunoaștem pe Dumnezeu. El ne permite să-L iubim pe Domnul. El ne permite să ne gândim la Dumnezeu. El ne dă darul vorbirii. El ne permite să-L slăvim pe Domnul. El ne dă bucurie și veselie.

Duhul Sfânt ne dă putere să luptăm împotriva dușmanilor noștri și să-i învingem.

***

Mă rog tuturor oamenilor - să ne îndreptăm spre pocăință și atunci vom vedea mila Domnului. Și mă rog celor care văd vedenii și le cred să înțeleagă că din aceasta au mândria și odată cu ea dulceața deșertăciunii, în care nu există un duh smerit de pocăință, iar aceasta este necaz, căci fără smerenie este imposibil să învingi dușmanii.

Eu însumi m-am înșelat de două ori. Odată, vrăjmașul mi-a arătat lumina, iar gândul mi-a spus: primește-o, acesta este harul. Altă dată am primit o viziune și am suferit mult pentru ea. Odată, la sfârșitul priveghiului, când cântau „fiecare suflare să laude pe Domnul”, l-am auzit pe regele David din cer cântând laude lui Dumnezeu. Stăteam în cor și mi s-a părut că nu exista nici acoperiș, nici cupolă și că vedeam cerul deschis. Le-am spus la patru oameni duhovnicești despre aceasta, dar nimeni nu mi-a spus că vrăjmașul a râs de mine, iar eu însumi m-am gândit că demonii nu-L pot slăvi pe Dumnezeu și că această viziune nu era de la vrăjmaș. Dar farmecul deșertăciunii m-a biruit și am început din nou să văd demoni. Atunci mi-am dat seama că am fost înșelat și i-am dezvăluit totul duhovnicul meu și i-am cerut rugăciunile; și pentru rugăciunile lui sunt acum mântuit și mă rog mereu Domnului să-mi dăruiască duhul smereniei. Și dacă m-ai întreba, ce vrei de la Dumnezeu, ce daruri? Aș spune: duhul smereniei, care Îi place Domnului mai mult decât orice. Pentru smerenia ei, Fecioara Maria a devenit Maica lui Dumnezeu și a fost glorificată în cer și pe pământ mai mult decât oricine altcineva. S-a dăruit cu totul voinței lui Dumnezeu: „Iată roaba Domnului”, a spus ea; și cu toții ar trebui să o imităm pe Sfânta Fecioară.

***

Pentru smerenie sufletul primește pace în Dumnezeu, dar pentru a păstra această pace, sufletul învață mult timp. Pierdem această pace pentru că nu ne-

am întărit în smerenie. Și am fost înșelat de vrăjmași de multe ori. M-am gândit: sufletul meu Îl cunoaște pe Domnul, știe cât de bun este El și cât de mult ne iubește, cum atunci vin gânduri rele la mine? Și mult timp nu am putut să-mi dau seama, până când Domnul m-a luminat, și atunci mi-am dat seama că gândurile rele vin din mândrie.

Un călugăr nepriceput suferea de demoni, iar când aceștia l-au atacat, a fugit de ei, iar ei l-au urmărit.

Dacă ți se întâmplă așa ceva, nu te teme și nu fugi, ci ridică-te cu vitejie, smerește-te și spune: „Doamne, miluiește-mă pe mine, marele păcătos”, și demonii vor dispărea; dar dacă fugi ca un laș, te vor împinge în abis. Amintește-ți că în ceasul în care demonii te atacă, Domnul se uită la tine: cum poți avea încredere în El?

Dacă îl vezi clar pe Satana și te va pârjoli cu focul său și vrea să-ți captiveze mintea, atunci nu te teme, ci nădăjduiește cu tărie în Domnul și spune: „Sunt mai rău decât toți ceilalți”, și vrăjmașul te va părăsi.

Dacă simți că un duh rău lucrează în tine, atunci nu fi timid, ci mărturisește-te pur și fierbinte, cere Domnului un duh smerit, iar Domnul ți-l va da cu siguranță, și atunci, în măsura smereniei tale, vei simți har în tine, iar când sufletul tău va fi complet smerit, atunci vei găsi pacea desăvârșită.

Și o persoană poartă un astfel de război de-a lungul vieții sale.

Sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Domnul prin Duhul Sfânt, chiar dacă după aceea cade în amăgire, nu se teme, ci aducându-și aminte de dragostea lui Dumnezeu și știind că războiul cu vrăjmașii este îngăduit din deșertaciunea și mândria, se smerește și cere Domnului vindecare, iar Domnul vindecă sufletul, uneori repede, alteori încet, puțin câte puțin. Cel ascultător, care crede în părintele duhovnic și nu crede în sine însuși, se va vindeca curând de tot răul pricinuit de vrăjmași, dar cel neascultător nu va fi îndreptat.

***

Războiul sufletului cu vrăjmașul este până la mormânt. Și dacă într-un război normal doar trupul este ucis, atunci războiul nostru este mai dificil și mai periculos, pentru că și sufletul poate pieri.

Pentru mândria mea, Domnul a îngăduit ca vrăjmașul să poarte război de două ori cu sufletul meu, așa că sufletul meu a stat în iad și pot spune că dacă sufletul este curajos, va sta în picioare, dar dacă nu, poate pieri pentru totdeauna. Tuturor celor care, ca și mine, vor fi în astfel de necazuri, le scriu: stați cu curaj și nădăjduiți cu tărie în Dumnezeu, și vrăjmașii nu vor sta în picioare, căci Domnul i-a biruit. Prin harul lui Dumnezeu am ajuns să știu că Domnul are grijă cu milă de noi și nicio rugăciune, niciun gând bun nu se va pierde înaintea lui Dumnezeu. Domnul pare adesea că nu ne ascultă; dar aceasta se întâmplă doar pentru că suntem mândri și nu este bine pentru noi. Mândria este greu de recunoscut în sine, dar Domnul lasă pe cel mândru să sufere din cauza neputinței sale până când se smerește. Și când sufletul se smerește, atunci vrăjmașii sunt învinși și sufletul găsește o mare pace în Dumnezeu.

***

De două ori am fost în Duhul Sfânt și de două ori am fost în mare necaz și am suferit o ispită aspră. Și odată mi s-a permis să fiu încercat pentru mândrie: Harul Duhului Sfânt m-a părăsit și m-am simțit ca o fiară într-un trup omenesc. Nu L-am uitat pe Dumnezeu cu mintea mea, ci sufletul meu s-a golit, ca o fiară. Am început să mă pocăiesc și harul s-a întors. Aceasta a durat trei zile.

De asemenea, am experimentat în timpul rugăciunii că nu știam dacă sunt în trup sau în afara trupului, ci sufletul meu Îl contempla pe Dumnezeu.

Și acum știu din experiență ce înseamnă să fii în Duhul Sfânt și ce înseamnă să fii fără El.

O, fraților, dacă ați putea înțelege chinul sufletului care L-a născut pe Duhul Sfânt și apoi L-a pierdut. Acest chin este insuportabil. Sufletul se află atunci într-o tristețe și o durere de nedescris. O, acesta este chinul lui Adam după ce a fost izgonit din rai.

***

Cine poate înțelege paradisul? Cel care poartă Duhul Sfânt în sine poate înțelege parțial acest lucru, deoarece paradisul este Împărăția Duhului Sfânt, iar Duhul Sfânt este același în cer și pe pământ.

M-am gândit: Sunt josnic și merit tot felul de pedepse; dar Domnul, în loc de pedeapsă, mi-a dat Duhul Sfânt. O, dulcele Duh Sfânt este mai mare decât orice lucru pământesc. Aceasta este hrană cerească; aceasta este bucuria sufletului.

Dacă vrei să ai harul Sfântului Duh în mod tangibil, atunci smerește-te, precum Sfinții Părinți. Pimen cel Mare le-a spus ucenicilor săi: „Credeți-mă, copii, unde este Satana, acolo voi fi și eu.” Cizmarul din Alexandria s-a gândit: „Toți se vor mântui, eu singur voi pieri”, iar Domnul i-a descoperit Marelui Antonie că nu ajunsese până la măsura acestui cizmar. Ei au dus o luptă puternică cu vrăjmașii lor și erau obișnuiți să gândească cu smerenie despre ei înșiși și pentru aceasta Domnul i-a iubit.

Și Domnul mi-a dat să înțeleg puterea acestor cuvinte. Și când îmi țin mintea în iad, atunci sufletul meu este împăcat, dar când uit de aceasta, atunci vin gânduri care nu sunt plăcute lui Dumnezeu.

***

M-am gândit: Eu sunt pământul și un pământ păcătos. Dar Domnul mi-a arătat mila Lui fără măsură și mi-a dat mult din harul Său și duhul meu se bucură că, deși sunt ticălos, Domnul mă iubește totuși și de aceea sufletul meu este atras nesățios către El și, când Îl voi găsi, atunci îi voi spune sufletului meu: vezi să nu pierzi, „ca să nu ți se întâmple ceva mai rău”, căci mare este chinul când sufletul pierde harul Duhului Sfânt.

Credeți-mă, scriu înaintea feței Domnului, pe care sufletul meu Îl cunoaște. Pentru a păstra harul, trebuie să ne smerim întotdeauna. Și astfel Domnul îi smerește cu milă pe cei care lucrează pentru El. Antonie cel Mare credea că este cel mai bătrân și mai desăvârșit din deșert, dar Domnul l-a îndrumat către Pavel din Teba, iar Antonie a văzut pe cineva mai bătrân și mai desăvârșit decât el.

Monahul Zosima credea că era călugăr din copilărie și că nimeni nu putea vorbi cu el, dar Maria Egipteanca l-a smerit; și el a văzut că încă nu ajunsese la măsura ei.

Sfântul Tihon (Zadonski) a fost smerit de un nebun; l-a lovit peste obraz și i-a spus: „Nu fi arogant”.

Așadar, cu milă, Domnul îi smerește pe sfinți, pentru ca ei să rămână smeriți până la sfârșit. Și noi trebuie să ne smerim și mai mult. Și cer lui Dumnezeu zi și noapte smerenia lui Hristos. Duhul meu tânjește să o dobândească. Acesta este

cel mai înalt dar al Duhului Sfânt. În smerenia lui Hristos este dragoste, pace, blândețe, înfrânare, ascultare și răbdare și toate virtuțile sunt cuprinse în ea.

***

Un suflet smerit, care poartă în sine harul îmbelșugat al Duhului Sfânt și îl păstrează, are mare putere să-l îndure atunci când se confruntă cu o viziune divină, dar cel care are puțin har va cădea la pământ de la viziune, pentru că este puțină putere a harului în el.

Așadar, pe Tabor, când Domnul S-a schimbat la față, Moise și Ilie au stat și au vorbit cu El, iar Apostolii au căzut cu fețele la pământ, dar mai târziu, când harul Duhului Sfânt a sporit în ei, au stat și ei la arătările Domnului și au putut, de asemenea, să vorbească cu El.

Astfel, Cuviosul Serghie, când i s-a arătat Maica Domnului, a stat înaintea Ei, pentru că avea mare har al Duhului Sfânt, dar ucenicul său Mica a căzut și nu a putut privi pe Maica Domnului. Și Serafim de Sarov a avut mult har al Duhului Sfânt și a stat în picioare când i s-a arătat Maica Domnului, dar ucenicul său a căzut, pentru că avea mai puțin har.

De asemenea, dacă sufletul are har în sine, atunci când vede demoni, se teme de ei, pentru că simte puterea lui Dumnezeu în sine.

Este acum ora patru dimineața. Stau în chilia mea, ca într-un palat, în pace și iubire, și scriu. Dar când vine marea har, atunci nu pot scrie.

Marea Știință

DEOARECE trăim pe pământ, trebuie să învățăm să purtăm război cu dușmanii. Cel mai greu lucru este să mortificăm trupul de dragul lui Dumnezeu și să învingem iubirea de sine.

Pentru a depăși iubirea de sine, trebuie să ne smerim întotdeauna. Aceasta este *o mare știință* care nu va fi stăpânită curând.

Trebuie să te consideri mai rău decât toți ceilalți și să te condamni la iad. Aceasta smerește sufletul și dobândește un strigăt de pocăință, din care se naște bucuria. Este bine să-ți antrenezi sufletul să gândească: Voi arde în focurile iadului. Dar este păcat că puțini înțeleg acest lucru. Mulți disperă și pier. Sufletele

lor devin sălbatice și atunci nu vor să se roage, nici să citească, nici măcar să se gândească la Dumnezeu.

Trebuie să te condamni pe tine însuți în sufletul tău, dar să nu deznădăjduiești de mila și dragostea lui Dumnezeu. Trebuie să dobândești un duh smerit și smerit, atunci toate gândurile vor dispărea și mintea se va purifica. Dar trebuie să-ți cunoști măsura, pentru a nu suprasolicita sufletul. Studiază-te pe tine însuți și dă-i sufletului o ispravă după puterea lui.

***

Nu toate sufletele sunt la fel de puternice: unele sunt puternice ca o stâncoasă, în timp ce altele sunt slabe ca fumul. Asemenea fumului sunt sufletele mândre. Precum vântul poartă fumul unde vrea, așa și vrăjmașul le trage unde vrea, pentru că fie nu au răbdare, fie vrăjmașul le înșală ușor. Dar sufletele smerite păzesc poruncile Domnului și stau nemișcate în ele, ca o piatră de mare de care se spărg valurile. S-au predat voinței lui Dumnezeu și Îl contemplă pe Dumnezeu cu mintea lor, iar Domnul le dăruiește harul Duhului Sfânt.

Cel ce trăiește după porunci aude harul în sufletul său în fiecare oră și minut. Dar există oameni care nu înțeleg venirea lui.

***

Cel care a ajuns să cunoască dragostea lui Dumnezeu va spune: Nu am păzit porunca. Deși mă rog zi și noapte și mă străduiesc să fac orice virtute, nu am împlinit porunca iubirii de Dumnezeu. Doar în rare momente ajung la porunca lui Dumnezeu, dar sufletul ar vrea să rămână în ea tot timpul. Când gândurile străine sunt amestecate cu mintea, atunci mintea se gândește atât la Dumnezeu, cât și la lucruri; aceasta înseamnă că porunca: a iubi *cu tot* cugetul și *cu toată* inima, nu este pe deplin împlinită. Dar când mintea este cu totul în Dumnezeu și nu există alte gânduri, atunci prima poruncă este împlinită, dar din nou nu încă pe deplin.

Dragostea față de Dumnezeu este diferită. Cine luptă cu gânduri rele, Îl iubește pe Dumnezeu în măsura sa. Cine luptă cu păcatul, Îl roagă pe Dumnezeu să-i dea putere să nu păcătuiască, dar prin slăbiciune tot cade în păcat, se întristează și se pocăiește, acela are har în adâncul sufletului și al minții sale, dar patimile nu sunt încă învinse. Dar cel care a învins patimile *nu mai are luptă,* ci doar se

veghează pe sine în toate felurile, ca să nu cadă în păcat; acesta are un har mare și tangibil. Dar cel care simte harul atât în suflet, cât și în trup, acela este un om desăvârșit, iar dacă păstrează acest har, atunci trupul său este sfințit și vor fi moaște.

XVII

DESPRE GÂNDURI ȘI DESPRE FARMEC

AMINTEȘTE-ȚI două gânduri și teme-te de ele. Unul spune: ești sfânt, celălalt: nu vei fi mântuit. Ambele gânduri sunt de la vrăjmaș și nu este adevăr în ele. Dar tu gândești: sunt un mare păcătos, dar Domnul este Milostiv, El iubește foarte mult oamenii și El îmi va ierta păcatele.

Crede și așa ți se va întâmpla: Domnul te va ierta. Dar nu te baza pe propriile tale isprăvi, chiar dacă te-ai chinuit mult. Un ascet mi-a spus: „Trebuie neapărat să fiu iertat, pentru că mă închin atât de mult în fiecare zi”, dar când a venit moartea, și-a rupt cămașa.

Așadar, nu pentru isprăvile noastre, ci în mod gratuit, în bunătatea Sa, Dumnezeu arată milă. Domnul vrea ca sufletul să fie smerit, bun la suflet și să ierte pe toată lumea cu dragoste: atunci Domnul va ierta cu bucurie. Domnul iubește pe toată lumea, iar noi trebuie să-L imităm și să iubim pe toată lumea, iar dacă suntem slabi, atunci să cerem, iar Domnul nu va refuza și ne va ajuta cu harul Său.

***

Chiar ca novice am ajuns să cunosc dragostea lui Dumnezeu; și este de nedescris. Sufletul simte că este cu Dumnezeu și în Dumnezeu, iar duhul se bucură în Domnul, deși trupul este epuizat de bunătatea lui Dumnezeu. Dar acest har poate fi pierdut pentru un singur gând rău.

Cu un gând rău, puterea vrăjmașă intră în noi, și atunci sufletul se întunecă și gândurile rele îl chinuie, apoi omul își simte pieirea și vede că fără harul lui Dumnezeu este un pământ păcătos și slab.

***

Sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Domnul învață prin îndelungată experiență că, dacă o persoană trăiește după poruncă, atunci, chiar dacă puțin, simte har în sine și are îndrăzneală în rugăciune; dar dacă păcătuiește cu un singur gând și nu se pocăiește, atunci harul este ascuns, iar sufletul se plictisește și plânge înaintea lui Dumnezeu.

Astfel, sufletul își petrece întreaga viață luptând cu gândurile. Dar nu vă descurajați de luptă, căci Domnul iubește un luptător curajos.

***

Gândurile rele chinuie sufletul mândru și, până când nu se va smeri, nu va cunoaște pacea față de ele. Când gândurile rele te asediază, atunci strigă către Dumnezeu precum Adam: „Doamne, Făcătorul și Creatorul meu. Tu vezi că sufletul meu este chinuit de gânduri rele... Ai milă de mine.” Și când stai înaintea feței Domnului, atunci adu-ți aminte cu tărie că toate cererile tale, dacă sunt de folos, El le va împlini.

Un nor a venit, a acoperit soarele și s-a lăsat întunericul. Așadar, pentru un gând mândru sufletul pierde harul și întunericul vine peste el. Dar și pentru un gând smerit, harul vine din nou. Am experimentat eu însumi acest lucru.

***

Să știi că, dacă gândurile tale deviază de la a observa oamenii și cum trăiesc, atunci acesta este un semn de mândrie.

Ia aminte la tine însuți. Urmărește-te și vei vedea: de îndată ce sufletul se înalță înaintea fratelui, imediat după aceea vine un gând rău care nu este plăcut lui Dumnezeu și prin aceasta sufletul se smerește. Și dacă nu se smerește, atunci va veni o mică ispită. Dacă nu se smerește din nou, atunci va începe o luptă aprigă. Dacă nu se smerește din nou, atunci va cădea într-un mic păcat. Dacă nu se smerește atunci, atunci va fi un păcat mare. Și așa va păcătui până se va smeri. Dar de îndată ce se pocăiește, atunci Domnul Cel Milostiv va da sufletului pace și căință, și atunci toate lucrurile rele vor trece și toate gândurile se vor îndepărta. Dar după aceea, ține-te de smerenie cu toată puterea ta, altfel vei cădea din nou în păcat.

***

Văzând că sufletul nu s-a întărit în smerenie, Domnul îți ia harul, dar nu te pierde curajul din cauza aceasta: harul este în tine, dar ascuns. Te îndeletnicești să tai gândurile imediat. Și dacă uiți și nu le alungi imediat, atunci pocăiește-te. Lucrează la aceasta pentru a dobândi un obicei. Sufletul are un obicei, pe măsură ce te obișnuiești, așa vei face toată viața.

Un om bun are gânduri bune; iar un om rău are gânduri rele; dar fiecare trebuie să învețe să lupte împotriva gândurilor și să dezvolte gânduri bune din gânduri rele. Acesta este semnul unui suflet experimentat.

Te întrebi, cum se întâmplă asta?

Și astfel: așa cum o persoană vie simte când îi este frig sau când îi este cald, tot așa cel care a experimentat Duhul Sfânt aude când este har în sufletul său și când vin duhurile rele.

Domnul dă sufletului mintea să cunoască venirea Lui, să-L iubească și să facă voia Lui. Tot așa, sufletul recunoaște gândurile vrăjmașului nu după înfățișarea lor exterioară, ci după efectul lor asupra sufletului.

Aceasta se învață prin experiență; iar cel care nu are experiență este ușor înșelat de dușmanii săi.

***

Vrăjmașii au căzut cu mândrie și ne trag și pe noi acolo și ne aduc gânduri de laudă. Și dacă sufletul primește laude, atunci harul se va retrage până când sufletul se va smeri. Și astfel omul va învăța smerenia lui Hristos toată viața sa și, până când nu va învăța, sufletul nu va cunoaște pacea din gânduri și nu se va putea ruga cu o minte curată.

***

Cine vrea să se roage cu adevărat nu trebuie să știe știri din ziare, nu trebuie să citească cărți proaste sau să fie curios despre ceva din viața altora. Toate

acestea aduc în minte multe gânduri necurate, iar când o persoană vrea să le înțeleagă, ele încurcă și chinuie sufletul tot mai mult.

***

Când sufletul învață dragostea de la Domnul, atunci îi este milă de întregul univers, de fiecare făptură a lui Dumnezeu și se roagă ca toți oamenii să se pocăiască și să primească harul Duhului Sfânt. Dar dacă sufletul pierde harul, atunci dragostea se îndepărtează de el, căci fără harul lui Dumnezeu este cu neputință să iubești pe vrăjmași și atunci gândurile rele ies din inimă, precum spune Domnul (Matei 15:19, Marcu 7:21-22).

***

Să știi bine că, dacă ești chinuit de gânduri rele, înseamnă că nu ești smerit. Domnul a zis: „Învățați de la Mine, căci Eu sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre” (Matei 2:29).

Fără smerenia lui Hristos, sufletul nu va fi niciodată împăcat în Dumnezeu, ci va fi mereu frământat de felurite gânduri care nu-i vor permite să-L contemple pe Dumnezeu.

Fericit este cel ce s-a smerit, căci a găsit pacea desăvârșită în Dumnezeu. Încă cer Domnului smerenie în fiecare zi, căci sufletul meu a fost învățat de Duhul Sfânt ce este smerenia lui Hristos și de aceea însetez să o dobândesc.

O, smerenia lui Hristos. Cine te-a gustat, tânjește după Dumnezeu zi și noapte cu nesățire.

***

O, cât de slab sunt. Am urinat puțin și sunt deja obosit și trupul meu caută odihnă. Și Domnul pe pământ, în trup, a cunoscut slăbiciunea omenească; și El este Milostiv - și a obosit de la călătorie și a dormit pe corabie în timpul furtunii; iar când L-au trezit ucenicii, El a poruncit mării și vântului să se liniștească și s-a făcut o liniște mare.

Așadar, în sufletele noastre, când chemăm sfântul nume al Domnului, este o mare pace.

Doamne, să Te lăudăm până la ultima noastră suflare.

***

Omul cade în amăgire fie din lipsă de experiență, fie din mândrie. Și dacă este din lipsă de experiență, atunci Domnul îl va vindeca repede, dar dacă este din mândrie, atunci sufletul va suferi mult timp până când va învăța smerenia, iar apoi Domnul îl va vindeca.

Cădem în amăgire atunci când credem că suntem mai deștepți și mai experimentați decât alții, și chiar decât părintele nostru duhovnic. Asta am crezut și eu în lipsa mea de experiență și am suferit pentru asta, și îi mulțumesc foarte mult lui Dumnezeu că m-a smerit și m-a luminat cu aceasta și nu mi-a luat mila Lui. Și acum cred că fără spovedanie este imposibil ca un părinte duhovnic să scape de amăgire, pentru că părinților duhovnici li se dă de la Domnul puterea de a dezlega și de a lega.

***

Dacă vezi lumină în tine sau în afara ta, atunci nu crede dacă odată cu lumina nu există nici tandrețe față de Dumnezeu și iubire față de aproapele; dar nu te teme și smerește-te și această lumină va dispărea.

Dacă vezi vreo vedenie, vreo imagine sau vreun vis, nu te încrede în ea, căci dacă este de la Dumnezeu, atunci Domnul te va lumina. Sufletul care n-a gustat Duhul Sfânt nu poate înțelege vedenia, de unde vine ea. Vrăjmașul dă sufletului o anumită dulceață amestecată cu deșertăciune și de aceea se recunoaște amăgirea.

Părinții spun că atunci când vrăjmașul are o viziune, sufletul va simți confuzie. Însă numai un suflet smerit, care nu se consideră vrednic de o viziune, va simți fie confuzie, fie frică atunci când vrăjmașul acționează, însă o persoană vanitoasă s-ar putea să nu experimenteze nici frică, nici chiar confuzie, pentru că își dorește viziuni și se consideră vrednic, și de aceea vrăjmașul îl înșală ușor.

Cele cerești sunt cunoscute prin Duhul Sfânt, iar cele pământești prin minte; dar cine vrea să-L cunoască pe Dumnezeu cu mintea, din știință, este în amăgire, căci Dumnezeu este cunoscut numai prin Duhul Sfânt.

Dacă vezi demoni cu mintea ta, atunci smerește-te și încearcă să nu-i vezi, ci du-te repede la duhovnicul tău sau la bătrânul căruia te-ai predat. Spune-i totul duhovnicului tău, și atunci Domnul se va milui de tine și vei evita amăgirea. Dar dacă crezi că știi mai multe despre viața duhovnicească decât duhovnicul tău și încetezi să-i spui în spovedanie ce ți se întâmplă, atunci din cauza acestei mândrii ți se va permite cu siguranță o oarecare amăgire, spre îndemnare.

***

Luptă cu umilință împotriva dușmanilor tăi.

Când vezi că o altă minte se luptă cu mintea ta, atunci smerește-te, și bătălia se va opri.

Dacă se întâmplă să vezi demoni, nu te teme, ci smerește-te, și demonii vor dispărea, iar dacă frica te va învinge, nu vei scăpa de vreun rău. Fii curajos. Amintește-ți că Domnul se uită la tine, nădăjduiești în El?

Dacă ai căzut în amăgire și vrei să scapi de ea, atunci nu dispera, căci Domnul iubește oamenii și te va ajuta să te vindeci, iar tu nu vei avea pace față de gândurile pe care le aduc vrăjmașii. Dar pentru ca sufletul să găsească pace față de demoni, trebuie să te smerești și să spui: „Sunt mai rău decât toți, sunt mai rău decât orice vite și fiară” și să te spovedești pur și simplu preotului, iar apoi demonii vor fi alungați.

***

Așa cum oamenii intră și ies dintr-o casă, tot așa gândurile demonilor vin și pot pleca din nou dacă nu le accepți.

Dacă un gând îți spune să furi și tu îl asculți, atunci i-ai dat putere asupra ta demonului.

Dacă un gând îți spune - mănâncă mult, până te sături, și vei mânca mult, atunci din nou demonul a preluat puterea asupra ta. Și astfel, dacă gândul vreunei

patimi te va stăpâni, atunci vei deveni un loc de adăpost pentru demoni. Dar dacă accepți pocăința cuvenită, atunci vor tremura și vor fi nevoiți să plece.

***

Când plângem pentru păcate și ne smerim sufletele, nu avem vedenii și sufletul nu le dorește, dar când părăsim plânsul și smerenia, putem fi duși de ele.

Multă vreme nu am știut de ce era nevoie să mă pocăiesc, din moment ce Domnul iartă păcatele. Și atunci am înțeles că cine nu are pocăință nu poate sta în smerenie, căci duhurile rele sunt mândre, ele insuflă mândrie în noi, dar Domnul ne învață blândețea, smerenia și dragostea, prin aceasta sufletul găsește pacea.

În lupta noastră trebuie să fim curajoși. Domnul i-a spus profetului Ieremia: „Du-te, propovăduiește și fii curajos, ca să nu te pedepsesc." („Spune-le tot ce-ți poruncesc; nu te lăsa slăbit înaintea lor, ca să nu te necinstesc în ochii lor" Ieremia 1:17).

Domnul iubește un suflet curajos și înțelept, iar dacă nu avem nici unul, nici altul, atunci trebuie să-L rugăm pe Dumnezeu și să ascultăm de părinții duhovnicești: harul Duhului Sfânt locuiește în ei. Mai ales o persoană a cărei minte a fost vătămată de acțiunea demonică nu ar trebui să se încreadă în nimic, ci să asculte de părintele duhovnic.

Necazurile sufletești ni se întâmplă din cauza mândriei, dar cele fizice sunt adesea îngăduite de Dumnezeu din dragoste pentru noi, așa cum a fost cazul îndelung răbdătorul Iov.

Este foarte greu să recunoști mândria în tine însuți. Dar iată semnele: dacă ești atacat de dușmani (demoni) sau chinuit de gânduri rele, înseamnă că nu ai smerenie și, prin urmare, chiar dacă nu-ți înțelegi mândria, smerește-te.

Dacă ești iritabil sau, cum se spune, nervos, atunci este un adevărat dezastru. Dacă cineva suferă de crize sau temeri, atunci aceste boli se vindecă printr-un duh smerit și pocăință, precum și prin iubirea fratelui tău și a dușmanilor tăi.

XVIII

PLÂNSUL LUI ADAM

ADAM, tatăl universului, cunoștea dulceața iubirii lui Dumnezeu în paradis și, de aceea, când a fost izgonit din paradis pentru păcat și a pierdut iubirea lui Dumnezeu, a suferit amarnic și a plâns cu un mare gemet în tot deșertul. Sufletul său era chinuit de gândul: „L-am jignit pe iubitul meu Dumnezeu”. Nu regreta atât de mult paradisul și frumusețea lui, cât regreta că pierduse iubirea lui Dumnezeu, care atrage nesățios sufletul către Dumnezeu în fiecare clipă.

Astfel, fiecare suflet care a ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt, dar apoi a pierdut harul, experimentează chinul lui Adam. Sufletul suferă și regretă profund atunci când Îl jignește pe Domnul iubit.

Adam se plictisea pe pământ și plângea amarnic, iar pământul nu-i era drag. Tânjea după Dumnezeu și a spus:

„Sufletul meu tânjește după Domnul și Îl caută cu lacrimi. Cum aș putea să nu-L caut? Când eram cu El, sufletul meu era bucuros și liniștit, iar vrăjmașul nu avea acces la mine; dar acum duhul cel rău a luat stăpânire asupra mea și îmi zguduie și îmi chinuie sufletul, și de aceea sufletul meu tânjește după Domnul până la moarte, și duhul meu este sfâșiat către Dumnezeu, și nimic pe pământ nu mă face fericit, și sufletul meu nu vrea să fie mângâiat de nimic, ci vrea din nou să-L vadă și să fie satisfăcut de El. Nu-L pot uita nici măcar o clipă, și sufletul meu tânjește după El, și din mulțimea durerii strig cu un suspin: «Ai milă de mine, Dumnezeule, făptura Ta căzută!»”

Așa a plâns Adam, iar lacrimile i-au curs pe față, pe piept și pe pământ, și tot deșertul i-a ascultat gemetele; fiarele și păsările au tăcut de durere; iar Adam a plâns, căci din cauza păcatului său toți pierduseră pacea și iubirea.

Mare a fost durerea lui Adam după alungarea sa din rai, dar când l-a văzut pe fiul său Abel ucis de fratele său Cain, durerea lui s-a făcut și mai mare și s-a chinuit în suflet, a plâns și s-a gândit: „Neamurile vor ieși de la mine și se vor înmulți, și toți vor suferi și vor trăi în vrăjmășie și se vor ucide unii pe alții”. Și această durere a lui era mare, ca marea, și numai cel al cărui suflet a ajuns să-L cunoască pe Domnul și cât de mult ne iubește El o poate înțelege. Și am pierdut harul și împreună cu Adam strig: „Fii milostiv față de mine, Doamne. Dăruiește-mi duhul smereniei și al iubirii”.

O, iubire a Domnului! Cel ce te cunoaște te caută neobosit zi și noapte și strigă:

„Mi-e dor de Tine, Doamne, și Te caut cu lacrimi. Cum aș putea să nu Te caut? Tu mi-ai dat să Te cunosc prin Duhul Sfânt, iar această cunoaștere a lui Dumnezeu îmi atrage sufletul să Te caute cu lacrimi.”

***

Adam plânge:

„Deșertul nu-mi este drag. Nu-mi plac munții înalți, nici pajiștile, nici pădurile, nici cântecul păsărilor; nu-mi place nimic. Sufletul meu este întruchipat de o mare întristare: L-am jignit pe Dumnezeu. Și dacă Domnul m-ar duce iarăși în rai, atunci și acolo mă voi întrista și voi plânge: de ce L-am jignit pe iubitul meu Dumnezeu.”

***

Adam, după ce a fost izgonit din Paradis, a fost bolnav în suflet și a vărsat multe lacrimi de durere. Așadar, fiecare suflet care a ajuns să-L cunoască pe Domnul tânjește după El și spune:

„Unde ești, Doamne? Unde ești, Lumina mea? De ce Ți-ai ascuns fața de mine și sufletul meu nu Te-a văzut de mult timp și tânjește după Tine și Te caută cu lacrimi în ochi.”

„Unde este Domnul meu? De ce nu-L văd în sufletul meu? Ce-L împiedică să locuiască în mine? Aceasta înseamnă că nu am smerenia și dragostea lui Hristos pentru vrăjmașii mei.”

***

Dumnezeu este iubire insațiabilă și este imposibil să o descrii.

Adam a umblat pe pământ și, din cauza multor boli ale inimii sale, a plâns, dar cu mintea se gândea la Dumnezeu, iar când trupul său era epuizat și nu mai putea vărsa lacrimi, atunci duhul său ardea pentru Dumnezeu, căci nu putea uita raiul și frumusețea lui; dar și mai mult sufletul lui Adam Îl iubea pe Dumnezeu și era atras către El prin însăși puterea iubirii.

O, Adame, scriu, dar vezi, mintea mea slabă nu poate înțelege cum ai ratat pe Dumnezeu și cum ai îndurat osteneala pocăinței.

O, Adam, vezi, eu, copilul tău, sufăr pe pământ. Este puțin foc în mine, iar dragostea mea este aproape stinsă.

Adame, cântă-ne cântarea Domnului, ca sufletul meu să se bucure de Domnul și să se miște să-L laude și să-L slăvească, așa cum Heruvimii și Serafimii Îl laudă în ceruri și așa cum toate cetele îngerilor cerești Îi cântă Îi cântarea de trei ori sfântă.

O, Adam, părintele nostru, cântă-ne cântecul Domnului, ca tot pământul să audă și toți fiii tăi să-și înalțe mintea către Dumnezeu și să se desfăteze în sunetele cântecului ceresc și să uite durerea lor de pe pământ.

***

Duhul Sfânt este dragostea și dulceața sufletului, a minții și a trupului. Și cei care au ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt, zi și noapte, tânjesc nesățios după Dumnezeul cel viu, căci dragostea lui Dumnezeu este nespus de dulce. Dar când sufletul pierde harul, el caută din nou cu lacrimi în ochi Duhul Sfânt.

Și cel ce n-a cunoscut pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt nu-L poate căuta cu lacrimi, iar sufletul lui este pururea chinuit de patimi; mintea lui se gândește la cele pământești și nu poate ajunge la cugetare și la cunoașterea lui Iisus Hristos. El este cunoscut prin Duhul Sfânt.

Adam L-a cunoscut pe Dumnezeu și raiul, iar după cădere L-a căutat cu lacrimi în ochi.

— „O, Adame, părintele nostru, vorbește-ne nouă, fiilor tăi, despre Domnul. Sufletul tău L-a cunoscut pe Dumnezeu pe pământ, a cunoscut raiul și dulceața și bucuria lui, iar acum locuiești în cer și vezi slava Domnului. Spune-ne cum este Domnul nostru glorificat pentru suferințele Sale și cum se cântă cântări în cer și cât de dulci sunt aceste cântări, căci sunt cântate de Duhul Sfânt.”

Povestește-ne despre slava Domnului, cât de milostiv este El și cât de mult iubește creația Sa.

Povestește-ne și despre Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. Cum este ea slăvită în ceruri și cu ce cântări este binecuvântată.

Spuneți-ne cum se bucură sfinții acolo și cum strălucesc prin har; cum Îl iubesc pe Domnul și în ce smerenie stau înaintea lui Dumnezeu.

O, Adame, mângâie și veselește sufletele noastre întristate. Spune-ne ce vezi în cer?... De ce taci?... La urma urmei, tot pământul se întristează... Sau nu poți nici măcar să ne amintești din dragostea lui Dumnezeu?

Sau o vezi pe Maica Domnului în slavă și nu te poți desprinde de vedenie și nu vrei să ne spui un cuvânt de dragoste nouă, celor îndurerați, ca să uităm durerea de pe pământ?

„O, Adame, părintele nostru, tu vezi durerea fiilor tăi pe pământ. De ce taci?”

Adam spune:

—„Copiii mei, nu mă atingeți. Nu mă pot desprinde de dragostea lui Dumnezeu și nu pot vorbi cu voi. Sufletul meu este rănit de dragostea Domnului și se bucură de frumusețea Lui, și cum aș putea să-mi amintesc de pământ? Cei care trăiesc înaintea Feței Domnului nu pot gândi la lucrurile pământești.”

- „O, Adame, părintele nostru, ne-ai părăsit pe noi, orfanii tăi. Și suntem îndurerați pe pământ. Spune-ne, ce să facem ca să-I fim plăcuți lui Dumnezeu? Uită-te la copiii tăi, risipiți pe pământ, risipiți în mintea lor. Mulți îl uită pe Dumnezeu, trăiesc în întuneric și merg în abisul iadului.”

— „Nu mă tulbura. O văd pe Maica Domnului în slavă și cum aș putea să mă desprind și să vorbesc cu tine? Îi văd pe sfinții Proroci și Apostoli; și toți seamănă cu Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.”

„Mă plimb prin grădinile paradisului și pretutindeni văd slava Domnului, căci Domnul este în mine și m-a făcut asemenea Lui. Așa îl slăvește Domnul pe om, căci îl face asemenea Lui.”

- „O, Adame, suntem copiii tăi. Spune-ne nouă, celor care suntem întristați pe pământ, cum să moștenim raiul, ca noi, ca și tine, să putem vedea slava Domnului. Sufletul nostru tânjește după Domnul, dar tu locuiești în ceruri și te bucuri de slava Domnului. Te rugăm, mângâie-ne.”

—„De ce strigați către Mine, copiii mei? Domnul vă iubește și v-a dat porunci. Păziți-le, iubiți-vă unii pe alții și veți găsi pace în Dumnezeu. Pocăiți-vă de

păcatele voastre în fiecare ceas, ca să-L putem întâlni pe Domnul. Domnul a spus: «Pe cei ce Mă iubesc, îi iubesc și pe cei ce Mă slăvesc, îi voi slăvi.»”

„O, Adame, roagă-te pentru noi, copiii tăi. Sufletul nostru este întristat de multe necazuri.”

***

„O, Adame, părintele nostru, tu locuiești în ceruri și-L vezi pe Domnul șezând întru slavă la dreapta lui Dumnezeu Tatăl. Tu îi vezi pe Heruvimi și Serafimi și pe toți Sfinții și auzi cântece cerești, de a căror dulceață sufletul tău a uitat pământul. Dar noi suntem triști pe pământ și ne este foarte dor de Dumnezeu. Este puțin foc în noi ca să-L iubim cu ardoare pe Domnul. Inspiră-ne, ce trebuie să facem ca să găsim raiul?”

Adam răspunde:

— „Nu mă atingeți, copiii mei, căci din cauza dulcеții iubirii lui Dumnezeu nu-mi pot aminti de pământ.”

- „O, Adame, sufletele noastre sunt triste și necazurile ne-au apăsat. Spune-ne un cuvânt de mângâiere. Cântă-ne din cântecele pe care le auzi în cer, ca tot pământul să le audă și oamenii să uite durerea lor... O, Adame, suntem foarte triști.”

— „Nu mă atinge. Timpul necazurilor mele a trecut. Din frumusețea raiului și din dulceața Duhului Sfânt nu-mi mai pot aminti de pământ. Dar vă voi spune: Domnul vă iubește și trăiți în dragoste, fiți ascultători de autorități, smeriți-vă inimile și Duhul lui Dumnezeu va locui în voi. El vine în suflet în liniște și îi dă pace și mărturisește mântuirea fără cuvinte. Cântați-I lui Dumnezeu în dragoste și smerenie a duhului, căci Domnul se bucură de aceasta.”

- „O, Adam, părintele nostru, ce să facem? Cântăm, dar nu este dragoste și smerenie în noi.”

— „Pocăiește-te înaintea Domnului și cere. El iubește omul și va da totul. Și m-am pocăit mult și m-am întristat mult pentru că L-am jignit pe Dumnezeu, pentru pierderea păcii și a iubirii pe pământ din cauza păcatului meu. Lacrimile mele mi-au curs pe față și mi-au udat pieptul și pământul; și deșertul mi-a auzit gemetele. Nu puteți înțelege durerea mea, nici cum am plâns după Dumnezeu și după rai. În rai eram bucuros și vesel: Duhul lui Dumnezeu mă făcea fericit și nu am

cunoscut suferința. Dar când am fost alungat din rai, atunci frigul și foamea au început să mă chinuie, animalele și păsările care erau blânde în rai și mă iubeau, s-au sălbaticit, au început să se teamă și să fugă de mine. Gândurile rele mă chinuiau; soarele și vântul mă pârjoleau, ploaia mă uda; eram chinuit de boli și de toate necazurile pământului, dar am îndurat totul și am avut încredere fermă în Dumnezeu.

Și purtați ostenelile pocăinței: iubiți întristările, uscați-vă trupurile, smeriți-vă și iubiți-vă pe vrăjmașii voștri, pentru ca Duhul Sfânt să locuiască în voi și atunci veți cunoaște și veți afla Împărăția Cerurilor.

Dar nu mă atingeți: acum, din dragoste pentru Dumnezeu, am uitat pământul și tot ce este pe el, am uitat chiar și raiul pe care l-am pierdut, căci văd slava Domnului și slava Sfinților, care din lumina feței lui Dumnezeu strălucesc înșiși ca El."

„O, Adame, cântă-ne un cântec ceresc, ca tot pământul să asculte și să se încânte de pacea iubirii pentru Dumnezeu. Vrem să auzim aceste cântece, sunt dulci, căci sunt cântate de Duhul Sfânt."

***

Adam a pierdut raiul pământesc și l-a căutat plângând: „Raiul meu, raiul meu, raiul meu frumos." Dar Domnul, cu dragostea Lui pe cruce, i-a dat un alt rai, mai bun decât cel dintâi, în ceruri, unde este Lumina Sfintei Treimi. Ce să-I dăm Domnului pentru dragostea Lui față de noi?

XIX

NARAȚIUNI ALE EXPERIENȚELOR ȘI ALE UNOR ÎNTÂLNIRI ȘI CONVERSAȚII CU ASCEȚI

ÎNCĂ DIN COPILĂRIE sufletul meu iubea să cugete la cum Domnul S-a înălțat la cer pe nori și cum Maica Domnului și Sfinții Apostoli au văzut această înălțare. Dar când am pierdut harul lui Dumnezeu (în tinerețe), atunci sufletul meu s-a sălbaticit și a devenit captivat de păcate și rareori și-a amintit de înălțarea Domnului. Dar apoi sufletul meu și-a recunoscut păcatele și m-am întristat foarte tare că L-am jignit pe Domnul și am pierdut îndrăzneala înaintea lui Dumnezeu și

a Maicii Domnului, iar păcatul a devenit dezgustător pentru mine și am decis să merg la Mănăstire - să-I cer iertare lui Dumnezeu și am decis în sufletul meu - să-L implor pe Dumnezeu ca Domnul Cel Milostiv să-mi ierte păcatele.

După ce mi-am terminat serviciul militar, am intrat în Mănăstire și curând m-au năvălit gândurile și m-au împins înapoi în lume ca să mă căsătoresc, dar am spus cu hotărâre în sufletul meu: „Voi muri aici pentru păcatele mele." Și am început să mă rog cu ardoare ca Domnul să-mi ierte mulțimea păcatelor mele.

La un moment dat, un duh al disperării m-a cuprins; mi s-a părut că Dumnezeu mă lepădase complet și că nu exista nicio salvare pentru mine, ci distrugerea veșnică era clar vizibilă în sufletul meu. Și am simțit în sufletul meu că Dumnezeu este nemilos și inexorabil. Aceasta a durat cu mine o oră sau puțin mai mult. Acest duh era atât de greu și apăsător încât era teribil chiar și să-l amintești. Sufletul nu-l putea suporta mult timp. În aceste momente, cineva putea pieri pentru totdeauna. Domnul Milostiv a permis duhului răutății să ducă o astfel de luptă cu sufletul meu.

A trecut puțin timp; m-am dus la biserică pentru vecernie și, privind icoana Mântuitorului, am spus: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcătosul." Și cu aceste cuvinte l-am văzut pe Domnul viu în locul icoanei, iar harul Duhului Sfânt mi-a umplut sufletul și tot trupul. Și astfel am cunoscut prin Duhul Sfânt că Iisus Hristos este Dumnezeu; și am dorit cu dulceață să pătimesc pentru Hristos.

***

De când Îl cunosc pe Domnul, sufletul meu tânjește după El și nimic pe pământ nu mă mai bucură. Dar singura mea bucurie este Dumnezeu. El este bucuria mea; El este tăria mea; El este înțelepciunea mea; El este bogăția mea.

***

Doamne, luminează-ne cu Duhul Tău Sfânt, ca să înțelegem cu toții dragostea Ta.

Domnul ne-a arătat în tâlhar și fiul risipitor cum merge cu dragoste în întâmpinarea păcătosului pocăit. Se spune că „Tatăl l-a văzut de departe și a fost bun la el, a alergat și a căzut pe gâtul lui și l-a sărutat" și nu l-a mustrat pentru

nimic, ci a junghiat vițelul cel îngrășat și i-a spus să se bucure. Așa este mila și dragostea lui Dumnezeu. Dar unui om păcătos Domnul i se pare nemilostiv, pentru că nu este har în sufletul lui.

***

Unul dintre novicii noștri de pe Athos, în Mănăstirea rusă Panteleimon, era obișnuit să se roage neîncetat lui Dumnezeu să-i ierte păcatele. Și a început să se gândească la Împărăția Cerurilor și s-a gândit: „Poate că mă voi mântui dacă Îl voi ruga cu stăruință pe Dumnezeu să-mi ierte păcatele, dar dacă nu-mi voi vedea părinții în rai, mă voi întrista pentru ei, căci îi iubesc. Ce fel de rai va fi pentru mine dacă voi întrista acolo pentru rudele mele care, poate, sunt în iad?”

Acest novice păcătos s-a gândit la Împărăția Cerurilor: „Așa cum pe pământ nu există sărbătoare veselă dacă nu există părinți sau rude, tot așa și în cer, dacă nu-mi văd rudele pe care le iubesc, mă voi întrista.”

Așa a gândit vreo șase luni. Și într-o zi, în timpul Vecerniei, novicele și-a ridicat ochii spre icoana Mântuitorului și s-a rugat puțin, cinci cuvinte: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcătosul”, și a văzut icoana devenind un Mântuitor viu, iar sufletul și trupul novicelui s-au umplut de o dulceață nespusă, iar sufletul, prin Duhul Sfânt, a ajuns să cunoască pe Domnul nostru Iisus Hristos, iar Domnul este milostiv și de o frumusețe și blândețe nespusă, iar sufletul a înțeles că din dragostea lui Dumnezeu omul nu-și poate aminti de nimeni și din acel moment sufletul său arde de dragoste pentru Domnul.

***

Slavă, Doamne, milei Tale, Tu îi dai sufletului să cunoască cât iubești creația Ta și sufletul a ajuns să-L cunoască pe Stăpânul și Creatorul său.

Domnul i-a dat sufletului omului o cunoaștere suficientă a Sinelui, iar sufletul L-a iubit pe Creatorul său și s-a bucurat foarte mult. „Domnul nostru este milostiv.” Și la această limită gândul se termină.

Sufletul este mulțumit de Domnul. El îi dă pace, iar pământul este uitat de Dumnezeu (adică rămâne în Dumnezeu), iar sufletul iubește doar Unicul Domn și nu găsește pace în nimic altceva decât în Creator, dar uneori varsă lacrimi fierbinți: „De ce l-am jignit pe un Dumnezeu atât de Milostiv?”

***

Domnul a chemat sufletul păcătos la pocăință, iar ea s-a întors către Domnul, iar El a primit-o cu milă și i S-a descoperit.

Și sufletul omului a ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu, Dumnezeul cel milostiv, darnic și preadulce, și L-a iubit până la sfârșit și tânjește după El nesățios prin mulțimea căldurii iubirii și nu-L poate uita, căci această căldură a iubirii pentru Dumnezeu nu îngăduie sufletului să-L uite nici ziua, nici noaptea, nici măcar o secundă.

Și dacă harul se împuținează în suflet, atunci nu știu cu ce să compar întristarea sufletului: o, cum cere din nou lui Dumnezeu acel har pe care l-a gustat.

***

Mă minunez că Domnul nu m-a uitat pe mine, creația Lui căzută. Unii disperă, gândindu-se că Domnul nu le va ierta păcatele. Astfel de gânduri vin de la vrăjmaș. Domnul este atât de milostiv încât nu putem înțelege. Sufletul al cărui suflet este plin de dragostea lui Dumnezeu în Duhul Sfânt știe cum Îl iubește Domnul pe om. Dar când sufletul pierde această dragoste, se întristează și se plictisește, iar mintea nu vrea să se oprească asupra nimicului, ci Îl caută numai pe Dumnezeu.

***

Un diacon mi-a spus:

„Satan mi-a apărut și a spus: «Îi iubesc pe cei mândri și ei sunt ai mei. Tu ești mândru și te voi lua.» Dar eu i-am răspuns lui Satan: «Eu sunt cel mai rău dintre toți»; și Satan a devenit invizibil.”

Și am trăit ceva similar când demonii au venit la mine. Mi-a fost puțin frică, dar am spus:

- Doamne, Tu vezi că demonii nu mă lasă să mă rog. Inspiră-mă cu ce trebuie să fac pentru ca demonii să mă părăsească.

Și Domnul spune în sufletul meu:

— Sufletele mândre suferă întotdeauna din cauza demonilor.

Și am spus:

- Doamne, luminează-mă ce trebuie să gândesc pentru ca sufletul meu să fie smerit.

Și primesc răspunsul în sufletul meu:

- Ține-ți mintea în iad și nu dispera.

De atunci am făcut asta, iar sufletul meu și-a găsit pacea în Dumnezeu.

***

Sufletul meu învață smerenia de la Domnul. Domnul mi S-a arătat într-un mod de neînțeles și mi-a încântat sufletul cu dragoste, dar apoi a dispărut, iar acum este atras către El zi și noapte. El, Cel Milostiv, Bunul Păstor, m-a căutat pe mine, oile Sale, deja rănite de lupi, și le-a risipit.

Sufletul meu cunoaște mila Domnului față de omul păcătos și scriu adevărul înaintea feței lui Dumnezeu, că noi toți păcătoșii vom fi mântuiți și niciun suflet nu va pieri dacă se va pocăi, căci Domnul este atât de bun din fire încât este imposibil să descriem acest lucru în vreun cuvânt.

Întoarce-te către Domnul cu sufletul tău și spune: „Doamne, iartă-mă” și nu crede că Domnul nu va ierta: mila Lui nu poate decât să ierte și El îndată iartă și sfințește. Așa ne învață Duhul Sfânt în Biserica noastră.

Domnul este iubire. „Gustați și vedeți că bun este Domnul”, spune Scriptura (Psalmul 33). Sufletul meu a gustat această bunătate a Domnului și duhul meu tânjește după Dumnezeu zi și noapte fără sățiu. Voi scrie despre iubirea lui Dumnezeu, nu cunosc nicio sațietate în aceasta, căci sufletul meu este captivat de amintirea lui Dumnezeu Cel Atotputernic.

***

Dragostea izvorăște din Duhul Sfânt și fără această dragoste nimeni nu-L poate înțelege pe Dumnezeu așa cum ar trebui. Prin Duhul Sfânt se cunoaște dragostea lui Dumnezeu pentru noi, pe care Domnul o revarsă peste slujitorii Săi, ca ei să se roage pentru oameni. Și eu n-aș fi știut aceasta dacă harul nu m-ar fi învățat. Dar să nu credeți că sunt în har puternic sau că sunt în amăgire. Nu. Eu am cunoscut doar harul desăvârșit, dar trăiesc mai rău decât ultimul țăran ignorant. Sunt schimonah, dar sunt nevrednic de acest titlu. Am doar dorința de a fi mântuit, dar nu am isprăvi. Dar Domnul mi-a dat să gust harul Duhului Sfânt, care învață sufletul să cunoască calea lui Dumnezeu, care duce la Împărăția Cerurilor.

***

Mă întristează că trăiesc nepăsător, dar nu pot face mai bine. Știu că sunt slab la minte, analfabet și păcătos, dar Domnul iubește chiar și astfel de oameni și de aceea sufletul meu este atras cu toată puterea să-I slujească.

O, ce milă a lui Dumnezeu. Sunt o persoană atât de ticăloasă și rea, iar Domnul mă iubește atât de mult. Dar El este Însăși Iubirea și iubește pe toată lumea atât de mult și cheamă cu har la Sine: „Veniți la Mine, toți cei trudiți și împovărați, și Eu vă voi da odihnă.” Această pace în Duhul Sfânt este primită de sufletul smerit pentru pocăință.

Acum suntem ultimii călugări. Dar chiar și acum există încă mulți asceți pe care Domnul i-a ascuns prin faptul că nu săvârșesc minuni evidente, ci în sufletele lor se întâmplă zilnic minuni minunate, doar că oamenii nu știu să le vadă. Iată o minune: când sufletul se înclină spre mândrie, cade în întuneric și deznădejde, dar când se smerește, vin bucuria, tandrețea și lumina.

Cine nu se străduiește, cine se pocăiește în mod necurat, nu știe aceasta, nu simte harul. Dar Domnul a dat cu har oamenilor pocăință și prin pocăință toți, fără excepție, sunt mântuiți.

***

Vrăjmașii aduc laude celor care au har, iar când sufletul este sedus de ei, pierde harul prin aceasta. Și sufletul aude că harul se îndepărtează, dar la început nu înțelege ce fel de mândrie este aceasta și abia după o lungă luptă învață smerenia.

***

Când îmi pierd harul, sufletul meu devine foarte trist și spun:

De ce L-am pierdut pe Domnul prin neascultare? O, când va fi sufletul meu din nou săturat de dragostea lui Dumnezeu? Când se va bucura el din nou în Domnul? Când se va bucura din nou inima mea și se va umple de înțelepciunea lui Dumnezeu, ca El să mă iubească așa cum l-a iubit pe profetul David pentru blândețea lui sau pe Moise pentru că a fost credincios în casa Domnului? (Evrei 3:5)

***

Domnul ne iubește infinit. Acest lucru este evident din Sfintele Scripturi și din experiența personală. Sufletul meu păcătuiește zi și noapte cu gânduri, dar de îndată ce spun: „Iartă-mă, Doamne, că sunt foarte slab și dă-mi pacea Ta, pe care o dai robilor Tăi", atunci imediat sufletul găsește pace.

***

Domnul spune: „Fericiți sunt făcătorii de pace." Și m-am gândit: Voi tăcea parțial, iar alteori voi liniști oamenii. Și m-am așezat lângă un frate supărat, un schimonah..., și am început, vorbind cu el, să-l conving să trăiască în pace cu toți și să ierte pe toți. El a suferit puțin, apoi s-a răzvrătit atât de mult împotriva mea încât mi-am părăsit chilia și abia am scăpat de el și am plâns mult înaintea lui Dumnezeu că pacea nu a fost păstrată. Și am înțeles că trebuie să cauți voia lui Dumnezeu și să trăiești așa cum vrea Domnul și să nu născocești singur isprăvi. Și am făcut multe greșeli în aceasta. Am citit - ca și cum ar fi bine să faci asta, dar în realitate se întâmplă altfel.

Este greu să trăiești fără un bătrân. Un suflet fără experiență nu înțelege voia lui Dumnezeu și va îndura multe necazuri înainte de a învăța smerenia.

***

Chiar la început, când eram un tânăr novice, i-am spus duhovnicul meu că am acceptat un gând pofticios, iar duhovnicul mi-a răspuns: „Să nu-l accepți niciodată”; și au trecut patruzeci și cinci de ani de atunci și nu am acceptat niciodată un gând pofticios, nu m-am mâniat niciodată pe nimeni, căci sufletul meu își aduce aminte de dragostea Domnului și de dulceața Duhului Sfânt și uit jignirile.

***

Acum aproximativ cincisprezece ani, Părintele Egumen (Arhimandritul Misael) l-a trimis pe Părintele S... la corabie, dar acesta a refuzat; a spus: „Nu voi merge”. Atunci Egumenul l-a întrebat: „Unde vrei să mergi?” Părintele S... a spus: „să tai lemne”, iar când s-a dus, un copac a căzut peste el și a zăcut mult timp în spital și s-a pocăit pentru neascultarea sa.

Așa că, într-o zi, am cerut o ascultare de bunăvoie. Aveam un buget limitat și voiam să merg la mănăstirea tăcută din Stary Russik. Acolo se ținea întotdeauna post; mâncau fără untdelemn toată săptămâna, cu excepția sâmbetei și duminicii, și din cauza postului puțini oameni mergeau acolo. Oaspetele pe atunci era Părintele Serapion, care mânca doar pâine și apă; iar după el Părintele Onisifor a devenit oaspetele. El atrăgea mulți oameni la el cu blândețea, smerenia și darul vorbirii sale. Era atât de blând și smerit încât chiar și fără cuvinte, doar privindu-l, te puteai îmbunătăți, așa era caracterul său calm și sănătos. Am trăit cu el mult timp. Schimonahul Savin nu s-a întins în pat timp de șapte ani. Părintele Dositei a fost un călugăr exemplar în toate. Părintele Anatolie, un schimonah, avea darul pocăinței. Mi-a spus: „Mulți ani nu am știut cum lucrează harul, dar acum știu.” A primit har în timpul mesei.

Mai era și monahul-schemă O. Israel. El a văzut-o pe Maica Domnului. Era foarte bătrân și, când încă locuia în Rusia, s-a dus la Cuviosul Serafim de Sarov și l-a văzut viu. O. Israel locuia în aceeași căsuță unde sunt acum kiperele (grădinile de legume); era iarbă acolo și o coseam. Într-o zi m-am dus la el; stătea pe o bancă sub un stejar verde. Era înalt; el însuși era slab; stătea cu un rozariu în mâini. Eu eram un tânăr monah, m-am apropiat de el, m-am închinat adânc și cu evlavie și i-am spus: „Binecuvântează-mă, Părinte”. Și el a spus cu afecțiune: „Dumnezeu să te binecuvânteze, fiule al lui Hristos”. Și i-am spus: „Părinte, ești singur; este bine pentru tine să te rogi mental aici”. Și el a răspuns: „Rugăciunea nu este o nebunie, dar noi suntem nebuni”. M-am simțit rușinat și nu am îndrăznit să-i mai pun întrebări, dar nu am înțeles sensul cuvintelor sale. Mai târziu am înțeles că „suntem nebuni”, pentru că nu știm să trăim așa cum ar trebui și să lucrăm pentru Dumnezeu. Pe lângă Bătrânul lui Israel, în Mănăstirea noastră mai

erau doi care mergeau la Cuviosul Serafim: — Părintele Savin și Părintele Serafim; ei erau din Tambov.

Am vrut să merg la acești asceți, să locuiesc cu ei, și l-am implorat cu forța pe Stareț, părăsind economia. Dar Dumnezeu nu a vrut să locuiesc acolo, și după un an și jumătate m-au primit înapoi la vechea mea ascultare, deoarece aveam experiență în construcții; dar pentru încăpățânarea mea, Domnul m-a pedepsit, și în Russik am răcit la cap, și până în ziua de azi mă doare neîncetat.

Așadar, trebuie să înveți voia lui Dumnezeu prin intermediul Abatelui și să nu insisti asupra a nimic.

***

Dragostea lui Dumnezeu dă putere să rămân în rugăciune toată noaptea, dar eu, cel slab, sunt epuizat de o durere de cap și trebuie să mă odihnesc. Mi-a venit o durere de cap pentru că am insistat asupra dorinței mele și am părăsit economia pentru deșert, ca să am mai multă libertate pentru rugăciune; dar Domnul a vrut să fiu administrator toată viața mea în Mănăstire.

De două ori am fost numit constructor, o dată administrator senior, dar am refuzat, iar Dumnezeu m-a pedepsit pentru asta. Mai târziu am înțeles că fiecare este necesar la locul său și că fiecare este mântuit indiferent de rang.

***

Când Consiliul (al Bătrânilor Mănăstirii) m-a numit administrator, în locul Părintelui Severian, atunci, venind la chilie, am început să mă rog:

„Doamne, Tu care mi-ai încredințat grija pentru marea noastră mănăstire, ajută-mă să gestionez această problemă.”

Și primesc răspunsul în sufletul meu: „Amintește-ți de harul Duhului Sfânt și încearcă să-l dobândești.”

***

Sufletul meu este întristat. Nu pot sluji Domnului din cauza bolii mele. Durerea de cap mă apasă, iar harul care biruiește boala nu este cu mine. Când există un har mare, sufletul își dorește suferința. Așadar, martirii au avut un har mare, iar trupul lor s-a bucurat împreună cu sufletul lor când au fost chinuiți pentru iubitul lor Domn. Cine a experimentat acest har știe despre el, dar noi trebuie să îndurăm boala.

Boala și sărăcia îl smeresc pe om până la sfârșit. M-am dus la părintele bolnav S-n și l-am întrebat: „Ce mai faci?" Și el, supărat de boală, în loc să răspundă, și-a aruncat pălăria pe jos. I-am spus: „Slavă Domnului pentru boală, altfel vei muri rău. Când te vor tunde în schimă, harul va veni și te va mângâia în durerea ta."

Când a fost tuns în schemă, a doua zi am venit să-l felicit și l-am întrebat: „Ce mai faci?"; iar el a răspuns cu bucurie:

— Precum în sfântul botez, Domnul mi-a dat harul Său fără plată.

Și a îndurat cu ușurință boala sa și a murit în mare pace, căci dulceața Sfântului Duh întrece toată dulceața lumii.

***

Domnul dăruiește păcătoșilor harul Duhului Sfânt și, de aceea, credința noastră este puternică. Și cum îi vom mulțumi Domnului pentru dragostea Lui, pe care o simțim în fiecare zi și în fiecare oră?

L-am întrebat pe un tânăr monah dacă și-a pierdut harul care i se dă atunci când depune jurămintele monahale. Trăise în schemă timp de 12 zile. Mi-a spus:

„Chiar dacă sunt bolnav, aud harul lui Dumnezeu în sufletul meu."

Au trecut încă zece zile și l-am întrebat din nou despre același lucru, iar el a răspuns cu o față veselă: „Slavă Domnului, simt mila Domnului".

***

Am experimentat când sufletul meu și-a pierdut smerenia, apoi am devenit irascibil, dar sufletul meu și-a amintit de smerenia lui Hristos și a însetat după ea; și am început să-L implor pe Dumnezeu să mă ierte și să mă curățească de duhul mândru și să-mi dea pace. Și când sufletul meu a urât păcatele, atunci

Duhul Sfânt m-a învățat rugăciunea și dragostea neîncetată. Și știind cât de mult iubește Domnul poporul Său, mai ales pe cei morți, am vărsat lacrimi pentru ei în fiecare seară. Îmi pare rău că oamenii sunt lipsiți de un Domn atât de Milostiv. Și într-o zi i-am spus duhovnicului meu:

„Îmi pare rău pentru oamenii care sunt chinuiți în iad și în fiecare noapte plâng pentru ei, iar sufletul meu lâncezește atât de tare încât îmi pare rău chiar și pentru demoni."

Și părintele duhovnic mi-a spus că această rugăciune este din harul lui Dumnezeu.

Un ascet m-a întrebat: „Plângi pentru păcatele tale?" I-am spus: „Cumva nu mult, dar eu plâng mult pentru morți." Apoi mi-a zis: „Plângi pentru tine însuți, iar Domnul va avea milă de alții. Așa a spus starețul Macarie." Am ascultat și am început să fac așa cum mi-a spus, am încetat să plâng pentru morți, dar apoi și lacrimile pentru mine s-au oprit.

I-am povestit aceasta unui alt ascet care avea darul lacrimilor. Îi plăcea să se gândească la suferințele Mântuitorului, la cât de mult a suferit Domnul, Împăratul slavei, pentru noi și vărsa lacrimi mari în fiecare zi. L-am întrebat pe acest ascet: „Ar trebui să mă rog pentru cei morți?" El a oftat și a spus: „Dacă ar fi cu putință, i-aș scoate pe toți din iad și numai atunci sufletul meu s-ar împăca și s-ar bucura".

În același timp, făcu o mișcare cu mâinile, ca și cum ar fi adunat snopi pe câmp, și lacrimile i-au curs din ochi.

După aceea n-am mai încetat să mă rog pentru morți, iar lacrimile mi-au revenit și am plâns mult, rugându-mă pentru ei.

***

Mi-am petrecut viața în bine și în păcat, și în șaizeci de ani am învățat ce putere are obiceiul. Atât sufletul, cât și mintea pot dobândi un obicei. Și omul cu ce se obișnuiește, aceea face. Dacă se obișnuiește să păcătuiască, atunci va fi atras constant spre păcat, iar demonii îl ajută în aceasta; dar dacă se obișnuiește cu binele, atunci Dumnezeu îl va ajuta în aceasta cu harul Său.

Așadar, dacă te obișnuiești să te rogi neîncetat, să-ți iubești aproapele și să plângi în rugăciune pentru întreaga lume, atunci sufletul tău va fi atras de

rugăciune, lacrimi și iubire. Și dacă te obișnuiești să dai milostenie, să fii ascultător, sincer în spovedanie față de duhovnicul tău, atunci vei face întotdeauna acest lucru și în aceasta vei găsi pace în Dumnezeu.

***

Un suflet care iubește să judece oamenii, sau este neascultător, sau neînfrânat, sau a părăsit pocăința, nu poate scăpa de viclesugurile diavolului și nu se poate elibera de gândurile rele; dar dacă plânge pentru păcatele sale și își iubește fratele, atunci Domnul îi dă lacrimi pentru întreaga lume.

„Doamne, dă-mi lacrimi, ca sufletul meu să plângă zi și noapte de dragostea pentru fratele meu."

Și astfel, Dumnezeu ascultă rugăciunea și dăruiește sufletului *lacrimi mari.*

Domnul nostru ne iubește atunci când vărsăm lacrimi de iubire în rugăciune pentru oameni și ne ascultă cu milă.

***

Odată traversam un câmp de la tabăra Ustijhorski, unde era staționat batalionul nostru de geniști vara, până în satul Kolpino, ca să dau poștei de acolo banii pe care voiam să-i trimit la Sfântul Munte; un câine turbat alerga direct spre mine pe drum și, când s-a apropiat foarte mult de mine, am spus doar: „Doamne, ai milă", iar cu aceste cuvinte o forță a dat câinele la o parte, ca și cum s-ar fi lovit de ceva și, alergând în jurul meu, s-a îndreptat spre Kolpino. Acolo a mușcat mulți oameni și a provocat mult rău oamenilor și animalelor.

Din acel moment mi-am dat seama cât de aproape este Domnul de omul păcătos și cât de repede îi ascultă rugăciunile.

***

Odată am ucis o muscă fără rost, iar biata ființă s-a târât pe pământ, bolnavă, cu măruntaiele căzându-i afară, și timp de trei zile am plâns pentru cruzimea mea față de creatură și încă îmi amintesc acest incident.

Odată, pe balconul magazinului meu au apărut lilieci și am turnat apă clocotită pe ei, iar din nou am vărsat multe lacrimi din cauza asta și de atunci nu am mai jignit niciodată creatura.

Odată, mergând de la Mănăstire spre Vechiul (Munte) Russik, am văzut pe drum un șarpe mort, tăiat în bucăți, iar fiecare bucată din el bătea convulsiv, și mi-a fost milă de toată creația și de fiecare făptură suferindă și am plâns mult înaintea lui Dumnezeu.

Duhul lui Dumnezeu învață sufletul să iubească toate lucrurile vii, astfel încât să nu vrea să rănească nici o frunză verde de pe copac și nici să calce în picioare nici o floare de pe câmp. Astfel, Duhul lui Dumnezeu învață dragostea față de toți, iar sufletul simpatizează cu orice făptură, iubește chiar și dușmanii și are milă chiar și de demoni, pentru că aceștia s-au îndepărtat de bine.

De aceea Domnul ne-a poruncit să ne iubim vrăjmașii, iar Duhul lui Dumnezeu ne dă puterea să-i iubim. Și dacă suntem slabi și nu este dragoste în noi, atunci să-L rugăm cu ardoare pe Domnul și pe Preacurata Lui Maică și pe toți sfinții, iar Domnul, Care ne iubește atât de mult, ne va ajuta în toate; și când El atinge sufletul și trupul, atunci totul se schimbă în noi și este o mare bucurie în suflet, că își cunoaște Creatorul și mila Lui neînțeleasă.

***

Există oameni care se atașează de animale și le mângâie, le mângâie și le vorbesc, și au părăsit dragostea lui Dumnezeu, și prin aceasta se pierde dragostea dintre frați, pentru care Hristos a murit în mari suferințe. Este nerezonabil să faci așa. Dă mâncare animalelor și vitelor și nu le bate, în aceasta este mila omului față de ele, dar a te atașa, a le iubi, a le mângâia și a le vorbi este o nerezonabilitate a sufletului.

Sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Domnul stă întotdeauna înaintea Lui cu dragoste și frică, și cum este posibil să iubești, să mângâi și să vorbești cu vitele, pisicile, câinii? Aceasta înseamnă că omul a uitat porunca lui Hristos de a-L iubi pe Dumnezeu cu toată inima sa, cu tot sufletul său, cu toate gândurile sale.

Fiarele, vitele și orice animal sunt pământul, și nu trebuie să ne atașăm de pământ cu mintea noastră, ci cu toată puterea minții noastre să-L iubim pe Domnul, Preacurata Lui Maică, Mijlocitoarea noastră, Sfinții și să-i venerăm; ei se roagă pentru noi și se întristează când neglijăm porunca lui Dumnezeu.

***

Într-o zi m-am gândit să cumpăr pește proaspăt. Nu aveam bani proprii, dar aveam banii mănăstirii și aș fi putut să-l cumpăr, dar nu voiam să stric ordinea vieții mele. Gândul, însă, m-a dus și a ajuns la punctul în care în biserică, la liturghie și acolo, peștele mă ocupa. Atunci am înțeles că asta venea de la vrăjmaș și am aflat prin harul lui Dumnezeu că harul ajută să mănânci puțin, iar diavolul te împinge să mănânci prea mult și să te îndopi de mâncare.

Am suferit din cauza acestui gând timp de trei zile și abia am reușit să-l alung cu rugăciune și lacrimi. Este atât de greu să lupți chiar și cu gânduri atât de mărunte.

Și la methoch a fost așa cu mine: mănânc până mă sătur, iar după două ore pot mânca din nou aceeași cantitate. Am început să mă cântăresc pe cântar și, ce știți voi - în trei zile m-am îngrășat 3 oko (4 kilograme). Și am înțeles că aceasta era o ispită, căci noi, călugării, trebuie să ne uscăm trupurile pentru a nu exista mișcări în ele care să interfereze cu rugăciunea. Un trup bine hrănit împiedică rugăciunea curată, iar Duhul lui Dumnezeu nu vine într-un stomac sătul. Totuși, trebuie să cunoaștem măsura postului, pentru a nu slăbi prematur, și atunci nu vom putea îndeplini ascultarea. Am cunoscut un novice care s-a uscat cu postul, dar a slăbit și a murit prematur.

***

Îmi amintesc că stăteam la Vecernie în Catedrala Pokrovsky; duhovnicul, părintele N., citea Acatistul. Privind la el, m-am gândit: ieromonahul e gras, nu se poate închina. În acel moment am început eu însumi să mă închin și, dintr-o dată, cineva m-a lovit invizibil în partea inferioară a spatelui, am vrut să strig: „susține-mă”, dar nu am putut din cauza durerii puternice.

Așadar, Domnul m-a pedepsit cu milă și astfel m-a învățat să nu judec pe nimeni.

***

Odată, după rugăciune, m-am așezat și m-am gândit: Nu vreau să mor. Și am spus: Doamne, Tu vezi inima mea, că nu vreau să mor. Când cineva nu-și vede

părinții mult timp, merge la ei cu bucurie, iar sufletul meu Te cunoaște, Doamne Milostive, și totuși nu vreau să mor. Și primesc un răspuns în sufletul meu: aceasta este pentru că nu Mă iubești suficient.

Și într-adevăr, Îl iubesc puțin pe Domnul.

***

Părintele Lazăr, căpitanul, a povestit întâmplarea.

Un bărbat s-a dus în pădure să aducă lemne de foc. Obosit de muncă, s-a întins să se odihnească sub un stejar mare și, privind în sus la ramurile stejarului și văzând multe ghinde mari pe el, s-a gândit: „Ar fi mai bine dacă ar crește dovleci pe stejar.” Cu acest gând, a închis ochii și, deodată, o ghindă a căzut și l-a lovit dureros în buze. Atunci bărbatul a spus: „M-am înșelat, Dumnezeu este mai deștept decât mine și a fost bine că erau ghinde pe stejar, nu dovleci. Dacă ar fi fost un dovleac, m-ar fi omorât cu greutatea lui.”

Așa de des condamnăm cu toții creația lui Dumnezeu, în loc să ne predăm voinței lui Dumnezeu. Cel care s-a predat voinței Sale sfinte este împăcat, dar cel care încearcă să cuprindă totul cu mintea sa este lipsit de experiență în viața duhovnicească. Pentru a cunoaște voia lui Dumnezeu, trebuie să i se supună, iar atunci Domnul va lumina cu harul Său și va deveni ușor să trăiască. Și chiar dacă acea persoană este bolnavă sau săracă, sufletul său va fi bucuros, pentru că este sănătoasă cu sufletul și cu mintea și cu mintea Îl vede pe Domnul și în smerenia duhului Îl iubește și din acea dragoste uită lumea; iar dacă își aduce aminte, atunci dragostea lui Dumnezeu îl îndeamnă să se roage pentru lume, chiar până la lacrimi.

O astfel de cale plăcută a Domnului este pentru duhul nostru.

***

Recent a avut loc un incendiu în chilia Sfântului Ștefan. Un călugăr din această chilie era afară când clădirea a luat foc și, pentru a salva unele lucruri, s-a repezit înăuntru și s-a ars. Dar dacă s-ar fi rugat Domnului și i-ar fi spus: „Doamne, vreau să salvez cutare lucru, spune-mi dacă pot să o fac?”, atunci Domnul cu siguranță l-ar fi informat și i-ar fi spus „du-te” dacă este posibil și „nu te duce”

dacă nu este posibil. Domnul este atât de aproape de noi și ne iubește atât de mult.

În viața mea L-am întrebat pe Domnul de multe ori în vremuri de necaz și am primit întotdeauna un răspuns. Nu am înțeles această iubire cu mintea noastră, ci cu mila lui Dumnezeu din harul Duhului Sfânt. Poate cineva va spune că acest lucru se întâmplă doar sfinților, dar eu spun că Domnul îi iubește chiar și pe cei mai păcătoși și își dăruiește îndurarea, dacă sufletul s-ar abate de la păcat, iar Domnul cu mare bucurie îl primește în brațele Sale și îl aduce la Tatăl, și atunci toate cerurile se bucură de el.

***

Pe 14 septembrie 1932, a avut loc un cutremur puternic pe Athos. S-a întâmplat noaptea, la ora patru **[** în ora europeană - ora nouă seara **]** , în timpul priveghiului pentru Înălțarea Crucii. Stăteam în cor, lângă confesionalul Părintelui Superior, iar Superiorul însuși stătea lângă mine, în afara confesionalului. În confesional, a căzut o cărămidă din tavan și a căzut tencuială. La început m-am speriat puțin, dar curând m-am calmat și i-am spus Superiorului: „Domnul cel Milostiv vrea să ne pocăim”. Și ne-am uitat la călugări, și jos în biserică și în cor, și puțini s-au speriat, cam șase oameni au părăsit Biserica, iar restul au rămas la locul lor, iar priveghiul a continuat în ordinea ei obișnuită, și atât de liniștit, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Și m-am gândit: cât har al Duhului Sfânt este în călugări, încât în timpul unui cutremur atât de puternic, când întreaga clădire imensă a mănăstirii s-a cutremurat, a căzut var, candelabrele, lămpile și sfeșnicele s-au clătinat, clopotele din clopotniță au sunat, chiar și clopotul mare a lovit din cauza cutremurului puternic, iar ei au rămas liniștiți. Și m-am gândit: „Sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Domnul nu se teme de nimic altceva decât de păcat, și mai ales de păcatul mândriei. Știe că Domnul ne iubește, și dacă ne iubește, atunci de ce să ne temem? Domnul cel milostiv ne trimite îndemn: „Copiii mei, pocăiți-vă și trăiți în dragoste, fiți ascultători și stăpâni pe sine și învățați de la Mine blândețea și smerenia și veți găsi odihnă pentru sufletele voastre.”

***

Într-o zi, mergeam la Mănăstirea sârbă Hilendar. Părintele Nicolae, oaspeții schitului nostru tebaid, mi s-a alăturat. Am mers noaptea printr-o pădure verde; cărarea era plăcută, iar conversația era, de asemenea, plăcută. Am vorbit despre

dragostea față de aproapele, iar părintele Nicolae mi-a povestit o întâmplare remarcabilă.

În Rusia, în sud, lângă Rostov, exista o bandă de 20 de oameni. Unul dintre ei, pe nume Andrei, avea un caracter și un comportament foarte rău, așa că era greu să trăiască cu el. Iar unul, cel mai tânăr dintre toți, era un om foarte bun, iubea pe Dumnezeu și păzea poruncile Domnului, numele lui era Nicolae. Când Andrei le-a făcut mult rău și necaz camarazilor săi, atunci banda a decis să-l omoare, dar tânărul Nicolae nu a fost de acord cu acest rău și i-a convins să nu-l omoare. Membrii bandei nu l-au ascultat pe Nicolae și l-au ucis pe Andrei. Crima a devenit cunoscută. Cazul a ajuns la poliție. Atunci Nicolae, văzând nenorocirea lor, le-a spus: „Voi toți aveți soții și copii, dar eu sunt singur - singur. Spuneți că am ucis și voi spune și eu că am ucis; nu-mi este greu să merg la muncă silnică și voi merge singur, dar dacă veți fi condamnați, câți oameni vor suferi.” La început muncitorii nu au răspuns, pentru că le era rușine în fața lui Nikolai, care încerca să-i convingă să nu ucidă: dar apoi Nikolai i-a convins și toți au fost de acord să spună că Nikolai a ucis.

Șefii, procurorul, anchetatorii, jandarmii au sosit în acel loc; a început ancheta: cine a ucis? Nikolai spune: „Am ucis.” Îi întreabă pe alții, spun și ei că Nikolai a ucis. Nikolai avea o față blândă și un caracter umil și vorbea calm și încet. Anchetatorii l-au interogat mult timp; nu credeau că un om atât de blând și calm era un criminal, dar cazul a fost transferat în instanță pentru a se rezolva. La proces, toată lumea a fost surprinsă și ea că un om atât de umil și bun a ucis, și niciunul dintre judecători nu a vrut să creadă asta, în ciuda faptului că Nikolai a spus că el a ucis. Și mult timp judecătorii nu au putut da o sentință. Toți cei din instanță nu și-au mișcat mâinile pentru a semna sentința. Și din nou l-au interogat mult pe el și pe toți ceilalți pentru a clarifica secretul și l-au implorat să spună adevărul. În cele din urmă, Nikolai, inculpatul nevinovat, a spus că dacă nu-l vor urmări pe adevăratul criminal, atunci el va spune adevărul. În timpul procesului a devenit clar că Andrei cel ucis era un om rău, iar procurorul și judecătorii au fost cu toții de acord să renunțe la caz dacă vor afla adevărul. Și atunci nu Nikolai însuși, ci alții au povestit cum s-a întâmplat și cum Nikolai a fost de acord să își asume vina pentru a-i salva de pedeapsă. Procesul a fost oprit, s-a spus că crima lui Nikolai nu a fost dovedită, iar unul dintre șefi chiar a spus: „Andrei a fost un om rău, și-a meritat pedeapsa, dar acești oameni sunt buni și lăsați-i să trăiască în pace”.

Și din acest caz este clar ce putere are dragostea pentru aproapele. Harul lui Dumnezeu era în inima tânărului Nicolae și se reflecta pe chipul său și îi afecta pe toți ceilalți.

Părintele Ioan de Kronstadt

L-am văzut pe PĂRINTELE IOAN în Kronstadt. El a slujit Liturghia. Am fost uimit de puterea rugăciunii sale și până acum, și au trecut aproape patruzeci de ani, n-am mai văzut pe nimeni slujind așa cum a făcut-o el. Oamenii îl iubeau și toți stăteau cu frică de Dumnezeu. Și nu este surprinzător: Duhul Sfânt atrage inimile oamenilor la Sine. Vedem din Evanghelie câți oameni L-au urmat pe Domnul. Cuvântul Domnului a atras oamenii, căci este rostit de Duhul Sfânt și de aceea este dulce și plăcut pentru suflet.

Când Luca și Cleopa mergeau la Emaus, iar pe drum Domnul s-a apropiat de ei și le-a vorbit, inimile lor ardeau de dragoste pentru Dumnezeu. Și Părintele Ioan avea în el din belșug Duhul Sfânt, care îi încălzea sufletul să-L iubească pe Dumnezeu, iar același Duh lucra prin el asupra oamenilor. Am văzut cum oamenii alergau după el, ca spre un foc, ca să ia o binecuvântare de la el și, primind-o, se bucurau, căci Duhul Sfânt este plăcut și dăruiește pace și dulceață sufletului.

Unii îl consideră rău pe Părintele Ioan și, prin aceasta, Îl jignesc pe Duhul Sfânt, care a trăit în el și trăiește după moartea lui. Ei spun că era bogat și îmbrăcat bine. Dar nu știu că în cine locuiește Duhul Sfânt, bogăția nu-i face rău, căci sufletul lui este în întregime în Dumnezeu și s-a schimbat de la Dumnezeu și a uitat de bogăția și îmbrăcămintea sa. Fericiți sunt acei oameni care îl iubesc pe Părintele Ioan, căci el se va ruga pentru noi. Dragostea lui pentru Dumnezeu este arzătoare, el este cu totul în flacăra iubirii.

O, mare Părinte Ioane, mijlocitorul nostru! Îi mulțumesc lui Dumnezeu că te-am văzut, îți mulțumesc și ție, păstor bun și sfânt, căci pentru rugăciunile tale m-am despărțit de lume și am venit la Sfântul Munte Athos, unde am văzut mare milă de la Dumnezeu. Și acum scriu, bucurându-mă că Domnul mi-a dat o înțelegere a vieții și faptelor bunului păstor.

Este o mare ispravă să trăiești cu o soție tânără și să nu o atingi. Numai cei care poartă în mod tangibil Duhul Sfânt în ei înșiși pot face asta. El este dulce și cucerește dragostea unei soții dulci. Mulți sfinți se temeau de apropierea soțiilor lor, dar Părintele Ioan avea Duhul Sfânt chiar și printre femei, a cărui dulceață întrece dragostea trupească.

Voi spune, de asemenea, că a fost atât de smerit încât nu a pierdut harul Duhului Sfânt și de aceea i-a iubit atât de mult pe oameni și le-a adus mințile la Dumnezeu.

Vezi puterea Duhului Sfânt în el? Când citești cartea sa, „Viața mea în Hristos”, sufletul tău simte puterea harului lui Dumnezeu în cuvintele sale. Spui: „Dar am

citit fără niciun gust”. Dar te întreb: Oare pentru că ești mândru? Și harul nu atinge o inimă mândră.

O, Părinte Ioane, acum locuiești în ceruri și-L vezi pe Domnul, pe care sufletul tău L-a iubit încă pe pământ; te rugăm: roagă-te pentru noi, ca și noi să-L iubim pe Domnul și să aducem pocăință, de care Se bucură Domnul.

O, păstor bun și sfânt, tu, ca un vultur semeț, te-ai ridicat deasupra marii Rusii și ai văzut nevoile oamenilor din înălțimea la care te-a înălțat Duhul Sfânt, locuind în tine. Prin puterea Duhului Sfânt, ai atras oamenii la Dumnezeu, iar oamenii, auzind cuvântul lui Dumnezeu de pe buzele tale, au plâns și au adus o pocăință fierbinte.

O, păstor mare și bun, deși ai murit cu trupul, ești cu noi cu duhul și, stând înaintea lui Dumnezeu, în Duhul Sfânt ne vezi din cer.

Și te onorăm cu umilință.

Părintele Stratonik

Părintele pustnic caucazian Stratonik a vizitat Sfântul Munte de două ori. Era originar din provincia Harkov; în lume a fost negustor, avea propriul magazin; avea și copii. Și sufletul său era înflăcărat de o mare ardoare a pocăinței și, lăsându-și familia și averea, s-a retras în Caucaz.

Era un om minunat. Vederea lui făcea ca sufletul să tremure. Ochii lui erau neîncetat în lacrimi; și când începea să vorbească despre Dumnezeu, vorbea cu multă simțire și cu o înfățișare smerită, iar toți cei care îl ascultau primeau bucurie și mângâiere. Cuvântul său era puternic, plin de frică de Dumnezeu și de dragoste; era cu adevărat ca un vultur printre părinți. Prin comunicarea cu el, oamenii se schimbau în suflet și, văzând viața lui sfântă, se smereau. Cu cuvântul său, refacea sufletele și ridica mulți din cădere. Ascultându-l, sufletul uita cele pământești și se îndrepta cu ardoare către Dumnezeu.

Era puțin mai înalt decât media; plăcut la înfățișare, cu părul închis la culoare; toată lumea îl plăcea. Asceții caucazieni îl venerau și cu vrednicie; a îndeplinit isprăvi dificile; a îndurat căldura și frigul; a umblat desculț iarna, suferind din dragoste pentru Dumnezeu și nu a existat niciodată o murmură împotriva lui Dumnezeu pe buzele sale, ci sufletul său s-a predat voinței lui Dumnezeu și a îndurat cu bucurie toată suferința. El a propovăduit o pocăință înflăcărată și a adus pe mulți de la o deznădejde profundă la isprăvi zeloase. Harul lui Dumnezeu se simțea clar în cuvintele sale și a înviat mințile omenești și le-a smuls de pe pământ.

Odată, asceții caucazieni l-au dus la un demonizat, iar când l-a văzut părintele Stratonik, a plâns de mare dragoste și a spus: „O, săraca creație a lui Dumnezeu, cum ești chinuit de demon”, și a făcut semnul crucii asupra lui cu cuvintele: „Domnul Iisus Hristos să te vindece”, iar bolnavul s-a însănătoșit imediat. Atât de puternică era credința și rugăciunea acestui om.

O, minunat iubitor de plâns, dragul nostru Părinte Stratonic, unde locuiești acum? Vino la noi și îți vom zidi o chilie pe un munte înalt și vom privi la viața ta sfântă și, pe cât putem, vom imita isprava ta cea mare. Vremea lacrimilor tale, Părinte, a trecut. Acum ești în ceruri ascultând cântecele Heruvimilor și văzând slava Domnului, pe care sufletul tău L-a iubit pe pământ și, străduindu-se pentru El, te-ai predat plânsului în pocăință. Domnul iubește omul și i-a dat acest plâns, pentru ca sufletul să se spele în această apă și să înceapă să-L contemple pur pe Domnul în duhul iubirii și al fricii de evlavie.

Părintele Stratonik a mai spus că va veni vremea când călugării vor fi mântuiți în haine seculare.

***

Din toate puterile trebuie să păstrezi râvna cea dintâi până la sfârșitul vieții, căci mulți au pierdut-o și nu au mai recăpătat-o. Pentru aceasta, trebuie să-ți amintești neîncetat de moarte, iar dacă sufletul este măcar parțial pregătit pentru moarte, atunci nu se teme de ea, ci vine la smerenie și pocăință și uită tot ce este lumesc și își păstrează mintea nedistrată și se roagă cu fervoare.

Cel ce își amintește de moarte nu se lasă sedus de lume, își iubește aproapele și chiar dușmanii, este ascultător, stăpân pe sine; prin aceasta se păstrează pacea în suflet și vine harul Duhului Sfânt. Și când Îl vei cunoaște pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt, atunci sufletul tău se va desfăta în Domnul și Îl vei iubi și îți vei aminti mereu de dulceața Duhului Sfânt, iar aceasta este cu adevărat hrană cerească.

Am vorbit mult despre asta cu marele ascet Părinte Stratonik. Mi-a spus că a întâlnit șapte oameni în Caucaz care gustaseră harul Duhului Sfânt, dar unii dintre ei nu cunoșteau calea Domnului, nu știau cum educă Domnul sufletele și de aceea au slăbit mai târziu. Despre asta se vorbește în Scriptură și de Sfinții Părinți, dar trebuie să trăiești mult timp pentru a cunoaște toate acestea din experiență.

La început, când omul vine să lucreze pentru Domnul, Domnul, prin harul Său, dă sufletului puterea de a fi plin de râvnă pentru bine și totul îi este ușor și convenabil; iar când sufletul vede aceasta în sine, atunci din lipsă de experiență se gândește: „Voi fi atât de plin de râvnă toată viața mea”. Și, în același timp, se înalță deasupra celor care trăiesc nepăsător și începe să-i condamne; și astfel pierde harul care l-a ajutat să împlinească poruncile lui Dumnezeu. Și sufletul nu înțelege cum s-a întâmplat aceasta; era atât de bine atunci, iar acum totul este greu și nu mai există dorință de a se ruga. Dar nu este nevoie să ne temem: acesta este Domnul care educă sufletul cu milă. De îndată ce sufletul se înalță deasupra fratelui său, atunci chiar în acel moment vine un gând rău, neplăcut lui Dumnezeu, și dacă sufletul se smerește, atunci harul nu se va îndepărta, dar dacă nu, atunci va urma o mică ispită, astfel încât sufletul se va smeri. Dacă nu se va smeri din nou, atunci va începe lupta curviei. Dacă nu se smerește din nou, atunci va cădea în vreun păcat. Dacă nici atunci nu se smerește cineva, atunci va veni o ispită mai mare și va fi un păcat mai mare. Și așa se va intensifica până când sufletul se va smeri; atunci ispita va dispărea, iar dacă cineva se smerește mult, atunci va veni căința și pacea și tot răul va dispărea.

Așadar, *tot războiul este pentru smerenie.* Vrăjmașii au căzut prin mândrie și prin aceasta ne târăsc pe noi spre pieire. Vrăjmașii ne laudă, iar dacă sufletul primește lauda, atunci harul se îndepărtează de el până când se pocăiește. Astfel, sufletul învață smerenia lui Hristos toată viața sa și, până când nu are smerenie, va fi pururea chinuit de gânduri rele. Dar un suflet smerit găsește pace și odihnă, despre care vorbește Domnul (Ioan 14:27).

Postul, abstinența, trezvia, tăcerea și alte isprăvi ajută, dar principala putere constă în smerenie. Maria Egipteanca s-a sinucis cu postul într-un an, pentru că nu avea ce mânca, dar s-a luptat cu gândurile timp de 17 ani.

Nu poți învăța smerenia imediat. De aceea spune Domnul: „Învățați smerenia și blândețea de la Mine”. Este nevoie de timp pentru a învăța. Și unii au îmbătrânit în isprăvile lor, dar nu au învățat niciodată smerenia și nu pot înțelege de ce se simt rău, nu au pace și sufletele lor sunt triste.

***

Astăzi a venit la mine Părintele T… (pustnicul). Știind că acest Stareț este un ascet, m-am gândit că îi place să vorbească despre Dumnezeu. Am vorbit cu el mult timp, apoi l-am rugat să-mi spună un cuvânt sufletului, ca să-mi pot corecta greșelile. A tăcut o vreme și apoi a spus:

„Dați dovadă de mândrie... De ce vorbiți atât de mult despre Dumnezeu? Sfinții ascundeau dragostea lui Dumnezeu în sufletele lor, dar le plăcea să vorbească despre plâns.”

Părinte T…, mi-ai smerit sufletul, care Îl iubește pe Creator.

Sufletul meu Îl iubește pe Domnul; cum pot ascunde acest foc care îmi încălzește sufletul?

Cum aș putea ascunde îndurările Domnului, de care este captivat sufletul meu?

Cum aș putea uita îndurările Domnului, în care sufletul meu a ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu?

Cum aș putea să nu vorbesc despre Dumnezeu dacă sufletul meu este captivat de El?

Cum pot să tac despre Dumnezeu, când duhul meu este înflăcărat de dragoste pentru El zi și noapte? Și sunt eu dușman al plânsului?

Ce i-ai spus, Părinte, sufletului meu: de ce vorbesc atât de mult despre Dumnezeu?

Căci sufletul meu Îl iubește; și cum aș putea ascunde dragostea Domnului față de mine?

Merit chinul veșnic, dar El m-a iertat și mi-a dat harul Său, care nu poate fi ascuns în suflet.

Nu știi că te iubesc și ai început să vorbești despre Dumnezeu, crezând că și sufletul tău Îl iubește pe Dumnezeu și este încălzit de dragostea lui Dumnezeu?

Dar ce să-i spun sufletului meu? Să ascund cuvintele Domnului în mine? Totuși, toate cerurile știu despre acestea; și voi fi întrebat: De ce am ascuns îndurările Domnului și nu le-am spus oamenilor despre ele, pentru ca toți să-L iubească pe Dumnezeu și să găsească odihnă în El?

La urma urmei, Domnul ne cheamă pe toți cu milă: „Veniți la Mine, toți cei trudiți și Eu vă voi da odihnă”.

Sufletul meu cunoaște această pace în Dumnezeu și de aceea eu, iubindu-L pe Dumnezeu și pe fratele meu, vorbesc despre mila lui Dumnezeu.

Am crezut că sufletul tău se bucură în Dumnezeu la fel ca al meu, dar mi-ai smerit sufletul, spunând: „De ce vorbești atât de mult despre Dumnezeu?”

Dar spun adevărul că Domnul nostru este milostiv și iartă păcatele oamenilor.

Așadar, îmi voi închide buzele în tăcere și voi cânta lui Dumnezeu un cântec cu sufletul meu, pentru ca Domnul nostru să se bucure, căci El ne iubește nemăsurat, și-a vărsat sângele Său și ne-a dat Duhul Sfânt.

***

Părintele Kassian a spus că ereticii vor pieri cu toții. Nu știu asta, dar cred doar în Biserica Ortodoxă: în ea se află bucuria mântuirii, în smerenia lui Hristos.

Îți mulțumesc, Doamne și Creatorul meu, că cu milă mi-ai smerit sufletul și mi-ai descoperit calea pe care au mers Sfinții Tăi. Tu iubești pe cei ce plâng și toți Sfinții au mers la Tine pe calea plânsului. Tu iubești pe cei smeriți și, prin harul Tău, îi înveți dragostea și smerenia, de care se tem vrăjmașii noștri, demonii. Te bucuri, Doamne, de sufletul smerit; dă-mi, Milostive, să umblu la Tine pe calea Sfinților Tăi, pe calea plânsului smerit, pe care mi-ai arătat-o.

***

Am avut un novice în mănăstirea noastră care a căzut dintr-un copac în timp ce culegea măsline și și-a pierdut folosirea picioarelor. Când era în spital, în clădirea Preobrajenski, călugărul care zăcea lângă el în patul alăturat a murit. Îngrijitorul a început să pregătească trupul decedatului pentru înmormântare și i-a cerut novicelui bolnav să țină un ac. Bolnavul a răspuns: „De ce mă deranjezi?” Dar după aceste cuvinte sufletul său s-a neliniștit și apoi l-a chemat pe părintele său duhovnic și i-a mărturisit păcatul său de neascultare.

Cei înțelepți vor înțelege de ce sufletul călugărului a devenit neliniștit, dar cei neînțelepți vor spune că aceasta este o prostie.

***

Pe 1 iulie 1932, părintele Panteleimon a venit la mine din Stary Russik. L-am întrebat ce mai face, iar el a răspuns cu o față bucuroasă:

- Sunt foarte fericit.

„De ce ești fericit?”, îl întreb.

- Toți frații mei mă iubesc.

- De ce te iubesc?

„Îi ascult pe toți, ori de câte ori cineva mă trimite undeva”, spune el.

Și m-am gândit: calea spre Împărăția lui Dumnezeu este ușoară. El a găsit pacea prin ascultare, pe care o face de dragul lui Dumnezeu, și de aceea sufletul lui este bun.

***

Părintele Ieromonah... mi-a spus că un schimonah a început să moară în Krumnița și nu a putut muri. I-au spus: „Nu ți-ai mărturisit păcatele și, prin urmare, nu mori.” El a spus: „M-am mărturisit de două ori, dar cred că păcatele mele nu sunt iertate și vreau să mă mărturisesc starețului Macarie.” Conform dorinței sale, așa s-a făcut: starețul Macarie a venit de la Mănăstire și l-a mărturisit pe schimonah, apoi a murit în pace și pace.

Părintele Ieromonah I... m-a întrebat de ce este așa, iar eu i-am răspuns că, deși mărturisește, nu are credință că păcatele sale sunt iertate și, conform înclinației sale duhovnicești, adică conform necredinței sale, așa este. Dar trebuie să avem o credință puternică că în Biserica noastră totul este stabilit prin Duhul Sfânt și apoi, conform credinței sale, omul primește har de la Domnul.

Tânăr călugăr

ÎȚI MULȚUMESC, Doamne, că astăzi mi-ai trimis pe slujitorul Tău, un tânăr călugăr, al cărui nume îl voi ascunde, ca să nu cadă din deșertăciune și atunci viața lui sfântă să se devalorizeze.

Acest tânăr călugăr, într-o conversație plină de dragoste, mi-a spus că în treizeci de ani din viața sa nu ofensase niciodată pe nimeni. L-am privit și sufletul meu s-a smerit în țărână înaintea lui.

Încă din copilărie sufletul său a iubit pe Dumnezeu și, cugetându-L în duh pe Domnul, nu a îndrăznit să jignească pe nimeni și pentru aceasta Domnul l-a mântuit de păcate.

Cred că pentru acești oameni păzește Domnul lumea, căci ei sunt atât de plăcuți lui Dumnezeu, iar Dumnezeu ascultă întotdeauna pe slujitorii Săi umili și cu toții ne simțim bine datorită rugăciunilor lor.

Îți mulțumesc, Doamne, că mi-ai arătat pe slujitorul Tău. Și câți alți sfinți sunt pe care nu-i putem cunoaște, dar sufletul aude venirea sfinților și este schimbat în smerenia Duhului lui Hristos. Duhul lui Dumnezeu trăiește în sfinți, iar sufletul simte venirea Lui.

Doamne, fă ca toți oamenii să fie ca acest tânăr călugăr. Întreaga lume să fie împodobită cu slavă, pentru că harul lui Dumnezeu ar trăi din belșug în lume. Duhul Sfânt dă sufletului să cunoască dragostea lui Dumnezeu și dragostea de om. Duhul Sfânt învață sufletul blândețea și smerenia, iar acesta este împăcat în Dumnezeu și uită toate necazurile acestei lumi, căci Duhul Sfânt îl mângâie. Sufletele sfinților gustă Duhul Sfânt încă de pe pământ. Aceasta este „Împărăția lui Dumnezeu", care este „în noi", cum spune Domnul.

***

Astăzi, tata și cu mine... am vorbit despre noblețea sufletului.

Ea este cu adevărat nobilă, căci a primit noblețea de la Însuși Domnul, pe care El i-a dat-o, iubind-o. Și noi trebuie să o păstrăm; și este păstrată prin aceeași noblețe pe care Domnul a dat-o sufletului.

Când, după înviere, Domnul li s-a arătat ucenicilor Săi și a început să vorbească Apostolului Petru, nu l-a mustrat, ci l-a întrebat cu noblețe: „Mă iubești?" (Ioan 21:15). Acest cuvânt blând al iubirii părintești a Domnului ne învață să facem la fel și cu oamenii atunci când cineva ne jignește. Aceasta este noblețea lui Hristos și este de neînțeles pentru om și este cunoscută numai de Duhul Sfânt.

Slavă Domnului și milei Sale pe care ne-o învață prin Duhul Sfânt, altfel n-am ști cum este Domnul nostru.

Vulturul și Cocoșul

VULTURUL A ZBURUT sus pe cer, bucurându-se de frumusețea lumii și s-a gândit: „Zbor peste spații întinse și văd văi și munți, mări și râuri, pajiști și păduri; văd multe animale și păsări; văd orașe și sate și cum trăiesc oamenii; dar cocoșul de la sat nu știe nimic în afară de curtea sa, unde vede doar câțiva oameni și vite; voi zbura la el și îi voi povesti despre viața lumii."

Un vultur a zburat pe acoperișul unei case din sat și a văzut cât de curajos și vesel mergea cocoșul printre găinile sale și s-a gândit: „Asta înseamnă că este mulțumit de soarta lui; dar tot îi voi spune ce știu.”

Și vulturul a început să-i vorbească cocoșului despre frumusețea și bogăția lumii. La început, cocoșul a ascultat cu atenție, dar nu a înțeles nimic. Vulturul, văzând că cocoșul nu înțelegea nimic, s-a întristat și i-a devenit greu să vorbească cocoșului; iar cocoșul, neînțelegând ce spunea vulturul, s-a plictisit și i-a devenit greu să-l asculte pe vultur. Dar fiecare dintre ei a rămas mulțumit cu soarta sa.

Aceasta se întâmplă când un om învățat vorbește cu un om neînvățat, dar cu atât mai mult când un om duhovnic vorbește cu un om neduhovnic. Omul duhovnic este ca un vultur, iar omul neduhovnic ca un cocoș; mintea omului duhovnic cugetă zi și noapte la legea Domnului și se înalță la Dumnezeu în rugăciune, dar mintea omului neduhovnic este legată de pământ sau ocupată cu gânduri. Sufletul omului duhovnic se desfătează în lume, dar sufletul omului neduhovnic rămâne gol și distras. Omul duhovnic zboară ca un vultur în înălțimi și cu sufletul său Îl simte pe Dumnezeu și vede întreaga lume, deși se roagă în întunericul nopții, dar omul neduhovnic se desfătează fie în deșertăciune, fie în bogăție, fie caută plăceri trupești. Și când omul duhovnic se întâlnește cu omul neduhovnic, atunci comunicarea este plictisitoare și dificilă pentru amândoi.

Conversații cu copiii

În timpul războiului ruso-japonez (1904-1905), părintele Siluan, ca gardă de rezervă (împreună cu alți călugări ruși de la Sfântul Munte care se aflau în rezervă), a fost chemat în Rusia prin mobilizare. A părăsit mănăstirea pe 30 decembrie 1904 și s-a întors din nou la Athos pe 16 octombrie 1905. În a treia parte a cărții noastre vom explica mai detaliat motivele pentru care părintele Siluan nu a fost trimis pe front, ci a fost trimis acasă. Ajuns la familia sa, el, ca și călugăr, de dragul tăcerii și al împlinirii libere a regulii monahale, și-a amenajat o mică chilie retrasă pe câmp, unde și-a petrecut timpul șederii în patria sa. În această perioadă a vieții sale, uneori conversa cu copiii din sat care veneau la el. Ne-a povestit observațiile sale foarte interesante despre sufletul unui copil, despre cum de la o vârstă fragedă sufletul unei persoane poate fi determinat în atitudinea sa față de Dumnezeu. Conversațiile prezentate aici sunt reproduceri ale celor pe care le-a purtat cu copiii la acea vreme. Este posibil ca sufletele pure ale copiilor să fi fost imprimate cu imaginea luminoasă a unui călugăr iubitor, dar nu putem să nu observăm că, la adresa conținutului cuvintelor Bătrânului, accesul este permis doar adulților **.**

DRAGII COPII aleargă prin pajiști, culeg flori, cântă și se bucură, pentru că harul lui Dumnezeu îi face fericiți. Dar apoi văd un călugăr și îi spun:

— Iată: Domnul a împodobit cerul cu stele și pământul cu râuri și grădini; vulturii zboară sus sub nori și se bucură de frumusețea naturii; păsările cântă de bucurie în dumbrăvi și câmpuri, iar tu, călugăre, stai în chilia ta și nu vezi toată frumusețea lui Dumnezeu. Stai și plângi. De ce plângi în chilia ta mică, când soarele strălucește, întreaga lume este frumoasă și este bucurie peste tot pe pământ?

Copiii l-au întrebat pe călugăr așa, dar el le-a răspuns:

- Copii, nu înțelegeți strigătul meu. Sufletul meu plânge pentru voi, că nu-L cunoașteți pe Dumnezeu, Care a creat toată această frumusețe. Sufletul meu Îl cunoaște și vreau această cunoaștere pentru voi toți și de aceea mă întristez și mă rog cu lacrimi la Dumnezeu pentru voi, ca și voi să-L cunoașteți pe Domnul prin Duhul Sfânt. - Ce înseamnă să-L cunoști pe Domnul prin Duhul Sfânt?

— Copiilor, nu-L puteți cunoaște pe Domnul cu mintea voastră. Ci citiți Dumnezeiești Scripturi, în ele trăiește harul care vă va încânta și astfel Îl veți cunoaște pe Domnul și Îi veți sluji cu bucurie zi și noapte. Când Îl veți cunoaște pe Domnul, atunci dorința de a privi lumea aceasta va dispărea, dar sufletul se va strădui să vadă slava Domnului în ceruri.

- Ne plac florile și ne place să ne plimbăm și să ne distrăm.

- Îți place să te plimbi pe câmp și să culegi flori; îți place să cânți și să asculți păsările cântând, dar există ceva mai frumos în cer decât toate acestea - paradisul, unde Domnul locuiește cu îngerii și sfinții. Și acolo este bucurie și se cântă cântece, dar altele diferite, mai bune, iar când sufletul aude acele cântece, nu le poate uita niciodată, iar cântecele pământești nu-l mai atrag.

- Dar ne place să cântăm.

— Cântați, copii, Domnului împreună cu Duhul Sfânt; cântați cu smerenie și dragoste.

- De ce plângi, nu înțelegem?

— Plâng pentru voi, copii. Privind la voi, mă compătimesc pentru voi și Îl rog pe Domnul să vă ocrotească, ca să-L cunoașteți pe Creator și pe Domnul vostru. Mă uit la voi și iată, sunteți ca copilul Hristos și vreau să nu pierdeți harul lui Dumnezeu și să nu deveniți, când veți crește, ca un dușman pentru gândurile voastre rele. Vreau să fiți mereu ca Fiul Preacuratei Născătoare de Dumnezeu. Aceasta este ceea ce își dorește sufletul meu pentru voi. Pentru aceasta mă rog. Îi compătimesc pe toți copiii de pe pământ și de aceea plâng pentru toți copiii

nevinovați și orfanii. Plâng, copii, pentru lume și mă tânguiesc pentru tot poporul lui Dumnezeu.

„Doamne, trimite mila Ta peste copiii pământului pe care îi iubești și fă-i să Te cunoască prin Duhul Sfânt și învață-i să Te slăvească."

„Te rog cu lacrimi în ochi, ascultă-mi rugăciunea și fă ca toți să cunoască slava Ta prin Duhul Sfânt."

- Copii, iubiți-L pe Dumnezeu așa cum Îl iubesc îngerii din ceruri.

— Noi nu L-am văzut niciodată pe Dumnezeu, cum L-am putea iubi?

- Copiii mei iubiți, gândiți-vă mereu la Dumnezeu, că El vă iubește și v-a dat viață pentru ca voi să trăiți cu El pentru totdeauna și să vă bucurați de dragostea Lui.

— Cum putem ști că Dumnezeu ne iubește?

— După roadele ei, copii, se cunoaște dragostea: — când suntem în dragostea lui Dumnezeu, ne temem de păcat, iar sufletele noastre sunt liniștite și fericite și vrem să ne amintim de Dumnezeu tot timpul și vrem să ne rugăm și avem gânduri bune în sufletele noastre.

— Cum știm ce gânduri trăiesc în noi și care dintre ele sunt bune sau rele?

— Ca să deosebești gândurile bune de cele rele, trebuie să-ți păstrezi mintea curată în Dumnezeu.

— Nu înțelegem cum ne putem păstra mintea în Dumnezeu când nu L-am văzut pe Dumnezeu și nu-L cunoaștem; și ce înseamnă să ai o minte curată?

- Copiilor, gândiți-vă că Dumnezeu vă vede, deși voi nu-L vedeți. Astfel veți umbla întotdeauna înaintea feței Domnului. Deși aceasta este o iubire mică, dar dacă veți păzi cuvântul Meu, ea vă va duce la o iubire mare, și atunci, prin Duhul Sfânt, veți cunoaște tot ce vă spun și pe care acum încă nu-L înțelegeți.

XX

GÂNDURI ASCETICE, SFATURI ȘI OBSERVAȚII

GÂNDURILE MELE au fost trăite timp de mulți ani. Mila lui Dumnezeu a fost cu mine fără sfârșit. Și dacă Domnul nu m-ar fi luminat, ca Bunul Păstor, cu harul Său, atunci m-ar fi devorat vrăjmașii.

Scriu despre îndurările Domnului și îmi este ușor să scriu, căci sufletul meu Îl cunoaște pe Domnul prin Duhul Sfânt și știe cât de mult iubește El omul. După mulțimea iubirii și blândeții Sale, El nu-și va aduce aminte de păcatele noastre.

Duhul meu dorește cu nestăpânire să se roage, să scrie sau să vorbească despre Dumnezeu, dar sufletul meu nu vrea să audă despre treburile lumești.

***

Dacă vorbești sau scrii despre Dumnezeu, atunci roagă-te și cere Domnului ajutor și înțelegere, iar Domnul te va ajuta și te va lumina. Iar dacă ești nedumerit, atunci închină-te de trei ori și spune: „Doamne, vezi, Milostive, sufletul meu este nedumerit și mă tem să păcătuiesc. Luminează-mă, Doamne.” Și Domnul mă va lumina cu siguranță, pentru că El este foarte aproape de noi. Dacă te îndoiești, atunci nu vei primi ceea ce ceri. Așa i-a zis Domnul lui Petru: „De ce te-ai îndoit, puțin credinciosule?” (Matei 14:31), când a început să se înece în valuri. Așa și sufletul, când se îndoiește, începe să se înece în gânduri rele.

„Doamne, dă-ne credință deplină în Tine prin Duhul Sfânt.”

***

Cel căruia nu-i este dat să învețe, ci învață, insultă măreția lui Dumnezeu.

***

Există oameni, chiar și mari, care, atunci când vine o nedumerire, nu-L întreabă pe Domnul; ci trebuie să spună direct: „Doamne, sunt un om păcătos și nu înțeleg cum ar trebui, dar Tu, Cel Milostiv, luminează-mă cum ar trebui să acționez.” Și Domnul cel milostiv nu vrea ca sufletul nostru să fie încurcat de vrăjmaș și inspiră ce trebuie făcut și ce nu trebuie făcut.

***

Când știm multe, îi vom mulțumi Domnului pentru cunoștințele date. Dar cunoștințele în sine nu sunt suficiente; trebuie să existe roade ale Duhului Sfânt în suflet, cel puțin un mic bob, care la timpul potrivit va crește și va aduce roade din belșug.

***

Scriu și îmi este ușor să scriu, pentru că sufletul meu Îl cunoaște pe Domnul. Dar este mai bine să te rogi fără distragere, căci rugăciunea este mai prețioasă decât orice. Dar sufletul nu are puterea să se roage cu ardoare și neîncetat și de aceea este necesar să-i dăm odihnă de la osteneala rugăciunii, atunci este posibil să citească, sau să reflecteze, sau să scrie despre Dumnezeu. Fiecăruia, așa cum îi inspiră Domnul.

Este bine să studiezi legea Domnului zi și noapte. Prin aceasta sufletul găsește odihnă în Dumnezeu, iar Domnul îmbrățișează întregul suflet; și atunci nu mai are nimic altceva pentru el decât Dumnezeu.

Când sufletul este în Dumnezeu, lumea este complet uitată, iar sufletul Îl contemplă pe Dumnezeu. Iar alteori Domnul mișcă sufletul cu harul Său să se roage pentru întreaga lume; alteori pentru cineva singur. Când și cum vrea Domnul. Dar pentru a vedea tainele lui Dumnezeu, trebuie să cerem cu stăruință Domnului un duh smerit, și atunci le vom cunoaște prin Duhul Sfânt.

***

Să știți că atunci când necazul se abate asupra unui popor și sufletul plânge înaintea lui Dumnezeu pentru acest popor, atunci acesta va fi iertat. Pentru aceasta, Duhul Sfânt a atins sufletul și i-a înălțat o rugăciune pentru oameni, pentru ca aceștia să fie iertați. Astfel, Domnul cel Milostiv își iubește creația.

Poate cineva se va gândi: cum mă pot ruga pentru întreaga lume când nu mă pot ruga pentru mine însumi? Dar asta spun cei care nu știu că Domnul ne aude rugăciunile și le primește.

Roagă-te simplu, ca un copil, și Domnul îți va auzi rugăciunea, căci Domnul nostru este un Tată atât de milostiv încât nici nu-l putem înțelege, nici nu-l putem imagina, și numai Duhul Sfânt ne descoperă marea Lui dragoste.

***

Domnul dăruiește celor ce iubesc pe cei îndurerați o rugăciune fierbinte pentru oameni. Ei se roagă cu lacrimi pentru oamenii pe care îi iubesc și pentru care sunt întristați, dar această durere este plăcută lui Dumnezeu.

Domnul îi alege pe cei care se roagă pentru întreaga lume. Maica Domnului i-a spus ascetului din Kiev, Partenie, care voia să știe ce este schema monahală: „Un monah-schemă este un rugător pentru întreaga lume".

***

Domnul vrea să mântuiască pe toată lumea și, în bunătatea Sa, cheamă întreaga lume. Domnul nu ia voința din suflet, ci prin harul Său o împinge spre bunătate și o atrage spre iubirea Sa. Și când Domnul vrea să aibă milă de cineva, îi inspiră și pe alții să vrea să se roage pentru el și îi ajută în această rugăciune. De aceea, trebuie să știți că atunci când vine dorința de a vă ruga pentru cineva, înseamnă că Domnul Însuși vrea să aibă milă de acel suflet și ascultă cu bunăvoință rugăciunile voastre. Dar nu trebuie să confundați dorința de a vă ruga, pe care Domnul o inspiră, cu dorința (care se naște) din pasiunea pentru cel pentru care vă rugați.

Când rugăciunea vine din pură durere pentru cei vii sau pentru cei morți, nu există părtinire în ea. Sufletul din această rugăciune se întristează pentru el și se roagă cu fervoare, iar acesta este un semn al milei lui Dumnezeu.

***

Sufletul meu a experimentat și a văzut mari îndurări asupra mea și asupra celor pentru care s-a rugat; și am înțeles că atunci când Domnul dă întristare pentru cineva și dorința de a se ruga pentru el, înseamnă că Domnul vrea să aibă milă de acea persoană. Așadar, dacă vine cuiva întristare pentru cineva, atunci

trebuie să te rogi pentru el, pentru că Domnul, pentru tine, vrea să aibă milă de el. Și te rogi. Domnul te va auzi și tu Îl vei slăvi pe Dumnezeu.

***

Fiecare mamă, când află de necazurile copiilor ei, suferă mult sau chiar moare. Și am trăit ceva similar. Un copac doborât și decojit s-a rostogolit repede pe poartă spre un bărbat. Am văzut asta, dar de mare durere nu am putut să-i strig: „Pleacă repede”; inima mă durea și plângea, iar copacul s-a oprit. Acest bărbat îmi era un străin: nu-l cunoșteam și, dacă ar fi fost o rudă, cred că abia aș fi supraviețuit.

***

Rugăciunea celui mândru nu este plăcută Domnului; dar când sufletul celui smerit se întristează, Domnul o va asculta cu siguranță. Un bătrân, ieroschimonah care trăia pe jumătatea muntelui Athos, a văzut cum rugăciunile călugărilor se înălțau la cer și nu mă mir de acest lucru. Același bătrân, când era băiat, văzând durerea tatălui său cu ocazia unei secete severe care amenința să ruineze întreaga recoltă, s-a dus la câmpul de cânepă din grădină și a început să se roage:

„Doamne, Tu ești Milostiv, Tu ne-ai creat. Tu hrănești și îmbraci pe toți; Tu vezi, Doamne, cum se întristează tatăl meu după ploaie, Tu trimiți ploaie pe pământ.”

Și s-au adunat norii, și a venit ploaia și a udat pământul.

Și un bătrân care locuia lângă mare, la dig, mi-a spus:

„Era o noapte întunecată. Debarcaderul era plin de bărci de pescari. A început o furtună, care curând s-a întețit. Bărcile au început să se lovească unele de altele. Oamenii au încercat să le lege, dar a fost imposibil în întuneric și în furtună. Totul era amestecat. Pescarii au început să țipe cât au putut de tare și a devenit înfricoșător să aud strigătele oamenilor înspăimântați. Am plâns pentru oameni și m-am rugat cu lacrimi în ochi:

„Doamne, potolește furtuna, potolește valurile, ai milă de poporul Tău îndurerat și mântuiește-l. Și curând furtuna s-a potolit, marea s-a liniștit, iar poporul liniștit i-a

mulțumit lui Dumnezeu” **[** Aici, la persoana a treia, Bătrânul povestește despre o întâmplare care i s-a întâmplat **]** .

***

Înainte credeam că Domnul face minuni doar prin rugăciunile sfinților, dar acum am aflat că Domnul va face o minune pentru un păcătos imediat ce sufletul său se smerește, căci atunci când o persoană învață smerenia, atunci Domnul îi ascultă rugăciunile.

Mulți, în lipsa lor de experiență, spun că un sfânt sau altul a făcut o minune, dar eu am învățat că Duhul Sfânt, Care locuiește în om, este Cel care face minuni. Domnul vrea ca toți să fie mântuiți și să fie cu El pentru totdeauna și de aceea ascultă rugăciunile unui om păcătos, spre folosul altora sau al celui care se roagă.

***

Pentru cei care îmi cer rugăciune, Îl rog cu lacrimi pe Domnul: „Doamne, dă-le Duhul Tău Sfânt, ca să Te cunoască prin Duhul Sfânt.”

***

Domnul ne iubește pe noi, păcătoșii, nesfârșit și dăruiește omului Duhul Sfânt, iar sufletul, prin Duhul Sfânt, Îl cunoaște pe Domnul și este binecuvântat în El, Îi mulțumește și Îi iubește, și cu mare bucurie se îndură de întreaga lume și dorește cu tărie ca toți oamenii să-L cunoască pe Dumnezeu, pentru că Domnul Însuși dorește aceasta pentru fiecare. Dar cu adevărat acest lucru este posibil numai prin har, chiar și în mică măsură. Și fără har, omul este ca vitele.

O, ce trist este pentru acei oameni care nu-L cunosc pe Dumnezeu. Și noi, creștinii ortodocși, suntem fericiți, pentru că Îl cunoaștem pe Dumnezeu. Duhul Sfânt ne-a învățat. El ne învață să ne iubim dușmanii.

***

Un om, până când nu știe mai multe, se mulțumește cu puținul pe care îl are. Este ca un cocoș de sat care locuiește într-o curte mică, vede puțini oameni și vite, își cunoaște cele douăsprezece găini și este mulțumit cu viața lui pentru că nu știe nimic mai mult.

Dar vulturul, care zboară sus în nori și vede cu ochi pătrunzători depărtarea și aude mirosurile pământului de departe și se bucură de frumusețea lumii, cunoaște multe țări, mări și râuri, vede multe animale și păsări, nu va fi încântat dacă îl vei pune cu un cocoș într-o curte mică.

Și omul, până când nu învață mai mult, se mulțumește cu puținul pe care îl are. Adesea, un țăran sărac se mulțumește cu faptul că are hrană și îmbrăcăminte și îi mulțumește lui Dumnezeu pentru aceasta. Dar un om învățat, dezvoltat prin știință, nu se va mulțumi cu o astfel de viață și caută spațiu pentru mintea sa.

Același lucru se întâmplă și în viața duhovnicească. Cel care n-a cunoscut harul Duhului Sfânt este ca un cocoș care nu cunoaște zborul vulturului, nu înțelege dulceața tandreții și dragostea lui Dumnezeu. El Îl cunoaște pe Dumnezeu din natură și din Scriptură; este mulțumit de regulă și este mulțumit de ea, așa cum un cocoș este mulțumit de soarta sa și nu se întristează că nu este vultur.

Dar cel care a ajuns să-L cunoască pe Domnul prin Duhul Sfânt se roagă zi și noapte, pentru că harul Duhului Sfânt îl atrage la iubirea lui Domnul și din dulceața iubirii lui Dumnezeu poartă cu ușurință toate necazurile pământului, iar sufletul său tânjește neîncetat numai după Domnul și caută pururea Harul Duhului Sfânt.

***

Cine vrea să se roage neîncetat, să fie stăpân pe sine în toate și ascultător de prezbiterul căruia îi slujește. Să mărturisească cu adevărat și să gândească că atât duhovnicul său, cât și prezbiterul sunt călăuziți de Domnul prin harul Său, atunci nu va avea gânduri rele împotriva lor. Un astfel de om va fi învățat gânduri bune din har pentru sfânta sa ascultare și va prospera în smerenia lui Hristos. Dar dacă gândește: Nu am nevoie să mă sfătuiesc cu nimeni și părăsește ascultarea, atunci se va înfuriați și nu numai că nu va reuși, dar își va pierde și rugăciunea.

Ca să te rogi în continuare, trebuie să-i iubești pe cei care te jignesc și să te rogi pentru ei până când sufletul tău se va împăca cu ei, și atunci Domnul îți va da

rugăciune neîncetată, căci El dăruiește rugăciune celor care se roagă pentru vrăjmașii lor.

În rugăciune, învățătorul este Însuși Domnul, dar trebuie să-ți smerești sufletul. Cine se roagă corect are pacea lui Dumnezeu în sufletul său. Omul rugăciunii trebuie să aibă o inimă milostivă față de toată creația. Omul rugăciunii iubește și are milă de toți, căci harul Duhului Sfânt l-a învățat iubirea.

***

Rugăciunea este un dar al Duhului Sfânt. Demonii încearcă cu toată puterea să îndepărteze o persoană de amintirea lui Dumnezeu și de rugăciune. Dar sufletul care Îl iubește pe Dumnezeu Îl duce dor de Dumnezeu și se roagă direct Lui: „Sufletul meu este dor de Tine și Te caută cu lacrimi în ochi!”

***

Inima celui ce se roagă se roagă fără constrângere: harul însuși creează rugăciunea în inimă. Dar smerește-te cât mai mult posibil; ține-ți mintea în inimă și în iad. Cu cât te smerești mai mult, cu atât daruri mai mari vei primi de la Dumnezeu.

***

Slavă milei Domnului, că El ne îngăduie nouă, păcătoșilor, să fim în Dumnezeu.

Ca să rămâi în Dumnezeu, mulțumește-te cu ceea ce ai, chiar dacă nu ai nimic. Mulțumește-te și mulțumește-i lui Dumnezeu că nu ai nimic. Mulțumește-te că-I slujești lui Dumnezeu, și El te va pune printre sfinți.

***

Cine vrea să-L iubească pe Domnul trebuie să-și iubească vrăjmașii și să fie bun; atunci Domnul dă bucurie să-L slăvești neîncetat zi și noapte, iar mintea ta va uita lumea; iar dacă se întoarce și îți vei aduce aminte, atunci te vei ruga cu ardoare pentru lume.

Așa trăiau sfinții, căci Duhul lui Dumnezeu învață sufletul să se roage pentru oameni.

***

Duhul Sfânt ne învață să-L iubim pe Dumnezeu, iar dragostea păzește poruncile. Domnul a zis: „Cine Mă iubește pe Mine, va păzi poruncile Mele” (Ioan 14:15-23). Dacă Adam L-ar fi iubit pe Domnul așa cum a iubit Maica Domnului, ar fi păzit porunca. Și vedem din experiență că cine Îl iubește pe Dumnezeu are o minte stăpânită de harul lui Dumnezeu și vede subtil toate uneltirile vrăjmașului. Când Domnul mângâie sufletul, atunci acesta nu mai vede vrăjmași, ci Îl contemplă doar pe Domnul.

***

Cel ce ascultă de legea lui Dumnezeu va înțelege cât de bune sunt toate poruncile Domnului. Oricare poruncă ai lua, ea aduce bucurie și veselie. Ia-o pe prima - să-L iubești pe Dumnezeu. Dacă crezi că Domnul ne iubește, atunci pentru acest gând ți se va da pace. Să o luăm pe a doua - să-ți iubești aproapele. Dacă crezi că Domnul iubește poporul Său și că Duhul Sfânt locuiește în el, atunci sufletul tău se va desfăta în legea lui Dumnezeu și atunci o vei urma zi și noapte și ți se va da deosebirea binelui și a răului.

***

Când Domnul vrea să mângâie un suflet îndurerat, îi dăruiește bucurie, lacrimi, tandrețe și pace sufletească și trupească și uneori chiar Se descoperă sufletului.

Apostolii L-au văzut pe Domnul în slavă când S-a schimbat la față pe Tabor, iar apoi, în timpul suferinței Sale, au fugit de lașitate. Atât de slab este omul. Cu adevărat suntem pământ și, prin urmare, păcătoși. De aceea a spus Domnul: „Fără Mine nu puteți face nimic”. Și așa este. Când harul este în noi, atunci suntem cu adevărat smeriți, atunci suntem deștepți, ascultători, blânzi, dragi lui Dumnezeu și oamenilor, dar când pierdem harul, atunci ne uscăm ca o toiag tăiat din viță.

Cine nu-și iubește fratele, pentru care Domnul a murit în mari suferințe, a căzut de la Viță (de la Domnul), dar pe cel ce luptă împotriva păcatului, Domnul îl va ajuta.

***

Omul este uneori atât de slab încât nici măcar nu are puterea să alunge o muscă și nu poate alunga gândurile rele din sufletul său, dar chiar și în această slăbiciune mila lui Dumnezeu îl păzește pe om și nu există gânduri rele, ci un singur Dumnezeu în suflet, și în minte, și peste tot.

***

Omul în sine este slab ca o floare de câmp: toată lumea îl iubește și toată lumea îl calcă în picioare.

Așa este și cu omul: uneori este în slavă, alteori în ocară. Dar cel ce iubește pe Dumnezeu Îi mulțumește Domnului pentru toate necazurile și rămâne împăcat atât în cinste, cât și în ocară.

***

Cred că trebuie să mănânci atât de mult încât, după ce mănânci, să vrei să te rogi, astfel încât duhul să ardă mereu și să tindă nesățios după Dumnezeu zi și noapte. Și trebuie să trăiești simplu, ca niște copii mici; atunci harul lui Dumnezeu va fi mereu în suflet: căci dragostea o dăruiește Domnul gratuit, și cu acest har sufletul trăiește ca și cum ar fi într-o altă lume și este atras acolo de dragostea lui Dumnezeu, astfel încât nu vrea să privească spre această lume, deși o iubește.

***

Cum știu dacă Dumnezeu mă iubește sau nu?

Iată semnele. Dacă lupți cu înverșunare împotriva păcatului, atunci Domnul te iubește. Dacă îți iubești dușmanii, atunci ești iubit și mai mult de Dumnezeu. Și

dacă îți dai viața pentru oameni, atunci ești foarte drag Domnului, Care Și-a dat viața pentru noi.

***

Înainte nu știam ce înseamnă să ai un suflet bolnav, dar acum văd clar acest lucru în mine și în ceilalți. Când sufletul se smerește și se predă voinței lui Dumnezeu, devine sănătos și este foarte împăcat în Dumnezeu și, din această bucurie, se roagă ca toți să-L cunoască pe Domnul prin Duhul Sfânt, Care mărturisește clar despre mântuirea sufletului.

***

„Domnul privește din ceruri peste fiii oamenilor, ca să vadă dacă este cineva care să priceapă și să-L caute pe Dumnezeu.” (Psalmul 13:2)

Călugărul studiază legea Domnului zi și noapte și, de asemenea, zi și noapte poartă război neîncetat cu inamicul. El trebuie să cucerească șapte cetăți.

Prima fortăreață este să-ți reziști voința.

A doua putere este să te predai ascultării de cel bătrân.

A treia putere este să te usuci, pentru numele lui Dumnezeu.

A patra putere este lipsa de achiziție.

A cincea fortăreață este să învingi iubirea de sine.

A șasea fortăreață este să te smerești.

A șaptea putere este să-ți dăruiești sufletul lui Dumnezeu, adică să te predai voinței lui Dumnezeu în toate.

Acum să vedem ce recompense pentru victoriile primește un călugăr de la Domnul cât timp este încă pe pământ.

Prima este pacea conștiinței. A doua este ca sufletul și trupul să aibă pace de la Domnul. A treia este că sufletul Îl iubește pe Dumnezeu și, contemplându-L, gândește că Domnul ne iubește. A patra este că sufletul, din dragoste pentru

Dumnezeu, își iubește aproapele ca pe sine însuși. A cincea este că sufletul se odihnește în Dumnezeu și contemplă măreția lui Dumnezeu și mila Lui. A șasea este că sufletul umblă pe pământ și lucrează cu mâinile sale, dar mintea este lipită de Dumnezeu și, contemplându-L, uită pământul, căci dragostea pentru Dumnezeu atrage sufletul să-L iubească pe Cel Preaiubit. A șaptea este că sufletul simte harul lui Dumnezeu în gândurile sale. A opta este că sufletul simte harul în inima sa. A noua este că sufletul simte harul lui Dumnezeu în trupul său. A zecea este că Împărăția Cerurilor se descoperă din dragostea lui Dumnezeu și sufletul cunoaște prin Duhul Sfânt cum este Domnul nostru.

***

Pentru scrisul meu, oricine îl va citi, iartă-mă pentru tot, pentru greșelile mele și te rog să te rogi pentru mine.

Dar am scris pentru că am fost atras de dragostea lui Dumnezeu, în care nu cunosc sațietate. Am stat și tot sufletul meu era ocupat cu Dumnezeu și niciun gând nu s-a apropiat de mine sau nu mi-a împiedicat mintea să scriu despre Domnul Cel iubit. Și când scriu un cuvânt, nu știu încă altul, ci se naște în mine și îl scriu. Când termin de scris, atunci vin uneori gânduri și îmi tulbură mintea slabă și slabă, dar apoi mă plâng Domnului Cel Milostiv, iar Domnul are milă de mine, creația Lui căzută.

Gânduri despre Exod

Zăcesc cu trupul la pământ, dar duhul meu este nerăbdător să-L vadă pe Domnul în slavă. Deși sunt foarte păcătos, Domnul mi-a dat să-L cunosc prin Duhul Sfânt, iar sufletul meu Îl cunoaște, știe cât de nemărginit de milostiv este El și cât de bucuros este.

Sufletul se teme de moarte înaintea harului lui Dumnezeu. Sufletul se teme de Dumnezeu Însuși, pentru că nu știe cât de smerit, blând și milostiv este El. Și nimeni nu poate înțelege dragostea lui Hristos dacă nu gustă harul Duhului Sfânt.

Iubiții mei frați în Domnul, Domnul Cel Milostiv este martorul sufletului meu că scriu adevărul. Și să știți, fraților, și nimeni să nu se amăgească: cine nu-și iubește fratele, nu-L iubește pe Dumnezeu. Scriptura vorbește cu adevărat

despre aceasta și trebuie să se împlinească întocmai, și atunci voi înșivă veți vedea în sufletul vostru mila Domnului, care vă va captiva sufletul, căci dulce este harul Domnului.

***

Un tânăr caută mireasă, iar o fată caută mire. Aceasta este viața pământească, binecuvântată de Dumnezeu. Dar sufletul pe care Domnul îl alege pentru Sine și îi dă să guste dulceața iubirii lui Dumnezeu, nu echivalează viața pământească cu iubirea lui Dumnezeu, ci este ocupat cu Unicul Dumnezeu și nu este atașat de nimic pământesc. Și dacă îi vin gânduri pământești, nu se desfătează în ele, căci nu poate iubi cele pământești, ci dorește să tindă spre cele cerești.

***

Maica Domnului și Iosif Logodnicul erau bolnavi și Îl căutau pe Hristos când Acesta a rămas în Ierusalim și vorbea cu bătrânii în templu; și abia după trei zile L-au găsit.

Cât de mult s-a întristat sufletul Maicii Domnului în aceste zile? S-a gândit: „Unde ești, Fiul Meu iubit? Unde ești, Lumina Mea scumpă? Unde ești, pântecele Meu iubit?”

Așadar, fiecare suflet trebuie să-L caute pe Fiul lui Dumnezeu și pe Fiul Fecioarei până când Îl va găsi.

***

Sufletul care a ajuns să cunoască dragostea lui Dumnezeu prin Duhul Sfânt, când moare, simte o oarecare frică atunci când îngerii îl conduc la Domnul, pentru că, trăind în lume, este vinovat de păcate. Dar când sufletul Îl vede pe Domnul, se va bucura de fața Lui milostivă și blândă, iar Domnul nu-și va aduce aminte de păcatele sale din cauza mulțimii blândeții și dragostei Sale. De la prima privire aruncată asupra Domnului, dragostea Domnului va pătrunde în suflet și acesta va fi complet schimbat de dragostea lui Dumnezeu și de dulceața Duhului Sfânt.

***

Părinții noștri au trecut de pe pământ la cer. Ce fac ei acolo? Ei rămân în dragostea lui Dumnezeu și contemplă frumusețea Feței lui Dumnezeu. Frumusețea Domnului captivează fiecare suflet cu bucurie și dragoste. Această frumusețe este cunoscută și pe pământ, dar numai parțial, căci trupul muritor nu poate suporta dragostea desăvârșită. Pe pământ, Domnul dăruiește sufletului atât cât poate cuprinde și atât cât dorește mâna generoasă a Domnului.

***

Sufletul meu se apropie de moarte și își dorește cu ardoare să-L vadă pe Domnul și să fie cu El pentru totdeauna.

Domnul mi-a iertat multe păcate și mi-a dat prin Duhul Sfânt să știu cât de mult iubește El omul.

Tot cerul se uimește de întruparea Domnului, cum El, Marele Domn, a venit să ne mântuiască pe noi, păcătoșii, și ne-a dobândit pacea veșnică prin suferințele Sale, iar sufletul nu vrea să se gândească la nimic pământesc, ci este atras acolo unde este Domnul.

Cuvintele Domnului sunt dragi inimii atunci când Duhul Sfânt dă sufletului să le înțeleagă. Când Domnul trăia pe pământ, mulți oameni L-au urmat și, timp de mai multe zile, nu s-au putut despărți de Domnul, dar cei flămânzi au ascultat cuvintele Sale dulci.

Sufletul Îl iubește pe Domnul și tot ceea ce îl împiedică să se gândească la Dumnezeu îl întristează. Și dacă chiar și pe pământ sufletul este atât de desfătat de Duhul Sfânt, atunci se va bucura și mai mult acolo.

„O, Doamne, cât de mult Ți-ai iubit creația.”

„Sufletul nu poate uita privirea ta liniștită și blândă.”

***

Sufletul meu, Doamne, este ocupat cu Tine toată ziua și toată noaptea și Te caut. Duhul Tău mă atrage să Te caut și amintirea Ta îmi bucură mintea. Sufletul meu Te-a iubit și se bucură că Tu ești Dumnezeul și Domnul meu și îmi este dor de Tine până la lacrimi. Și, deși totul în lume este frumos, nimic pământesc nu mă ocupă și sufletul meu însetează numai după Domnul.

Sufletul care a ajuns să-L cunoască pe Dumnezeu nu se poate mulțumi cu nimic pe pământ, ci se străduiește spre Domnul și strigă ca un copilaș care și-a pierdut mama:

„Sufletul meu tânjește după Tine și Te caut cu lacrimi.”

***

Sufletul, din dragoste pentru Domnul, a devenit ca și cum ar fi nebun: stă, tace, nu vrea să vorbească; și ca un nebun privește spre lume, și nu o vrea, și nu o vede. Și oamenii nu știu că el cugetă la Domnul iubit, iar lumea rămâne ca și cum ar fi fost în urmă, și uitată, și sufletul nu vrea să se gândească la ea, pentru că nu este dulceață în ea.

Așa se întâmplă cu un suflet care a experimentat dulceața Duhului Sfânt.

„O, Doamne, dă-ne această iubire în întreaga Ta lume!”

„O, Duhule Sfânt, trăiește în sufletele noastre,

să-L slăvim cu toții la unison pe Creator,

Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt.

„Amin”.

Partea a treia

DESPRE ELEMENTELE DE BAZĂ

ASCETISM ORTODOX

„ *Și sufletul meu plânge pentru întreaga lume* ”

(din „Scrierile” vârstnicului Siluan)

„ *Și sufletul meu plânge pentru întreaga lume* ”

[O prelegere ținută pe 30 noiembrie 1952, în sala Asociației „Cauza Ortodoxă” din Paris. În esență, această prelegere este unul dintre capitolele celei de-a treia părți, nepublicate până acum, a cărții „Starețul Siluan”, care trebuia să prezinte fundamentele asceticismului și monahismului ortodox, cu scopul de a familiariza mai îndeaproape cititorii cărții cu această problemă și, prin urmare, de a le facilita înțelegerea experienței și vieții Starețului. Aceasta explică reducerea subiectului foarte vast analizat despre fundamentele asceticismului la forma sa specifică, și anume, formele tonsurii și conținutul jurămintelor, precum și omiterea din punct de vedere experiențial, dogmatic și antropologic a acelor prevederi care sunt tratate în prima parte a cărții. **]**

Tema pe care am ales-o mi se pare cea mai relevantă nu doar pentru cei numiți asceți în sensul restrâns și, ca să spunem așa, special al acestui cuvânt, de exemplu, călugări, pustnici, locuitori ai deșertului, ci și pentru fiecare creștin în general. Mai mult, relevanța și „modernitatea” acestei chestiuni în toate secolele, în fiecare epocă, rămân nediminuate de însăși esența acelei vieți a spiritului uman la care se face referire aici.

În acest caz, ținând cont de starea de spirit actuală a auditoriului, mă voi strădui să vorbesc ca o persoană liberă de ceea ce cineva ar numi convenții academice, pentru a nu da conversației noastre caracterul unui raționament abstract. Aceasta și pentru că în viața reală a Bisericii, teologia este concepută, în primul rând, ca o locuință în Dumnezeu. Teologia abstractă, ca știință academică, deși este o anumită inevitabilitate pentru Biserica lui Hristos în convenționalitatea istorică a acestei lumi, ascunde totuși întotdeauna pericolul separării de viața autentică în spirit și poate fi ușor redusă la contemplații filozofice fără credință, sau pseudo-credință, cum spunea unul dintre filozofii ruși, în care nu există putere mântuitoare și înnoitoare pentru noi. Nu aș vrea să petrec această oră fără rod, în afara vieții. Dimpotrivă, dorința mea este să intru cât mai profund posibil tocmai în viață. Pe măsură ce „dinamica distrugerii" crește în lume, crește și suferința omenirii și, în același timp, crește și conștientizarea nevoii de a o depăși. Oricât de nejustificate ar fi aceste suferințe, fiind consecința doar a păcatului și în niciun caz a unor condiții obiective, adică date de Dumnezeu, ale vieții umane, ele constituie totuși o realitate care ne cuprinde puternic pe toți. Toată lumea suferă inevitabil. Unii într-un sens negativ, alăturându-se fluxului general de pasiuni ale acestei lumi; alții într-un sens pozitiv, adică datorită iubirii lor pentru umanitate. Și din moment ce sensul existenței noastre nu constă în suferință, care mărturisește imperfecțiunea noastră, atunci inevitabil apare sarcina de a le depăși, de a ne salva de ele, ceea ce în viața unei persoane raționale devine o ispravă gratuită, ascetism. Ascetismul, ascetismul, ca muncă spirituală, este inseparabilă nu numai de toate istoriile cunoscute ale religiilor mari și mici, ci și de orice cultură umană în general, chiar și nereligioasă. Toate religiile: păgânismul, budismul, iudaismul, islamul, toate formele contemporane de panteism, teosofia, ezoterismul, antroposofia și mișcările mistice similare, și în final creștinismul nostru, au propria lor cultură ascetică, diferită într-o oarecare măsură de altele, datorită diferenței de conștiință dogmatică care stă la baza fiecărei religii în general și a ascetismului în special. Astăzi vom lăsa deoparte acest subiect interesant în sine al comparării culturilor ascetice și a dependenței lor de conștiința dogmatică. Sarcina mea este să desenez cât mai pe scurt și în același timp cât mai clar posibil imaginea generală a ascetismului ortodox și intenționez să vorbesc în calitate de creștin ortodox. Pentru noi, un creștin este doar cel care Îl acceptă pe Hristos ca Adevăr și Dreptate absolută, ca singurul Dumnezeu-Creator și Dumnezeu-Mântuitor. Respingem cu fermitate orice încercare de a-L plasa pe Hristos, chiar și la un loc de onoare, dar totuși într-un rând al altor „fondatori de religie" sau „mari Învățători ai umanității", iar creștinismul ni se prezintă în toată exclusivitatea sa și în niciun caz nu este considerat de noi doar ca una dintre „tradiții", într-un rând al altor culturi și tradiții ascetice, așa cum fac unii.Pornim de la cuvintele lui Hristos: „Nimeni nu cunoaște pe Tatăl decât Fiul și acela căruia voiește Fiul să-L descopere" (Matei 11:27), sau: „Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine" (Ioan 14:6), sau „dacă nu credeți că Eu sunt Acela, veți muri în păcatele voastre" (Ioan 8:24) și alte Porunci ale lui

Hristos sunt reflectări în lumea noastră ale vieții divine veșnice și, în același timp, calea către ea. Orice contemplare, oricât de înaltă și chiar divină ar părea, în afara lui Hristos nu este Lumina Divinului pentru noi. Pe baza acestei poziții, definim sensul și scopul ascetismului ortodox ca fiind păzirea poruncilor lui Hristos, străduindu-ne ca aceste porunci să devină singura lege veșnică a întregii noastre existențe. Și dacă întrebați ce porunci mai exact, răspunsul este acesta: prima poruncă este: „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, cu tot cugetul tău și cu toată puterea ta." A doua, similară acesteia, este: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți." Căci, după cuvintele lui Hristos, „de aceste două porunci se cuprinde toată Legea și Prorocii" (Marcu 12:30-31; Matei 22:40). Așadar, după ce am definit scopul și sensul asceticismului creștin, să trecem la a analiza formele în care se îmbracă această viață în Dumnezeu atunci când se transformă în acțiunea noastră umană.

Înțelegerea noastră despre ascetism poate fi definită sintetic ca o ispravă liber-rațională și o luptă pentru atingerea perfecțiunii creștine. Dar perfecțiunea pe care o concepem nu este conținută în natura creată a omului și, prin urmare, nu poate fi atinsă printr-o simplă dezvoltare a posibilităților acestei naturi, luată în sine, în limitele sale. Nu, perfecțiunea noastră este doar în Dumnezeu Însuși și este darul Duhului Sfânt. Prin urmare, ascetica, ca atare, nu devine niciodată un scop pentru noi; este doar un mijloc, doar o manifestare a libertății și raționalității noastre pe calea dobândirii darului lui Dumnezeu. Ca ispravă rațională în dezvoltarea sa, ascetica noastră devine știință, artă, cultură. Dar, voi spune din nou, oricât de înaltă ar fi această cultură, luată în aspectul ei uman, de o valoare foarte condiționată. Posturi, abstinența, privegheri; un mod de viață sever, sărăcia, înțeleasă ca nedobândire, ca o lipsă de voință de a „avea", ca eliberare de puterea lumii materiale asupra noastră; ascultarea, ca victorie asupra voinței egoiste, „individuale" și ca una dintre cele mai înalte și frumoase expresii ale iubirii noastre față de Dumnezeu și aproapele; pustnicia, ca o consecință a căutării unei chilii interioare unde cineva se poate „ruga Tatălui în taină"; instruirea în cuvântul lui Dumnezeu, nu în sensul de cunoaștere „exterioară", ca să spunem așa, academică, ci ca umplerea sinelui cu acel duh al vieții harnice și al cunoașterii lui Dumnezeu, care este conținut în Sfânta Scriptură și în lucrările Sfinților Părinți; castitatea, ca depășirea mișcărilor carnale „fără cuvinte" și, în general, a „complexului trupului" prin rămânerea în memoria lui Dumnezeu; curajul, răbdarea și smerenia; compasiunea și milostenia, ca expresie a iubirii față de Dumnezeu și aproapele; credința, ca aceeași ispravă a iubirii - toate acestea pot și ar trebui să fie o ispravă rațională și liberă a omului; dar până când nu va veni acțiunea atotconfirmatoare a harului divin, toate acestea vor rămâne doar o acțiune umană și, prin urmare, pieritoare. Din această cauză, totul în isprava noastră se reduce la căutarea contopirii voinței și vieții noastre cu voința și viața lui Dumnezeu Însuși. Acest lucru se exprimă și se realizează, în principal, în rugăciune și, prin urmare, rugăciunea este apogeul tuturor faptelor ascetice;

este centrul din care orice altă acțiune își trage puterea și afirmarea. În rugăciune, cultura asceticismului ortodox atinge cea mai înaltă manifestare și perfecțiune a sa. Prin rugăciune adevărată, intrarea noastră în Ființa Divină se realizează prin puterea Duhului Sfânt. De aceea, atenția primară și puterea principală a ascetului sunt îndreptate tocmai către îndeplinirea rugăciunii. Rugăciunea poate fi infinit variată atât ca formă, cât și ca valoare. Cea mai desăvârșită este așa-numita RUGĂCIUNE PURĂ. Pentru a realiza această rugăciune pură, ascetul creștin lasă totul în urmă, ca să spunem așa. Și în această abandonare constă esența a ceea ce cunoașteți cu toții ca renunțare monahală la lume.

Este posibil ca unora să li se pară că trecerea noastră la monahism este oarecum bruscă sau, într-o oarecare măsură, o îngustare a unei teme mai generale. Dar cred că, dacă vom învăța despre esența monahismului, atunci fiecare dintre noi va găsi cu ușurință o aplicație pentru această cunoaștere în toate celelalte forme ale vieții umane, căci monahismul nu este o credință diferită de cea a altor creștini. Monahismul este doar un mod de viață diferit, care, însă, rezultă din aceleași porunci ale lui Hristos, a cărei respectare este inevitabil asociată cu asceza. Nu există creștin care să nu fie ascet și, prin urmare, atunci când vorbim despre esența muncii monahale, vorbim despre ceea ce este apropiat și înrudit cu fiecare creștin ortodox. Și dacă ne întoarcem acum la formele în care este exprimat monahismul, atunci, firește, trebuie să ne oprim asupra acelor „jurăminte” pe care le dă un călugăr, asupra sensului și corespondenței lor cu scopul nostru.

Întâlnindu-se cu ideea jurămintelor monahale și a renunțării la lume, mulți ar putea remarca: este oare posibil să construiești o viață autentică pe negație și renunțare? Desigur că nu. Și poruncile lui Hristos sunt de natură pozitivă - „dragoste”, iar în general viața în Dumnezeu ar trebui să fie doar un act pozitiv. Acolo unde acționează iubirea divină, nu există nicio ispravă, înțeleasă ca un efort negativ de voință pentru a depăși una sau alta dintre atracțiile proprii. Cel plin de iubirea lui Hristos, în care această iubire a devenit, cum ar spune, natură, nu are nevoie să renunțe la nicio atașare față de lumea lucrurilor, de la sclavia pasiunilor, căci este liber de toate aceste lucruri. În această stare, orice acțiune pe plan spiritual, adică pe planul poruncilor lui Hristos, nu este ceva realizat prin violență împotriva propriei persoane, ci doar o manifestare a iubirii, fără efort și chiar dulce. Însă, ca urmare a căderii omului, acțiunea pur pozitivă conform poruncilor Evangheliei, ca rămânere continuă și creștere în bine, ca iubire divină, în limitele acestei vieți, se împletește inevitabil cu forma negativă a asceticii, ca rezistență la „legea păcatului” care acționează în noi. „Lumea zace în răutate”, spune Scriptura (1 Ioan 5:19). Răul este că omul a devenit rob al păcatului. Eliberarea omului, care este liber prin natura sa originară, renașterea sa la viața divină veșnică, transformarea și îndumnezeirea întregii sale ființe are loc prin

combinarea Divinului cu umanul. În cel din urmă, adică planul uman, predomină acțiunea negativă, în primul, adică Divinul, este întotdeauna doar pozitivă.

Inutil să mai spun că ideea renunțării la lume i-a determinat pe majoritatea oamenilor să vadă monahismul ca pe ceva foarte trist, greu și sumbru? Totuși, nu așa l-au văzut cei care au ales această cale. De exemplu, Sfântul Teodor Studitul, încântând acest mod de viață, l-a numit „al treilea har". Primul har este legea lui Moise. Al doilea este „har peste har", pe care l-am primit cu toții din plinătatea lui Hristos, conform cuvintelor lui Ioan Teologul (1:16). Și, în sfârșit, al treilea este modul de viață monastic dat omului, înțeles ca viață cerească, ca coborâre a lumii îngerești pe pământ, ca realizare și realizare în istorie a ceea ce se află în esență dincolo de limitele sale.

Episcopul Ignatie Brianchaninov, care ocupă unul dintre primele locuri în rândul Părinților Bisericii Ruse care au strălucit în trecut, care a fost foarte bogat spiritual, vorbește despre monahism:

„PERFECȚIUNEA CREȘTINĂ" constă în puritatea inimii, care este Dumnezeu, descoperindu-Și prezența în inimă prin darurile felurite ale Duhului Sfânt. Cel ce a atins această perfecțiune este o candelă, împlinind porunca iubirii aproapelui nu prin slujire trupească, ci prin slujirea duhului, călăuzind pe cei ce se mântuiesc, ridicându-i din căderi, vindecându-le rănile spirituale. CHAPTA MONASTESCĂ a dat Bisericii lui Hristos păstori care, nu cu cuvintele calomnioase ale înțelepciunii omenești, ci cu cuvintele Duhului, ajutând învățătura cu minuni, au păstorit și au întărit Biserica.

De aceea, Biserica, după sfârșitul chinurilor, este reprezentată ca fugind în deșert. Acolo a fugit perfecțiunea Bisericii, izvorul luminii Bisericii, principala forță a Bisericii militante. Cine au fost Hrisostom, Vasile cel Mare, Epifanie, Alexie și Filip mitropolitul - într-un cuvânt, toți sfinții păstori? Dar nu în rang de episcop, ci în simplul rang monahal, sunt mulți oameni de lumină, de la Antonie cel Mare, Ioan Damaschinul, Serghie de Radonej și Gheorghe Zăvorâtul. Întărind credința, au demascat și au călcat în picioare ereziile. Fără călugări, creștinismul ar fi pierit printre laici. Așa este necesară PERFECȚIUNEA în Biserica lui Hristos, fără de care MÂNTUIREA cu credința însăși se poate pierde ușor și cu siguranță se va pierde: căci simțurile antrenate de-a lungul timpului sunt necesare pentru a deosebi binele de rău (evrei). Această perfecțiune a fost atinsă în Biserica primară de asceți și martiri, iar mai târziu de călugări. Celibatul, sărăcia, postul, munca, vegherea, dragostea activă - acestea sunt instrumente, mijloace pentru a atinge perfecțiunea, dar nu PERFECȚIUNEA însăși.

Ei vor spune: „Ce comentariu mândru despre monahism, care dezvăluie mândria inimii." Noi răspundem: într-o cameră întunecată, impuritățile semnificative nu

sunt vizibile; într-una iluminată de razele strălucitoare ale soarelui, praful fin este foarte vizibil și îl tulbură pe proprietar. Duhul Sfânt este un învățător al smereniei; intrând în inimă, oftează cu suspine care nu pot fi rostite și arată unei persoane insignifianța dreptății sale, așa cum spune Isaia: toată dreptatea noastră este ca portul unei desfrânate. Adevărata mândrie diavolească este să respingem darul lui Dumnezeu care există, ca și cum nu ar exista" **[** Vezi: „Lectura creștină" 1895, Numărul 3, p. 569, „Scrisori ale unui ascet" **]** .

Dacă nu vrem să pierdem inspirația în strădania noastră spre perfecțiunea poruncită nouă de Hristos („Fiți desăvârșiți, precum Tatăl vostru care este în ceruri este desăvârșit" (Matei 5, 48)), atunci nu trebuie să pierdem din vedere conștientizarea menționată anterior a Sfinților Părinți despre monahism. Într-adevăr, dacă ne concentrăm asupra vederii doar a laturii exterioare a vieții noastre bisericești de zi cu zi, atunci putem ușor să ne descurajăm și chiar să fim „ispitiți". Dar când purtăm în noi conștientizarea esenței profunde a Bisericii și a vieții divine dăruite nouă în Ea, atunci nicio circumstanță exterioară, oricât de dificilă sau neplăcută ar fi uneori, nu ne va mișca de la stânca iubirii lui Hristos, conform cuvintelor profetului David: „Multă pace au cei ce iubesc legea Ta, Doamne, și nu este pricină de poticnire pentru ei" (Psalmul 118). Așadar, deocamdată, să ne limităm la introducerea de mai sus și să trecem la o conversație despre monahism. Aici va trebui să vorbim despre trei feluri de chemare, despre trei renunțări, despre trei feluri de cruce, despre trei grade de tunsoare monahală.

Printre asceți există o oarecare diferență în înțelegerea unei sau alteia chestiuni. Acceptarea învățăturii și tradiției Bisericii, care este comună în profunzimea sa, nu exclude astfel de diferențe în particularități. Astfel, de exemplu, printre călugării athoniți este posibil să întâlnim o tendință spre o singură tunsură.

Acest lucru se observă în special la pustnici, în mănăstiri mici, în schituri și mai rar în mănăstiri. Există o singură tonsură, imediat în schema mare. O persoană ia această decizie o dată și pentru totdeauna. Dar în experiența mai largă a Bisericii vedem tradiția a trei grade de monahism: primul este rasoforul, adică purtarea unei sutane fără a rosti jurăminte; al doilea este schema mică, adică mantaua; și al treilea este schema mare. Aceste trei etape ale vieții monahale sunt în concordanță cu cele trei renunțări despre care vorbesc Sfinții Părinți, și în special Avva Pafnutie, în cartea Sfântului Casian Romanul (Interviul al 3-lea) și Sfântul Ioan Scămașul (Cuvântul al 2-lea, paragraful 9). Să ne oprim puțin asupra acestor trei renunțări.

Avva Pafnutie, despre care se spune în cartea Sfântului Cassian: „În fața sfinților, precum cele mai pure stele strălucind în noaptea acestei lumi, precum o mare

luminătoare, a strălucit cu strălucirea cunoașterii - Sfântul Pafnutie.” Acest mare Pafnutie a spus:

„Există trei moduri de chemare și recunoaștem, de asemenea, trei renunțări ca fiind necesare pentru un monah, indiferent de cum este chemat.” Prima chemare este direct de la Dumnezeu; a doua este prin oameni; și, în final, a treia este din necesitate. Prima este caracterizată de o anumită inspirație care umple inima omului chiar și în somn, atrăgându-l irezistibil la dragostea de Dumnezeu, la poruncile lui Hristos, învață Avva Pafnutie. A doua este prin oameni, când cineva este aprins de dorință divină printr-un cuvânt omenesc sau influența oamenilor sfinți. A treia este din necesitate, din cauza nenorocirilor care ne atârnă, a pericolelor pentru viață, a pierderii rudelor apropiate, ceea ce împinge o persoană să se întoarcă la Dumnezeu.

Să aplicăm învățăturii Sfinților Părinți câteva dintre observațiile noastre, a căror oportunitate ne-a fost dată în mulți ani de comunicare spirituală cu mulți asceți ai Sfântului Munte. Unii oameni, crescuți în Biserică cu tradițiile ei seculare, cu cultul ei liturgic inegalabil, cu Dumnezeiești Taine, cu comori inepuizabile de rugăciune și dogme, datorită satisfacției și păcii interioare generate de toate acestea, nu ajung la o criză acută. Creșterea lor spirituală decurge fără prăbușiri violente. Uneori, în astfel de suflete, se trezesc încă din copilărie înclinații profunde și puternice către Dumnezeu, care domină totul, și ajung pur și simplu și natural la monahism. Vedem ceva complet diferit la cei care, într-un fel sau altul, L-au pierdut pe Dumnezeu, s-au îndepărtat de El sau chiar s-au luptat cu El. „Convertirea” lor ia de obicei forma unei crize interne acute, adesea cu încordări și prăbușiri; în astfel de cazuri, sunt posibile boli nervoase și alte fenomene patologice, inclusiv nebunia. Renașterea spirituală a unor astfel de oameni, uneori din căderile de apoi în toate sensurile, are loc datorită acțiunii clar resimțite a harului, care în plan psihologic se manifestă ca un fel special de „determinare”. Harul, introducând o persoană în lumea luminii divine, cu toată puterea sa atractivă, nu privează liberul arbitru și nu o eliberează complet de lupte ulterioare și chiar de ezitări. Iar cei care au ajuns să cunoască harul sunt supuși ispitelor și pot ajunge chiar la întunecare demonică, iar atunci cunoașterea primită, care inevitabil a lăsat o amprentă adâncă asupra conștiinței intelectuale a unei persoane, poate fi dată în slujba răului. „Și lucrurile de pe urmă vor fi mai rele pentru omul acela decât cele dintâi”, spune Hristos (Matei 12:45; Luca 11:26). Uneori, însă, revărsările harului sunt atât de abundente încât sufletul, într-un sentiment profund, își simte clar învierea. Atunci mărturia interioară a Duhului despre adevăr este atât de evidentă încât nu mai este loc în suflet pentru îndoieli sau ezitări. Dragostea pentru Dumnezeu umple întreaga ființă și atracția către El prevalează asupra a orice altceva. În astfel de cazuri, sufletul este întărit pentru întreaga viață ulterioară și primește libertate de conflictele interne din adâncul său; nu există atunci căutări dureroase ale

adevărului în el, iar toate isprăvile sale ulterioare se reduc doar la dorința de a realiza în viața sa ceea ce a învățat în ceasul vizitei.

Nu vom mai insista asupra acestei chestiuni acum. Vom spune doar că Sfinții Părinți nu au minimalizat niciodată vreun fel de chemare, deoarece istoria Bisericii cunoaște multe cazuri în care cei chemați pe a treia cale, adică din necesitate, au atins la sfârșitul drumului lor o perfecțiune mai mare decât cei chemați chiar și pe prima. Astfel, Părinții nu priveau la începutul drumului, ci la sfârșitul și desăvârșirea lui.

Într-o oarecare corespondență cu cele trei feluri de chemare se află și cele trei renunțări și cele trei etape ale inițierii monahale. Conform Sfântului Pafnutie, aceste trei renunțări merg în următoarea ordine: 1 - când părăsim fizic bogățiile și achizițiile acestei lumi; 2 - când ne părăsim moravurile și patimile de odinioară, atât trupești, cât și spirituale. Și, în final, 3 - când ne distragem mintea de la tot ce este vizibil și trecător și ne cufundăm spiritual în contemplarea nevăzutului și a veșniciei. Marele Avva Pafnutie spune: „Aceste trei renunțări sunt necesare pentru a atinge perfecțiunea”.

Aici ni se pare extrem de interesant să citim învățătura despre necesitatea a trei renunțări a unui alt mare învățător al monahismului răsăritean, Sfântul Ioan Scărarul (secolul al VI-lea), care spune astfel: „Nimeni nu va intra în cămara cerească încoronat dacă nu face prima, a doua și a treia renunțare. Prima este renunțarea la toate lucrurile, atât la oameni, cât și la părinți. A doua este renunțarea la propria voință. Iar a treia este renunțarea la vanitate, care urmează ascultării”…

Dacă încercăm acum să facem o comparație între învățătura unuia și a celuilalt Sfânt, atunci la început se va crea impresia că volumele celor trei renunțări menționate nu coincid. Sfântul Ioan începe parcă cu mai mult și termină cu mai puțin decât Sfântul Pafnutie. Acesta din urmă, în explicația sa, reunește renunțarea la rude cu abandonarea obiceiurilor, modului de gândire, obiceiurilor morale și, în general, a pasiunilor lumești de altădată, adică în a doua renunțare. Ioan, însă, cere acest lucru, adică abandonarea tuturor oamenilor în general, inclusiv a părinților, deja în prima etapă. În a doua vorbește doar despre renunțarea la propria voință, iar în a treia – doar despre respingerea vanității. Aș dori să remarc aici, însă, uimitoarea unitate a spiritului și a tradiției, în ciuda tuturor diferențelor exterioare de formulare, care mărturisesc doar independența studiului problemei în însăși experiența vieții. Singura diferență constă în volumul primei renunțări. Sfântul Pafnutie consideră că este suficient pentru cel care intră pe calea asceticii să lase doar lumea exterioară și achizițiile materiale în prima renunțare și deja în viața ulterioară să se apuce de lupta cu patimile și obiceiurile vieții anterioare.

Încă de la început, Sfântul Ioan cere renunțarea tuturor oamenilor, altfel consideră ieșirea din lume ca fiind nesigură. Mai departe, adică în a doua renunțare, vorbește despre lupta cu patimile, indicând deja în acest fel chiar centrul acestei lupte, și în aceasta, fără îndoială, rezidă superioritatea formulei sale. Dar în a treia renunțare, formula lui Ioan este și mai perfectă, rămânând în esența conținutului său complet similară cu formula Sfântului Pafnutie. Acesta din urmă, în a treia renunțare, vorbește despre abstracția minții de tot ceea ce este vizibil și imersiunea spiritului în contemplarea nevăzutului și eternului. În sufletul unui ascet care nu s-a curățit încă de patimi, această formulă poate stârni acțiunea imaginației, iar „nevăzutul și eternul" stă cumva încă în afara omului. Formula lui Ioan - „renunțarea la vanitate" - introduce ascetul în adâncurile luptei interioare, nelăsând minții să se înalțe visător în sferele înalte și forțându-l să fie complet sobru. Mi-am permis să vă spun părerea mea despre superioritatea formulării celor trei grade de renunțare de către Sfântul Ioan față de formularea lui Avva Pafnutie, dar, repet, acestea sunt mai desăvârșite în aspectul lor, ca să spunem așa, ascetic-pedagogic, dar în esență rămân complet unite. Voi încerca să dau o explicație în acest sens.

Renunțarea lui Ioan la vanitate nu este altceva decât o metodă ascetică sau o cale către migrarea spiritului nostru în lumea veșnică. Această renunțare conține depășirea puterii lumii asupra noastră și victoria asupra ei. Cine este cel ce învinge lumea? Cunoaștem în Biserică o serie de sfinți de un fel special - sfinții nebuni. În această formă de ispravă creștină, al treilea grad al renunțării este deosebit de clar dezvăluit. Scopul unui sfânt nebun este să fie disprețuit de lume și de oameni. Mulți nu pot înțelege această ispravă și nu pot vedea o perversiune în ea, dar, în esență, este cel mai înalt grad de fugă de slava umană, care este victoria asupra lumii. Domnul spune: „Nu vreți să veniți la Mine, ca să aveți viață. Eu nu primesc slavă de la om; dar vă cunosc că nu aveți în voi dragostea lui Dumnezeu... Cum puteți voi să credeți, voi care primiți slavă unii de la alții și nu căutați slava care vine de la singurul Dumnezeu?" (Ioan 5:40-44). Din aceste cuvinte ale lui Hristos vedem că acceptarea slavei de la om este un obstacol chiar și în calea credinței. Vreau să spun că, dacă examinăm renunțarea lui Ioan la deșertăciune prin însăși viața sa, vom vedea că aceasta duce cu siguranță la faptul că o persoană cu mintea sa, cu duhul său, se mută în lumea divină, părăsind lumea omenească. Această stare are o altă expresie, și anume, retragerea în pustiu, așa cum spune profetul David: „Iată, am fugit și locuiesc în pustie" (Psalmul 54:8). Aici Apostolul Pavel spune: „Caut acum favoarea oamenilor sau a lui Dumnezeu? Caut să plac oamenilor? Dacă aș mai căuta să plac oamenilor, n-aș fi rob al lui Hristos" (Galateni 1:10). Și apoi imediat spune: „Vă mărturisesc, fraților, că Evanghelia pe care am propovăduit-o nu este omenească, căci n-am primit-o de la om, nici n-am fost învățat, ci prin descoperirea lui Isus Hristos." Deci, dacă această Evanghelie nu este de la om și nu este învățată de la om, atunci este sigur că a treia tăgăduire după Ioan, adică

din deșertăciune, ca și cum pe o cale directă duce la migrarea duhului nostru în lumea divină.

Să mergem mai departe. Învățătura despre cele trei renunțări necesare pentru urcușul spre desăvârșire coincide cu cuvântul despre cele trei cruci corespunzătoare acestora. Fiecare renunțare este, în esență, acceptarea crucii. Și la Sfinții Părinți găsim un avertisment sever că urcușul spre cruce trebuie realizat în funcție de puterea fiecăruia. Încercările de a urca pe crucea corespunzătoare ultimei renunțări sunt aspru pedepsite dacă sunt realizate prematur, adică nu cu cunoașterea care ar trebui să le însoțească. Am vorbit despre cunoaștere, dar aș prefera să vorbesc mai degrabă despre experiența și starea spirituală reală a omului. Oricine, înainte de a îndeplini cea mai mică, citind despre faptele Sfinților Părinți, se străduiește cu mândrie să se înalțe la înălțimile rugăciunii curate, această ultimă cruce, este aruncat în mod dezastruos la pământ. Sfântul Isaac Sirul (Ninive) vorbește în mod deosebit de puternic despre acest lucru. Teologul nostru ascet natal, Episcopul Teofan Zăvorâtul de Visenski, are un cuvânt remarcabil despre Cele Trei Cruci. Potrivit lui, primul tip de cruce este o cruce exterioară, alcătuită din necazuri și necazuri care se abat asupra unei persoane în timpul vieții sale pământești. A doua cruce este lupta interioară a unei persoane cu patimile și poftele. Iar a treia este crucea predării de sine voinței lui Dumnezeu. Aceasta din urmă, potrivit lui Teofan Zăvorâtul, este o consecință a darurilor spirituale ale harului și, într-o formă mai desăvârșită, este caracteristică doar celor desăvârșiți. Și aici întâlnim alte formulări, dar cu conținut și spirit în esență neschimbate. Cu toate acestea, vom amâna demonstrația că predarea completă de sine voinței lui Dumnezeu nu este altceva decât a treia renunțare pentru altă dată, iar acum vom trece la problema celor trei grade și a celor trei jurăminte principale ale monahismului.

Am menționat deja mai sus că tonsura inițială se efectuează fără ca persoana care intră pe calea monahală să depună vreun jurământ. Această tonsură de pe Athos, în mănăstirile grecești, este considerată mai degrabă o rugăciune de binecuvântare pentru purtarea hainei monahale. În acest rit, călugărul începător primește dreptul de a „purta sutana”, de unde și numele de „riasofor” (adică purtarea unei sutane). Înainte de această tonsură, se dau instrucțiuni despre semnificația monahismului și despre necesitatea de a renunța la lume și la propria familie. Cu toate acestea, persoana care intră nu depune niciun jurământ și, prin urmare, acest grad este în esență tot o perioadă de testare și pregătire pregătitoare în ascetism.

Al doilea grad este „schema mică”, sau altfel spus - „mantaua”. Când este tuns în mantie, călugărul rostește deja jurămintele. Mai mult, aceste jurăminte nu sunt date treptat, ci în întregime, aceleași jurăminte sunt repetate, într-o formă ușor

modificată, iar când este tuns în cel mai înalt grad de monahism, în „schema mare”, numită de obicei simplu „schemă”.

Chestiunea celor trei jurăminte fundamentale, rostite imediat după urcarea la gradele indicate de monahism, și nu secvențial, stă în exterior ca și cum ar fi în contradicție cu ordinea sau structura pe care tocmai am schițat-o în cuvântul despre ordinea renunțărilor. Dar aceasta este doar o divergență externă și nu în niciun fel în esență. În ambele cazuri avem de-a face mai degrabă cu o creștere treptată a cunoașterii spirituale. Cele trei jurăminte sunt legate printr-o unitate de scop, la fel cum sunt și cele trei renunțări. Repetarea acelorași jurăminte în timpul tunderii în mantie și în schemă nu implică natura lor temporară, ci o creștere a cunoașterii puterii și semnificației lor. Dacă forma externă se schimbă puțin, atunci conștiința interioară a unei persoane se poate schimba foarte semnificativ în profunzimea sa. Pentru a nu pierde din vedere însăși esența vieții spirituale creștine, subliniem aici din nou că toate aceste rituri de inițiere, tundere și jurăminte nu sunt o necesitate absolută pentru atingerea iubirii și perfecțiunii divine. Aceasta din urmă este posibilă în afara monahismului. Însă, așa cum se spune despre Hristos că „creștea și Se întărea în duh” (Luca 1:80), tot așa fiecare persoană se dezvoltă și crește, iar experiența Bisericii a arătat beneficiul metodelor indicate. Și Apostolul Petru spune: „Fraților, străduiți-vă tot mai mult să vă întăriți chemarea și alegerea. Căci, dacă faceți aceste lucruri, nu vă veți poticni niciodată; și astfel vi se va deschide din belșug intrarea în Împărăția veșnică a Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos” (2 Petru 1:10-11).

Iată jurămintele depuse la adoptarea schemei minore:

1) Vei rămâne în mănăstire și în post până la ultima ta suflare?

2) Te păstrezi în virginitate, castitate și evlavie?

3) Păstrezi ascultare față de stareț și față de toți frații în Hristos chiar până la moarte?

4) Înduri toată tristețea și greutățile vieții monahale pentru Împărăția Cerurilor?

În Marea Schemă:

1) Negi lumea și ceea ce este în lume, conform poruncii Domnului?

2) Vei rămâne în mănăstire și în post până la ultima ta suflare?

3) Vei păstra ascultarea chiar până la moarte față de conducător și față de întreaga frățietate în Hristos?

4) Vei îndura toată tristețea și greutățile vieții monahale de dragul Împărăției Cerurilor?

5) Te vei păstra în virginitate, castitate și respect?

Răspunsul la toate aceste întrebări este: „Da, cu ajutorul lui Dumnezeu.”

S-ar putea să existe o oarecare confuzie: dacă există patru promisiuni în timpul tunderii în mantie și cinci promisiuni în timpul schemei, atunci de ce se spune că există TREI jurăminte? Tradiția bisericească reduce esența tunderii monahale la trei jurăminte, și anume: ascultare, castitate și neachiziție. Și vom urma acum această ordine, lăsând pentru o vreme un studiu mai detaliat al acestei probleme, care va deveni și mai complicat dacă ne vom familiariza cu conținutul secvențelor tunderilor. Astfel, în cuvintele Abatelui, vom vedea instrucțiuni pentru persoana tunsă despre alte „promisiuni” (adică acorduri, legăminte), de exemplu: să se curețe de orice întinăciune a trupului și a duhului, să dobândească smerenia, să lase deoparte insolența obiceiurilor lumești, să rămână răbdător în rugăciune, să nu se relaxeze în post, să nu fie leneș în privegheri. Și totuși, toate acestea se rezumă în trei jurăminte: ascultare, castitate și sărăcie.

Abatele dă, de asemenea, următoarea instrucțiune celor care iau mantia: „Se cuvine ca voi, după ce ați început calea care duce la Împărăția Cerurilor, să nu vă întoarceți, altfel nu veți fi călăuziți în Împărăția Cerurilor. Să nu puneți nimic mai presus de Dumnezeu, să nu iubiți pe tatăl vostru, pe mama voastră, pe frații voștri sau pe oricine altcineva dintre ai voștri, nici chiar pe voi înșivă, să nu iubiți mai mult decât Dumnezeu, sau toate împărățiile lumii, sau pacea, sau cinstea…”

În timpul tunderii în schemă, renunțarea la lume este exprimată și mai puternic. Acolo, Abatele spune: „Vă voi spune cea mai desăvârșită viață, în care se descoperă imitarea vieții Domnului (adică viața asemenea lui Hristos)... Renunțarea nu este altceva decât făgăduința crucii și a morții. Cunoaște-te din această zi răstignit și mortificat de lume prin cea mai desăvârșită renunțare, căci te lepezi de părinți, frați, soție, copii, rudenie, prietenie obișnuită (te lepezi), răzvrătire lumească, griji, dobândiri, moșii, slava deșartă și deșartă. Mai mult, trebuie să te lepezi nu numai de tot ce s-a spus, ci și de sufletul tău, după cuvântul Domnului (Luca 1:26)... Așadar, dacă te-ai hotărât cu adevărat să-L urmezi și dacă dorești cu sinceritate să fii numit ucenicul Lui, atunci din această zi pregătește-te... pentru isprăvi duhovnicești, pentru abținere de la trup, pentru curățirea sufletului, pentru cea mai mare sărăcie, pentru plâns bun și (în general) pentru tot ceea ce este trist și dureros, ceea ce este inclus într-o viață bucuroasă după Dumnezeu.” Și mai departe spune: „veți flămânzi și veți sete, veți fi goi, veți suferi ocări, supărări, umilințe și exil... și când veți îndura toate acestea, atunci bucurați-vă, pentru că mare este răsplata voastră în ceruri. Așadar, bucurați-vă

cu bucurie și veseliți-vă cu veselie, că astăzi Domnul Dumnezeu v-a ales și v-a despărțit de viața lumească și v-a pus înaintea feței Sale... în oastea vieții îngerești... Ca să-I slujiți pe deplin, să vă gândiți la lucrurile cerești, să căutați cele mai înalte, căci viața noastră, după Apostolul Pavel, este în ceruri”... Și mai departe: „O, chemare nouă! O, dar al sacramentului! Astăzi primiți un al doilea botez **[** Expresia «al doilea botez» trebuie înțeleasă în sensul că tunsura monahală, în măreția ei și în frăția revărsării Duhului Sfânt asupra unei persoane, este similară Tainei Botezului, care, ca atare, conform mărturisirii noastre, rămâne întotdeauna «una» (Simbol al Credinței), nu se repetă. **]** , frate, cu bogăția darurilor Dumnezeului filantrop te curățești de păcatele tale și devii fiu al luminii, iar Însuși Hristosul nostru Se bucură împreună cu sfinții Îngeri de pocăința ta, potolind vițelul cel îngrășat”... Mai departe, cel tuns la moarte este chemat să „umble întru vrednicie de chemare” și se vorbește și despre unele detalii ale modului de viață ascetic, care este o expresie a acestui „umblare vrednică de chemare”.

Când întâlnim astfel de formule pentru prima dată, și chiar nu pentru prima dată, adevăratul lor sens nu ne este pe deplin revelat. Doar parțial înțelegem sau ghicim la ce este chemată o persoană. Adevărata revelație a conținutului și puterii acestor cuvinte este dată doar în experiența vieții, o experiență sinceră și sinceră. Trebuie spus că chemarea către un călugăr de a renunța la dragostea familiei sale și a lumii în general pentru a trăi după asemănarea lui Hristos în însăși experiența conduce sufletul la cele mai adânci lăuntrice - o ruptură sau, pentru a folosi un limbaj modern, un „conflict”. Mari furtuni se generează în sufletul unei persoane, iar oricine nu are îndrumarea potrivită, care decurge din experiența milenară a Bisericii, poate adesea nu numai să fie nedumerit, ci și să se rătăcească. Sfântul Ioan Starețul Sinaitului în lucrarea sa „Scara”, una dintre cele mai strălucite scrieri ascetice ale Sfinților Părinți, spune următoarele: „Este nevoie ca această mare (adică viața sufletului nostru) să se frământe, să se agite și să se înfurieze, pentru ca prin intermediul acestei furtuni să verse pe pământ... toată putrezimea pe care au adus-o în ea râurile patimilor. Să examinăm cu atenție acest lucru și vom vedea că după furtună este o liniște adâncă pe mare” (Cuvântul 4, paragraful 59).

Este dificil să găsești cuvinte care să explice necesitatea aducerii „conflictului” interior la ultimul grad posibil, astfel încât adâncimile sufletului să fie dezvăluite. Cum poți arăta în cuvinte necesitatea combinării în sufletul nostru a unei șederi simultane atât în iad, cât și în Dumnezeu? Cum poți explica că numai în această condiție se atinge plenitudinea vieții umane și, în același timp, acea stabilitate a unui spirit cu adevărat sănătos care elimină fluctuațiile interne? Cine dintre noi nu cunoaște durerozitatea alternanței „urcăturilor” și „căderilor” spirituale? Și astfel, când o persoană coboară în iadul luptei interne, purtându-L pe Dumnezeu în sine, atunci evită fluctuațiile patologice, nu există „urcături” și „căderi” despre

care auzim constant de la oameni. Nu, pentru că totul este combinat. Avem o poruncă de la Hristos - să devenim ca Dumnezeu, iar această viață este numită de Părinți „știința științelor” și „arta artelor”. Și este cunoscută doar din experiență.

Se poate pune întrebarea: în cuvintele slujbei de tundere auzim atât de multe lucruri „crude”. Cum se poate împăca aceasta cu „a trăi după asemănarea lui Hristos”? Unde este acea blândețe și acea iubire la care Domnul ne cheamă? Conceptele planului spiritual diferă foarte mult de conceptele planului mental, „psihic”. Încercați să clarificați conceptele cotidiene, de exemplu, despre sfințenie, iubire sau blândețe, și veți vedea că acestea nu sunt împăcate cu astfel de concepte în Evanghelie. Astfel, mulți înțeleg blândețea ca pe o „dispoziție liniștită” naturală. Ioan Scărarul o definește diferit **[** Cuvântul 2. „Despre blândețe, simplitate și blândețe, care nu vin din natură, ci se dobândesc prin sârguință și muncă” **]** . El spune: „Blândețea este o astfel de stare a sufletului atunci când rămâne neclintită și în onoare în necinste... blândețea este o stâncă neclintită care se ridică deasupra mării iritabilității... afirmarea răbdării; ușa și chiar mama iubirii; îndrăzneală în rugăciune; receptaculul Duhului Sfânt; frâu spre nebunie, dătător de bucurie, o imitație a lui Hristos”... Din aceasta vedem că acesta este ceva incomparabil mai mare decât o stare „mentală”. Acesta este curajul, a lua asupra sa poverile și slăbiciunile altora. Aceasta este o disponibilitate constantă de a îndura reproșuri sau de a nu șovăi interior în timpul glorificării. Blândețea este o hotărâre calmă de a înfrunta orice tristețe și chiar moartea. Conține o mare putere și victorie asupra lumii. Hristos spune: „Fericiți cei blânzi, căci ei vor moșteni pământul”, adică vor cuceri și vor lua în stăpânire lumea în sensul cel mai înalt al cuvântului.

Pământul, adică lumea, nu va fi supusă forței materiale brute, ci blândeții.

După ce am făcut această digresiune relativ lungă pentru a vă prezenta mai viu imaginea generală a sensului și spiritului monahismului, voi trece la dezvăluirea conținutului spiritual al fiecăruia dintre cele trei jurăminte fundamentale, care este, ca să spunem așa, centrul acestui raport. Mulți oameni cred că principala diferență a monahismului față de modul de viață uman universal obișnuit este celibatul, dar eu, urmând sfinții Părinți antici și asceții moderni, acord o importanță mai mare ascultării, deoarece oamenii își petrec adesea viața în celibat, fără a deveni călugări nu numai în sens sacramental, ci și în spirit. Iar neachizitivitatea, dacă o înțelegem ca capacitatea de a te mulțumi cu foarte puțin, poate fi găsită la oameni care sunt foarte departe de spiritul monahal. Cu toate acestea, stabilirea ordinii importanței jurămintelor fundamentale nu este scopul meu. Mai degrabă, aș dori să arăt altceva, și anume că prin contopirea tuturor celor trei jurăminte într-un singur întreg, se creează condiții favorabile atingerii scopului principal al ascetului - detașarea și rugăciunea curată.

***

ASCULTAREA este temelia monahismului. Este extrem de dificil să vorbim despre ea, deoarece, pornind de la forme aparent grosolane și naive, ea înalță omul într-o lume de nedescris, căci niciun concept uman nu i se aplică. Ascultarea este o taină care este revelată doar de Duhul Sfânt și, în același timp, este un sacrament și o viață în Biserică. Ascultarea, ca renunțare la propria voință și rațiune, poate părea un act contrar planului lui Dumnezeu pentru om, care este înzestrat cu libertate divină și este chemat la stăpânirea divină în virtutea acestei libertăți. Prin predarea voinței și a rațiunii în fața puterii unei alte persoane, chiar și a uneia sacre, mulți ar simți pierderea terenului sub ei. Acest pas li s-ar părea o aruncare într-un abis întunecat, o pierdere a personalității, o predare la cea mai cumplită sclavie, ca o autodistrugere. Dar celor care au urmat învățătura Bisericii prin credință și au făcut o astfel de renunțare în spiritul acestei învățături, ascultarea a fost revelată ca un dar de sus inexprimabil de mare. Novicele poate fi comparat cu un vultur, care se înalță pe aripi puternice spre înălțimi și privește calm spațiul care îl desparte de pământ, simțindu-și siguranța, stăpânirea asupra înălțimilor, care pentru alții sunt atât inaccesibile, cât și înfricoșătoare de moarte. Cu încredere, cu promptitudine, cu iubire, cu bucurie, predându-și voința și orice judecată asupra sa părintelui duhovnic, novicele se eliberează astfel de povara grea a grijii pământești și ajunge să cunoască ceea ce este imposibil de stabilit prețul - CURĂȚIA MINȚII ÎN DUMNEZEU.

Monahismul este, în primul rând, puritate a minții. Fără ascultare este imposibil să o atingi și, prin urmare, fără ascultare nu există monahism. O persoană neascultătoare nu este un călugăr în adevăratul sens al cuvântului. În afara monahismului, este posibil să dobândești mari daruri de la Dumnezeu, chiar până la mucenicie, dar puritatea minții este un dar special al monahismului, necunoscut în alte moduri, iar un călugăr ajunge să cunoască această stare doar prin isprava ascultării. De aceea o considerăm temelia principală a monahismului, în care sunt cuprinse celelalte două jurăminte, ca un fel de consecință naturală. De exemplu, Ioan Scărarul spune așa: „...mama purității este tăcerea cu ascultare. Dezpățirea trupului dobândită în tăcere, cu apropierea frecventă de lume, nu rămâne neclintită; dar ceea ce vine din ascultare este pretutindeni iscusit și neclintit” (Cuvântul 15, paragraful 37). Și mai spune despre neachiziționare că cel ce și-a trădat chiar sufletul se va gândi la achiziții?... Deci ascultarea, „întorcându-se de la lume și respingând propria voință... ca și cu aripi de aur, se înalță la cer fără lene” (Cuvântul 4, paragraful 1) al nepătimirii.

Ascultarea este un sacrament spiritual în Biserică și, prin urmare, relația dintre prezbiter și novice are un caracter sacru. După cum s-a spus mai sus, acest

sacrament pentru novice constă în învățarea de a face voia lui Dumnezeu, pentru a intra în sfera voinței divine și, prin urmare, a se împărtăși din viața divină; iar pentru prezbiter, constă în a-l conduce pe novice la cunoașterea acestei căi prin rugăciune și prin isprava vieții sale și în cultivarea în el a adevăratei libertăți, fără de care mântuirea este imposibilă. Adevărata libertate este acolo unde este Duhul Domnului și, prin urmare, scopul ascultării, precum și al vieții creștine în general, este dobândirea Duhului Sfânt.

Bătrânul nu caută niciodată să înrobească voința novicelui voinței sale „umane”, dar în cursul vieții de zi cu zi împreună, sunt posibile situații în care bătrânul insistă asupra îndeplinirii poruncii sale, la care un adevărat novice nu ar trebui să-l aducă niciodată pe bătrânul său.

Isprava unui bătrân este mai dificilă decât cea a unui novice din cauza marii sale responsabilități înaintea lui Dumnezeu. Dar responsabilitatea înaintea lui Dumnezeu revine bătrânului numai în cazul în care ucenicul ascultă de bătrân; dacă nu, atunci întreaga povară de a răspunde pentru acțiunile sale este purtată de novice însuși, pierzând astfel ceea ce ascetul realizează prin ascultare. Scopul bătrânului, însă, nu este deloc de a-l elibera pe ucenicul de responsabilitate, ci de a-l învăța pe novice o viață cu adevărat creștină și o adevărată libertate creștină, pentru care este necesar, prin isprava ascultării, să învingă în sine patima poftei de putere și a iubirii de autoritate. O persoană care își înrobește aproapele sau cel puțin îi încalcă libertatea, își distruge astfel inevitabil propria libertate, deoarece însuși faptul unei astfel de încălcări este deja o îndepărtare de acea iubire divină de viață la care omul este chemat.

Unul dintre principalele obstacole în calea atingerii stării la care ne cheamă porunca lui Hristos este SINELE nostru, egoismul. Ascultarea este cea mai bună cale spre victoria asupra acestei consecințe a păcatului originar în noi. Prin tăierea voinței noastre în fața fratelui nostru, depășim „tăietura” care a fost introdusă prin căderea lui Adam în firea noastră, una de la început. De unde vine lupta voințelor în noi? La urma urmei, în Dumnezeu există o singură voință.

Prin tăierea voinței noastre înaintea lui Dumnezeu, prin predarea la voința lui Dumnezeu, prin „ararea” micii noastre voințe „individuale”, devenim capabili să cuprindem și să purtăm în noi acțiunea voinței divine. Desăvârșindu-ne în ascultare, atât față de Dumnezeu, cât și față de fratele nostru, ne desăvârșim în iubire, ne extindem ființa, iar limita acestei extinderi este plenitudinea, pe care o înțelegem ca fiind conținerea de către fiecare persoană a întregii plenitudini a ființei pan-umane și a acelei plenitudini a ființei veșnice spre care bunăvoința lui Dumnezeu îl atrage pe om. Căci nu există limite la iubirea lui Dumnezeu pentru om și, deși în esența Sa Dumnezeu rămâne și va rămâne pentru totdeauna de neatins și incomunicabil creației, totuși în acțiunea Sa, în harul Său, El

binevoiește să se unească cu omul atât de strâns și atât de deplin încât omul devine un dumnezeu, asemănător cu Dumnezeu Creatorul după chipul ființei Sale. Revelația divină spune: „Celui ce biruiește îi voi da să șadă cu Mine pe tronul Meu” (Apocalipsa 3:21).

O persoană inteligentă modernă, cu abordarea sa critică dezvoltată față de orice - față de isprava ascultării monahale - este incomparabil mai puțin capabilă decât o persoană simplă, neinițiată de curiozitatea minții. O persoană educată, care a ajuns să-și iubească mintea critică, obișnuită să o privească ca pe principala sa virtute, ca pe singura bază sigură a vieții sale „personale”, trebuie, înainte de a deveni novice, să renunțe la această bogăție a sa, iar dacă nu o renunță, atunci, după cuvântul lui Hristos (Luca 14:33), va intra cu greu în Împărăție. Dar cum poate renunța? La urma urmei, cel în fața căruia este tăiată voința este aceeași persoană și adesea ni se poate părea că stă chiar mai jos decât noi. El judecă după aparențe, așa cum este în general tipic unei persoane „raționale” să judece și, prin urmare, nu găsește calea credinței vii.

Sfântul Ioan spune că cel ascultător, „care se vinde pe sine în sclavie voluntară, primește în schimb ADEVĂRATA LIBERTATE” (Cuvântul 4, paragraful 5). Astfel, în cele din urmă, experiența ascultării devine experiența adevăratei libertăți în Dumnezeu.

În experiența de a sta în fața adevărului Divin, ascetul este convins cu mare forță de imperfecțiunea rațiunii sale mentale. A fi convins de acest lucru este o etapă importantă în viața unui ascet. Prin neîncrederea în rațiunea sa mentală, călugărul este eliberat de coșmarul în care trăiește întreaga umanitate.

Există două categorii de monahi: unii au darul credinței simple și directe și iau cu ușurință calea adevăratei ascultări; alții, deși au o dorință fierbinte după Dumnezeu și râvnă de a trăi după poruncile Domnului, cu mare greu se eliberează de încrederea în ei înșiși și învață ascultarea. Când, plin de credință în Dumnezeu, care ne ocrotește, și în părintele său duhovnic, un monah se leapădă de voința și rațiunea sa, atunci din adâncul experienței interioare se convinge cu bucurie că a ajuns la „izvorul apei care curge spre viața veșnică”.

În actul de respingere a voinței și rațiunii sale, de dragul de a rămâne pe căile voinței lui Dumnezeu, care întrece orice înțelepciune omenească, călugărul, în esență, nu renunță la nimic altceva decât la propria voință pasională, egoistă (egoistă) și la propria rațiune mintală mică și neajutorată, manifestând astfel atât înțelepciune autentică, cât și o rațiune rară de voință de un ordin special, superior. În acest fel, novicele se înalță cu ușurință, într-un mod de neînțeles pentru sine însuși, la acel nivel pe care oamenii cu cea mai înaltă cultură intelectuală nu îl pot atinge niciodată sau măcar nu îl pot înțelege. Acest nivel,

așa cum s-a spus mai sus, este puritatea minții în Dumnezeu. Ascultarea este calea credinței care biruiește lumea (Vezi: 1 Ioan 5:4). Dar nu toată lumea percepe această taină. Episcopul Ignatie Brianchaninov spune într-una din scrisorile sale: „Credem, învățând să credem de la Sfinții Părinți, că dacă Domnul... nu permite cuiva să înțeleagă calea ascultării, nu va accepta nimic de la oameni și chiar dacă i-ar avea pe Sfinții Apostoli în fața sa, va arunca cu pietre în ei” **[** Scrisori ale Episcopului Ignatie Brianchaninov. Numărul 1, Serg. Posad, 1913, p. 25 **]** .

Ascultarea monastică nu este „disciplină”. Nicio instituție socială umană nu poate exista fără coordonarea acțiunilor membrilor săi. O astfel de coordonare se realizează prin disciplină, a cărei esență se reduce la subordonarea voinței umane a celui mai tânăr față de voința umană a celui mai în vârstă sau a „majorității”. O astfel de subordonare se bazează de obicei pe coerciție; dar chiar și cu acceptarea voluntară și rațională a disciplinei ca o condiție necesară pentru existența societății, aceasta nu încetează să mai fie disciplină conform celei de-a doua caracteristici a sa, adică subordonarea față de voința umană.

Ascultarea monastică este un act religios și, ca atare, trebuie să fie în mod necesar liberă, altfel își pierde semnificația religioasă. Ascultarea este roditoare spiritual doar atunci când are caracterul de a-ți tăia liber propria voință și rațiune în fața unui bătrân, de dragul căutării căilor VOIEI LUI DUMNEZEU. În această căutare a voinței lui Dumnezeu constă esența ascultării noastre.

Novicele își dă seama de incapacitatea sa pentru cunoașterea directă a voinței lui Dumnezeu și, prin urmare, vine la părintele duhovnic, care, după cum crede el, este dat să o cunoască mai bine. Părintele, părintele duhovnic, nu ucide voința novicelui și nu o înrobește voinței sale omenești, ci poartă dificila ispravă a slujirii responsabile, prin care devine părtaș la actul divin al creației omului. Condițiile vieții de zi cu zi sunt adesea de așa natură încât un părinte, slab fizic, poate avea nevoie de serviciile unui novice, dar acest lucru nu schimbă esența ascultării menționată mai sus. Dar dacă în mănăstiri starețul și alți mentori sunt nevoiți să recurgă la constrângerea umană a frăției lor, la „disciplină”, atunci acesta este un semn sigur al declinului monahismului și, poate, al unei pierderi complete a înțelegerii a ceea ce este scopul și esența sa.

Chestiunea ascultării în experiența de viață este strâns legată de chestiunea alegerii sau găsirii unui îndrumător duhovnicesc, a unui prezbiter, dar o vom lăsa deocamdată, pentru a nu ne prelungi prea mult cuvintele. Vom spune doar că, după învățătura Sfântului Simeon Noul Teolog și a altor Părinți, oricine cu adevărat și smerenie, cu multă rugăciune, caută un îndrumător pe căile vieții divine, acela, după cuvântul lui Hristos, „caută și vei găsi”, va găsi.

Este imposibil să epuizăm acest subiect. Ascultarea are multe fațete și sunt posibile cele mai diverse poziții. Regula generală este să nu ai încredere în tine însuți. Acest lucru este deosebit de important pentru începători, dar nici măcar cei care au îmbătrânit în isprava monahală nu o abandonează.

Fiecare faptă, fiecare întreprindere trebuie să fie făcută cu binecuvântare, astfel încât prin actul acestei binecuvântări totul să poată primi caracterul lucrării lui Dumnezeu. Toate „lucrurile mici" și nu mici ale vieții necesită cunoașterea voinței lui Dumnezeu, căci în viața unui om TOTUL ESTE IMPORTANT. Printr-o binecuvântare, toată viața dobândește un caracter sacru și fiecare faptă devine cu adevărat veșnică numai atunci când este săvârșită în numele lui Dumnezeu. Hristos a spus: „Orice răsad pe care n-a sădit-o Tatăl Meu cel ceresc va fi smuls din rădăcini" (Matei 15:13). Prin ascultare, viața veșnică devine realitate chiar de aici. O persoană bună și ascultătoare simte prezența Duhului lui Dumnezeu, Care dăruiește sufletului nu numai pace profundă, ci și un sentiment inconfundabil de „trecere de la moarte la viață".

***

VIRGINITATE ȘI CASTITATE — al doilea jurământ fundamental al monahismului. Conceptul de virginitate ca viață după chipul lui Iisus Hristos a fost, în mod ciudat, atât de puțin acceptat de lumea modernă, chiar și de partea sa creștină, încât, în ceea ce privește acest jurământ, este deosebit de necesar să se demonstreze validitatea sa dogmatică. Experiența milenară a Bisericii a demonstrat cu o certitudine incontestabilă că excluderea funcției sexuale din viața unei ființe umane nu numai că nu implică vătămare pentru sănătatea mintală sau fizică a unei persoane, ci și opusul, și anume, că îndeplinirea corectă a acestei isprăvi crește rezistența fizică, longevitatea, sănătatea mintală și dezvoltarea spirituală. În ultimele decenii, este posibil să se observe un număr considerabil de lucrări științifice care confirmă cele de mai sus, iar acest fapt nu poate decât să fie bucuros, deoarece interpretările distorsionate ale castității monahale și chiar rezistența la aceasta, ca fenomen presupus patologic sau nefiresc, nu au încetat niciodată. Totuși, trebuie spus că toată experiența științifică modernă în acest domeniu nu este încă atât de semnificativă încât să poată fi comparată cu experiența continuă, veche de secole, a Bisericii și să o îmbogățească cumva și, prin urmare, pe bună dreptate, interesul călugărilor pentru aceasta nu este încă mare.

Lăsând deoparte deocamdată un studiu mai amplu al acestei chestiuni din punct de vedere dogmatic și antropologic, voi spune doar că pentru noi principala și incontestabilă dovadă a justificării acestui jurământ, la care se reduc în cele din

urmă toate celelalte dovezi, este „chipul” vieții pe care Domnul ni l-a dat în Sine („V-am dat chip…”, Ioan 13:15). Numai un nebun complet ar îndrăzni să spună că viața lui Hristos este nefirească. Înaintea noastră, a creștinilor, există o sarcină necondiționată - să devenim asemenea lui Hristos în toate, astfel încât prin această asemănare cu Omul-Hristos să putem atinge asemănarea cu Dumnezeu, ca scop final și sens suprem al existenței noastre. Sfântul Varsanufie cel Mare spune despre ascultare că ea „îi ridică la cer și îi face pe cei ce au dobândit asemenea Fiului lui Dumnezeu” (Răspunsul 248). Dar același lucru trebuie spus și despre feciorie și castitate. Conform gândirii Sfântului Metodie din Olimp (311), exprimată de acesta în „Sărbătoarea celor Zece Fecioare”, o lucrare care rezumă opiniile Bisericii din primele secole despre virginitate, este posibil să devii cu adevărat după asemănarea lui Dumnezeu doar acceptând și dezvăluind în existența ta pământească trăsăturile chipului dat nouă de Iisus Hristos. Într-adevăr, întâlnim constant învățătura Bisericii despre mântuire, înțeleasă ca îndumnezeire; dar se pune întrebarea: unde putem găsi un criteriu sigur și, ca să spunem așa, evident, tangibil (1 Ioan 1:1) în această privință? Fără îndoială, numai în măsura asemănării noastre cu „Dumnezeu arătat în trup” devenim asemenea lui Dumnezeu în existența Sa supramundană, veșnică. Tocmai așa a procedat întotdeauna gândirea teologică a Bisericii din primii ani ai istoriei sale. Acest lucru s-a reflectat în Epistolele Apostolilor și în textele liturgice **[** „…Dumnezeu, pentru noi, S-a arătat ca om după noi: căci pe cei asemenea i-a chemat pe cei asemenea…” Acatistul către Maica Domnului. Condacul 10 **]** și în monumentele scrierilor patristice. Voi cita câteva dintre ele ca exemple.

În prima dintre cele două „Epistole despre virginitate” (Capitolul 8), atribuite Sfântului Clement al Romei (311) **[** Acest monument, existent doar în latină, trebuie atribuit secolului al III-lea **]** citim: „Pântecul sfintei virginități L-a purtat pe Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, și în trupul pe care Domnul nostru l-a asumat și în care Și-a săvârșit lupta în această lume, a fost îmbrăcat de Sfânta Fecioară. Învață în aceasta măreția și slava virginității. Vrei să fii creștin? - *Imită-L pe Hristos în toate.* Ioan a fost un Înger trimis înaintea feței Domnului și printre cei născuți din femei nu s-a ridicat unul mai mare decât el, și acest sfânt Înger al Domnului a fost fecioară...”

Un alt Ioan, care stătea la sânul Domnului, care L-a iubit mult, era și el sfânt **[** Aici, din context, este evident că prin cuvântul „sfânt” și puțin mai departe prin cuvântul „sfințenie” trebuie să înțelegem - „fecioară” și „feciorie” **]** , și de aceea Domnul l-a iubit atât de mult. Apoi vin Pavel, Barnaba, Timotei și alții, ale căror nume sunt scrise în cartea Vieții, toți au iubit sfințenia și, în această ispravă, și-au încheiat calea fără prihană, ca *adevărați imitatori ai lui Hristos și fii ai Dumnezeului celui Viu...,* căci *cei ce sunt ca Hristos sunt întru totul ca El* .”

Sfântul Ciprian al Cartaginei (258), în cartea sa Despre îmbrăcămintea fecioarelor (scrisă în 249), vorbește despre demnitatea virginității: „Fecioarele sunt floarea vlăstarului bisericesc; slava și podoaba harului spiritual... o creație imaculată și nestricăcioasă de laudă și onoare; chipul lui Dumnezeu, corespunzător sfințeniei Domnului; partea cea mai strălucitoare a turmei lui Hristos... și cu cât virginitatea abundă în numărul ei, cu atât bucuria mamei (Bisericii) se înmulțește” **[** Flos est ilte ecclesiatici germinis, decus adque omamentum gratiae soiritalis... laudis et honoris opus integrum adque incorrup-turn]. Dei imago respondens ad sanctimonian Domini, illustrior por-tio gregis Christi... quantoque plus copiosa virginitas numero suo addit, faudium matris augecit" (De hab. virginum. Cap. 3 (189. Corpus Scriptorum Ecclisiasticorum Latinorum. Vindobonae. 1868) **]** .

Sfântul Metodie al Olimpului, în „Sărbătoarea celor Zece Fecioare” menționată mai sus, vorbește despre virginitate ca despre o chestiune „extrem de mare”, ca despre un „sacrament”. Și, fără îndoială, dacă căsătoria este un sacrament, atunci virginitatea este și un sacrament al Bisericii.

Virginitatea și castitatea, înțelese în sens creștin, diferă semnificativ de ceea ce mulți din afara creștinismului au înțeles și încă înțeleg prin aceste cuvinte. Conceptele de „virginitate” și „castitate” sunt apropiate, dar nu identice. În ordinea utilizării cuvintelor, atunci când depun jurăminte monahale, persoanele care au venit în monahism după căsătorie sau după un act sexual extraconjugal depun un jurământ de castitate, adică o abstinența completă în continuare; pentru persoanele care nu au experimentat actul relației sexuale cu un alt trup, acesta devine un jurământ de virginitate.

Castitatea, așa cum arată cuvântul însuși, este înțeleasă ca integritate sau plenitudine a înțelepciunii. În Biserică, ea este asociată nu doar cu ideea de a depăși pofta carnalistă și „complexul firii” în general și, în acest sens, „victoria asupra naturii”, ci și cu atingerea totalității perfecțiunilor inerente înțelepciunii, ceea ce va duce la o rămânere constantă în Dumnezeu „cu tot cugetul, cu toată inima”. În implementarea sa mai deplină, isprava castității restabilește starea virginală a omului în spirit, fără a schimba faptul pierderii virginității în trup.

Adevărata virginitate este definită de Sfinții Părinți ca o stare supranaturală. În forma sa desăvârșită, este înțeleasă ca o permanență continuă în iubirea divină, ca împlinire a poruncii lui Hristos - de a-L iubi pe Dumnezeu „cu toată inima, cu tot cugetul, cu tot sufletul, cu toată puterea”. În lumina acestui criteriu, orice abatere a minții și a inimii de la iubirea lui Dumnezeu este considerată „adulter spiritual”, adică o crimă împotriva iubirii.

Fecioria nu este o ignoranță naivă a vieții umane naturale și complet normale. Cel mai mare și singurul exemplu perfect, Pururea Fecioară Maria, a răspuns la vestea bună a Îngerului despre nașterea unui Fiu din Ea cu întrebarea: „Cum este posibil așa ceva, din moment ce nu cunosc bărbat?” și astfel a arătat naivitatea Ei (Luca 1:31-34).

Incoruptibilitatea după trup nu este încă virginitate. Unul dintre cei mai mari sfinți ai Bisericii noastre, Vasile cel Mare, spunea despre sine cu amărăciune: „Deși n-am cunoscut femeie, nu sunt fecior”, adică în sensul mai desăvârșit al cuvântului **[** nu garantez pentru exactitatea acestei referințe. În vechile mele notițe, aceste cuvinte sunt asociate cu numele Sfântului Vasile cel Mare. Când am dat o relatare orală, referințele nu erau însoțite de o indicație exactă în operele Sfinților Părinți a locurilor din care au fost luate. Însuși scopul și sensul relatării nu o impuneau. Acum, cu ediția tipărită a relatării, aș dori să fac această lucrare, dar, din păcate, condițiile mele de viață din prezent mă privează de oportunitatea fizică de a realiza pe deplin acest lucru **]** . Pe lângă actele de act sexual cu un alt trup, există multe alte forme de corupție și autocorupție, despre care noi, în Biserica Ortodoxă, nu vorbim de obicei „din vedere”, pentru a nu genera imagini de păcat în mintea vorbitorului sau ascultătorului. Și cel care nu a experimentat un act fizic, chiar dacă se apropie doar de el cu mintea și îl dorește în vis, nu mai este complet virgin.

Conform concepției Bisericii, există trei grade ale stării spirituale a omului: supranatural, natural și, în final, inferior sau nefiresc. Primul este fecioria și castitatea monahală, înțeleasă ca dar al harului; al doilea este căsătoria binecuvântată; orice altă formă de viață trupească va fi fie inferioară din punct de vedere spiritual, fie chiar nefirească. Sfinții Părinți spun: „Nu te apropia de supranatural, ca să nu cazi în nefiresc”. De aici și regula: nimeni nu trebuie admis în monahism fără o probă prealabilă. Un călugăr care nu păstrează castitatea, în rânduiala mântuirii, stă mult mai jos decât o căsătorie pioasă, venerată în Biserică ca o cale mântuitoare. Și dacă luăm în considerare faptul că cel care a depus jurăminte este lipsit de dreptul la o căsătorie sfințită de Biserică, atunci orice încălcare a castității de către un călugăr este considerată o cădere și o cădere în subnatural. O căsnicie normală, nepervertită, păstrează o persoană atât fizic, cât și moral, în timp ce orice altă formă de satisfacție carnală, chiar și sub forma unui simplu vis despre ea, are un efect corupător asupra întregii persoane, adică atât asupra psihicului, cât și asupra corpului. Acest efect distructiv este intensificat în special atunci când un călugăr este supus poticnirii, încălcând astfel jurămintele date înaintea lui Dumnezeu, deoarece într-un astfel de caz conflictul intern cauzat de pierderea harului capătă un caracter incomparabil mai profund, iar mușcăturile chinuitoare ale conștiinței pot ajunge până la punctul unei disperări sumbre. Visele despre act sexual carnal, în absența unui act fizic normal, i-au condus pe mulți la boli mintale profunde și

chiar la nebunie completă. Psihiatrii sunt conștienți de abundența unor astfel de cazuri dezastruoase .În „Sărbătoarea celor Zece Fecioare”, Sfântul Metodie din Olimp, printre altele, vorbește despre cum treptat conștiința omenirii s-a dezvoltat și a crescut spiritual până la cunoașterea celor mai perfecte forme de viață - castitatea și virginitatea. Din punct de vedere istoric, această evoluție a avut următoarele etape. La început, „pe când lumea nu era încă plină de oameni”, iar omenirea trebuia să „fie roditoare și să se înmulțească”, bărbații și-au căsătorit surorile. Apoi, când rasa umană s-a înmulțit și s-a răspândit pe pământ, atunci Providența Divină, prin învățătură profetică, îi îndepărtează pe oameni de acest mod de viață către unul moral superior, iar căsătoriile cu surori au început să fie considerate „incest”. Apoi, oamenii trec la conceptul de monogamie, „ca să nu se copuleze cu mulți, ca animalele, și ca și cum ar fi născuți pentru copulare” și ca să nu devină „adulteri”. Apoi, creștinismul îi învață pe oameni o conștiință și mai înaltă a vieții, iar Biserica introduce o nouă restricție asupra căsătoriilor bazată pe gradul de rudenie spirituală; de exemplu, căsătoriile între doi frați și două surori sunt interzise și altele asemenea, care rămân de neînțeles în afara Bisericii chiar și în ziua de azi. Învățătura apostolică îi conduce pe oameni la o înțelegere a „căsătoriei caste” și a „patului neîntinat”, din care în cele din urmă se înalță la cunoașterea virginității creștine, „învățând să se ridice deasupra firii și intrând în limanul senin al nestricăciunii...”. Aici aș dori să remarc extrem de actualitatea predicării castității și virginității în zilele noastre. Abaterile de la uniunea conjugală stabilită de Biserică și orice crimă împotriva acesteia nu numai că scad imaginea existenței umane, dar implică și lucruri mai rele: dezintegrarea individului care comite păcatul; dezintegrarea familiilor, dezintegrarea statelor, distrugerea și moartea unor țări și popoare întregi. În legătură cu toate acestea, trebuie spus că, dacă evoluția spirituală a umanității ar fi continuat în direcția indicată de Sfântul Metodie, atunci una dintre cele mai importante și tulburătoare întrebări pentru mințile moderne, și anume, problema reglării populației pe pământ, ar fi primit cea mai bună și cu adevărat demnă de om, rezoluția „Dumnezeu-Fiu”. Teoriile sălbatice, criminale și complet nebunești despre reglarea populației prin războaie reciproc distructive ar fi pierdut atunci orice teren în conștiința oamenilor, iar viața pe pământ ar fi devenit cu adevărat asemenea cerului. „Vie Împărăția Ta. **”**

Castitatea monahală, ca o viață cu adevărat „umană” după chipul Omului-Hristos cel desăvârșit, nu se poate baza pe negarea vieții sexuale, pe condamnarea căsătoriei binecuvântate de Dumnezeu și de Biserică, pe dezgustul sau umilința actului prin care „omul se naște în lume” (Ioan 16:21). Biserica, în decretele sale conciliare, îi respinge pe cei care caută monahismul din dezgust față de căsătorie sau din mândria umilinței acesteia **[** Vezi: Regula Apostolică 51; Regulile a 9-a și a 14-a ale Sinodului de la Gangra **]** . Prin urmare, Părinții i-au testat pe toți cei care caută monahismul pentru a vedea dacă au o chemare autentică către acesta. Există diferite grade ale unei astfel de chemări. Unora li s-

a dat să cunoască starea de comuniune harnică cu Dumnezeu într-o asemenea măsură încât atât mintea, cât și trupul lor și-au simțit clar sfințirea. Pentru astfel de oameni, abținerea completă de la viața trupească, nu numai sub forma actelor fizice, ci și în gândul însuși **[** chiar și în stare de somn **]** devine un imperativ categoric al spiritului. Un grad mai mic este starea în care sufletul experimentează doar o atracție către castitate; Mintea unor astfel de oameni tinde spre puritate și, în virtutea unei *sete* interioare de sfințire, respinge intuitiv „gândurile" carnale. Mulți intră în monahism, pornind de la această stare, care, deși o bază mai puțin sigură decât prima, este totodată o chemare pozitivă de sus.

Experiența mileniilor a arătat că iubirea lui Dumnezeu este posibilă în căsătorie, dar iubire moderată. Când această iubire trece o anumită linie și atinge o intensitate mai mare, atunci sufletul uman se îndepărtează intuitiv de tot ceea ce este cumva incompatibil cu această iubire. Nu este treaba mea să găsesc o explicație rațională pentru acest fenomen remarcabil în domeniul psihologiei religioase, care s-a repetat de-a lungul secolelor cu o regularitate uimitoare. Poate că nu poate fi deloc definit rațional. Personal, pornesc de la aceste lucrări patristice și parțial de la acele observații pe care mi-a fost dată ocazia să le fac ca părinte duhovnicesc. Din numeroase conversații cu asceți am ajuns la convingerea fermă că atunci când sufletul, în experiența sa, cunoaște iubirea lui Hristos, atunci, din dulceața acestei iubiri, se naște în el o atracție irezistibilă către Dumnezeu, o „dorință" neîncetată pentru El și, în același timp, o tristețe inexplicabilă pentru lume, a cărei consecință este o retragere complet lipsită de efort și, cum ar fi, naturală din toate plăcerile senzuale, din care această iubire divină se răcește și se estompează. Astfel este proprietatea marii iubiri a lui Hristos încât nu tolerează o declinare către plăcerile carnale în general, și în special cele sexuale, ca fiind cele mai puternice dintre ele. Mintea omenească, din acțiunea iubirii lui Dumnezeu, este dezbrăcată de pământ și curățită de orice imagine; actul sexual, însă, lovește sufletul prea adânc cu imagini tocmai pământești. Știm că mulți au o cu totul altă atitudine față de aceasta; dar nu li se aplică oare cuvintele Scripturii: „Duhul Meu nu va rămâne veșnic în oamenii aceștia, pentru că sunt carne" (Geneza 6:3)?

Însăși experiența vieții îi arată ascetului că tot felul de plăceri senzuale, fie ele vizuale, gustative, auditive, tactile sau olfactive, distrag sufletul de la ceea ce este nemăsurat mai înalt și incomparabil mai prețios, lipsindu-l de îndrăzneala în rugăciune; pe când starea de suferință a trupului, dimpotrivă, contribuie foarte adesea la purificarea minții și la urcușul ei spre contemplare.

Castitatea, atunci când este o nevoie profundă a spiritului, duce în mod natural la ceea ce se numește „un mod de viață auster" sau „o viață de post". Tot ceea ce nu este absolut necesar pentru existență este pus deoparte pentru ca spiritul să

aibă cea mai mare libertate în contemplare. Dacă mâncatul sau somnul nu ar fi o necesitate absolută pentru existența fizică, așa cum vedem în cazul vieții sexuale, ascetul castității nu s-ar atinge niciodată de mâncare și „nu ar da somn ochilor săi", dedicându-și toate puterile minții sale gândurilor despre Dumnezeu și rugăciunii. De aceea, într-o viață monahală organizată corespunzător, sunt excluse lucruri precum, de exemplu, fumatul.

Păcatul nu se află în această sau alta funcție naturală a omului, ci în patimi. Sfântul Pimen cel Mare spunea: „Noi nu suntem ucigași ai trupului, ci ucigași ai patimilor". Lupta ascetului ortodox nu este împotriva trupului, ci împotriva patimilor și a „răutăților duhovnicești din locurile cerești" (Efeseni 6, 12), căci nu trupul ne desparte de Dumnezeu, care este chemat să fie vas sau „templu al Sfântului Duh care locuiește în noi" (1 Corinteni 6, 19), ci pofta, adică patimile cu plăcerile lor.

Ascetismul ortodox se bazează pe conștiința dogmatică că viața unei creaturi raționale constă în unirea a două voințe, două acțiuni: divină și umană. În virtutea acesteia, atât virginitatea, cât și castitatea nu sunt doar un dar al harului, ci și o consecință a unei isprăvi raționale. Fiecare dar al harului în această lume este inevitabil combinat cu marea isprăvire a conservării sale raționale. Ceea ce harul învață în timpul ședерii sale cu o persoană, aceasta trebuie să rămână în timpul retragerilor sale sub forma acțiunii tangibile, conservându-se în aceeași structură a vieții, ca și cum harul nu s-ar retrage de la ea. Aici încep efortul volitiv al ascetului și nevoia de educație ascetică. Sfântul Grigorie de Nyssa în discursul său „Despre virginitate" (Capitolul 4) spune astfel: „Isprava virginității este o anumită artă și putere a vieții divine, învățându-i pe cei care trăiesc în trup să devină asemenea firii netrupești" **[** Gregorii Nysseni - Opera, ed. W. Jaeger. Vol. VIII, 1. Opera ascetica]. Leiden 1952. pp. 276. 24-277.3; Migne P. G. 46.348 B. **]** . Și în partea în care voința umană rațională este activă, păstrarea virginității și a castității devine o cultură și o artă ascetică. Astăzi nu avem scopul de a ne opri mai mult asupra acestui subiect. Voi spune doar că momentul cel mai esențial în această „artă" este „păstrarea minții". Cea mai importantă regulă în această ispravă este *să nu renunți la minte.* Fără aceasta, nicio ispravă fizică nu va atinge scopul dorit, în timp ce o minte antrenată ascetic își poate păstra nu numai puritatea și libertatea, ci și pacea trupului, chiar și în condiții în care această chestiune ar părea imposibilă pentru alții.

Și din nou, pentru o confirmare mai mare, vom spune că Biserica noastră este profund conștientă de exclusivitatea acestei căi, care rezultă nu numai din experiență, ci și din cuvintele lui Hristos Însuși, care a spus: „Nu toți pot purta cuvântul acesta" (Matei 19, 11). De aici și examinarea preliminară atentă a celor care caută tunderea monahală; de aici și respingerea clerului celibatar din lume, cu excepții rare și, în majoritatea cazurilor, forțate. În aceasta, însă, s-a

manifestat și favoarea Bisericii pentru căsătoria pură, atât de mare încât aceasta din urmă nu este deloc considerată un obstacol în calea celebrării nici măcar a celei mai divine taine a Euharistiei. **[** Aici aș dori să amintesc că Sfântul Pafnutie, el însuși fecior, la Primul Sinod Ecumenic, conform mărturiei lui Sozomen, a fost un susținător decisiv al faptului că nu se consideră căsătoria castă un obstacol în calea slujirii preoțești. Printre o serie de decrete conciliare referitoare la această problemă, aș dori să menționez regula a 13-a a celui de-al VI-lea Sinod Ecumenic. Conciliul, unde practica Bisericii Romane, care nu permite clericilor să aibă o uniune matrimonială, este respinsă cu hotărâre **.**

Marele Ioan Climac, în uimitorul său discurs „Despre castitate” (a 15-a), încheie astfel: „Oricine, fiind în trup, a primit aici cinstea victorioasă, a murit și a înviat și aici a cunoscut începutul nestricăciunii viitoare.”

***

FĂRĂ PRESIUNE - al treilea dintre jurămintele fundamentale, este o adăugare complet naturală la primele două, formând o unitate inseparabilă cu acestea în scopul realizării rugăciunii curate și, în același timp, a celei mai mari asemănări cu Dumnezeu, prin asemănarea cu Hristos, care nu a căutat atât de multe lucruri pe pământ încât „nu avea unde să-Și odihnească capul” (Matei 8, 20). Și experiența arată clar fiecărui om că, pentru a ne ruga curat, mintea noastră trebuie să fie eliberată de imaginile materiei care o împovărează.

În votul monahal de neachiziționare, accentul cade pe lupta împotriva patimii „lăcomiei” sau „iubirii de bani” și „iubirii de lucruri”. În acest caz, călugărul promite nu atât să trăiască în sărăcie (jurământul occidental de „sărăcie”), cât să-și elibereze spiritul de dorința de a „a avea”, semnul împlinirii acesteia fiind o dorință puternică de a „nu avea”, în așa măsură încât adevăratul ascetic al neachiziționării încetează să-și mai cruțe chiar și trupul. Numai în această condiție este posibilă o viață cu adevărat regală a spiritului.

La început, fiecare își spune: cum mă pot elibera complet de lucruri? Eu însumi sunt material în trup, iar viața acestui trup este inevitabil legată de materie? Și atunci ce-o fi – să nu mor?... Nu, nu despre asta vorbim. O ispravă prudentă constă în a te limita la acel minim de lucruri și materie fără de care viața ar deveni imposibilă. Mai mult, întinderea acestei posibilități este diferită pentru fiecare **[** Sfânta Sincletia a învățat bine acest lucru. Vezi viața ei, compilată de Sfântul Atanasie cel Mare. Pomenită pe 5 ianuarie **]** .

Lumea modernă nu a fost capabilă să-și structureze viața în așa fel încât să aibă suficient „timp liber”, timp liber pentru rugăciune și contemplare spirituală a ființei divine. Motivul pentru aceasta este patima lacomă „de a avea”. Apostolul Pavel a numit această patimă a lăcomiei idolatrie (Coloseni 3:5), iar Sfântul Ioan Scărmănatul a numit-o „fiica necredinței”... „blasfemie împotriva Evangheliei, apostazie de la Dumnezeu” (Cuvântul 16). Autentica neachiziție creștină este necunoscută și de neînțeles pentru lume. Și dacă spunem că în dezvoltarea sa se extinde la achiziții nu numai materiale, ci și „intelectuale”, atunci majoritatea oamenilor o vor găsi pur și simplu o nebunie. Oamenii își văd bogăția spirituală în cunoștințele lor științifice, fără să bănuiască că există o altă cunoaștere, superioară și o bogăție cu adevărat incomparabilă, care aduce o mare pace.

În căutarea confortului material, oamenii au pierdut confortul spiritual, iar dinamismul materialist modern capătă din ce în ce mai mult un caracter demonic. Și nu este surprinzător, căci aceasta nu este altceva decât dinamica păcatului.

Iubirea de achiziții alungă iubirea de Dumnezeu și de oameni. Și oamenii nu văd aceasta și nu vor să înțeleagă că din neadevărul acestor aspirații, care stăpânesc mințile și inimile oamenilor, vin nenumăratele suferințe ale întregii lumi. Sfântul Scărmănac spune: „Iubirea de argint (adică lăcomia) este și se numește «rădăcina tuturor relelor» (1 Timotei 6:10); și într-adevăr este așa, căci dă naștere la furt, invidie, despărțire, vrăjmășie... cruzime, ură, ucidere, război” (Cuvântul 17).

Așadar, pentru a ne elibera de captivitatea preocupărilor josnice, pentru a ne purifica mintea și a permite spiritului nostru să se bucure de o libertate cu adevărat regală, sau mai degrabă, dumnezeiască, renunțarea este necesară în această ordine, căci, după cuvintele lui Ioan Scărmănelul, „un om nelacom se roagă cu o minte curată... după ce a gustat cele mai mari binecuvântări, le disprețuiește cu ușurință pe cele pământești... Un om nelacom este stăpânul lumii... fiul imparțialității... tot ce are, le socotește ca nimic” (Cuvântul 17), iar când nu are, nu se întristează, ci trăiește ca și cum ar avea.

După ce am vorbit pe scurt despre principalele jurăminte ale monahismului, sper că am oferit ocazia să înțelegem într-o oarecare măsură esența asceticii ortodoxe, care este subiectul conversației noastre. Totuși, pentru a completa într-o oarecare măsură imaginea monahismului în sine, pe de o parte, și, pe de altă parte, pentru a evita neînțelegerile, îmi voi permite să vorbesc și despre jurământ - „de a rămâne în mănăstire și în post până la ultima suflare”, care în succesiunea tunderii în mantie ocupă primul loc, iar în schemă - a doua întrebare.

Există două aspecte ale acestei chestiuni: unul este a rămâne într-o mănăstire, celălalt este a rămâne în post. Primul nu este o trăsătură inseparabilă a monahismului, așa cum este cazul altor jurăminte. Monahismul este posibil și în afara mănăstirii: în lume, în deșert. În majoritatea vieților sfinților care au fost călugări, întâlnim faptul abandonării voluntare sau involuntare a mănăstirii în care au luat tunderea, și totuși aceasta nu a fost nici o cădere, nici o renunțare, nici măcar o încălcare a monahismului. Mulți au fost îndepărtați din mănăstirile lor pentru slujire ierarhică în Biserică; mulți au fost transferați la alte mănăstiri dintr-un motiv sau altul; mulți au primit o binecuvântare de la mănăstirile lor pentru a pleca pentru un scop bun; și, în cele din urmă, au existat chiar cazuri de fugă din mănăstirile lor din cauza „inconvenientului mântuirii” din ele.

Când se depun jurăminte monahale în afara unei mănăstiri, această întrebare este de obicei omisă; rămâne doar chestiunea postului până la ultima suflare. Cu toate acestea, este complet natural și va rămâne pentru totdeauna o parte integrantă a depunerii jurămintelor în mănăstiri, deoarece oricine este primit în frăția unei mănăstiri devine coproprietar al tot ceea ce aparține mănăstirii și participant la toate aspectele, adică atât la viața exterioară, cât și la cea interioară. Prin acceptarea unui nou membru atât de strâns în familia sa spirituală, frăția mănăstirii dorește în mod firesc să aibă o promisiune de fidelitate din partea acestuia, astfel încât toți ceilalți membri mai în vârstă să se poată baza pe el cu încredere deplină în toate.

Esența celui de-al doilea punct, și anume: „a rămâne în post până la ultima suflare”, este că jurămintele monahale nu sunt temporare, pentru o anumită perioadă de timp, ci neschimbabile, imuabile și chiar extinzându-se dincolo de limitele vieții pământești. Domnul a spus: „Nimeni, punând mâna pe plug și privind înapoi, nu este potrivit pentru Împărăția lui Dumnezeu” (Luca 9:62). Aici cuvântul „potrivit”, iar în slavonă „upravlyaetsya”, este tradus din expresia greacă care înseamnă: făcut în mod convenabil, cum se cuvine sau potrivit. Și, de fapt, dacă jurămintele monahale sunt acceptate doar ca temporare, atunci aceasta înseamnă a nu înțelege adevăratul lor sens și a le transforma doar într-un fel de exercițiu pios, în timp ce, în esență, aceasta înseamnă a părăsi pruncia și a trece la vârsta adultă. Apostolul Pavel spune: „Când eram copil, vorbeam ca un copil, înțelegeam ca un copil, gândeam; dar când m-am făcut bărbat, am lepădat lucrurile copilărești” (1 Corinteni 13:11). Copilăria trece irevocabil nu atât în sensul timpului, cât în sensul conținutului vieții. Cum pot dispărea experiența, cunoștințele și înțelegerea dobândite? În mod similar, în jurămintele depuse, este exprimată o conștiință diferită a vieții în general, a sensului, scopului și conținutului ei. Jurământul de castitate, de exemplu, cum se va deosebi de abstinența temporară a oricărei alte persoane, dacă îl privim doar ca pe un exercițiu temporar? Sau, dacă privim și ascultarea doar ca pe un exercițiu temporar, atunci unde este conștiința că prin ascultare ne luptăm cu îngustimea

„individualității” noastre, cu egoismul nostru, pentru a deveni un receptacul al voinței divine a Tatălui Ceresc? Și nepoftirea; dacă vedem în el doar o ședere temporară în privațiune, atunci unde este înțelegerea că în acest jurământ este conținută dorința noastră, cu ajutorul lui Dumnezeu, de a depăși în general puterea materiei asupra spiritului nostru? Așadar, desigur, cel care se întoarce de la jurămintele pe care le-a dat este „nu este plasat convenabil” pentru Împărăție. Și se poate spune că atunci când este prezentă această întoarcere, atunci în majoritatea cazurilor aceasta înseamnă că jurămintele au fost făcute fără un motiv întemeiat, fără starea de spirit corespunzătoare. Cu alte cuvinte, nu au fost respectate pentru că nu au fost făcute cum trebuie.

***

La început am vorbit despre trei feluri de chemare, despre trei renunțări, despre trei feluri de cruce, despre trei grade de monahism. Dar Sfântul Grigorie Teologul are un alt cuvânt despre trei nașteri prin care o persoană trebuie să treacă în viața sa. În scrisoarea-poem „Către Vitilian de la Fii”, dezvoltându-și punctul de vedere asupra asceticii, el spune că „prin prima naștere din carne și sânge oamenii apar pe pământ și dispar curând; apoi (urmează nașterea) din Duhul (Sfânt) curat, când vine iluminarea (de sus) la cei spălați cu apa (botezului). A treia (nașterea) curăță (în noi) chipul (lui Dumnezeu), întunecat de răutate (obscenitatea păcatului), cu lacrimi și boli. Dintre acestea (nașteri), omul o are pe prima de la părinți, pe a doua de la Dumnezeu, iar în a treia este propriul său părinte, arătându-se lumii ca o lumină bună” **[** gr. Naz carm. 2.2 (poem). 3.260–268; Migne P. G. 37. 1498A - 1499A **]** .

Tonul discursului Sfântului arată clar că nașterea de apoi este cea definitivă. Semnificația ei este că omul, primind darul harului și cunoscând în lumina vieții sale divine, și odată cu căderea sa, printr-o ispravă dureroasă se plasează în bine. Tocmai acest moment de autopoziționare rațională în binele divin este fundamental în viața unui ascet creștin. Se manifestă ca o nemulțumire profundă a spiritului nostru față de tot ceea ce este pe pământ și o dorință după Dumnezeu, o sete după Dumnezeu, o căutare arzătoare a Lui.

Cred că acest înțeles este conținut și în cuvintele vârstnicului Siluan:

„Sufletul meu tânjește după Domnul și Îl caut cu lacrimi.”

Cum să nu Te caut? Tu m-ai căutat mai întâi,

Și mi-a dat ocazia să mă bucur de Duhul Tău Sfânt.

Și sufletul meu Te-a iubit.”

Ieromonahul Sofronie

1. Vezi nota 12

2. Iată și mai jos comentariile starețului Nikon. Conform instrucțiunilor sfinților părinți (de exemplu, Grigorie Sinaitul, Simeon Noul Teolog, Episcopul Ignatie Briancianinov), o persoană experimentează o stare de abandon complet, conștientizarea propriei distrugeri, neputință etc., pentru a dobândi smerenie și a aprecia pe deplin harul lui Dumnezeu, a-L aprecia pe deplin pe Mântuitorul și darurile Sale pentru om și a nu-și atribui darurile lui Dumnezeu sieși, propriei isprăvi. Aceasta este smerenia inițială.

3. Se explică prin viața unei persoane. Cu cât o persoană păcătuiește mai mult și nu se pocăiește după puterile sale, cu atât mai slabă este vorbirea conștiinței sale, ceea ce îi permite unei persoane să simtă păcatul. Cineva poate fi mort în suflet și să nu simtă niciun interes pentru viața spirituală, să nu simtă păcatul și pocăința.

4. „Acțiunea liberă a Duhului lui Dumnezeu” asupra omului nu înseamnă o acțiune arbitrară, fără cauză. Ea se produce în deplină concordanță cu structura spirituală a omului, în care se manifestă și „libertatea” omului, pierdută aproape complet de el. El are doar libertatea de a dori (și chiar și aceasta s-ar putea să nu fie întotdeauna cazul), dar nu poate face nimic fără ajutorul harului lui Dumnezeu.

5. Acest lucru este adevărat dacă isprava este corectă și duce la smerenie. Dacă isprava este greșită, atunci ea poate îndepărta pe cineva de Dumnezeu și, în loc de roadele Duhului Sfânt, poate aduce roadele demonilor.

6. Păcatul constă în încălcarea voinței lui Dumnezeu, a legilor existenței stabilite de Dumnezeu. Păcatul este fărădelege (1 Ioan 3:4).

7. Sinodul de la Cartagina, prin regula sa 130, îi anatematizează pe cei care spun că sfinții din Rugăciunea Domnească spun cuvintele „iartă-ne nouă datoriile noastre” „din smerenie, nu din adevăr”. Vezi cuvintele Sfântului Isaac Sirul despre pocăință (Cuvântul 71, p. 523, Moscova, 1858). Înainte de moartea sa, Sisoe cel Mare a cerut timp pentru a se pocăi. Arsenie cel Mare a plâns pentru păcatele sale toată viața. Macarie Egipteanul le-a spus fraților de la Muntele Nitria la ultima lor întâlnire: „Să plângem, fraților”, și toți au plâns. Toate lucrările

Episcopului Ignatie Briancianinov sunt o chemare la pocăință. Și așa mai departe, și așa mai departe...

8. Un ascet nu se poate împăca cu o astfel de stare.

9. Cu isprava potrivită, aceasta este acordată la sfârșitul ispravei, când se realizează detașarea, dar cu cea greșită, aceasta duce curând la „amăgire" cu toate consecințele sale: aroganță, vanitate, mândrie, viziuni demonice.

10. Din cauza incorectitudinii isprăvii.

11. Al Lui.

12. Vezi nota 1 Cum se poate combina aceasta?

13. Conform lui Ignatie Brianchaninov și tuturor sfinților părinți, rugăciunea unei persoane ar trebui să fie o rugăciune de pocăință, și nu o căutare a harului. Căutarea harului este un semn de „mândrie ascunsă". Toți sunt datornici neplătiți înaintea lui Dumnezeu, nevrednici de mila lui Dumnezeu. Cu toții suntem vrednici de iad. Aceasta este ceea ce au însemnat cuvintele auzite.

14. Deloc.

15. „Nou" – „ține-ți mintea în iad" și nu căuta stări de har, de care niciun om nu este vrednic. Datoria noastră față de Dumnezeu este de neplătit. Treaba noastră este să recunoaștem această datorie și să-L implorăm pe Dumnezeu să ne ierte și să-I mulțumim pentru toate îndurările Sale. Iar a da har este o chestiune de milă a lui Dumnezeu și nu o plată pentru muncă. Suntem robi care sunt obligați să împlinească tot ce a fost poruncit, lucru pe care nimeni nu l-ar putea face complet. Dar chiar și după ce am făcut-o, trebuie să ne considerăm „robi nevrednici" (vezi Luca 17:7-10).

16. Singura cale adevărată spre mântuire este să te consideri nevrednic de har.

17. Singura cale corectă este calea conștientizării nevredniciei de a fi cu Dumnezeu, conștientizarea propriei distrugeri și a strigătului după milă, calea pocăinței. „Dacă faceți tot ce vi s-a poruncit, spuneți că suntem robi nevrednici: am făcut ce se cuvenea să facem." - Suntem obligați să împlinim toate poruncile, dar harul Duhului Sfânt și Împărăția lui Dumnezeu sunt date nu pentru fapte, ci exclusiv prin mila lui Dumnezeu. Starețul Siluan a primit instrucțiunea de a nu căuta stări de har, considerându-se nevrednic de ele, și de a dobândi „ținând mintea în iad" o conștientizare profund sinceră, din toată inima, că este o ființă decăzută, nevrednică de Împărăția lui Dumnezeu și de orice daruri de la

Dumnezeu, că faptele și isprăvile sale în sine nu au nicio valoare pozitivă fără smerenie, ci îl pot îndepărta de Dumnezeu. I s-a sugerat să-și vadă păcatele ca fiind nenumărate, precum nisipul mării, să vadă și neputința sa, imposibilitatea de a le depăși prin propriile isprăvi, să ajungă la sărăcia duhului, care este pasul inițial către o smerenie deosebit de binecuvântată. Bătrânul știa toate acestea, după cum reiese și din propriile sale cuvinte.

18. adică alternarea unuia cu celălalt.

19. adică în jurul anului 1925

20. cf. 1 Corinteni cap. 13

21. Părinții duhovnicești dădeau sfaturi nu de la sine, ci după starea celui care cerea, astfel încât cel care cerea putea, dacă dorea, să ducă la îndeplinire sfatul. Oricine nu respecta sfatul sau poruncile Evangheliei trebuia să se recunoască păcătos în aceasta și să aducă pocăință și să se smerească.

22. Sinodul lui Varsanufie cel Mare. — în ediția tipărită, din care a fost pregătită versiunea electronică, nota de subsol din text lipsește.

23. ...Apostoli și Sfinți Părinți...

24. ...ceea ce nu este dificil...

25. …să nu fii atent…

26. Întregul articol „Despre ascultare” este scris din „minte” și nu din experiență și cunoaștere a stării actuale a Bisericii. Însuși viața Starețului Siluan arată că acesta nu a avut lideri experimentați și, prin urmare, a urmat calea greșită și ar fi putut pieri în „amăgire” dacă nu ar fi fost mila specială a lui Dumnezeu.

27. Autorul (Hier. Sophronius) trece cu vederea sau nu a înțeles pe deplin următoarele prevederi:

28. ...sentimente...

29. …reaprovizionare;

30. Rev. Isaac Sirianul. Cuvântul 42, p. 263, ed. M., 1858

31. Din disperare.

32. Din mândrie.

33. „se cufundă în egoismul spiritual” este o explicație ciudată și naivă.

34. „nu există niciun gând al meu (?)” - există multe astfel de gânduri, după cum reiese din „Scrierile Bătrânului Siluan”.